

نکوداشت پدافند غیرعامل سال ۱۴۰۰
۸ لغایت ۱۴ آبان ماه
ویژه نامه تبیینی-تحلیلی

نگار

روایت پدافند غیرعامل

کندو کاوی در نسبت
پدافند غیرعامل
والگوی مقاومت فعال

سردار دکتر جلالی

**بازآرایی دفاع غیرعامل
در دولت سیزدهم**

دکتر رسول جلیلی

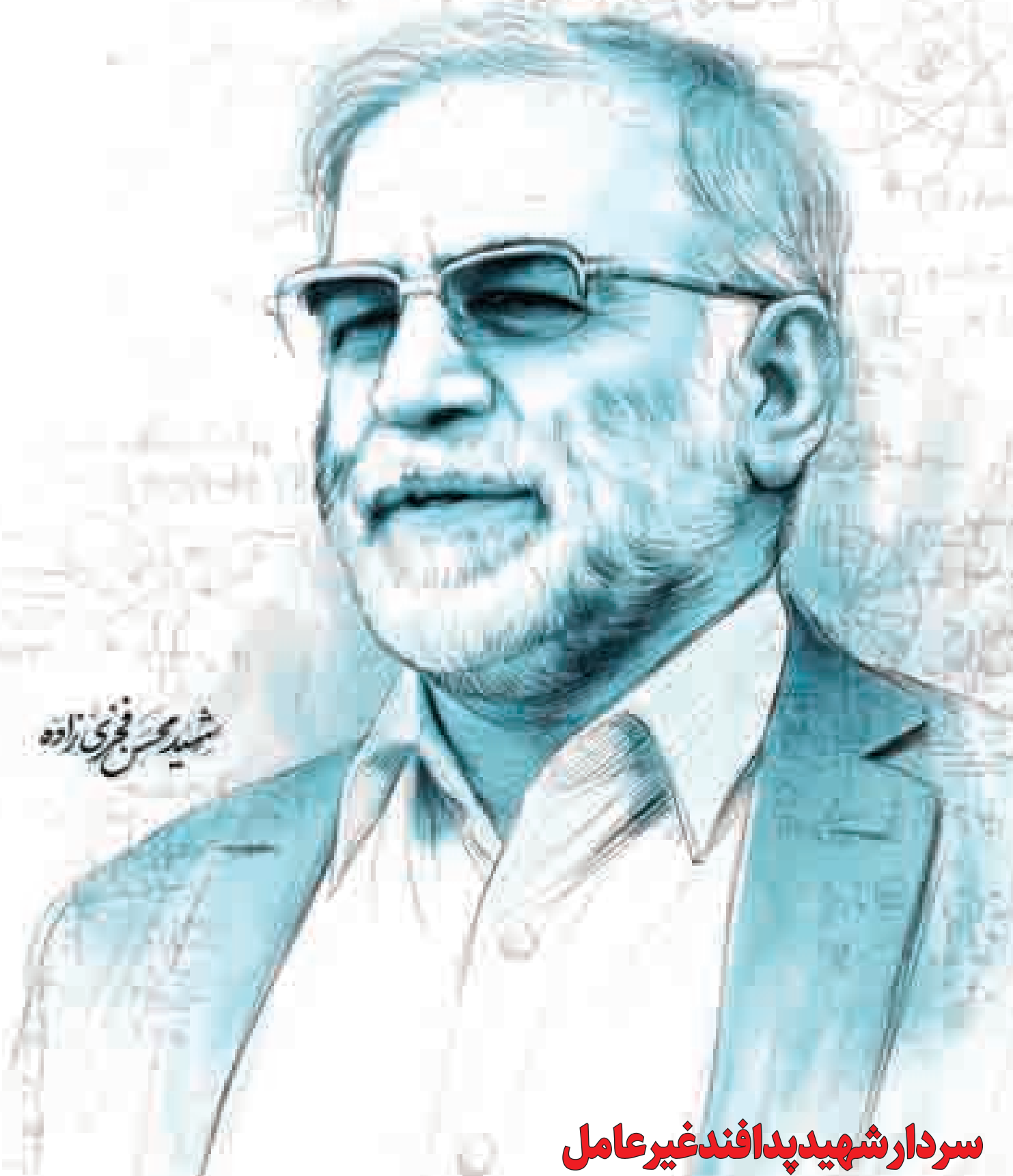
**تولید قدرت
در فضای سایبری**

حجت الاسلام مصباحی مقدم

**وابسته سازی غذا به خارج
عدول از پدافند غیرعامل**

با گفته ها و نوشته هایی از:

- سردار دکتر غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور
- امیر سرتیپ عزیز نصیرزاده جانشین ستاد کل نیروهای مسلح
- سردار دکتر محسن ساسانی جانشین سازمان پدافند غیرعامل کشور
- سردار مهندس عبدالله جلالی معاون هماهنگ کننده سازمان پدافند غیرعامل کشور
- سردار دکتر محمد رضا کائینی معاون طرح و برنامه سازمان پدافند غیرعامل کشور
- حجت الاسلام والمسلمین مصباحی مقدم عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام
- دکتر ابوالحسن فیروزآبادی دبیر شورای عالی فضای مجازی
- دکتر رسول جلیلی عضو شورای عالی فضای مجازی
- دکتر حسن بنیانیان عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی
- دکتر شمس الدین حسینی وزیر اسبق اقتصاد
- دکتر وحید جلال زاده رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس
- دکتر محمد مهدی مفتاح سخنگوی کمیسیون برنامه و بودجه مجلس
- دکتر حسینعلی شهریار ری رئیس کمیسیون بهداشت و درمان مجلس
- دکتر محمد اسکندری مدیر روابط عمومی و امور بین الملل سازمان پدافند غیرعامل کشور
- ... و ...

شهید حسن فخری زاده

سردار شهید پدافند غیر عامل

شهید فخری زاده، فخر شهدای هسته‌ای و جزو سرداران شهید پدافند غیر عامل است. این شهید با اقدامات مجاهدانه و نشر دانش خود، سنگ بنای پروژه‌های عظیم علمی دفاعی را ایجاد و شاگردانی مکتبی و انقلابی تربیت کرده است که راه او را ادامه خواهند داد و این علم هیچ گاه بر زمین نخواهد ماند. خاصیت مردان بزرگی همچون شهید حاج قاسم سلیمانی، طهرانی مقدم و فخری زاده این است که در زمان حیات تکیه گاه مردم و الهام بخش نسل جوان و پس از شهادت سبب ساز اتحاد و انسجام ملت در ایستادگی در برابر دشمنان خواهند بود.

سردار غلامرضا جلالی
۱۳۹۹ آذر ۱۱

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ
وَأَخْرَيْنَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
يُوفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ

هر نیرویی در قدرت دارید، برای مقابله با آنها [=دشمنان]، آماده سازید! و (همچنین) اسبهای ورزیده (برای میدان نبرد)، تابه وسیله
آن، دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید! و (همچنین) گروه دیگری غیر از اینهارا، که شما نمی شناسید و خدا آنها را می شناسد! و
هر چه در راه خدا (و تقویت بنیه دفاعی اسلام) انفاق کنید، بطور کامل به شما باز گردانده می شود، و به شماستم نخواهد شد!

سوره مبارکه الأنفال آیه ۶۰

**مسئولان نظامی و
غیر نظامی باید
بایدافند غیر عامل
همکاری کامل
داشته باشند**

حضرت آیت الله خامنه ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار رئیس و مسئولان سازمان پدافند غیر عامل کشور با اشاره به اهمیت روزافزون پدافند غیر عامل در مقابله با تهدیدهای نوشونده دشمنان، تأکید کردند: در مقابل شیوه های پیچیده تهاجم دشمنان، پدافند غیر عامل نیز باید کاملاً هوشیار و جدی باشد و به صورت علمی، دقیق، به روز و همه جانبه، عمل و با هرگونه نفوذ مقابله کند. حضرت آیت الله خامنه ای توجه مسئولان در همه ی بخش ها به اهمیت پدافند غیر عامل را لازم دانستند و افزودند: اگر مدیران کشور اهمیت این مسئله را درک نکنند و پدافند غیر عامل به طور شایسته توسعه پیدا نکند، کشور در معرض تهدیدهای بعضاً غیر قابل جبران قرار خواهد گرفت؛ بنابراین مسئولان بخش های مختلف کشور - چه بخش های نظامی و چه بخش های غیر نظامی - باید با پدافند غیر عامل همکاری کامل و لازم انجام دهند.

۱۳۹۷/۰۸/۰۶

فرماندهی معظم کل قوا

کلی

شناسنامه اثر:

ویژه نامه نکوداشت پدافند غیرعامل سال ۱۴۰۰
۸ لغایت ۱۴ آبان ماه - «پدافند غیرعامل: ایران پایدار»

مدیر مسئول: دکتر غلامرضا جلالی

سردبیر: دکتر محمد اسکندری

طراحی و صفحه آرایی: علیرضا تدریسی

عکاس: مهرداد فلاح

طرح و گرافیک: عباس چراغ چشم

وب سایت: www.paydarmelli.ir

اطلاعات تماس:

تلفن: ۰۲۱۸۸۷۶۳۹۳۲

کد پستی: ۱۶۷۱۸-۳۸۷۳۱

صندوق پستی: ۱۵۱۴۷۴۷۷۱۱

ایمیل: info@paydarmelli.ir

آدرس: تهران، بزرگراه شهید قاسم سلیمانی، خیابان
استاد حسن بنا شمالی، نبش کوچه شهید علی بخشی-
موقعیت سلمان فارسی

تهیه و تدوین در روابط عمومی و امور بین الملل سازمان
پدافند غیرعامل کشور

باتقدیر از معاونین ارجمند، جانشینان محترم قرارگاه ها، روسای
گرنقدر دفاتر و مراکز سازمان پدافند غیرعامل کشور

فهرست

تئوریک

۱۰ بازآرایی ساختار دفاعی بدنه اجرایی در دولت سیزدهم / سردار دکتر غلامرضا جلالی

سخن سردبیر

۶ پدافند غیرعامل قرارگاه مرکزی دفاع نوین / دکتر محمد اسکندری

مصاحبه راهبردی

۱۶ دکترین پدافند غیرعامل و ساخت ایران قوی / سردار دکتر محسن ساسانی

مصاحبه تخصصی

۲۸ پدافند غیرعامل در آیین قوانین / سردار دکتر محمد رضا کائینی

مصاحبه تخصصی

۱۱۸ درس ها و عبرت های کرونا / سردار علی مهدی پور

مصاحبه تخصصی

۴۴ پدافند سایبری و تولید قدرت بازدارندگی / مهندس محمد رضا فرجی پور

مصاحبه تخصصی

۶۰ استقلال در فضای مجازی / دکتر رسول جلیلی

یادداشت میهمان

۷۲ درس هایی که باید از حادثه بیروت گرفت / فادی بودیه

مصاحبه تخصصی

۸۰ احیای ساختار رازی والگوی پدافند اقتصادی / دکتر مجید شاکری

مصاحبه تخصصی

۸۸ وابستگی غذا به خارج عدول از پدافند اقتصادی / حجت الاسلام والمسلمین مصباحی مقدم

مصاحبه تخصصی

۹۰ اقتصاد مقاومتی دفاعی ترین سند اقتصادی جهان / دکتر شمس الدین حسینی

مصاحبه تخصصی

۱۰۴ بازسازی نظام مدیریت فرهنگی / دکتر حسن بنیانیان

گزارش راهبردی

۱۲۴ ماجرایی تلخ یک اشتباه استراتژیک

گزارش راهبردی

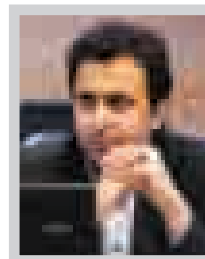
۱۳۸ مواجهه دیپلماتیک با گستاخی صهیونیست ها

پدافند غیرعامل؛ قرارگاه مرکزی دفاع نوین ایران

دکتر محمد اسکندری

مدیر روابط عمومی و امور بین الملل سازمان پدافند غیرعامل کشور

راهبردهای پدافند غیرعامل

عکس

مفهوم پدافند غیرعامل شاید در یک دهه گذشته موضوع کمتر شناخته شده‌ای برای عموم مردم بود اما در سال‌های اخیر روزه‌به‌روز بر اهمیت این مساله و نسبت آن با کیفیت زیست زندگی مردم افزوده می‌شود. هرچند در اساس پدافند غیرعامل یک امر حاکمیتی است اما دستاوردها و نتایج آن نسبت مستقیمی با ارائه خدمات حیاتی به شهروندان دارد.

پدافند غیرعامل مانند بسیاری از حوزه‌های دفاعی طی یک دهه گذشته تحولات قابل توجه و تاملی را پشت سر گذاشته است. اگرچه هنوز هم برخی پدافند غیرعامل را با برخی اصول مثل استتار و اختفای شناسند (رویکردهای پدافند غیرعامل در حوزه نظامی) اما واقع‌آمرآن است که امروز سازمان پدافند غیرعامل یکی از مهمترین قرارگاه‌های دفاع نوین در برابر تهدیدات با شکل جدید دشمن است.

واقعیت آن است که اساسا جنگ‌ها به عنوان پدیده‌هایی پرهزینه، خشونت‌بار و دارای تبعات گسترده در حوزه‌های سیاسی، اجتماعی، روابط بین الملل و... به تدریج جای خود را به نوعی «خصم مدرن» می‌دهند. در این مخاصمه هدف همچنان تضعیف و تخریب دولت‌های مقابل و آسیب رساندن به زیرساخت‌های حیاتی است اما این مخاصمه در «منطقه خاکستری» و کاملاً «بی‌نام» روی می‌دهد. دولت‌ها به نوعی تلاش دارند تا اهداف جنگ را این بار بدون پذیرش مسئولیت و تبعات جنگ

محقق کنند. از سوی دیگر مولفه‌هایی همچون ترکیبی و چند وجهی، هوشمندی، شناخت محوری، ارزش محوری، دانش پایگی و فناوری محوری و تسری جنگ به سطح زندگی مردم عادی از جمله مولفه‌های منازعات در لایه خاکستری است.

در این بازی جنگی عرصه‌های سایبری - الکترونیکی، زیستی، شیمیایی و پرتوی اساسا حوزه‌های جدیدی است که تهدیدات نوین بر پست‌رأنها و به صورت ترکیبی در حال رقم خوردن است. برای مثال حملات سایبری به زیرساخت‌های انرژی هسته‌ای کشورمان یکی از نمودهای وقوع تهدیدات مدرن است که با هدف آسیب جدی به زیرساخت فناوری و صنعت هسته‌ای کشورمان از سوی رژیم منحوس صهیونیستی پیگیری شده است.

ترور شهید عزیز دکتر فخری زاده که بر بستر فناوری سایبری و به صورت کاملاً هوشمند نیز از سوی رژیم صهیونیستی اتفاق افتاد نمونه دیگری از جنگ نوین است. ضمن آنکه پیامد این حمله تروریستی، خود نوعی حمله هدف‌نبد به زیرساخت‌های نرم کشور نیز بود.

در این زمانه آرایش دفاعی کشور در برابر این تهدیدات یک ضرورت جدی است که غفلت از آن می‌تواند تبعات بسیار سنگینی برای کشور داشته باشد.

پدافند غیرعامل چه در سطح مفهومی آن و چه در سطح نگاشت نهادی تلاشی است برای ایجاد لایه‌های دفاعی در برابر سیل تهدیدات مدرن. مقام معظم رهبری با نگاهی حکیمانه و توأم با تدبیر و دوراندیشی دود دهه پیش ضمن درک این ضرورت فرمان تشکیل سازمان پدافند غیرعامل کشور را صادر کرده‌اند.

در اساسنامه سازمان پدافند غیرعامل

کشور که به تأیید معظم‌له رسیده آمده است: «سازمان پدافند غیرعامل کشور یک سازمان (نهاد) حاکمیتی (لشکری و کشوری) بوده که به منظور افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، تسهیل مدیریت بحران، ارتقای پایداری ملی در برابر انواع تهدیدات و اقدامات خصمانه دشمن تشکیل می‌گردد.

66

اساسا جنگ‌ها به عنوان پدیده‌هایی پرهزینه، خشونت‌بار و دارای تبعات گسترده در حوزه‌های سیاسی، اجتماعی، روابط بین الملل و... به تدریج جای خود را به نوعی «خصم مدرن» می‌دهند. در این مخاصمه هدف همچنان تضعیف و تخریب دولت‌های مقابل و آسیب رساندن به زیرساخت‌های حیاتی است اما این مخاصمه در «منطقه خاکستری» و کاملاً «بی‌نام» روی می‌دهد. مولفه‌هایی همچون ترکیبی و چند وجهی بودن، هوشمندی، شناخت محوری، ارزش محوری، دانش پایگی و فناوری محوری و تسری جنگ به سطح زندگی غیر نظامی‌ها از جمله مولفه‌های منازعات در لایه خاکستری است

همچنین این اساسنامه مفهوم پدافند غیرعامل را این گونه بیان کرده است: «به مجموعه اقداماتی گفته می‌شود که بدون بکارگیری سلاح و تجهیزات نظامی بکار گرفته شود و در نتیجه باعث کاهش آسیب‌پذیری، افزایش پایداری ملی، تسهیل مدیریت بحران، تداوم کارکرد فعالیت‌های ضروری و تولید بازدارندگی دفاعی در برابر تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می‌گردد.»

رهبر معظم انقلاب اسلامی در این اساسنامه مهمترین مأموریت‌های این سازمان را «سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، هدایت، سازماندهی، نظارت و راهبری موضوع پدافند غیرعامل و دفاع غیر نظامی از طریق فرهنگ‌سازی و آموزش عمومی و تخصصی، آمادگی و ارتقای مقاومت ملی، پایش تهدیدات، طبقه‌بندی و سطح‌بندی مراکز و حوزه‌ها، کاهش آسیب‌پذیری ها، نهادینه‌سازی اصول، الزامات و ملاحظات فنی مهندسی پدافند غیرعامل در ذات طرح‌ها و پروژه‌های ملی، استانی موضوعی کشور، تسهیل مدیریت بحران و تداوم کارکردهای ضروری کشور، صیانت و کمک به اداره مردم در راستای مصون سازی کشور در برابر انواع تهدیدات دشمن.» اعلام داشته‌اند.

این اساسنامه مهم دوما مأموریت‌ستادی و عملیاتی برای سازمان پدافند غیرعامل را تنظیم کرده است.

وظایف ستادی:

۱. تبیین و برآورد تهدیدات دشمن در حوزه‌های مختلف
۲. راهبری و هدایت و اجرای طرح‌های پدافند غیرعامل
۳. ارزیابی فنی پدافندی طرح‌های پدافند غیرعامل تهیه شده توسط کمیته دستگاه‌های اجرایی
۴. نظارت بر اجرای پدافند غیرعامل دستگاه‌های اجرایی
۵. تصویب ضوابط، استانداردها و دستورالعمل‌های (عمومی و تخصصی) موضوع پدافند غیرعامل
۶. تعیین مصادیق تأسیسات زیربنایی، ساختمان‌های حساس و شریان‌های اصلی و حیاتی کشور
۷. تصویب طرح‌های پدافند غیرعامل دستگاه‌ها و تأیید اعتبار مورد نیاز آنها

۸. بررسی و تأیید نتایج ارزیابی ها

از اجرای طرح های پدافند

غیرعامل

۹. ایجاد هماهنگی

لازم بین دستگاه های

اجرایی در حوزه پدافند

غیرعامل

۱۰. نهادینه سازی اصول و

الزامات و ملاحظات فنی و

مهندسی پدافند غیرعامل در

ذات طرح های توسعه ای کالبدی

کشور اعم از ملی، موضوعی، استانی،

شهری و آمایشی کشور

۱۱. تعامل سازنده با نهاد های قانون گذار

و تنظیم کننده برنامه های موضوعی و

پنج ساله کشور در جهت نهادینه سازی

پدافند غیرعامل در آنها

۱۲. تهیه و تدوین و ابلاغ نظامات

فنی و اجرایی طرح های پدافند

غیرعامل کشور

همچنین این اساسنامه وظایف عملیاتی

نیز برای این سازمان ترسیم کرده است.

این وظایف عبارتند از:

۱. سازماندهی، طرح ریزی، هدایت

و راهبری عملیات پدافندی مقابله با

تهدیدات نوین دشمن

۲. هدایت و راهبری مقابله با تهدیدات

نوین (سایبری، زیستی، پرتوی،

شیمیایی، اقتصادی) با تشکیل و

سازماندهی قراگاه های پدافند غیرعامل

در موضوعات مرتبط با تهدید

۳. هدایت، راهبری، مدیریت و کنترل

سامانه های مرتبط با پدافند غیرعامل

کشور در برابر تهدیدات نوین.

۴. ارتقای آمادگی دستگاه های اجرایی

برای تداوم چرخه تولید و خدمات در

مقابله با انواع تهدیدات

۵. بکارگیری ظرفیت ها و منابع کشور

در حوزه های مختلف برای انجام

تمهیدات لازم پدافند غیرعامل

۶. فرهنگ سازی و آماده سازی

دستگاه های اجرایی و استان های

کشور برای کمک و اداره و هدایت مردم

در شرایط بحرانی

مرور این وظایف سنگین که مقام معظم

رهبری برای سازمان پدافند غیرعامل

کشور مقرر فرموده اند نشان می دهد

که اهمیت پدافند غیرعامل در نگاه

ایشان کاملاً راهبردی است.

ایشان در دیداری که سال ۹۶ با جمعی

از مسئولان سازمان پدافند غیرعامل

کشور داشتند با اشاره به اهمیت

روز افزون پدافند غیرعامل در مقابله

با تهدید های نو شونده ی دشمنان،

تأکید کردند: در مقابل شیوه های

پیچیده ی تهاجم دشمنان، پدافند

غیرعامل نیز باید کاملاً هوشیار و جدی باشد و به صورت علمی، دقیق، به روز و همه جانبه، عمل و با هرگونه نفوذ مقابله کند.

حضرت آیت الله خامنه‌ای توجه مسئولان در همه‌ی بخش‌ها به اهمیت پدافند غیرعامل را لازم دانستند و افزودند: اگر مدیران کشور اهمیت این مسئله را درک نکنند و پدافند غیرعامل به طور شایسته توسعه پیدا نکند، کشور در معرض تهدیدهای بعضاً غیرقابل جبران قرار خواهد گرفت؛ بنابراین مسئولان بخش‌های مختلف کشور چه

بخش‌های نظامی و چه بخش‌های غیر نظامی - باید پدافند غیرعامل همکاری کامل و لازم انجام دهند.»

نگاهی به متن اساسنامه سازمان پدافند غیرعامل کشور و بیانات مقام معظم رهبری نشان می‌دهد که سطح انتظارات و توقع ایشان از پدافند غیرعامل یک سطح کاملاً راهبری است.

در واقع پدافند غیرعامل باید بار صدمات و تهدیدات و کشف آسیب پذیری‌ها، سناریوهای وقوع را بررسی و آمادگی ملی را با استفاده از ظرفیت دستگاه‌های اجرایی ارتقا دهد.

طی دود دهه گذشته نیز سازمان پدافند غیرعامل کشور علی‌رغم برخی فراز و نشیب‌ها توانسته است دستاوردهای قابل توجهی را در عرصه‌های مختلف به دست آورد. هرچند که با توجه به چندوجهی و بین‌دستگاهی بودن وظایف این سازمان ارزیابی دقیق از میزان موفقیت باید با انصاف و دقت نظر صورت پذیرد.

برای مثال در بخش مأموریت‌های ستادی به ویژه حوزه سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، هدایت و ساختار سازی این سازمان با محوریت معاونت

طرح و برنامه توانسته است قریب به ۱۰ سند راهبردی در حوزه‌های نوین دفاع غیرنظامی طراحی و به تصویب شورای عالی پدافند غیرعامل برساند. همچون:

- سند راهبردی پدافند سایبری کشور
- سند راهبردی پدافند غیرعامل الکترونیک کشور
- آئین‌نامه اجرایی پدافند غیرعامل مرزبانی زیستی
- طرح ملی مقابله با حوادث و تهدیدات هسته‌ای و پرتوی
- نظام عملیاتی پدافند سایبری کشور
- سند راهبردی پدافند غیرعامل شهری

- نظام عملیاتی پدافند مردم محور
- نظام ارتقای آمادگی و رزمایش در دستگاه‌های اجرایی
- تهیه طرح‌های جامع پدافند غیرعامل مقابله با تهدیدات نوین (CBRNE)
- در حوزه‌های عملیاتی نیازن سازمان باراه‌اندازی قرارگاه‌های موضوعی پدافند‌های سایبری زیستی، شیمیایی، پرتوی، الکترونیک، مردم محور و ...
- مأموریت‌های خود را پیگیری می‌کند.
- برای مثال اجرای قریب به ۱۵۰ رزمایش سایبری سالانه، ساخت و پیاده‌سازی اولین سامانه دیسپچینگ بومی گاز در ایران، امن‌سازی و مصون‌سازی ساخت‌گاه‌های هسته‌ای کشور، طراحی بومی و راه‌اندازی مرکز ملی پشتیبان دیسپچینگ گاز کشور، ارائه و تهیه ۲۰ طرح مصون‌سازی سایبری زیرساخت‌های حیاتی، حساس و مهم و ارائه و به کارگیری قریب به ۲۰۰ محصول پایه و اساسی سایبری با استفاده از ظرفیت شرکت‌های دانش بنیان از جمله دستاوردهای قرارگاه پدافند سایبری کشور است.

در بخش پدافند زیستی نیز می‌توان برخی از دستاوردهای سازمان پدافند غیرعامل را در موارد ذیل مورد اشاره قرار داد:

- سازماندهی و تشکیل قرارگاه‌های پدافند زیستی (ساختار فرماندهی و کنترل) در تمامی استان‌های کشور با همکاری وزارت کشور
- هدایت، راهبری و حمایت از ساخت و عملیات اجرایی ساخت دو آزمایشگاه سطح ۳ ایمنی زیستی در نظام سلامت (BSL ۳) با مساعدت‌های شورای عالی امنیت ملی کشور، وزارت دفاع، وزارت بهداشت راهبری و حمایت از تولید آمبولانس CBRNE برای

و مدنظر خود فاصله همچنان زیادی دارد. اما این سازمان در تلاش است تا با رویکردهای دانش پایگی، پیشرو در لبه فناوری، پویایی و هوشمندی، مردم محور و امن سازی و ارتقای کیفیت زیست زندگی شهری بتواند:

۱. توان دفاعی کشور در برابر تهدیدات نوین با استفاده از ظرفیت های کشوری (تقویت ساختار دفاع غیرعامل کشوری با اولویت پدافند زیستی و سایبری) ارتقا دهد

۲. از زیرساخت های حیاتی کشور و استمرار کارکرد آنها در برابر جنگ ترکیبی دشمن صیانت کند

۳. آمادگی ملی را با تاکید بر آموزش عمومی جهت حفاظت از مردم در شرایط بحران ارتقا دهد
 قطعات در این مسیر الزامات و بایسته هایی وجود دارد که مهمترین آنها عبارت است از:

* افزایش همکاری بخش های اجرایی به ویژه سطوح مدیریت کلان کشور
 * دستیابی به فهم واحد بین مسئولان کشور در خصوص ابعاد تهدیدات مدرن

و الزامات دفاعی
 * نظارت بر اجرای دقیق قوانین و الزامات موجود در حوزه پدافند غیرعامل از سوی دستگاه های اجرایی به ویژه ماده ۵۸ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور

* تدوین قوانین جهت ارتقای دفاع غیرنظامی کشور در راستای صیانت از زیرساخت ها و دارایی های حیاتی کشور و حفاظت از مردم

* تدوین قوانین جامع در حوزه مقابله و مهار تهدیدات نوین CBRN به ویژه بازنگری در ساختار دفاع زیستی کشور

* حمایت قانونی از توسعه فناوری و صنایع بومی پدافند غیرعامل با تاکید بر طراحی و تولید داخلی و نظارت بر به کارگیری فناوری های وارداتی در زیرساخت های حیاتی

* حمایت قانونی جهت تکمیل شبکه ملی اطلاعات به عنوان یکی از مهمترین بسترهای ارتقای بازدارندگی و کاهش تهدیدات و آسیب پذیری هادر حوزه سایبری

* بازنگری در قوانین مربوط به رگلاتوری فضای سایبری به ویژه در حوزه شبکه های اجتماعی با رویکرد صیانت از کلان داده ها و امنیت اطلاعات عمومی و خصوصی

* حمایت قانونی جهت خارج کردن تاسیسات پرخطر از شهرها و مراکز جمعیتی

استان های هسته ای (تهران، اصفهان و بوشهر) و آماده سازی تا مرحله رزمایش های میدانی

• اجرای رزمایش پدافند پرتوی در حوزه مردم با سناریو احتمال نشت هسته ای
 • راه اندازی آزمایشگاه مرجع هسته ای

• طراحی و تولید سامانه پیش بینی انتشار آلودگی هسته ای استانی در حوزه پدافند شهری که یکی از جدیدترین عرصه های فعالیت پدافند غیرعامل است نیز خوشبختانه اقدامات قابل توجهی صورت گرفته است که برخی از آنها عبارت است از:

• تدوین سند راهبردی پدافند شهری
 • مطالعات پدافند غیرعامل شهری که در ۵۲ شهرهای بزرگ کشور در حال انجام می باشد.

• تهیه ۴۵ بسته عملیاتی پدافند نوین شامل: خودرو آتش نشانی به تجهیزات اولیه مقابله با تهدیدات شیمیایی، میکروبی، پرتوی در ۵۰ شهر بزرگ کشور

• برگزاری بیش از ۳۵ رزمایش پدافند شهری در شهرهای بزرگ کشور با محوریت پدافند غیرعامل برای آزمون آمادگی

• راهبری، هدایت و طراحی و ساخت ایستگاه متری و قیطره با ملاحظات NBC و پدافند غیرعامل
 در کنار این دستاوردها و اقدامات مثبت، باید گفت پدافند غیرعامل در مسیر دستیابی به سطح مطلوب

در مسیر دستیابی به سطح مطلوب

تهدیدات زیستی با همکاری سازمان سپند وزارت دفاع و دانشگاه تربیت مدرس و نخبگان کشور (BTSS / Bio Threat Simulation System)

از جمله دستاوردهای سازمان پدافند غیرعامل در حوزه پدافند شیمیایی نیز عبارت است:

• تدوین ساختار و سازمان والگوی اجرایی قرارگاه پدافند شیمیایی کشور، استان و شهرستان

• راه اندازی قطب آموزشی، پژوهشی و درمانی آسیب های شیمیایی کشور
 • راه اندازی اورژانس درمان مصدومین شیمیایی بیمارستان بقیه الله الاعظم

• ایجاد مرکز آموزش و مهارت آموزی CBRNE در دانشگاه علوم پزشکی بیزد

• تدوین طرح مدیریت بحران پدافند شیمیایی مناطق سه گانه نفتی همچنین در حوزه پدافند پرتوی دستاوردهای ذیل قابل توجه و اشاره است:

• تهیه، تصویب و ابلاغ طرح ملی مدیریت بحران ناشی از حوادث و تهدیدات پرتوی و هسته ای در کمیته دائمی

• راهبری ایجاد قطب درمانی پدافند پرتوی در سطح ملی
 • پیگیری طراحی و ساخت اورژانس های هسته ای در بیمارستان های منتخب استان های اصفهان، بوشهر و کاشان

• تهیه طرح عملیاتی پدافند پرتوی

اولین بار در سطح کشور و تحویل به ۱۲ استان پرخطر با همکاری سازمان سپند وزارت دفاع و کمیته پدافند غیرعامل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

• تجهیز و ارتقای سطح تشخیصی و آزمایشگاهی ۵ استان مرزی کشور با آزمایشگاه های پرتابل PCR با همکاری سازمان سپند وزارت دفاع، وزارت کشور و اداره کل پدافند غیرعامل ۵ استان

• طراحی، تولید و پیاده سازی سامانه های جامع پیش و مراقبت تهدیدات زیستی در حوزه ی دام، طیور، شیلات در سازمان دامپزشکی کشور (سامانه GIS سازمان دامپزشکی کشور)

• طراحی، تولید و پیاده سازی سامانه های جامع پیش و مراقبت تهدیدات زیستی در حوزه ی نباتات در سازمان حفظ نباتات کشور (سامانه GIS حفظ نباتات سازمان کشور)

• طراحی و تولید سامانه رصد و پایش تهدیدات زیستی به منظور تشخیص همه گیری ها و هشداردهی به دستگاه های اجرایی در حوزه ی

تهدیدات زیستی در بخش انسان با همکاری سازمان سپند و دانشگاه تربیت مدرس و نخبگان کشوری (BTMS / Bio Threat Monitoring System)

• طراحی و تولید سامانه تصمیم یار تهدیدات زیستی با همکاری سازمان سپند وزارت دفاع و دانشگاه تربیت مدرس و نخبگان کشور (BDSS / Bio Decision Support System)

• طراحی و تولید سامانه شبیه سازی

گفتگوی عماد با سردار دکتر غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور

بازآرایی لایه دفاعی در بدنه اجرایی

دستور کار مشترک پدافند غیرعامل و دولت سیزدهم

پدافند غیرعامل مواجه هستیم و این ثمره همین کارهای فرهنگی است. اما اگر به جلو نگاه کنیم تا رسیدن به نقطه مطلوب فاصله زیاد است و هنوز جای کار بسیاری داریم.

شعار امسال ستاد نکوداشت پدافند غیرعامل موضوع ایران پایدار است. لطفا در این خصوص توضیح بفرمایید.

وقتی ماموریت‌های مندرج در اساسنامه سازمان پدافند غیرعامل کشور را که به تصویب مقام معظم رهبری رسیده است مرور می‌کنیم درمی‌یابیم که این سازمان در حوزه‌های مختلفی وظیفه ستادی و عملیاتی دارد.

در ماده ۶ این اساسنامه ماموریت‌های سازمان احصا شده است که عبارت است از: سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، هدایت، سازماندهی، نظارت و راهبری موضوع پدافند غیرعامل و دفاع غیرنظامی در چارچوب

مانند تهدید کاملاً علمی، فناوریانه و توأم با پیچیدگی است. چه در سطح مخاطب عام و چه در سطح مخاطب خاص نیاز است تا ما این تفکر راهبردی را ترویج کنیم. رهبری معظم انقلاب یک تعبیر دارند مبنی بر اینکه پدافند غیرعامل باید در ذات پروژه‌های کلان کشور باشد. خوب این ماموریت صرافا وقتی عملی می‌شود که مدیران کشور راهبرد پدافند غیرعامل را درک کرده و آن را در مسیر پیشرفت به کار ببرند. از سوی دیگر در حوزه مردمی نیز ما نیاز داریم تا رعایت الزامات و استانداردهای پدافند غیرعامل به عنوان یک مطالبه عمومی تبدیل شود تا مدیران این موضوع را در اولویت ذهنی خود قرار دهند.

وقتی من به پشت سر نگاه می‌کنم می‌بینم دستاوردها و نتایج قابل توجهی از همین برگزاری هفته پدافند غیرعامل به دست آمده است. ما امروز بایک توسعه‌گفتمان

تشکیل کمیته دائمی پدافند غیرعامل است. این روز با تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز در تقویم رسمی کشور به عنوان روز پدافند غیرعامل نام‌گذاری شده است.

ما در گردش کاری که محضر مقام معظم رهبری داشتیم پیشنهاد کردیم که در ایام نزدیک ۸ آبان گرامی داشت و نکوداشت پدافند غیرعامل به صورت تبیینی ترویجی برگزار شود و ایشان نیز موافقت خودشان را باین موضوع اعلام داشتند. هدف اصلی این هفته توسعه مفاهیم و بنیادها و تزیق زن پدافند غیرعامل به زیرساخت مدیریت کشور آن هم از طریق ابزار فرهنگی است. به هر حال مادر حوزه دفاع غیرنظامی یک عقب افتادگی تاریخی داریم و بعد از انقلاب اسلامی بایک تاخیر دوده‌ای این مساله را پیگیری کردیم. از طرف دیگر مساله پدافند غیرعامل به خاطر تعامل با موضوعی

سردار دکتر غلامرضا جلالی از جمله فرماندهان نظامی است که طی دو دهه گذشته بخش عمده‌ای از حوزه کاری و پروژه فکری خود را به مساله پدافند غیرعامل اختصاص داده است و به نوعی می‌توان وی را در کنار مسئولیت ریاست سازمان پدافند غیرعامل کشور؛ اصلی‌ترین نظریه‌پرداز حوزه دفاع غیرنظامی در ایران نیز قلمداد کرد. به مناسبت هفته نکوداشت پدافند غیرعامل در سال ۱۴۰۰ گفتگویی را با ایشان ترتیب دادیم که ما حاصل آن را در ادامه می‌خوانید:

به عنوان سوال نخست! سردار اساساً هدف هفته پدافند غیرعامل چیست و فکری کنید برگزاری این هفته فرهنگی در سال‌های گذشته چه دستاوردی داشته است؟!

خوب همانطور که می‌دانید هشتم آبان ماه سالروز صدور فرمان مقام معظم رهبری برای

و در جهت تحقق سیاست های ابلاغی و فرامین حضرت امام خامنه ای و قوانین موضوعه کشور از طریق فرهنگ سازی و آموزش عمومی و تخصصی، آمادگی و ارتقاء مقاومت ملی، بایش تهدیدات طبقه بندی و سطح بندی مراکز و حوزه ها، کاهش آسیب پذیری ها، نهادینه سازی اصول، الزامات و ملاحظات فنی مهندسی پدافند غیرعامل در ذات طرح ها و پروژه های ملی، استانی موضوعی کشور، تسهیل مدیریت بحران و تداوم کارکردهای ضروری کشور، صیانت و کمک به اداره مردم در راستای مصون سازی کشور در برابر انواع تهدیدات دشمن.

به یک نوع می توان گفت یکی از اصلی ترین ثمرات و دستاوردهای سازمان پدافند غیرعامل کشور در حوزه اجرای ماموریت ها ارتقای تاب آوری و تقویت پایداری ملی است. شعار امسال نیز ناظر به همین مفهوم پایداری ایران در برابر تکانه ها، تهدیدات و چالش هاست. واقعیت این است که طی سه سال گذشته ما شاهد یک جنگ ترکیبی و کارزار فشار هوشمند و همه جانبه از سوی دشمن بوده ایم که اهداف اصلی آن فروپاشی جمهوری اسلامی ایران بوده است اما امروز می بینیم که با تدابیر رهبری معظم انقلاب اسلامی و ایستادگی مردم این فشارها به نتیجه خود نرسیده است.

اشاره ای داشتید به موضوع تهدیداتی که از سوی دشمنان ظرف سه سال گذشته علیه کشور اعمال شده است. شما به عنوان سازمان متولی رصد تهدیدات ارزیابی و تحلیل تان از راهبردهای دشمن در این سه سال گذشته چیست؟!

همانطور که اشاره کردم مادر این سه سال به ویژه پس از خروج یک جانبه آمریکایی ها از بگرام شاهد یک موج از فشارهای سیاسی، امنیتی، اقتصادی، نظامی و... بودیم. این کارزار فشار دو مولفه جدی داشت. اول اینکه حداکثری بود و همه جانبه و دوم اینکه ماهیت ترکیبی و هوشمند داشت. به تعبیری دشمن تلاش داشت با استفاده از مولفه های قدرت خود تهدیدات را در حوزه آسیب پذیری های اعمال کند. در این مسیر نیز با ترکیب و تلفیق عرصه ها و یک رویکرد هوشمند سعی داشت تا عرصه های حیاتی کشور را دچار اختلال کارکرد کند. خوب ما سطح این فشار و گستردگی آن را در حوزه اقتصادی دیدیم که شدیدترین تحریم ها تصویب و به صورت سخت گیرانه ای از سوی دشمن علیه ایران و کشورهای هم پیمان ما اعمال شد. در حوزه نظامی و امنیتی نیز سطح درگیری ما و آمریکایی ها به بالاترین سطح در تاریخ خود رسید و پس از شهادت شهید سرفراز ماسر دار حاج قاسم سلیمانی ایران به پایگاه آمریکایی ها در عراق حمله

66

در دولت قبل نوعی غفلت از مباحث تهدیدات را داشتیم و یک نوع ساده اندیشی در این زمینه حکم فرما بود. مهمترین خطر در یک جنگ این است که شما به دشمنان اعتماد کنید و راه حل مشکلات خود را در اختیار و دست دشمن بدانید

در دولت دوازدهم آنجایی که راس دولت ماهیت سیاسی پیدای کرد ما در برخی مباحث دچار اختلاف نظر بودیم اما جایی که کار تخصصی و فنی بوده و ویژه در لایه مدیریت های میانی کشور ما هیچ مشکلی برای همکاری و هم افزایی نداشتیم

تقویت الگوی حکمرانی بومی در فضای مجازی و بازسازی و ارتقای ساختار دفاع زیستی دواولویت مهم پدافند غیرعامل در دولت سیزدهم است

موشکی داشت. در حوزه امنیتی نیز همین جنگ و درگیری ادامه داشت که یک بخش آن عملاً مربوط به جنگ علیه زیرساخت ها بود یک بخش آن هم موضوع ترورها بود که رژیم صهیونیستی در دستور کار قرار داده بود. در واقع یک تقسیم وظایفی بین آمریکایی ها، رژیم صهیونیستی و اروپایی ها در این کارزار فشار هوشمند

تعبیه شده بود.

شما گفتید که هدف اصلی این کارزار فشار هوشمند موضوع براندازی نظام جمهوری اسلامی بوده است که قطعاً دشمنان در این زمینه شکست خورده اند اما واقع امر این است که این جنگ ترکیبی دشمن فشار سنگینی را به معیشت مردم وارد کرده است. به نظر شما دلیل این موضوع چیست؟

ببینید در این زمینه ما باید چند نکته را در نظر بگیریم. اول اینکه یکی از مهمترین اهداف دشمن در این جنگ ترکیبی توسعه نارضایتی های مردمی و تعمیق شکاف دولت - ملت است. یعنی در نهایت همه فشارهای سیاسی، امنیتی، اقتصادی، رسانه ای و... وارد می شود تا ارتباط بین مردم و حاکمیت قطع شود. آمریکایی ها به خوبی درک کرده اند که مهمترین مولفه قدرت ملی ایران، مردم پایگی حکمرانی است.

از سوی دیگر باید گفت متأسفانه مادر دولت دوازدهم نوعی غفلت از مباحث تهدیدات را داشتیم و یک نوع ساده اندیشی در این زمینه حکم فرما بود. مهمترین خطر در یک جنگ این است که شما به دشمنان اعتماد کنید و راه حل مشکلات خود را در اختیار و دست دشمن بدانید. خوب این باعث می شود تا یک خطای راهبردی شکل بگیرد و دشمن بتواند در گلوگاه های کشور طعمه بزند. واقعاً مادر دولت قبل یک آرایش کامل دفاعی در حوزه هایی که درگیر جنگ بودیم نداشتیم و همین نیز آسیب پذیری ما را افزایش می داد و متأسفانه فشار آن به زندگی و معیشت مردم وارد شد.

می توانید در این خصوص به صورت مصداقی صحبت کنید؟!

برای مثال در حوزه اقتصادی مهمترین

حربه دشمن استفاده از ابزارهای پولی و مالی به ویژه دلار است. ما بارها به مدیران کلان اقتصادی کشور تذکر داده بودیم که وابسته سازی اقتصاد کشور به دلار سطح آسیب پذیری ما را افزایش می دهد. دنیا امروز برای رهایی از سلطه دلار در حال برنامه ریزی است و برخی از کشورها در این زمینه موضوع پیمان های مالی دوجانبه و چند جانبه را در دستور کار قرار داده اند. اما ما می بینیم نه تنها این اتفاق نمی افتد بلکه مادر مدیریت بازار ارز نیز نوعی ولنگاری شاهد بودیم و حتی برخی مسئولان بازار ارز خودشان مرتکب جرم در این حوزه شدند و محکوم شدند. خوب چه طور می شود با چنین نوع مدیریتی از ارزش پول ملی در برابر سلاح برنده دلار دفاع کرد؟!

در دولت دوازدهم ما در برخی موارد شاهد درگیری های بین دولت و سازمان پدافند غیرعامل بودیم. علت این درگیری ها همین غفلت هوشمندانه انگاری تهدیدات بود؟!

اگر اجازه بديد من سوال شما را اصلاح كنم. واقعاً ما با دولت درگیری نداشتیم. اولاً اینکه سازمان پدافند غیرعامل یک نهاد واسط، میانجی و هماهنگ کننده بین نیروهای مسلح و بدنه اجرایی کشور است. نکته بعدی اینکه دولت یک گستره عظیم از مدیریت ها در سطوح مختلف و در بخش های گوناگون است.

عمده چالش ما با برخی از لایه های مدیریتی در سطح عالی بود که متأسفانه راهبردی پدافند غیرعامل را نمی پذیرفتند اما مادر همین ۸ سال دولت آقای روحانی با بدنه اجرایی کشور توانستیم کار کنیم و موضوعات خودمان را پیش ببریم. ببیند اگر بخواهیم واضح تر بگوییم آنجایی که راس دولت ماهیت سیاسی پیدای کرد ما در

اسلامی است و اذن مقام معظم رهبری نیز اخذ شده است اما دولت قبل از اجرای این قانون استنکاف می کرد و ما حتی به کمیسیون اصل ۹۰ مجلس شکایت کردیم. در خصوص دولت سیزدهم نیز ما موضوعات جدی داریم که باید در دستور کار مشترک اجرا کنیم. هر چند امروز شرایط اقتصادی کشور به نحوی است که اولویت یک مسئولان حل معضلات معیشتی است اما به هر تقدیر این انتظار از دولت سیزدهم وجود دارد که در سطوح راهبردی بتواند گام های اساسی بردارد.

تقویت الگوی حکمرانی بومی در فضای مجازی، بازسازی و ارتقای ساختار دفاع زیستی، تقویت ساختار پدافند غیرعامل در بدنه اجرایی کشور، مصون سازی زیرساخت های حیاتی، ارتقاء آمادگی های عملیاتی در زیرساخت ها، ساماندهی مراکز پرخطر شهری، توسعه لایه به لایه سامانه فرماندهی و کنترل پدافند غیرعامل، روزآمد کردن پدافند شیمیایی با تاسیس نظام ایمنی شیمیایی کشور، دستیابی به طرح ها عملیاتی و برنامه های پاسخ اضطراری به حوادث مختلف ملی، استانی و شهری و... از موضوعات دارای اولویت پدافند غیرعامل است که امیدبتوانیم با موفقیت آنها را پیش ببریم.

از اینکه وقتتان را در اختیار نشریه عماد قرار دادید و در این مصاحبه شرکت کردید متشکرم
موفق باشید.

علوم پزشکی را متولی بحث کرده بودند در حالی که در استان استانداراختیارات و مسئولیت ها را برعهده دارد. ما از ابتدای شیوع ویروس کرونا تاکید داشتیم که رویکرد درمان محور برای بیماری که نه درمان قطعی دارد و نه واکسن کافی اشتباه است و باید رویکرد جامع نگر بهداشتی داشته باشیم. خوب از سال ۹۸ کشور در این مسیر با آزمون و خطا پیش رفت تا اینکه به یک وفاق جامع رسیدیم که الزامات بهداشتی باید در اولویت باشد. هر چند که در شرایط فعلی هم همین رویکرد به خوبی اعمال نمی شود.

سردار جلالی به نظرمی رسد که با روی کار آمدن دولت سیزدهم فضا برای فعالیت پدافند غیرعامل تسهیل شده است. آقای رئیسی هم شما را هم در شورای عالی فضای مجازی و هم در شورای عالی هلال احمر عضو کردند. فکر می کنید در دولت سیزدهم بتوانید ماموریت های جدی پدافند غیرعامل را به منصه ظهور برسانید؟

بله همانطور که شما اشاره کردید به نظر می رسد که ما در دولت سیزدهم چالش سیاسی راهبردی با دولت نداریم و فضا برای هم افزایی بهتر شده است چون تفکر و ادبیات ها به هم نزدیک تر است. البته در خصوص بحث عضویت رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در شورای عالی فضای مجازی جالب است که بدانید این موضوع قانون مصوب مجلس شورای

بود. ما در بسیاری از استان های کشور قرارگاه پدافند زیستی را فعال کرده بودیم و برای این ساختار شرح وظایف و... نوشته بودیم رویه های مدیریت مقابله با تهدید زیستی از قبل آماده بود اما با شیوع کرونا یک ساختار موازی با ساختار پدافند زیستی شکل گرفت که ابتدا معضلات جدی هم داشت. مثلاً وزیر بهداشت رئیس این ستاد بود یا در استان ها روسای دانشگاه های

۶۶

ما امروز بایک توسعه گفتمان پدافند غیرعامل مواجه هستیم

پدافند غیرعامل به خاطر تعامل با موضوعی مانند تهدید کاملاً علمی، فناورانه و توأم با پیچیدگی است

کارزار فشار همه جانبه و هوشمند دشمن علیه ایران طی سه سال گذشته شکست خورده است

مهمترین مولفه قدرت ملی ایران، مردم پایگی حکمرانی است

برخی مباحث دچار نوعی اختلاف نظر بودیم اما جایی که کار تخصصی و فنی بود به ویژه در لایه مدیریت های میانی کشور ما هیچ مشکلی برای همکاری و هم افزایی با دولت نداشتیم.

یکی از موضوعات چالشی سازمان پدافند غیرعامل با دولت دوازدهم به موضوع حذف این سازمان از ستاد ملی مقابله با کرونا باز می گردد. فکر می کنید چرا این اتفاق افتاد و چه پیامدهایی برای کشور داشت؟!

واقعاً دلیل اصلی را باید از آن افرادی پرسید که این اقدام را انجام دادند. اما ما در سازمان پدافند غیرعامل کشور از ابتدای دهه ۹۰ به موضوع تهدیدات زیستی ورود کردیم و در حوزه مطالعاتی، تولید اسناد راهبردی، ساختار سازی، ارتقای آمادگی عمومی و... کارهای قابل توجهی انجام شده بود. سند پدافند زیستی کشور سال ۹۲ تدوین شده است و این نشان می دهد ما برای مقابله با تهدیدات زیستی فقر دانشی نداشتیم. حتی در حوزه اقدام و عملیات نیز ما وارد شدیم. خوب سال ۹۶ سازمان پدافند غیرعامل کشور با همکاری دستگاه های مرتبط رزمایش پدافند زیستی مقابله با شیوع کرونا و ویروس ها را در فرودگاه امام خمینی (ره) برگزار کرد. این نشان می دهد ما تهدید را شناختیم و تا حد برگزاری رزمایش پیش رفتیم. در واقع بخش عمده ای از ماموریت ها در بخش پیشگیری و پیش کنشگری انجام شده

پدافند غیرعامل و «معماری حکمرانی متعالی نوین»

محمد رضا اسمعیلی

متکثر باشد و الزام یک الگوی حکمرانی خوب وجود ندارد. پدافند غیرعامل به معنای «مجموعه اقداماتی که بدون بکارگیری سلاح و تجهیزات نظامی بکار گرفته شود و در نتیجه باعث کاهش آسیب پذیری افزایش پایداری ملی، تسهیل مدیریت بحران، تداوم کارکرد فعالیت های ضروری و تولید بازدارندگی دفاعی در برابر تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می گردد.» در موضوعات متعددی با مساله حکمرانی هم پوشانی پیدا می کند. اساسا پدافند غیرعامل یک رویکرد در الگوهای حکمرانی است و اجرایی شدن الزامات آن نیز منوط به توزیع ژن پدافند غیرعامل در تمامی ساختارهای حکمرانی است.

66

اساسا پدافند غیرعامل یک رویکرد در الگوهای حکمرانی است و اجرایی شدن الزامات آن نیز منوط به توزیع ژن پدافند غیرعامل در تمامی ساختارهای حکمرانی است

پدافند غیرعامل تاکید دارد در شرایط کنونی باید «الگوی حکمرانی متعالی نوین» مبتنی بر تحول فناوری و باریکرد آینده پژوهانه را مدنظر قرار داشت

اما مهمترین دغدغه امروز پدافند غیرعامل در حوزه حکمرانی به مساله تغییر و تحول مفاهیم حکمرانی بازمی گردد. پدافند غیرعامل بیش از آنکه برای امروز باشد باید برای فردا اندیشه کند. سوال اینجاست که الگوی حکمرانی متعالی در افق ۲۰ ساله آتی چیست و چگونه می توان الزامات پدافند غیرعامل را در این الگو نهادینه کرد؟! ما بر این باوریم که جهان در دهه های

اساسا الگوی حکمرانی تمرکز بر دخیل کردن همه بازیگران قدرت در عرصه های سیاسی اقتصادی اجتماعی و... دارد. تاکید حکمرانی بر سه مولفه دولت، جامعه مدنی و اقتصاد به عنوان بازیگران اصلی عرصه سیاست و ذی نفعان عرصه قدرت است. در الگوی حکمرانی جامع با بعد متعددی همچون فرایندها ساختارها شناخت و ارزش ها، قانون گذاری، سازمان و بستر نهادی، مدیریت و عملکرد، سیاست گذاری، نیروهای بین المللی اخلاق پاسخگویی و شفافیت مورد توجه است.

چند دهه است که موضوع الگوی حکمرانی خوب (Good governance) در فضای علمی و مدیریتی کشورها به ویژه کشورهای در حال توسعه مطرح است. اساسا این ایده برآمده از اندیشه های لیبرال دموکراسی است. ما معتقد نیستیم که تمامی شاخص های این الگو نامناسب و ناکارآمد است اما این سوال همچنان پیش روی جامعه علمی و دانشگاهی کشور وجود دارد که اساسا الگوی حکمرانی متعالی متناسب با نظام مردم سالاری دینی چیست؟ و چگونه می توان این الگوی نظری را به منصفه ظهور و میدان عمل رساند؟

تجربه شیوع ویروس کرونا ملاک قابل توجهی از میزان توانمندی حاکمیت ها برای حکمرانی موفق است. ما در این خصوص شاهد دو الگوی حکمرانی متفاوت هستیم. الگوی چینی و الگوی آمریکایی که هر کدام منافع و مضار خاص به خود را دارا هستند.

تجربه حکمرانی ما در مقابل ویروس کرونا بر برخی نکات ویژه و خاص الگوی ایرانی صحنه می گذارد. برای مثال استفاده از ظرفیت هوش هیجانی ملی با رویکرد دینی، بسیج عمومی با محوریت ولایت فقیه، مساوات و همدلی و... همه اینها نشان می دهد که اساسا الگوهای حکمرانی متناسب با ظرفیت های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جوامع می توانند متفاوت و

راهنمای پدافند غیرعامل

های حقوقی، سیاسی و اقتصادی دولت ها عملا در حال تضعیف است و انحصار قانون گذاری به وضوح شکسته شده است.

پدافند غیرعامل تاکید دارد در چنین شرایطی باید «الگوی حکمرانی متعالی نوین» مبتنی بر تحول فناوری و باریکرد آینده پژوهانه را مدنظر قرار داشت. پیشنهادات مشخص برای همگامی با این تحول سریع عبارت اند از: * اصل قرار دادن آینده پژوهی به عنوان پارادایم اصلی در حوزه مطالعات حکمرانی

* عبور از شاخص های یکسان سازی شدن حکمرانی خوب مطابق با الگوی لیبرال دموکراسی و تلاش برای تدوین شاخص های بومی * سایبر محور کردن نظام مسائل حکمرانی متعالی و تدوین الزامات و بایسته ها

* ایجاد نظام تنظیم مقررات پویا در کشور (اصول حداقلی دولت / مقررات حداکثری و نوشونده دستگاهی)

* ورود به حوزه های تصمیم سازی و تصمیم گیری جهانی در خصوص الگوهای حکمرانی جهانی (دیپلماسی حکمرانی متعالی نوین)

* تقویت بعد مهارتی حکمرانی متعالی در کنار ابعاد علمی و تحقیقاتی

اخیر درگیر یک شوک فناورانه گشته است که این شوک تقریبا تمامی مفاهیم، بنیادها، دارایی ها و عرصه های فعالیت های انسانی را دچار تغییر و تحول نموده است. حکمرانی نیز به عنوان یک پدیده اجتماعی از این قاعده مستثنی نبوده و نیست.

در همین شرایط فعلی نیز با ظهور فناوری های نوین شرایط اعمال حاکمیت ملی دچار تغییر و تحولات جدی شده است و ما شاهد قدرت نمایی بازیگران جدید در عرصه حکمرانی در سطوح جهانی، منطقه ای و ملی هستیم.

فناوری های نو غالباً سایبر پایه به ویژه توسعه شبکه های اجتماعی، اینترنت اشیا، رمازرها، آموزش های فراگیر الکترونیک، اینترنت ماهواره ای، هوش مصنوعی و... اساسا مفاهیم پایه جهت حکمرانی را تغییر داده است.

اگر تعریف و بری از دولت را مبنای قرار دهیم که توضیح می دهد: «دولت یک سازمان سیاسی اجباری و دارای ساختار مرکزی است و سعی در برقراری انحصار قدرت قانون گذاری برای خود در داخل یک قلمرو مشخص دارد» به وضوح مشخص است که توسعه فناوری تقریبا تمام ابعاد و مولفه های این تعریف را دچار دگرگونی کرده است. اساسا قلمروهای سرزمینی در حال رنگ باختن است، حاکمیت

امیر نصیرزاده جانشین ستاد کل نیروهای مسلح:

پدافند غیرعامل یک سازمان دانش بنیان است

کرد: ستاد کل نیروهای مسلح نیز در این زمینه همیار و پشتیبان سازمان پدافند غیرعامل کشور خواهد بود.

بازدید امیر نصیرزاده از مرکز فرماندهی و کنترل پدافند غیرعامل کشور

بازدید از مرکز فرماندهی و کنترل سازمان پدافند غیرعامل کشور بخش دیگری از برنامه امیر نصیرزاده بود. در این بازدید گزارشی از عملکرد دستاوردهای سازمان در زمینه رصد تهدیدات نوین از سوی سردار ریاست سازمان ارائه شد.

رونمایی از سامانه سیار رفع آلودگی های پرتوی و شیمیایی

همچنین در این بازدید از سامانه سیار رفع آلودگی های پرتوی و شیمیایی رونمایی شد.

امیر سرتیپ نصیرزاده در این مراسم با تقدیر از اقدامات سازمان پدافند غیرعامل کشور در زمینه ارتقای توانمندی های داخلی در حوزه صنایع بومی راهبردی پدافند غیرعامل گفت: امروز پدافند غیرعامل خوشبختانه توانسته است در تامین سبد محصولات راهبردی دفاعی

سطح فناوری ها الزامات دفاع نوین همه بخش ها و ابعاد زندگی انسانی را در بر گرفته است.

جانشین ستاد کل نیروهای مسلح ضمن اشاره به گستره فعالیت های سازمان پدافند غیرعامل به ویژه در بخش کشوری تاکید کرد: موضوعات پدافند غیرعامل باید صورت عام در سطح جامعه تبیین شود و هفته نکوداشت پدافند غیرعامل که در پیش است فرصت مناسبی برای این موضوع محسوب می شود که باید از آن استفاده کرد.

امیر نصیرزاده در بخش دیگری از این نشست به ضرورت ارتقای همکاری و هم افزایی بین نیروهای مسلح و سازمان پدافند غیرعامل کشور اشاره و تاکید

جلالی ضمن تبیین مأموریت ها و ساختار پدافند غیرعامل به ویژه در بخش کشوری، به بیش از یک هزار و صد برنامه این سازمان در سال جاری در راستای ارتقای تاب آوری و آمادگی کشور و مصون سازی زیرساخت ها در برابر طیف تهدیدات به ویژه تهدیدات CBRNE پرداخت.

امیر سرتیپ عزیز نصیرزاده جانشین رئیس ستاد کل نیروهای مسلح نیز در این نشست، ضمن تقدیر از عملکرد سازمان پدافند غیرعامل کشور این سازمان را یک نهاد علمی و دانش بنیان تبیین کرد و گفت: شاید در گذشته پدافند غیرعامل به مواردی مانند استتار و اختفا محدود می شود اما امروزه با توجه به گسترش

امیر سرتیپ عزیز نصیرزاده جانشین رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، ضمن تقدیر از عملکرد سازمان پدافند غیرعامل کشور این سازمان را یک نهاد علمی و دانش بنیان تبیین کرد و گفت: شاید در گذشته پدافند غیرعامل به مواردی مانند استتار و اختفا محدود می شود اما امروزه با توجه به گسترش سطح فناوری ها الزامات دفاع نوین همه بخش ها و ابعاد زندگی انسانی را در بر گرفته است.

چندی پیش جلسه شورای معاونین سازمان پدافند غیرعامل کشور با حضور جانشین رئیس ستاد کل نیروهای مسلح برگزار شد. در این جلسه ابتدا سردار دکتر غلامرضا

در حوزه پدافند زیستی، شیمیایی، پرتوی و سایبری به موفقیت‌هایی قابل توجهی دست یابد.

خودکفایی در تامین محصولات راهبردی دفاع غیرعامل منجر به ارتقای بازدارندگی می‌شود

وی با تاکید بر اینکه خودکفایی در این صنایع راهبردی یکی از الزامات اساسی ایجاد لایه‌های دفاعی نوین و ارتقای بازدارندگی کشور است، گفت: دشمن در چهل ساله گذشته جمهوری اسلامی را در حوزه تجهیزات دفاعی تحریم کرده است اما امروز با تدابیر مقام معظم رهبری و تلاش دانشمندان جوان و متعهد داخلی بسیاری از حصار تحریم‌ها شکسته و تجهیزات راهبردی بومی شده است.

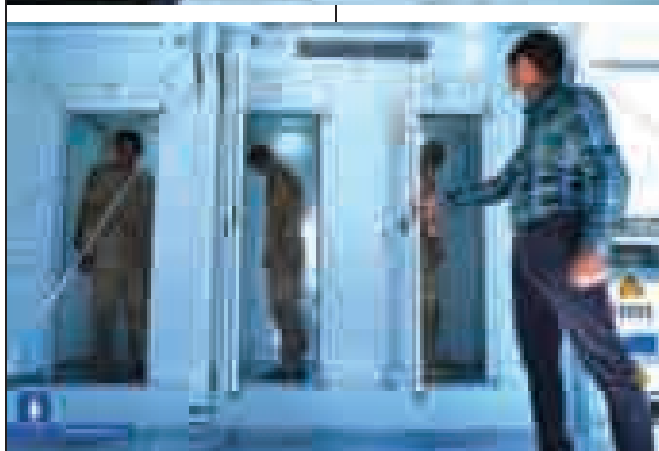
سردار غلامرضا جلالی در مراسم رونمایی از سامانه سیار رفع آلودگی‌های پرتوی و شیمیایی با بیان اینکه به موازات پیشرفت علمی و تکنولوژی، تهدیدات نیز شاهد تغییر و تحولات بسیاری شده است، اظهار داشت: یکی از مهمترین مأموریت‌های پدافند غیرعامل، ارائه راهبردهای مصون‌سازی و عملیاتی کردن آن است.

وی توضیح داد: در این راستا، حفظ و ارتقاء آمادگی‌های عملیاتی دستگاه‌های اجرایی، نهاد‌های عمومی و ساختارهای مردم‌نهاد از طریق آموزش‌های عمومی و تخصصی تجهیز تقویت و توسعه سامانه‌ها و شبکه‌های مورد نیاز همچون فرماندهی و کنترل، تشخیص و کشف و شناسایی، رفع آلودگی‌های شیمیایی و پرتوی و روزرسانی دستورالعمل‌ها و طرح‌ها با تاکید بر ساماندهی تیم‌های عملیاتی و اجرای تمرین‌ها و آزمایش‌ها از جمله راهبردهای مصون‌سازی است.

تجهیز ۵۱ شهر به تجهیزات رفع آلودگی شیمیایی و هسته‌ای

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با بیان اینکه سال گذشته ۵۱ شهر را به دستگاه‌های رفع آلودگی شیمیایی و هسته‌ای تجهیز کردیم و این برنامه همچنان مستمر برای سایر شهرهای ادامه خواهد داشت، تاکید کرد: با توسعه صنایع و تأسیسات هسته‌ای و شیمیایی، آمادگی برای مقابله و رفع آلودگی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

سردار جلالی با بیان اینکه یکی از مهمترین راهبردهای سازمان پدافند غیرعامل طراحی و بومی‌سازی تجهیزات رفع آلودگی شیمیایی و پرتوی است، تصریح کرد: تهدیدات نوین در قالب سلاح

های شیمیایی، بیولوژیکی و هسته‌ای (CBRNE) امروزه یک نگرانی جهانی تبدیل شده است و از همین رول‌روم یک نظام واکنش فوری در برابر این حوادث ضروری به نظر می‌رسد.

وی با بیان اینکه در زمینه آمادگی در برابر تهدیدات مبتنی بر CBRNE در اختیار داشتن تجهیزات مدرن تشخیص و رفع آلودگی از اهمیت بسیاری برخوردار است، گفت: سازمان پدافند غیرعامل کشور در طرح ریزی اقدامات پدافندی در استان‌های دارای زیرساخت‌های هسته‌ای اقدامات متعددی انجام داد که ایجاد ظرفیت‌های عملیات پدافندی، درمانی و... از جمله آنهاست.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با بیان اینکه در اقدامات پس از حوادث پرتوی و شیمیایی، رفع آلودگی پیش بیمارستانی و درمان تکمیلی و تخصصی مصدومین از اهمیت بسیار برخوردار است، تصریح کرد: سامانه سیار رفع آلودگی‌های پرتوی که به دست توانمند متخصصان داخلی به صورت صد درصد بومی ساخته شده است یکی از این تجهیزات مدرن است که می‌تواند در زمینه اقدامات اولیه رفع آلودگی بعد از حوادث پرتوی و شیمیایی بسیار کمک کننده باشد.

جزئیاتی از سامانه بومی رفع آلودگی‌های پرتوی و شیمیایی

پس از وقوع حوادث پرتوی، افرادی که در محل حادثه یا در مجاورت آن حضور داشته‌اند ممکن است صدمه دیده و به مواد رادیواکتیو آلوده شوند و غبارهای رادیواکتیو بر روی بدن آنها بنشینند. در اقدامات پس از چنین حوادثی، نخستین و اصلی‌ترین اقدامی که برای حفظ سلامتی افراد نیاز است، رفع آلودگی فوری و ایمن است.

به طور معمول برای رفع آلودگی اولیه، از سیستم‌های ثابت رفع آلودگی استفاده می‌شود که در برخی مواقع به جهت بعد مسافت باعث از دست رفتن زمان طلایی رفع آلودگی خواهد شد.

رفع آلودگی و باطراحی «سامانه سیار رفع آلودگی‌های پرتوی و شیمیایی»، امکان استقرار تجهیزات رفع آلودگی در محل بروز حادثه و در نتیجه امکان انجام سریعتر اقدامات رفع آلودگی اولیه و کاهش آسیب‌های ناشی از حوادث پرتوی فراهم می‌شود.

سامانه سیار رفع آلودگی‌های پرتوی و شیمیایی، با حمایت و نظارت سازمان پدافند غیرعامل کشور باستان توانمند مهندسان جوان ایرانی، به صورت صد درصد بومی طراحی و ساخته شده است.

گفتگوی عماد با سردار دکتر محسن ساسانی جانشین سازمان پدافند غیر عامل کشور

دکترین مصونیت محور و قابلیت محور در دستور کار پدافند غیر عامل برای تحقق راهبردهای ایران قوی

جانشین سازمان پدافند غیر عامل کشور می گوید این سازمان برای حرکت در مسیر دستیابی به راهبردهای ایران پایدار، به یک دکترین دو ستونه رسیده است. ستون اول مصونیت و ستون دوم قابلیت است. مشروح گفت و گوی سردار دکتر محسن ساسانی، جانشین سازمان پدافند غیر عامل کشور با نشریه عماد را در ادامه می خوانید.

عملکرد سازمان پدافند غیر عامل کشور را در راهبری نهادهای اجرایی در خنثی سازی آثار تهدیدات متصور برای کشور چگونه ارزیابی می کنید؟

سازمان پدافند غیر عامل به عنوان یک سازمان حاکمیتی نقش هدایت، راهبری، ارزیابی، نظارت و کنترل را بر عهده دارد. بر این اساس نامه های اجرایی و قوانین مصوب در کشور دستگاه های اجرایی مسئول انجام این کار هستند و سازمان پدافند غیر عامل کشور باید دستگاه ها را راهنمایی و هدایت کند برای اینکه به این مهم نائل شوند. درباره عملکرد سازمان پدافند غیر عامل در این حوزه باید بگوییم ارزیابی را قاعدتا باید دیگری که از بیرون به سازمان نگاه

می کنند داشته باشند ضمن اینکه باید شاخص های لازم برای سنجش این موضوع، تعیین تکلیف شده باشد. اگر قرار باشد اثر تهدید را بر کشور خنثی کنیم اولین گام حتما شناخت تهدید است. اینکه با چه تهدیداتی اسلاروبرو هستیم. وقتی این سوال را می پرسیم باید ببینیم دشمنانمان چه کسانی هستند. پس دشمن شناسی یک گام ابتدایی مربوط به این موضوعات است. حالا دشمن را بخواهیم بشناسیم چه عناصری باید بشناسیم و با چه سوالاتی روبرو هستیم. سوالات عمده ما اینجا شناخت راهبردها و اهداف دشمن و سیاست های او نسبت به خودمان و اقدامات و ظرفیت های دشمن برای انجام این اقدامات است.

بنابراین اگر قرار باشد بخواهیم اثر تهدید را خنثی کنیم باید این سوالات را مورد بررسی قرار بدهیم و برای آن پاسخ داشته باشیم. بعد باید بتوانیم دستگاه ها را نسبت به این مسیر هدایت کنیم تا تهدید را خنثی کنند. سازمان پدافند غیر عامل کشور برای این کار اقداماتی را در دستگاه های اجرایی شروع کرده است و برابر تدابیر مقام

معظم رهبری گام اول را توجیه مدیران و مسئولین دستگاه های اجرایی به صورت چهره به چهره قرار داده است. ما در هر دستگاهی که ورود پیدا می کنیم اولین مواجهه ما با رئیس دستگاه است. ابتدا موضوع را با او مطرح می کنیم. ابعاد، ویژگی ها، راهبردها و سیاست های دشمن را برای او تشریح می کنیم و بعد وضعیت و نسبت آن دستگاه با نوع تهدید را تبیین می کنیم و سپس انتظارات و خواسته های سازمان پدافند غیر عامل کشور را در یک قالب کلی بیان می کنیم و از مسئول دستگاه می خواهیم تا مسیر مورد نظر را دنبال کند. مسیر پدافند غیر عامل منسجم و مبتنی بر چارچوب هایی باشد. این را مقام معظم رهبری در جلسات مختلفی که داشته ایم برایمان تبیین فرموده اند که به موضوع علمی، دقیق و همه جانبه نگاه کنیم. بنابراین ما با این ویژگی باید به موضوع نگاه کنیم و به آن بپردازیم. ویژگی های علمی بودن، به روز بودن و همه جانبه بودن نیازمند مطالعه است. بنابراین مطالعات ما از اینجاشکل می گیرد. ما فرایند اقدامات پدافند غیر عامل را در این چهار چوب و با این چرخه برای دستگاه ها در قالب این

مطالبات شرح می دهیم. هر دستگاه باید دارای هایشان را شناسایی و احصا کند. همچنین سطح بندی، اولویت بندی و طبقه بندی شود تا بر اساس این اولویت ها مشخص شود چه تهدیدی بر کدام یک از این دارای ها متصور است و همان تهدید را بر اساس اعمال تهدید، آسیب پذیری ها و پیامدهایی که بر اساس اعمال تهدید اتفاق خواهد افتاد استخراج کرده و برای برطرف کردن آنها راهکارها را ارائه بدهند. این چرخه خنثی سازی، کم اثر سازی یا مقابله با تهدید دستگاه های اجرایی است که با آن سروکار داریم و این مسیر را دنبال می کنیم.

این مسیری است که از ابتدای تشکیل سازمان پدافند غیر عامل کشور دنبال کردیم. کشور اعتباراتی به همین منظور اختصاص داد و مطالعاتی انجام شد. تهدیدات و آسیب پذیری ها احصاء شد. به تناسب میزان اعتبارات عملیاتی

برای برطرف کردن آسیب ها در نظر گرفته شد. در کل کارها رو به جلو بوده و اقدامات برای کاهش اثر تهدیدات و خنثی کردن اثر آنها انجام شده است. نکته کلیدی که اینجا وجود دارد این است که ما با یک وضعیت چالش برانگیز روبرو هستیم. در واقع با بیشترین آسیب پذیری روبرو هستیم. چون وضعیت موجود ما حتما بدون توجه به الزامات و ملاحظات پدافندی است. در برخی از زیرساخت ها اصلا موضوع تهدید مورد توجه قرار نگرفته است. مراکز را ایجاد کردیم که در مسیر اعمال تهدید قرار دارد و اگر تهدیدی حادث شود بیشترین آسیب پذیری بر آن حاکم می شود. این نکاتی است که با آن سروکار داریم. بنابراین در این وضعیت، بدون شک خنثی سازی اثر تهدید به طور کامل و ایده آل محقق نمی شود. بلکه کاهش اثر تهدید را دنبال می کنیم. چون خنثی سازی الزاماتی دارد که بخشی از آن در این شرایط موجود، وجود ندارد. بنابراین اینجا کاهش اثر تهدید یا مدیریت اعمال تهدید را در دستور کار قرار داده ایم. برای مجموعه هایی که قرار است از این به

بعد ایجاد شود در مرحله پیدایش برابر قوانین، ضوابط و مقرراتی که در کشور وجود دارد و خوشبختانه مسیر خوبی طراحی شده است همه طرح هایی که در کشور به عنوان طرح های توسعه ای شناخته می شوند ملزم به داشتن مطالعات پدافند غیرعامل هستند. بنابراین یک گام به جلو آمده ایم و طرح ها را از مرحله پیدایش هم در مکانیابی، هم در مطالعات اولیه و هم در مرحله نهایی از نظر معیارها و ضوابط پدافند غیرعامل رصد و ارزیابی می کنیم.

به نظر شما سازمان پدافند غیرعامل کشور تا چه حد در تبدیل مباحث پدافندی به یک گفت‌وگو عمومی موفق عمل کرده است. برای اقدامات موثر چه راهبردی در دستور این سازمان است؟

به نظر می رسد مطالبه عمومی رعایت ضوابط و الزامات پدافند غیرعامل به مفهوم پیگیری از سوی افکار عمومی یا از منظر جامعه شناسی در بخش هایی از پدافند غیرعامل امکان پذیر نیست. چون بخش عمده ای از فعالیت هایمان برای حفاظت و صیانت از زیرساخت هاست. مردم با بخش زیادی از این زیرساخت ها سروکار ندارند. اما بخشی که با حوزه مردم و اداره عمومی جامعه سروکار دارد به می شود این مطالبه را داشت و در رسانه ها دنبال کرد و از ظرفیت مطالبات عمومی استفاده کرد. اما این هم ظرافت هایی دارد. قطعاً باید ابتدا از حوزه زیرساخت ها شروع شود. اینکه عرض می کنم ما از مسئولین شروع می کنیم چون آنها متولی انجام این امور هستند. مردم نقششان بهره برداری از این خدماتی است که دستگاه های اجرایی ارائه می کنند. بنابراین این دستگاه ها باید این خدمات را در شرایط امن و پایداری به مردم ارائه بدهند. من به عنوان یک شهروند وقتی به بانک مراجعه می کنم انتظار دارم تراکنش مالی من امن انجام شود یا ارتباطات امن باشد. ولی اینکه این خدمات نیازمند چه زیرساخت و امکانات فنی است را نمی دانم و نمی توانم از مسئول آن نیز پیگیری کنم چون نیازمند شناخت دقیق فنی است.

شروع این مطالبه باید در حوزه های تخصصی نخبگانی باشد. جاهایی که امکانات را طراحی کرده. کار کنند و نقش ایفا کنند. مثلاً در حوزه دانشگاه ها وقتی می گوئیم کارها باید علمی و همه جانبه باشد چون دانشگاه ها و مراکز علمی پژوهشی خیلی خوب می توانند در این زمینه ایفای نقش داشته باشند.

“

اگر قرار باشد اثر تهدید را بر کشور خنثی کنیم اولین گام حتماً شناخت تهدید است

همه طرح هایی که در کشور به عنوان طرح های توسعه ای شناخته می شوند

ملزم به داشتن مطالعات پدافند غیرعامل هستند

در برخی از زیرساخت ها اصلاً موضوع تهدید مورد توجه قرار نگرفته است

اگر محدوده تعریف مطالبه عمومی را اینطوری مشخص کنیم، یعنی بگوئیم محدوده نخبگانی جامعه به گام اول این است و می تواند اتفاق بیفتد و حتماً باید این کار صورت بگیرد. نکته دوم این است که این مطالبه باید به صورت ساختارمند دنبال شود. سازمان های نظارتی مثل سازمان بازرسی، مجلس شورای اسلامی و دیوان محاسبات داریم. برای مثال مجلس غیر از وضع قانون، وظیفه نظارت، استیضاح و سوال و جواب از دستگاه ها را نیز بر عهده دارد. از این ظرفیت ها برای ایجاد این مطالبه عمومی باید استفاده کنیم. از سوی دیگر، نمایندگان مجلس نمایندگان ملت هستند، بنابراین غیر از ریل گذاری برای کشور و وضع قوانین می توانند در مورد رعایت ضوابط و الزامات پدافند

موضوع پدافند غیرعامل کمک کننده باشد. سازمان پدافند غیرعامل کشور از دو مسیر نخبگان و کانال های رسمی کشور مطالبه عمومی را دنبال می کند. به علاوه ضمن تبیین، ایجاد و تعریف نقش و جرابی کردن این موضوعات در بین مردم، سطح عمومی شدن پدافند غیرعامل را هم دنبال می کنیم. این دو مسیر می تواند فضای اجتماعی و عمومی پدافند غیرعامل کشور را شکل بدهد و ما در این زمینه اقداماتی را انجام دادیم. یعنی گروه هایی نخبگانی را در حوزه های مختلف شکل دادیم که به عنوان مرجع و مشاوره برای سازمان نقش ایفا می کنند. وقتی مرجع مشاوره سازمان هستند و برای ماموریت های تخصصی را دنبال می کنند در جایگاه های خودشان این موضوعات را مورد مطالبه

هم قرار می دهند.

ایجاد گروه های نخبگانی برای سازمان مثل همیاران مشورتی هستند که در موضوعات مختلف اهداف ما را دنبال می کنند. این راهبرد اصلی ماست. راهبرد دوم ما گفت‌وگو سازی در درجه های مدیریتی از سطح عالی تا سطوح پایین به اضافه خود مردم است. با آموزش هایی

غیرعامل را از وزیر و رئیس دستگاه مطالبه کنند. اما خود مردم هم می توانند نقش کلیدی داشته باشند. آنجا که خودشان باید اقدام کنند؛ آسیب پذیری هایی که در حوزه عمومی مردم و در زندگی روزمره شان وجود دارد. خود مردم اگر نسبت به این موضوعات آموزش دیده و توجیه شوند می توانند به عمومی شدن

به مردم، آموزش های اختصاصی برای کارشناسان و مسئولین، تعریف اقدامات پدافند غیرعامل و توصیف اقدامات پدافند غیرعامل را دنبال می کنیم و نقش ها و کارکردهایی که دستگاه ها دارند را تبیین می کنیم. در گام اول وظایف و ماموریت هایی که مدیران و مسئولان دارند را تبیین می کنیم و در گام دوم از آنها به طور رسمی مطالبه خواهیم کرد. گام بعدی نیز انجام اقدامات فرهنگی، مثل تولید همین نشریه و برقرار ارتباط با مراکز و سازمان های مرتبط با مباحث پدافند غیرعامل است.

این مسیری که دنبال کردیم به عنوان راهبرد از توضیح، توجیه و تحلیل و تعیین نقش گرفته تا طراحی فرایند، چرخه و سازوکار، برای مافضایی ایجاد کرد تا موضوع را دنبال کنیم. نکته بعدی این است که موضوع دفاع امری فطری است. هر فردی برای حفاظت از خودش می تواند اقداماتی در حوزه توانمندی هایش انجام دهد. این مسئله به گفت‌وگو سازی عمومی مسئله پدافند غیرعامل کمک بزرگی می کند.

چرا علیرغم وجود سازمان های نظارتی همچنان موانعی برای رعایت الزامات و ضوابط پدافند غیرعامل وجود دارد؟

این موضوع به چند عامل مختلف و متفاوت بستگی دارد. یکی این است که در درجه نخست این موضوع اساساً مورد توجه جدی در حوزه قانون گذاری و ضوابط و مقررات قرار نگرفته است. مجموعه ای قبل از انقلاب داشتیم به نام سازمان دفاع غیر نظامی که بخشی از موضوعات پدافند غیرعامل آنجا دنبال می شد. در آن زمان ضوابطی نوشته و دنبال شده است. از ابتدای پیروزی انقلاب این سیستم منحل شد. وقتی منحل شده به سازمان دیگری واگذار شده و آن سازمان چون درگیر مسائل مربوط به جنگ تحمیلی شده است، عملاً سیاست گذاری، مقررات نویسی و تنظیم گری اقدامات مربوط به حوزه پدافند غیرعامل انجام نشده است. این امر سبب بروز یک فاصله زیاد در انجام اقدامات حوزه پدافند غیرعامل شده است که این روند تا سال ۸۲ ادامه داشت. از سال ۸۲ به بعد با تأسیس سازمان پدافند غیرعامل کشور یک ساختار جدیدی شکل گرفت و این موضوع را دنبال کرد. اولین گام موضوع مقررات نویسی و تدوین قانون بود. در سال ۸۲ وقتی شروع کردیم اولین خروجی اقدامات ما، یک بند در ماده

۱۲۱ قانون برنامه چهارم توسعه بود که به موضوع پدافند غیرعامل اشاره می کرد. این اقدام به تنظیم و تصویب یک آیین نامه اجرایی در هیئت دولت منتج و در سال ۸۴ ابلاغ شد. اهمیت این موضوع این بود که مادر حوزه مقررات و تنظیم گری خلاء داشتیم و این اولین اقدام امن این بود.

واقعیت این است که در خلاء قوانین، برخی از زیرساخت های کشور در حوزه های مختلف بدون توجه به ضوابط مربوط به پدافند غیرعامل ایجاد شد. در واقع توسعه کشور بدون توجه به اهمیت این موضوعات دنبال شد. ما وقتی با چنین شرایطی روبه رو می شویم، آسیب پذیری هایی که می توانیم در برابر تهدیدات کاهش بدهیم به شدت حداقلی است. یعنی مثل این است که زمینی برای ساخت یک مجموعه ورزشی فرهنگی دارید و می خواهید کار نقشه کشی آن را انجام دهید اما وسط زمین شما ساختمانی است که نمی توانید به آن دست بزنید. این محدودیت اجازه اقدام درست را به شما نمی دهد. در شرایط موجود با چنین وضعیتی روبرو هستیم. این وضعیت به ما اجازه نمی دهد همه آسیب پذیری ها را برطرف کرده و کاهش دهیم. مضاف بر اینکه برخی ساختارها بدون توجه به موضوع پدافند غیرعامل بوده اند و الان هزینه کردن برای این اقدامات با رمالی زیادی دارد. این یکی از اشکالاتی است که محقق شدن سیاست های پدافند غیرعامل را با کند و یا عدم اجرا روبرو می کند.

موضوع دیگر وجود مدیرانی است که علیرغم قانون، ضوابط و منابع مالی توجهی به اهمیت پدافند غیرعامل نمی کنند. بنابراین باید از ابزارهای دیگر نظارتی و سوال و جواب استفاده کرد. عامل بعدی که در این زمینه موضوعیت دارد ضوابط و الزامات فنی - تخصصی است. الزامات عمومی را تعریف کرده ایم. اما هر چه قدر به حوزه های تخصصی ورود کنیم این ضوابط کاملاً تکنیکال و فنی می شود که باید کارشناسان و متخصصان فنی آن را تهیه کنند. در این حوزه ما از ظرفیت مشاوران و متخصصان فنی استفاده می کنیم. این تکلیف خود دستگاه ها است. این مسیر شروع شده است و نمونه اش مبحث ۲۱ مقررات ملی ساختمان است که نوشته شد اگر چه زمان بر بود اما در شورای تدوین وزارت مسکن تصویب و ابلاغ شده است و همه مهندسان حوزه ساختمان سازی ملزم به رعایت این مقررات هستند.

مساله پدافند غیرعامل به سبب ماهیت بین رشته ای بودن نیازمند دانشگاهی با رویکرد متمرکز بر مسئله و رشته های تحصیلی بین رشته ای است که آموزش عالی ماز خلاء چنین فضایی رنج می برد، سازمان پدافند غیرعامل کشور برای جبران این خلاء چه راهبردی را در پیش گرفته است؟

در حوزه دانش چهار دانشگاه معین و مستقیم داریم که کار پژوهشی را آن دانشگاه انجام می دهد. در ابتدا فقط دانشگاه مالک اشتر بود و ملزم بود برابر آیین نامه اجرایی قانون برنامه چهارم، همه کارهای پژوهشی مربوط به پدافند غیرعامل را انجام بدهد. کار پژوهشی معمولاً یک رسوب دانشی دارد که در دانشگاه می ماند. این رسوب دانشی به دانشجویان منتقل می شود و در برنامه های آموزشی می آید و توسعه پیدا می کند. به تدریج این دانشگاه های معین پدافند غیرعامل اضافه شده اند و این یعنی در واقع بخشی از خلأ را با اختصاص ظرفیت علمی پژوهشی سعی کردیم جبران کنیم. ایجاد شرکت های مشاوره که مطالعات پژوهشی انجام می دهند مسیری بود که برای انجام مطالعات و کار پژوهشی و استخراج و اکتشاف حوزه های دانشی انجام دادیم تا کارهایمان را پیش ببریم. در حوزه کشوری هم وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اطلاعات با همراهی برخی دانشگاه ها وارد کار شدند. به ویژه دانشگاه آزاد اسلامی ظرفیتی را ایجاد کرده است که کاملاً گسترش یافته است. حجم عظیمی از ظرفیت، مثلاً نگارش قریب به ۳ هزار پایان نامه و رساله که در این دانشگاه انجام شده به موضوعات پدافند غیرعامل اختصاص یافته است.

اینها ظرفیت های بومی است که مادر کشور احصاء کردیم. نکته دیگر دانش ضمنی و تجربی است که نزد مدیران ما بوده که در هر حوادث مختلف به دست آمده است. اینها را هم سعی کرده ایم به دانش صریح تبدیل کنیم و در حوزه آموزش مستندسازی کنیم و به اندوخته ای که بتوان از آن استفاده کرد تبدیل شود. این کار انجام شده است. نسبتاً هم کار خوبی بوده

“

سازمان پدافند غیرعامل کشور از دو مسیر نخبگان و کانال های رسمی کشور مطالبه عمومی را دنبال می کند

یک اشکال اساسی در الگوی پیشرفت برای کشور داریم که این الگوی وابستگی ترجمه ای ایجاد کرده است

است. نکته دیگری که وجود دارد در حوزه پژوهش، علم، استاد، دانشجو و رشته هایی که باید در این زمینه ایجاد شود. این را هم مادر سطح تحصیلات تکمیلی رشته هایی ایجاد کرده و در وزارت علوم مصوب کردیم که دانشجو و مدیر تربیت کنیم. این مسیر ادامه دارد. از سال ۸۸ این کار شروع شده است و در حال حاضر نزدیک به ۵ هزار دانشجو و دانش آموز آموخته در رشته های مختلف مربوط به پدافند غیرعامل تربیت شده است. در مقطع دکتری هم بیش از ۱۰۰

دانش آموخته داریم. این افراد به تدریج به محققین پژوهشگرانی تبدیل می شوند که این حوزه را گسترش خواهند داد و همینطور خلاهای علمی پژوهشی ما را برطرف خواهند کرد.

ما یک اشکال اساسی در الگوی پیشرفت برای کشور داریم که این الگوی وابستگی ترجمه ای ایجاد کرده است. یعنی منتظر است ببیند مثلاً در فلان کشور در حوزه شهرسازی چه کاری انجام شده است. بعد متون علمی آن که منتشر می شود ما آن را ترجمه می کنیم و از آن به عنوان الگو در کشورمان استفاده می کنیم. حتی در حوزه تربیت نیروی انسانی در دانشگاه ها با چنین پدیده ای روبرو هستیم. این فاصله دانشی از این جاها شروع می شود. کشورهایی که پیشرفت می کنند به تدریج خودشان را از دانش به فناوری می رسانند و آن را گسترش می دهند و برای خودشان ظرفیت هایی ایجاد می کنند. ما چون این مسیر را دنبال نمی کنیم و یا کمتر دنبال کرده ایم فاصله مان بیشتر می شود.

راهبرداصلی ما انتخاب مسیر میانبر برای حذف فاصله دانش و فناوری و دوم افزایش سرعت در مسیر است تا خودمان به عناصری تبدیل شویم که دانش و فناوری تولید می کنند. خوشبختانه در کشور می بینیم در سال های اخیر این موضوع در حوزه نانو و سایر برپزشکی گسترش خوبی داشته ایم. در حوزه نظامی، وضعیت کاملاً متفاوت است. اینها نوید کاهش فاصله را می دهد. مسیرهای میانبری که دانشمندان جوان مادر شرکت های دانش بنیان انتخاب می کنند می روند، حتماً ما را با سرعت بیشتری به قله ها می رساند. این مسیری است که باید به

کشور، افزایش بازدارندگی همه جانبه، حفظ و افزایش عناصر قدرت درونی نظام، اینها اهدافی است که سازمان پدافند غیرعامل کشور در راستای تحقق ایران قوی یا ایران پایدار برای خودش دنبال می کند. سیاست ایی راپیش بینی کرده است؛ مدیریت راهبردی، چالش ها، بازدارندگی از موضع اقتدار، تقویت ساخت درونی نظام، آمادگی همه جانبه، پایداری و امنیت دائمی و ارتقا آنها. در سطح عملیاتی نیز به دنبال آمادگی همه جانبه هستیم که ۵ گام اساسی دارد. وقتی می گوییم ارتقای آمادگی یعنی ساماندهی، تجهیز، آموزش، تمرین، رزمایش. این فرایند حتما برای آمادگی و ارتقای آن در لایه های مختلف از دستگاه های مختلف گرفته تا مردم و همه سامانه ها باید تحقق پیدا کند. مجموعه ای از این عناصر، برنامه ها و اجرای آن، راهبردی ایران پایدار و ایران قوی را محقق خواهد کرد.

باتشکر از شما که وقتتان را در اختیار ما قرار دادید.

بنده هم از شما متشکرم.

سطوح مختلف الگو داشته باشیم. این الگو باید راهبردی، عملیاتی و تاکتیکی باشد. این الگوها باید تبدیل به ضوابط، مقررات و چهارچوب شوند. سازمان پدافند غیرعامل کشور از این چهارچوب استفاده کرده و به یک دکترین دو ستونه رسیده است. ستون اول مصونیت و ستون دوم قابلیت است. اصولی را بر مبنای این دکترین برای خودش تنظیم کرده است که عبارت است از ایستادگی و مقاومت در برابر دشمن که از آن استحکام و پایداری گرفتیم. مردم محوری و نفی سلطه بیگانه و استحکام داخلی نظام و خودکفایی و عدم وابستگی اصولی است که سازمان پدافند غیرعامل در راستای دکترین دو ستونه مصونیت محور و قابلیت محور برای خودش تنظیم کرده است. اهدافی را دنبال کرده است مثل آسیب ناپذیر سازی

مربوط می شود که بخش های صنعت، کشاورزی و خدمات را شامل می شود. در حوزه خدمات، سرویس هایی که به جامعه ارائه می دهیم بسیار تخصصی و فنی است و اینها با تهدید روبرو است. ایران پایدار باید در این حوزه کاملاً امن باشد. برای مثال یک نیروگاه شمدار برابر تهدیدات سایبری، تاب آور باشد تا اتفاقات بد متعاقب آن رخ ندهد. وقتی می توان این مسیر را دنبال کرد که متکی به خودمان باشیم. در این صورت ساخت و استحکام درونی کشور بالا خواهد بود. اینها عناصر کلیدی است برای پایداری است. تحقق این امر نیازمند برنامه ریزی دقیق در همه سطوح عملیاتی و کارکردی است. برنامه ای با چارچوب و هدف مشخص که حتی به جزئیات در برنامه های اجرایی نیز توجه کرده باشد.

در پایان اگر نکته ای باقی مانده است که باید بدان اشاره شود در سوالات ما نبود لطفاً مطرح کنید.

سازمان پدافند غیرعامل کشور اقدامات خوبی را برای افزایش پایداری و ارتقای تاب آوری زیرساخت های کشور انجام داده است. در حوزه راهبردی، اسناد و مقررات را خوب شکل داده است. ساختارهای لازم در دستگاه ها شکل گرفته و برای آن نقش و کارکرد تعریف شده است. خلاء به تدریج در حال احصا و برطرف شدن است تا حرکت در مسیر با ثباتی برسد. نظام سازی، ساختار سازی، هماهنگی اجزاء و عناصر این بخش ها باید یکدیگر بسیار بسیار برای تحقق ایران پایدار یا تعبیری که مقام معظم رهبری به کار بردند تحت عنوان "ایران قوی"، کلیدی است. باید برای این موضوعات در

صورت اصولی در کشور انجام بدهیم. نه فقط در حوزه پدافند غیرعامل بلکه فناوری همه حوزه ها و اساساً حکمرانی را تحت تأثیر خودش قرار می دهد. مدل حکومت کردن دارد تغییر می کند. ما تا به درک این شرایط نرسیم با اشکالات زیادی روبرو خواهیم شد.

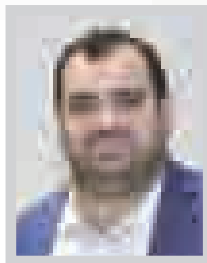
شعار ایام نکوداشت پدافند غیرعامل ۱۴۰۰، پدافند غیرعامل، ایران پایدار است، از نظر شما، ایران پایدار چه ویژگی هایی دارد؟

پایداری ابعاد مختلفی دارد. مفهوم پایداری به عنوان یک مفهوم عمومی مقاومت، استقامت، ثبات و استحکام داشتن است. اگر مجموعه ای قرار است پایدار باشد باید استحکام داشته باشد. استحکام باید از طریق ساختار داخلی هر مجموعه تأمین شود. هر سیستمی تأمین پایداری خود را به سیستم دیگری از خارج خود وابسته کند به سرعت مضطرب شده و از بین رفته است. چون وقتی آن مجموعه حمایت خود را بر دارد به سرعت از هم می پاشد. بنابراین ما در ابعاد اقتصادی، فرهنگی، نظامی و علمی باید پایداری را دنبال کنیم. هر کدام از اینها شاخص ها و مولفه هایی دارد. بنابراین امنیت یکی از موضوعاتی است که در حوزه های پایداری دنبال می کنیم. وقتی می گوییم امنیت نقطه مقابلش که تهدید است در حوزه های مختلف شکل می گیرد. کشور ما یک کشور نمونه در دنیا است که با همه مدل های تهدید در همه حوزه ها حتی از نظر علمی و عدم دسترسی به دانش روز در بسیاری از حوزه ها سروکار دارد. برای دسترسی به دانش در برخی حوزه ها مانع تحصیلی داریم. این شرایط هزینه ارتقای بازدارندگی مان در مقایسه با دیگر کشورها را متفاوت و مقداری بیشتر کرده است. به همین دلیل مردم اینجا نقش کلیدی پیدا کرده اند. چرا که به دلیل حضورشان در این صحنه ها برخی از این هزینه ها را کاهش داده اند. ظرفیت های عظیم مردمی ایجاد شده است که در کشورهای دیگر ممکن است وجود نداشته باشد.

بنابراین در ابعاد مختلف می توان پایداری را در حوزه های مختلف تعریف کرد. استقامت و پایداری کلیدواژه هایی هستند که در حوزه های پایداری برای ما مفهوم پیدا می کنند. این هامبانی نظری و چارچوب هایی می شود که برای دنیال می کنیم. اینها عناصر زیرساختی هم پیدا می کند. وقتی از حوزه مفهوم و ادبیات نظری بیرون می رویم پایداری در اقتصاد به زیرساخت های متعددی

حنیف غفاری دکتری روابط بین الملل

رنالیست های قرن بیستم در حوزه روابط بین الملل، نگاه خاصی به سه کلید واژه "دولت"، "میلیتاریسم" و "قدرت" داشتند. آنها معتقد بودند که قدرت

شالوده آن (نظامی گری مطلق) دیگر نمی تواند تکیه گاهی مطمئن برای اضلاع و اجزای آن باشد. در هزاره سوم، به کلید واژه ای به نام "جنگ ترکیبی" مواجه هستیم. همین مسئله، قواعد و بایسته های پدافندی و دفاعی را دستخوش تغییرات عمده ای ساخته است. اکنون، بازیگران متعددی در حوزه روابط بین الملل، درک عمیق تری نسبت به مفهوم «جنگ هیبریدی» پیدا کرده اند. جنگ ترکیبی (Hybrid Warfare) به معنای به کارگیری ترکیبی قابلیت های نیروهای نظامی و غیر نظامی متعارف به شیوه ای پیچیده و هماهنگ شده است. نباید فراموش کرد

«واقعیت امر این است که در شیوه های مرسوم جنگ، انقلابی گسترده صورت گرفته است. جهان وارد دورانی خاص شده است. امروز بازیگران انواع مختلفی از جنگ را به صورت همزمان به کار می گیرند. این همان جنگ ترکیبی نام دارد.» بنابراین جنگ ترکیبی، به راهبرد پیچیده ای اطلاق می شود که ترکیبی از نبردهای متعارف، نامتعارف، سایبری، روانی و اطلاعاتی را در خود جای می دهد. در واقع طیف گسترده ای از ابزارهای متعدد به شیوه متقارن یا نامتقارن در این نبرد همه جانبه به کار گرفته می شود. متعاقبا، قدرت کشورها در

مشتقات این دور از منظر کلاسیک و سنتی مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهد. دانشنامه فلسفه "استنفورد" در تعریف جنگ می نویسد: «جنگ به درگیری سازمان یافته مسلحانه و اغلب طولانی مدتی گفته می شود که بین دولت ها، ملت ها یا گروه های دیگر انجام شده و با خشونت شدید، گسیختگی اجتماعی و تلفات جانی و مالی زیاد همراه است. از آنجا که جنگ یک درگیری مسلحانه واقعی، ارادی و گسترده بین جوامع سیاسی است می توان آن را نوعی خشونت سیاسی تلقی کرد.» با این حال مسجل است که این قرائت

دگر دیسی در مفاهیم جنگ و دفاع

«دفاع همه جانبه» با محوریت پدافند غیر عامل در برابر جنگ چند لایه

دولت ها (که رنالیست ها آنها را بازیگران مسلط و قاطع تلقی می کنند)، منبعث از توانایی بالقوه و بالفعل نظامی و قدرت بازدارندگی و اقدام نظامی آنها در برابر دیگر بازیگران است. در این رقابت پنهان و پدید، دولتی که بتواند ابزارهای نظامی را در مسیر تغییر محاسبات استراتژیک و تاکتیکی رقابه کار گیرد، برنده قطعی منازعه خواهد بود. در آن زمان، مفاهیمی مانند "جنگ اقتصادی" و "جنگ غیر نظامی" و متعاقبا، "دفاع غیر نظامی" یا "پدافند غیر عامل" تحت الشعاع قرائت خاص رنالیست ها از مقولات جنگ و دفاع قرار گرفت.

پس از پایان جنگ جهانی دوم در نیمه قرن بیستم، نهاد هوسازمان های بین المللی نیز تحت تاثیر اراده طرف های پیروز در این نبرد خانمان سوز شکل گرفتند. به عبارت بهتر، "قدرت نظامی محض" به مقیاس و خط کشی جهت سنجش قدرت واقعی یک کشور در جهان تبدیل شد. اگرچه در همان دوران، بسیاری از نظریه پردازان و استراتژیست ها، همسان سازی مطلق واژگان "قدرت" و "نظامی گری" بایکدیگر را نقد یا حتی نفی می کردند، اما این انتقادات منجر به عقب نشینی دولت های غربی از تکمیل این منظومه خود ساخته نشد! منظومه ای که با گذار بشریت به هزاره سوم در معرض فروپاشی قرار گرفته و

که جنگ هیبریدی محدود به «جنگ نظامی» نیست، بلکه ظرفیت های بالقوه و توانایی های بالفعل یک بازیگر در حوزه های مختلف، در شکل دهی و تعریف آن دخالت دارد. مطابق تعریف جامعی که در کنفرانس امنیتی مونیخ (سال ۲۰۱۵) ارائه شده است، جنگ هیبریدی شامل توان دیپلماسی، جنگ تبلیغاتی، حمایت از شورش های داخلی و محلی، جنگ اقتصادی، حملات سایبری و... می شود. همان گونه که مشخص است، ابهام، پیچیدگی و چند بعدی بودن مهم ترین شاخصه های نبرد هیبریدی محسوب می شود. بدیهی است که با دگر دیسی در مفاهیم و مصادیق جنگ و مورد توجه قرار گرفتن کلید واژه "جنگ ترکیبی"، قواعد دفاعی و پدافندی نیز به طور طبیعی دستخوش تغییر می شوند. در این معادله، "دفاع غیر عامل" جایگاه بسیار پررنگی پیدا می کند، به گونه ای که خود به نماد قدرت کشورها در مواجهه با تهدیدات گوناگون تبدیل می شود. هر ساختار و مجموعه ای که تغییر قواعد نبرد و گذار از نگاه کلاسیک محض نسبت به این مقوله را نپذیرد، قطعا در جنگ ترکیبی دشمنان با خود آسیب پذیر خواهد بود. فرانک هافمن محقق و تحلیلگر حوزه دفاعی آمریکا در این خصوص می گوید:

حوزه "دفاع ترکیبی" از جمله "دفاع غیر عامل"، محاسبات، تاکتیک ها و حتی استراتژی های نبرد دشمن را تغییر می دهد. «سان تزو» نگارنده کتاب «هنر جنگ» یا «هنر رزم» در این خصوص می نویسد: «ویران کننده ترین حمله حمله به استراتژی دشمن است.» پدافند غیر عامل "مولفه بسیار مهمی است که می تواند استراتژی دشمن را در جنگ ترکیبی تغییر دهد. نباید فراموش کرد که جنگ ها همیشه و در همه حال در شرف تغییر شکل و استراتژی و هدف و رویکرد هستند. بنابراین، رصد نقاط آسیب یک کشور یا مجموعه و سنجش توانایی های دشمن در ضربه زدن به آن نقطه آسیب، یکی از مهم ترین اصولی است که باید مورد توجه قرار گیرد. یکی از اصلی ترین کارویژه های "پدافند غیر عامل"، تغییر محاسبات استراتژیک دشمنان به سود امنیت و منافع ملی کشور است. تغییر محاسبات استراتژیک و تاکتیکی دشمنان، صرفا از مجاری نظامی و عملیاتی صورت نمی گیرد. افزایش قدرت یک کشور در حوزه پدافند غیر عامل، می تواند حتی بسیاری از پیش فرض ها و اصول ذهنی و استراتژیک دشمنان را تغییر دهد و دشمن را وادار به پذیرش قدرت رقیب کند. امروز دیگر کمتر استراتژیست و تئوریسینی واژگان "جنگ"، "دفاع" و

کهنه از جنگ (و متعاقبا تلفی نادرست از مقوله دفاع)، دیگر جایی در قاموس سیاست خارجی و معادلات امنیتی بازیگران فعال در حوزه روابط بین الملل ندارد. اکنون، استراتژیست های حوزه نظامی و دفاعی در جهان، بر روی مفهوم جنگ ترکیبی و مشتقات آن تمرکز کرده اند. این مفهوم و مصادیق، دارای حدود و ثغور معینی نیست زیرا هر اندازه زمان سپری می شود، ابعاد و ابزارهای تعریف شده در ذیل جنگ ترکیبی متنوع تر گردیده و در نتیجه، دفاع ترکیبی نیز مصادیق گسترده تری پیدا خواهد کرد. تلفی کلاسیک از مفهوم جنگ و دفاع و محدود سازی آن به عناصر و ابعاد نظامی و میدانی دیگر نمی تواند بیانگر یک تلفی و قضاوت همه جانبه در این حوزه محسوب شود.

نسبت پدافند غیر عامل و بازدارندگی در عصر جدید

ضرورت ارتقای سطح بازدارندگی در زیر ساخت های حیاتی، حساس و مهم کشور، امروز با وجود گسترش تهدیدات و مصادیق جنگ ترکیبی بیش از هر زمان دیگری احساس می شود. یکی از نظریاتی که می توان مولفه های پدافند غیر عامل را در بستر آن مورد تعریف و تشریح قرار داد، "بازدارندگی" می باشد. نظریه بازدارندگی در حوزه

نئورئالیست ها و رئالیست ها، کماکان مفهوم بازدارندگی را در ساخت یانگهداری بمب اتم و سلاح هسته ای جست و جو می کنند. این رویکرد تئوریک و عملیاتی، در آمریکا و کشورهای اروپایی کماکان مشهود است. این رویکرد منجر به ظهور پارادوکس های مشهوری در ادبیات و رفتار استراتژیک دولت های شود زیرا قواعد نبرد در دنیای امروز کاملاً تغییر یافته است. محدود و محصور کردن بازدارندگی به تسلیحات ممنوعه یا غیرممنوعه، نوعی خطای شناختی از نبرد ترکیبی در جهان امروز محسوب می شود. اگرچه در قرن بیستم و خصوصاً در دوران جنگ سرد، کشورها از طریق مذاکره، تنش زدایی و توافق استراتژیک توانستند بازدارندگی را تا حدودی حفظ کنند، اما این امر در قرن بیست و یکم با نشانه هایی از تغییر رویه روست. با تغییر مصادیق جنگ و تنوع مفهومی و مصداقی آن، قواعد و الگوهای بازدارندگی نیز تغییر پیدا کرده است.

صورت نیاز، حتماً عوامل بازدارنده را به کار گرفته ووی رابه شکلی سنگین متضرر خواهد ساخت. از سوی دیگر تعهد بازدارندگی بازدارنده نسبت به حفظ یاصیانت از خود، عامل مهمی در حوزه بازدارندگی محسوب می شود. باتوجه به تعاریفی که از مفهوم بازدارندگی ارائه شد، در جنگ های معاصر، پدافند غیرعامل یک موضوع اساسی است. نقش پدافند غیرعامل در بازدارندگی، آن هم با استناد به ویژگی های عملیاتی جنگ مدرن غیر قابل انکار است. بدیهی است که تقویت زیرساخت های دفاعی یک کشور در حوزه های مختلف قدرت ریسک پذیری دشمن را کاهش و در نتیجه، قدرت بازدارندگی کشور را افزایش خواهد داد. در هر حال، مفهوم بازدارندگی با تمام فرازونشیب های خود همچنان مسیر خود را به عنوان یک استراتژی پویا طی می کند با این وجود در قرن بیست و یکم، ادبیات استراتژیک به گونه قابل توجهی تغییر یافته است. در این میان،

ساختار یا نظام سیاسی در نظر گرفته می شود، در نهایت از ورود به عرصه ای که شکست، ناتوانی یا آسیب پذیری آن را نمایان سازد خودداری می کنند. در عصر کنونی و در حالی که در سال ۲۰۲۱ به سر می بریم، مفروضات گوناگونی در حوزه بازدارندگی وجود دارد که لازم است مد نظر قرار گیرند: مهم ترین مفروض بازدارندگی در برهه زمانی فعلی، خردگرایی بازیگران نظام بین الملل می باشد. فرض وجود حداقل عقلانیت در اندیشه و رفتار رقیب، مفروض اساسی در به کارگیری راهبرد بازدارندگی است. با وجود چنین عقلانیتی، دشمنان یا رقبای باسبک - سنگین کردن و برقراری توازن میان هزینه ها و فرصت ها، دست به محاسبه می زنند و در صورتی که خود را در انجام هدف خصمانه ترسیم شده ناتوان ببینند، برای حفظ بقای خود مجبور به تغییر رفتار خواهد شد. در این معادله، دشمن باید به این نتیجه عقلانی دست پیدا کند که باز یگر بازدارنده در

روابط بین الملل و خصوصاً در بخش امنیت بین الملل از اهمیت خاصی برخوردار است. این نظریه به صورت خاص، پس از ساخت بمب اتم از سوی آمریکا و آغاز جنگ سرد میان کاخ سفید و کاخ کرملین مورد توجه و استناد قرار گرفت. در قرائت اولیه و کلاسیک از نظریه بازدارندگی، جنگ افزارهای هسته ای، به علت قدرت تخریب گری بالا، می توانند از حمله نظامی یک کشور قدرتمند تر جلوگیری کنند. اما این تعریف اولیه، در طول دهه های اخیر دستخوش تحولات زیادی شده است. در یک تعریف جامع و دربرگیرنده، بازدارندگی به استفاده یک طرف از مجموعه ای از تهدیدها برای اقتناع یا اجبار طرف دیگر به عدم انجام یک عمل نامطلوب اطلاق می شود.

بر همگان مسجل است که یکی از مهمترین مولفه های اصول راهبری پدافند غیرعامل بالا بردن توان دفاعی کشور است، چرا که با توجه به تهدیداتی که امروزه در سراسر دنیا بخصوص در منطقه خاورمیانه وجود دارد، لازم است که با وجود توان دفاعی بحث بازدارندگی را داشته باشیم. امروز با وجود پیشرفت علم و تکنولوژی روش های تهدید کشورهای دنیا هم متفاوت شده است، اگر روزی کشورهای مختلف فقط با عملیات نظامی و استفاده از جنگ افزارها و قتل و کشتار تهدید می شدند، امروزه روش های تهدید تغییر کرده است. در دنیای امروز فضای سایبری و تهدیدات بیولوژیک روش هایی هستند که جایگزین استفاده روش های سخت افزاری شده و چه بسا این روش ها نیز به مراتب مخرب تر است.

در یک تعریف دیگر، بازدارندگی عبارت است از تأمین توانمندی های لازم در کشور بازدارنده با هدف متقاعد کردن دشمن یا مجبور ساختن او به چشم پوشی از رفتاری معین یا اوار ساختن دشمن به صرف نظر از اهدافی که تعقیب می کند. بازدارندگی به معنای استفاده از نیروهای مسلح نیست، از این رو نباید آن را به عنوان یک راهبرد برای جنگیدن به حساب آورد بلکه به عقیده بسیاری از صاحب نظران، بازدارندگی نوعی راهبرد برای حفظ وضع موجود و جلوگیری از تحمیل هزینه های جدید به کشور با یک ساختار است. بازدارندگی از طریق تغییر محاسبات دشمن، قدرت تصمیم گیری آن را محدود و در نتیجه، آن را وادار به عقب نشینی از یک اقدام خصمانه می کند. دشمنان نیز با محاسبه هزینه - فایده های نبرد بر اساس عقلانیت حداقلی که برای یک

یکی از اصلی ترین کارویژه های پدافند غیرعامل در حوزه بازدارندگی، همین نگاه منطقی و همه جانبه نسبت به مفهوم بازدارندگی و مصادیق آن می باشد. در حوزه پدافند غیرعامل، بازدارندگی دارای اطلاق نبوده و به سبب تنوع و تکثرروش های جنگ غیرنظامی، انعطاف پذیری می باشد. بر این اساس در یک ساختار پیویدار حوزه پدافند غیرعامل، تصمیم سازان خود را در نظریات و برداشت های کلاسیک از مقوله بازدارندگی محصور نمی کنند. فراتر از آن، نه تنها مجموعه پدافند غیرعامل خود نگاه محدودی در قبال بازدارندگی و مشتقات آن ندارد، بلکه این نگاه جامع را به سایر نهاد ها و ارگان های تصمیم ساز و حتی مخاطبان خاص و عام خود منتقل می سازد.

چرخش استراتژیک ناتوا در دفاع عامل به پدافند غیرعامل

در سال ۱۹۹۹ میلادی، ناتو عملیات گسترده ای را علیه یوگسلاوی سابق آغاز کرد. این عملیات دومین عملیات رزمی عمده ناتو در تاریخ آن، پس از کارزار بمباران ۱۹۹۵ در بوسنی و هرزگوین بود. بمباران ۱۹۹۹ منجر به عقب نشینی نیروهای یوگسلاو و کوزوو و ایجاد فرستاده اداری موقت سازمان ملل در کوزوو شد. این بمباران بین ۴۸۹ و ۵۲۸ تلفات غیرنظامی در بر داشت، پل ها، کارخانه های صنعتی، ساختمان های غیرنظامی، ساختمان های عمومی و تجاری، سربازخانه های و تأسیسات نظامی بسیاری را تخریب کرد. البته با توجه به اینکه بمباران یوگسلاوی توسط ناتو ۱۶ روزه طول انجامید، تصور می شد تعداد تلفات و حجم خرابی ها به مراتب بالاتر از میزان اعلام شده باشد. پس از مدتی کوتاه مشخص شد که نیروهای یوگسلاو، جنگنده های ناتو را با استناد به روش "دفاع غیرعامل" فریب داده اند.

طرح شبیه سازی (ماکت) هواپیما، تانک، رادار و غیره به گونه ای انجام شد که جنگنده های ناتو بعد ها متوجه شدند بسیاری از اهداف تخریب شده، واقعی نبوده اند! بعد ها مقامات ارشد پنتاگون نیز نسبت به این موضوع اذعان کردند. همچنین در این نبرد، به جای پادگان ها از اماکن خصوصی و دولتی از قبیل تأسیسات و اماکن، ادارات، شرکت های خصوصی، منازل خالی مردم، مدارس و دانشگاه ها به طور وسیع استفاده گردید و تمام نیروها در تمام نقاط کشور چه در شهر ها و چه در روستاها پراکنده شده بودند. فراتر از آنچه

ذکر شد، شبیه سازی با استفاده از امواج الکترونیکی مغناطیس که موجب فریب رادارهای ناتو می گردید. ارتش بلگراد توانست با ایجاد پراکندگی در محل استقرار تجهیزات و استفاده گسترده از ماکت ها و بهره گیری از روش های استتار مدرن و عدم استفاده از رادارهای ثابت، بسیاری از محاسبات ناتو را در میدان نبرد با شکست مواجه سازد.

▲ قدرت کشورها در حوزه "دفاع ترکیبی" از جمله "دفاع غیرعامل"، محاسبات، تاکتیک ها و حتی استراتژی های نبرد دشمن را تغییر می دهد. «سان تزو» نگارنده کتاب «هنر جنگ» یا «هنر رزم» در این خصوص می نویسد: «ویران کننده ترین حمله، حمله به استراتژی دشمن است.»

▲ ناتو تا پایان قرن گذشته، "قدرت بازدارندگی و اقدام نظامی" را شالوده و مبنای اصالت خود در نظام بین الملل می دانست اما اکنون ناتو ناچار است از تمرکز محض بر روی "دفاع نظامی غیرعامل" پرهیز کرده و بر روی کلید واژه دیگری به نام "پدافند غیرعامل" متمرکز شود

پس از آن نبرد، سران ناتو تمرکز ویژه ای بر روی "دفاع غیرعامل" کردند. جنگ در یوگسلاوی نقطه اشکارساز آسیب پذیری ناتو در جنگ های نامتقارن و نامنظم بود. اکنون در سال ۲۰۲۱ میلادی قرار داریم. در حالی که هنوز بایسته های دفاع غیرعامل و نامتقارن به صورت کامل در قاموس نظامی و دفاعی ناتو تثبیت نشده است، تبلور مفاهیم و مصادیق جدید در حوزه نبرد و دفاع ذهن سران پیمان آتلانتیک شمالی را نسبت به خود مشغول ساخته است. مهم ترین این دغدغه ها، مربوط به "ماهیت نبرد" می باشد. ناتو تا پایان قرن گذشته، "قدرت بازدارندگی و اقدام نظامی" را شالوده و مبنای اصالت خود در نظام بین الملل می دانست. با این حال پس

از گذار به قرن جدید، تلقی کلاسیک از میادین نبرد نیز تا حدود زیادی در بین استراتژیست ها، دولت ها و ملت های دنیا تغییر نموده و نبردهای غیر آشکار و غیر نظامی، جایگاه ویژه ای در قاموس روابط بین الملل پیدا کرده اند. در چنین شرایطی ناتو ناچار است از تمرکز محض بر روی "دفاع نظامی غیرعامل" پرهیز کرده و بر روی کلید واژه دیگری به نام "پدافند غیرعامل" متمرکز شود.

پیمان آکوس: نقطه آشکار ساز بازتعریف نگاه آفندی و پدافندی ناتو

اخیرا انگلیس، آمریکا و استرالیا در تلاش برای مقابله با قدرت فزاینده چین از امضای یک توافق ویژه برای به اشتراک گذاشتن فناوری های پیشرفته دفاعی خبر داده اند. این شراکت به استرالیا امکان می دهد برای اولین بار زیر دریایی هایی با نیروی محرکه هسته ای بسازد. این توافق شامل اشتراک اطلاعات و فناوری در تعدادی از زمینه ها از جمله اطلاعات و فناوری کوانتومی و همچنین دستیابی به موشک های کرور است. اما جنبه کلیدی این توافق، استفاده از زیر دریایی های هسته ای است که قرار شده است در شهر آدلاید در ایالت استرالیای جنوبی ساخته شود و مستشاران ایالات متحده و بریتانیا در زمینه فناوری تولید آنها مشاوری خواهند داد. یک زیر دریایی هسته ای دارای قابلیت های دفاعی عظیم است و بنابراین به کار گرفتن آن دارای پیامدهای مهمی برای منطقه است. با همه این اوصاف، ماهیت این توافق (آکوس) بر اساس "بازدارندگی و اقدام همه جانبه" تعریف و تنظیم شده است. هر چند اعلامیه مشترک توسط اسکات موریسون، نخست وزیر استرالیا، بوریس جانسون، نخست وزیر بریتانیا و جو بایدن، رئیس جمهور آمریکا از هیچ کشور دیگری نامی نبرد، اما منابع آگاه در کاخ سفید اعلام کرده اند که توافق آکوس برای مقابله با نفوذ جمهوری خلق چین (PRC) در منطقه هند-آرام طراحی شده است، مشخصه ای که تحلیلگران با آن موافق هستند.

از پیمان آنزوس تا پیمان آکوس

توافقنامه آکوس در حقیقت جایگزین پیمان آنزوس بین استرالیا، نیوزلند و آمریکا شده است. پیمان آنزوس، در سپتامبر ۱۹۵۱ در سان فرانسسکو بسته شد.

به موجب این پیمان، «هریک از دولت های عضو، حمله مسلحانه در اقیانوس آرام علیه دیگر دولت های عضو

پیمان را تهدیدی برای صلح و امنیت خود قلمداد کرده و برای رویارویی با خطر مشترک اقدام می کنند. حمله مسلحانه شامل «حمله به سرزمین اصلی هریک از دولت های عضو یا جزایر تحت حاکمیت آنها یا به نیروهای مسلح، کشتی ها و نیروی هوایی آن» است. این پیمان نشانه گرایش استرالیا و نیوزلند به سمت ایالات متحده آمریکا و دوری گزیدن از انگلستان بود. همان گونه که مشاهده می شود، ابعاد آفندی و پدافندی توافق "آکوس" به مراتب گسترده تر و عمیق تر از "پیمان آنزوس" است.

به عبارت بهتر، تمرکز سه کشور آمریکا، انگلیس و استرالیا بر ابعاد سایبری و غیرنظامی در امضای توافق آکوس کاملاً مشهود است. این موضوع به خودی خود نشان دهنده تغییرات زیر ساختی و مهمی بوده که در دو حوزه آفندی و پدافندی در طول ۷۰ سال اخیر (از سال ۱۹۵۱ تا ۲۰۲۱ میلادی) رخ داده است. در قرن گذشته، "میلیتاریسم" مترادف با "قدرت مطلق" بود. بر این اساس، قدرت نظامی یک کشور در حوزه های آفندی و پدافندی، معیار و مقیاسی برای سنجش جایگاه آن در حوزه روابط بین الملل محسوب می شد.

اکنون شاخصه ها و مولفه های دیگری به نماد ها و مصادیق قدرت بازیگران بین المللی تبدیل شده اند. حتی بسیاری از کشورها در مرحله اقدام، از ابزارهای غیرنظامی (از جمله حملات سایبری و ایجاد اختلال در محاسبات الکترونیکی رقیب) استفاده کرده و صرفاً از قدرت نظامی خود جهت "پیشگیری یا بازدارندگی" در مواجهه با تنش های احتمالی استفاده می کنند.

بدیهی است که در چنین شرایطی، اعضای ناتو نیز به وضوح دریافته اند که نمی توان با ذهنیت دوران جنگ سرد و بدون توجه به تغییر ماهیت قواعد نبرد در نظام بین الملل، رویکرد آفندی یا پدافندی خود را تعریف و عملیاتی سازند.

در یک نتیجه گیری کلی باید تاکید کنیم که ناتو قبلاً در حوزه بازدارندگی، بر روی "دفاع نظامی غیرعامل" متمرکز بود.

اعضای پیمان آتلانتیک شمالی قویاً معتقد بودند که قواعد دفاعی باید بر اساس "پدافند عامل" و آن هم با محوریت "نظامی گری" صورت گیرد. اما اکنون، در هزاره سوم و با توجه به تنوع و تکثیر مجاری آسیب پذیری ناتو و عدم محدود شدن آن به حوزه نظامی، اعضای پیمان آتلانتیک شمالی تمرکز ویژه ای بر روی "پدافند غیرعامل" و متعلقات آن نموده اند.

نقش آفرینی پدافند غیرعامل در استراتژی مقاومت فعال

سردار عبدالله جلالی
معاون هماهنگ کننده سازمان پدافند
غیرعامل کشور

انقلاب اسلامی از ابتدای پیروزی به دلیل
ابتنای بر مبنای اسلامی و رویکردهای حمایت
از مستضعفین، عدالت خواهی و نفی سلطه
بیگانگان مغضوب بر قدرت هابوده است. چله
اول انقلاب گواه دشمنی ها و خصومت های
ریشه ای جریان استکبار جهانی با انقلاب
ملت ایران به رهبری امام خمینی (ره) و امام
خامنه ای عزیز است.

ایران اسلامی در چند سال اخیر نیز علی
رغم اثبات حسن نیت خود به افکار عمومی
جهان و اجرای تمامی تعهدات، مورد غضب
جریان استکبار و تحت شدیدترین فشارهای
اقتصادی، سیاسی، امنیتی، رسانه ای و...
قرار گرفته است. هدف اصلی از این فشارها
اجبار ایران به پذیرش راهبردهای تحمیلی
از سوی آمریکا و «مذاکره تحت فشار» است.
آمریکایی ها با استفاده از تمام ظرفیت ها و
ابزار قدرت شان در تلاش هستند تا با
شکستن الگوی مقاومت انقلاب
اسلامی در عصرین المللی ایران
را مجبور به تسلیم و یا «مذاکره
حداکثری» کنند.
راهبرد کلان مقام معظم رهبری
در برابر این جنگ پیچیده،
چند وجهی و ترکیبی دشمن،
تأکید بر «مقاومت فعال»
است. ما معتقدیم

که صرفا با اتکای به این استراتژی است که
می توان «فشارهای همه جانبه دشمن»
را کنار زد. هر چند ایران اسلامی در جریان
مقاومت در برابر فشارهای حداکثری آمریکا
دچار برخی هزینه هادر عرصه های اقتصادی
شده باشد اما بدون شک هزینه تسلیم بسیار
بیشتر از هزینه مقاومت است. ضمن آنکه این
راهبرد مقاومت فعال می تواند دستاوردهای
استراتژیکی برای ایران در عرصه های اقتصادی
همچون کاهش وابستگی منابع مالی بودجه
به درآمدهای خام فروشی داشته باشد. البته
باید دانست بزرگترین دستاورد مقاومت فعال،
ارتقای قدرت ملی کشور است.

البته دشمن به دنبال آن بود که به اسم
عقلانیت در دستگاه محاسباتی مسئولان،
ترس را تزریق کند. به تعبیر مقام معظم
رهبری: «بعضی ها اسم عقلانیت و عقل را
می آورند اما منظورشان ترس، انفعال و فرار
از مقابل دشمن است در حالی که فرار کردن

و ترسیدن، عقلانیت نیست. ترسوها حق
ندارند اسم عقلانیت را بیاورند زیرا عقلانیت
به معنای محاسبه درست است. البته دشمن
تلاش دارد تا معنای غلط عقلانیت را تلقین
کند و برخی هم نادانسته، در داخل همان
حرف دشمن را تکرار می کنند.»

نیروهای مسلح، در راهبرد «مقاومت فعال در
برابر کارزار فشار حداکثری» نقش محوری و
کلیدی را بر عهده دارند. اینکه امروز آمریکایی ها
تمام استراتژی های خصمانه خود را مادیون
جنگ نظامی تعریف می کنند به دلیل سطح
بالای آمادگی و انسجام نیروهای دفاعی کشور
و تقویت قدرت نظامی با استفاده از تسلیحات
پیشرفته بومی است. آمادگی نیروهای دفاعی
ایران اسلامی امروز هم تراز قدرت های اول
جهان و کامل در شرایط عملیاتی است. در
ماجرای سرنگونی پهباد فوق پیشرفته آمریکا
که به مرزهای هوایی کشورمان تعرض کرده
بود، مشخص شد ایران سروسوزنی شوخی
با دشمنانی که به این آب و خاک چشم بد
داشته باشند ندارد.

دفاع غیر نظامی مکمل دفاع نظامی

الگوی پدافند غیرعامل و دفاع غیر نظامی
نیز یکی از ارکان تولید قدرت بازدارندگی برای
کشور است. ما معتقدیم که پدافند غیرعامل
مکمل دفاع نظامی و تکوین گریک الگوی
دفاع جامع در برابر تهدیدات نوین است.
امروز مدل و نوع جنگ دشمن علیه ملت
ایران متفاوت از سال های گذشته است و
دشمن در لایه های جدیدی سعی در ضربه
زدن به استحکام نظام اسلامی دارد. وظیفه
و ماموریت مهم پدافند غیرعامل ارتقای
آمادگی عمومی و افزایش سطح تاب آوری
ملی است. در این راستا باید ساختارها و
فرایندهای دفاع غیر نظامی با استفاده
از ظرفیت های بخش های کشوری و
مردمی ارتقا پیدا کند.

پدافند غیرعامل و مهارت های تهدیدات فناوری محور

گسترش روزافزون فناوری سبب شده
است تا حوزه های امنیتی و دفاعی دچار

چالش های جدیدی گردند. رهبر معظم
انقلاب اسلامی امام خامنه ای عزیز نیز
در بیانات مهم و راهبردی شان در ارتباط
تصویری با مراسم مشترک دانش آموزان
دانشجویان دانشگاه های افسری نیروهای
مسلح یک توصیه بسیار مهم داشتند و اینکه
نیروهای مسلح می بایست پیش بینی و
برنامه ریزی برای مقابله با تهدیدهای جدید
داشته باشند. ایشان می فرمایند: «یک کار
مهم این است که بدانیم تهدیدهای متوجه
به کشورها-کشور ما و دیگر کشورها- دائم
در حال تحول است. آن چیزی که امروز یک
تهدید نظامی شمرده میشود، ازوماهمان
چیزی نیست که بیست سال پیش تهدید
نظامی شمرده می شد؛ تهدیدهای جدیدی
به صورت تهدید نظامی وجود دارد. چون
تهدیدها در حال تحول است، دانشگاه های
نظامی ما هم باید برای مقابله با تهدیدهای
نوبه نو وجود جدید، برنامه داشته باشند؛ این
باید در پژوهشهای دانشگاه ها مورد توجه
قرار بگیرد؛ برای مقابله با برنامه داشته باشند.
علاوه بر این، اصل تهدیدهای جدید را
پیش بینی کنند»

به نظر بخش مهمی از اجرای این توصیه مهم
و کلیدی رهبر معظم انقلاب اسلامی به حوزه
پدافند غیرعامل بازمی گردد. در ماموریت های
عملیاتی سازمان پدافند غیرعامل کشور که
به تصویب مقام معظم رهبری رسیده است
سازماندهی، طرح ریزی، هدایت و راهبری
عملیات پدافندی مقابله با تهدیدات نوین
دشمن (سایبری، زیستی، پرتوی، شیمیایی)
به این سازمان محول شده است. خوشبختانه
دستاوردهای متعددی نیز در این عرصه به
ویژه در مباحث تدوین اسناد بالادستی،
ساختار سازی، تشکیل قرارگاه های عملیاتی
و... شکل گرفته است اما تا دستیابی به افق
مطلوب فاصله بسیاری وجود دارد. پدافند
غیرعامل باید به صورت جدی و با استفاده
از توان علمی و تحقیقاتی کشور موضوع رصد
تهدیدات مدرن و راهکارهای مقابله آن را عملیاتی
کرده و با هرگونه نفوذ مقابله کند.

راهبردهای پدافند غیرعامل

ماهیت و مفهوم "دفاع"، گستره بسیار وسیع و چندوجهی را در بر می گیرد. این گستره به تنهایی دارای ابعاد استراتژیک و راهبردی نیز می باشد. در عرصه کلان و راهبردی دفاع، که خود به انواع غیرعامل و عامل تقسیم بندی می شود، پدافند غیرعامل برای حفظ و ارتقای ساختارهای اساسی کشور نقش بسیار حیاتی و مهمی دارد و نیازمند تعریفی دوباره در راهبردها، سیاست ها و برنامه های خرد

و کلان کشور است.

برای به کارگیری هرچه بهتر و موثرتر مفاهیم پدافند غیرعامل، باید کارکردها و عملکردها و مفاهیم آن به خوبی تبیین و تشریح شود. از دیدگاه کارشناسی در پدافند غیرعامل، سطوح و لایه های گوناگون وجود دارد. در این مقال به تشریح و توضیح کاربرد مفاهیم پایه پدافند غیرعامل و همچنین تقسیم بندی سطوح و لایه های آن از سطوح کلان و استراتژیک تا سطوح خرد و عملیاتی می پردازیم.

استراتژیک

- اقدامات و تدابیر عملیاتی
- اقدامات و تدابیر اجرایی و تاکتیکی
بنابر این اقدامات و تدابیر راهبردی به آن دسته از تدابیر و اقدامات گفته می شود که در سطح عالی ترین راهبران و رهبران کشور انجام شود. طبیعتاً اقدامات و تدابیر کلان، عمده و راهبری می باشند و عناصر و مدیران و رهبران عمده کشور مسئول اتخاذ این تدابیر و اجرای این قبیل اقدامات می باشند.

از آنجاکه در تعریف "پدافند غیرعامل" گفته می شود: "کلیه اقدامات و تدابیری که به کارگیری آنها باعث کاهش آسیب پذیری ها، افزایش پایداری، تسهیل مدیریت بحران ناشی از تهدیدات و تداوم چرخه خدمات ضروری به مردم و تولید بازدارندگی در برابر تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می گردد"، لذا:
کلیه اقدامات و تدابیری می تواند حداقل در سه سطح مطرح گردد:
- اقدامات و تدابیر راهبردی و

پدافند غیرعامل به مثابه یک تفکر راهبردی

راهبردهای پدافند غیرعامل

سطح بندی اقدامات پدافند غیر عامل

وقتی موضوع پدافند غیرعامل مطرح می شود در ذهن عمومی مفاهیمی مثل سنگرو استحکامات و پناهگاه و نظیر اینها شکل می گیرد. متأسفانه بخشی از مفاهیم مربوط به پدافند غیرعامل مطرح نمی شود که دلیل آن بیشتر عدم توسعه مفاهیم دانشی و ادبیات علمی پدافند غیرعامل است.

به این منظوری خواهیم نوعی دسته بندی از مفاهیم پدافند غیرعامل را ارائه دهیم، که در برگزیده مفاهیم کاملتری باشد. به صورت کلی پدافند غیرعامل به ۴ سطح دسته بندی شده است. البته سطح چهارم که سطح ویژه است شرایط خاص به خودش را دارد و با ۳ سطح دیگر متفاوت است که در این بحث به آن اشاره نمی کنیم و به بررسی سطح اول اکتفا می کنیم.

سطح راهبردی پدافند غیرعامل:

این سطح راهبردی کلان ترین و بالاترین سطح در مباحث اساسی و سیاستهای کلی کشور می باشد. راهبرد یا استراتژی به طرح عملیاتی در درازمدت گفته میشود که به منظور دستیابی به یک هدف معین طراحی شده باشد. راهبرد به ما این امکان را میدهد که به شیوه های خلاق و نوآور عمل کنیم. ابتکار عمل به گونه های درمی آید که امکان اعمال نفوذ و کنترل را میدهد (نه اینکه تنها در برابر کنشها، واکنش نشان دهیم). در واقع آن چیزی است که کشور را در مسیر

مشخصی راهبردی می کند مفاهیم راهبردی پدافند غیرعامل صرفاً "راهبرد" نیستند بلکه بخشی از آن هستند و اهداف کلان، سیاست های کلی و برنامه آمایش سرزمین نیز بخشی از این مفاهیم هستند.

مسئولیت سطح راهبردی:

مسئولیت یا مخاطب در سطح راهبردی پدافند غیرعامل عالی ترین مسئولین کشور می باشند یعنی: در حوزه تصمیم گیری و تصویب و تعیین سیاست های کلی شامل مقام معظم رهبری، ریاست محترم جمهوری، مجلس شورای اسلامی و هیئت دولت و وزراء محترم مجمع تشخیص مصلحت، برنامه ریزی راهبردی و... می باشند.

سطح تأثیر اقدامات راهبردی:

باتوجه به اینکه سطح اقدامات در بالاترین سطح می باشد لذا بیشترین سطح تأثیر را دارا می باشد در واقع اگر مثلاً در سطح سیاست های کلی یا قوانینی برنامه ۵ ساله و یک ساله مباحث پدافند غیرعامل گنجانده شود می تواند بیشترین تأثیر را داشته باشد. به مفهوم این می باشد که اگر آسیب پذیری های کشور در سطح کلان و عمده شناسایی شوند و قابلیت های دفاعی سرزمینی مد نظر قرار گیرد و تهدیدات متصوره در هر حوزه هم بررسی شود و طوری برنامه سالانه و پنج ساله تهیه تصویب شود که:

- ۱- آسیب پذیری های کشور توسعه نیابد.
- ۲- آسیب پذیری های کشور به سمت

حداقل شدن جلو برود.

۳- برنامه و اقدام پیش بینی شده در برابر تهدیدات متصوره و معقول پایدار بماند و موجب توسعه پایداری گردد.

۴- برنامه و طرح های عمده باعث شوند که کشور را در شرایط تهدید بتوان بهتر و سهل تر اداره نمود.

۵- در نهایت این برنامه ها در هر محاسبه هزینه فایده توسط دشمن برای اعمال تهدید، هزینه های آنها بیشتر باشد و تولید بازدارندگی نماید.

از این رو درمی یابیم که می توان در سطح راهبردی هم به محور های اصلی پدافند غیرعامل در توسعه کشور توجه نمود و تأثیر بسیار زیاد و کم هزینه ای را برای کشور تحصیل کرد.

هدف سطح راهبردی پدافند غیرعامل:

هدف پدافند غیرعامل در سطح راهبردی نهادینه سازی اصول، ملاحظات و اهداف پدافند غیرعامل در ذات برنامه های بلندمدت و راهبردی کشور، در جهت کاهش آسیب پذیری های عمده کشور در وضع موجود و عدم توسعه آسیب پذیری های کشور در طول برنامه هادیر بر تهدیدات و همچنین تلاش نمودن در این زمینه که ضمن بهره برداری و مطالعه جغرافیای نظامی و طبیعی و انسانی کشور با ملاحظات تهدیدات راهبردی و متصوره علیه امنیت کشور به وسیله اقدامات بلندمدت و برنامه ای و راهبردی کشور، قابلیت بقای کشور و حیات سعادتمند کشور را در شرایط نامطلوب نظامی حفظ

و ارتقاء دهد.

ماهیت اقدامات راهبردی پدافند غیرعامل:

ماهیت اقدامات راهبردی پدافند غیرعامل مغزافزاری است یعنی این اقدام از جنس فکر، تدبیر، سیاست اندیشه، تفکر و اساسا مغزافزاری می باشد. برخلاف باور همگان اقدامات پدافند غیرعامل در سطح راهبردی شامل موارد زیر می باشد:

- سند چشم انداز پیشرفت ایرانی اسلامی - تدابیر مقام معظم رهبری
- برنامه آمایش سرزمین (موضوعی و جغرافیایی) - راهبرد های مصوب دستگاهی و ملی
- برنامه های ۵ ساله مصوب
- برنامه پیشرفت موضوعی و دستگاهی بلند مدت

- سیاست های حاکم برنامه پنج ساله در یک نگاه اجمالی درمی یابیم که ماهیت مفاهیم فوق، خلاف باور اولیه، بیشتر مغز افزاری، برنامه ای و راهبردی می باشد. در واقع می توان گفت که در این سطح بیشتر اقدامات در ذات و در درون اقدامات برنامه های راهبردی کشور قرار می گیرند و نوعی نگرش و تدبیر و تفکر پیشرو می باشد. وقتی که اقدامات پدافند غیرعامل در سطح راهبردی و در ذات برنامه های راهبردی پیش بینی می شود در واقع می توان گفت که نوعی انتخاب و گزینش در برنامه انجام می شود و بیشترین تأثیر را در اجرا دارد و شاید کمترین هزینه ها را هم در بر بگیرد.

جدول سطوح پدافند غیرعامل

موضوعی و راهبردی	استراتژی های	سیاست های	اقدامات	اقدامات	ملاحظات	ملاحظات
تدبیر و تدبیر	راهبردی	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های
تدبیر و تدبیر	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های
تدبیر و تدبیر	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های
تدبیر و تدبیر	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های
تدبیر و تدبیر	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های
تدبیر و تدبیر	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های
تدبیر و تدبیر	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های
تدبیر و تدبیر	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های
تدبیر و تدبیر	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های	سیاست های

مخاطبین راهبردی پدافند غیرعامل:

اگرچه خواهیم برای مفاهیم راهبردی پدافند غیرعامل در سطح کشور مخاطب مناسب را جویا باشیم یعنی چه دستگاه‌هایی در کشور مسئولیت ملاحظه و اقدام در این سطح را دارا می‌باشند می‌توان به شرح زیر اشاره کرد:

- رهبری معظم انقلاب، در ابلاغ و تصویب سیاست‌های کلی نظام به سه قوه - مجلس شورای اسلامی، در تعمیم سیاست‌های دفاع غیرعامل در تصویب قوانین ۵ ساله و برنامه توسعه موضوعی در کشور.

- ریاست محترم جمهوری، اعمال اصول پدافند غیرعامل در تهیه برنامه‌های ۵ ساله.

- هیئت محترم دولت، در اعمال ملاحظات پدافند غیرعامل در تصویب برنامه‌های اجرایی و آئین‌نامه‌های اجرایی. - مجمع تشخیص مصلحت نظام، در تهیه تدابیر پدافند غیرعامل در سیاست‌های کلی نظام.

در یک جمله می‌توان گفت که رهبران سیاسی و راهبران دستگاه‌های اجرایی کشور مخاطب در این سطح می‌باشند. مخاطبین این سطح از پدافند غیرعامل می‌تواند: رهبری معظم انقلاب، ریاست جمهوری، دولت و مجلس و همچنین مجمع تشخیص مصلحت نظام و سایر عناصر سطوح عالی کشور مثل وزارتخانه‌ها باشند، که تصمیمات در این دستگاه‌ها، راهبردی است. گستره و حوزه تصمیمات

مفاهیم دکترین پایه ملی

راهبردهای اجرایی سطوح مختلف برنامه

- بررسی چالش‌های اساسی در سطح راهبردی. گام دوم: - کاهش آسیب‌پذیری و عدم توسعه آن. - برطرف کردن آسیب‌پذیری و رسیدن به پایداری. - پاسخگویی به تهدیدات با اقدامات توسعه. - تلاش در ایجاد زیرساختی تسهیل‌کننده بحران در سطح راهبردی. - تلاش برای تأمین تداوم کارکردهای ضروری در سطح راهبردی. - تولید بازدارندگی با اقدامات عمده و راهبردی پدافند غیرعامل به وسیله مفاهیم و ادبیات برنامه‌ریزی راهبردی کشور برای رسیدن به اهداف فوق. تنظیم اسناد: - چشم‌انداز توسعه و پیشرفت هر حوزه با ملاحظه پدافند غیرعامل. - اهداف کلان پیشرفت، هر حوزه با ملاحظه پدافند غیرعامل. - راهبردهای کلان پیشرفت هر حوزه با ملاحظه پدافند غیرعامل. - الزامات تحقق راهبردهای پیشرفت در هر حوزه با ملاحظه پدافند غیرعامل. - نظارت راهبردی بر اجرای سطوح راهبردی و عملیاتی برنامه‌ها. - تهیه برنامه آمایش سرزمینی ملی منطقه‌ای موضوع کشور با الزامات پدافند غیرعامل. - الزامات اجرایی شدن اقدامات پدافند غیرعامل در سطح راهبردی:

- تولید ادبیات راهبردی برنامه‌ریزی کلان کشور با ملاحظات پدافند غیرعامل. - تولید و توسعه ادبیات برنامه‌ریزی آمایش سرزمین با ملاحظات پدافند غیرعامل. - آموزش مسئولین زیربنا، طولی و عرضی. - توسعه آموزش مفاهیم راهبردی در سطوح عالی دانشگاهی. - فرهنگ‌سازی مفاهیم راهبردی در بین مسئولین زیربنا. - الزام و شرط انتصاب و در اختیار گرفتن پست‌های راهبردی پس از طی دوره آموزشی. - نتایج و اهداف سطح راهبردی پدافند غیرعامل: - پایدارسازی کشور در حوزه‌های آسیب‌پذیری در برابر تهدیدات. - عدم توسعه و کاهش آسیب‌پذیری‌های عمده و راهبردی کشور در برابر تهدیدات. - تولید بازدارندگی دفاعی و راهبردی با تولید پایداری و کاهش آسیب‌پذیری‌ها در برابر تهدیدات. - تولید امنیت پایدار در برنامه بلند مدت کشور. - ارزان‌سازی توسعه پایدار کشور. - تولید برنامه‌های منسجم و یکپارچه و پایدار پیشرفت و مقام در برابر تهدیدات. - کاهش هزینه‌های دوباره کاری‌ها در حوزه‌های راهبردی برای کاهش آسیب‌پذیریها و تولید پایداری.

سطح راهبردی پدافند غیرعامل

رمزگشایی از گزارش انستیتوی واشنگتن در خصوص توان پدافندی کشور

چرا غرب از قدرت پدافند غیرعامل ایران نگران است؟

ترجمه و تحلیل: محمد علی زاده
اشاره: در اگوست سال ۲۰۱۸ میلادی،

انستیتوی تحقیقاتی واشنگتن برای سیاست خاور نزدیک، مقاله‌ای را در خصوص توان پدافندی جمهوری اسلامی ایران و چرایی لزوم مهار آن از سوی آمریکا و متحدانش ارائه کرد که مورد توجه دولت وقت آمریکا (دولت ترامپ) قرار گرفت. هر چند دولت‌های سابق و فعلی آمریکا در مهار توانایی‌های مبنایی و گسترده پدافندی جمهوری اسلامی ایران تاکنون ناکام مانده‌اند، اما این مقاله نشان دهنده تمرکز حکومت آمریکا بر این توان بنیادین و اساسی کشورمان است. انستیتو واشنگتن برای سیاست خاور نزدیک، اندیشکده مستقر در واشینگتن، دی. سی. پایتخت ایالات متحده آمریکا است، که تمرکز آن بر سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا در این منطقه است. انستیتو واشنگتن که در سال ۱۹۸۵ تأسیس شده، در بیانیه مأموریت خود مدعی است که در پی پیشبرد درکی متوازن و واقع‌گرایانه از منافع آمریکا در کشورهای خاورمیانه و ترویج سیاست‌هایی است که از منافع آمریکا در این کشورها حفاظت کند. در حال حاضر متخصصان بخش ایران این انستیتو مهدی خلجی، پاتریک کلاسون، باربارا ای. لیف، مایکل آیزنستات، مایکل سینگ و کاترین باوئر هستند. انستیتو در سال ۱۹۸۵ توسط مارتین لیندک معاون سابق پژوهشی مدیران آیپک (کمیته روابط عمومی آمریکا و رژیم صهیونیستی) بنیان‌گذاری شده.

سازمان پدافند غیرعامل؛ هدفی برای تحریم

انستیتوی واشنگتن، در مقاله‌ای تحت عنوان "سازمان پدافند غیرعامل؛ هدفی برای تحریم‌های جدید ضد ایرانی"، استدلال کرده است که تقویت جمهوری اسلامی ایران در حوزه پدافند غیرعامل مستقیماً منجر به افزایش قدرت مانور کشورمان در مواجهه با تحریم‌های یکجانبه آمریکا خواهد شد. در اینجا به مرور بخش‌هایی از این گزارش می‌پردازیم:

- رهبر جمهوری اسلامی ایران، با راه‌تحریم‌های آمریکا راپیش‌درآمد و نشانه‌ای در خصوص جنگ اقتصادی همه‌جانبه علیه ایران خوانده و در مقابل، خواستار جهاد اقتصادی در مواجهه با آمریکا در این نبرد همه‌جانبه شده است. یکی از ابزارهایی که جمهوری اسلامی ایران در این مواجهه همه‌جانبه به‌آن استناد می‌کند، تقویت توان پدافندی این کشور است. این پیرویه، توسط سازمان پدافند غیرعامل در جمهوری اسلامی مدیریت می‌شود. این سازمان، موجبات و ملزومات تقویت تاب‌آوری زیرساخت‌های ملی

ایران در مواجهه با تحریم‌ها (و تهدیدات) را فراهم می‌آورد، حتی مواجهه زیرساختی با تحریم‌هایی که بخش‌های فناوری، اقتصادی، حوزه صادرات/واردات را هدف قرار می‌دهد. در اکتبر سال ۲۰۰۳ میلادی، زمانی که جنگ عراق پایان یافت و بغداد به تصرف آمریکا در آمد، این سازمان (پدافند غیرعامل) مسئولیت سیاست‌گذاری، هدایت، سازماندهی، برنامه‌ریزی، هماهنگی و نظارت و بهره‌برداری از فعالیت‌های تعریف شده در حوزه پدافند غیرعامل و دفاع غیرنظامی را برعهده گرفت. ابعاد فعالیت این سازمان گسترده بوده و شامل تلاش‌هایی همه‌جانبه برای مهار تهدیدات بیولوژیکی، شیمیایی، سایبری، رادیواکتیو و حتی تهدیدات اقتصادی می‌شود. در یک نگاه کلان، نقش آفرینی این سازمان در همه بخش‌های مالی، ساختمانی، صنعتی، غذایی، مخابراتی و حوزه انرژی و حمل و نقل نمود دارد.

- طی سال‌های اخیر، سازمان پدافند غیرعامل در ایران عملاً به وزارت جنگ اقتصادی ارتقا یافته و در خط مقدم این نبرد ایفای نقش می‌کند. این درحالیست که فعالیت کمپین (جنگ) ترکیبی علیه ایران از سوی آمریکا و متحدانش گسترش یافته است. مأموریت این سازمان همچنین شامل "ارائه خدمات به سایر کشورها در محدوده دیپلماسی دفاعی ملی [ایران] می‌شود، زیرا پدافند غیرعامل به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از "دکترین مقاومت منطقه‌ای" جمهوری اسلامی ایران تلقی می‌شود. همانطور که سردار جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل در اکتبر ۲۰۱۷ اشاره کرد، ایران در این حوزه با گروهِ‌های مقاومت در ارتباط بوده است.

- جمهوری اسلامی ایران دکترین مقاومت منطقه‌ای را همزمان با بهره‌گیری از سیستم تجارت بین‌المللی برای توسعه اقتصاد خود پیش می‌برد. نکته مهم‌تر اینکه سازمان پدافند غیرعامل در ایران، در طول سال‌های تشکیل خود، بر استفاده از تجربیات به دست آمده از جنگ ایران و عراق بر بهبود قابلیت بقای زیرساخت‌های حیاتی ایران به‌روشنی تمرکز کرده بود. این به معنای پیروی از یک مدل نبرد اقتصادی بود که در آن دشمن از نیروی نظامی برای هدف‌گیری زیرساخت‌های اقتصادی و تجاری کشور استفاده می‌کرد. اما این روش و نگاه سنتی، در ادامه حیات سازمان پدافند غیرعامل، با روش‌های نوین، نرم و غیرنظامی ترکیب شد. این درک (جامع) سبب شد تا سازمان پدافند غیرعامل به دنبال راهکارهای جدید و بدیع برای شناسایی و مهار تهدیدات نوظهور در نظام بین‌الملل شود.

نقطه آشکار ساز هراس غرب از سازمان پدافند غیرعامل ایران

گزارش انستیتوی واشنگتن برای خاور نزدیک، یکی از نقاط آشکار ساز هراس دشمنان از تقویت توان کشور در حوزه پدافند غیرعامل است. یکی از اصلی‌ترین دلایل این هراس، مربوط به رصد هوشمندانه سازمان پدافند غیرعامل نسبت به تحرکات دشمنان در حوزه جنگ ترکیبی است. بدیهی است که اقتضای مواجهه با "جنگ ترکیبی"، تقویت مولفه‌های "دفاع ترکیبی" می‌باشد، یعنی دقیقاً همان مقوله‌ای که سازمان پدافند غیرعامل نسبت به آن توجه دارد. نگاه جامع، همزمان و همه‌جانبه در قبال تهدیداتی که از سوی دشمنان وجود دارد، همان خط قرمز غرب در تقابل با کشورمان است. خط قرمزی که سازمان پدافند غیرعامل و تمامی اضلاع فعال در حوزه دفاع غیرنظامی، آن را زیر پا گذاشته‌اند. از این رو خشم نهادهای فکری، اطلاعاتی و عملیاتی غرب از سازمان پدافند غیرعامل کاملاً قابل درک است! نکته دیگر اینکه منظور آمریکا و متحدانش از لزوم "بی‌ضرر بودن" فعالیت سازمان پدافند غیرعامل جمهوری اسلامی ایران، بی‌تحریک آن در رد و اقدام در جنگ ترکیبی علیه دشمنان است! بدیهی است که نظام جمهوری اسلامی ایران به‌صورت خاص سازمان پدافند غیرعامل، نه تنها به چنین درخواست و قبح‌خانه‌ای تن نمی‌دهند، بلکه به مانند سال‌های گذشته و اخیر روز به روز با عمق تاثیرگذاری و قدرت خود در این حوزه ران تقویت خواهند کرد. نکته مهم‌تر اینکه تحریم سازمان پدافند غیرعامل نیز در این مسیر وقفه‌یاحللی ایجاد نمی‌کند. سازمان پدافند غیرعامل آینده‌پژوهی و احتمال سنجی لازم را در این خصوص صورت داده و تسلیم تهدیدات و تحریم‌های دشمنان در این مسیر نخواهد شد.

در نهایت اینکه گزارش انستیتوی واشنگتن برای خاور نزدیک و گزارش‌های سلبی مشابهی که در خصوص ماهیت و کارکرد سازمان پدافند غیرعامل از سوی رسانه‌ها و ژورنال‌های خارجی منتشر شده، حکایت از مسیر صحیح و تاثیرگذاری است که این مجموعه در پیش گرفته و در آینده نیز در آن گام برخواهد داشت.

راهنمای پدافند غیرعامل

کتاب

پدافند غیر عامل؛ درآینه قوانین؛ این موضوع شاید یکی از مهمترین مسائل پیش روی پدافند غیر عامل و مساله توسعه امنیت افزای کشور باشد. واقعیت آن است که قوانین موجود در حوزه پدافند غیر عامل در کشور ما مربوط به دوران قبل از انقلاب اسلامی است و هنوز در این خصوص مجلس شورای اسلامی نتوانسته است یک قانون مادر و جامع را به تصویب برساند. در خصوص همین مباحث؛ گفتگویی را با سردار دکتر محمد رضا کائینی معاون طرح و برنامه و بودجه سازمان پدافند غیر عامل کشور انجام دادیم که ماحصل آن را در ادامه می خوانید:

یکی از چالش های سال های اخیر، نبود قانون برای سازمان پدافند غیر عامل کشور بود که در مجلس تلاش هایی برای آن صورت گرفت. نگاه مجلس شورای اسلامی به بحث قانون تشکیل سازمان پدافند غیر عامل چگونه است؟

در ابتدا ایام نکوداشت پدافند غیر عامل را به همه کسانی که در عرصه دفاع از کشور قدم برمی دارند و مسئولان دستگاه های اجرایی و مدیران پدافند غیر عامل تبریک عرض می کنم. در پاسخ به این سوال باید گفت که خوشبختانه امروز اهمیت پدافند غیر عامل بر کمتر کسی پوشیده است و قانون گذاران کشور مان هم به آن پی برده اند، به طوری که طی برنامه های چهارم، پنجم و ششم توسعه قوانین و مفاد قانونی مختلفی در زمینه پدافند غیر عامل دیده شد. اما این قوانین به صورت پراکنده است و از انسجام کافی برخوردار نیست. از طرفی، موضوع پدافند غیر عامل به عنوان موضوعی اساسی در کشور پایه قانونی جامعی را در اختیار ندارد. بنابراین ما با مشورت مدیران حقوقی سازمان و کشور بر آن شدیم تا در ابتدا، قانون تاسیس سازمان پدافند غیر عامل را پیگیری کنیم، و لو اینکه این سازمان از قبل تاسیس شده است اما باید مسیر قانونمندی را در مجلس شورای اسلامی طی کنیم. تا به دنبال این اقدام، همه موارد مربوط به قانون جامع پدافند غیر عامل، دفاع غیر نظامی و سایر قوانین را تکمیل کرده و در اختیار دست اندکاران و مدیران کشور قرار دهیم. سازمان پدافند غیر عامل کشور با توجه به اساسنامه ای که در اختیار دارد و مصوب مقام معظم رهبری است از نظر قوانین مختلفی که به آن اتکا کرده و به آن متصل است پایه و اساس خوبی دارد و تکالیف زیادی برای آن مشخص شده است. اما برای یک قانون جامع و همه جانبه نیازمند یک قانون مصوب نهاد قانونگذار کشوریم که در شرف تهیه و ارسال آن به مجلس شورای اسلامی هستیم.

پس از تصویب این قانون، اجرای ضوابط

گفتگوی عماد باد کتر محمد رضا کائینی معاون طرح، برنامه و بودجه سازمان پدافند غیر عامل کشور

تقویت بعد نظارتی پدافند غیر عامل در آینه قوانین و مقررات

مدیران برنامه و بودجه ریزی دستگاه ها این درک و فهم را از پدافند غیر عامل پیدا کنند.

مهم ترین بخش پدافند غیر عامل بودجه بخشی است که مربوط به خود دستگاه های اجرایی است. اکثر دستگاه های اجرایی خود زیر ساخت هایی با درجه اهمیت مختلف دارند. به عنوان مثال وزارت راه و شهر سازی زیر ساخت ها را در درون خودش دارد. آن وزارت خانه باید از محل اعتبارات خودش، در توافقنامه ها و ردیف اعتبارش، برای تامین منابع مورد نیاز پدافند غیر عامل اهتمام بورزد. در بودجه ۱۴۰۱ برای هر زیر ساختی که نیاز به رعایت الزامات و ضوابط پدافند غیر عامل دارد باید ردیف هایی را به همین منظور پیش بینی کرده، به مجلس برده تا تصویب و سپس اجرا شود. قانون هم این را تکلیف کرده است که دستگاه های اجرایی خودشان مکلف به انجام این کار هستند. بهترین شکل هم این است که خود دستگاه برای این موضوع اشراف داشته باشند. به عنوان مثال بنادر، فرودگاه ها و دیگر زیر ساخت ها باید بدانند چه اشکالاتی از منظر پدافند غیر عامل دارند. این اشکالات چطور باید برطرف شوند و چه مقدار هزینه نیاز دارند.

نخستین کار این است که دستگاه مربوطه خود تامین اعتبارات مورد نیاز هر زیر ساخت و منابع لازم برای اقدامات مبتنی بر پدافند

است. باید دید جدا کردن دفاع غیر عامل در قالب مجموعه دیگری به صلاح کشور است و یکپارچگی را تقویت می کند یا کاهش می دهد. باید در قالب یک مدل کلان موضوع ادغام بعضی از دستگاه های مثل هلال احمر، امداد و نجات، اورژانس، سازمان مدیریت بحران و مانند آن را در یک مدل کلان تعریف کنیم. بنابراین در درجه اول باید مدل کلان را در کشور به نتیجه برسانیم.

بودجه اختصاص یافته به پدافند غیر عامل همواره یکی از موارد مورد مناقشه بین سازمان پدافند غیر عامل کشور، دولت و مجلس بود. به نظر شما بهترین شیوه بودجه ریزی برای ارتقای جایگاه پدافند غیر عامل و هزینه کرد درست این بودجه در راستای مأموریت های پدافند غیر عامل در راه ارتقای تاب آوری ملی و صیانت از زیر ساخت های حیاتی چیست؟

در درجه اول اراده و تصمیم مدیران کشور باید به سمت فهم، درک و شناخت از موضوع پدافند غیر عامل حرکت کند. هر قدر تبصره و قانون و بندهای مختلف تعریف کنیم، وقتی مدیرانی در برخی سازمان ها فهم جامعی از مأموریت های مهم سازمان پدافند غیر عامل نداشته باشند باز هم متأسفانه حداقل ها به موضوع پدافند غیر عامل اختصاص خواهد یافت. به عبارتی نخست باید مدیران دستگاه های اجرایی به ویژه

و الزامات پدافند غیر عامل چه تغییر خواهد کرد؟

قطعا اجرای ضوابط پدافند غیر عامل در کشور پس از تصویب این قانون تقویت خواهد شد. در این قانون ابعاد مختلف مأموریت، ارکان، حمایت های مختلف بودجه ای و ابعاد مختلف دستگاه های اجرایی دیده شده و برای عدم رعایت و اجرای این قانون نیز مجازات پیش بینی شده است. امیدواریم قانون تشکیل سازمان پدافند غیر عامل کشور به زودی در صحن علنی مجلس مطرح و تصویب شده و به مبنایی برای استناد و تدوین قوانین مورد نیاز در حوزه دفاع غیر نظامی تبدیل شود.

پیشنهادهای درباره ادغام سازمان های پدافند غیر عامل کشور، اورژانس و مدیریت بحران از سوی برخی افراد مطرح می شود. نظر شما در مورد چنین اقدامی چیست؟

اساس موضوع ادغام سازمان پدافند غیر عامل کشور با بعضی از دستگاه های که مقداری هم جهت و هم سوهستند در یک مدل کلان در کشور باید دیده شود. در کشور ما چون نیروهای نظامی جداگانه زیر نظر مقام معظم رهبری هستند باید سیستمی مبتنی بر این مدل پایه ریزی کرد. مسئله دفاع نیازمند نگاهی همه جانبه است. از طرفی پدافند غیر عامل مکمل دفاع عامل

رادر مجلس و سازمان برنامه به تصویب برسانیم. با پیش بینی هایی که شده است و با توجه به رویکرد دولت امید است در برنامه هفتم توسعه، قدم های خوبی برای مباحث مربوط به پدافند غیرعامل برداشته خواهد شد.

مهمترین چالش های سازمان پدافند غیرعامل کشور در نحوه رعایت الزامات پدافند غیرعامل از سوی دستگاه های اجرایی چیست و برای فائق آمدن بر آن چه باید کرد؟

معتقدم موضوع سامانه های جامع مربوط به برنامه ریزی، نظارت و یکپارچگی در بخش پدافند غیرعامل با دستگاه های اجرایی باید توسعه پیدا کند که لازمه عملیاتی شدن، ارتباط تنگاتنگ دستگاه های اجرایی از طریق درگاه های اطلاعاتی و مدیریتی بخش رصد و پایش است. این موضوع اهمیت خود را به ویژه در هنگام مواردی همچون؛ حملات سایبری نشان می دهد. چرا که در چنین مواقعی، واکنش سریع و موثر تنها با داشتن اطلاعات موثق و معتبر و کارشناسی شده میسر است و خسارت را به حداقل ممکن می رساند. واقعیت این است که مدیران پدافند غیرعامل در دستگاه های اجرایی چه استانی و چه شهری باید اهتمام بیشتری به این حوزه و اجرای برنامه های پدافند غیرعامل داشته باشند. متأسفانه شاهدیم که برخی مدیران پدافند غیرعامل در برخی دستگاه های اجرایی، به صورت صوری و تنها در ظاهر مطالبی را در مورد پدافند غیرعامل مطرح می کنند و عملاً در بحث اجرا اقدامی صورت نمی گیرد. **باتشکر از وقتی که در اختیار ما قرار دادید** من هم از شما متشکرم.

برای توجه به درپیش بودن تدوین برنامه هفتم توسعه، راهبرد سازمان پدافند غیرعامل برای در نظر گرفتن ملاحظات پدافند غیرعامل در این برنامه را تشریح فرمایید.

نخستین گامی که در سازمان از سال گذشته برداشتیم این بود که سیاست های مربوط به مباحث پدافند غیرعامل را برای برنامه هفتم توسعه بر اساس سیاست های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری تدوین کرده و به تصویب کمیته دائمی پدافند غیرعامل رسانده ایم که با امضای ریاست ستاد کل نیروهای مسلح و رئیس محترم کمیته دائمی به مجمع تشخیص مصلحت ارسال شد. گام بعدی احکام مورد نیاز برنامه هفتم توسعه است که ریزنی هایی با سازمان و دستگاه های اجرایی داشته ایم که پیش نویس احکام برنامه هفتم توسعه را هم آماده کرده ایم. در جلسات تخصصی باید این موارد بحث و بررسی شود تا بلافاصله که ما در حوزه احکام برنامه وارد شدیم از این پیش نویس ها استفاده کنیم. گام بعدی احکام و سیاست های برنامه ای و توسعه ای است که برای نیروهای مسلح در بخش پدافند غیرعامل لازم داریم. این را هم با همکاری نیروهای مسلح تدوین و آماده کرده و در اختیار نیروهای مسلح قرار داده ایم تا آنها هم در بخش پدافند غیرعامل برنامه هفتم توسعه مربوط به خود آن را در بخش پدافند غیرعامل در نظر بگیرند.

گام هایی که باید برداریم این است که اول برنامه پنج ساله خود را در سازمان تدوین کنیم. بعد هم برنامه پنج ساله ای که با دستگاه های اجرایی باید تدوین شود را آماده کنیم و بعد احکام برنامه پنج ساله

دهنده عزم و اراده دولت سیزدهم برای همکاری و استفاده بهینه از سازمان پدافند غیرعامل و حمایت از آن است. امیدوارم در این دولت بتوانیم مسائل حوزه پدافند غیرعامل را به صورت مبنایی جلو ببریم تا مسائل و مناسبات را به صورت مناسب تعریف و اجرایی کنیم. همچنین مذاکراتی در خصوص واگذاری اختیارات مندرج در اصل ۱۲۷ و ۱۳۸ قانون اساسی به کمیته دائمی پدافند غیرعامل صورت گرفته که گام نخست واگذاری اختیارات دولت به این کمیته است بدان معنا که تصمیمات کمیته در دولت رنگ عملیاتی شدن به خود خواهد دید.

“

اجرای ضوابط پدافند غیرعامل در کشور پس از تصویب قانون پدافند غیرعامل تقویت خواهد شد. در این قانون ابعاد مختلف مأموریت، ارکان، حمایت های مختلف بودجه ای و ابعاد مختلف دستگاه های اجرایی دیده شده و برای عدم رعایت و اجرای این قانون نیز مجازات پیش بینی شده است

مذاکراتی در خصوص واگذاری اختیارات مندرج در اصل ۱۲۷ و ۱۳۸ قانون اساسی به کمیته دائمی پدافند غیرعامل صورت گرفته که گام نخست واگذاری اختیارات دولت به این کمیته است

غیرعامل را پیش بینی کند و در برنامه هادار لایحه ۱۴۰۱ وارد کرده و به سازمان برنامه و بودجه بدهد. سازمان برنامه و بودجه هم این موارد را تصویب کرده به مجلس بفرستد. اگر این اتفاق نیفتاد، معمولاً به این شکل بوده است که مجلس دستگاه ها را مکلف می کرده که بخشی از اعتبارات خود را برای زیرساخت های شان بگذارند و تأیید سازمان پدافند غیرعامل کشور هزینه کنند. برخی موارد باید کارهای مطالعاتی اتفاق بیفتد. برخی نیاز به اصلاح امور دارد. اینها نیاز به اقدامات اجرایی دارد. منابع را می شود از همان میزان ۲ درصدی که پیش بینی شده است تأمین کرد.

مدل دیگر استفاده از ظرفیت بخش خصوصی است. به این صورت که بگوئیم اگر در راستای برنامه های پدافند غیرعامل اقداماتی را انجام دادند ما بخشی از هزینه این اقدامات را به عنوان معافیت های مالیاتی در نظر می گیریم که این اقدامات باید با تأیید پدافند غیرعامل باشد. این یک مدل تنظیم بودجه برای بخش خصوصی است. قانون هم منابع را برای آنها تکلیف کند و هم انگیزه بدهد. اعتقاد داریم که در کشور منابع کم نداریم. قابلیت این را داریم که اقدامات پدافند غیرعامل پیش بینی و اقدامات پیشگیرانه عملیاتی شود. آمادگی برای زیرساخت ها و آموزش و فرهنگ سازی نیاز به عزم جزم مدیران در دستگاه های اجرایی دارد.

همکاری دولت ها با سازمان پدافند غیرعامل کشور همواره با کسب و قوس های فراوانی روبه رو بوده است. پیش بینی شما در رابطه با سطح این روابط در دولت سیزدهم چیست؟ چه گام هایی برای تقویت جایگاه پدافند غیرعامل در دولت جدید برداشته شده است؟

همیشه استراتژی سازمان پدافند غیرعامل کشور به دلیل اینکه سازمانی حاکمیتی بوده در دولت های مختلف ثابت و برقرار بوده از تدابیر مقام معظم رهبری بوده است و همواره همکاری، تعامل با ارتباط خوب و نزدیک در دستور کار بوده است. اما رویکرد دولت ها در ادوار مختلف، متفاوت بوده است. گاهی اساساً ضرورت پدافند غیرعامل احساس نمی شد و متأسفانه برخی اقدامات روی زمین می ماند. برخی نیز به دنبال در اختیار گرفتن یا اصطلاحاً دولتی کردن سازمان پدافند غیرعامل کشور بودند تا این سازمان آن طور که مدنظر خودشان است به مسائل نگاه کند. اما رویکرد ما با دولت سیزدهم رویکردی بسیار مثبت و موثر در حوزه پدافند غیرعامل است. بارقه های این رویکرد با موافقت رئیس جمهور مبنی بر عضویت رئیس سازمان در شورای عالی فضای مجازی کاملاً مشخص و نشان

الزامات دفاع در برابر الگوی پیچیده جنگ ترکیبی

احمد رضا آل طاهر

طی چند سال گذشته خصوصاً در ذیل استراتژی "مقاومت فعال"، شاهد دفاع همه جانبه جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با "جنگ هیبریدی" دشمنان انقلاب و در راس آنها ایالات متحده آمریکا و رژیم صهیونیستی بوده ایم. این مواجهه، شامل سه مرحله اصلی ذیل می گردد:

* تبیین ماهیت جنگ چندلایه و ترکیبی دشمنان
* رصد هوشمندانه راهبردی و تاکتیکی جنگ هیبریدی دشمنان
* ارائه راهکارهای موثر در مواجهه با جنگ ترکیبی دشمنان

الف) تبیین ماهیت جنگ چندلایه دشمنان

به نظرمی رسد مفهوم "جنگ هیبریدی" یا "جنگ ترکیبی"، هنوز به مثابه یک واقعیت عینی "در طول یکسال اخیر برای شهروندان کشورمان (که مخاطب این نبرد چندلایه هستند) تبیین نشده است. این درحالیست که به عنوان مثال، در سال ۲۰۱۹ میلادی، یکی از موضوعات اصلی نشست امنیتی اوتا (روسیه)، بررسی ماهیت جنگ هیبریدی آمریکا علیه بازیگران دیگر در نظام بین الملل بوده است. طرح این موضوع نشان می دهد که بازیگران حوزه آسیای میانه، غربی و شرقی درک عمیق تری نسبت به مفهوم «جنگ هیبریدی» پیدا کرده اند.

با توجه به نبرد گسترده سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و نظامی - امنیتی آمریکا علیه کشورمان، لازم است مفهوم و ماهیت جنگ هیبریدی برای افکار عمومی تشریح و مخاطبان شناخت این جنگ چندلایه، محدود به سطح نخبگان کشور نشود. براین اساس، جنگ هیبریدی (Hybrid Warfare) به معنای به کارگیری ترکیبی قابلیت های

نیروهای نظامی و غیرنظامی متعارف به شیوه ای پیچیده و هماهنگ شده است. لازم است این حقیقت برای افکار عمومی تبیین شود که جنگ هیبریدی محدود به «جنگ نظامی» نیست، بلکه ظرفیت های بالقوه و توانایی های بالفعل یک بازیگر در لایه های مختلف، در شکل دهی آن دخیل خواهد بود. مطابق تعریف جامعی که در کنفرانس امنیتی مونیخ (سال ۲۰۱۵) ارائه شده است، جنگ هیبریدی شامل توان دیپلماسی، جنگ تبلیغاتی، حمایت از شورش های داخلی و محلی، حمایت از نیروهای چریکی، جنگ اقتصادی و حملات علیه زیرساخت ها می شود. بنابراین، در تفسیر مختصات و حدود ثغور جنگ هیبریدی ایالات متحده آمریکا علیه دیگر بازیگران بین المللی باید تعاریف کلاسیک از نبرد نظامی و ... را کنار گذاشت.

البته در لایه جنگ ترکیبی علیه زیرساخت ها باید به سه نکته راهبردی اشاره کرد: * لایه تحول راهبردی در فناوری های نو و بروز آنها در زیرساخت ها * وابستگی شدید کیفیت زیست و رفاه مردم به تداوم کارکرد زیرساخت های حیاتی * هر نوع اثر و فشار و تخریب بر زیرساخت ها مستقیماً به زندگی مردم اثر می گذارد. اما مصادیق اصلی این جنگ چندلایه مادون جنگ نظامی از منظر پدافند غیرعامل به شرح ذیل است:

* جنگ زیرساخت ها (حملات گسترده علیه زیرساخت های حیاتی کشور برای اخلاف در کارکرد خدمات عمومی با تکیه بر جنگ سایبری زیرساختی، عملیات ضد امنیتی علیه زیرساخت ها) * تروریسم رسانه ای (گروگان گرفتن افکار عمومی توسط رسانه های وابسته) * نظام تحریم ظالمانه (با هدف فروپاشی ثبات و پایداری نظام اقتصادی ایران با تکیه بر اسلحه دلار)

* تعمیق شکاف دولت - ملت (تحریک مردم به سمت نارضایتی اجتماعی، اعتراض، شورش و اغتشاش)
* شکستن اقتدار امنیتی و دفاعی نیروهای مسلح (با استفاده از ظرفیت های ضد امنیتی، رسانه ای و ...)
* حمله به زیرساخت فرهنگی تاب آوری (حملات گسترده و هدفمند به زیرساخت مذهبی و اعتقادی)
* جنگ شناختی برای اختلال در دستگاه محاسباتی مسئولان (عدول از مبانی عقلانی در مواجهه با دشمن)
* جنگ اطلاعاتی و جاسوسی (در راستای اشراف بر آخرین وضعیت کلی جنگ چندلایه و طرح ریزی ادامه نبرد)
* تشدید اثر کرونا بر زندگی مردم با استفاده از ابزار تحریم (در حوزه غذا، دارو، اعتبارات ارزی مقابله با کرونا و ...)

مدل کلی جنگ ترکیبی آمریکا علیه ملت ایران

ترکیبی از مولفه های قدرت آمریکادر حوزه های:
* جنگ اقتصادی
* جنگ سایبری
* جنگ زیستی
* جنگ شبکه های اجتماعی مردم محور
* جنگ امنیتی و تروریستی
* جنگ تهدیدات نظامی
* جنگ اجتماعی و آشوب امنیتی

علیه نقاط آسیب پذیر ایران از منظر آمریکا

* اقتصادی
* اجتماعی
* سایبری
* امنیتی
* رسانه ای (افکار عمومی)

سناریوهای تهدیدات ترکیبی:
* تداوم، حفظ و افزایش فشار همه جانبه

* فشار بر مردم برای نارضایتی و ایجاد آشوب و غائله های امنیتی
* توسعه عملیات روانی - شناختی بر اساس ظرفیت رسانه های مدرن
* فشار سیاسی برای وادار سازی ایران به تسلیم یا مذاکره حداکثری

ب) رصد هوشمندان راهبردی- تاکتیکی جنگ چند لایه دشمنان

مهم‌ترین مرحله مواجهه با نبرد هیبریدی دشمنان، رصد هوشمندان جنگ هیبریدی دشمنان در ابعاد راهبردی و تاکتیکی می‌باشد. در این میان، باید میان

"اصول" و "متغیرات" یا همان استراتژی‌ها و تاکتیک‌های دشمن در میدان جنگ هیبریدی با ایران تفکیکی هوشمندانه قائل شد. به عبارت بهتر، باید ابعاد و روش‌های نبرد فعلی و حتی هرگونه نبرد بالقوه دشمنان (با استناد به روشهای

آینده پژوهی و احتمال سنجی) با استناد به داده‌ها و مستندات آماری-تحلیلی مورد رصد و تحلیل قرار گیرد. لازم به ذکر است که اگر چنین رصد هوشمندانه‌ای صورت نگیرد یا مرز میان "استراتژی‌ها" و "تاکتیک‌های دشمن" در نبرد هیبریدی با کشورمان خلط شود، قطعا در محاسبات راهبردی و تاکتیکی خود در قبال کنش چند لایه دشمنان دچار خطای محاسباتی خواهیم شد. اتفاقا یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های دشمنان، ایجاد و القای همین خطای شناختی و محاسباتی در کشورمان است. موضوعی که با تذکر اخیر مقام معظم رهبری مواجه شده است.

ج) ارائه راهکارهای موثر در مواجهه با جنگ ترکیبی دشمنان

پس از تبیین ماهیت جنگ هیبریدی دشمنان علیه نظام و کشورمان و رصد هوشمندان رفتار آن در این میدان نبرد، نوبت به مرحله سوم یعنی "ارائه راهکارهای موثر در مواجهه با جنگ ترکیبی دشمنان" می‌رسد.

۱- حفظ استراتژی مقاومت فعال بدون شک‌نخستین گام در مواجهه با نبرد هیبریدی دشمن، "صیانت از راهبردها و ثوابت استراتژیک" کشور در حوزه‌های مختلف اقتصادی، سیاست خارجی، امنیتی و فرهنگی می‌باشد. چنانچه مشخص است، دشمن در صدد است ضمن دفرمه کردن این استراتژی‌ها و ثوابت، استراتژی‌های جدید و مدنظر خود را جایگزین آنها نماید. نخستین گام دشمنان نظام در این مسیر، "قابل معامله جلوه دادن اصول کلان اقتصادی و سیاسی" کشور است. به عبارت بهتر، ایالات متحده آمریکا و دیگر دشمنان نظام در وهله نخست، ثوابت و اصول اقتصادی، سیاسی و فرهنگی کشورمان (که آنها نیز منبعث از آرمان‌های انقلاب اسلامی هستند) را به تاکتیک‌هایی قابل انعطاف تقلیل می‌دهند و پس از شکستن پوسته و هسته سخت این اصول، آنها را بر اساس اهداف خود انعطاف پذیر می‌سازند که پذیرای تزیینی و ویرینی کردن استراتژی‌ها و از درون تهی کردن آنها باشد.

۲- تعریف واکنش‌های هوشمندانه و خلاق

پس از اصرار بر حفظ و صیانت از استراتژی‌ها در میدان مواجهه با جنگ هیبریدی دشمنان، نوبت به "تنظیم واکنش موثر، خلاق و هوشمندانه" می‌رسد. این واکنش‌ها، باید معطوف به "ابعاد کنش دشمنان" و "نحوه عملیات آنها" تعریف و اجرایی شود. انتخاب "ابزارهای مناسب"

در مواجهه با نبرد چند لایه دشمنان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در تعیین و انتخاب این ابزارها، باید سه مولفه "دربرگیرندگی"، "اثیرگذاری" و "غافلگیری" را در قبال کنش دشمنان مدنظر قرار داد.

به عبارت بهتر، واکنش جمهوری اسلامی ایران در قبال نبرد هیبریدی دشمنان و در راس آنها ایالات متحده آمریکا، باید به گونه‌ای باشد که "محاسبات و بازل‌های دشمن" را در هر یک از لایه‌های نبرد برهم بریزد. نکته مهم دیگر استفاده از رویکردهای ایجابی و کشتی به جای رویکردهای واکنش گرایانه است. متأسفانه در سال‌های اخیر به دلیل تحکم یک جریان سیاسی در قدرت، عملارفتار سیاسی، امنیتی و گاهی نظامی کشور در چارچوب مدل برآوردهای دشمن تعریف شده است.

۳- استفاده از ظرفیت‌های بین‌المللی بدون شک در میدان نبرد ترکیبی با دشمنان و مواجهه با توطئه‌های آن، می‌توان از ظرفیت‌های موجود در منطقه و نظام بین‌الملل نیز به بهترین نحو ممکن بهره‌مند شد. به عنوان مثال، جمهوری اسلامی ایران می‌تواند در تثبیت این مولفه در جهان بکوشد که استناد و اشنگتن به یکجانبه‌گرایی و مداخله‌گرایی در امور سایر کشورها، جملگی علایمی هشدار دهنده به جهان امروز محسوب می‌شود. بر همین اساس، می‌توان نگاه مشترکی در خصوص «تهدید و اشنگتن برای بشریت» و «مولفه‌های نبرد هیبریدی آمریکا» میان بازیگران مستقل بین‌المللی ایجاد و سپس از ظرفیت‌های جمعی منطقه‌ای و بین‌المللی در مواجهه با جنگ چند لایه آمریکا استفاده کرد. هم‌اکنون، در سال ۲۰۲۰ میلادی، واشنگتن در حال بازتعریف زمین بازی نبرد با جمهوری اسلامی ایران بر اساس مولفه‌های ترکیبی است. آنچه می‌تواند این بازی خطرناک ساکنان کاخ سفید را خنثی کند، چپ‌نشین قواعد، الگوها و تاکتیک‌های جدید در واکنش به هر نوع بازی فعلی و حتی بعدی آمریکاست.

واشنگتن در این ساختار چندوجهی، بر روی "قابل پیش‌بینی بودن" رفتار و واکنش‌های جمهوری اسلامی ایران حساب ویژه‌ای باز کرده است. بنابراین، می‌توان با الگوسازی‌های جدید در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی، منطقه‌ای بین‌المللی و حتی اجتماعی، این محاسبات و پیش‌بینی‌ها را به سود ملت و نظام جمهوری اسلامی ایران دگرگون ساخت.

و حید جلال زاده نماینده مردم ارومیه در مجلس شورای اسلامی و رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی لزوم توجه به استراتژی های پدافندی را در میان مردم و مسئولان ضروری می داند و معتقد است هزینه در حوزه پدافند غیرعامل سرمایه گذاری است. مشروح گفتگوی عماد با رئیس کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی را در زیر می خوانید:

مهم ترین عوامل و ظرفیت هایی که باعث شده ملت ایران در دوران پس از انقلاب با وجود فشارهای خارجی تاب آوری داشته باشد و در برابر این تهاجمات ایستادگی کند چیست؟

انقلاب اسلامی یک انقلاب ارزشی و فرهنگی بود که بایستی از انقلاب های عصر معاصر تفاوت بنیادی داشت. انقلابی که بر اساس ارزش های دینی بود و برخاسته از متن مردم و بامشارکت حداکثری اقشار جامعه شکل گرفت. این انقلاب متعلق به همه آحاد مردم است و این موضوع باعث شد؛ انقلاب در برابر تهاجمات گسترده سیاسی، فرهنگی و نظامی تاب آوری داشته باشد.

خداخواهی، مردم سالاری، انسجام ملی و مجاهدت جامعه باعث شده که امروز به رغم فرازونشیب های فراوان، دهه چهارم پیروزی انقلاب را با موفقیت پشت سر بگذاریم. انقلابی که مردم را اصل دانسته و رأی و مشارکت مردم را یک پشتوانه برای خود در نظر گرفته است؛ در تاب آوری مردم ایران در این ۴۲ سال نقش مهمی دارد. مردم باور دارند که رأی و نظرشان جدی گرفته می شود. اگر به انتخابات مختلف پس از انقلاب دقت کنیم، می بینیم که گرایش های مختلف سیاسی بر سر کار آمدن دو سال ها نبض اجرایی و قانون گذاری کشور را بر عهده داشتند. این موضوع ثابت می کند که در جمهوری اسلامی ایران فقط یک گرایش حکمرانی نکرده است لذا مردم سالاری جدی است.

انسجام ملی شاید در میان مردم با گرایش های مختلف، اختلاف نظرهایی داشته باشد؛ اما در جاهایی که احساس کردند کلیت نظام باید حمایت شود؛ همه مردم به صحنه آمدند و حاضر شدند. تشییع سردار دل ها حاج قاسم سلیمانی به جهانیان نشان داد که انسجام ملی در یک کشور چگونه معنا می شود.

یکی دیگر از متغیرهای تأثیرگذار در تاب آوری مردم جامعه، مجاهدت ملی است. به این معنا که مادر دفاع مقدس شاهد بودیم همه ملت در دفاع حاضر

شدند. امروز هم که مادر یک جنگ تمام عیار اقتصادی هستیم؛ باینکه فشارها از زوایای مختلف به معیشت، اقتصاد و اشتغال جامعه لطمه وارد کرده است؛ اما مردم در یک مجاهدت به سر می برند یعنی مردم آگاهانه دارند مقاومت می کنند. ما از پیچ سخت فشار اقتصادی دشمن عبور کرده ایم و الان بار مسئولان نظام و دولتمردان سیزدهم بسیار افزایش پیدا کرده است تا بتوانند این مجاهدت ملی را به یک شکوفایی در حوزه اقتصاد تبدیل کنند و مردم در این مجاهدت آگاهانه، فرصت هایی را برای نظام جمهوری اسلامی خلق می کنند تا بتواند از این فرصت ها برای ارتقای توانمندی های خود استفاده کند.

به نظر شما پدافند غیرعامل در تحقق گام دوم انقلاب چه جایگاه و ظرفیتی دارد؟

ما اگر بخواهیم به صورت ساده پدافند غیرعامل را معنا کرده و نسبت آن را با گام دوم انقلاب روشن کنیم؛ باید پدافند غیرعامل را دفاع بدون سلاح معنا کرد. آماده سازی جامعه برای روزهای حساس و بحرانی نیازمند استراتژی های پدافندی است. پدافند غیرعامل یعنی بازدارندگی. وقتی دشمن بخواهد به یک جامعه

ضربه بزند؛ نگاه می کند نقاط ضعف آن جامعه کجاست و همان نقطه را نشانه می گیرد. اگر مفهوم پدافند غیرعامل در سطح جامعه و میان مسئولان به درستی تبیین شود، کشور را از هرگونه مخاطره ای محفوظ نگه می دارد. باید قدرت بازدارندگی جامعه انقدر افزایش یابد که دشمن فکر و خیال حمله را از فکرش بیرون کند که این افزایش توان بازدارندگی در عرصه نظامی نمود پیدا کرده است.

بسیاری از ضرباتی که پس از انقلاب از سوی دشمنان به ملت تحمیل شد؛ از عدم آمادگی زیرساخت های حساس و عدم توجه به سیاست های پدافندی، نشأت می گرفت. پدافند به عنوان مکمل دفاع نظامی، می تواند عامل بازدارنده باشد. در گام دوم انقلاب، کشور به سوی ایران قوی حرکت می کند و مقام معظم رهبری در بیانیه تاریخی گام دوم انقلاب، با تحلیل گذشته، نگاه واقع بینانه ای نسبت به آینده کشور داشتند. کشور مادر گذشته نقاط قوتی داشته و شایستگی هایی را کسب کرده است از ظرفی نقاط ضعفی هم در گذشته مشاهده می شود که در گام دوم باید مورد توجه جدی مسئولان قرار بگیرد. از جمله مواردی که از طرف مجلس به

عنوان نهاد قانون گذار دولت به عنوان مجری سیاست ها باید در اولویت قرار بگیرد؛ نهادینه کردن استراتژی های پدافندی در میان مردم و مسئولان است و هر دو قوه باید با جدیت موضوع پدافند غیرعامل را در گام دوم انقلاب عملیاتی کنند تا بازدارندگی مطلوب در سطح جامعه متبلور شود. در سال های اخیر، تمام تهاجمات و ترفندهای دشمنان به دلیل غفلت جامعه و مسئولان از مفاهیم پدافندی است. اگر به تکنیک های پدافندی توجه می کردیم؛ حملات دشمنان در این سال ها کم اثر و بی اثر می شد لذا به اعتقاد بنده یکی از اهداف مهم گام دوم انقلاب توجه به پدافند غیرعامل است.

سازمان پدافند غیرعامل کشور برای مقابله با تهدیدات خارجی در زمینه های گوناگون چه ظرفیت هایی دارد و چه قدر کارآمد بوده است؟ مهم ترین دستاوردهای این سازمان در صیانت از مردم در شرایط بحران را چگونه ارزیابی می کنید؟

پدافند غیرعامل باید در بستر جامعه گنجانده شود یعنی همه باید با مفهوم پدافند غیرعامل به عنوان صلح آمیزترین و اثربخش ترین روش دفاعی آشنا شوند.

گفتگوی عماد با جلال زاده رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس

پدافند غیرعامل و تحقق راهبرد کلان «ایران قوی»

“

▲ اگر مفهوم پدافند غیرعامل در سطح جامعه و میان مسئولان به درستی تبیین شود، کشور را از هرگونه مخاطره ای محفوظ نگه می دارد

▲ بسیاری از ضرباتی که پس از انقلاب از سوی دشمنان به ملت تحمیل شد؛ از عدم آمادگی زیر ساخت های حساس و عدم توجه به سیاست های پدافندی، نشأت می گرفت

▲ یکی از چالش های سازمان پدافند غیرعامل کشور، بیگانه بودن مدیران با موضوع پدافند غیرعامل است

حوزه نفوذ و قدرت آن ها را بشناسیم تا مانع آسیب ها و نفوذ دشمنان از طریق فناوری های نو شویم.

مردم به صورت عادی از فضای مجازی و اینترنت استفاده می کنند اما همین فضای مجازی تهدیداتی به همراه دارد که بسیاری از کشورهای دنیا برای مقابله با این تهدیدات، راهکارهای مبتنی بر پدافند غیرعامل را بکارگیری می کنند. جمهوری اسلامی ایران هم باید در حوزه مقابله با تهدیدات نرم، تمام ظرفیت ها و ابزارهای خود را مهیا کند.

پدافند از طریق توسعه ظرفیت های دفاعی و از طریق آموزش می تواند تاب آوری جامعه را افزایش دهد و توان بازدارندگی و مقاومت ملی را ارتقا دهد. مامی توانیم با هزینه ای که در حوزه پدافند غیرعامل انجام می دهیم، علاوه بر کاهش خسارت ها، هزینه مقابله با تهاجمات را کاهش دهیم و درآزاده تهاجمی دشمن تردید ایجاد کنیم چون پدافند غیرعامل در ایجاد تردید در دشمنان نسبت به تهاجمات آینده خود نقش تأثیرگذاری دارد.

باتشکر از وقتی که در اختیار ما قرار دادید.

من هم از شما در مجموعه روابط عمومی سازمان پدافند غیرعامل تشکر می کنم.

که پدافند غیرعامل، هزینه نیست، بلکه سرمایه گذاری و پشتوانه ملی است. این موضوع را مسئولان مربوطه باید درک کنند.

لایحه ای از سوی سازمان پدافند غیرعامل کشور در اختیار مجلس قرار گرفته که در کمیسیون امنیت ملی بررسی شده و مراحل پایانی خود را طی می کند. ما به سردار جلالی، قول دادیم موضوع و لایحه سازمان پدافند غیرعامل کشور را با جدیت بیشتری پیگیری کنیم تا به نتیجه برسد.

راهبردهای علمی و فناوریانه سازمان پدافند غیرعامل کشور برای مقابله با تهدیدات نرم را چگونه ارزیابی می کنید؟

در موضوع تهدیدات نرم، کار کمی پیچیده و ظریف ترمی شود. تغییراتی که در حوزه های حکمرانی رخ داده است؛ مأموریت های سازمان پدافند غیرعامل کشور را وسیع تر کرده است. سرمایه گذاری دشمن در فضای مجازی و موضوع اینترنت ماهواره ای مسائل مهمی است. مقام معظم رهبری در جلسه ای که با فعالان فضای مجازی داشتند؛ فرمودند که فضای مجازی از دولت ها عبور کرده و بسیار موضوع مهمی است. در حوزه پدافند غیرعامل باید با فناوری های نوظهور آشنا تر شویم،

کارمندی که در اداره کار می کند یا مهندسی که در نیروگاه و سد فعالیت دارد؛ باید پدافند را جزو ضروریات کار خود بداند. یکی از اشکالات اساسی کشور این است که در دردهای بالای مسئولان افرادی مشاهده می شود که نسبت به مفهوم پدافند غیرعامل بیگانه هستند یا نسبت به آن غفلت دارند که این عدم توجه مسئولان رده بالای مملکت، یکی از مشکلات سازمان پدافند است که مسئولان نسبت به این موضوع حساس نا آگاهی دارند.

مقام معظم رهبری در یکی از دیدارهای خود با مسئولان غیرعامل تأکید کردند که، مسئولان سازمان پدافند غیرعامل باید با وزرا و مسئولانی که در مناصب حکومتی فعالیت دارند به صورت چهره به چهره صحبت کنند تا تمام مسئولان حکومتی با استراتژی های پدافندی آگاه شوند چون همانطور که گفته شد، یکی از چالش های سازمان پدافند غیرعامل کشور، بیگانه بودن برخی مدیران با موضوع پدافند غیرعامل است. در قانون بودجه گفته شده دستگاه های دولتی می توانند بخشی از بودجه خود را صرف مباحث پدافند غیرعامل کنند. همین کلمه «می توانند» باعث شده بسیاری از دستگاه ها زیر بار هزینه در حوزه پدافند غیرعامل نروند در حالی

سررتیب دوم پاسدار رسول رحیمی معاون امور استان های سازمان پدافند غیرعامل کشوری یکی از مهمترین اقدامات سازمان پدافند غیرعامل کشور راتهییه و تدوین مطالعات طرح جامع پدافند غیرعامل استان های سراسر کشوری داند که تاکنون مطالعات ۲۶ استان به اتمام رسیده و به یاری خدا، ۴۰ استان تا پایان سال ۱۴۰۰ و یک استان باقی مانده تا پایان سال ۱۴۰۱ به اتمام می رسد. مشروح مصاحبه وی بانشریه عماد را در ادامه می خوانید:

ماموریت معاونت امور استان های سازمان پدافند غیرعامل کشور، ناظر به کدام بخش از ماموریت های این سازمان است؟

ماموریت های معاونت امور استان ها شامل هدایت و راهبری ادارات کل پدافند غیرعامل استانداری های سراسر کشور، ایجاد آمادگی و افزایش مقاومت ملی از طریق خوداتکایی و خودکفایی استان ها، راهبری، شناسایی و پایش تهدیدات استان، طبقه بندی و سطح بندی مراکز زیرساخت های استان ها، نهادینه سازی اصول و ملاحظات پدافند غیرعامل در طرح ها و پروژه های استانی و صیانت و اداره مردم از طریق استحکام بخشی داخلی و پایداری و مصونیت بخشی زیرساخت های استان از طریق پیگیری و رعایت الزامات پدافند غیرعامل است.

یکی از مهمترین اقدامات سازمان پدافند غیرعامل کشور، تدوین برنامه جامع پدافند غیرعامل در هر استان کشور است. در مورد آخرین وضعیت این برنامه در استان های مختلف کشور گزارشی ارایه فرمایید.

همانطور که اشاره شد، یکی از مهمترین اقدامات سازمان پدافند غیرعامل کشور تهییه و تدوین مطالعات طرح جامع پدافند غیرعامل استان های سراسر کشور است که پیرو توافقنامه سال ۱۳۹۶ بین این سازمان و وزارت کشور تاکنون مطالعات ۲۶ استان به اتمام رسیده و به یاری خدا، ۴۰ استان تا پایان سال ۱۴۰۰ و یک استان باقی مانده تا پایان سال ۱۴۰۱ به اتمام می رسد.

آیا استان هایی که در آنها طرح جامع پدافند غیرعامل رونمایی شده است، نتیجه این برنامه در برنامه ریزی سالانه دیده می شود؟ برنامه استان مطابق طرح جامع استان است؟

بله، در برنامه های ابلاغی سال ۱۴۰۰ علاوه بر برنامه های عمومی شامل برگزاری رزمایشات، همایش ها، آموزش های عمومی و تخصصی، برنامه های ویژه هفته پدافند غیرعامل، بیش از ۲۶

گفتگوی عماد با سردار رحیمی معاون امور استان های سازمان پدافند غیرعامل

نهادینه سازی پدافند غیرعامل در جغرافیای استانی با محوریت طرح های جامع

سازماندهی شده بسیج و ظرفیت های مردم نهاد در مدیریت بحران ناشی از جنگ در حوزه های توافق شده در دستگاه های اجرایی استان،
• حصول اطمینان از تأمین نیازمندی های ضروری مردم و تدوین چرخه خدمات اساسی در شرایط وقوع تهدید دشمن،
• آرامش بخشی روحی و روانی برای مردم و مقابله با عملیات روانی دشمن در حوزه های پدافند غیرعامل،
• ایجاد و ارتقاء قابلیت و ظرفیت اداره خوداتکاء استان و مردم در شرایط بحران ناشی از جنگ،
• صیانت و حفاظت از مردم بوسیله تولید سامانه فضاهای امن چندمنظوره شهری و روستایی و پیش بینی امکان جابجایی اضطراری و اسکان موقت جمعیت شهرها در شرایط بحران ناشی از جنگ،
• نهادینه سازی اصول الزامات و ملاحظات پدافند غیرعامل در طرح های توسعه شهری و روستایی و شهرک ها و نواحی صنعتی اعم از بخش خصوصی و دولتی،
• ارتقاء آمادگی های بهداشتی و درمانی و تیم های امداد و نجات، خوداتکایی در نیازهای اساسی بخش درمان و تولید ذخائر اطمینان بخش دارویی و فضای امن درمانی،

غیرعامل در طرح ها و پروژه های توسعه ای و عمرانی استانی و ملی اعم از بخش دولتی و خصوصی،
• ایجاد پایداری و مصونیت سازی سایبری در دستگاه های استانی در مقابل تهدیدات سایبری ایجاد و عملیاتی کردن مرکز پدافند سایبری استانی،
• آماده سازی استان در مقابل تهدیدات پرتویی با ایجاد عملیاتی نمودن قرارگاه رافع استانی (استان های دارای تاسیسات هسته ای)،
• آماده سازی استان در مقابل تهدیدات زیستی با ایجاد عملیاتی نمودن قرارگاه زیستی استانی شفاء،
• کاهش آسیب پذیری ناشی از جنگ اقتصادی با تکیه بر اقتصاد مقاومتی،
• تهییه و اجرایی سازی طرح جامع مدیریت بحران دفاعی استان،
• فرهنگ سازی و نهادینه سازی مفاهیم پدافند غیرعامل در نظام آموزش عالی، آموزش و پرورش استان، رسانه ها و نهاد های فرهنگی، بسیج منابع استانی و استان های معین،
• تمرین و اجرای رزمایش های ستادی و عملیاتی در حوزه های مختلف برای رسیدن به جامعه آماده و ایمن در برابر انواع تهدید،
• به کارگیری حداکثری از ظرفیت های

برنامه مصون سازی زیرساخت های حائز اهمیت حاصله از خروجی مطالعات طرح های جامع پدافند غیرعامل استانی ابلاغ گردیده و برابر ابلاغیه های این سازمان و وزارت کشور خطاب به استانداران محترم، این مهم در دستور کار ایشان قرار گرفته است.
وظایف ادارات کل پدافند غیرعامل در استان ها چیست؟ آیا این ساختار از کارایی لازم در جهت اجرایی ماموریت های سازمان پدافند غیرعامل برخوردار است؟ موانع خدمات رسانی مطلوب ادارات کل پدافند غیرعامل در سطح استان ها چیست؟
اگر بخواهیم به صورت دسته بندی شده بگوئیم وظایف ادارات کل استانی به این شرح است:
• مصون سازی و صیانت از مردم استان در برابر انواع تهدیدات و ایجاد و حفظ آمادگی آرمانی،
• رصد، پایش، تشخیص، هشدار، انواع تهدید دشمن و احصای آسیب پذیری های عمده استان،
• مصون سازی زیرساخت های حیاتی و پایداری سازی زیرساخت های حساس و ایمن سازی زیرساخت های مهم استان در برابر انواع تهدید،
• نهادینه کردن اصول، الزامات و ملاحظات فنی مهندسی پدافند

● مدیریت دانش و آموزش عمومی و تخصصی پدافند غیرعامل در حوزه های استانی.

در مورد بخش دوم سوال شما در این مورد که آیا این ساختار از کارایی لازم در جهت اجرای ماموریت های سازمان پدافند غیرعامل برخوردار است باید گفت؛ به نظرمی رسد در سطح ایده آل خیر. اولاً؛ ساختار ادارات کل پدافند غیرعامل استانداری ها، موجب عدم استقلال اداره کل و افزایش سطح عملکردی و اختیارات مدیرکل پدافند غیرعامل استان است. از طرفی در سطح ملی نیز اداره کل پدافند غیرعامل وزارت کشور ساختار مستقل ندارد و زیر نظر معاون امنیتی انتظامی وزیر کشور قرار دارد. همچنین ادارات کل پدافند غیرعامل استانداری ها از لحاظ تعداد نیروی انسانی و تجهیزات پدافند غیرعاملی دارای حداقل امکانات هستند که جوابگوی ماموریت های اداره کل پدافند غیرعامل استان نیست. نکته دیگر اینکه برخی از وزارتخانه ها، اهتمام جدی به موضوعات پدافند غیرعامل و ارسال دستورالعمل های پدافند غیرعامل رابه دستگاه های اجرایی متناظر در استان ابلاغ نمی کند که این امر، مانع اجرای کامل ماموریت هاست. البته امیدواریم این مباحث در دوران وزارت آقای دکتر وحیدی حل و فصل شود.

بنظر شما آگاهی افشار عموم

مردم از اهمیت پدافند غیرعامل چه تاثیری در ارتقای تاب آوری ملی کشور دارد؟

مردم هر کشوری با ارزش ترین سرمایه اصلی ترین مولفه اقتدار هر کشوری محسوب می شوند که صیانت و حفاظت از جان و مال آن ها از اصول اولیه و اهداف اصلی نظام پدافند غیرعامل است. پس آگاهی مردم از اهمیت پدافند غیرعامل و استفاده از الزامات پدافندی در شرایط بحران کمک خواهد کرد که کشور در مقابل دشمنان مقاوم شود و از طرفی یکی از راهبردهای اساسی دشمنان انقلاب اسلامی تاثیرگذاری بر مردم در جهت کاهش تاب آوری است. لذا صیانت از مردم، مدیریت و خدمات رسانی مطلوب و مناسب به آنان در شرایط اضطراری، موجب افزایش تاب آوری ملی و قدرت ملی خواهد شد.

الزامات استفاده از ظرفیت نهاد های مردمی برای کاهش آسیب پذیری ها و ارتقای تاب آوری ملی در کشور از نظر شما کدام است؟

نخستین مورد تعیین نقش ها و وظایف نهاد های مردمی و تبیین نحوه تعامل آنها برای صیانت و حفاظت از زیرساخت های حیاتی و حساس مهم کشور در شرایط

بحران و اضطراری است. آموزش و فرهنگ سازی مفاهیم پدافند غیرعامل به کارگیری آن در شرایط بحران نیز مورد دیگر است که باید به آن توجه شود. در آخر نیز سازماندهی ظرفیت نهاد های مردمی و تدوین نظام تصمیم گیری، فرماندهی و مدیریت عملیاتی و استفاده از ظرفیت نهاد های مردمی برای کنترل بحران از اهمیت برخوردار است.

رهبر انقلاب اول فرودین امسال، در سخنرانی زنده تلویزیونی خطاب به ملت ایران راهبرد نظام و کشور را ایران قوی اعلام کردند. به نظر شما با استفاده از راهبردهای پدافند غیرعامل چگونه می توان این رهنمود معظم له را عملیاتی کرد؟

در پرتو هدایت و رهنمود های مستمر حکیمانه مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا، سازمان پدافند غیرعامل کشور با استفاده از الزامات و ملاحظات و تدوین نظامات و دستورالعمل های اجرایی نسبت به تهدیدات زیرساخت های حیاتی، حساس و مهم در جهت کاهش آسیب پذیری و نظارت بر اجرای دستورالعمل های تدوین شده به منظور صیانت و حفاظت از زیرساخت ها و مصون سازی آن اقدام نماید تا در صورت حمله دشمن به

“

یکی از مهمترین اقدامات سازمان پدافند غیرعامل کشور تهیه و تدوین مطالعات طرح جامع پدافند غیرعامل استان های سراسر کشور است که پیرو توافقنامه سال ۱۳۹۶ بین این سازمان و وزارت کشور تاکنون مطالعات ۲۶ استان به اتمام رسیده و به یاری خدا، ۱۴ استان تا پایان سال ۱۴۰۰ و یک استان باقی مانده تا پایان سال ۱۴۰۱ به اتمام می رسد

▲ مردم هر کشوری با ارزش ترین سرمایه و اصلی ترین مولفه اقتدار هر کشوری محسوب می شوند که صیانت و حفاظت از جان و مال آن ها از اصول اولیه و اهداف اصلی نظام پدافند غیرعامل است

زیرساخت ها، کمترین آسیبی به آنها وارد نشود و تداوم ارائه خدمات به مردم در زمان بحران ادامه یابد در آن صورت، جمهوری اسلامی ایران به ایران قوی و پایدار تبدیل خواهد شد.

باتشکر از شما

من هم از شما ممنونم

مجلسی بازار هم مظلم امید و انتظار مردم

جای خود را در میان مردم پیدا کند و به آنها نزدیک شود و با آنها در یک جبهه ایستد و با آنها در یک جبهه ایستد و با آنها در یک جبهه ایستد

گفتگوی عماد با حجت الاسلام والمسلمین ذوالنوری عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی

مطالبه گری مجلس از دستگاه های اجرایی برای اجرای سیاست های پدافند غیرعامل

بین المللی از موضع اقتدار سخن می گوید و با اکثریت آرای جمهوری اسلامی به عنوان عضواصلی شانگهای پذیرفته می شود پاپس از روی کار آمدن دولت سیزدهم، واکنش های معتبر خارجی به سمت کشور روانه می شود؛ به دلیل صلابت و اقتدار مردم ایران است و کشورهای دنیای دانند اگر به ایران واکنش ندهند؛ در یک بازار زمانی کوتاه ما قادریم در تولید واکنش خود کفاشویم لذا هر چه ما توانمند تر باشیم، دنیا هم با جمهوری اسلامی به عنوان یک قدرت منطقه ای کنار می آید چون دنیا فهمیده اگر با ایران همراهی نکند، جوانان و دانشمندان ایرانی به انتکابه ظرفیت های دا خلی به هر آنچه نیاز کشور باشد، دست پیدا خواهند کرد اما در صورتی که احساس کنند ما از روی نیاز و ضعف به سمت آن ها دست دراز می کنیم؛ تلاش می کنند امتیازات بیشتری از ملت و مسئولان سیاست خارجی بگیرند.

امروزه مادر مسائل مختلف بین المللی حرفی برای گفتن داریم مثلاً در بعد نظامی به خود کفایی رسیده ایم و صادر کننده تجهیزات نظامی هستیم و در این راه به توان بازدارندگی دست یافته ایم. اگر دشمنان ما را ضعیف می دیدند؛ برای جنگ نظامی تردید نمی کردند پس باید تلاش کنیم در عرصه های فرهنگی و اقتصادی هم مانند عرصه نظامی به سطح مطلوبی از بازدارندگی برسیم.

توجه به استراتژی های پدافند غیرعامل چه نقشی در استحکام داخلی و ساخت ایران قوی خواهد داشت؟

ایران قوی، کشوری است که در خلق ثروت و تولید با انتکابه ظرفیت های داخلی سرآمد باشد. به کمک ظرفیت های بومی هر آنچه را بدست آورده حفظ کند و در مقابل تجاوزات دشمنان از آن ها صیانت کند. به نظر من به دوروش می توانیم خود را در برابر تهدیدات دشمن محفوظ بداریم؛

نخست دسترسی به توان بازدارندگی و پدافندی نظامی در برابر تهدیدات نظامی دشمن است و دوم کاهش آسیب پذیری زیرساخت های کشور در برابر تهدیدات. برای نمونه در بحث هسته ای، بازرسان آژانس انرژی اتمی روی فردو تأکید زیادی داشتند چون این تأسیسات در مکانی ایجاد شده که در برابر قدرتمندترین تهدیدات تاب آوراست و کارکرد آن متخل نخواهد شد از همین رواز در تعامل و مذاکره با ایران وارد شدند نه با فشار و تهدید به حمله. باتکیه بر همین اصل، باید سایر زیرساخت های حساس کشور را نیز در برابر تهدید دشمنان حفظ کنیم.

سازمان پدافند غیرعامل کشور برای مقابله با تهدیدات خارجی در زمینه های مختلف چه ظرفیتهای دارد و تا چه حد کارآمد بوده است؟

دانشمندان و متخصصان در عرصه های علمی و دانش بنیان توانستیم در برابر فشار دشمن، در راه خود کفایی گام برداریم تا بتوانیم بر توانمندی های خودمان تکیه کنیم والحمد لله امروز آثار آن را در جامعه شاهد هستیم. ما توان زیادی دادیم و مردم فشارهای سنگینی تحمل کردند اما امروز در تمام عرصه های علم و فناوری، توانستیم به جایگاهی برسیم که تحریم دشمن را بی اثر کنیم و دشمن مجبور به پذیرفتن جمهوری اسلامی ایران به عنوان قدرت منطقه ای شود.

اگر این توانمندی ها، انتکابه خود، اکتشافات و اختراعات بی نیازی کشور در ابعاد مختلف مطرح نبود؛ یقیناً کشورهای استکباری، به کمترین نابودی کشورمان راضی نمی شدند. اگر امروز رئیس جمهور کشورمان در مجامع

به عنوان سوال نخست مهم ترین عوامل و ظرفیت هایی که باعث شده ملت ایران در دوران پس از انقلاب با وجود فشارهای خارجی تاب آوری داشته باشد و در برابر این تهاجمات ایستادگی کند چیست؟

تاب آوری ملت ایران در طول سالیان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، در دوران سخت ۸ سال دفاع مقدس و همچنین ایام بعد از جنگ تا به امروز که ملت ایران زیرشدیدترین فشارها و تحریم های اقتصادی بودند، به خاطر عوامل معنوی بوده است. باورها و اعتقادات مردم، بصیرت و ایمان به مبارزه با استکبار، دشمن شناسی و فهم درست از ایستادگی در برابر مشکلات برای آینده بهتر، باعث تقویت روحیه تاب آوری در میان مردم ایران شده است. برپایه این باورهاست که به تلاش علما،

حجت الاسلام والمسلمین مجتبی ذوالنوری، نماینده مردم قم در مجلس شورای اسلامی و عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی است که ریاست این کمیسیون را نیز در کارنامه دارد. ذوالنوری در مصاحبه با عماد، روحیه معنوی و باورهای دینی را اصلی ترین عامل تاب آوری جامعه در برابر تحریم های خارجی می داند. به گفته او مسئولان کشور باید تجهیزات و زیرساخت های حساس و آسیب پذیر را در مکان هایی که امکان حمله دشمن وجود ندارد؛ تأسیس کنند. ذوالنوری معتقد است با اتحاد و بصیرت مردم می توان در برابر توطئه ها و تفرقه افکنی دشمنان برای تشدید اختلافات مذهبی و قبیله ای مقابله کرد. مشروح گفت وگویی ذوالنوری با عماد را در ادامه می خوانید:

موفق بودند و در بعد حاکمیتی، توانسته است سناریوهای حمله دشمنان در عرصه های حقیقی و مجازی را شناسایی و خنثی کند. در این زمینه استانداردهایی هم برای سازمان های مختلف تدوین شده است که باید با حمایت و نظارت مجلس پیاده سازی شود. در پایان هم این بشارت را به مردم و دلسوزان

از اصول پدافند غیرعامل همین موضوع خنثی سازی توطئه های دشمنان برای شبهه افکنی و اختلاف میان مردم است. انگلیسی ها در موضوع فرقه سازی و تنازعات قومی و مذهبی، خیانت های تاریخی دارند و چندسالی است آمریکانیز در این زمینه از استاد خودسبقت گرفته است و ایجاد گروهک های مزدور نتیجه خیانت ها و سیاست های تفرقه

بود اما فرش هم اگر تراکم و انسجام خود را از دست بدهد؛ زود از بین می رود. در دوران دفاع مقدس هم ما شاهد همدلی و یکپارچگی مردم در برابر دشمن یعنی بودیم به نحوی که بخشی از شهدای مادر جنگ تحمیلی را اقلیت های دینی کشور تشکیل می دهند. پس اتحاد، رمز پیروزی ملت ایران در برابر تهاجمات دشمن خارجی است. یکی

افزایش توان بازدارندگی و توجه به پدافند غیرعامل فقط در مباحث نظامی مطرح نیست. در حوزه ارتباطات، اگر دشمن تصمیم بگیرد سیستم عاملی که روی گوشی تلفن همراه اکثر افراد استفاده می شود را غیرفعال کند؛ کارهای اداری و بانکی مردم دچار اختلال می شود و در این حالت گوشی موبایل به ابزاری بی خاصیت تبدیل می شود. بنابراین در حوزه ارتباطات و فضای مجازی هم باید معیار و ضوابط پدافند غیرعامل را ایجاد و اجرایی کنیم و با توسعه پلتفرم های بومی و شبکه ملی اطلاعات، مستقل از شبکه های خارجی ارتباطات را توسعه دهیم تا در برابر آسیب های دشمنان مصونیت داشته باشیم. در غیر این صورت دشمن می تواند با حمله سایبری، کسب و کارهای اینترنتی و فروشنده های سیستم حمل و نقل، چرخه سوخت رسانی و... را مختل کند پس خودکفایی در حوزه فضای مجازی با استقلال و راه اندازی پلتفرم های بومی شکل می گیرد. به نظر من در موضوع پدافند غیرعامل هر چه کشور هزینه کند، در حقیقت سرمایه گذاری کرده است و توجه به موضوع پدافند غیرعامل می تواند جلوی مخاطرات و تهدیدات متنوعی را بگیرد. البته پدافند غیرعامل فقط برای حمله دشمن نیست و بلکه تداوم کارکرد در ادوار مختلف نیز شامل می شود. مثلاً در زلزله های سهمگین و سونامی، زاین تلافات حداقلی دارد زیرا ساختمان ها را در برابر زلزله مقاوم سازی کرده است.

دشمن تلاش زیادی برای ایجاد شکاف و پرتنگ کردن اختلافات قومی و مذهبی دارد. برای مقابله با این تهاجمات و تلاش ها چه راهکاری پیشنهاد می دهید؟

درمان این موضع بصیرت است. تلاش دشمن از دیرباز برای حاکمیت بر مردم جهان، ایجاد تفرقه و اختلاف افکنی میان مردم یک کشور با مذاهب و فرقه های مختلف بوده است. دشمن با فضا سازی، آب را گل آلود می کند که به اهداف شوم خود برسد. وقتی افراد یک جامعه متحد و منسجم باشند؛ قطعات را برابری و جوسازی و تفرقه افکنی شکست ناپذیر خواهند بود. در مقابل هر موضوع و هر زمانی که مردم در کنار هم بودند و انسجام و وحدت و یکپارچگی خود را حفظ کردند؛ دشمن ناامید شده و نتوانسته کاری انجام دهد اما هر جا اختلافات قومی، قبیله ای و مذهبی باعث تفرقه افکنی و شکستن اتحاد مردم شده باشد، دشمن با سوء استفاده از اختلاف انگیزی کرده و به اهداف شوم خود رسیده است. قرآن کریم هم در این باره به مؤمنان تأکید کرده چار تنازع، کشمکش و درگیری نشوید که اگر چنین کاری کردید از هم تنیده می شوید. اگر مردم مانند تار و پور فرش درهم تنیده باشند؛ در برابر هر نوع حمله فیزیکی و فرهنگی دشمن مقاوم خواهند

نظام بد هم، اساسنامه این سازمان به تأیید و تصویب مجلس رسیده و نمایندگان مجلس شورای اسلامی، سازمان پدافند غیرعامل کشور را به عنوان یک نهاد قانونی به رسمیت شناختند و مصوبات را به دستگاه های زیربسط ارسال کردند تا الزامات و سیاست های سازمان پدافند غیرعامل اجرایی شود و اگر دستگاه ها وظایف خودشان را در موضوع پدافند غیرعامل انجام ندادند؛ نمایندگان مجلس با ورود به ماجرا، از دستگاه مربوطه مطالبه گری خواهند کرد. این طرح با حضور نمایندگان تمام دستگاه های کشوری و لشکری بررسی شده و آماده تصویب و ابلاغ است. با تصویب این طرح قطعاً زمینه های فعالیت سازمان پدافند غیرعامل گسترده تر می شود. بودجه های مناسبی هم برای اجرای این طرح در نظر گرفته شده تا دستگاه ها را موظف کند استراتژی ها و سیاست های سازمان پدافند غیرعامل کشور را پیاده سازی کنند و اعتبارات لازم را برای پیگیری طرح های پدافندی فراهم کنند. با عملیاتی شدن این طرح در آینده شاهد فعالیت گسترده تر سازمان پدافند غیرعامل در سطح جامعه خواهیم بود.

باتشکر از شما که در این مصاحبه شرکت کردید

بنده هم برای شما و مجموعه پدافند غیرعامل آرزوی موفقیت دارم.

طلبانه این دو کشور است. گروهک های داعش، القاعده، بوکو حرام، جبهه النصره و... را آمریکایی ها برای جنگ نیابتی در منطقه ایجاد کردند. مادر دو عرصه نرم و سخت با قدرت های استکباری مبارزه می کنیم. در جنگ نرم با فرقه سازی و اختلاف افکنی اعتقادی، فرهنگی و سیاسی و در جنگ سخت و نیابتی، حمایت از گروهک های تروریستی سایه جنگ را بر سر ایران و برخی کشورهای این منطقه نشانده است. بنابراین مفهوم پدافند غیرعامل در این عرصه، بصیرت کامل، دشمن شناسی و توجه به منافع ملی است.

به نظر شما مهم ترین دستاوردهای سازمان پدافند غیرعامل در صیانت از مردم در شرایط بحران چه مواردی هستند؟

عمر سازمان پدافند غیرعامل کشور به دو دهه نمی رسد و متأسفانه برخی دولت ها توجه زیادی به اهمیت این سازمان را هبردی نداشتند. دولت و مجلس باید به این سازمان توجه و نگاه ویژه تری داشته باشند تا بتوانند بر استانداردهای پدافندی در دستگاه های اجرایی نظارت کنند و نهاد های مختلف دولتی و خصوصی را برای اجرای سیاست های پدافند غیرعامل پاسخگو کنند.

مستولان سازمان پدافند غیرعامل کشور، در تعریف استراتژی های پدافند غیرعامل و جریان سازی این مفاهیم در سطح جامعه

هر چه ما توانمند تر باشیم، جایگاه جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک قدرت منطقه ای از سوی جهان پذیرفته خواهد شد

در موضوع پدافند غیرعامل هر چه کشور هزینه کند، در حقیقت سرمایه گذاری کرده است

یکی از اصول پدافند غیرعامل موضوع خنثی سازی توطئه های دشمنان برای شبهه افکنی و اختلاف میان مردم است

مفهوم پدافند غیرعامل در این عرصه، بصیرت کامل، دشمن شناسی و توجه به منافع ملی است

مستولان سازمان پدافند غیرعامل کشور، در تعریف استراتژی های پدافند غیرعامل و جریان سازی این مفاهیم در سطح جامعه موفق بودند

جانشین قرارگاه پدافند مردم محور سازمان پدافند غیرعامل کشور می گوید: رسالت اصلی پدافند مردم محور جلوگیری از وقوع حادثه، جلوگیری از تبدیل حادثه به فاجعه و بحران، کاهش عواقب بحران و کنترل سریع اوضاع و برگشتن به شرایط عادی است. با این تعریف می بینیم که پدافند مردم محور هم به کلیت پدافند غیرعامل شبیه است و هم به مدیریت بحران و در حقیقت ستون و

پایه این دوه شمار می رود. مشروح گفت وگوی سردار غلامعلی حیدری جانشین قرارگاه مردم محور را با نشریه عماد در ادامه می خوانید:

به عنوان سوال نخست تعریف و تبیین شما از مأموریت پدافند غیرعامل چیست؟

ببینید افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب پذیری، تداوم فعالیت های ضروری، ارتقای پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران و در نهایت ایجاد امنیت ملی از

جمله راهبردهای مهم سازمان پدافند غیرعامل در جهت حفظ دارایی های با ارزش است. بکارگیری تمهیدات و ملاحظات پدافند غیرعامل که قبل از وقوع بحران و در زمان عادی تهیه و اجرا می شوند، تمامی گام های مدیریت بحران را در بر می گیرند و کارایی دفاعی طرح ها و پروژه ها را در زمان بحران افزایش خواهند داد. در واقع اقدامات زیرساختی، مدیریتی و ساختاری پدافند غیرعامل تسهیل

کننده مدیریت بحران هاست. هماهنگی برنامه ها و تمهیدات ستاد های مدیریت بحران، مهمترین عامل در کنترل و مهار بحران هاست. تشریح وظایف و مسئولیت ها در هر یک از سازمان ها و نهاد های عهده دار مسئولیت در مدیریت بحران، ارتباطات میان بخشی سازمان ها و ارگان های موثر در ساز و کار مدیریت بحران، سلسله مراتب مدیریت بحران و همچنین ارزیابی ساز و کار هماهنگی مدیریت بحران در وضع موجود از مواردی است که می تواند موجب تسهیل در فرایند مدیریت بحران شود و البته برنامه های آموزشی و ارتقاء سطح آگاهی مدیران در زمینه مفاهیم اصلی پدافند غیرعامل و مدیریت بحران می تواند موجب تسهیل در روند اجرای برنامه ها شود.

پدافند مردم محور چه نقش و جایگاه در جهت حفظ و ارتقای پایداری ملی دارد؟

مردم هر کشوری با ارزش ترین سرمایه اصلی ترین مولفه اقتدار هر کشوری محسوب می شوند که صیانت و حفاظت از جان و مال آنها از اصول اولیه و اهداف اصلی نظام پدافند غیرعامل است. یکی از راهبردهای اساسی دشمنان انقلاب اسلامی تاثیر گذاری بر مردم در جهت کاهش تاب آوری است تا با تقابل مردم در برابر حکومت، موجب کاهش قدرت ملی و واگرایی ملت و دولت شوند. لذا صیانت از مردم، اداره آنها و خدمات رسانی مناسب در شرایط اضطراری، امری اجتناب ناپذیر جهت حفظ و ارتقاء پایداری ملی خواهد بود. لذا قرارگاه پدافند مردم محور در راستای حفظ و ارتقاء پایداری ملی اهداف ذیل را دنبال می کند:

- ۱- ایجاد زیرساخت های لازم برای حفاظت از مردم و ذخایر راهبردی احتیاط در شرایط اضطراری.
- ۲- افزایش تاب آوری و ارتقای آستانه تحمل مردمی، قبل، حین و بعد از شرایط اضطراری.
- ۳- حفظ انسجام و ارتقاء همبستگی و همگرایی بین مردم و حاکمیت.
- ۴- توانایی اداره امور مردم با تأمین ذخیره سازی و توزیع مایحتاج اساسی مردم در شرایط اضطراری.
- ۵- مصونیت بخشی نیروی انسانی ویژه، متخصص و فعال در مراکز حیاتی و حساس.
- ۶- فرماندهی، مدیریت عملیاتی و اجرایی پدافند مردم محور در سطوح ملی، استانی و شهرستانی
- ۷- تعیین نقش ه و وظایف دستگاه های اجرایی ذیربط و تبیین نحوه تعامل

گفتگوی عماد با سردار حیدری جانشین قرارگاه پدافند مردم محور

حادثه نباید برای «مردم» تبدیل به فاجعه شود

مردم بانی، مردم یاری، مردم داری سه رکن پدافند مردم محور

تفکیک حکومت از مردم بوسیله؛ تحریم اقتصادی، عملیات روانی، تهاجم فرهنگی از طریق رسانه ها و شبکه های مجازی و امثال آن و همچنین کارکرد دستگاه های اجرایی در شرایط اضطراری، آماده نگه داشتن زیرساخت ها و عدم تامین و دائمی نگه داشتن نیازهای حیاتی شامل: آب، نان و غذا، بهداشت و درمان، امنیت عمومی از جمله چالش ها و موانع اجرای نظام عملیاتی پدافند مردم محور است.

برای برطرف کردن این موانع نیز می توان به برنامه ریزی مناسب برای مقابله با جنگ های نوین دشمن از جمله جنگ روانی، استمرار پیگیری کارکرد دستگاه های اجرایی و توانمندسازی آحاد جامعه در حوزه تهدیدات و برنامه ریزی مناسب برای تامین دائمی نیازهای حیاتی مردم اشاره کرد.

باتشکر از شما که در این گفتگو شرکت داشتید.
من هم سپاسگزارم

ظرفیت سازمان بسیج مستضعفین نیز از جمله مواردی است که می توان از آن به عنوان الزامات تحقق اهداف و مأموریت های قرارگاه پدافند مردم محور نام برد.

نظام عملیاتی پدافند مردم محور چیست و چه اهدافی را دنبال می کند؟

به منظور حفظ آرامش جامعه در شرایط اضطراری، صیانت و حفاظت از جان و مال مردم و اداره و سازماندهی آنان جهت تسهیل در مدیریت بحران و کاهش آسیب های احتمالی ناشی از وقوع تهدیدات غیرمتعارف (نوین) و اقدامات خصمانه دشمن در شرایط اضطراری تدوین نظام عملیاتی پدافند مردم محور (صیانت و حفاظت از مردم در شرایط اضطراری بحران ناشی از تهدید و جنگ) در دستور سازمان پدافند غیرعامل کشور قرار گرفت.

مهمترین چالش ها و موانع برای اجرای نظام عملیاتی پدافند مردم محور از نگاه شما چیست و برای برطرف کردن آن چه راهکاری موثر است؟

سیاست گذاری در جهت استفاده از ظرفیت بالفعل و بالقوه نیروهای داوطلب مردمی بسیج از جمله الزامات تحقق مأموریت های پدافند مردم محور است

به سیاست گذاری در جهت ایجاد زمینه جلب مشارکت مردمی در حوزه مردم بانی، مردم یاری، مردم داری اشاره کرد. از سوی دیگر سیاست گذاری در جهت استفاده از ظرفیت بالفعل و بالقوه نیروهای داوطلب مردمی بسیج در جهت پیشبرد اهداف قرارگاه نیز از جمله این الزامات است. راهبری و ساماندهی منابع انسانی در جهت دفاع از سرمایه های انسانی در شرایط متعارف و نامتعارف، راهبری و هدایت نخبگان بسیجی و مردمی در جهت اهداف پدافند غیرعامل و استفاده از

آنها برای صیانت و حفاظت از مردم در شرایط اضطراری

۸- تعیین روابط بین بخش های کشوری و لشکری در ارتباط با صیانت از مردم در شرایط اضطراری

۹- فرهنگ سازی، حفظ روحیه جهادی، آموزش و ارتقاء آمادگی مردم و نهاد های اجرایی کشور جهت مقابله با تهدیدات مردم محور

۱۰- بکارگیری منابع ملی، استانی و شهرستانی برای صیانت و حفاظت از کرامت، جان و مال مردم در شرایط اضطراری

مهمترین مأموریت های قرارگاه پدافند مردم محور چیست؟ این قرارگاه در این زمینه تاکنون چه دستاوردهایی داشته است؟

از مهمترین مأموریت های قرارگاه پدافند مردم محور می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- تأمین نیازهای اساسی و ضروری مردم از قبیل آب، نان و غذا، سرپناه، بهداشت و سلامت، انرژی و امنیت در شرایط اضطرار

۲- ایجاد آرامش روانی در جامعه با اطلاع رسانی صحیح، دقیق و به موقع، مدیریت رسانه ها و شبکه های اجتماعی.

۳- ایجاد آمادگی شامل سازماندهی، آموزش و تمرین، رزمایش و تجهیز و اقدامات زیرساختی

۴- پایدارسازی خدمات و مدیریت فضای سایبری کشور، شبکه های اجتماعی و رسانه های مجازی و شبکه های خدماتی مردم

۵- تأمین امنیت محیط های پیرامون مراکز جمعیتی و جلوگیری از اقدامات مختل کننده امنیت.

۶- صیانت و حفاظت از جان و مال مردم با اقدامات عملیاتی پدافند مردم محور در برابر تهدیدات نوین

۷- تهیه تدوین طرح های عملیاتی پاسخ به شرایط اضطراری از قبیل جستجو، امداد و نجات، تدفین، آواربرداری، تخلیه و اسکان، درمان و ...

از جمله دستاوردهای این قرارگاه می توان به اجرایی نمودن نظام عملیاتی صیانت از مردم در سطوح ملی، استانی و شهرستانی و همچنین موسسات عمومی و غیردولتی (اسمن ها، شهرداری ها و ...) و نهاد ها و سازمان های تحت امر مقام معظم رهبری و تشکیلات قوای سه گانه اشاره کرد.

الزامات تحقق اهداف و مأموریت های قرارگاه پدافند مردم محور کدام است؟

در درجه نخست این الزامات می توان

گفتگوی عماد با معاون آموزش و پژوهش سازمان پدافند غیر عامل کشور

ارتقای آمادگی ملی باترویج «سواد پدافند غیر عامل»

معاون آموزش و پژوهش سازمان پدافند غیر عامل کشور معتقد است برای استفاده هوشمندانه از فناوری، نیازمند سواد پدافند غیر عامل هستیم. به این مفهوم که هر فرد در هر حوزه کاری و زندگی خود بتواند تهدیدات و آسیب‌های مربوطه را شناسایی کرده و پاسخ و اقدامات متناسب با آن را فرآ بگیرد تا امنیت و آسایش را برای خود و دیگران به ارمغان آورد که این مهم میسر نمی شود مگر با کسب دانش و سواد پدافند غیر عامل در زمینه مورد نظر.

مشروح گفت وگویی ویژه نامه عماد با دکتر رضا کلهر؛ معاون آموزش و پژوهش سازمان پدافند غیر عامل کشور را در ادامه می خوانید.

باتوجه به فناوری محور شدن تهدیدات نوین، رویکرد علمی به پدافند غیر عامل با تهدیدات در دستور کار قرار گرفته است. راهبرد سازمان پدافند غیر عامل کشور در این زمینه چیست؟

سازمان پدافند غیر عامل کشور در راستای مقابله با تهدیدات فناور محور، چند راهبرد را در دستور کار قرار داده است که مهمترین آنها نخست؛ ایجاد ظرفیت های علمی لازم در سطوح مختلف منابع انسانی شامل دستگاه های اجرایی، دانشگاه ها و... برای ارتقای دانش، کسب مهارت، تغییر رفتار هوشمندانه به عنوان رویکرد داخلی است. دوم؛ انجام رصد و پایش اقدامات مرتبط در کشورهای متخاصم و تقویت تبادل اطلاعات با کشورهای دوست به عنوان رویکرد خارجی است. اقدام دیگر؛ جهت دهی برای تعیین نقشه راه علمی کشور در راستای رصد و پایش تهدیدات نوین دشمن از طریق شورای عالی انقلاب فرهنگی است. تشکیل شورای تهدیدات نوین با دبیرخانه فعال در شورای عالی امنیت ملی، رویکرد نظامند به شناسایی تهدیدات و فرصت های فناوری پایه مبتنی بر تحقیق و توسعه، بازنگری و توسعه سرفصل های آموزشی مبتنی بر تهدیدات نوین، ترسیم روش تعاملات

متقابل با نظام جامع علم و فناوری و رویکرد پدافند غیر عامل و مدیریت هوشمندانه توسعه علمی با در نظر گرفتن تهدیدات نوین از دیگر راهبردهای سازمان پدافند غیر عامل کشور است.

وضعیت علمی پدافند غیر عامل در دانشگاه های کشور چگونه ارزیابی می کنید؟

در حوزه شاخص کفی؛ گسترش مقاطع تحصیلات تکمیلی کارشناسی ارشد و دکتری و ایجاد دانشکده های مختلف جهت پدافند غیر عامل که در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری در حوزه های مختلف (سایبری، زیستی، شیمیایی و...) با ایجاد رشته و گرایش توسعه پیدا کرده است. اگر ۳ لایه ایمنی، امنیت و دفاع را از وظایف پدافند غیر عامل بدانیم در لایه ایمنی حدود ۶۰ تا ۷۰ درصد در لایه امنیت حدود ۲۰ تا ۴۰ درصد در

لایه دفاع ۱۰ تا ۲۰ درصد در دانشگاه های کشور به این موضوع توجه شده است و بخشی از اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشگاه ها در قالب دوره های آموزش عمومی و تربیت مربی با حوزه پدافند غیر عامل آشنایی پیدا کرده اند.

در حوزه شاخص کیفی نیز نیازمند بازنگری در سرفصل های آموزشی و ایجاد و توسعه رشته گرایش های جدید و نوین مبتنی بر تهدیدات پیش رو کشور به طور مثال توسعه و ایجاد رشته های حفاظت از زیر ساخت های حیاتی، سایبر صنعتی و... هستیم.

تولید دانش بومی به ویژه حفاظت از زیر ساخت های حیاتی کشور چه اهمیتی دارد؟ در این زمینه سازمان پدافند غیر عامل کشور چه اقدامات را دستور کار قرار داده است؟

برای پیشرفت هر کشوری نیاز به پیشرفت علم است. اگر علم کشور وابسته به دانش تولید شده کشورهای دیگر باشد که از نظر ساختار و نیاز متفاوت از کشور ما رشد پیدا کند بیش تر از آنچه که به توسعه ما کمک کند به رشد کشور تولید کننده آن دانش کمک خواهد کرد. همچنین باعث ایجاد وابستگی به کشورهای تولید کننده دانش می شود که این امر به لحاظ امنیتی حائز اهمیت است. از این رو زیر ساخت های حیاتی کشور که در تأمین پایداری و مصونیت بخشی به آن نقش اساسی دارند نیازمند دانش بومی هستند. از این رو سازمان پدافند غیر عامل کشور به منظور تولید دانش بومی پدافند غیر عامل در حوزه های مختلف اقدام به تدوین طرح های جامع، اسناد و نظامات راهبردی کرده است و به منظور نیل به منویات مقام معظم رهبری مبنی بر نهضت تولید علم و تحقق اهداف سند چشم انداز توسعه همه جانبه کشور در جهت گسترش، پیشبرد و ارتقای علمی، آموزشی و پژوهشی حفاظت از زیر ساخت های با اهمیت کشور و توسعه کمی و کیفی نیروهای متخصص و بهبود بخشیدن به امور آموزشی و پژوهشی در همه زمینه های مرتبط با این حوزه پرداخته است.

به طور ویژه از سال ۱۳۹۷ با ایجاد کارگروه تخصصی متشکل از خبرگان، پژوهشگران و اعضای هیئت علمی در حوزه های مختلف دانش حفاظت از زیر ساخت های حائز اهمیت کشور مسیر خود را در جهت بومی سازی دانش (CIP) پیدا کرد. به نحوی که این امر منجر به تأسیس انجمن علمی حفاظت از زیر ساخت های حساس ایران شد.

همچنین ایجاد و راه اندازی رشته حفاظت از زیر ساخت های حیاتی در دو مقطع کارشناسی ارشد با رویکرد فنی - مهندسی در دانشگاه صنعتی مالک اشتر و دکتری با رویکرد راهبردی در دانشگاه عالی دفاع ملی در دستور کار معاونت آموزش و پژوهش سازمان پدافند غیر عامل کشور قرار گرفت. در همین راستا تألیف و ترجمه بیش از ۳۰ عنوان کتاب انجام و نشست ها و وبینار های تخصصی متعددی برگزار شده است.

چرا آموزش عمومی پدافند غیر عامل اهمیت دارد؟ برای تحقق آن چه باید کرد؟

آموزش یکی از اصیل ترین راه های انتقال آداب و رسوم و انتقال شت های یک جامعه از یک نسل به نسل دیگر است. آموزش راهی برای حفظ یک فرهنگ در مقابل تأثیرات فرهنگ خارجی است و از طرفی تقویت و پایداری فرهنگ را به جامعه وابسته به مسئله آموزش است. امروز مخاطبان مادر معرض اخبار و اطلاعات گوناگونی هستند که برآمده از دانش و اطلاعات مجموعه های دیگر است که اگر این منبع اطلاعات درست باشد اثر گذاری آن هم بیشتر است. در واقع آموزش در حکم یک سلاح عملیاتی دفاعی و تضمین کننده پایداری در شرایط بحران است. از سوی دیگر فقدان آموزش می تواند راهبردهای عملیات روانی دشمن در مقابل مردم و دولت را تسهیل و عملی سازد. آگاهی بخشی در مورد ادبیات و مفاهیم پدافند غیر عامل در سطح عمومی تا تخصصی در بین آحاد جامعه و عموم مردم در ایجاد استحکام جامعه در برابر طیف وسیعی از تهدیدات عا مدانه و همه جانبه دشمن موثر خواهد بود چرا که برای حفظ و ارتقاء امنیت ملی ضروری است مشارکت عمومی شکل بگیرد تا دشمن نتواند با توجه به توانایی های خود به سرمایه های کشور ضربه بزند و برای دستیابی به این مهم باید از تمامی ظرفیت های آموزشی کشور جهت گسترش روز افزون مفاهیم پدافند غیر عامل استفاده کرد.

همچنین از آنجایی که پدافند غیر عامل یک رویکرد امنیت که مجموعه ای از اصول، باورها، دانش و رفتارها را نشان می دهد، جاری کردن این رویکرد در همه ارکان جامعه نقش عمده ای در پایداری و مصون سازی کشور در برابر طیف وسیعی

از تهدیدات خواهد داشت. به عبارت دیگری توان گفت پدافند غیرعامل ارائه دهنده سبک نویی از زندگی است. سبکی که اتخاذ آن می تواند در همه سطوح، اجزاء و ابعاد نظام مصونیت، تاب آوری و پایداری را به ارمغان آورد. از سوی دیگر با توجه به اینکه بافت هر جامعه ای متشکل از اقشار، اصناف، اقوام و گروه های سنی مختلف می باشد لازم است برای توسعه آموزش های عمومی پدافند غیرعامل از ابزارهای نوین آموزشی در حوزه های سمعی بصری، چند رسانه ای، نوشتاری و... در قالب بسته های آموزشی متناسب با نیاز مخاطب با مخاطبان استفاده کرد.

سواد پدافند غیرعامل، یکی اصلا حاتی است که اخیراً از سوی سازمان پدافند غیرعامل کشور مطرح شده است "سواد پدافند غیرعامل" به چه معنی است و چه اهمیتی دارد؟

تعریف سستی سواد عبارت است از توانایی خواندن و نوشتن. در حقیقت سواد توانایی به کار بردن زبان برای خواندن، نوشتن، گوش دادن و سخن گفتن است. ولی در مفهوم نوین این واژه به سطحی از خواندن و نوشتن برای ارتباط و تعامل گفته می شود که یک فرد بتواند منظور را بفهمد و انگاره ها و اندیشه هایش را تا جایی که بتواند در آن جامعه سهیم باشد، بیان نماید. از سوی دیگر فرد با سواد از توانایی شناخت، درک، تفسیر، ساخت و برقراری ارتباط در استفاده از مباحث برخوردار می شود.

سازمان ملل در آخرین تعریف خود از سواد فراگیران حداقل ۱۲ مهارت یا سواد را مطرح کرده که قبلاً خواندن و نوشتن به زبان مادری بود سپس یادگیری زبان انگلیسی و در نهایت با سواد کسی است که بتواند با استفاده از خواننده ها و دانسته های خود تغییری در زندگی خود ایجاد کند. این ۱۲ مهارت یا سواد شامل سواد عاطفی، سواد ارتباطی، سواد مالی، سواد رسانه ای، سواد تربیتی، سواد رایانه ای، سواد سلامتی، سواد نژادی و قومی، سواد بوم شناختی، سواد تحلیلی، سواد انرژی، سواد علمی است که مجموعه این ها می تواند در سواد پدافند غیرعامل نقش داشته باشد. با توجه به اینکه تهدیدات دنیای جدید به نسبت تغییرات دنیای هوشمند چارگرونی شده است و ماهیت و مفاهیم دفاع بر این اساس تغییر یافته است. برای استفاده هوشمندانه از فناوری نیازمند سواد پدافند غیرعامل هستیم به این مفهوم که هر فرد در هر حوزه کاری و زندگی خود بتواند تهدیدات و آسیب های مربوطه را شناسایی کرده و پاسخ و اقدامات متناسب با آن را فرآ بگیرد تا امنیت و آسایش را برای خود و دیگران به ارمغان آورد که این مهم میسر نمی شود مگر با کسب دانش و سواد پدافند غیرعامل در زمینه مورد نظر.

به نظر شما علم محور شدن سازمان پدافند غیرعامل به چه معناست؟

پیدایش علم و دانش با خلقت انسان برابر می کند و همواره بشر در صدد آن بوده که بفهمد و درک کند. علم و دانش در زندگی دارای جایگاه ویژه ای است. نقش علم در زندگی انسان این است که راه سعادت و تکامل و راه ساختن را به انسان بیاموزد. علم انسان را توانا می کند تا آینده خود را همانگونه که می خواهد بسازد. علم پایه پیشرفت همه جانبه یک کشور است. همان طور که در حدیث اشاره شده «العلم سلطان» هر کس که این علم را داشته باشد می تواند به همه مقاصد خود دست پیدا کند.

در عصر اطلاعات مزیت اصلی در سرمایه دانش نهفته است. دانش در دنیای امروز به سرعت در حال تبدیل شدن به مزیت رقابتی بین دولت ها است. جمهوری اسلامی ایران به دلیل موقعیت ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک در سطح جهانی و منطقه ای همواره در معرض تهدیداتی قرار داشته و دارد. لذا جهت مقابله با این تهدیدات علاوه بر راهبردهای دفاع عامل به راهبردهای دفاع

غیرعامل نیز نیازمند است. از آنجایی که از جمله مشخصه های جنگ های آینده تغییر و تحول روز افزون در نوع و ماهیت تهدیدات است، رویکرد علمی به موضوع پدافند غیرعامل لازم و ضروری است. تهدیدات نوین دشمن با محوریت انسان و فناوری دارای پیچیدگی بالایی بوده و مدام در حال تغییر و پیشرفت است. بنابراین نحوه مقابله با این تهدیدات نیز باید با علم روز دنیا همسان باشد. از دیگر مزیت های علم محور شدن اقدامات پدافند غیرعامل همسویی و همراهی جامعه نخبگانی و دانشگاهی کشور در این امر مهم است. به نحوی که طی سالیان گذشته با برنامه ریزی و سرمایه گذاری سازمان پدافند غیرعامل کشور همه ساله با هدف توسعه علم و دانش پدافند غیرعامل بر کمیت و کیفیت مراکز دانشگاهی متعین سازمان افزوده شده است.

راهبرد قوی شدن از جمله تاکیدات مقام معظم رهبری است. به نظر شما این راهبرد چگونه خود را در عرصه آموزش و پژوهش نشان می دهد؟

به فرموده مقام معظم رهبری (مدظله العالی) "دفاع جزئی از هویت یک ملت زنده است هر ملتی که نتواند از خود دفاع کند زنده نیست و هر ملتی که به فکر دفاع از ملت خود نباشد و خود را آماده نکنند زنده نیست". علم و فناوری از ستون ها و مولفه های تأثیرگذار در اقتدار ملی بوده و توجه مناسب به این حوزه در چارچوب آموزش و پژوهش قابل تعریف و دستیابی است.

پایداری جمهوری اسلامی ایران در برابر تهدیدات نظامی و حفاظت از زیرساخت های حیاتی کشور تنها با اتکا به جنگ افزار و نیروی نظامی و پدافند عامل مقدور نخواهد بود بلکه باید از راهبردهای پدافند غیرعامل نیز استفاده کرد که این امر موجب ارتقاء توان دفاعی و پایداری کشور در برابر

66

در عصر اطلاعات مزیت اصلی در سرمایه دانش نهفته است. دانش در دنیای امروز به سرعت در حال تبدیل شدن به مزیت رقابتی بین دولت ها است

علم و فناوری از ستون ها و مولفه های تأثیرگذار در اقتدار ملی بوده و توجه مناسب به این حوزه در چارچوب آموزش و پژوهش قابل تعریف و دستیابی است

برای استفاده هوشمندانه از فناوری، نیازمند سواد پدافند غیرعامل هستیم به این مفهوم که هر فرد در زندگی خود بتواند تهدیدات و آسیب های مربوطه را شناسایی کرده و پاسخ و اقدامات متناسب با آن را فرآ بگیرد تا امنیت و آسایش را برای خود و دیگران به ارمغان آورد

انواع تهدیدات بالفعل و بالقوه دشمنان این مرز و بوم می گردد.

از آنجایی که تهدیدات نوین دشمن ماهیت ترکیبی پیدا کرده و بر تغییر افکار، باورها، رفتارها، ساختارها و به طور خلاصه تغییر در سبک زندگی آحاد بشر در قالب جنگ شناختی مبتنی بر فضای سایبر متمرکز شده است، آموزش و پژوهش در حوزه پدافند غیرعامل می تواند یکی از مناسب ترین، ارزان ترین و بهینه ترین راهبردهای مواجهه با این گونه راهبردهای ترکیبی دشمن بوده و به تقویت بنیان ها و زیرساخت های حائز اهمیت کشور کمک کند. تهدیدات دنیای جدید نیازمند تخصصی شدن و جزئی شدن وجوهات مختلف علم است. در این راستا سازمان پدافند غیرعامل کشور باتدوین و تبیین علوم بین رشته ای مانند حفاظت از زیرساخت های حیاتی، پدافند سایبری، پدافند زیستی، پدافند غیرعامل در نظام سلامت و... کمک کرده تا در جهت حرکت به سوی مرجعیت علمی (به ویژه در علم مصونیت ساز پدافند غیرعامل) گام موثری برداشته شود.

در پایان اگر نکته ای باقی مانده است که باید بدان اشاره شود و در سوالات ما نبود لطفاً مطرح کنید.

نکته ای که ذکر آن ضروری به نظر می رسد و باید به آن اشاره کنم نقش زنان در مقوله پدافند غیرعامل است. حفظ و حراست از سرزمین های اسلامی و مقابله با تعرض دشمنان و حفظ جان و مال و ناموس مسلمانان از اهمیت والایی برخوردار و مستلزم این است که مردم از طریق آموزش های دینی بر ابعاد گسترده دفاع غیرعامل هوشیار شوند تا با تقویت آماجگی های ذهنی و روحی بتوانند در مقابل تهدیدات و عملیات روانی دشمنان ایستادگی نموده و با توجه به آموزه ها و ارزش های دین مبین اسلام از اهمیت شیوه ها و روش های دفاع غیرعامل مطلع شوند. به کارگیری این آموزه ها موجب بازدارندگی دشمن و ارتقاء پایداری ملی در سرزمین مقدس اسلامی ما خواهد شد.

پژوهش ها نشان داده است؛ استراتژی اصلی دشمن، جلوگیری از تحقق راهبردهای نظام جمهوری اسلامی برای رسیدن به تمدن اسلامی است. در همین راستا خانواده هدف و محور حمله های گوناگون دشمن در این تقابل و تهاجم است. از این رو دشمن به دنبال آن است که با استفاده از علوم و فناوری های نوین و پیچیده بر جسم، روان و کارکردهای فرهنگی، زیستی، اقتصادی و اجتماعی افراد جامعه تأثیر گذاشته و با تغییر ساختار و الگوی خانواده سالم، جامعه را از مسیر خود خارج کند. در هندسه فکری اسلام، خانواده به عنوان سلول اصلی پیکره جامعه تلقی میشود و در صورت آسیب دیدن، جامعه و تکتک افراد را متأثر میسازد. با توجه به نقش محوری زن در نظام خانواده و تربیت نسل ها، یکی از مهم ترین اولویت برنامه ریزی دشمنان معطوف به تهاجم به نقش و کارکرد درست زن در خانواده است که منجر به آسیب به سلامت جسمی، روانی و معنوی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اعضای خانواده و در نهایت جامعه خواهد بود.

از آنجایی که یکی از مهم ترین رسالت آموزش و پژوهش سازمان پدافند غیرعامل، آموزش برای عموم جامعه به اهداف آگاهی بخشی، توانمندسازی و مهارت افزایی با رویکرد کاهش آسیب پذیری؛ افزایش تاب آوری ملی و ارتقاء آماجگی در پاسخ به بحران هاست، با توجه به نقش محوری زن در خانواده و به ویژه نقش تربیتی مادران، پرداختن به موضوع زن و پدافند غیرعامل از جمله مسائلی است که جزو اولویت های اصلی سازمان پدافند غیرعامل گرفته است.

باتشکر از شما

من هم از مجموعه روابط عمومی و امور بین الملل سازمان کمال تشکر را دارم.

حکمرانی سایبری در ترانز انقلاب اسلامی

است که البته تاثیر پاندمی کرونا نیز در این رشد خرید آنلاین چشمگیر است. این آمارها و ده ها آمار و ارقام مشابه که به طور روزانه در حال افزایش است برای فهم سلطه بی چون و چرای اینترنت بر زندگی بشر قرن بیست و یکم کافی است. چنین عرصه گسترده ای علی رغم فرصت های بی نظیری که پیش روی کشورها قرار می دهد چالش های بسیاری را همراه خود دارد. شاید اولین سوالی که باید در این زمینه پرسیده شود این است که مالکیت این شبکه ها با کیست و کدام کشورها بر آنها کنترل دارند. آیا پلتفرم های شبکه های مجازی فقط نظاره گر و امانتدار رد و بدل کردن محتواهای دیجیتال توسط شما هستند و هیچ حقی برای خود در زمینه استفاده از این داده ها قائل نیستند؟

وقتی سوء نیت کشورهای کنترل کننده فضای مجازی جهان در قالب سرقت های سایبری، خرابکاری و حمله های سایبری، فروش اطلاعات کاربران، دخالت و دستکاری در انتخابات ها دادن اطلاعات به گروه های تبهکار بارها و بارها به اثبات رسیده است بی تردید نوعی بدبینی مبتنی بر واقعیت شکل می گیرد که چرا قلمرو سایبری یک کشور باید بدون مرز و نگهبان باشد. باید گفت فضای سایبر تنها اینترنت نیست بلکه تمام اتمسفری است که این شبکه را در سراسر جهان گسترانده است.

پنج هیولای ترسناک یعنی گوگل، آمازون، فیسبوک، اپل و مایکروسافت که جمعایش از ۵ تریلیون دلار ثروت دارند از جمله ارکان فضای سایبر هستند که به شیوه ای استثماری و انحصاری بر فضای سایبر چمبره زده اند. در چنین فضایی که برخی آن را به جنگلی تاریک تشبیه کرده اند روز به روز بر مسائل و چالش ها افزوده می شود.

در نیمه سال ۲۰۲۱ میلادی حدود ۲۹ درصد به حملات سایبری در مقیاس جهانی افزوده شده است.

حملات باج افزارها در شش ماه اول این سال ۹۳ درصد افزایش یافته که سوء استفاده از بیماری کرونا نیز از جمله دلایل آن بوده است.

به عبارتی تغییر محیط و شرایط کار و اقبال بیشتر مردم به کسب و کارهای مجازی عرصه را برای بدافزارها و باج افزارها جهت سرقت های سایبری، کلاهبرداری، فیشینگ و باج گیری مجازی فراهم کرده است. حتی شرکت های تولید واکسن نیز از این حملات در امان نبوده اند. کارا ز راه دور سازمان ها را در معرض خطر سرقت اطلاعات توسط هکرها قرار داده و مجبور شده اند در استراتژی های امنیت سایبری خود تجدید نظر کنند. به هر حال حملات سایبری در سال ۲۰۲۰ به عنوان پنجمین ریسک جهانی شناخته شد. حملات سایبری اینترنت اشیا تا سال ۲۰۲۵ بیش از دو برابر خواهد شد و بیلا ن مالی

روزانه حدود ۷ ساعت را در حال استفاده از اینترنت است و ۹۲ درصد کاربران اینترنت در جهان با استفاده از گوشی موبایل به اینترنت متصل می شوند. نرخ رشد افزایش استفاده از شبکه های اجتماعی در جهان سالانه بیش از ۱۳ درصد است. هر کاربر روزانه حدود ۲٫۵ ساعت را در شبکه های اجتماعی می گذراند و به طور کلی جمعیت جهان روزانه ۱۰ میلیارد ساعت را در شبکه های اجتماعی سپری می کنند. میزان خرید آنلاین از فروشگاه ها و مغازه ها در سال ۲۰۲۰ بیش از ۲٫۴ تریلیون دلار بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۹ حدود ۲۵ درصد افزایش داشته

در مورد مالکیت گوشی موبایل که ابزار مهم استفاده از اینترنت است نیز وضع به همین منوال است بیش ۵٫۲۷ میلیارد نفر به گوشی موبایل دسترسی دارند و حدود ۴٫۴۸ میلیارد نفر کاربر فعال شبکه های اجتماعی هستند. در واقع از هر ۱۰ نفر کاربر اینترنت ۹ نفر عضو شبکه های اجتماعی هستند. فیسبوک با ۲ میلیارد و ۸۵۳ میلیون کاربر همچنان پیش از شبکه های اجتماعی به لحاظ تعداد کاربر است. در پی آن یوتیوب، واتساپ، اینستاگرام، فیسبوک مسنجر، وی چت، تیک تاک و کیوکیو، قرار دارند. هر کاربر اینترنت در جهان به طور متوسط

مرتضی مبلغ
اینترنت به عنوان شبکه شبکه ها همچنان به استیلای خود ادامه می دهد و مسیری را که از دهه ۷۰ قرن گذشته آغاز کرده با حرص و ولع تمام پی می گیرد. تا ماه مارس ۲۰۲۱ بیش از ۵ میلیارد و ۱۶۰ میلیون کاربر اینترنت در جهان وجود داشته است یعنی بیش از ۶۵ درصد مردم جهان در سال ۲۰۲۱ کاربر اینترنت هستند. میزان نفوذ اینترنت در آمریکای شمالی حدود ۹۴ درصد، اروپا ۸۸ درصد، آمریکای لاتین ۷۵ درصد، خاور میانه ۷۵ درصد، آسیا نزدیک به ۶۴ درصد و آفریقا حدود ۴۳ درصد است.

جرائم سایبری از ۳ تریلیون دلار در سال ۲۰۱۵ به ۱۰٫۵ تریلیون دلار در سال ۲۰۲۵ خواهد رسید و هزینه تامین امنیت سایبری نیز در جهان طی ۵ ساله ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۱ بیش از یک تریلیون دلار بوده است. حملات سایبری تنها به گروه‌های تبهکار مجازی ختم نمی‌شود بلکه امروزه حمله سایبری به خاطر کم هزینه بودن و سریع بودن نسبت به حمله نظامی به گزینه‌ای جذاب برای کشورهای زورگو و استکباری تبدیل شده است که از طریق آن بتوانند بالاترین زیرساخت‌های نظامی، امنیتی، اقتصادی و سیاسی یک کشور را هدف قرار دهند. حمله سایبری استاکس نت و موارد مشابه اخیر به تأسیسات هسته‌ای کشورمان به بهانه واهی مبارزه با ساخت سلاح هسته‌ای توسط کشورهای استکباری یا مزه‌وران سایبری آنها در شرایطی که امکان و توان حمله نظامی را ندارند از جمله این موارد است. در چنین شرایطی کشورهای بسیاری به دنبال بازسازی و اعمال اراده و قدرت ملی خود بر فضای مجازی کشورشان هستند و تقویت حکمرانی سایبری را در دستور کار قرار داده‌اند. حکمرانی سایبری در واقع حاکمیت بر اینترنت، توسعه و کاربرد اصول، هنجارها، قوانین، رویه‌های تصمیم‌گیری و برنامه‌های شکل‌دهنده تکامل استفاده از اینترنت توسط دولت‌ها و بخش خصوصی و جامعه مدنی می‌باشد. علی‌رغم مرزناشناسی فضای سایبر کشور در این اعمال حاکمیت اقتدار و کنترل خود در این فضای پراز آتارشی هستند. چین و روسیه مدت‌هاست که در پی اعمال نظارت و تقویت حکمرانی سایبری خود هستند. حتی ایالات متحده نیز باین بهانه که توسط این دو کشور مورد حمله سایبری را از یازده سپتامبر خطرناکتر خوانده است کنترل و محدودیت‌های شدیدی را در این فضا بکار می‌گیرد. از طرف دیگر اعمال حکمرانی در فضای مجازی کشورها کاملاً منطبق بر چارچوب‌های بین‌المللی و حقوق بین‌الملل است. همانطور که یک کشور حق دفاع از مرزهای خود را دارد طبیعی است که حق حکمرانی سایبری او نیز به رسمیت شناخته شود. در طرف مقابل هیچ کشوری حق ندارد بدون اجازه به زیرساخت‌های حیاتی شبکه یا سیستم‌های سایبری کشور دیگر دسترسی داشته باشد یا بر آن نظارت کند و یا امنیت و توسعه سایبری آن را محدود کند. برخی باین استدلال که فضای مجازی مانند خشکی و دریا و هوا نیست و صحبت از اعمال حاکمیت ملی بر آن بی‌ربط است سعی در محدود کردن دولت‌ها و به حاشیه بردن آنها دارند.

آنها کشورهای مختلف را به سانسور و عدم اجازه دسترسی از جریان آزاد اطلاعات متهم می‌کند کما اینکه گوگل زمانیکه در سال ۲۰۱۰ تصمیم به ترک چین گرفت علت اقدام خود

۶۶

حکمرانی سایبری حاکمیت بر اینترنت، توسعه و کاربرد اصول، هنجارها قوانین، رویه‌های تصمیم‌گیری و برنامه‌های شکل‌دهنده تکامل استفاده از اینترنت توسط دولت‌ها و بخش خصوصی و جامعه مدنی می‌باشد

فضای مجازی اشتغال، اقتصاد، مدیریت، سیاست، اجتماع و امنیت را به انحاء گوناگون تحت تأثیر قرار می‌دهد بر همین مبنای استراتژی ایجاد حکمرانی سایبری در طراز انقلاب اسلامی با همه مولفه‌ها و بسترهایی آن یکی از اولویت‌های کشور و تکمیل‌کننده راهبردهای اساسی توسعه‌ای کشور است

اطلاعات انجام می‌گیرد متوجه می‌شویم که دولت ملی بر تمامی بخش‌ها و اجزاء آن می‌تواند و باید نظارت داشته باشد. فضای مجازی نیز یک محیط طراحی شده و دست ساز انسان است و کاملاً می‌تواند به مانند دیگر محیط‌ها باشد. این محیط به قدری اهمیت دارد که هر تلاشی برای توسعه و تحول در کشورها حول محور تلاش برای به کارگیری و نحوه بهره‌برداری بهتر از فضای سایبر می‌باشد. همچنان که یک کشور خردترین آمار و ارقام را نسبت به صادرات و واردات کالا، ورود و خروج مسافر دارد از تمامی مرزهای زمینی هوایی و دریایی خود دارای بایست در مورد فضای مجازی نیز همین دقت و حساسیت وجود داشته باشد که چه داده‌ها، اطلاعات و محتوایی با چه هدفی با چه میزان ارزش در این فضا رد و بدل، انتشار، ذخیره، بازسازی، بهره‌برداری و تحلیل می‌شود. در حکمرانی سایبری یک دولت انتشار اطلاعات اینترنتی در قلمرو خود را هدایت، هماهنگ و محافظت می‌کند و نشر اطلاعاتی را که به منافع قانونی

را حملات سایبری و نظارت و سانسور توسط مقامات چینی عنوان کرد. این دسته عنوان می‌کنند که فضای مجازی ماهیتی جهانی دارد و چنانچه کنترلی هم بر آن صورت بگیرد بهتر است این کنترل از طریق تشکیل سازمانی مانند سازمان بین‌المللی انرژی اتمی باشد که مدیریت و رصد جرائم سایبری را بر عهده بگیرد و در آن اعمال قدرت نماید. اما واقعیت این است که اگر فضای مجازی را طبق تعریف دنیل کوئل بدانیم این فضای یک حوزه جهانی در محیط اطلاعات است که ویژگی متمایز و منحصر به فرد آن با استفاده از وسایل الکترونیکی و طیف الکترومغناطیسی برای ایجاد، ذخیره، تغییر، تبادل و بهره‌برداری از اطلاعات از طریق شبکه‌های وابسته و به هم پیوسته با استفاده از فن‌آوری‌های ارتباطات و

دیگران خدشه‌وار می‌کند یا منافع اجتماعی را تضعیف می‌کند، محدود می‌نماید. اطلاعاتی که امنیت عمومی را تهدید می‌کند و توسط سازمان‌های خارج از کشور ساخته، تحریف یا گسترش می‌یابد ممنوع می‌کند.

طی حکمرانی سایبری یک دولت در هماهنگی و همکاری بین‌المللی در زمینه جریان داده‌های مرزی، حکمرانی اطلاعات و توسعه صنعت اطلاعات اینترنتی مشارکت می‌کند و از داده‌ها و اطلاعات اینترنتی مجاز در برابر اقدامات نقض‌کننده محافظت و از داده‌ها و اطلاعات اینترنتی که شامل اسرار ملی بوده و در سرت و از بین رفتن است محافظت می‌کند.

جمهوری اسلامی ایران که یکی از پایه‌ها و مفاهیم بنیادین استقلال است و این

کلیدواژه با اقتدار در عرصه‌های دیگر محقق کرده است و بهای آن را نیز پرداخت کرده است متأسفانه در قلمرو مجازی تاکنون نتوانسته است آنطور که شایسته و براننده است اعمال حاکمیت کند تا جاییکه رهبری معظم انقلاب نوعی رهاشدگی را در این عرصه گوشزد و هشدار داده‌اند. فضای سایبر در شرایطی که در جهان با قدرت سایبر مترادف شده و در آن از برتری و تسلط صحبت می‌شود در کشور ما به عرصه‌ای تبدیل شده که دست برتر را در آن نداریم و گاهی آسیب‌هایی را نیز از همین ناحیه متحمل شده‌ایم. شواهد به وضوح نشان می‌دهد که نخ‌ارتباطی و عامل پیوند دهنده بسیاری از توطئه‌های سیاسی و اجتماعی و امنیتی علیه کشور طی سال‌های اخیر فضای مجازی بوده است که به محیطی مطلوب برای توطئه علیه کشور تبدیل شده است. بر همین اساس است که اقداماتی نظیر ایجاد شبکه ملی اطلاعات ضرورت استفاده از پیام‌رسان‌های داخلی و کنترل شبکه‌های اجتماعی خارجی و اعمال پروتکل‌های نظارتی بر آنها ضرورت می‌یابد. شبکه ملی اطلاعات که حدود ۱۵ سال از طرح مفهوم آن در کشور می‌گذرد در قانون برنامه پنجم گنجانده شد و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات ملکف بود تا پایان برنامه ششم آن را تکمیل نماید هنوز در لایه‌های خدمات و محتوا محقق نشده و در طی این سال‌ها هنوز استقرار و قوام لازم را پیدا نکرده است. هر چند که ایجاد شبکه ملی اطلاعات تنها یک گام از گام‌های ایجاد و خلق حکمرانی سایبری است. به نظر می‌رسد دولت سیزدهم باید نگرش خود را به فضای مجازی اصلاح کند و نگرش جامعه را نیز در این خصوص تغییر دهد. باید حکمرانی سایبری را به عنوان قدرت سایبری و توانایی اعمال اراده ملت ایران بر فضای سایبر نهادینه کند. این امر به عنوان کنترل و محدود کردن خود فضای مجازی بلکه کنترل اعمال و فعالیت‌های انسانی در این فضا و نحوه استفاده از این فضای مدام

در حال تغییر در جهت اهداف و منافع ملی است. همانطور که گفته شد قدرت سایبر امروزه اهرم و ابزار توسعه پیشرفت و اجرای سیاست‌های کلان ملی است و کم‌فناوری را می‌توان یافت که با جزئی از فضای سایبر در ارتباط نباشد. فضای مجازی اشتغال، اقتصاد، مدیریت، سیاست، اجتماع و امنیت را به انحاء گوناگون تحت تأثیر قرار می‌دهد بنابراین نیازمند استراتژی است و بر همین مبنای استراتژی ایجاد حکمرانی سایبری در طراز انقلاب اسلامی با همه مولفه‌ها و بسترهایی آن یکی از اولویت‌های کشور و تکمیل‌کننده راهبردهای اساسی توسعه‌ای کشور بر مبنای اسناد فرا دست است که باید توسط دولت جدید با همت و حمیت هر چه بیشتر بکار گرفته و طراحی شود.

گفتگو با مهندس فرجی پور جانشین قرارگاه پدافند سایبری کشور

پدافند سایبری در مسیر تولید «قدرت بازدارندگی»

(منتظر وقوع حمله نیست). تمایز بین دفاع سایبری فعال و عملیات سایبری تهاجمی (OCO) این است که دومی نیاز به مجوزهای خاص قانونی یا اختیارات اجرایی دارد. از این رو، توانایی‌های سایبری آفندی هر چند ممکن است با همکاری صنعت ایجاد شود، یا توسط بخش خصوصی تسهیل شود، اما اصل عملیات اغلب توسط کشورها انجام می‌شود. البته برخی موارد استثنا هم وجود دارد، به ویژه در دفاع از خود یا با اختیارات قضایی یا کمک به اجرای قانون.

این تصور که فضای مجازی، محل مناسبی برای آفند است، در میان سیاست‌گذاران و تحلیل‌گران بسیار گسترده شده است؛ بسیاری از آنها از این فرض به عنوان استدلالی برای اولویت‌بندی عملیات سایبری آفندی استفاده می‌کنند. اعتقاد به ترجیح آفند در فضای سایبری به چند دلیل قابل درک است. از جمله اینکه نقض امنیت سیستم‌های اطلاعاتی به رویه رایجی تبدیل شده است؛ از سرقت هویت روزمره گرفته تا هک‌هایی که به

آنها انجام می‌شود، عملیات سایبری می‌تواند به ایجاد بازدارندگی و حفاظت از دارایی‌های اساسی کشورها در برابر فعالیت‌های غیرقانونی و مخمل امنیت دیگران کمک کند.

دفاع سایبری پیش‌کنش‌گرای proactive به معنای اقدام در جهت مقابله با حملات سایبری از طریق حوزه‌های سایبری و شناختی است. این نوع از دفاع، نشانگر لایه‌ای است که بین اقدامات دفاعی و تهاجمی قرار گرفته است. در این لایه اقداماتی از جمله بازداشتن مهاجم، مختل کردن اقدامات او یا جلوگیری از شروع حمله یا ممانعت از ارتقاء آمادگی تهدیدگر برای حمله، چه به صورت پیشگیرانه و چه در دفاع از خود وجود دارد. روش‌های معمول شامل فریب سایبری، انتساب، شکار تهدید و تعقیب مهاجم است.

حملات سایبری را می‌توان برای دفع حمله (دفاع فعال) یا پشتیبانی اقدامات عملیاتی برنامه‌ریزی کرد. دفاع سایبری پیش‌کنش‌گرانه فعال از لحاظ دفاع پیش‌بینانه با دفاع فعال متفاوت است

نفع خود استفاده می‌کند. کشورهای متحدان هاد منطقه نیز به دنبال گسترش توانایی‌های نظامی و پیشبرد اهداف منطقه‌ای خود هستند تا در کنار ایالات متحده به اقدامات عملیاتی علیه ما و دیگر کشورها و گروه‌های محور مقاومت دست بزنند. تهدیدات تروریستی نیز همچنان با برجاست و حفظ هوشیاری در سطح بالا برای محافظت از منافع ملی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

اساساً امروزه آفند و پدافند سایبری چه اهمیتی برای کشورها پیدا کرده است؟

امروزه کشورهای متعددی دست به عملیات سایبری آفندی می‌زنند. آنها حملات سایبری را با ابزار و یک‌دیشگیرانه آغاز می‌کنند و یا به منظور تلافی حملات صورت گرفته علیه آنها اقدام به عملیات آفندی می‌کنند. به نظر می‌رسد تا تأثیر این موارد در کوتاه مدت باشد، اما می‌تواند منجر به ناامنی و بی‌ثباتی بیشتر در فضای مجازی شود. در شرایطی که انواع و اقسام حملات سایبری از جانب برخی کشورها و گروه‌های تحت حمایت پنهان

پدافند سایبری بدون شک یکی از مهمترین عرصه‌های فعالیت و اقدام پدافند غیرعامل است. امروز فضای سایبری به زیرساخت همه زیرساخت‌ها و دارایی‌های حیاتی کشور تبدیل شده است و ایجاد یک لایه دفاعی برای صیانت از زیرساخت‌ها در حوزه سایبری عملاً به عنوان مهمترین مأموریت سازمان پدافند غیرعامل تبدیل شده است. مهندس محمدرضا فرجی پور جانشین قرارگاه پدافند سایبری در گفتگویی به تبیین موضوعات روز پدافند غیرعامل در این عرصه پرداخته است. در ادامه این گفتگورا می‌خوانید:

ارزیابی شما از میزان تهدید حملات سایبری برای کشورها چیست؟

ما در یک دوره رقابت استراتژیک به سر می‌بریم. کشور ما با چالش‌هایی زیادی از جانب دشمنان روبرو است که سعی می‌کنند با بهره‌گیری از توانمندی‌ها و ظرفیت‌های خود، تحرکات کشور ما را به خصوص در محور مقاومت محدود کرده و از دستیابی جمهوری اسلامی ایران به قدرت برتر و مزیت‌های راهبردی در منطقه جلوگیری کنند. این کنش‌گران دولتی و غیردولتی نه تنها در حال توسعه چنین توانایی‌هایی هستند، بلکه گاهی آنها را در سطح منطقه‌ای و علیه برخی کشورها از جمله کشور ما به مرحله عمل درمی‌آورند. این قابلیت‌ها همه حوزه‌های نبرد را در برمی‌گیرد و در فضای سایبری از مرزهای بین‌المللی بین کشورها هم عبور می‌کند. نفوذ در شبکه‌های داده، استیلای حداکثری بر شبکه‌های اجتماعی و کنترل کامل آنها، دستکاری اطلاعات، حملات سایبری و تحریم اقتصادی از جمله این اقدامات هستند. البته ظاهر این اقدامات پایین‌تر از آستانه سنتی جنگ است و اغلب انکارپذیری قابل قبولی دارند و کنش‌گران را قادر می‌سازند تا به اقدامات تهاجمی بدون امکان انتساب و بارعایت حداکثر گمنامی دست بزنند. پیشرفت‌های نوظهور در زمینه مواد، قدرت محاسبات با کارایی بالا، رباتیک، هوش مصنوعی و بیوتکنولوژی توانایی‌های نظامی و فناوری دشمنان را افزایش داده و چالش‌های دیگری به وجود می‌آورد. به ویژه آمریکا، رژیم صهیونیستی و اذنان منطقه‌ای آنها با بهره‌گیری از فرصت‌های حاصل از پیشرفت‌های فناوری‌های مرتبط با فضای مجازی برای افزایش دسترسی عملیاتی خود به زیرساخت‌های متلاشی می‌کنند. آنها حتی از وضعیت ایجاد شده ناشی از همه‌گیری COVID-19 برای پیش‌برد جنگ اطلاعاتی با هدف تضعیف ما و تحمیل شرایط اقتصادی و سیاسی به

خوبی از آنها تبلیغ می‌شود. با این حال، تمرکز بر آفند، تنش‌های بین‌المللی و آمادگی کشورها برای شروع ضد حمله پس از حمله سایبری را افزایش می‌دهد و این اغلب باعث افزایش آسیب‌پذیری‌های سایبری می‌شود. اعتقاد به ترجیح آفند سایبری بر اساس تصویری روشن یا اندازه‌گیری تجربی از توازن دفاع و حمله نیست.

تصور مفید از توازن دفاعی و تهاجمی سایبری مبتنی بر تجزیه و تحلیل هزینه و فایده است. آیا منافع آفند کمتر از هزینه آفند است؟ نسبت هزینه‌های دفاع به فواید آن چیست؟ پیچیدگی فناوری فضای مجازی به افزایش هزینه‌های دفاع منجر می‌شود؛ اما هزینه‌های حمله و دفاع در نهایت با توجه به پیچیدگی اهداف حمله و اهداف دفاع و توانایی‌های سازمان‌ها مدیریت این پیچیدگی شکل می‌گیرد. مهارت‌سازمانی می‌تواند هزینه عملیات سایبری را به سمت دفاع سوق دهد. علاوه بر این، در حالی که نقض سیستم‌های اطلاعاتی آسان است و می‌توان آن را با هزینه نسبتاً کم انجام داد، دستیابی به تأثیرات فیزیکی بسیار دشوارتر و پرهزینه است.

همراهی جوامع و افکار عمومی با سیاست‌های دولت‌ها در زمینه تهدیدات سایبری تا چه میزان ضروری است؟

مهمترین ضرورت، درک مفهوم واقعی تهدیدات سایبری است که به نظر می‌رسد حتی در میان جامعه علمی هم در این مورد اختلاف نظرهایی وجود دارد. یک دیدگاه فضای مجازی را سراسر فرصت می‌داند و وقتی به تهدیدات آن نمی‌نهد. این گروه را گروه خوش‌بینان می‌نامیم. گروهی دیگر فضای مجازی را سراسر تهدید می‌داند و به شدت دیگران را به پرهیز از آن توصیه می‌کند. این گروه را بدبینان می‌نامیم. جالب است بدانید که حتی در مهاد اینترنت یعنی ایالات متحده هم این دو نوع نگرش وجود دارد.

در مورد تأثیر اینترنت بر روند تغییرات سیاسی دو مکتب فکری وجود دارد. از یک سو افرادی که معتقدند این فناوری دارای برخی ویژگی‌هاست که باعث گسترش دموکراسی در سراسر جهان می‌شود و گروه دوم کسانی که معتقدند اینترنت موجب تحکیم ابزار اقتدارگرایی و سرکوب سیاسی می‌شود.

هر دو دیدگاه نقشی تعیین‌کننده به اینترنت نسبت می‌دهند که با ماهیت بی‌طرف آن مطابقت ندارد. در مقابل، تأثیرات اینترنت بر تغییرات سیاسی به زمینه و توانایی بازیگرانی بستگی دارد که از آن استفاده می‌کنند.

دلایل اصلی استفاده شده توسط افراد

خوش بین سایبری عبارتند از:

* قدرت دادن به افراد منزوی.

* ارتقا روابط بین گروهی.

* بازتاب‌های بین‌المللی رویدادهای

محلی

* ارتقاء توسعه اقتصادی و نوسازی

اجتماعی

* موارد زیر در میان اصلی‌ترین استدلال‌هایی

66

با توجه به اهمیت فضای سایبر در ایالات متحده و خطرات آینده ناشی از حملات سایبری، آمریکا در استراتژی امنیت ملی خود بازنگری نموده و بعد فضای سایبر را به عنوان بعد پنجم به ابعاد سنتی تهدیدات (ابعاد چهارگانه زمین، دریا، هوا و فضا) افزوده است

است که بدبین‌ها برای توجیه موقعیت خود استفاده می‌کنند:

* ایجاد حباب‌های دموکراتیک در اینترنت.

* ضعف گروه‌های شکل‌گرفته از طریق اینترنت.

* فقط اقلیت‌هایی از اینترنت برای یک هدف سیاسی استفاده می‌کنند.

* دفاع از اهمیت فعالیت‌های سایبری در نهایت تبدیل به یک آینده‌نگری خودانکارانه می‌شود.

* امکان تقویت دستگاه سرکوبگر.

تأیید فرضیه خوش‌بینی سایبری انتظار زیر را ایجاد می‌کند:

با افزایش تعداد کاربران اینترنت در یک کشور، درجه آزادی سیاسی در همان کشور پیشرفت می‌کند.

از طرف دیگر، فرضیه بدبینی سایبری از طریق الگوی رفتاری زیر تأیید می‌شود:

با افزایش تعداد کاربران اینترنت در یک کشور، از بین رفتن آزادی سیاسی اتفاق می‌افتد.

علی‌رغم این واقعیت که به نظر می‌رسد خوش‌بین‌های سایبری و بدبینان سایبری مواضع اشتی ناپذیری را حفظ می‌کنند، هر دو دارای چندین نقطه مشترک هستند.

اولاً، این مواضع مبتنی بر یک جبرگرایی تکنولوژیکی است که متشکل از انتساب پیوندی ناپایدار بین ظهور یک فناوری جدید و ایجاد تغییرات گسترده اجتماعی و سیاسی است.

در حالی که برخی فکری کنند که دموکراتیزه شدن یکی از مشتقات اجتناب‌ناپذیر اینترنت است، برخی دیگر هشدار می‌دهند که این ابزار به طور برگشت‌ناپذیری موجهی از دگرگیری سیاسی و از دست دادن آزادی ایجاد می‌کند.

علیرغم این واقعیت که این استعاره‌ها از نظر ماهیت فنی یا الزامات مادی اینترنت صادق نیستند، اما این تصاویر ذهنی و سایر نقش‌های ذهنی نقش مهمی را در هنگام تصور مسئله و هدایت تدوین سیاست‌های عمومی ایفا کرده‌اند.

پیشرفت فناوری نه تنها مزایای مختلفی را برای تعدادی از مردم به وجود می‌آورد بلکه مشکلات جدی نیز ایجاد می‌کند خصوصاً اگر از این فناوری به درستی استفاده نشود.

به عنوان مثال، توسعه اینترنت و سایر نوآوری‌های فن‌آوری، مانند سه موتور جستجوی غول‌پیکر: گوگل، یاهو، و MSN، مردم را قادر به کشف رویکردهای جدید مطالعه کرده و آنها را به دنبای سوق داده است که می‌توانند یک کار اضافی را انجام دهند بدون اینکه دیگر کارهای روزمره را قربانی کنند. از طریق ارتباطات اینترنتی، آموزش می‌تواند به هر گوشه دنیا برسد.

این موارد همچنین مرز بین مستقر در یک مکان را قادر ساخته‌اند تا تجربیات یادگیری و آموزش را به فراگیری که در مکان‌های دیگر، گاهی اوقات در قاره‌های بسیار دور هستند ارائه دهند.

با این حال، استفاده نامناسب از این پیشرفت فناوری می‌تواند تأثیرات مخربی بر آموزش و تحولات جامعه بگذارد. مسائل مربوط به حقوق فردی و مالکیت معنوی برخی از نگرانی‌های دانشگاهی است که همیشه در دنیای آموزش ظاهر می‌شود. استفاده از اینترنت برای تهدید جوامع یا انجام جرائم سایبری از جمله سرقت اطلاعات افراد و هک غیرقانونی منابع مالی آنها به هر طریق، جرایم جدی تلقی می‌شود که باید متوقف شود. برای این منظور، اصرار می‌شود که مردم باید فقط به خاطر کارهای خوب از این فن‌آوری استفاده کنند. مردم شدیداً ترغیب می‌شوند که از اینترنت برای کارهای دانشگاهی و تجاری استفاده کنند. اینترنت نباید برای انجام هیچ‌گونه عمل غیرقانونی بکار برده شود.

بکار برده شود.

راهبرد عمومی کشور در برابر تهدیدات سایبری چیست و در حوزه بین‌المللی کدام کشورها به لحاظ دفاع سایبری موفق تر عمل کرده‌اند؟

برخی از راهبردهای عمده پدافند سایبری در برابر تهدیدات سایبری به شرح زیر هستند:

مصون‌سازی، استحکام بخشی و امن سازی زیرساخت‌های حیاتی، حساس و مهم سایبری و یا متکی به سایبر کشور در برابر تهدیدات و حملات سایبری دشمن با استفاده از دانش متخصصان داخلی و حداکثر بهره‌گیری از محصولات بومی و بکارگیری دستورالعمل‌های پدافند

سایبری به منظور افزایش پایداری و تداوم خدمات ضروری. طراحی و ایجاد نظام رصد، پایش، تشخیص، کنترل، مراقبت و هشدار تهدیدات سایبری با استفاده از توانمندی‌های داخلی به منظور اشراف اطلاعاتی در برابر تهدیدات سایبری دشمن و کشف آسیب پذیری‌های سایبری و کمک به مصونسازی زیرساخت‌های سایبری کشور.

ایجاد صنعت بومی پدافند سایبری و تولید تجهیزات سایبری با استفاده از تقویت بخش‌های تحقیقاتی و تولیدی به منظور حمایت از بکارگیری در زیرساخت‌های سایبری و جلوگیری از حملات سایبری دشمن.

چین، روسیه، کره جنوبی و کشورهای عضو پیمان ناتو از جمله کشورهای موفق در ایجاد دفاع سایبری هستند.

باتوجه به تمرکز پارلمان اروپا بر چگونگی مقابله با حملات سایبری و پیشنهادات مطرح شده برای دفاع از اتحادیه در برابر این تهدیدات از جمله سپردن دفاعی دیجیتال و حفظ اطلاعات جمع‌آوری شده از سوی شرکت‌ها در داخل این قاره را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

اتحادیه اروپا برای رفع چالش‌های امنیت سایبری اقداماتی همچون افزایش تاب‌آوری سایبری، مبارزه با جرایم اینترنتی، تقویت دیپلماسی سایبری، تقویت دفاع سایبری، تقویت تحقیقات و نوآوری، حفاظت از زیرساخت‌های حیاتی را در دستور کار قرار داده است. در اکتبر ۲۰۲۰، رهبران اتحادیه اروپا خواستار افزایش توانایی اتحادیه اروپا برای منظرهای زیر شدند:

*حفاظت از خود در برابر تهدیدات سایبری
ایجاد محیط ارتباطی امن به خصوص از طریق رمزگذاری کوانتومی

اطمینان از دسترسی به داده‌ها برای اهداف قضایی و اجرای قانون
در دسامبر سال ۲۰۲۰، کمیسیون اروپا و سرویس اقدام خارجی اروپا (EEAS) استراتژی جدید امنیت سایبری اتحادیه اروپا را ارائه دادند. هدف این استراتژی تقویت مقاومت اروپا در برابر تهدیدات سایبری و اطمینان از این است که همه شهروندان و مشاغل می‌توانند از خدمات قابل اعتماد مطمئن و ابزارهای دیجیتال بهره‌مند شوند. استراتژی جدید شامل پیشنهاد‌های مشخصی برای استقرار ابزارهای نظارتی، سرمایه‌گذاری و سیاست‌گذاری است.

در ۲۲ مارس ۲۰۲۱، شورای اتحادیه اروپایی استنتاجات خود در مورد استراتژی

امنیت سایبری را تصویب کرد و تأکید کرد که امنیت سایبری برای ساختن یک اروپای مقاوم، سبز و دیجیتالی ضروری است. وزرای اتحادیه اروپا هدف اصلی را دستیابی به خودمختاری استراتژیک با حفظ اقتصاد با قرار دادن این شامل تقویت توانایی برای انتخاب گزینه‌های خودمختار در زمینه امنیت سایبری با هدف تقویت رهبری دیجیتالی اتحادیه اروپا و ظرفیت‌های استراتژیک آن است.

دیدگاه شما در خصوص راهبردی ایران در خصوص نبرد سایبری چیست؟

نبرد سایبری یکی از شاخه‌های جنگ اطلاعات است که امروز نقش بسیار مهمی در روند ارتباط کشورها با هم دارد. یک حمله دقیق سایبری می‌تواند ساختار بانکها، دولت الکترونیک، دانشگاه‌ها و حتی فروشگاه‌های آنلاین یک کشور را

ایران اکنون توان سایبری خود را تبدیل به یک مولفه مهم از قدرت ملی کرده است. سیستم و سازمان دقیقی برای برنامه‌ریزی دفاع سایبری در اختیار دارد و در مواقع لزوم از آن بهره می‌برد

خراب کرده و روند زندگی در آن منطقه را مختل کند.

یکی از محورهای مهم و اصلی جنگ سایبری، نفوذ و تأثیرگذاری بر نظام محاسباتی مسئولان و تغییر باورهای مردم است.

نظر رهبر معظم انقلاب اسلامی آن است که «در این جنگ، علاوه بر دفاع و بستن نفوذگاه‌ها، باید تهاجم نیز انجام شود و از هرگونه غفلت و ساده‌اندیشی جداً پرهیز شود». یا در جایی دیگری می‌فرمایند: «باید در این جنگ و در مقابل برنامه‌های جبهه مقابل ایستاد و برای غلبه بر دشمن، علاوه بر دفاع باید برنامه تهاجم نیز داشت به گونه‌ای که زمین بازی بوسیله دستگاه‌های اطلاعاتی ما تعیین شود.»

«جنگ پیچیده اطلاعاتی»، روش‌های مختلفی از جمله «نفوذ و سرقت اطلاعات» و «تغییر محاسبات تصمیم‌گیران»، «تغییر باورهای مردم» و «ایجاد نابسانی مالی

و اقتصادی» و «ایجاد آشفته‌گی‌های امنیتی» در دستور کار قرار دارد.

«قوی شدن کشور جزو هدف‌های ما است. امروز قوت در فضای مجازی حیاتی است؛ امروز فضای مجازی حاکم بر زندگی انسان‌هاست در همه‌ی دنیا؛ و یک عده‌ای همه‌ی کارهایشان را از طریق فضای مجازی پیش می‌برند؛ قوت در این [زمینه] حیاتی است.» یا جمله «از همه طرف دشمن وارد شده. مسئولین کشور و احاد توانا و احاد مردم باید در مقابله‌ی با این دشمن هر کاری که میتوانند انجام دهند. در هر بخشی، در هر رشته‌ای که میتوانند، بایستی خودشان را آماده کنند، وارد میدان باشند.

احساس مسئولیت کنند. آرایش دشمن آرایش جنگی است؛ از لحاظ اقتصادی آرایش جنگی گرفته؛ از لحاظ سیاسی آرایش جنگی گرفته؛ فقط از لحاظ نظامی علی‌الظاهر آرایش جنگی ندارد که آن هم البته حواس نظامی‌های ما جمع است؛ همان‌طور که عرض کردم از لحاظ فضای مجازی آرایش جنگی گرفته؛ در مقابل این دشمنی که آرایش جنگی در مقابل ملت ایران گرفته، ملت ایران بایستی آرایش مناسب بگیرد، باید خودش را آماده کند در همه‌ی بخش‌های مختلف.» از جمله بیانات مقام معظم رهبری و فرماندهی معظم کل قواست که به عنوان راهبرد ایران در خصوص نبرد سایبری در دستور کار قرار دارد.

قدرت سایبری ایران اکنون از بسیاری از کشورها بیشتراست. ایران اکنون توان سایبری خود را تبدیل به یک مولفه مهم از قدرت ملی کرده است. سیستم و سازمان دقیقی برای برنامه‌ریزی‌های دفاع سایبری در اختیار دارد و در مواقع لزوم از آن بهره می‌برد.

ایران با کدام کشورها توافق سایبری دارد و این همکاری‌ها چه آثاری بر امنیت منطقه خواهد داشت؟

توافق نامه سایبری ایران و روسیه اساساً یک توافق دفاعی است که با انگیزه مقابله با دشمن مشترک هر دو کشور و رخنه ایالات متحده در خاورمیانه و همچنین تمایل برای کاهش وابستگی به فناوری غربی تدوین شده است.

این توافق نامه نقطه عطف مهمی در حوزه همکاری دو کشور در امنیت سایبری محسوب خواهد شد.

از مزایای این توافق نامه هماهنگی و همکاری طرفین در مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی برای تضمین امنیت ملی و بین‌المللی اطلاعات است. در گروه امنیت اطلاعات سازمان ملل، ایران و روسیه مواضع مشترک و همکاری

نزدیکی دارند. حوزه‌های خاص همکاری دو کشور ووفق این موافقتنامه شامل تقویت امنیت اطلاعات، مبارزه با جرائم ارتکاب یافته با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات، کمک‌های فنی و فناوری، همکاری بین‌المللی شامل شناسایی، هماهنگی و انجام همکاری لازم در مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی برای تضمین امنیت ملی و بین‌المللی است.

مفاد این موافقتنامه حوزه‌های مقابله با تهدیدات و تبادل اطلاعات و همکاری در حوزه اجرای قانون با هدف پیگیری، کشف، مبارزه، تحقیق و پیگرد قضائی جرائم با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و واکنش به حوادث رایانه‌ای را شامل می‌شود.

این موافقتنامه، عطف به معاهده روابط متقابل و اصول همکاری بین دولت‌های طرفین به تاریخ ۱۲ مارس ۲۰۲۰ در راستای تقویت و گسترش همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی است.

همکاری‌های سایبری مسکو و تهران احتمالاً بر اشتراک اطلاعاتی و بهبود دفاع سیستمی متمرکز است.

مهمترین تهدیدات سایبری در منطقه از سوی کدام کشورها و گروه‌ها است. این تهدیدات متوجه چه هدفی است؟

شواهد و قرائن زیادی وجود دارد که حملات عمده سایبری در دنیا که با استفاده از سلاح‌های سایبری پیشرفته انجام می‌شود، کار مشترک از انس امنیت ملی امریکادر هماهنگی تنگاتنگ با یگان ۸۲۰۰ ارتش رژیم غاصب صهیونیستی و GCHQ انگلیس است. هر چند در مواردی گروه‌های جنایتکار تحت حمایت آنها به صورت نیابتی این حملات را صورت می‌دهند.

در سال‌های اخیر هم در برخی از کشورهای حاشیه خلیج فارس، ساختارهایی به ظاهر دفاعی ایجاد نموده‌اند که در اصل برای تدارک حملات سایبری به جمهوری اسلامی ایران و دیگر کشورهای جبهه مقاومت بوجود آمده‌اند.

هدف اصلی حملات سایبری در حوزه شناختی، افکار، اذهان و اعتقادات مردم این کشورهاست. وقتی صحبت از فناوری‌های دفاعی و قدرت سایبری در منطقه می‌شود، رژیم صهیونیستی و برخی کشورهای حاشیه خلیج فارس شاهد پیشرفت‌های قابل توجهی بوده‌اند. مصر و بیشترین کشورهای شمال آفریقا هم در حال توسعه قابلیت‌های سایبری خود هستند. قدرت سایبری تمایل به همگرایی با قدرت ارتش یک

کشور را دارد. قدرت ها چگونه در منطقه مادر عرصه نبرد سایبری ایفای نقش می کنند؟ تهدیدات و حملات سایبری در استراتژی امنیت ملی آمریکا جایگاه پراهمیتی دارد. اگرچه جنگ سایبری به معنای واقعی آن تاکنون صورت نگرفته است ولی حملات روزانه سایبری حکایت از چشم انداز مخوف جنگ سایبری در آینده دارد. از این رو ایالات متحده با در نظر گرفتن این امر و این که یک جنگ سایبری اگر به وقوع بپیوندد تلفات و خطرات آن کمتر از جنگ کلاسیک نخواهد بود، دست به طرح ها و ابتکارات نهادی مختلفی در این زمینه زده است و استراتژی امنیت ملی آمریکا به نوعی دچار دگرگونی شده است. طرح هایی مانند «دفاع سایبری» فعال و اخیراً «دفاع رو به جلو» از جمله این ابتکارات است.

دفاع جمعی ناتو است. ناتو تأیید کرده است که قوانین بین المللی در فضای مجازی قابل اعمال است. تمرکز اصلی ناتو در دفاع سایبری محافظت از شبکه های خود (شامل عملیات و مأموریت ها) و تقویت مقاومت در سراسر کشورهای عضو این پیمان است. در ژوئیه ۲۰۰۷، اعضای این پیمان مجدداً دستور دفاعی

ناتو را تأیید کردند و فضای سایبری را به عنوان حوزه عملیاتی به رسمیت شناختند که در آن ناتو باید به همان اندازه هوا، زمین و دریا از خود دفاع کند. این کشورها همچنین در ژوئیه ۲۰۱۶ برای تقویت دفاع سایبری خود، به عنوان اولویت، تعهد دفاع سایبری دادند. از آن زمان، همه اعضای ناتو دفاع سایبری خود را به روز کرده اند. ناتو توانایی های خود را برای آموزش، تربیت و تمرین سایبری تقویت می کند.

فضای سایبر را - به عنوان بعد پنجم - به ابعاد سنتی تهدیدات (ابعاد چهارگانه زمین، دریا، هوا و فضا) افزوده است. در استراتژی امنیت ملی آمریکا خطرات جنگ سایبری در صورت وقوع به همان اندازه یک جنگ کلاسیک می تواند رفاه و امنیت شهروندان کشور هدف را بطور جبران ناپذیری به خطر اندازد. عمده ترین تهدید جنگ سایبری در صورت وقوع، تخریب زیرساخت های حساس کشور هدف است که برخی از آنها به طور کامل و بعضی دیگر تا حد زیادی وابسته به فضای سایبری هستند.

آیا توافق های سایبری کشورها با یکدیگر کاملاً منطبق بر ائتلاف های سیاسی و نظامی است؟

در مورد ناتو این امر تا حد زیادی انطباق دارد. ناتو به خصوص پس از حمله شدید سایبری به استونی در سال ۲۰۰۷ جهش قابل توجهی در حوزه سایبری از خود نشان داد و مرکز دفاع سایبری خود را در تالین پایتخت کشور آسیب دیده استونی مستقر نمود. دفاع سایبری بخشی از مأموریت اصلی

که ناتو می تواند برای مأموریت ها و عملیات خود از قابلیت های سایبری ملی استفاده کند. ناتو و اتحادیه اروپا از طریق یک توافقنامه فنی درباره دفاع سایبری که در فوریه ۲۰۱۶ امضا شد همکاری می کنند. با توجه به چالش های مشترک، ناتو و اتحادیه اروپا همکاری خود را در زمینه دفاع سایبری به ویژه در زمینه تبادل اطلاعات، آموزش، تحقیق و تمرینات تقویت می کنند. در اجلاس بروکسل در سال ۲۰۲۱، اعضای ناتو سیاست جامع دفاع سایبری جدیدی را تأیید کردند که از وظایف اصلی ناتو و

بازدارندگی کلی و حالت دفاعی پشتیبانی می کند تا مقاومت بیشتر اتحاد را تقویت کند. همانگونه که توافقنامه سایبری ایران و روسیه عطف به معاهده اساس روابط متقابل و اصول همکاری بین دولت های طرفین به تاریخ ۱۲ مارس ۲۰۰۱ در راستای تقویت و گسترش همکاری های منطقه ای و بین المللی است، سایر کشورهای جهان نیز در امتداد توافقات سیاسی و نظامی خود حوزه امنیت و دفاع سایبری را نیز مورد توجه قرار داده اند و به انعقاد پیمان ها و توافق نامه هایی دست زده اند.

انفعال پدافند سایبری آمریکا در مواجهه با حملات «صفر و یکی»

سانسور بزرگ ترین حمله سایبری تاریخ آمریکا

پدافند سایبری

در نوامبر سال ۲۰۲۰ (آذرماه ۱۳۹۹)، رخداد غیرمنتظره‌ای در آمریکا به وقوع پیوست که تا به امروز ابعاد و زوایای آن برای مخاطبان داخلی و بین‌المللی این حادثه ناشناخته باقی مانده است!

در ۲۴ آذرماه، روزنامه نیویورک تایمز گزارش داد که هکرها به وزارت خزانه‌داری آمریکا حمله کردند که می‌توان از آن بعنوان یکی از پیچیده‌ترین و شاید بزرگ‌ترین حمله سایبری تاریخ آمریکا یاد کرد. نیویورک تایمز با اشاره به نفوذ در سیستم ایمیل وزارت خزانه‌داری و وزارت بازرگانی آمریکا توسط هکرها گزارش داد که دیگر موارد نفوذ در حال بررسی و تحقیق است. براساس

ادعای مقامات آمریکایی، هک‌هایی به نمایندگی از یک دولت خارجی به شماری از شبکه‌های اصلی دولت از جمله در وزارت خزانه‌داری و بازرگانی نفوذ کرده و به سیستم‌های ایمیل آنها دسترسی پیدا کردند.

ماجرای این نقطه ختم نشد! شماری از آژانس‌های مرتبط با امنیت ملی آمریکا نیز تحت تأثیر این حملات سایبری قرار گرفتند و بعدها مشخص شد که این سیستم‌ها دارای اطلاعات طبقه‌بندی شده "بسیار محرمانه" بوده‌اند! حتی اطلاعات مربوط به آزمایش‌های هسته‌ای آمریکا در صحرای نوادا، در جریان این حمله سایبری گسترده، به دست هکرها افتاده است.

بحران جدی در حوزه پدافند سایبری آمریکا

آنچه در نوامبر سال گذشته و در جریان بزرگ‌ترین حمله هکری به آمریکا رخ داد، ناتوانی این کشور در حوزه پدافند سایبری را به تصویر کشید. این در حالی بود که آمریکا مدعی بود قوی‌ترین ساختارهای دفاعی و سایبری را در دو حوزه آینده‌ی پدافندی در اختیار دارد! در جریان حمله سال ۹۹، آژانس امنیت سایبری و زیرساخت‌های آمریکا حملات گسترده و بی‌سابقه هکرها به موسسات دولتی را خطر جدی طبقه‌بندی کرده است. این نهاد در یک پیام هشدار دهنده اعلام کرد دفع تهاجم از سیستم‌های آسیب دیده، کاری دشوار و بسیار پیچیده

خواهد بود. در آن زمان، شبکه آلمانی دو پیچه‌وله به نقل از نهادهای مربوطه در آمریکا گزارش داد که حملات سایبری گسترده سال گذشته در آمریکا، حداقل از ماه مارس ۲۰۲۰ شروع شده و عامل باعاملان، این کار را با حوصله، امنیت عملیاتی و مهارت بسیار بالا انجام داده‌اند. به عبارت بهتر، این حملات حدود ۹ ماه به صورت مستمر ادامه داشته و نهادهای امنیتی در آمریکا نیز در عین آگاهی نسبت به آن، قدرت مهار آن را پیدا نکرده‌اند! نهادهای امنیتی آمریکا طی مخفی‌کاری ۹ ماهه خود از زمان آغاز حملات، تلاش زیادی کردند تا مانع نشت اطلاعات و سرقت آنها از سوی هکرها شوند اما امروز نمی‌توانند ناتوانی و

هک‌رهای است که توسط مقامات دولت آمریکا کشف شده است. خبرگزاری آسوشیتدپرس به نقل از یک مقام آمریکایی که خواسته نامش فاش شود، نوشته است این بدترین پرونده هک در تاریخ آمریکاست و هکرها در همه چیز نفوذ کرده‌اند.

تحقیقات بی‌نتیجه اف‌بی‌آی و کنگره

اگرچه مقامات اف‌بی‌آی و اعضای کنگره آمریکا (اعم از اعضای مجلس نمایندگان و اعضای سنا) جلسات متعدد و محرمانه‌ای را با هدف بررسی ابعاد این حملات برگزار کرده‌اند، اما در مواجهه با این موضوع و پیشگیری از وقوع مجدد آن، به نتیجه‌ای دست پیدا نکرده‌اند. بر اساس آنچه نهادهای امنیتی آمریکا اقرار کرده‌اند، هکرها بسیار حرفه‌ای، هدفمند و پیچیده عمل کرده‌اند، به این ترتیب، از ماه مارس سال ۲۰۲۰، در ابتدا کدهای آلوده وارد سیستم‌های رایانه‌ای شده و متعاقب آن، هکرها با دسترسی به یک

۶۶

آنچه در نوامبر سال گذشته و در جریان بزرگ‌ترین حمله هکری به آمریکا رخ داد، ناتوانی این کشور در حوزه پدافند سایبری را به تصویر کشید. این در حالی بود که آمریکا مدعی بود قوی‌ترین ساختارهای دفاعی و سایبری را در دو حوزه فزاینده و پدافندی در اختیار دارد!

نرم‌افزار مدیریت شبکه‌های رایانه‌ای توانسته‌اند در سامانه‌های کامپیوتری نهادهای آمریکایی نفوذ کنند.

بدیهی است که هدف از این حملات "باج‌خواهی سایبری" نبوده و هکرها توانسته‌اند اطلاعات فوق محرمانه نظامی، هسته‌ای، موشکی، اقتصادی، درمانی و... را از نهادهای مربوط در ایالات متحده سرقت کرده و به آنها دسترسی پیدا کنند. اکنون سازمان‌های جاسوسی آمریکا به دنبال پاسخ به این سوال هستند که چنین عملیات

شکست خود را در این منازعه پنهان (که اکنون به فاز آشکار کشیده شده است) انکار کنند. امروزه اطلاعاتی که افرادی نظیر جولیان آسانژ و ادوارد اسنودن به صورت شخصی از نهادهای امنیتی آمریکا خارج کرده بودند، در ابعادی به مراتب وسیع‌تر و عمیق‌تر، در اختیار رقبای واشنگتن قرار گرفته است. این بار منابع غربی از حمله اطلاعاتی-هکری گسترده‌ای سخن می‌گویند که حجم انبوه و غیرقابل تصویری از اطلاعات طبقه‌بندی شده (در حوزه‌های مختلف اجرایی و امنیتی آمریکا) را در بر می‌گیرد. اکنون و در حالی که حدود یکسال از حضور بایدن در راس معادلات سیاسی و اجرایی واشنگتن می‌گذرد، رئیس‌جمهور جدید آمریکا نیز این حملات و تکرار احتمالی آنها را تهدیدی جدی برای دولت فدرال، دولت‌های محلی، زیرساخت‌های مهم و دستگاه‌های بخش خصوصی می‌داند.

معمای ناتوانی آمریکا در برابر هکرها
جو بایدن رئیس‌جمهور آمریکا پس از حضور در کاخ سفید وعده داد تا به عنوان یکی از مهمترین اولویت‌های دولت خود، مبارزه با هک‌های ناشناسی را که به زیرساخت‌های امنیتی و اجرایی ایالات متحده حمله کرده‌اند در دستور کار قرار دهد. با این حال، بایدن پس از یک سال هنوز نمی‌داند دقیقاً باید با چه کسی مبارزه کند. او مانند دیگر مقامات آمریکایی، سند و مدرکی در خصوص هویت هکرها، منبع صدور فرمان حملات هکری و فراتر از آن، نحوه استفاده هکرها از اطلاعات هک شده را ندارد. فراتر از آن، حتی اگر نهادهای امنیتی و سایبری آمریکا که در حوزه پدافند سایبری فعال هستند) بر آوردی دقیق از محل و مصدر حملات سایبری نیز پیدا کنند، ابزار مقابله با آن را در اختیار ندارند. اگر چنین ابزاری در اختیار مقامات آمریکایی بود، در طول ایام گذشته حملات مستمر هکرها به نهادهای امنیتی و سرقت اطلاعات "فوق محرمانه" تا این اندازه آسیب‌پذیر و ناتوان عمل نمی‌کردند. پس از وقوع حملات سایبری سال گذشته، اخبار جدی‌تری در خصوص عمق و دامنه حملات هکرها توسط رسانه‌ها و منابع خاص منتشر شده است که نشان‌دهنده استمرار این حملات (اما به صورت غیر آشکار) است، به طوری که منابع خبری در غرب نیز در این اخبار را در دستور کار قرار نمی‌دهند. به عنوان مثال برخی منابع در شرکت مایکروسافت تأکید کرده‌اند که در سیستم‌های خود نرم‌افزار مخربی را پیدا کرده که مربوط به حمله

خصوص حمله‌ای که به خط لوله مذکور شد می‌نویسد:

"هدف، ایجاد اختلال در اقتصاد آمریکا با متوقف کردن فعالیت یک خط لوله نبود. هدفی که مطرح بود این بود که اطلاعات تجاری برای گرفتن باج، گروگان گرفته شوند. این رخداد، می‌تواند در آینده‌ای نزدیک منجر به بروز فاجعه‌ای جبران‌ناپذیر در ایالات متحده شود زیرا آمریکا به سبب فعالیت نکردن خط لوله کلونیال و پیش از آنکه اتوبوس‌ها و دیگر وسایل نقلیه عمومی به خاطر کمبود گازوئیل بتوانند فعالیت خود را محدود کنند، فقط می‌تواند به مدت ۳ تا ۵ روز دوام بیاورد."

البته همین حمله سایبری محدود و موقت به خط لوله کلونیال، تا چند روز منجر به اختلال در مصرف سوخت خودروها در آمریکا شد. مشهودترین تأثیرات یعنی تشکیل صف‌های طولانی از رانندگان نگران در مقابل پمپ‌بنزین‌ها، ناشی از تصمیم مقامات شرکت کلونیال جهت توقف موقت انتقال سوخت (پس از وقوع حمله سایبری) بود. سوال اصلی اینجاست که مقامات آمریکایی، اعم از مقامات امنیتی و سیاسی تا فعالان حوزه صنعت و تجارت در این کشور در صورت وقوع یک حمله سایبری زیرساختی و همه جانبه چه اقدامی می‌توانند در مواجهه با آن صورت دهند؟ تجربیاتی که در سالهای ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ و در جریان "دو حمله سایبری گسترده" و "محدود" در این کشور شاهد بودیم، پاسخ این سوال را می‌دهد: تقریباً "هیچ"!

پیچیده و گسترده‌ای چگونه طراحی شده و هکرها چگونه عمل کرده‌اند که ردی از خود به جا نگذاشته‌اند؟ سوال دیگر این که چنین اطلاعات فوق سری و محرمانه‌ای چگونه در آینده علیه منافع ملی آمریکا به کار گرفته خواهد شد؟ حتی اگر قسمتی از این اطلاعات افشا شود، دولت و نهادهای اطلاعاتی آمریکا قدرت مدیریت بحران عمیق به وجود آمده در این کشور را نخواهند داشت.

ماجرای باج‌افزارها و باج‌گیرها!

پس از وقوع حمله سایبری بی‌سابقه سال ۲۰۲۰ در آمریکا، شاهد جسارت بیشتر باج‌افزارها و باج‌گیرهای سایبری در خصوص نفوذ به ساختارهای اداری، صنعتی و تجاری در این کشور هستیم. دامنه این حملات سایبری به مراتب نسبت به قبل گسترده‌تر شده و پیش‌بینی می‌شود این روند در آینده نیز ادامه پیدا کند. در اردیبهشت ماه (سال ۱۴۰۰)، حمله سایبری به یک خط لوله انتقال سوخت در آمریکا (خط لوله کلونیال در ساحل شرقی آمریکا) نشان داد دولت و صنایع این کشور تا چه اندازه در برابر حملات ساده به شبکه‌های رایانه‌ای آسیب‌پذیر هستند. مقامات دولتی و مدیران صنایع آمریکا در سایه نهاد‌های امنیتی این کشور، سال‌ها به شبیه‌سازی دقیق حملات سایبری هدفمند به شبکه برق یا خطوط عرضه بنزین در آمریکا پرداخته‌اند و تصور می‌کنند که کشور چطور باید به چنین وضعیتی واکنش نشان دهد اما در عمل، این مواجهه رخ نداده است! روزنامه نیویورک تایمز در

گفتگوی عماد با دکتر فیروز آبادی دبیر شورای عالی فضای مجازی

استقلال سایبری شرط دستیابی به پیشرفت درافق آینده

پدافند سایبری

دکتر ابوالحسن فیروزآبادی، دبیر شورای عالی فضای مجازی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی ایران است. فیروزآبادی دارای مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد در رشته مهندسی برق با گرایش مخابرات از دانشگاه علم و صنعت بوده و دکترای خود را در رشته مدیریت استراتژیک از دانشگاه عالی دفاع ملی اخذ کرده است. برای تبیین مفاهیم پدافند سایبری و ضرورت توجه به شبکه ملی اطلاعات به سرعت وی رفتیم. فیروزآبادی معتقد است استقلال سایبری، شرط دستیابی به پیشرفت پایدار کشور است. مشروح گفتگوی عماد با ابوالحسن فیروزآبادی، دبیر شورای عالی فضای مجازی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی را در ادامه بخوانید:

به نظر شما چه نسبتی میان استقلال در فضای مجازی و مسیر توسعه کشور وجود دارد؟

بخش عظیمی از زیرساخت های توسعه ای کشور بر روی فضای مجازی قرار دارد که اگر در این حوزه استقلال نداشته باشیم، دارایی های زیرساختی کشور در معرض خطر هستند و اگر امکانات فضای مجازی هم محروم شویم کشور نمی تواند توسعه پیدا کند به همین دلیل اگر ما پیشرفت پایدار نیاز داشته باشیم، باید به درجه کافی از استقلال سایبری برسیم. این استقلال به خصوص در حوزه زیرساخت ها و خدمات پایه فضای مجازی یک ضرورت

محسوب می شود.

استقلال حوزه سایبری بیشتر در چه حوزه ای متمرکز می شود؟

آن چیزی که در این حوزه به استقلال و توسعه بیشتری نیاز دارد بحث نرم افزار است. اگر بتوانیم در حوزه نرم افزارهای سیستم عامل به استقلال و خودکفایی برسیم بخش زیادی از سیاست های پدافند سایبری را اجرا کرده ایم چون خودکفایی سایبری به حوزه نرم افزاری وابستگی بیشتری دارد.

با توجه به مفهوم datamining، تهدیدها و فرصت های شبکه های اجتماعی در موضوع امنیت اطلاعات را چگونه ارزیابی می کنید؟

پلتفرم های بومی چقدر از این مخاطرات و تهدیدات را می توانند کاهش دهند؟ تمام پلتفرم های سخت افزاری و نرم افزاری در فضای مجازی بانک های بزرگی را تولید می کنند. اجزای اطلاعاتی این بانک های بزرگ شاید طبقه بندی استراتژیک نداشته باشند اما وقتی این بانک های اطلاعاتی در کنار هم قرار می گیرند و کلان داده ها را تشکیل می دهند، دارایی های ملی محسوب می شوند و موضوعات حریم خصوصی، قلمروهای ملی و مصالح ملی در این کلان داده ها تعریف می شود که هر کلان داده ای که در فضای مجازی ایجاد می شود باید در داخل قابلیت حاکمیت و نظارت داشته باشد و از یکسری مشخصات و شاخص ها برای

حفاظت از حریم خصوصی و قلمروهای ملی برخوردار باشد. شبکه های اجتماعی چون به شدت به حریم خصوصی مردم مرتبط است یکی از این حوزه های تولید کلان داده ها است که اطلاعات کلان ملی در آن قرار می گیرد و کلان داده های تولیدی آن ها برای تحلیل های استراتژیک مورد توجه قرار می گیرد.

شبکه ملی اطلاعات چه نقشی در موضوع پدافند سایبری دارد و موانع پیش روی این شبکه که در سال های اخیر اجازه عملیاتی شدن به این پروژه ملی را نداده است، چیست؟

شبکه ملی اطلاعات با نگاه پدافند سایبری ایجاد و پایه گذاری شده است و به عنوان یک امر دفاعی ما قلمرویی را در حوزه شبکه تعریف کردیم و اسم آن را شبکه ملی اطلاعات گذاشتیم و یک شبکه ارتباطی مستقل از پلتفرم های خارجی فراهم شده است که با وجود برخی نواقص، در مجموع شبکه ارتباطی ما در حال حاضر می تواند مستقل از پلتفرم های خارجی و با تکیه بر ظرفیت داخلی کار کند.

اهمیت ارکان شبکه ملی اطلاعات در بخش محتوا به ویژه در مورد موتور جستجو و ایمیل ملی را چگونه ارزیابی می کنید؟

در حوزه محتوایی و اطلاعاتی شبکه متولی و مجری مناسبی وجود ندارد و در چارچوب ماندگی هستیم یعنی متولیان امر در حوزه اطلاعات احساس مسئولیت نمی کنند. البته با دسترسی که مقام معظم رهبری در آذر ماه سال ۹۹ ابلاغ کردند، مسئولیت محتوایی شبکه ملی اطلاعات را به دولت واگذار کردند و ما هم پیگیریم که دولت و اپراتورهای بزرگ داخلی همت کنند تا قدم های خوبی برداشته شود البته کارهایی در حوزه سیستم عامل و موتور جستجو انجام شده که کافی نیست و امید داریم در دولت سیزدهم، شبکه ملی هم در مسیر خود قرار گیرد.

در شبکه ملی اطلاعات نگاه ما به شبکه های اجتماعی و پلتفرم های داخلی، بحث تأمین اعمال حاکمیت است و موضوعات خودکفایی در فازهای بعدی قرار می گیرد یعنی اگر یک شبکه پیام رسان خارجی به قوانین جمهوری اسلامی تمکین نکند و پتانسیست خود را در داخل قرار دهد، چون اعمال حاکمیت ما را پذیرفته است؛ اجازه فعالیت در کشور را خواهد داشت.

“

اگر بتوانیم در حوزه نرم افزارهای سیستم عامل به استقلال و خودکفایی برسیم بخش زیادی از سیاست های پدافند سایبری و پدافند مجازی را اجرا کرده ایم

شبکه های اجتماعی چون به شدت به حریم خصوصی مردم مرتبط است یکی از حوزه های تولید کلان داده ها است که اطلاعات کلان ملی در آن قرار می گیرد

این روزها برخی مسئولان به ویژه در سازمان پدافند غیرعامل کشور، در مورد بروز ظهور جنگ های هیبریدی هشدار می دهند. از نظر شما جنگ هیبریدی چه مؤلفه هایی دارد و شبکه های اجتماعی بومی چگونه می توانند از وقوع این جنگ ها جلوگیری کنند؟

در جنگ های هیبریدی چون در کنار ابزار آلات و تجهیزات سخت، از قدرت نرم استفاده بیشتری می شود پلتفرم ها نقش اساسی دارند به خصوص پلتفرم های شبکه اجتماعی در کنار جنگ سختی که اتفاق می افتد؛ کمک می کنند که جبهه داخلی دچار مشکل شود. در شبکه های اجتماعی که بیشتر توسط مردم مورد استفاده قرار می گیرد بحث اعمال حاکمیت مطرح می شود که در زمان جنگ هیبریدی نیازها در شبکه های اجتماعی بر طرف و از اعمال نفوذ دشمن بر روی این شبکه ها جلوگیری شود. این بخش نیازمند توجه به مباحث پدافند سایبری است تا زیرساخت شبکه های اجتماعی برای مقابله با این نوع جنگ های نرم مستحکم شود. هیچ کشوری نمی تواند ادعا کند در حوزه جنگ هیبریدی تگرانی نداشته و از آمادگی برخوردار است. ما هم در حوزه دفاع سایبری تجهیزات و زیرساخت هایی فراهم کرده ایم تا تگرانی ها کمتر شود اما این جنگ قوانین خاص خود را دارد و توجه به سیاست های پدافندی، قبل از حملات سایبری و جنگ های هیبریدی کمک زیادی به دفع خطرات احتمالی خواهد کرد.

چارچوب های حکمرانی سایبری که بر ارزش های انقلاب اسلامی مطابقت داشته باشد کدامند و چقدر در این چارچوب ها به پدیده های نوظهور در فضای مجازی مانند رمزارزها اشاره شده است؟

در فضای سایبری و مجازی پدیده هایی پیش می آید که به صورت قطع نمی توان وجود تاثیر آن ها را انکار کرد. مانند شبکه های اجتماعی که به عنوان یک پدیده واقعی باید موجودیت آن ها را بپذیریم و با سیاست های خودمان مدیریتشان کنیم. در حوزه رمزارزها هم این پدیده صادق است. پول های دیجیتال، در بخشی از حوزه ها، معاملات بین المللی را آسان و آسان می کنند و با قابلیت هایی که دارند برای بسیاری از کسب و کارها مطلوب هستند پس نباید به صورت صفر و یکی به این پدیده های نوظهور نگاه کنیم و تهدیدها و فرصت ها را با هم در نظر بگیریم تا حداقل کمتر فرصت را برای نظام اقتصادی و سایبری کشور به همراه داشته باشد.

در چارچوب های حکمرانی کشور هم پدیده های نوظهوری مانند رمزارزها توجه شده و در مرکز ملی فضای مجازی این موضوع در دستور کار قرار گرفته است که بانک مرکزی هم به عنوان دبیرخانه این کار فعالیت می کند تا زنجیره رمزارزها مدیریت شود چون در کشور ما به بحث ماینینگ و استخراج ارز دیجیتال توجه زیادی شده است و مخاطرات زیادی در حوزه انرژی شده وجود آورده در حالی که موضوعاتی مانند تبادل مالی، نگهداری رمزارزها، کیف های دیجیتال و... در این زنجیره نادیده گرفته می شود که کل زنجیره رمزارزها باید مورد توجه قرار گیرد و مدیریت شود.

از شما ممنونم که در این مصاحبه شرکت داشتید

بنده هم از شما تشکر می کنم.

«حکمرانی سایبری در ایران» الزامات و بایسته‌ها

برنامه‌تلویزیونی «غیرمحرمانه» با موضوع «حکمرانی سایبری در ایران» میزبان سردار غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، رضاتقی پورنماینده مجلس شورای اسلامی، خسرو سلجوقی کارشناس فناوری اطلاعات، عادل طالبی دبیر انجمن صنفی کسب و کارهای اینترنتی و سعید مشهدی رئیس کنسرسیوم تولید محتوای فضای مجازی از شبکه دو سیما بود.

سردار جلالی در این برنامه در مورد مفهوم حکمرانی در فضای مجازی بیان داشت: مفهوم حکمرانی به رابطه بین مردم، حکمرانان و دولت برمی گردد. این رابطه حوزه‌های بسیاری را شامل می‌شود که یکی از آنها خدمات و نیازهایی است که باید بین دولت، حاکمیت و مردم تبادل شود و به تبیین نقش و وظایف بین مردم و حکمرانان می‌پردازد.

وی ادامه داد: در این میان تغییر و تحول فناوری‌ها از جمله عواملی است که بر شیوه حکمرانی موثر است. به تعبیری، در برخی مواقع، تحولات فناورانه، منافع مردم را با تهدید مواجهه می‌کند. همچنین باعث می‌شود که قوانین و مقررات گذشته پاسخگوی تغییرات نباشند در چنین مواقعی، نیازمند ایجاد تغییر در مدل حکمروایی هستیم تا ضمن پاسخ به نیازها، و ارائه خدمات روزآمد، از دارایی‌ها و منافع مردم به درستی حفاظت کند. در کشور ما نیز به نظریه‌پردازان نیازمند بازتعریف و روزآمدسازی قوانین، مقررات و به طور کلی مدل حکمرانی بر فضای مجازی هستیم تا هم مردم خدمات مورد نیاز خود را دریافت کنند و هم تکالیف دولت در ارائه خدمات به مردم و حفاظت از دارایی‌های آنها مشخص شود.

فاقد یک نظام حکمرانی سایبری جامع هستیم

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در پاسخ به این پرسش که آیا ما در زمینه حکمرانی مجازی کشور از یک نظام منسجم برخوردار هستیم نیز توضیح داد: ما در این زمینه در نقطه صفر نیستیم ما بدون شک فاقد یک نظام حکمرانی سایبری جامع هستیم. بدلیل اینکه قوانین ما پاسخگوی شرایط فعلی فضای مجازی نیستند. برخی از آنها قدیمی، غیرقابل اجرا و پیاده‌سازی هستند. همچنین مدل توسعه زیرساخت‌های فضای سایبری کشور، مبتنی بر قوانین و مقررات نیست. دارایی‌های مادر حال تبدیل شدن به دارایی‌های سایبری

است. برای مثال پول، زمانی ماهیت فیزیکی داشت اما اکنون ماهیتی مجازی و دیجیتالی پیدا کرده است.

وی با بیان اینکه این تغییرات، لزوم تعریف یک قلمرو در فضای مجازی را برای نگهداری و حفاظت از دارایی‌های مجازی مردم را ضروری می‌نماید، خاطر نشان کرد: نکته دیگر احقاق حق مردم در فضای مجازی است. آیا امروز قوه قضائیه ما می‌تواند در فضای سایبری اعمال قانون کند؟ اگر به حریم خصوصی یک فرد در فضای مجازی تعدی شد آیا می‌توان به شکایت رسیدگی کرد؟ آیا پلتفرم‌های خارجی که به مردم کشورمان ارائه خدمت می‌کنند از قوانین ما پیروی می‌کنند؟ آیا ما می‌توانیم امنیت دارایی‌های مجازی شهروندانمان را در چنین فضای مجازی تامین کنیم و به آنان اطمینان خاطر بدهیم؟ یا می‌توانیم سلامت این فضا را برای فرزندانمان تامین کنیم؟ همه این نیازها، از جمله وظایف حاکمیت است.

اهمیت نظام رگولاتوری برای حاکمیت در فضای مجازی

سردار جلالی با بیان اینکه بسیاری از قوانین ما نیازمند بازنگری هستند، تصریح کرد: نخستین مشکل ما فقدان قانون جامع در این فضا است. ما در این فضا نیازمند قوانین، مقررات، الزامات، استانداردها و پروتکل‌ها و همچنین یک نظام رگولاتوری برای حاکمیت در فضای مجازی هستیم. در این صورت هم مسئولیت‌ها مشخص است و هم چارچوب وضع قوانین، وی همچنین در مورد اینکه چرا سازمان پدافند غیرعامل کشور باید نسبت به حکمرانی در فضای مجازی دغدغه‌مند باشد توضیح داد: مأموریت سازمان پدافند غیرعامل کشور، رصد و پایش تهدیدات، تشخیص تهدید، طراحی راه حل‌های مقابله برای آن و ایجاد آمادگی در کشور در برابر تهدیدات است. تهدیدات به طور مستمر تغییر شکل و تغییر هویت می‌دهند. بخشی از این تهدیدات متاثر از پیشرفت فناوری است. در واقع تکنولوژی به همان نسبت که می‌تواند به رفاه بشر کمک کند در ذات خود تهدیداتی را به همراه دارد. برای مثال شهر هوشمند، به موازات خدمات مفیدی که برای شهر و شهروندان به ارمغان می‌آورد چنانچه از یک پلتفرم غیربومی برای ارائه خدمات شهر هوشمند استفاده شود زمینه بروز نفوذ و کنترل را فراهم می‌کند.

پیشرفت‌های سایبری سبب ظهور جنگ‌های سایبری نوین شده است

سردار جلالی با بیان اینکه وقتی قلمرو در فضای مجازی تعریف شود با مفهوم حیطه بندی روبه رومی‌شود، توضیح داد: در چنین فضایی با حیطه عمومی، نظامی، حاکمیتی و... روبه‌رو هستیم همه این‌ها از منته‌دین تعریف قوانین، مقررات و ضوابط و الزامات است. اهمیت این موضوع وقتی مشخص می‌شود که بدانیم در سال‌های اخیر، پیشرفت‌های سایبری سبب ظهور انواع جنگ‌های سایبری نوین در جهان شده است. نمونه بارز آن عملیات ترور یا حمله به زیرساخت‌های حیاتی است. این امر توجه به یکی از حیاتی‌ترین عرصه‌های نظام حاکمرانی سایبری، یعنی دفاع سایبری را ضروری می‌نماید.

پایش سایبری ۱۵۰ مرکز بر اساس سناریوهای تهدید / اهمیت امر دفاع در فضای سایبری

وی با بیان اینکه سال گذشته ۱۵۰ مرکز را بر اساس سناریوهای تهدید، مورد پایش و ارزیابی قرار دادیم و اشکالات و ضعف‌های آن را احصا کردیم، تصریح کرد: با برطرف کردن این اشکالات، یک لایه امنیتی ایجاد شده که یک کارکرد دفاعی ملی را شکل داده است. به تعبیری یک لایه از این حکمرانی فضای مجازی، همین لایه دفاعی است. وقتی ناآلود استونی مرکز عالی دفاع سایبری را ایجاد کرده و امکان حمله همزمان سایبری از سوی چند کشور را تمرین می‌کنند نشان دهنده اهمیت امر دفاع در فضای سایبری است. بنابراین ما نیز باید در زمینه ارتقای لایه دفاعی سایبری برنامه قوی و مدون داشته باشیم تا در برابر تهدیدات آسیب پذیر نباشیم.

اهمیت تشکیل شورای عالی فضای مجازی در حکمروایی مطلوب مجازی

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با بیان اینکه یکی از عمده‌ترین و مهمترین اقداماتی که در زمینه حکمروایی مطلوب مجازی در کشور انجام شده است اصل تشکیل شورای عالی فضای مجازی و به دنبال آن مرکز ملی فضای مجازی است، تصریح کرد: شورای عالی فضای مجازی در واقع محل ایجاد وفاق بین مسئولان کشور در حوزه مفاهیم فضای مجازی است تا به تصمیم‌گیری درست منجر شود. مرکز ملی فضای مجازی نیز کانون هماهنگ سازی اجرایی ظرفیت‌های داخلی کشور در حوزه فضای مجازی است است.

راهبری تولید ۲۵۰ محصول کلیدی در حوزه دفاع و امنیت سایبری توسط سازمان پدافند غیرعامل کشور

وی ادامه داد: در بخش دفاعی نیز با تشکیل قرارگاه پدافند سایبری، ساختار دفاعی کشور را در حوزه سایبری شکل داریم. ما توانستیم نزدیک به ۲۵۰ محصول کلیدی سایبری از جنس سخت افزار و نرم افزار را راهبری و تولید کنیم. برای نمونه ما در حال حاضر ۷ اسکادای بومی ملی داریم. اسکادا مرز ورود حوزه سایبری به صنعت است و اگر شما نتوانید اسکادا را بومی سازی کنید می‌توانید امنیت و دفاع را در فعالیت‌های صنعتی توسعه بدهید.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، یکی از موانع بومی سازی تجهیزات و زیرساخت‌های سایبری را منفعیت برخی واردکنندگان دانست و توضیح داد: مادر طول ۳ سال با تشکیل یک کنسرسیوم، ظرفیت‌های داخلی تولید ضد بد افزار را در هم جمع کردیم و توانستیم یک ضد بد افزار ملی را با تکیه بر توان جوانانمان تولید کنیم که در آزمایشگاه‌های مرجع نیز مورد تایید قرار گرفت. زمانی که این محصول در نمایشگاه صنایع بومی پدافند سایبری رونمایی شد برخی نمایندگان نرم افزارهای ضد بد افزار خارجی، با انجام دامپینگ، قیمت‌های خود را به یک پنجم کاهش دادند تا مانع از توسعه و اقبال به آن ضد بد افزار داخلی شوند. به گفته وی زمانی که ما ظرفیت‌های بومی حمایت و محصولات بومی مانند سوئیچ و روتر تولید کنیم، این کار زمینه نفوذ و آسیب را را کاهش می‌دهد. برخی دوستان مطرح می‌کردند که نیازی نیست روی پلتفرم کار کنیم بلکه به جای آن روی محتوا کار کنیم. این درحالیست که پلتفرم آنقدر اختیار دارد که محتوا را حذف کند پس ما بدون پلتفرم، عملاً مکان حاکمیت سایبری را نداریم. سردار جلالی تصریح کرد: ما در حوزه ارتباطات و زیرساخت‌های ارتباطی مانند فیبر نوری شرایط خوبی داریم، البته هنوز جای کار دارد و ضعف‌هایی دارد که باید برطرف شود. وقتی شما اسکادا، ضد بد افزار و... را بومی سازی کنید یعنی بقیه را هم می‌توانید تولید کنید.

هدف گذاری آمریکایی‌ها، حکمرانی جهانی بر فضای مجازی است

وی با بیان اینکه آمریکایی‌ها اهداف خود را برای یک حکمرانی جهانی بر فضای مجازی تنظیم کرده و به طور صریح در اسناد امنیت ملی خود به آن اشاره کرده و به دنبال اداره جهان از طریق فضای مجازی هستند، خاطر نشان کرد: از همین رو است که گفت‌وگو در این زمینه و واگذاری حکمرانی بر بخشی از فضای مجازی که توسط اروپا و سازمان ملل مطرح شده، خط قرمز آنهاست. این حکمرانی بدون شک با حکمرانی ملی کشورها در تناقض است. از همین رو ما نیازمند حکمرانی بومی و ملی بر فضای مجازی هستیم که ضمن تعیین قوانین، چارچوب‌ها و ضوابط، اجازه نقض حاکمیت ملی را به کسی ندهد. رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با بیان اینکه نگاهی به تجربه برخی کشورها در فضای مجازی، به ما نشان می‌دهد که دستیابی به یک حاکمیت سایبری شدنی است، متذکر شد: ما می‌توانیم از الگوی این کشورها استفاده کنیم اما چگونگی حکمرانی سایبری به سبک دکترین خودمان یعنی سبک ایرانی-اسلامی است ما نباید اجازه دهیم که فرهنگ بیگانه بر ما حاکم و ارزش‌های خود را بر ما تحمیل کند. باید یک تقسیم‌بندی در بین مجلس شورای اسلامی و شورای عالی فضای مجازی انجام دهیم تا یک قانون پایه در مجلس تصویب و براساس آن، ضوابط رگولاتوری حکمرانی در فضای مجازی تنظیم شود تا الگوی بومی ایرانی اسلامی فضای مجازی برای توسعه همه جانبه کشور فراهم شود.

پدافند سایبری

کمال

عباس زاده مشکینی عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی:

فضای سایبری بدون امنیت مانند خانه بدون سقف است

سردار دکتر غلامرضا جلالی با بیان اینکه درگیر ۶ مدل جنگ سایبری هستیم اظهار داشت: از منظر پدافند غیرعامل، تضمین تداوم کارکردهای اساسی فضای سایبری کشور ضرورت آمادگی در برابر تهدیدات دو ضرورت حیاتی در حوزه زیرساختهای ارتباطی است.

نشست سردار غلامرضا جلالی، رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با حمید فتاحی؛ معاون وزیر، رئیس هیات مدیره و مدیرعامل شرکت ارتباطات زیرساخت، مجید سلطانی؛ مدیرعامل شرکت مخابرات ایران، مهدی اخوان بهابادی؛ مدیرعامل همراه اول و بیژن عباسی آرند؛ مدیرعامل ایرانسل در سازمان پدافند غیرعامل کشور برگزار شد.

سردار غلامرضا جلالی در این نشست، در مورد ضرورت توجه به الزامات پدافند غیرعامل در حوزه ارتباطات و مخابرات کشور اظهار داشت: در حال حاضر، آمریکا و رژیم صهیونیستی، راهبردی تخصصی را در مواجهه با ایران در پیش گرفته اند. در واقع یک تقسیم کار بین این دو اتفاق افتاده است. به طوری که آمریکایی ها ضمن دادن آزادی عمل به رژیم صهیونیستی در اقداماتش علیه کشورمان، از اقدامات این رژیم حمایت هم می کنند.

وی ادامه داد: رژیم صهیونیستی نیز، یک راهبرد ترکیبی از جنس نفوذ، خرابکاری، حمله سایبری، عملیات ترکیبی الکترومغناطیس و بعضاً تروریستی را در دستور کار قرار داده است. برای نمونه ترور شهید فخری زاده از جمله عملیات هایی تروریستی بود که به صورت ترکیبی انجام شد.

در برابر استراتژی تهدید دشمن، نیازمند راهبردی جامع نگر هستیم

رئیس سازمان پدافند غیرعامل افزود: در برابر این استراتژی تهدیدی فعال و به روز، نیازمند راهبردی جامع نگر هستیم که نخستین رکن آن تشخیص درست تهدید و به دنبال آن استفاده از تکنولوژی روزآمد برای مقابله با آن است.

وی با بیان اینکه امروز در ادبیات جنگ سایبری با ۶ مدل جنگ مواجهیم که برای هر یک نیازمند راه حل پدافندی خاص آن هستیم تصریح کرد: جنگ سایبری زیرساختی، جنگ سایبری نظامی،

عضو کمیسیون امنیت ملی افزود: تکنولوژی سایبری بومی کشور ما نیست و برخی از کشورها در آن پیشرفته تر هستند و ما یک سری نقص ها در این حوزه داریم اما باید توجه داشته باشیم ظرفیت علمی بسیار بالایی هم در حوزه سایبری داریم پس می توانیم با تکیه بر توان علمی این حفره های سایبری را برطرف نماییم.

عباس زاده گفت: جهان سایبر بدون امنیت به خانه بدون سقف و یا بدون دیوار می ماند که اصلاً نمی توان آن را خانه نامید، پس وظیفه داریم هرچه سریع تر این مشکلات حل شود. این نماینده مجلس در پایان گفت: درباره رویکرد دولت سیزدهم نسبت به موضوع پدافند غیرعامل کمی زود است قضاوت کنیم. اما حرکت های مثبتی مثل عضویت رئیس سازمان پدافند غیرعامل در شورای عالی فضای مجازی انجام شده است. اما چه دولت سیزدهم چه دیگر دولت ها باید بدانند در دنیای پیچیده امروز برای برقراری امنیت چاره ای جز قوی شدن در حوزه پدافند غیرعامل نداریم.

محمود عباس زاده مشکینی، عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی در گفتگویی در خصوص اهمیت موضوع پدافند غیرعامل در کشور اظهار کرد: معمولاً بازدارندگی بهتر از دفاع است و پیشگیری در برابر مخاطرات در هر کشوری بهتر از هزینه های زیاد برای برقراری امنیت است. همه این نکات در تفکر پدافند غیرعامل جمع شده است. اگر پدافند غیرعامل در کشور ما تقویت شود هم دفاع راحت تر خواهیم داشت و هم بازدارندگی برای کشور ایجاد خواهد شد و در نتیجه هزینه های کلی کشور کاهش خواهد یافت. وی با اشاره به دستاوردها و اقدامات سازمان پدافند غیرعامل کشور در حوزه پدافند سایبری نیز گفت: کشورهای پیشرفته کم کردن هزینه خود را در سرمایه گذاری بر روی پدافند غیرعامل می دانند. عصر جدید را دنیا عصر ارتباطات، اطلاعات و هوش مصنوعی نامیده است، فضای مجازی این روزها به اندازه فضای حقیقی اهمیت دارد و امنیت سایبری برای هر کشوری بسیار با اهمیت است.

پدافند سایبری

راهبرد پدافند غیرعامل برای تضمین کارکردهای حیاتی حوزه ارتباطات و فضای سایبری

برآیند اقدامات آنان توانست نمره قبولی بگیرد و خدمات خوبی ارائه کرده اند. وی با بیان اینکه دنیای امروز به اهمیت فضای سایبری به خوبی پی برده است تصریح کرد: برای نمونه آمریکا زیرساخت های سایبری خود را فزاینده حیاتی و ویژه نامگذاری کرده اند، چرا که همه زیرساخت های حیاتی از فضای سایبری سرویس می گیرند. بطوری که آسیب به آن، آسیب به سایر زیرساخت ها را به دنبال دارد. سردار جلالی با تاکید بر اینکه از منظر پدافند غیرعامل، تضمین تداوم کارکردهای اساسی فضای سایبری کشور و ضرورت آمادگی در برابر تهدیدات دو ضرورت حیاتی در حوزه زیرساخت های ارتباطی است، تصریح کرد: در چنین شرایطی در هر نقطه که شما آسیب پذیر و وابسته باشید به نقطه ضعف شما تبدیل خواهد شد که ممکن است دشمن از آن استفاده کند. بنابراین باید با ارائه برنامه مدون و مشخص، بر اساس اولویت، نسبت به رفع نقض و ضعف اقدام کنیم.

مسائل مان تغییر کرده است گفت: این چالش در هنگام بروز بحران کرونا خود را بیشتر نشان داد. این امر اهمیت فضای مجازی و فرصت ها و تهدیدات ناشی از آن را به خوبی آشکار شد.

نظام آمادگی و رزمایش دستگاه های اجرایی در برابر تهدیدات نیز دقیقاً با هدف ایجاد هم افزایی بخش های نظامی و غیر نظامی تعریف، تصویب و ابلاغ شد که در آن تکالیف همه دستگاه های

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با بیان اینکه، دوران کرونا در واقع یک رزمایش واقعی برای اپراتورها و شبکه های زیرساختی ارتباطی کشور بود، تصریح کرد: علی رغم همه مشکلات این بخش و

اجرای پیش بینی شده است. **بحران کرونا، یک رزمایش واقعی برای زیرساختی ارتباطی کشور بود** سردار جلالی با بیان اینکه در حوزه ارتباطات نسبت به گذشته چالش ها و

جنگ شبکه های اجتماعی، جنگ سایبری در حوزه مالی-پولی-ارزی، جنگ سایبری در حوزه شهر هوشمند و جنگ سایبری هیبریدی انواع جنگ های سایبری را تشکیل می دهند.

برنامه جامع دفاعی راهبرد کاهش آسیب پذیری

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، کاهش آسیب پذیری از سوی تهدیدات مختلف را نیازمند برنامه جامع دفاعی دانست و ادامه داد: این برنامه، دفاع و حفاظت از زیرساخت های حیاتی کشور را در برابر انواع تهدیدات شامل می شود که متناسب با حوزه تهدیدات، برنامه دفاعی مخصوص آن را در دستور کار قرار داده است.

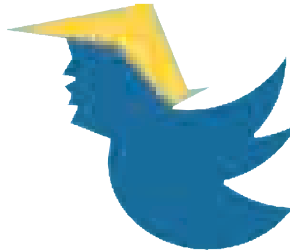
ابلاغ دو نظامنامه عملیاتی پدافند غیرعامل

وی با بیان اینکه در همین رابطه سال گذشته دو نظام «عملیاتی پدافند سایبری» و «نظام آمادگی و رزمایش نظام آمادگی و رزمایش دستگاه های اجرایی در برابر تهدیدات» تهیه، تصویب و با امضای سرلشکر باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح به عنوان مصوبه کمیته دائمی ابلاغ شد، توضیح داد: نظام عملیاتی پدافند سایبری مشخص می کند که در هنگام یک حمله سایبری به زیرساخت های حیاتی کشور، سلسله مراتب، روابط، ارتباطات و روش ها، ابزارها و اجزا چگونه خواهد بود. وی ادامه داد: در نظام آمادگی و رزمایش

حمید انصاری

در ایام اغتشاشات و اعتراضات مربوط به انتخابات ریاست جمهوری در آمریکا، شبکه‌های اجتماعی، یک به یک درهای خود را بر روی ترامپ و هوادارانش می‌بستند! این شبکه‌ها که در زمان وقوع رخدادهایی مانند فتنه ۱۳۸۸ در ایران یا اغتشاشات مشابه در دیگر کشورهای جهان، به ابزارهای اصلی ارتباطی و مجاری انتقال پیام میان "لیدرهای غیرمیدانی آشوبگران" و "اغتشاشگران حاضر در صحنه" تبدیل شده بودند، در فاصله کمتر از سه روز باقی مانده تا برگزاری مراسم تحلیف بایدن، از ارائه هرگونه خدماتی به رئیس‌جمهور مستقر آمریکا در کاخ سفید و هوادارانش اجتناب کردند! سرعت عمل

اجتماعی و ویدئویی توئیتر، یوتیوب و فیس‌بوک اسنپ‌چت،... معلق یا بسته شد. جک دورسی، رئیس‌ویکی از بنیان‌گذاران شبکه اجتماعی توئیتر از بستن حساب شخصی دونالد ترامپ دفاع کرد و گفت این تصمیم درستی بوده است با این حال، از آنچه "شرایط فوق‌العاده و غیرقابل تحمل" در مورد تعلیق دائمی ترامپ توصیف کرد،

رئیس توئیتر که نمی‌تواند ناراضیاتی خود را از بستن حساب توئیتری ترامپ پنهان کند، خود را ساجنین تصمیمی را اتخاذ کرده است؟! پاسخ کاملاً منفی است!

نکته قابل تأمل اقدام توئیتر در بستن حساب ترامپ با تأیید و انتقاداتی رو به رو شد. آنگلamerکل، صدراعظم آلمان و آندرس مانوئل لویز بارادور، رئیس‌جمهور مکزیک، هر دو با اینکه از طرفداران ترامپ نیستند از این اقدام توئیتر انتقاد کردند و آن را نقض آزادی بیان خواندند. سخنگوی خانم مرکل به نقل از او گفته بود که این تصمیم توئیتر "مشکل ساز" خواهد بود و آقای لویز هم آن را "سانسور" خوانده است.

بسته شدن حساب کاربری رسمی رئیس‌جمهور آمریکا در توئیتر

«دونالد ترامپ» حاوی پیام‌های خشونت آمیز است اقدام به تعلیق این شبکه کرد. شبکه خبری سی‌ان‌ان در گزارشی در این خصوص می‌نویسد:

"یوتیوب پس از آنکه متوجه نقض قوانین این شبکه اینترنتی توسط محتوای برخی از کلیپ‌های موجود در کانال دونالد ترامپ شد، آن را به مدت یک هفته و احتمالاً هم برای مدت طولانی تری تعلیق کرد و کلیپ ویدئویی را که حاوی تشویق به خشونت بود، از روی این شبکه حذف کرد."

سخنگوی یوتیوب نیز بر بیانیه‌ای تصریح کرد که پس از بررسی دقیق و با وجود نگرانی‌هایی درباره خشونت‌های بالقوه پیش‌رو در آمریکا در استانه تحلیف جو بایدن، این شبکه اقدام به حذف یک کلیپ تازه بازگذاشت

نقطه آشکار ساز وابستگی شبکه‌های اجتماعی به کانون‌های قدرت

رمزگشایی از شیوه محدودسازی ترامپ و هوادارانش در فضای مجازی

شده بر روی کانال «دونالد جی. ترامپ» (Donald J. Trump channel) که در آن نقض قوانین این شبکه اجتماعی اعلام می‌کند، در نتیجه بنابر موازین این سامانه، کانال مربوط به دونالد جی. ترامپ حداقل به مدت یک هفته از امکان بازگذاشت کلیپ جدید و یا امکان پخش زنده تصویری منع می‌شود. یوتیوب همچنین هرگونه امکان به روز کردن و یا نوشتاری در کانال ترامپ را ناممکن ساخت. بنابر سیاست‌های این شبکه اجتماعی چنانچه کاربری اقدام به نقض قوانین کند، یوتیوب در حلقه نخست به مدت یک هفته و نقض بار دوم به مدت دو هفته کانال مربوطه را به حالت تعلیق درآورده و در بار سوم بطور کامل آنرا تعلیق خواهد کرد.

ترامپ چگونه در شبکه "پارلر" هم زمینگیر شد؟

نکته جالب توجه اینکه پس از مسدودسازی حساب‌های ترامپ در شبکه‌های اجتماعی ذکر شده، "پارلر"، شبکه اجتماعی پرطرفدار میان هواداران دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا هم با توقف ارائه خدمات از سوی شرکت آمازون از کار افتاد. بعد از حمله به کنگره آمریکا بخش خدمات وب شرکت آمازون که میزبان اینترنتی پارلر بود اعلام کرد که سرویس خود به این ایلکیشن رابه دلیل "ترویج خشونت" از سوی بخشی از کاربران و نبود نظارت کافی از سوی مدیران

توئیتر علاوه بر حساب شخصی ترامپ، حساب رسمی وی به عنوان "رئیس‌جمهور آمریکا" را نیز بست! وقتی دونالد ترامپ در روز پس از اغتشاش در کنگره خواست از طریق حساب کاربری رسمی رئیس‌جمهوری آمریکا پیغامی را خطاب به «۷۵ میلیون وطن پرست» که به او رأی داده‌اند بفرستد پیامش بلافاصله از روی این حساب نیز حذف شد، و سخنگوی توئیتر گفت: «استفاده از یک حساب کاربری دیگر برای فرار از بسته شدن حساب کاربری، مخالف مقررات ماست.»

نکته جالب توجه اینکه، مقامات ایالات متحده از احزاب مختلف پیوسته از قدرت یکجانبه شبکه‌های اجتماعی و نفوذی حدود مرز آنها در کنترل اطلاعات در فضای عمومی انتقاد کرده‌اند.

یوتیوب چگونه حساب ترامپ را تعلیق کرد؟

در پی تحریم دونالد ترامپ رئیس‌جمهوری آمریکا توسط شبکه‌های اجتماعی، سرانجام «یوتیوب» نیز مبادرت به قطع کانال مربوط به وی بر روی اینترنت کرد. «یوتیوب» با اعلام آنکه برخی از کلیپ‌های ویدئویی انتشار یافته بر روی کانال

ایزنا را حتی کرد. او همچنین این اتفاق را شکستی برای توئیتر خواند که نتوانسته "گفتگوی سالم" را در این شبکه اجتماعی گسترش دهد.

دورسی در یک رشته توییت توضیح داده است که تصمیم بستن حساب ترامپ بر اساس اطلاعات موثق درباره تهدیدها در داخل توئیتر و حتی خارج از آن گرفته شده است. اما سوال اصلی اینجاست که چه کسی "مستندات" یا "دستورات مربوطه" را در این خصوص به "جک دورسی" داده است؟ آیا

شبکه‌های اجتماعی و عملکرد همزمان آنها در مسدودسازی حساب‌های ترامپ، به وضوح بیانگر تأثیرپذیری جمعی این شبکه‌ها از کانون‌های قدرت در آمریکا (از جمله پلیس فدرال و سازمان سیا) بود. در اینجامروری برپرو سه حذف ترامپ از شبکه‌های اجتماعی خواهیم داشت:

بسته شدن حساب‌های ترامپ پس از حمله به کنگره

در پی حمله گروهی به کنگره آمریکا در روز ششم ژانویه، حساب‌های شخصی رئیس‌جمهور آمریکا در شبکه‌های

پدافند سایبری

آن متوقف کرده است.

پارلر که سال ۲۰۱۸ راه افتاد، در ماه‌های گذشته محبوبیت فراوانی میان هواداران آقای ترامپ و نژادپرستان پیدا کرده بود و به عنوان رقیب و جایگزینی برای توئیتر به حساب می‌آمد. دونالد ترامپ خود عضوی این شبکه اجتماعی که با شعار "آزادی بیان" فعالیت می‌کرد، نبود. پیشتر توگل و اپل هم اپلیکیشن پارلر را از دسترس کاربران خود خارج کرده بودند.

شبکه بی‌بی‌سی در گزارش خود در خصوص اقدامات شبکه‌های اجتماعی می‌نویسد: "بعد از حمله به ساختمان کنگره آمریکا شبکه‌های شرکت‌های بزرگ اینترنتی، مقابله و حذف افراد و گروه‌هایی را آغاز کرده‌اند که به گفته آنها در ترویج خشونت دست دارند. رئیس جمهوری آمریکا مهم‌ترین هدف این شرکت‌ها بود که حساب کاربری‌اش در شبکه‌های اجتماعی اصلی مانند توئیتر و فیس‌بوک به دلیل "تخریب از تحریک احتمالی به خشونت بیشتر" حذف شد. هواداران آقای ترامپ و گروه‌های راست‌گرا در آمریکا اقدام شرکت‌های بزرگ اینترنتی در حذف محتوا و محدود کردن کاربران را مغایر آزادی بیان می‌دانند و می‌گویند که این شبکه‌ها در حال قلع و قمع بخشی بزرگی از کاربران با اهداف سیاسی یا انتقام‌جویانه هستند. اما در سوی دیگر بسیاری از سیاستمداران و اعضای شبکه‌های اجتماعی می‌گویند نگران بالا گرفتن خشونت هستند و ادامه کار افراد و گروه‌هایی را که در شبکه‌های اجتماعی "تبلیغ خشونت" می‌کنند، خلاف منافع و امنیت ملی آمریکا می‌دانند."

خشتم سناتور آمریکایی از بسته شدن شبکه "پارلر"

تد کرو، سناتور جمهوری خواه که نقشی اصلی در تلاش‌های ناکام برای جلوگیری از تایید پیروزی جو بایدن در کنگره آمریکا داشت از جمله کاربران پرتعداد پارلر بود. کرو که روی این شبکه پنج میلیون دنبال‌کننده داشت، پیشتر در توئیتری به اقدام آمازون و شرکت‌های بزرگ دیگر انتقاد کرده و نوشته بود: "چرا باید تنها چند میلیاردر انحصار ابراز نظر سیاسی را داشته باشند؟"

آمازون به پارلر گفته بود که شاهد "افزایش پیوسته" محتوای خشونت‌آمیز روی این شبکه است و درباره نبود "فراپندی موثر" برای مقابله با آن هشدار داده بود. آمازون به عنوان نمونه به پست‌هایی در پارلر اشاره کرده بود که کاربران در آن خواهان

کشتن دموکرات‌ها، مسلمانان، رهبران جنبش "جان سیاه‌پوستان مهم است" و روزنامه‌نگاران رسانه‌های پرمخاطب شده بودند. جان میتز، مدیر عامل پارلر که قبلاً گفته بود با قطع خدمات آمازون، این شبکه اجتماعی ممکن است تا حدود یک هفته در دسترس نباشد، روز دوشنبه ۱۱ ژانویه اعلام کرد که احتمالاً این وضعیت بیش از این ادامه خواهد داشت. او گفت بعد از اقدام آمازون، اپل و توگل علیه پارلر، بسیاری از حامیان و ارائه‌کنندگان دیگر هم حمایت خود را قطع کرده‌اند و شرکت‌ها حاضر به میزبانی این اپلیکیشن نیستند.

تفسیر وارونه از "قدرت شبکه‌های اجتماعی"

در این میان شبکه بی‌بی‌سی دیگر رسانه‌های غربی سعی دارند اقدام شبکه‌های اجتماعی علیه ترامپ و طرفدارانش، به مثابه "نماد اقتدار این شبکه‌ها" یاد کنند! آنها (اکثر شبکه‌ها و رسانه‌های غربی) سعی دارند نقش لابی‌های پشت پرده قدرت

در وادار سازی شبکه‌های اجتماعی در خصوص بستن حساب‌های ترامپ را کاملاً نادیده انگاشته و آن را به صورت عامدانه سانسور کنند.

واکنش‌های سلبی نسبت به سانسور ترامپ در فضای مجازی!

تیری برتون، از اعضای کمیسیون اروپا هم در مقاله خود در سایت پولیتیکو، اتفاقات پس از حمله به کنگره را همچون "حمله ۱۱ سپتامبر به شبکه‌های اجتماعی" توصیف کرد و نوشت: "این واقعیت که مدیر عامل می‌تواند بدون هیچ گونه بررسی و سنجشی بلندگوی رئیس جمهوری آمریکا را از برق بکشد، مسأله‌ای گیج‌کننده است." مت‌هنکاک، وزیر بهداشت بریتانیا هم گفت این اقدام نشان‌دهنده شبکه‌های اجتماعی "ممیزی سردی" صورت می‌گیرد و آن‌ها "انتخاب می‌کنند چه کسی می‌تواند حرف بزند و چه کسی نمی‌تواند".

الکسی ناوالنی، سیاستمدار روس و از منتقدان ولادیمیر پوتین، رئیس جمهوری این کشور هم بسته شدن حساب توئیتر ترامپ را با سانسور دولتی مقایسه کرده است. او توئیتر خود نوشت: "مسدود شدن

حساب دونالد ترامپ در توئیتر، اقدام به سانسور و عملی غیرقابل قبول به حساب می‌آید. درست است که توئیتر شرکتی خصوصی است اما نمونه‌های زیادی از این کمپانی‌های خصوصی را در روسیه و چین دیده‌ایم که موقع سانسور به دوستان نزدیک دولت تبدیل شده و به آن‌ها در رسیدن به هدف‌شان کمک کرده‌اند."

آدرس نادرست رسانه‌های غربی در خصوص شبکه‌های مجازی

همان گونه که اشاره شد، شبکه بی‌بی‌سی، نقش به سزایی در توجیه اقدامات اخیر شبکه‌های مجازی در قالب "استقلال روسای این شبکه‌ها" ایفا کرده و سعی دارد به مخاطبان این گونه القا کند که اقدامات صورت گرفته در خصوص مسدود سازی حساب‌های کاربری ترامپ، ارتباطی به "تاثیرپذیری شبکه‌های اجتماعی مشهور جهان" از کانون‌های قدرت ندارد! شبکه بی‌بی‌سی در یکی از آخرین تحلیل‌های هدفمند خود در این خصوص می‌نویسد:

"واقعیت این است که شبکه‌های اجتماعی شرکت‌های خصوصی هستند و امثال مارک زاکربرگ، موسس فیس‌بوک و جک دورسی، بنیانگذار توئیتر می‌توانند مانند روسای باشگاه‌های خصوصی برای اعضای خود

ادامه در صفحه بعد

قوانین ویژه داخلی تعیین کنند. یکی از قوانین کلیدی آن‌ها این بوده که محتوای به اشتراک گذاشته شده توسط سیاستمداران برای گفت‌وگو عمومی مهم است. در همین راستا پلتفرم‌هایی نظیر فیس‌بوک و توئیتر اعلام کرده‌اند در رابطه با مقررات مربوط به کاربران به شخصیت‌های مهم از جمله رییس جمهور آمریکا آزادی عمل بیشتری خواهند داد. اما از زمان آغاز همه‌گیری ویروس کرونا اوضاع به شکل قابل ملاحظه‌ای تغییر کرده و این شرکت‌ها اقدامات بیشتری علیه رهبران دنیا انجام داده‌اند.

شبکه بی‌بی‌سی در راستای اثبات ادعای خود مثال‌های زیر را برجسته ساخته است: "در ماه مارس، فیس‌بوک و توئیتر پیام‌های ژانر بولسونارو، رییس جمهوری برزیل و نیکولاس مادورو، همتای ونزوئلایی‌اش را به دلیل ترویج اطلاعات نادرست در رابطه با بیماری کووید-۱۹ پاک کردند. در ماه مه هم توئیتر واکنشی مشابه علیه رییس جمهور آمریکا انجام داد و یکی از پست‌های او را به دلیل ستایش خشونت زیر یک پیام هشدار به کاربران پنهان کرد. ترامپ در واکنش به اعتراضات "جان سیاهان مهم است"، نوشته بود: "وقتی غارت شروع شود، تیراندازی هم آغاز خواهد شد." مت‌ناواریا، کارشناس حوزه شبکه‌های اجتماعی می‌گوید مسدود شدن حساب‌های کاربری ترامپ، سرآغاز "رویه‌ای کلیدی" در نحوه نظارت این پلتفرم‌ها بر کاربران و پست‌هایشان خواهد بود. برخی تحلیل‌گران معتقدند این اقدام می‌تواند نقطه عطفی برای تعدیل محتوا در حوزه فناوری در سراسر جهان باشد. ویننی مریل، وکیل و کارشناس حوزه فناوری نیز می‌گوید این اقدامات از تغییر موضع غول‌های فناوری در رابطه با تعدیل محتوا حکایت دارد: "قوانین و خط‌مشی‌های شبکه‌های اجتماعی با گذر زمان تحول پیدا می‌کنند و این امری طبیعی است. اما آن‌ها به طور مداوم و یکسان در سراسر جهان اعمال نمی‌شوند. به نظر من حذف رییس جمهور می‌تواند آغاز پاکسازی رفتارهای مشابه در سطح جهانی باشد."

سوالاتی که رسانه‌های غربی پاسخ نمی‌دهند

شبکه بی‌بی‌سی و دیگر رسانه‌های غربی، به دغدغه‌ها، نکات و سوالات اساسی و مهم در خصوص اقدام اخیر توئیتر، فیس‌بوک، یوتیوب و شبکه پارلر (در خصوص بسته شدن حساب‌های کاربری ترامپ) پاسخ نمی‌دهند:

چرا تا قبل از ششم ژانویه (که شاهد حمله طرفداران ترامپ به کنگره بودیم)، شبکه‌های اجتماعی اقدامی در راستای محدودسازی حساب‌های کاربری ملی‌گرایان افراطی و نژادپرستان صورت نداده بودند؟ حتی در جریان برگزاری تظاهرات گسترده در آمریکا و اروپا بر سر قتل جرج فلویید جوان سیاه‌پوست آمریکایی نیز چنین محدودیتهایی اعمال نشد!

چرا شبکه‌های اجتماعی در قبال حوادث مشابه و خشونت‌باری که همزمان در کشورهایمانند بلاروس و علیه دولت مستقر در این کشور (دولت لوکاشنکو) رخ می‌دهد، دست به سانسور حساب‌های مخالفان نمی‌زنند؟

بر همگان مسجل است که بخش اعظمی از یارگیری جریان‌های موسوم به "ملی‌گرایان افراطی"، "نژادپرستان"، "نئونازیست‌ها"، "فاشیست‌ها" و..... از طریق شبکه‌های اجتماعی وطنی ۶ سال اخیر (از سال ۲۰۱۴- زمان آغاز بحران پناهجویان در اروپا) تاکنون صورت گرفته است. چرا تا این زمان، اقدامی در راستای جلوگیری از این روند صورت نگرفته بود؟

چرا تا قبل از برگزاری انتخابات سوم نوامبر سال ۲۰۲۰ و اعلام شکست ترامپ در انتخابات ریاست جمهوری، اقدامی در راستای محدودسازی واقعی وی و طرفدارانش در شبکه‌های اجتماعی صورت نگرفته بود؟! یعنی بسته شدن حساب وی دقیقاً زمانی صورت

گرفت که وی به عنوان رئیس جمهور رسمی و مستقر در کاخ سفید حضور داشته است!

پروسه نظارت محتوایی "بر شبکه‌های مجازی، قرار است در آینده‌ای نزدیک علیه چه کسانی و به چه بهانه‌هایی صورت گیرد؟! به نظر می‌رسد در آینده، موسسان و مدیران شبکه‌های اجتماعی، به بهانه "حفظ آزادی بیان" و "صیانت از ارزشهای بنیادین بشری"، هرگونه انتقادی از "ساختار نظام سرمایه‌داری" یا "نئولیبرالیسم" و "نهادهای آمریکایی-اروپایی" را سرکوب کرده و حساب‌های مربوطه را سریعاً مسدود کنند. البته این روند، تا الان

نیز در شبکه‌های اجتماعی حاکم بوده اما پس از اتفاقات اخیر در آمریکا شدت خواهد گرفت. به عبارت بهتر، اقدامات سازماندهی شده، دستوری و هدفمند رهبران شبکه

های ظاهراً مستقل! اجتماعی و مجازی، مقدمه و پیش درآمدی برای بروز اقدامات "سلبی" و "بازارنده" علیه کل منتقدان نظام و ساختارهای حاکم بر آمریکا و کشورهای اروپایی محسوب می‌شود. بنابراین، نباید با پدیده "مسدود شدن حساب‌های مجازی

ترامپ و حامیان آن" به مثابه یک "پدیده طبیعی" برخورد کرد. در این میان، باید مراقب آدرس‌ها و نشانه‌های نادرستی که از سوی رسانه‌های غربی و کارشناسان فضای مجازی در این شبکه‌ها بیان می‌شود، بود. اکثر این تحلیل‌گران و کارشناسان، سعی دارند ضمن

ارائه تفسیری وارونه، اقدام اخیر شبکه‌های اجتماعی را منبعث از "استقلال آنها در برابر نهادهای قدرت" دانسته و آن را مورد تعریف و تمجید قرار دهند!

سردار غلامرضا جلالی، رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، در گفت‌وگویی به ابعاد مختلف الزامات حکمرانی فضای سایبری در جهان پرداخته است. در ادامه این مصاحبه رami خوانید:

پرسش: در حال ورود به دوره دورانی هستیم که ظاهراً قرار است همه چیز بر بستر دیجیتال قرار بگیرد. این اتفاق در عرصه فرهنگ با شبکه‌های اجتماعی افتاد، در عرصه اقتصاد با پول‌های دیجیتال می‌افتد، در آینده هم ظاهراً قرار است انرژی نیز غیرمتمرکز و توسط مردم تولید شود و آن مرکزیت دولت را در این عرصه‌ها شاهد خواهیم بود که از بین می‌رود. اینجا یک چالش حکمرانی پدید می‌آید. یعنی اگر قرار است مفهوم دولت از بین برود و ما دیگر چیزی به نام دولت مرکزی نداشته باشیم، سرنوشت مقوله حکمرانی چطور می‌شود؟ یعنی آیا کنترل همه چیز به دست مردم می‌افتد؟ یا این شعار و پوششی است که جلوی صحنه بیان می‌شود و پشت صحنه همان استعماری است که شدیدتر از گذشته اعمال خواهد شد و همه مناسبات مردم تحت کنترل قرار می‌گیرد؟ آیا این مطلوب است که نقش دولت و حاکمیت در عرصه‌های مختلف کم شود؟ از نقطه نظر منافع ملی چطور باید این شرایط جدید را فهم کنیم؟

در این موضوع ما با چند مفهوم دیگر هستیم. یک مفهوم تحولات حوزه تکنولوژی در حوزه اطلاعات، رسانه و ارتباطات است که قابلیت‌های زیادی تولید کرده است. اگر این فناوری این قابلیت‌ها را تولید نمی‌کرد شاید امروز این حرف‌ها را نمی‌توانستیم بزنیم. در عصر قبل از عصر ارتباطات و رسانه این مفاهیم کاملاً جغرافیایی بود و مرز داشت ولی به تعبیری فناوری‌های نو مشخصاً فناوری اطلاعات و ارتباطات و موضوع رسانه، مرزها را برداشته و می‌توان گفت جنس مرزها را عوض کرده است. یعنی فراتر از مرزهای جغرافیایی بردهن و فکر مخاطب می‌نشیند و اثر می‌گذارد. مرزهای دیگر خیلی مرزهای واقعی نیستند و تعریف و روایت از هر حادثه بستگی به تسلط، نوع گفت‌وگو، نوع روایت، نوع ابزار و نوع قدرت رسانه دارد که می‌تواند اثر بگذارد.

حاکمیت سرمایه بر مردم تغییر نکرده است

از طرفی ارتباطات نوع حکمرانی جدید را تعریف کرده است. گفته می‌شود دموکراسی مبتنی بر افکار عمومی است و افکار عمومی نیز مبتنی بر سرمایه و سرمایه‌دار است. در واقع یک چرخه باطلی شکل گرفته است. سرمایه‌دار ابزار ساخت افکار عمومی را دارد و با ابزارش افکار عمومی را شکل می‌دهد و مدل حکومت را تعریف می‌کند و مردم را

به صحنه می‌آورد و مردم را اداره می‌کند. از آن طرف مردم دوباره برده سرمایه‌داری می‌شوند و سیستم آن‌ها را مدیریت می‌کند. شاید از مدل جدیدی به نام دموکراسی سخن گفته شود ولی حاکمیت هنوز حاکمیت سرمایه است. چه کسی با افکار عمومی و با روایت‌های کلان در دنیا ارتباط دارد؟ صاحب سرمایه. کسی که سرمایه، پول، ابزار، آژانس‌های رسانه و چیزهای دیگر در اختیارش هست. در واقع یک پارادایم مدل حکمرانی است.

بعد از دوره رسانه و در عرصه دیگری می‌شویم که عرصه ظهور فضای سایبری به عنوان نقش غالب رسانه است. قبل از رسانه بودن نقش ارتباطی، نقش محتوایی و مدیریتی داشته است ولی اینجا نقش رسانه‌ای آن غالب می‌شود. مثلاً یکی از محصولاتش می‌شود شبکه اجتماعی و در واقع مدل تعاملات و کار رسانه‌ای را به تعبیری عوض می‌کند. ابتدای ورود شبکه اجتماعی یک تصویری از آن درست شد که به آن شبکه اجتماعی دوطرفه یا چند طرفه می‌گویند. در نسل اول رسانه شما فقط تولید می‌کنید. در نسل دوم شما تولید می‌کنید و مردم بهره‌بردار می‌کند. در نسل سوم دوطرفه تولید صورت می‌گیرد و در نسل چهارم در این فضا همه تولیدکننده هستند. همه در حال تولید محتوا هستند.

ظهور مفهومی به نام جنگ شبکه‌های اجتماعی

در این مدل هم می‌بینید مدل حکمرانی ثابت است و دوباره ابزار آن عوض شده است. کمی که جلوتر می‌آییم مثلاً در اعتراضات جلیقه زردها در فرانسه یا اغتشاشاتی که در برخی کشورها مانند ایران، عراق، سوریه، لبنان و.... اگر ما جزا را مشخص می‌کنیم، با وجود تمامی ادعاها در مورد آزادی رسانه‌ها و جریان اطلاع‌رسانی، حقیقت آن است که ساختاری در فرادست مشغول مدیریت این اطلاع‌رسانی است و اهدافی در پشت پرده را دنبال می‌کند. دانشمندان علم ارتباطات امروز از مفهومی به نام جنگ شبکه‌های اجتماعی نام برده و می‌گویند همین شبکه‌آزاد و مردم محور به نام شبکه اجتماعی، می‌تواند در کنترل صاحب فناوری و پلتفرم و زیرساخت قرار بگیرد و دوباره به کارگیری مردم در جهت منافع سرمایه‌داری رقم بخورد. تنها با این تفاوت که این دفعه مردم در زمین بازی دیگری بازی می‌کنند.

از این مثال‌ها می‌خواهم این طور نتیجه بگیرم که ابزار مدل حکمرانی عوض می‌شود ولی بالآخره سرمایه‌داران همیشه بالا هستند و هر نوع تکنولوژی را آن‌ها پرورش و توسعه می‌دهند و استراتژی تکنولوژی را آن‌ها تدوین می‌کنند. اینکه ما چه

تبیین الزامات حکمرانی مطلوب سایبری ارتباط با اقیانوس و داشتن یک دریای امن

تکنولوژی را برای چه کاری می‌خواهیم آنها تعیین می‌کنند. این طور نیست که تکنولوژی از کشورهای جهان سوم خلق شود و بالا برود و حالا آن‌ها بیایند و آن را در کنترل بگیرند. برخی از این تکنولوژی‌ها هم تیغ دو دم هستند یعنی هم فرصت و هم تهدید دارند. ابزاری شده که کسی بخواهد از سیاست‌های رئیس جمهور آمریکا هم ابراز ناراحتی بکنم می‌تواند در این مدل تکنولوژی نظرش را بگوید و دیده شود ولی هیچ کدام این‌ها تأثیری در حاکمیت سرمایه بر مردم ندارد. ابزارها عوض می‌شوند اما حاکمان و محکومین ثابت هستند و تنها وسایل، مدل‌ها و روش‌ها تغییر می‌کند.

راهبرد آمریکا اداره جهان با ابزار فضای سایبری است
آمریکایی‌ها در سند امنیت ملی‌شان در سال

باشد. حتی اروپایی‌ها به این جمع‌بندی رسیدند که فضای سایبر، ارتباطات، آزادی، لیبرالیسم و لیبرال دموکراسی همه خوب است ولی همه این‌ها دارند تحت سلطه می‌روند و کم‌کم به این نتیجه رسیدند که مدل حکمرانی باید عوض شود و به تعبیری نگاه ملی‌گرایی در فضای سایبر دارد قوت می‌گیرد.

تعبیری وجود دارد به نام Cyber Territory یا قلمرو سایبری که مدل حکمرانی در این قلمرو تعریف می‌شود. یک تعبیر دیگر به نام Cyber Nationalizing به معنی تعریف قلمرو ملی در فضای سایبر نیز مطرح است. چون همه دارایی‌ها - دارایی به مفهوم عام آن یا همان asset - با ماهیت سایبری که در حال حاضر ابعاد گسترده‌ای یافته است در اقیانوس بزرگی به نام جهان سایبری سرازیر می‌شود که تمام ورودی‌ها، خروجی‌ها، انبار و صندوقچه‌های آن دست آمریکاست. خیلی‌ها حاضر نیستند دارایی‌هایشان را در چنین فضایی بگذارند و مرزهایی برای خود تعریف می‌کنند. در این اقیانوس دریا، دریاچه، جزیره خاص و حتی استخر برای خودشان تعریف می‌کنند؛ یعنی فضای محدود تحت مدیریت و نظارت.

حکمرانی ملی سایبری دغدغه کشورهای مستقل جهان

این کار را اولین بار چینی‌ها انجام دادند. چینی‌ها آمدند در دنیای نو اینترنت چینی خلق کردند که البته این مسئله موافقان و مخالفانی دارد. یک عده می‌گویند این یعنی مخالفت با آزادی افکار عمومی. در صورتی که آن طرف ماجرا هم یعنی همه چیزتان را به غریب‌ها بدهید. در میان این دو گانه که آیا جهانی باشیم یا ملی باشیم حادثه کرونا هم حقایق را برای ما اثبات کرد. در اروپا دیدیم که اصل کار، نهادهای ملی هستند و حتی در اتحادیه اروپا کشورها از هم ماسک از روی می‌کردند و حاضر نبودند در شرایط اضطراری به هم کمک کنند. یعنی مرزهای جغرافیایی میان ایتالیا، فرانسه، انگلیس و ... واقعی هستند علی‌رغم اینکه تاحدی در اتحادیه اقتصادی اروپا و اتحادیه سیاسی اروپا حل شده‌اند. رئیس جمهور فرانسه در کنفرانس امنیت سایبری پاریس می‌گوید که اینترنت در دنیا دو جور است: کالیفرنایی و چینی. یعنی می‌گوید یکی جهانی و یکی ملی است. سپس می‌گوید ما هم باید یک اینترنت اروپایی داشته باشیم. یعنی ما هم باید دنبال یک مدل حکمرانی و تعریف یک قلمرو سایبری برای خودمان در اروپا باشیم و گزینه اختیار افکار عمومی خودمان را هم نداریم و کنترلی روی پول، اقتصاد و سیاستمان نخواهیم داشت.

پس در اینجا دو جریان وجود دارد. یکی جریان حاکم که آمریکایی‌ها هستند و

استراتژی‌هایشان مشخص است یک جریان هم کشورهای دیگر به غیر از آمریکا هستند؛ از اروپا گرفته تا روسیه و چین و ... بعد است کشورهای که برای استقلالشان ارزش قائل هستند در برابر این جریان تسلیم شوند و بپذیرند. کشورهای تابع که هیچ هویت مستقلی برای خود تعریف نکرده‌اند از آن‌ها می‌گذریم. ولی مثلاً اروپا، چین، ایران، هند، روسیه این‌ها که در دنیا استقلال دارند و حرف‌هایی برای گفتن دارند حتماً تسلیم نمی‌شوند و دنبال تعریف مدل حکمرانی خودشان هستند. تعریف رویکرد ملی یا قلمرو و مدل حکمرانی ملی در فضای سایبری در حال تبدیل شدن به یک رویکرد جهانی است و همه کشورهای مستقل و دارای فهم درست از استقلال در دنیا این مسئله را دنبال می‌کنند. در مدل آمریکایی‌ها تمام نرم‌افزارها سخت‌افزارها به صورت کلی به طور متمرکز دارند از مرکز اینترنت جهانی دستور می‌گیرند، همه کنترل‌گریز هستند و از کنترل دولت‌ها فرار می‌کنند، همه‌شان درون رگولاتوری هستند، همه‌شان طرفدار این هستند که هیچ دولتی روی آن‌ها تسلط نداشته باشد و یک حکومت واحد باشد که آن حکومت آمریکایی‌هاست.

آمریکا به دنبال امریکانیزیشن جهان است

آمریکایی‌ها اگر زورشان برسد جهانی شدن و گلوبالیزیشن (Globalization) را امریکانیزیشن (Americanization) تعریف می‌کنند. یعنی از دید آن‌ها آمریکایی شدن مساوی با جهانی شدن است. طبیعتاً به لحاظ فلسفی، دنیا این را پذیرفته است نه به مفهوم عملی کسی آن را می‌پذیرد. یک جدالی بین آن‌ها و دیگران است. در جدال دو مدل حکمرانی در دنیا، ما طرفدار ارتباط با اقیانوس و داشتن یک دریای امن در فضای اینترنت هستیم. نمی‌گوییم ارتباط نداشته باشیم. در دانش، فرهنگ، علم، تمدن و تماس اجتماعی با همه جای دنیا ارتباط داشته باشیم ولی جلوی تسلط، استیلا، کنترل و زیر سلطه رفتن را بگیریم. به تعبیری با تعریف یک مدل حکمرانی، استقلال ملی درونی کشور را در فضای سایبری تأمین کنیم.

پرسش: در واقع اگر استقلال برای ما مهم است مفهوم استقلال سایبری یک مفهوم است که امروز باید دنبال کنیم.

همه چیز از ادعای سایبری پیدای می‌کند. روزی می‌گفتند e-trade یعنی تجارت الکترونیک، ge-book... بعد از مدتی گفتند everything - یعنی همه چیز الکترونیک. الان همه چیز سایبری شده است. کشورها با سرعت کم‌کم زیاد دارند به این سمت جلوتر می‌روند. در واقع زندگی‌شان در فضای

سایبر است. در نتیجه استقلال شان هم در فضای سایبر تعیین می شود.
آمریکا می خواهند رمز ارزهای را تحت کنترل در آورند

به عنوان مثال به رمز ارزها و پول های دیجیتال اشاره کردید. اگر این مدل رمز ارز درون همین تکنولوژی ها جلوه ببرد، هم فرصت ها و هم تهدید هایی در آن نهفته است. مایک صحبتی در مورد فرصت های رمز ارز داشتیم مبنی بر اینکه اگر رمز ارزها در راستای همین الگو هایی که هست که طرف گیرنده و دریافت کننده بتوانند مستقیم و خارج از کنترل هربانکی، چه بانک مرکزی ما چه بانک مرکزی جهانی، پولشان را تبادل کنند تمام نظام پولی دنیا و نه فقط ماعوض می شود. آمریکایی ها که می خواهند ما را تحریم کنند با دلا رمی خواهند تحریم کنند و دلا رمی که می خواهند در چرخه اقتصادی بگذارند باید از بانک مرکزی آمریکا بگذرد. اگر قرار است پولی از طرف خریدار به فروشنده منتقل شود بدون عبور از چرخه بانک مرکزی ها یعنی آمریکا دیگر تسلطی در دنیا نخواهد داشت. این از حوزه های فرصت محورش است. به شدت آمریکایی ها دنبال این هستند که راه حل هایی پیدا کنند تا بتوانند رمز ارزها را تحت کنترل در آورند.

در درون این تلاطمات و روند تکنولوژی فرصت های زیادی هم به وجود می آید. اگر کشوری بخواهد برای خودش در این فضا حوزه ملی تعریف یا به لحاظ سایبری استقلالش را باز تعریف کند حتماً فرصت های زیادی در آن هست. با نگاه ملی به فضای سایبری به نظر من کاملاً شدنی است. اگر هوشمند و با حوصله و دقیق باشیم کاملاً شدنی است و ما می توانیم از همه مزایای فضای سایبر استفاده کنیم و تقریباً از اکثر بلاها و مشکلاتش مصون باشیم.

پرسش: یک چالشی که اینجا وجود دارد این است که مباحث افکار عمومی طرف هستیم و مدام دارند این را در افکار عمومی تبلیغ می کنند که شما تحت کنترل دولت هایتان هستید ولی مدیریت رسانه باشکده های

اجتماعی غیر متمرکزی شود و تحت کنترل شما در می آید و با پول دیجیتال اقتصاد غیر متمرکزی شود و در اختیار مردم قرار می گیرد. یعنی مدام می گویند قرار است این کنترل دست مردم بیفتد. در چنین بازی رسانه ای هر دولتی بیاید صحبت از کنترل و فضای مجازی و پول دیجیتال بکند، در یک بازی از پیش تعریف شده قرار می گیرد که بازنده آن مشخص است.

دولت و حکومت دو تعریف دارند که ما هر دو را یکی فرض می گیریم. Government و State را یکی می گیریم و به آن حکومت می گوئیم. یک رابطه ای بین حکومت و مردم وجود دارد. مردم برای چه حکومت می خواهند؟ برای تولید امنیت، تأمین نیازمندی ها و دادن خدمات مورد نیاز آن ها حکومت می خواهند. حالا اگر دولتی باشد که نتواند این خدمات را بدهد علی القاعده دیگر نامش دولت نیست.

فرض کنید شما امروز چند میلیارد تومان پول دارید و آن را تبدیل به رمز ارز کردید. شب استراحت می کنید صبح بلند می شوید سیستم خود را روشن می کنید و می بینید سرمایه شما دود شد و به هوا رفته است. حال چه کسی باید کمکتان کند؟ منی که پولم رفته است دنبال کسی هستم از من حمایت کند و آن را به من برگرداند اما آن حمایت کننده کیست؟ حکومت. من به او رأی و اختیار داده ام تا امنیت من و دارایی هایم را تضمین کند. یکی از امنیت ها امنیت اقتصادی است و مردم می خواهند حکومت از مال و دارایی شان حفاظت کند.

دولت می گوید برای اینکه بتوانم از تو حفاظت کنم باید به کسی که من تأیید می کنم وصل شوی که این یعنی رگولاتوری.

در بعد فرهنگی اگر فرزند یک خانواده در اثر تشویق یک کانال یا سایت خبری، خودکشی کند، تکلیف آن خانواده چیست و باید به کجای شکایت ببرند؟ چه کسی به این صفحه مجازی اجازه داده به یک بچه ۱۲، ۱۳ ساله خودکشی یاد دهد؟! پس باید جامعه امن باشد. امنیت جامعه را از چه کسی باید خواست؟ طبیعی است که از دولت و حکومت. بالاخره باید دولت در تولید امنیت اقتصادی، جانی و روانی موفق باشد. اصلاً از اساسی ترین وظایف دولت و حکومت تأمین امنیت است و حکومتی که نتواند امنیت تولید کند حکومت نیست.

حالا امنیت در فضای مجازی چطور تولید می شود؟ باید تنظیم مقررات یا رگولاتوری یعنی تولید محتوا و شخص تولید کننده آن و نرم افزاری که برای این کار استفاده می شود مشخص و دارای کد شناسایی و همه در چارچوب مقررات و ضوابط که اهل فن تدوین کرده اند فعالیت کنند. این کارها

یعنی رگولاتوری یعنی قانون یعنی امنیت یعنی حکومت.

نیازمند رگولاتوری تخصصی و مدرن در فضای مجازی هستیم

بنابراین باید به این گفتمان و درک برسیم که برای تأمین آزادی و امنیتمان، چارچوب هایی را بپذیریم. اگر آزادی می خواهیم باید یکسری محدودیت ها را بپذیریم. اگر امنیت می خواهیم هم همین طور. ما اگر می خواهیم ایمن رانندگی کنیم باید به مقررات راهنمایی و رانندگی احترام بگذاریم و محدودیت های قانونی را بپذیریم. مثلاً یک آدم مست یا کسی که به سن قانونی نرسیده حق رانندگی ندارد چون ممکن است جان دیگران را به خطر بیندازد. این ضرورت وجود دولت و حکومت است. پس اینکه آمریکا می خواهد کنترل دولت ها را محدود کند یعنی می خواهد دنیا را بهم بزند و برای خودش منافع کسب کند. این رویه را طبیعتاً هیچ دولتی نمی پذیرد نه آمریکایی ها نه اروپایی ها نه شرقی ها و نه غربی ها. این واقعیت هایی است که باید جامعه را نسبت به آن آگاه کرد. به تعبیری وقتی تکنولوژی نو می آید باید فرهنگ استفاده از آن در کنار ضوابط، الزامات و رگولاتوری آن هم به کار گرفته شود. چیزی که امروز نیازمند آن هستیم رگولاتوری تخصصی و مدرن در فضای مجازی است که اگر این را درست تعریف کنیم همه چیز قانون و قاعده خواهد داشت. دنیا با تعیین قانون و مقررات اداره می شود. فضای سایبری هم این گونه است. اینکه چه چیزی خلاف و چه چیزی درست است باید با راجع به قانون مشخص شود. قانونی که منافع ملی و استقلال کشور را در فضای سایبری تأمین می کند. چون ماهیت فضای سایبری همین است که اجازه این کار را نمی دهد.

در همین فضا اگر عالمانه نگاه کنیم فرصت ها را خواهیم دید. رمز ارز انواع و اقسام دارد اگر رمز ارزی متناسب با نیازهای ما باشد برای ما فرصت است. طبیعتاً باید برای آن راه حل پیدا کرد. آیا ما پول ملی می خواهیم یا خیر؟ آیا باید ریال را جمع و کلا بادلار معامله کنیم؟ اگر این حرف درست باشد می گوئیم دلار دست کیست؟ دست بانک مرکزی آمریکا است. آیا او همه منافع ما را تأمین می کند؟ طبیعتاً خیر. پول ملی بخشی از امنیت اقتصادی مردم است. پس باید پول ملی داشته باشیم. ارتقاء و امنیت و ارزش پول ملی باید حفظ شده باشد و تکلیفش مشخص باشد. ما می توانیم با استراتژی خاصی از قابلیت رمز ارز به عنوان پول (رمز ارز) بین المللی استفاده کنیم و نفت را پشتوانه آن قرار دهیم. می توانیم با برخی از کشورهای همسوار (از زمین المللی واحد) تولید کنیم. خودمان هم به لحاظ فنی

و تخصصی آن را حمایت کنیم که بتواند انجام شود. آن موقع خودمان می توانیم صاحب یک پول بین المللی کلان باشیم و کارهایمان را انجام دهیم، اینها همه فرصت است. ضمن اینکه باید رابطه اش را با پول ملی تعریف کنیم. چطور پول ملی به پول بین المللی تبدیل شود و برعکس. چطور ارزشش حفظ شود و حتی ارتقاء یابد. این کاملاً شدنی است.

پرسش: یعنی راهبردی که به نظر شما می رسد این است که ما پول دیجیتال ملی ایجاد کنیم؟

ملی می توانیم بپشتوانه نفت یا سایر دارائی های ملی، رمز ارز ملی داشته باشیم و می توانیم رمز ارز مشترک بین المللی با کشورهای همسو داشته باشیم. این کار نیازمند مقدمات بسیاری است. مافضایی به نام اکوسیستم رمز ارزها تعریف کردیم که اگر قرار باشد رمز ارز داشته باشیم نیازمند چه الزاماتی است. مثلاً یک بانک مرکزی دیجیتال می خواهیم که بر نظامات رمز ارز تسلط داشته باشد. همچنین نیازمند یک مجموعه رگولاتوری هستیم که قوانین و مقررات رمز ارز را متناسب با الزامات خودمان تنظیم کند. یک مجموعه سخت افزارها برای فرایند تولید و تبدیل نیاز است. یک مجموعه نرم افزار و مجموعه ها و شرکت های پیمانکار خدماتی و مشاوره هم می خواهیم که باید به کار گرفته شود. همچنین باید دانش تخصصی و رشته ای برای این موضوع در دانشگاه تدریس شده و به تربیت نیروی انسانی پرداخته و دانشگاه های مادر رشته های مختلف فنی، مالی و اقتصادی درباره این موضوع به بحث و تبادل نظر بپردازند. مهمتر از همه نظام رمز ارز نیازمند یک مدیر است. به عبارت بهتر هر آنچه برای نظام پولی و مالی ما مبتنی بر اسکناس و ریال وجود دارد باید برای نظام رمز ارز نیز ایجاد شود.

الزامات ایجاد رمز ارز ملی

بنده پیشنهادی به بانک مرکزی ارائه کردم که شما می توانید یکی از بانک های کشور را به عنوان بانک مرکزی دیجیتال در نظر بگیرید که زیر نظر بانک مرکزی فعالیت کند و در همه بانک ها به تدریج در آموزش، مقررات، سخت افزار و نرم افزار و شرکت های پیمانکاری، سیستم های کمکی و ... کار کند. سپس این روند منجر به تشکیل یک بسیج علمی و تخصصی در حوزه رمز ارز شود تا بتوانند درباره آن اظهار نظر کنند و پایه های دانشی و تکنولوژی ما بالاتر بیاید و در بازه زمانی مناسب از آن استفاده کنیم.

پرسش: باتوجه به اینکه اینترنت جهانی تحت کنترل آمریکا است ملی توانیم در این زمینه وارد شویم یا باید در باره شبکه ملی اطلاعات هم فکر کرده باشیم؟ از طرفی بحث راه اندازی اینترنت ماهواره ای نیز

جدی است و شبکه ملی اطلاعات را به چالش می کشد.

این ها همه مسائلی متصل به هم هستند. آن مدل حکمرانی که مدل ملی است این است که مایک دریایی باشیم که کشورهای همسو هم می توانند جزء آن تعریف شود. باقیانوس ارتباط داشته باشیم ولی استقلال خودمان را هم در آن حفظ کنیم. این طور نباشد که هر کسی در آن وارد شده و همه سیستم ها را به هم بزند. بحث اینترنت ماهواره ای هم بسیار مهم و مفصل است که در این گفت و گو مجال و فرصت پرداختن به آن نیست و یک بحث مفصل را می طلبد.

پرسش: در رابطه با ارتباط بیت کوین با سازمان NSA شواهد و اطلاعاتی دارید؟

حدسیاتی هست ولی مدارک و استنادات می خواهد. دوستانی که راجع به این موضوع صحبت می کنند و ممکن است تحلیل هم ارائه کنند می گویند چون تسلط NSA روی اینترنت وجود دارد بنابراین این ها نمی تواند خارج از آن سیستم شکل بگیرد. این یک نگاه تحلیلی به مسئله است. یک نگاه هم این است که NSA به آن اندازه قوی نیست که بتواند

پرسش: از طرفی هم پروژه ای جهانی است که بعد از ۱۲ سال هنوز مشخص نیست مرکز آن کجاست. در نتیجه به نظرمی رسید که نهاد اطلاعاتی و امنیتی پشت ماجرا است.

همان طور که عرض کردم در رمز ارز هم فرصت و هم تهدید وجود دارد. ما نمی توانیم به پدیده ها نگاه کاملاً سیاه و سفید داشته باشیم و هر پدیده ای را محکوم به توطئه بدانیم. من می گویم وقتی شما سوار و مسلط به یک تکنولوژی می شوید در آن فرصت های بسیاری است که می توانید استفاده کنید. ابتداء شبکه های اجتماعی این طور نگاه می شود ولی بعد مشخص شد فوایدش بیشتر از مضراتش است. در حوزه رمز ارز هم همین طور است یعنی قابلیت ها در آن خیلی زیاد است.

حقیقت آمریکا ساختمان های مجلل سربه فلک کشیده نیست

به طور کلی دو تفکر وجود دارد. تفکر اول اینکه همه چیز در کنترل امریکا است و او همه چیز را در کنترل دارد و اداره می کند. این تفکر یعنی امریکا خداست. یک تفکر دیگر است که می گوید امریکا تلاش می کند همه را کنترل کند ولی به صدها دلیل اغلب

آمریکا ساختمان های مجلل سربه فلک کشیده نیست، این همه فقر و بیکاری و بدبختی ناشی از سیاست گذاری غلط است. سیاست گذاری غلط را چه کسی انجام می دهد؟ همین هایی که مدعی هستند می خواهند دنیا را اداره کنند. می آیند زور می گویند و کسانی که از آن ها زور می پذیرند تحت سلطه شان می روند و اگر نپذیرند با آن ها درگیر هستند. موضوع امریکا و صهیونیست ها مهم هستند ولی از خدا مهم تر نیستند. یعنی این قدر بزرگنمایی نکنیم. هر چه بدی است متعلق به این ها است ولی این طور نیست که این ها بنشینند همه جای دنیا را برنامه ریزی کنند و اراده ما اثر نداشته باشد. حتماً اثر دارد و برخورد می کنیم. در توطئه شناسی باید دقیق و منطقی بود. مقام معظم رهبری تعبیری از دشمن دارند و می فرمایند دشمن را نه آن چنان متوهمانه دستکم بگیرد و نه آن چنان بزرگ کنید که خودتان هم از آن بترسید. یک نگاه و برآورد واقعی و دقیق از توان و قدرت دشمن داشته باشیم. واقعی یعنی بشود بشمارید، استدلال کنید، دقت داشته باشید و هر حرفی می زنید مدرکی پشتش باشد وگرنه ماد چارطراحی دشمن

اساسی مردم و مقولاتی از این قبیل داشته باشند. به تعبیر رهبر معظم انقلاب در این زمینه تولید قدرت کنند و گرنه حتماً تحت تسلط قرار می گیرند. ما همه ابزارهای لازم را برای تولید قدرت و تعریف یک فضای کاملاً مقتدرانه در فضای سایبری برای حکمرانی خودمان داریم. به واقع هیچ نقطه ضعفی در زیر ساخت ها و مؤلفه های قدرت نمی بینم. البته در مدیریت و برنامه ریزی مشکلاتی داریم که باید آن را ساماندهی کنیم و ایرادات را برطرف کنیم. ولی تقریباً ما همه ابزارهای لازم را داریم. اصل قدرت سایبری، نیروی انسانی است. بعد از آن دانش در رشته های مختلف است. ما نیروی انسانی بسیار خوب و شایسته ای از نظر آمار کمی و کیفی داریم. در هر حوزه ای که ورود کردیم ثابت کردیم می توانیم. نمونه آن توان دفاعی و موشکی ماست. همه این ها دانش می خواهد و این دانش داخل کشور تولید شده است. این یک معجزه در دنیا است. یعنی ما همه ابزار دانشی را داشتیم، محصول تولید کردیم و این را در عمل اثبات کردیم. این نقطه ای است که می تواند وجود توانایی را اثبات کند. ولی ما در حوزه هایی مانند

همه دنیا را کنترل کند، چون ما شاهد این هستیم استراتژی های امریکا در دنیا به شدت و بی درپی غلط از آب در می آید. مدام به خطای می رود و مدیران عالی آنها با هم درگیر می شوند. رؤسای جمهورش بر سر سیاست های غلط به هم بدویبراه می گویند. پس ما نمی توانیم بگوییم هر چه NSA گفت و نوشت محقق می شود. خیلی از راهبردهایشان عملی نشده پس معلوم است که بسیاری از آن ها غلط است. بنابراین در حد ادعای توانم مطرح باشد ولی اثبات آن تا اندازه ای مشکل است.

برآوردهای امریکا غلط از آب در می آید و استراتژی، اعمال و اجرای آن غلط است و اساساً نمی تواند برآورد واقعی داشته باشد. بارها دیده ایم که در اکثر صحنه ها شکست خورده است. مقام معظم رهبری فرمودند در مناظره بین سران امریکا برای ریاست جمهوری، پشت پرده امریکا و واقعیات آن دیده می شود. چیزهایی که از اینجا نمی بینیم آنجا دیده می شود. وضعیت اقتصادی، فقر، بی سواد، گرسنگی، تبعیض نژادی، بی عدالتی، حقوق بشر و فرهنگ در امریکا اسفبار است و حقیقت

موهوم برای خود می شویم. **همه ابزارهای لازم برای حکمرانی قدرتمند سایبری را در اختیار داریم** بنده معتمد فضای سایبری یک پارادایم جدید در دنیا است. مدل حکمرانی، استقلال، حکومت، شغل، زندگی و همه را تحت تأثیر خودش قرار می دهد. یک الزام برای همه حکومت هاست که بنشینند و منطبق با اهداف و منافع ملیشان نسبت به این پارادایم و تحولات خودشان آن را تعریف و تنظیم کنند و یک بازتعریف از منافع ملی، استقلال سیاسی، حقوق

خودروسازی ملی، شبکه اجتماعی ملی و مواردی از این قبیل به نقطه مطلوب نرسیده ایم. علت نتوانستن نیست بلکه علت آن فقدان اراده کافی است. نخواستن از جنس برنامه و استراتژی است. یک برنامه جامع و یک استراتژی متمرکز و همه گرا که همه مؤلفه های قدرت ملی را در آن حوزه متمرکز کند که هنوز اراده ای برای آن شکل نگرفته است. آن اراده شکل بگیرد من معتقدم ما همه ابزارهای لازم را داریم کما اینکه در حوزه های دیگر این کار را کردیم و نشان داده ایم که می توانیم.

گفتگوی عماد باد کتر رسول جلیلی عضو شورای عالی فضای مجازی

استقلال در فضای مجازی بستر تولید قدرت ملی

شبکه ملی اطلاعات؛ توسعه اینترنت در جغرافیای ایران اسلامی

خواهد بود که تازمانی که این ابزارها در اختیار حاکمیت نباشند؛ استقلال مجازی محقق نمی شود. در دهه گذشته مسئولان کشور به استقلال در حوزه مجازی باور نداشتند. به غیر از مقام معظم رهبری که فهم دقیقی از پارامترهای حاکم بر فضای مجازی دارند؛ دیگر مسئولان رده بالای کشور، به این موضوع حساس، بی توجه بودند و نپذیرفتند که اگر موضوع استقلال در فضای سایبر جدی گرفته

شکلی که مؤلفه های قدرت در فضای مجازی بروزی کنند، با بروز این پارامترها در فضای واقعی بسیار متفاوت است ما در فضای واقعی نیروی انسانی و ابزار آلات جنگی داریم که معادل همین مؤلفه ها، ابزار قدرت و دفاع در فضای سایبر وجود دارد. پارامترهای استقلال و خود اتکایی در فضای مجازی، نرم تر و در فرمت نرم افزاری هستند پس ادوات حکمرانی سایبری و استقلال مجازی هم متفاوت

اگر رویکرد نظامی کشور، به واسطه استقلال سیاسی باعث شده که در بخشی از صنایع دفاعی خود اتکاشویم؛ همین موضوع در استقلال فضای مجازی هم متصور است یعنی صنایع دفاعی در فضای واقعی، کارکردی دارند که برای حاکمیت واجب هستند و معادل همین استقلال حقیقی، مؤلفه های نرم افزاری و پلتفرمی در فضای مجازی وجود دارد که اگر محقق نشود؛ استقلال سایبری عملیاتی نشده است.

رسول جلیلی رئیس دانشگاه صنعتی شریف و عضو حقیقی شورای عالی فضای مجازی است که از اسفند ماه سال ۱۳۹۰ با حکم رهبر معظم انقلاب به عضویت در این شورا منصوب شد. جلیلی از جمله صاحب نظران در موضوع چارچوب های حکمرانی سایبری کشور است که برهه های مختلف بر استقلال و نظارت بر فضای سایبری و مجازی تأکید کرده است.

نشریه عماد برای تبیین سیاست های حاکم بر فضای سایبری، توسعه شبکه ملی اطلاعات و پیام رسان های بومی و ضرورت توجه به پدافند سایبری، با این عضو شورای عالی فضای مجازی گفت و گو کرده است که مشروح آن را در ادامه می خوانید:

استقلال در فضای سایبری و مجازی در توسعه و پیشرفت کشورمان چه جایگاهی دارد و خود کفایی در این حوزه، کشور را از چه تهدیداتی مصون می دارد؟

وقتی از استقلال حرف می زنیم؛ یاد شعار استقلال آزادی، جمهوری اسلامی می افتیم که انقلاب اسلامی بر پایه این شعار به پیروزی رسید و جمهوری اسلامی به منظور فراهم کردن استقلال کشور و آزادی مردم بنا شد. و جوه استقلال بسیار گسترده و متنوع بوده و در مباحث، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، ارزشی و نظامی توجهات خوبی به مسئله استقلال شده که از همه این موارد مهم تر، بعد سیاسی استقلال است که اگر بعد سیاسی استقلال محقق شود، بقیه ابعاد قابل تحقق است. این بدان معنی نیست که حتما محقق می شوند بلکه باور و اعتقاد آن وجود دارد و در صورت امکان می تواند عملیاتی شود.

اگر در ۴۰ سال گذشته، مردم طعم استقلال را در فضای فیزیکی و واقعی چشیده باشند یعنی در رویکردها، تصمیمات، معیارها و قوانین، استقلال عملیاتی شده است همین بحث را ما در فضای مجازی و سایبری هم داریم چون فضای مجازی دوگانه فضای واقعی است که داشتن استقلال در فضای مجازی، رویکردها، باورها و راهبردهای خودش را دارد.

پدافند سایبری

عکس

نشود؛ کشور در حوزه مجازی مورد اشغال قرار می گیرد که متأسفانه در حال حاضر، بخش قابل توجهی از فضای مجازی کشور، تحت اشغال بیگانگان قرار دارد. باید در دولت جدید به موضوع استقلال و تاب آوری مجازی توجه ویژه شود که اگر استقلال سایبری برنامه ریزی و عملیاتی شود؛ به دنبال آن، استقلال در فناوری و ابعاد نرم افزاری هم محقق خواهد شد.

به موضوع فناوری اشاره کردید؛ برخی معتقدند ورود فناوری به کشور در تقابل با پدافند سایبری قرار دارد. تحلیل شما در این خصوص چیست و چگونه می توان در عین ورود تکنولوژی های مجازی و نرم افزاری، به استقلال سایبری رسید؟

پدافند سایبری یعنی کار بران و زیرساخت های مجازی کشور در برابر حملات دشمن مقاوم باشند، ضربه نپذیرند و آسیب پذیری زیرساخت های حوزه مجازی به حداقل برسد. پدافند سایبری هیچگونه تعارضی با ورود و تولید فناوری ندارد. تولید فناوری های داخلی که همسو و هم جهت با پدافند در حوزه سایبر است. در مورد ورود فناوری باید گفت؛ اگر بتوانیم مدیریت فناوری را درست بگیریم ما بر فناوری مورد نظر احاطه داریم و بر این اساس، اگر محصول حاصل از فناوری را در زمان نیاز وارد کنیم هیچگونه تهدیدی نظام پدافندی کشور را تهدید نمی کند و موضوعی که در سؤال قبل به اشغال فضای مجازی اشاره شد؛ زمانی است که هیچ چیزی از ارکان حکمرانی سایبری در اختیار ما قرار ندارد؛ یعنی قانون مادر این فضا اجرایی شود و قانون کشورهای دیگر بر کار بران مجازی ایرانی حکم فرماست. حتی برخی آموزش های مجازی در این ایام با اصول کشورهای دیگر در کشور ما اجرا می شود و اینجاست که می گوئیم اصول پدافند سایبری با قوانین کشور سازگار نیست چرا که کشورهای دیگر که گاهی خصوصی هم با ملت ایران دارند؛ تصمیم می گیرند که چه قوانینی در پلتفرم های مجازی اجرا شود و این ضوابط بدون هماهنگی و اطلاع مسئولان کشور پیاده سازی می شود.

در یکسال گذشته شاهد بودیم چند بار به زیرساخت های حیاتی کشور حمله شد که این حملات بازتاب سیاسی فراوانی در سطح دنیا به دنبال داشت و آسیب پذیری در برابر این حملات نشان می دهد مادر مدیریت فناوری های مجازی و زیرساخت های ارتباطاتی کوتاهی کردیم.

به نظر شما شبکه ملی اطلاعات، به عنوان یکی از مهم ترین بسترهای پدافند سایبری کشور، تا چه میزان در لایه های کاربردی و محتوایی تحقق پیدا کرده است و موانعی که اجرا و پیاده سازی این

شبکه راهبردی را به تأخیر انداخته؛ چه مواردی هستند؟

شبکه ملی اطلاعات، لایه های مختلف اطلاعاتی، ارتباطی و خدمات مورد نیاز عموم جامعه را در خود دارد که چند ده میلیون کاربر را درگیر کرده است. شبکه ملی اطلاعات نباید در اذهان عمومی و رسانه ای کشور به گونه ای بازتاب شود که مسئولان قصد دارند یک بستر اختصاصی و بسته ایجاد کنند. نخبگان و آحاد جامعه باید با واقعیات شبکه ملی اطلاعات آشنا شوند که تحقق این شبکه چیزی جدای از گسترش اینترنت در ایران نیست. به عبارت ساده تر، شبکه ملی اطلاعات همان توسعه اینترنت در جغرافیای جمهوری اسلامی ایران است. وقتی اینترنت بر بستر پلتفرم های بومی تعبیه شود در قالب شبکه ملی اطلاعات قرار می گیرد. شبکه ملی اطلاعات از اینترنت بومی سازی شده

“

اگر استقلال سایبری برنامه ریزی و عملیاتی شود؛ به دنبال آن، استقلال در فناوری و ابعاد نرم افزاری هم محقق خواهد شد

نخبگان و آحاد جامعه باید با واقعیات شبکه ملی اطلاعات آشنا شوند که تحقق این شبکه چیزی جدای از گسترش اینترنت در ایران نیست

شبکه ملی اطلاعات همان توسعه اینترنت در جغرافیای جمهوری اسلامی ایران است

جدا نیست و دو شبکه ارتباطی در کشور نخواهیم داشت. وقتی یک ماشین از مرز بازرگان وارد کشور ما می شود، باید طبق مقررات راهنمایی و رانندگی و محدودیت های سرعتی کشور ما رانندگی کند و وقتی قوانین جمهوری اسلامی ایران بر فضای مجازی و اینترنتی حکم فرما شود شبکه ملی اطلاعات پیاده سازی شده است.

شبکه ملی اطلاعات یک عنصر ایستانیست بلکه کاملاً پویا و در حال توسعه است. این شبکه مانند شهری است که همواره در حال تکامل است برخی جاده های آن دو طرفه یا یک طرفه می شود و محدودیت های آن در شرایط مختلف، متفاوت است. این شبکه هم ممکن است بنا به شرایط دچار تغییر شود یعنی همانطور که یک شهر همیشه زنده است شبکه ملی اطلاعات هم همواره در حال تکامل و توسعه است. همین الان بخش قابل توجهی از لایه های این شبکه محقق و پیاده سازی شده است و موانع پیش روی آن در ده گذشته، به عدم باور و اعتقاد مسئولان برمی گردد و اگر در سال های آتی همگرایی مثبتی میان مسئولان و مردم ایجاد شود و هر دو به لزوم اجرای این شبکه باور داشته باشند پیاده سازی چارچوب های سایبری بر مبنای شبکه ملی اطلاعات کار بسیار راحتی خواهد بود.

از دیدگاه شما پلتفرم های بومی در کاهش مخاطرات فضای سایبری و مجازی چه نقشی دارند؟

اگر سکوهایی که به کار بران مجازی خدمت ارائه می کنند؛ ذیل مقررات جمهوری اسلامی ایران باشند؛ داخلی یا خارجی بودن آن ها فرقی نمی کند البته داخلی بودن آن مزایای زیادی به همراه دارد مثلاً اشتغال آفرینی می کنند و فناوری از آنها استخراج می شود. پس در تمایز سکوهایی

داخلی و خارجی اگر ذیل مقررات کشور باشند، در موضوع اقتصاد و اشتغال با هم تفاوت دارند و کار آفرینی آن ها برای ما اهمیت خواهد داشت همین الان هم یکی از اپراتورهای اصلی کشور شریک خارجی دارد و بدون هیچ مشکلی در زیست بوم ارتباطی ما فعالیت می کند.

با توجه به مفهوم کلان داده ها، شبکه های اجتماعی از منظر امنیت اطلاعات چه تهدیدها و فرصت هایی خواهد داشت؟

شبکه های اجتماعی یکی از کانال های اصلی تولید داده هستند که به واسطه کار بران خود داده های مهمی تولید می کنند چون داده هایی که در این شبکه ها داده و ستد و تولید می شود، شخصی، اداری، آموزشی، بهداشتی بوده و همگی از حساسیت بالایی برخوردارند و کشورهای متخاصم با تحلیل و پردازش این داده ها افکار و اعتقادات راهبردی مخاطبان را هدایت می کنند.

بحث کلان داده بخصوص داده های تولیدی در شبکه های اجتماعی، مانند منابع نفتی برای دهه های آینده حساسیت دارند که اگر مقرراتی داشته باشیم که این کلان داده ها در حاکمیت جمهوری اسلامی ثبت و ضبط شوند، در آینده در راستای کار آفرینی از آن ها استفاده می شود. شرکت های دانش بنیان می توانند با این کلان داده ها، ایده های خلاقانه ای طراحی کنند که مخاطب و کاربر شبکه های اجتماعی باید مجاب شوند که زیرساخت ها و شبکه های اجتماعی بومی و تحت حکمرانی سایبری کشورمان، چه فرصت های خوبی می تواند در اختیار کار آفرینان قرار دهند.

مننون از شما که در این مصاحبه شرکت کردید
بنده هم از شما سپاسگزارم.

موسسه کارنگی در یکی از گزارش‌های خود، استراتژی سایبری پنتاگون در مواجهه با کشورهایمانند چین را مورد تحلیل و واکاوی قرار داده است. آنچه در این گزارش تحلیلی به وفور مشاهده می‌شود، تکیه بر توان رصد سایبری چینی هاست. قدرتی که منجر به عدم توانایی پنتاگون (و دیگر نهادهای امنیتی آمریکا) در نبرد سایبری با رقیب دیرینه واشنگتن شده است. در اینجا، به مرور بخش‌هایی از گزارش موسسه کارنگی در خصوص استراتژی سایبری وزارت دفاع آمریکا و میزان آمادگی پکن در مواجهه با آن می‌پردازیم:

مروری بر آخرین گزارش سایبری پنتاگون

گزارش راهبرد سایبری وزارت دفاع آمریکا در سال ۲۰۱۸ منتشر شد. این گزارش در واقع تاکیدی بر همان استراتژی وزارت دفاع مبنی بر اجرای عملیات در فضای مجازی در ژوئیه ۲۰۱۱ و همچنین آوریل ۲۰۱۵ است. مهمترین بخش این استراتژی تغییر مفهوم عملیات از "دفاع سایبری فعال" به "دفاع پیشرو" می‌باشد. مفهوم "دفاع سایبری فعال" ابتدا در گزارش سال ۲۰۱۱ مطرح شد. در این گزارش، مفهوم فوق به عنوان "قابلیتی برای کشف، تشخیص، تجزیه و تحلیل و کاهش تهدیدات و آسیب‌ها، به منظور جلوگیری از نفوذ به شبکه‌های وزارت دفاع و سیستم‌های آن" تعریف شده بود. اگرچه این اصطلاح در سند ۲۰۱۵ دیگر به کار گرفته نشد اما هنوز در پنتاگون به کرات مورد استناد قرار می‌گیرد.

- اما گزارش پنتاگون در سال ۲۰۱۸، عبارت "دفاع پیشرو" را مطرح می‌کند. این دفاع، به روشی برای "ایجاد اختلال یا توقف فعالیت‌های سایبری مخرب (خصوصاً فعالیت‌های غیرمسلحانه) در منبع و مصدر آن" و "مقابله با کمپین‌های سایبری که به لحاظ نظامی تهدیدی برای ایالات متحده محسوب می‌شوند" می‌پردازد.

این دواستراتژی اشتراکاتی نیز با هم دارند. برای مثال منظور از واژه "دفاع" در هر دو استراتژی، به معنای "دفاعی فراتر از دفاع غیرعامل" است. اما تفاوت‌های آنها نیز قابل توجه است. در حالی که هدف از دفاع سایبری فعال "شناسایی و متوقف نمودن فعالیت‌های مخرب پیش از تأثیرگذاری آن بر شبکه‌ها و سیستم‌های پنتاگون" می‌باشد، هدف دفاع پیشرو "ایجاد اختلال یا توقف فعالیت‌های سایبری مخرب در منبع آن" است. تعاریف موجود در اسناد ۲۰۱۱ و ۲۰۱۸ نشان می‌دهد که دفاع پیشرو می‌باید به عنوان اقدامی پیشگیرانه، مورد توجه قرار گیرد.

پدافند سایبری چینی‌ها چگونه به مانعی در برابر آمریکا تبدیل شده است؟

سال ۲۰۱۸ آمریکا وجود دارد اما منتج به ایمن‌سازی این کشور در حوزه پدافند سایبری نشده است. در بخشی از این سند، بدون ذکر هیچ عامل غیردولتی به عنوان منبع تهدید یاد شده است: «تمرکز ما بر کشورهای خواهد بود که می‌توانند تهدیدهای راهبردی برای رفاه و امنیت ایالات متحده ایجاد می‌کنند.»

واشنگتن و معمای قدرت سایبری پکن

در اسناد دیگری که توسط پنتاگون و دیگر نهادهای امنیتی آمریکا منتشر شده است، از چین به عنوان کشوری یاد می‌گردد که قدرت کنش و واکنش سایبری آن در برابر ایالات متحده قابل ملاحظه است. یکی از اصلی‌ترین دلایل آغاز جنگ گسترده اقتصادی آمریکا با چین در دوران ریاست جمهوری ترامپ نیز همین مسئله بود. در ماه مارس ۲۰۱۸ تعرفه‌های گسترده‌ای بر واردات چین اعلام شد. همین اقدام به دولت چین سیگنالی را مخابره کرد که آمریکا، به چین به عنوان یک دشمن نگاه می‌کند.

استراتژی ۲۰۱۸ همچنین بیانگر دغدغه‌های آمریکا در خصوص سرعت توانایی‌های سایبری در مواجهه با پکن می‌باشد. اولین استراتژی سایبری وزارت دفاع، در سال ۲۰۱۱، ۱۴ ماه پس از استقرار فرماندهی سایبری

بالقوه است. اما چه چیزی موجب این تحولات می‌شود؟

هنگام تدوین یک مفهوم عملیاتی، اولین چیزی که باید مورد توجه قرار گیرد هویت دشمن فرضی است. گزارش منتشر شده در سال ۲۰۱۱ در پی ارزیابی محیط امنیتی در فضای مجازی، به ناامنی ذاتی ناشی از ساختار اینترنت می‌پردازد و تأکید می‌کند که تهدیدات سایبری ممکن است از منابع مختلف، از جمله بازیگران دولتی، گروه‌های کوچک و حتی خودی ناشی شود. بنابراین، تهدیدات سایبری علیه آمریکا، به یکی از مصادیق آسیب‌پذیری این کشور در نظام بین‌الملل تبدیل شده است. در مقابل، کشورهایی مانند چین، روسیه و ایران قدرت دفاع سایبری خود را در مواجهه با کنش‌ها و اقدامات سایبری (تهدیدات سایبری) آمریکا افزایش داده‌اند.

محاسبه ابعاد تهدیدات سایبری دشوار است

کنش‌ها و واکنش‌های سایبری در دو حوزه دولتی و غیردولتی، اغلب با هم ترکیب می‌شوند که همین مسئله، تشخیص را دشوارتر کرده و احتمال محاسبات اشتباه را افزایش دهد.

تغییرات قابل توجهی در نحوه ارزیابی محیط امنیت سایبری در استراتژی

در یک نگاه کلی، دفاع سایبری فعال تلاشی است برای دفاع از شبکه‌ها و سیستم‌های وزارت دفاع به منظور خنثی نمودن حمله و جلوگیری از تخریب اموال یا تلفات جانی، "دفاع پیشرو"، امنیت و انعطاف‌پذیری شبکه‌ها و سیستم‌هایی که به برتری نظامی کمک می‌کند را تقویت می‌کند.

خطری که آمریکا حس کرده است

برخلاف دفاع سایبری فعال که حیطه تمرکز محدودتری دارد، دفاع پیشرو در تمامی حیطه‌های تهدید، از جمله فعالیت‌های پایین‌تر از سطح درگیری‌های مسلحانه ورود می‌کند. همانطور که بروس بروکویتز در اوایل سال ۲۰۰۱ اشاره کرد، نیروهای نظامی ایالات متحده برای تدارکات، و در بسیاری از موارد برای انتقال واحدها به محل نبرد به سیستم حمل و نقل تجاری وابسته هستند، و یک دشمن خارجی می‌تواند با حمله به رایانه‌ها، مثلاً در تأسیسات بندر تجاری، مانع فعالیت نیروهای آمریکایی شود.

آسیب‌پذیری آمریکا در منازعات سایبری

تحول در اسناد سایبری وزارت دفاع نشان می‌دهد که نیروی سایبری ایالات متحده در حال گسترش دامنه عملیات خود به لحاظ جغرافیایی، زمان‌بندی و دشمنان

منتشر شد. در سال ۲۰۱۸، سایبر کام (CYBERCOM) از یک فرماندهی نظامی تحت فرماندهی استراتژیک ایالات متحده، به سطح فرماندهی کاملاً یکپارچه ارتقا یافت. پنتاگون مدعی بود که می خواهد مفاهیم مربوط به حوزه پدافند سایبری را بازنگری کند.

در ماه های قبل از انتشار سند استراتژی ۲۰۱۱، تمرکز اصلی سایبر کام بر «حفاظت از دارایی های نظامی ایالات متحده» بود. کیت الکساندر، رئیس وقت آژانس امنیت ملی صراحتاً عنوان کرد که «در پی تلاش برای نظامی سازی فضای سایبری نبوده است». در حال حاضر، تمرکز فرماندهی سایبری بر دستیابی به برتری در فضای مجازی با در دست گرفتن و حفظ ابتکار عمل تاکتیکی و عملیاتی در فضای مجازی، که منجر به برتری استراتژیک نسبت به دشمنان می شود، می باشد. اتخاذ رویکرد تهاجمی از سوی ایالات متحده، با واکنش رقبای واشنگتن در نظام بین الملل همراه شده است.

ایالات متحده دائماً از اقدامات امنیتی سایبری چین انتقاد می کند و چین را یک تهدید سایبری می داند. به همین دلیل، ممکن است برخی تصور کنند که سند استراتژی سال ۲۰۱۸ در واقع پاسخی به وضعیت سایبری چین محسوب شود. با این حال، از دیدگاه چین، در فضای مجازی ایالات متحده برتری نظامی زیادی نسبت به چین دارد و همانطور که یائو یونژو و همکارانش در یک گزارش مشترک توضیح داده اند - این برتری از طریق تدوین و به روز رسانی دکترین ها و استراتژی های عملیاتی سایبری، ایجاد و ارتقاء فرماندهی سایبری بدست آمده است.

ساخت واحدهای جنگ سایبری توسط چین

به طور حتم، چین به دو دلیل قصد دارد در کنار قابلیت های نظامی و اقتصادی، قابلیت های خود در فضای مجازی را نیز توسعه دهد: نخست به دلیل همگامی با روند اخیر انقلاب نظامی و فناوری در

سراسر جهان. دوم، برای اطمینان از اینکه می تواند در نبردی که با استفاده گسترده از فناوری های اطلاعات و ارتباطات (در تقابل با آمریکا و هم پیمانان آن) شکل گرفته، پیروز شود. در مورد وضعیت ارتش چین در فضای مجازی، مقاله ای با عنوان "استراتژی نظامی چین" (۲۰۱۵) اعلام می کند که چین «توسعه یک نیروی سایبری را سرعت می بخشد». وظایف اصلی شامل افزایش قابلیت های چین در آگاهی از وضعیت فضای مجازی، بهبود دفاع سایبری و حمایت از تلاش های این کشور در فضای مجازی و مشارکت آن در همکاری های سایبری بین المللی است. هدف این تلاش ها «مهار بحران های بزرگ سایبری، تضمین امنیت شبکه و امنیت اطلاعات ملی و حفظ امنیت ملی و ثبات اجتماعی است».

در عین حال باید توجه داشت که ارتش چین از دفاع فعال نیز استفاده می کند و دستور کار آن به شرح زیر است: پایبندی به وحدت دفاع استراتژیک و حمله عملیاتی و تاکتیکی. پایبندی به اصول دفاع، دفاع شخصی و... پایبندی به این موضع که "تازمانی که مورد حمله قرار نگیریم حمله نمی کنیم، اما در صورت حمله ما مطمئناً آن را با ضد حمله پاسخ خواهیم داد." این امر را می توان به شرح زیر توضیح داد: هدف چین ارتقای صلح از طریق کاهش بحران ها و ایجاد محیطی پایدار در زمان صلح است. استراتژی نظامی چین در پی جلوگیری از تشدید بحران، کنترل بحران در صورت وقوع آن است. در صورت بروز یک رویارویی نظامی، استراتژی نظامی چین شامل انجام اقدامات قاطع برای دستیابی به پیروزی است. تاکنون، چین هیچ سند رسمی حاوی توضیحات دقیق نحوه اجرای دستورالعمل های استراتژیک نظامی دفاع فعال را در فضای مجازی را منتشر نکرده است. اما شواهد نشان می دهد که دفاع فعال چین در مقابل حمله پیشگیرانه، به دنبال تلافی است، در حالی که وزارت دفاع ایالات متحده در

۶۶

تهدیدات سایبری علیه آمریکا، به یکی از مصادیق آسیب پذیری این کشور در نظام بین الملل تبدیل شده است. در مقابل، کشورهای مانند چین، روسیه و ایران قدرت دفاع سایبری خود را در مواجیه با کنش ها و اقدامات سایبری (تهدیدات سایبری) آمریکا افزایش داده اند

نظم سایبری بین المللی امروز بر سربیک دوراهی قرار گرفته است: یک مسیر بدست یابی به ثبات عمومی اشاره می کند، در حالی که مسیر دیگر ممکن است منجر به هرج و مرج و درگیری شود. افزایش توان نظامی با اقدامات پیشگیرانه و جسورانه منجر به ایجاد احساس ناامنی گسترده می شود و باعث ایجاد یک معضل امنیتی می شود. این همان راهکاری است که آمریکا در سند سایبری پنتاگون (سال ۲۰۱۸) مورد تاکید قرار داده و قطعاً زمینه های آسیب سایبری این کشور را نیز فراهم می سازد

گزارش سال ۲۰۱۸، صراحتاً اعلام کرده که «هدف این مجموعه پیشگیری، شکست یا جلوگیری از فعالیت های سایبری مخرب است».

تفاوت عمده در اینجا بر سر انتخاب "پیشگیری" یا "تلافی" به عنوان یک اصل استراتژیک می باشد. همین مسئله، محاسبات پنتاگون در قبال یک دستخوش تلافیاتی کرده است.

ماجرای پنتاگون پیچیده شده است

در دنیایی که همه امور به نوعی با یکدیگر مرتبط می باشد، به ویژه در فضای مجازی، بین بازیگران مختلف منازعات و تعاملاتی وجود دارد. تعاملات در فضای مجازی می تواند اعتماد و همکاری را تقویت کند، اما در عین حال می تواند سوء ظن، رقابت و درگیری را برانگیزد. آنچه در این بین به نگرانی هادامن می زند این است که آخرین سند پنتاگون، «دفاع پیشرو، شکل گیری رقابت روزمره و آماده شدن برای جنگ» را اولویت های پنتاگون و «ایجاد نیروی مشترک مرگبارتر» را به عنوان اولین رویکرد این وزارت ذکر کرده است. در این میان، اصطلاحاتی مانند «کاهش خطرات» و «کنترل درگیری»، که در دو گزارش قبلی استفاده شده بود، از آخرین گزارش سایبری پنتاگون حذف شده است.

مخصوصاً با این وضع سایر کشورها نیز

در خصوص امنیت سایبری خود نگران خواهند شد. این افزایش ناامنی و افزایش سوء ظن به ویژه در فضای مجازی خطرناک است، زیرا منجر به بحران و تشدید بیشتر تنش ها می شود.

خطای محاسباتی واشنگتن در حوزه سایبری

بر خلاف آنچه در گزارش پنتاگون تاکید شده است، راه های دیگری هم برای دستیابی به امنیت در فضای مجازی وجود دارد. گزینه جایگزین «تجاوزگری در فضای مجازی»، «خوابیدن داری» است، که می تواند بدون ایجاد واکنش های خصمانه، نقش مهمی را در بهبود محیط امنیتی ایفا کند. گروه متخصصان دولتی سازمان ملل متحد در زمینه توسعه اطلاعات و ارتباطات از راه دور در چارچوب امنیت بین المللی، پیشنهادات جامعی در مورد هنجارهای خویشن داری و خودکنترلی ارائه می دهد. به عنوان مثال، این گروه توصیه می کند که بازیگران، دولت ها، ایالت ها و... از حمله به زیر ساخت های حیاتی و ایجاد اختلال در کار تیم های واکنش اضطراری رایانه ای خودداری کنند.

برخی از اندیشکده ها و شرکت ها نیز ابتکارانی در این زمینه داشته اند. شرکت مایکروسافت از دولت های خواهد که در توسعه سلاح های سایبری خویشنداری کرده و اطمینان حاصل کنند که هرگونه پیشرفتی در این زمینه محدود، دقیق و قابل استفاده مجدد نخواهد بود. "طرح سیاست سایبری کارنگی در حال بررسی راه هایی است که بر اساس آن، دولت ها بر حفاظت از یکپارچگی سیستم مالی در برابر تهدیدهای سایبری به عنوان یک حوزه مشترک تمرکز کنند.

آمریکا از تجربه جنگ سرد درس بگیرد

یکی از درس های مهم جنگ سرد این است که حفظ ثبات استراتژیک در بین قدرت های بزرگ برای جلوگیری از درگیری هسته ای بسیار حائز اهمیت است. نظم سایبری بین المللی امروز بر سربیک دوراهی قرار گرفته است: یک مسیر به دستیابی به ثبات عمومی اشاره می کند، در حالی که مسیر دیگر ممکن است منجر به هرج و مرج و درگیری شود. افزایش توان نظامی با اقدامات پیشگیرانه و جسورانه منجر به ایجاد احساس ناامنی گسترده می شود و باعث ایجاد یک معضل امنیتی می شود - وضعیتی که در آن اقدامات یک دولت با هدف افزایش امنیت، سایر کشورها را به اقدامات مشابهی سوق می دهد. این همان راهکاری است که آمریکا در سند سایبری پنتاگون (سال ۲۰۱۸) مورد تاکید قرار داده و قطعاً زمینه های آسیب سایبری این کشور را نیز فراهم می سازد.

منبع: گزارش موسسه کارنگی

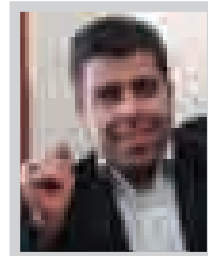
قرن بیست و یک و جنگ‌های شهری شده

باید پذیرفت جنگ شهری به عنوان یک پدیده مدرن واقعیتی غیرقابل اجتناب است. این جمله که آینده جنگ فرزند طوفان صحرانیست بلکه فرزند خوانده چین و سومالی است که توسط ژنرال چارلز کرو لاک فرمانده سابق نیروی دریایی ایالات متحده در سال ۱۹۹۶ عنوان شده است خود گواهی بر ماهیت مدرن جنگ‌های شهری و کشیده شدن جنگ‌های آینده به فضاها و شهرها است. در ادبیات جنگ شهری برخی بر این باورند که محیط‌های شهری بی طرف هستند و در جنگ به نفع هیچ فردی عمل نمی‌کنند بنابراین نباید از شهر ترسید اما عده‌ای دیگر با استدلال‌های تاریخی نگاهی دیگر دارند و عنوان می‌کنند که تنها جنگل بی طرف است و آب شیرین و پوشش گیاهی جهت استتار را به طور مساوی به دوست و دشمن می‌دهد. بی‌طرفی محیط قطعات رنبردهای شهری صادق نیست. جنگ در محیط و فضاها و شهرها جنگیدن در مناطقی مقاوم بر اصطکاک و پرخطر است، اقدامات سریع و ترکیبی است و بنابراین هوشیاری و آمادگی بالایی را می‌طلب. د. جنگ شهری در صورت اتخاذ راهبردی و تاکتیک

روایت‌های تاریخی باستانی در مورد جنگ در شهرها ویژگی‌های نبرد شهری امروزه شباهت‌های کمی وجود دارد. عدم در نظر گرفتن تغییرات اجتماعی و تکنولوژیکی بستری که جنگ در آن شکل می‌گیرد سوء استفاده از تاریخ نظامی است و به اندازه به رسمیت نشناختن تاریخ می‌تواند خطرناک باشد. جنگ باید در همه ابعاد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، انسانی، اخلاقی، سیاسی و روانی آن درک شود. واقعیت این است که نظامیان اندکی تجربه جنگ در شهرها را دارند اما آنها برای شهرها بسیار جنگیده‌اند. ژنرال‌ها و فرماندهان جنگ در طول تاریخ همواره از جنگیدن در شهرها بیزار و به دنبال اجتناب از آن بوده‌اند اما امروزه آموزش‌های نظامی به تمرین جنگ در شهرها می‌پردازند و

استقرار صلح تا کودتا در شهرها اتفاق افتاده است. شهرها، جنگ و خشونت سیاسی سازه‌هایی متقابل بوده‌اند. به لحاظ ماهوی جنگ شهری موضوعی بوده که استراتژیست‌ها همواره آن را نهی کرده‌اند اما فرماندهان ناچار از دفاع و حمله به شهرها بوده‌اند. درس‌هایی که استالین‌گرا، گروزنی و فلوجه به مهاجمان داده است حاکی از آن است که جنگ شهری ماهیت پیچیده‌ای دارد. امروزه به میزانی که شهرها و زندگی شهری پیچیده شده است، تهدیدات نیز ماهیتی چندوجهی، پیچیده و پر از دشواری یافته‌اند. جنگ نیز اینک به مانند هر پدیده دیگری در حال شهری شدن است. جنگ شهری نوین نیازمند مهارت‌های جدید، سلاح‌های جدید و تاکتیک‌های جدید است. بین

سامان ولی نوری
دکتری برنامه ریزی شهری

شهرها به عنوان مظهر تمدن و نخستین سکونتگاه‌های بشری همواره بانگاهی به امنیت طراحی و ساخته شده‌اند. جنگ شهری پدیده جدیدی نیست و عمری به قدمت ساخت شهرها دارد. شهرها همواره مرکز جنگ بوده‌اند از محاصره گرفته تا جنگ خیابانی، از

نامناسب جریحه سختی را نصیب شما خواهد کرد. جنگ‌های شهری با چالش‌های متعددی روبرو هستند. حضور غیرنظامیان در محیط‌های شهری عنصر پیچیده‌ای از اصطکاک را در همه سطوح از تاکتیک‌ها تا استراتژی و سیاست به وجود می‌آورد. آلیس هیلز در کتاب "آینده جنگ در شهرها" در سال ۲۰۰۴ عنوان می‌کند که میزان شهرنشینی، روندهای جمعیتی پیوند‌های اقتصادی و مالی میان دولتها همه و همه نشان می‌دهد که محیط عملیاتی آینده به طور مشخص شهری خواهد بود. بسیاری از اهداف سیاسی بدون کنترل شهرهای خاص برای دوره‌های مختلف زمانی محقق نمی‌شود. شهرهای کلیدی کریدورهای نظامی را پوشش می‌دهند. شهرها نقاط مقصد تبهکاران و افراط‌گرایان هستند و به عنوان سرمایه‌های جهانی و سیاسی نقاط اصلی سازماندهی فضایی تولید و بازار هستند. آنها مدتهاست که به عنوان پایگاه مورد استفاده قرار می‌گیرند و مکان‌های استراتژیک به شمار می‌روند. تحلیلگران نظامی بر چالش‌های فیزیکی عملیات در شهرها تمرکز دارند. تاثیر ساختمان‌های متراکم بر تجهیزات ارتباطی، ناتوانی زره‌پوش‌ها در مواجهه با تانک‌تیراندازها، نیاز مستمر به بهبود آگاهی از موقعیت، الزامات کنترل غیرنظامیان و تمایز نظامی از غیرنظامی از جمله چالش‌های جنگ شهری است. آلیس هیلز در کتاب خود عملیات آمریکا در افغانستان و جنگ غزه را به عنوان مثال‌هایی ذکر می‌کند که نشان دهنده رویکرد اشتباه و عدم شناخت از واقعیت‌های نبرد شهری هستند. همانطور که درک محیط فیزیکی شهرها برای غلبه بر محدودیت‌های هندسی ضروری است ارزیابی محیط انسانی نیز برای درک مدیریت و بهره‌برداری از آن ضروری است. زندگی شهری به طور معمول نتیجه یک شبکه پیچیده از نیروهای

۶۶

جهان در دهه گذشته شاهد احیا جنگ‌های شهری بویژه در خاورمیانه بوده است. شهرهای حلب، صنعا، رقه، دوتنسک و موصل شاهدی بر این مدعا هستند و طی این دو دهه اول قرن بیست و یکم میدان جنگ‌های شهری بوده‌اند و خسارات فراوانی را دیده‌اند. جنگ‌های شهری علاوه بر اینکه بخاطر ازدیاد تعداد شهرها و جمعیت شهرنشین در جهان بویژه در جهان جنوب افزایش یافته‌اند بخاطر ارزشهای استراتژیک شهرها بعنوان مراکز کنترل و فرماندهی اقتصاد و سیاست رو به افزایش‌اند

اجتماعی تنظیمات نهادی و روابط بین فردی است. شناخت چنین روابطی که حین عملیات نظامی متراکم ترمی شوند بسیار مهم است. مهارت‌های تاکتیکی و عملیاتی برای موفقیت در کوتاه مدت ضروری هستند اما موفقیت نهایی عملیات شهری معمولاً

به ملاحظات سیاسی بستگی دارد. نبردهای شهری باید از همه جهات مورد ارزیابی و کنکاش قرار گیرند. برخی استراتژیست‌های نظامی بر این اعتقادند که شهرها علاوه بر مصائب و مشکلاتی که برای جنگیدن به همراه دارند فرصت‌هایی را نیز در خود دارند. استفاده از امکانات مانند غذا، آب، سوخت، پناهگاه، امکانات پزشکی امکانات ارتباطی، اماکن تعمیر و تجهیز از آن جمله‌اند. موضوع مهم دیگر در خصوص جنگ در شهرها اهمیت نمادین آنها در ذهن مردم و سیاستمداران است به عنوان مثال لنینگراد معیار قدرتی بود که هم استالین و هم هیتلر در پی آن بودند. چارلز کرولاک معتقد است در عصری که آمریکا و غرب به شکل جنگ‌های نیابتی مداخله نظامی فراوانی را در سایر کشورها به خصوص کشورهای توسعه نیافته خواهد کرد و با عبرت گرفتن از جنگ‌های افغانستان و عراق باید نظامیان این کشورها آموزش جنگ‌های شهری را به بهترین نحو ببینند و به تعبیری عرق ریختن از خون ریختن جلوگیری خواهد کرد. به همین منظور ایالات متحده آمریکا در سال ۲۰۰۵ مرکز آموزش جنگ شهری را در صحرای نگف اراضی اشغالی ملقب به بلادیا به معنای شهر با هزینه ۴۵ میلیون دلار ایجاد کرد که در آن ساختمان‌هایی

مانند مساجد، راسته بازار، کلینیک، آپارتمان ساختمان شهرداری و مانند آن را جانمایی کرده تا تصویری از واقعیت یک شهر خاورمیانه‌ای را نشان دهد و حتی صداهایی مانند آذان و سروصدای خیابان‌ها را در آن شبیه‌سازی کرده است. آمریکا همچنین توسط آژانس تحقیقات پروژه‌های پیشرفته دفاعی (DARPA) بر روی پروژه جنگ‌های شهری کار می‌کند تا نگرانی ارتش این کشور را از آسیب پذیری در جنگ‌های شهری با کمک فناوری‌های بهبود یافته مرتفع کند. مأموریتی که قرار است برای ردیابی و شناسایی تهدیدها توسط سیگنال‌های سطح شده هواپیماهای بدون سرنشین و پهپادها و همچنین بکارگیری هوش مصنوعی و اینترنت اشیا انجام شود. همچنین آلمان در حال تکمیل یک منطقه آموزشی جنگ شهری در استوگرسبورگ در زاکسن آنهالت است که به لحاظ پیچیدگی و مقیاس با بلادیا قابل مقایسه است و شامل طیف وسیعی از انواع ساختمان مانند محله قدیمی شهر، شهرک مسکونی ناحیه صنعتی سبک، ایستگاه راه‌آهن و فروودگاه است. روسیه نیز روی رزمایش‌های شهری سرمایه‌گذاری قابل توجهی کرده است آنها در پایگاه مولینو در نزدیک نیژنی مرکز آموزشی با عنوان شهر نبرد با امکانات گسترده‌ای ایجاد کرده‌اند که امکان استقرار یک گردان کامل را دارد. در ادامه همین رویکرد ناتو در مارس ۲۰۱۷ بازی جنگ شهری را طراحی کرد که در آن تیم‌ها با ۳۹ فناوری فرضی و واقعی مختلف بازی می‌کنند و سناریوهای مختلف را در همه ابعاد فرماندهی، کنترل، نظارت و شناسایی و لجستیک به کار می‌گیرند. این بازی تلاش می‌کند درکی گسترده از محیط واقعی عملیات شهری ارائه دهد.

به هر حال با وجود آنکه اکثر سربازان و فرماندهان در شهرها زندگی می‌کنند و اکثر یادگان و مراکز آموزش نظامی در

ادامه در صفحه بعد

شهرها قرار دارند اما جنگیدن در شهرها داستان متفاوتی است. به طور کلی جهان در دهه گذشته شاهد احیا جنگ های شهری بویژه در خاورمیانه بوده است. شهرهای حلب، صنعا، رقه، دونتسک و موصل شاهدی بر این مدعا هستند و طی این دو دهه اول قرن بیست و یکم میدان جنگ های شهری بوده اند و خسارات فراوانی را دیده اند. جنگ های شهری علاوه بر اینکه بخاطر ازدیاد تعداد شهرها و جمعیت شهرنشین در جهان بویژه در جنوب افزایش یافته اند بخاطر ارزشهای استراتژیک شهرها بعنوان مراکز کنترل و فرماندهی اقتصاد و سیاست رو به افزایش اند. جنگ های شهری گاهی حتی به عنوان یک تاکتیک نیز بکار گرفته می شوند و کشور مدافع تلاش می کند برای زمین گیر کردن دشمن جنگ را به داخل شهرها بکشد تا برتری تکنولوژیکی دشمن را کاهش دهد. طبق این نگاه محیط شهری به نفع مدافع عمل می کند. حتی برتری فنی، مادی، تجهیزاتی و عددی مهاجم تضمینی برای پیروزی او در جنگ شهری نیست.

از جمله دیگر چالش های جنگ شهری موضوعات بشردوستانه و چارچوب های حقوقی بین المللی حفاظت از جان غیرنظامیان است که سازمان های بین المللی مانند سازمان ملل، صلیب سرخ و هلال احمر پیگیر آن هستند. واقعیت این است که غیرنظامیان در جریان جنگ های شهری آسیب زیادی می بینند. آنها گاه توسط مهاجم و گاه توسط مدافع خواسته یا ناخواسته به عنوان سپر انسانی مورد استفاده قرار می گیرند. همچنین سلاح هایی مانند توپخانه های سنگین، بمب ها و موشک ها که برای محیط های غیرشهری ساخته شده اند بی مهابا بدون هدایت در شهرها به کار گرفته می شوند که منجر به گشتار گسترده غیرنظامیان در شهرها می شود. بعنوان مثال بیش از ۷۰ درصد غیرنظامیان کشته شده در سوریه و عراق مربوط به شهرها بوده اند. علاوه بر آن زیرساخت ها و خدمات شهری که برای حفظ زندگی ضروری هستند تحت تاثیر مستقیم جنگ مختل می شوند و در شرایط جنگ اغلب ساکنان شهر از آب، غذا، برق و مراقبت های بهداشتی محروم می شوند. در واقع غلظت زیرساخت های حیاتی و تراکم بالای جمعیتی آسیب جنگ های شهری را به حد اکثر می رساند. تخریب زیرساخت های اساسی مانند شبکه های برق، تاسیسات آب بیمارستان و شبکه فاضلاب عواقب ناگواری را برای جمعیت غیرنظامی دارد زمانی که جنگ طولانی می شود چشم انداز و بافت اجتماعی شهرها تغییر می کند. غیرنظامیان چاره ای جز فرار ندارند و اغلب این کار را با پذیرش خطرات بزرگ انجام می دهند. با پایان جنگ نیز مهمات منفجر نشده و سایر انواع آلودگی های ناشی از سلاح و مهمات و عدم وجود خدمات ضروری مانع از بازگشت بسیاری از آوارگان می شود. به همین دلیل صلیب سرخ جهانی طی سال های اخیر تلاش هایی را برای الزام دولت های درگیر جنگ به محدود کردن استفاده از سلاح های انفجاری در مناطق پرجمعیت انجام داده است که بیابیه مایوتو در سال ۲۰۱۷ و بیابیه سانتیاگو که در سال ۲۰۱۸ و با حضور ۲۳ کشور آمریکای لاتین برگزار شد از جمله این تلاش هاست. از دیگر چالش های جنگ شهری حضور و نمود گسترده رسانه ها و بویژه در عصر استیلا اینترنت و شبکه های اجتماعی است که به راحتی اجازه پیروزی در جنگ روایت ها را به طرف مهاجم نمی دهد. در جنگ متعارف دو طرف تلاش بسیاری می کنند تا اخبار را به گونه ای انتشار دهند که کنترل افکار عمومی را به دست گیرند. آنها از برتری تکنولوژیکی به عنوان ابزار برتری اطلاعاتی استفاده می کنند اما در نبرد شهری دسترسی گسترده مردم به فضای مجازی و لنزها و عدسی های پرشمار محیط های شهری وضع را دگرگون می کند. رسانه های اجتماعی و شبکه هایی مانند توئیتر، یوتیوب و فیسبوک امروزه توسط همه طرف های درگیر در جنگ مورد استفاده قرار می گیرند. چنانچه داعش با کمک همین شبکه ها بیش از ۳۰ هزار نیرو از حدود ۱۰۰ کشور مختلف کشورهای مختلف گردآوری و به جنگ سوریه و عراق فرستاد.

با این تفاسیر به نظر می رسد جنگ های شهری در همه ابعاد و مقیاس های آن اعم از جنگ های بین کشورها تا جنگ با گروه های تروریستی واقعیت پیش روی کشورها را ادامه سده بیست و یکم باشد. در این راستا آمادگی و آموزش به عنوان ابزاری اساسی برای به حداقل رساندن تلفات غیرنظامیان مورد تاکید قرار می گیرد و حفاظت از غیرنظامیان که در محیط شهری در معرض خطر هستند باید اولویت باشد اما چیزی که در حقیقت مشاهده می شود این است که کشورهای مهاجم که به بهانه های مختلف در اقصی نقاط جهان جنگ افروزی می کنند و گروه های تروریستی همچون داعش که دست پرورده همان کشورها هستند به هیچ قانون معاهده و چارچوب بین المللی اعتنا نمی کنند و در جریان جنگ های شهری از هیچ خشونت و جنایتی فروگذار نمی کنند.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با تاکید بر اهمیت احصای یک تصویر روشن از دارایی ها، تهدیدات و آسیب پذیری ها در شهر تهران، گفت: دستیابی به چنین ارزیابی منوط به تکمیل مطالعات پدافند غیرعامل شهر تهران است که با توجه به پیشرفت ۸۰ درصدی مطالعات آن باید در اسرع وقت تکمیل شده و به سرانجام برسد.

سردار غلامرضا جلالی در دیدار با دکتر علیرضا زاکانی، شهردار تهران بایان اینکه امروز جمعیت در مناطق شهری افزایش چشمگیری یافته و هر روز نیز حجم آن اضافه می شود، اظهار داشت: با توجه به این افزایش جمعیت و به دنبال آن انباشت دارایی ها و زیرساخت ها حساس، حیاتی و مهم در شهرها، تامین امنیت شهرها و تقویت تاب آوری و پایداری زیرساخت های شهری برای تداوم خدمت رسانی به شهروندان در جهت ارتقای کیفیت زیستی شهرنشینی به ویژه در مواقع بحران، اهمیتی دوچندان یافته است.

وی ادامه داد: با درک این موضوع، اهمیت رعایت ضوابط و الزامات پدافند غیرعامل در شهرها به ویژه در شهری مانند تهران، به سبب جایگاه ویژه سیاسی، اجتماعی، ملی و بین المللی بیش از پیش است.

طرح جامع پدافند غیرعامل شهر تهران نهایی می شود

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با تاکید بر اهمیت احصای یک تصویر روشن از دارایی ها، تهدیدات و آسیب پذیری ها در شهر تهران، تاکید کرد: دستیابی به چنین ارزیابی منوط به تکمیل مطالعات پدافند غیرعامل شهر تهران است که با توجه به پیشرفت ۸۰ درصدی مطالعات آن باید در اسرع وقت تکمیل شده و به سرانجام برسد.

دو منظوره سازی بوستان های حاشیه تهران برای ارتقای آمادگی پایتخت در شرایط اضطراری

سردار جلالی با اشاره به لزوم تهیه طرح واکنش اضطراری برای شهر تهران، خاطرنشان کرد: امروزه همه کلان شهرها به ویژه در کشورهای توسعه یافته در برابر بحران ها

و مخاطرات احتمالی از طرح های انتقال جمعیت برخوردار هستند که نمونه آنها را بارها در تخلیه شهرهای آمریکای در مواقع وقوع طوفان ها دیده ایم. لذا کلانشهر تهران نیز باید شرایط اسکان اضطراری حداقل سه میلیون نفر از جمعیت خود را در شعاع ۶ کیلومتری فراهم کند که در این میان استفاده دو منظوره از فضاهای باز شهری در پارک ها و بوستان ها، یک راهبرد اساسی است.

اهمیت حفاظت از تاسیسات زیرسطحی و کانالهای مشترک انرژی شهری

وی در بخش دیگری از این نشست با اشاره به اهمیت حفاظت از تاسیسات زیرسطحی و کانالهای مشترک انرژی در شهرها تصریح کرد: اقدامات انجام شده در شهرهای مشهد، اصفهان و همچنین برخی بزرگراه های تهران، نمونه های خوب و موثقی در زمینه حفاظت از این زیرساخت ها است که باید توسعه آن در دستور کار قرار گیرد.

توسعه هوشمندسازی تهران با رعایت الزامات پدافند غیرعامل

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با اشاره به توسعه هوشمندسازی شهرها در جهان و حرکت به سمت شهرهای هوشمند، خاطرنشان کرد: به مدد فناوری، شهرهای هوشمند به افزایش رفاه و کیفیت زندگی کمک شایانی توجهی خواهند داشت، ولی باید در کنار فرصت ها به تهدیدات آن نیز اشراف داشت. تهدیدات سایبری و خطر نفوذ و اشراف بخشی از موارد است که باید به آن توجه جدی داشت.

تهیه طرح پاسخ به حوادث در مجمع های بزرگ مقیاس

سردار جلالی ادامه داد: با توجه به توسعه و گسترش مجتمع های

در دیدار سردار جلالی و شهردار تهران مطرح شد؛

ارتقای تاب آوری و کیفیت زیست شهرنشینی در تهران با رعایت الگوی پدافند شهری

پدافند شهری

سکس

زاکانی همچنین به تشریح اقدامات شهرداری تهران برای استفاده دومنظوره از بوستانهای شهری و اراضی جنگلی حریم تهران پرداخت و گفت: توجه ویژه به سازمان فناوری اطلاعات شهرداری و یکپارچه سازی آن در شهرداری را در دستور کار قرار داده ایم.

توانمندسازی مردم به ویژه در مراکز مسکونی، تجاری به ویژه در مناطق آسیب پذیر از جمله دیگر تاکیدات شهردار تهران در این جلسه بود.

وی ادامه داد: تحقق این امر نیازمند تفویض اختیار به شهردار تهران از سوی وزیر کشور است که امیدواریم این امر در دستور کار ویژه شهردار تهران قرار گرفته و در هیئت دولت مطرح و حصول نتیجه منجر شود.

ابلاغ ساختار پدافند غیرعامل در شهرداری تهران

بحث ایجاد ساختار پدافند غیرعامل در شهرداری که از سوی شهردار سابق تهران ابلاغ شده است نیز از دیگر موضوعات مورد اشاره در دیدار بود که شهردار تهران بر اهمیت توجه به موضوع پدافند غیرعامل با توجه به حوزه تخصصی هریک از معاونین مدیریت شهری تهران تاکید کرد.

به سطح قابل قبول تعداد ایستگاه های مجهز ادامه یابد.

تهران برای مدیریت بحران نیازمند فرماندهی واحد شهری است

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با تاکید بر اهمیت وجود فرمانده واحد شهری در بحث دفاع غیرنظامی در شهرها، متذکر شد: باید برای اداره یک حادثه در یک شهر، از جایگاهی قوی تر از مدیریت استفاده کنیم که همان فرماندهی است. از همین رو ما در سند پدافند شهری، فرمانده واحد را برای مقابله با حوادث و تهدیدات در نظر گرفته ایم و زیرساخت های حیاتی شهری نیز باید از یک مرکز واحد کنترل و فرماندهی شوند.

بزرگ مقیاس تجاری، مسکونی و اداری در شهر تهران، تهیه طرح پاسخ به حوادث در ابتدای طراحی تا بهره برداری از آنها باید در دستور کار قرار گیرد.

تعداد آتش نشانی های مجهز به تجهیزات مقابله با تهدیدات CBRNE باید افزایش یابد

وی همچنین با اشاره به ظهور و بروز تهدیدات نوین (CBRNE) در شهرها بر اهمیت آمادگی و تجهیز مدیریت شهری برای مقابله با چنین حوادث و بحران هایی تاکید کرد و افزود: در این زمینه، تجهیزات مقابله با حوادث زیستی، شیمیایی و پرتویی در اختیار ایستگاه آتش نشانی در تهران قرار گرفته است که امیدواریم این روند، تادستیابی

اگر شهر را به پیکره ای زنده تشبیه کنیم، بی تردید شبکه حمل و نقل، استخوانبندی و اسکلت آن است. سیستم حمل و نقل، ساختار شهر را شکل و کاربری اراضی شهر را نظم و نسق می دهد، رفت و آمد مردم را سامان می بخشد و در مجموع توسعه پایدار اجتماعی و اقتصادی شهر را رقم می زند. از طرف دیگر وقتی صحبت از پدافند شهری یا دفاع غیرعامل شهری به میان می آید بلافاصله سیستم حمل و نقل با تمام اجزاء آن به ذهن متبادر می شود. در شرایط بحرانی و زمانی که یک حادثه شهری اعم از بلایه طبیعی یا حوادث سهوی و عمدی دست انسان رخ می دهد شهری که شبکه حمل و نقل پایدار و با تاب آوری بالا داشته باشد به راحتی می تواند بلا یا و حوادث را مدیریت کند اما اگر سیستم حمل و نقل

عملکرد سایر بخش ها و سیستم های شهری را مختل کرده و به فقهه را می برد. در حقیقت واکنش اضطراری مدیران یک شهر به بحران ها و فجایع شهری تا حدود زیادی به کیفیت شبکه حمل و نقل آن شهر بستگی دارد. وقتی صحبت از تاب آوری و مصون از شبکه حمل و نقل به میان می آید باید گفت تاب آوری درست نقطه مقابل آسیب پذیری است. آسیب پذیری بر حساسیت یک سیستم به تداخل و انتشار تأثیر در شبکه تمرکز دارد. در حالی که تاب آوری بر توانایی حفظ یا بازگرداندن تعادل متمرکز است. تاب آوری در سیستم حمل و نقل با چهار ویژگی استحکام، افزونگی یا ظرفیت اضافی، تدبیر و سرعت شناخته می شود. منظور از استحکام توانایی شبکه و عناصر آن برای مقاومت در برابر یک وضعیت مختل کننده بدون

از دیگر تهدیدهای سیستم حمل و نقل شهری حملات تروریستی است که با تغییر رویکرد تحرک شهری از خود رو به ترانزیت عمومی احتمال وقوع آن افزایش یافته است. حمله سال ۱۹۹۵ با گاز سمی به مترو توکیو که منجر به کشته شدن ۱۲ نفر گردید یکی از این نمونه هاست. در مارس ۲۰۰۴ در اثر بمب گذاری در حمل و نقل عمومی مادرید ۱۹۱ نفر کشته و ۱۸۰۰ نفر مجروح شدند. همچنین بمب گذاری سال ۲۰۰۵ در سیستم حمل و نقل عمومی لندن که حدود ۵۰ نفر از بین برد و ۷۰۰ نفر را زخمی کرد قابل ذکر است. بخش دیگری از تاب آوری و مصون سازی سیستم حمل و نقل شهری واکنش این سیستم به حملات سایبری علیه زیرساخت های هوشمند شبکه حمل و نقل است. واقعیت این است که سیستم حمل و نقل شهری به

پدافند شهری

حمل و نقل مصون و تاب آور

تخریب چشمگیر سیستم می باشد. افزونگی میزان امکان استفاده از مسیرهای جایگزین و شیوه های جایگزین در صورت آسیب رسیدن به برخی اجزا سیستم می باشد. تدبیر به معنای توانایی یافتن راه های هوشمندانه و در دسترس بودن امکانات منابع و تیم ها برای بازگرداندن وضعیت و سرعت توانایی بازگرداندن به موقع عملکرد است که این مورد کاملاً وابسته به سه مورد قبلی است. سیستم حمل و نقل تاب آور یک سیستم حمل و نقل انعطاف پذیر است که با ارائه گزینه های تحرک پایدار، یکپارچه، انعطاف پذیر و قوی - در زمان های معمول و زمان بحران، دسترسی ایمن، عادلانه و فراگیر را ارتقا می بخشد. باید اشاره کرد تاب آوری در سیستم حمل و نقل شهری از یک شهر به شهر دیگر متفاوت به نظر می رسد ولی در هر صورت رویکرد تاب آوری مستلزم مشارکت با ذی نفعان مختلف در یک فرآیند فراگیر تلفیق برنامه ریزی همدیگریت ریسک و عدم قطعیت، یادگیری مداوم و سازگاری با باز خورد است. همانطور که گفته شد سیستم حمل و نقل اساس پدافند غیرعامل شهری است. ذکر مثال هایی به روشن

آن بانگاه به شرایط بحرانی و اضطراری برنامه ریزی و طراحی نشده باشد و تدبیر لازم را برای چنین شرایطی نیندیشیده باشد حتی یک حادثه کوچک مقیاس می تواند فاجعه به بار آورد. باید گفت شبکه حمل و نقل شهری مستعد اختلال، وقفه ها و خطرات ناشی از عوامل طبیعی و انسانی است. در حوادث طبیعی مانند سیل و زلزله شبکه حمل و نقل شهری، آسیب های زیادی را متحمل می شود. در حوادث و فجایعی که ساخت دست انسان است اعم از جنگ ها، حملات تروریستی، اغتشاشات و ناآرامی های شهری نیز شبکه حمل و نقل یکی از مهمترین و استراتژیک ترین اهداف دشمنان و مهاجمان به شمار می رود. همچنین در عصری که شهرها به سوی هوشمند شدن پیش می روند حملات سایبری نیز ترجیح می دهند سیستم حمل و نقل را نشانه بگیرند. حتی در یک همه گیری جهانی مانند کرونا که شهرها را تحت تأثیر قرار داده و ۸۰ درصد مرگ و میرهای ناشی از آن در شهرها رخ داده نیز شبکه حمل و نقل محور برنامه ها و سیاست گذاری هاست ملاحظه می گردد که شبکه حمل و نقل ایمن و تاب آور اساس گذار از همه بحرانهای شهری است. هرگونه افت یا کاهش عملکرد سیستم حمل و نقل

مانند سایر سیستم های موجود در شهر در حال هوشمند شدن است.

در سال ۲۰۱۴ شرکت تسلا تولید کننده خودروهای برقی سیستم راننده خودکار خود را آماده کرد. سیستمی که به خودرو امکان می دهد بدون راننده موانع را به صورت خودکار تشخیص دهد، در جاده ها حرکت کند و با ترافیک همگام شود. اگرچه این چشم انداز جسورانه وسایل نقلیه خودران تا تبدیل شدن به وسایل روزمره یکی دو دهه زمان می برد اما واقعیت این است که هم اکنون هم روزه روزه جاده های هوشمند و خودروهای متصل به اینترنت و زیرساخت های مبتنی بر فناوری های هوشمند افزوده می شود و این روند برگشت ناپذیر است. چنین اکوسیستمی احتمال وقوع حملات سایبری به شبکه حمل و نقل را افزایش داده است. تهدیدات سایبری به اشکال و انحاء گوناگون در سیستم حمل و نقل شهری انجام می شود. یکی از روش های آن هک کردن تابلوهای هشدار دهنده و علائم ترافیکی است و درج پیام های گمراه کننده و یا تمسخرآمیز است.

به عنوان مثال در ۲۳ ماهه می ۲۰۱۶ در تگزاس آمریکا علائم و تابلوهای بزرگراه هک شده بود و پیام دیوانه وار رانندگی کن بر روی تابلوها نقش بسته بود. در ژوئن همان سال علائم جاده ای در دالاس هک شده و شعارهایی سیاسی درباره ترامپ و سندرز روی آنها نوشته شده بود. در برخی موارد دستگاه های خرید بلیط راهک کرده پیام خطا یا خارج از سرویس می دهند.

خرابکاران سایبری همچنین دستگاه های ذخیره سازی اطلاعات دوربین های نظارتی پلیس

راهک می کنند. در سال ۲۰۱۷ در دالاس آمریکا هکرها ۱۵۶ هزار اضطرابی را به صدا درآورده و مردم را به وحشت انداختند. یکی دیگر از زمینه های خرابکاری هک کردن نرم افزارهای مسیریاب است که در آوریل ۲۰۱۷ گزارش شده که سیستم برنامه ریزی و مسیریابی حمل و نقل در شهر دلسلدورف آلمان به طرز وحشتناکی هک شده و تمام مسیرها را اشتباه نشان می داد این امر تاخیر در حرکت و توقف های طولانی را سبب شد و چون تابلوهای دیجیتالی اطلاعات نادرست را نشان می داد رانندگان مجبور شدند از تابلوهای دست نویس در جلوی قطارها و اتوبوس ها استفاده کنند. اختلال عمدی در ترافیک با دستکاری در کنترل جریان ترافیک مکانیسم هایی مانند موانع جاده ای، سیگنال های خطوط، چراغ راهنمایی و غیره. هدف نهایی ایجاد هرج و مرج در جاده ها یا در موارد شدید، ایجاد تصادف است. حمله کنندگان به سیستم های سایبری حمل و نقل شهری با انگیزه های مختلفی مانند اختلال اغتشاش اعتراض انتقام سرقت و باج گیری و... دست به این اقدام می زنند. مجرمان سایبری که به اکوسیستم فناوری ارتباطات و اطلاعات حمل و نقل حمله می کنند در اکثر موارد انگیزه مالی دارند اما بعضی می توانند انگیزه سیاسی و امنیتی هم در پشت آن باشد.

در یک سیستم حمل و نقل هوشمند خودروهای خودران نیز می تواند به محلی برای جرائم سایبری تبدیل شود. مهاجمان می توانند این خودروها را برود و برای حمله به زیرساخت های حیاتی مورد استفاده قرار دهند و چون این حملات از راه دور انجام می شود ردیابی آنها تا حدودی ناممکن است. با این اوصاف ایمن سازی شبکه حمل و نقل شهری و ارتقاء تاب آوری آن منطبق بر معیارهای پدافند غیرعامل شهری نیازمند سیاست گذاری در اقدامات

متعددی است از جمله این اقدامات موزی سازی و ترکیب مدل های مختلف حمل و نقل شهری است به نحوی که در مواقع اضطرابی زیرسیستم های حمل و نقل بتوانند یکدیگر را پوشش داده و عملکرد شبکه را بهینه کنند. این موزی سازی و ترکیب در عرصه مدیریت و تصمیم گیری و فرماندهی حمل و نقل شهری نیز باید اتفاق بیفتد. از دیگر اجزا موصون سازی شبکه حمل و نقل تدوین برنامه و ارائه سناریو برای تخلیه اضطراری به ویژه برای سیستم مترو است که امروزه سهم بالایی از تحرک و جابجایی جمعیت انسانی در شهرها و کلانشهرها را بر عهده دارند و روز به روز بر گرایش شهرها به توسعه مترو افزوده می شود. ایستگاه های مترو به عنوان مکان هایی پر ازدحام در معرض انواع تهدیدهای مختلف سهوی یا عمدی از جمله آتش سوزی، انتشار گاز، بمب گذاری و دیگر اقدامات تروریستی قرار داشته و مکان هایی پر مخاطره تلقی می شوند. با توجه به ساختار مترو و همچنین وجود حجم زیاد جمعیت در ایستگاه ها و قطارهای در حال حرکت در داخل تونل ها به راحتی می توانند توسط عوامل طبیعی انسانی و ذاتی مورد تهدید قرار گیرند. در این خصوص انفجار بمب در متروی استانبول در سال ۱۳۹۴، تیراندازی در متروی پاریس در ۱۳۹۳ خرابکاری، ایجاد حریق عمدی (آتش زدن عمدی مترو کره جنوبی در سال ۲۰۰۳ و کشته شدن حدود ۲۰۰ نفر) ایجاد رعب و ترس انتشار مواد و گازهای سمی، تهاجم سایبری (حمله هکرها به متروی سنئول در سال ۲۰۱۴) حمله نظامی و... را شامل می شود. همچنین تهدیدات طبیعی به مترو هم می تواند مواردی از قبیل زلزله و رود سیل به داخل تونل های مترو (ورود سیل به تونل خط چهارم مترو تهران در سال ۱۳۹۱) و در نهایت آسیب پذیری ذاتی مترو می باشد که شامل خرابی قطارها، خراب تاسیسات آب و برق و تلفن (کشته شدن ۳۰۰ نفر در مترو جمهوری آذربایجان در سال ۱۹۹۵ به علت اشکال الکتریکی)،

ریزش تونل، خرابی ریلها، آسیب پذیری در سیستم نرم افزاری و شبکه کامپیوتری شبکه حمل و نقل و... قابل ذکر می باشد. در چنین شرایطی تخلیه جمعیت ایستگاه ها در شرایط بحران به سریعترین و بهترین نحو یک ضرورت بر اساس اقدامات پدافند غیرعامل است. هنگامی که سکوی مترو دچار آتش سوزی یا هر حادثه دیگری می شود وحشت مسافران را فرامی گیرد. همین امر باعث هرج و مرج بر روی راه پله ها پله های برقی و ورودی آسانسورها شده و کندی حرکت را سبب می شود در چنین شرایطی داشتن طرحی حساب شده توسط مدیریت ایستگاه ضروری است. آنها باید بلافاصله از ورود قطار جدید به ایستگاه جلوگیری کنند تخلیه کنندگان های دود و حرارت را فعال کنند و خروجی های اضطراری را باز کنند و دیگر اقدامات فوری را انجام دهند. بر همین اساس امروزه بیشتر متروهای بزرگ جهان دستور کار پدافند غیرعامل و طرح های مدون در زمینه مواجهه با شرایط اضطرار را دارند. در این برنامه ها و دستورالعمل ها تلاش شده است تا ایستگاه های مترو به عنوان فضاهای چندمنظوره که می توانند به عنوان پناهگاه و سرپناه مورد استفاده قرار گیرند تعیین شوند.

پدافند غیرعامل در حوزه حمل و نقل شهری علاوه بر موارد گفته شده موارد متعددی دیگری مانند مقاوم سازی پل ها، تونل ها و زیرگذرهای شهری، اصلاح هندسی معابر به ویژه معابر و مسیرهای تردد اضطراری و شرایط ایمنی اصلی و یکپارچه سازی سیستم کنترل و مدیریت حمل و نقل شهری را شامل می شود که همگی در یک چارچوب راهبردی و به عنوان یک سیستم کلان برنامه ریزی و طراحی می شوند.

پدافند شهری

کلی

گفتگوی عماد بامهندس کریمی معاون امور شهری سازمان پدافند غیرعامل کشور

پدافند غیرعامل؛ صیانت از دارایی‌ها و حفاظت از مردم در جغرافیای شهری

مشروح گفتگوی مهندس اسدالله کریمی، معاون امور شهری سازمان پدافند غیرعامل کشور با نشریه عماد رادر ادامه می‌خوانید؛

مفاهیم پدافند شهری در سال‌های اخیر بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. اساسا، پدافند غیرعامل چه قرابتی و ارتباطی با مدیریت شهری دارد؟

پدافند شهری از گذشته در فرهنگ شهرسازی کشور ما وجود داشته است. احداث قلعه‌ها، ارگ و بارو و یا حفر خندق در اطراف شهرها همه و همه تمهیدات پیشینیان ما برای محافظت از جان و مال مردم بوده است. پس از انقلاب صنعتی و پیشرفت‌های چشمگیر در صنایع و ساخت تسلیحات نظامی از یک طرف و گسترش و توسعه سریع شهرها از سوی دیگر موجب شده است که علی‌رغم وجود پروتکل‌های مختلف و بیمان‌نامه‌ها و مقررات بین‌المللی حمله به شهرهایی از راهبرد های اصلی در جنگ‌های معاصر باشد.

از سوی دیگر شهرهای مادر یک جغرافیای محدود مجموعه‌ای از سیستم‌های پیچیده و درهم تنیده کالبدی و کارکردی رادر خود جای داده‌اند که بروز یک نقص کوچک

در یکی از این سیستم‌ها می‌تواند بخشی از شهر و یا تمام شهر را دچار چالش کند و گاهی به صورت آبشاری، بقیه سیستم‌های فعال در شهر را نیز درگیر نماید. لذا مدیران شهری بایستی با آگاهی از تهدیدات موجود و متصور در شهر از هم‌اکنون تمهیدات و طرح‌های پاسخ به شرایط اضطراری رادر حوزه‌های مختلف آماده کرده باشند. پدافند غیرعامل به دنبال ایجاد این شناخت در مدیران شهری بوده و ارائه راهکارهای تخصصی از سوی ایشان می‌تواند در حفظ و صیانت از مردم و تداوم فعالیت‌های خدماتی و نیازمندی‌های ضروری مردم تأثیر بسزایی داشته باشند.

شهرهای هوشمند به یکی از الزامات توسعه در کشورهای مختلف تبدیل شده است. در این بین خط‌اشراف و کنترل از طریق برخی از ابزارهای شهر هوشمند که اکثر غیر بومی و وارداتی هستند از سوی کارشناسان گوشزد می‌شود. پدافند غیرعامل چگونه می‌تواند در شهرسازی نوین و به ویژه شهرهای هوشمند، استفاده از فناوری را بدون ابعاد منفی آن فراهم کند؟

رسیدن به شهر هوشمند، مستلزم مدیریت هوشمند نیز هست. مدیریتی که بتواند با تلاش آگاهانه برای استفاده از فناوری‌های نوین جهت تحول در وضعیت فعلی و بهبود سطح زندگی، امنیت لازم را نیز فراهم آورد. محققان و پژوهشگران فعال در حوزه هوشمندسازی شهرها هشدار داده‌اند که شهرهای هوشمند علیرغم تمامی مزایای متعددی که دارند، ریسک و چالش‌های زیادی نیز همراه دارند که باید به آن‌ها توجه ویژه‌ای داشت. آن‌ها همچنین خاطرنشان کرده‌اند که هکرها و مجرمان سایبری قادر خواهند بود به راحتی به دستگاه‌های الکترونیکی کاربران و شهروندان که به خدمات هوشمند شهری متصل هستند نفوذ نمایند. یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های شهر هوشمند به ویژه در حوزه مدیریت، مسئله امنیت سایبری است این موضوع زمانی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند که نفوذ در شبکه‌های زیرساختی شهر و خدمات رسان صورت پذیرد. لذا در استفاده از هر فناوری جدید بایستی به تمام ابعاد آن فناوری اشراف داشته و با شناخت کافی و کامل، از مزایای آن استفاده و جلوی تهدیدات آن را گرفت.

استفاده از پلتفرم‌های بومی، نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای تخصصی و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در این حوزه می‌تواند یکی از راهکارهای جلوگیری از تهدیدات در این حوزه باشد.

تجهیز و آموزش نیروهای عملیات شهر در برابر تهدیدات CBRNE با راهبری سازمان پدافند غیرعامل کشور، بازخوردهای مطلوب در بین مدیران شهری داشت. اساسا ضرورت اقداماتی از این دست چیست. برنامه‌آتی سازمان برای افزایش تاب آوری شهرها کدامند؟

امروزه علی‌رغم پیشرفت‌های فراوان در عرصه علم و فناوری و تولید تجهیزات، آسیب‌پذیری جوامع نیز افزایش یافته است. برخی از آسیب‌پذیری‌ها به صورت طبیعی در زندگی روزمره ممکن است رخ داده و برخی بر اساس تهدیدات انسان ساخت عمدی و غیرعمدی (صنعتی) به وقوع بپیوندد. آنچه موجب کاهش این آسیب‌ها می‌شود کسب دانش و تجربه عملیاتی در عرصه‌های مختلف است.

یکی از گروه‌های خدمات رسان در مواقع حوادث و تهدیدات، نیروهای خدمت آتش‌نشانی هستند که در اولین فرصت خود را به صحنه حوادث می‌رسانند. در نتیجه لازم است آمادگی لازم را برای روبرویی با انواع حوادث داشته باشند این آمادگی هم در آموزش نیروهای آتش‌نشانی و هم در تجهیز آن‌ها و تمرینات دوره‌ای حاصل شده که نتیجه آن حفاظت از این نیروهای تخصصی و خدمت در مرحله اول و حفظ و صیانت از مردم در مرحله بعد از تضمین می‌کند. از این رو سازمان در اجرای مأموریت‌های پدافند شهری با همکاری سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و شهرداران محترم شهرهای بالای ۲۰ هزار نفر اقدام به تجهیز یک خودروی آتش‌نشانی برای مقابله با حوادث CBRN نمود که به یاری خدادر سال جاری مرحله دوم این اقدام نیز در صورت حمایت سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها انجام خواهد داد.

سند پدافند شهری در بسیاری از شهرهای کشور تدوین شده یا در دست تدوین است. این سند چه می‌گوید و چه کمکی به مدیریت شهری خواهد کرد؟

بله به تغییرات مدیریتی در سطح شهرهای کشور، این مطالعات آخرین وضعیت شهرها از نگاه پدافند غیرعامل در اختیار مدیران شهری قرار می‌دهند. مدیران شهری با بهره‌برداری از این مطالعات می‌توانند وضعیت شهر را در حوزه‌های مختلف از منظر پدافند غیرعامل به وضوح درک کنند. دارایی‌های کلیدی شهر کدام بوده و در کجای شهر قرار دارند. آسیب‌پذیری‌های شهر در چه حوزه‌هایی است، تهدید پایه

ارائه طرح یا لایحه ای برای عملیاتی شدن بند نهم سیاست های کلی.

رهبر انقلاب اول فروردین امسال، در سخنرانی زنده تلویزیونی خطاب به ملت ایران راهبرد نظام و کشور را «ایران قوی» اعلام کردند. به نظر شما در حوزه پدافند شهری چه طور می توان این رهنمود معظم له را عملیاتی کرد؟

رهبر معظم انقلاب اسلامی در بیان ضرورت توجه به پدافند غیرعامل بیانات دقیق، صریح و شفاف می دارند که به اهمیت پدافند غیرعامل و تأثیر آن در داشتن ایران قوی پرداخته است. معظم له در فرای از فرمایشات خود چنین بیان می کنند: امروز مسئله پدافند غیرعامل، مسئله مهمی است و هر روز که می گذرد بر اهمیت آن افزوده می شود. بدرجای دیگری می فرمایند: «این رادر درجه اول مدیران کشور باید درک و احساس کنند. اگر چنانچه مدیران ارشد کشور اهمیت پدافند غیرعامل را درک نکنند و پدافند غیرعامل آنچنان که باید و شاید در کشور توسعه پیدا نکند و اعمال نشود، مادر معرض تهدیداتی قرار می گیریم که بعضی از آنها قابل جبران نیست و در تشییع پدافند غیرعامل را به مصون سازی بدن تشییع کرده که کشور را از درون مصون می کند یعنی اگر دشمن اقدام و تهدیدی را اجرایی و عملیاتی نیز بکند، آسیبی به کشور وارد نمی شود.»

به نظر من این دقیقاً معنای ایران قوی است.

غیرعامل شهرداری تعیین و سازمان مدیریت بحران شهرداری تهران به عنوان دبیرخانه این شوراموضوعات رادر قالب کارگروه های تخصصی از جمله کارگروه حمل و نقل، فنی و عمرانی و کارگروه شهرسازی، کارگروه خدمات شهری و غیره پیگیری می نمایند. ما امیدواریم با حضور جناب آقای دکتر زاکانی به عنوان شهردار تهران توجه ویژه ای به این حوزه شده و موضوعات با دقت و سرعت بیشتری به صورت کاملاً علمی و کارشناسی پیش رود.

تلاش های سازمان پدافند غیرعامل کشور برای خروج تاسیسات پرخطر از حریم شهرها به کجا رسید؟

با توجه به رشد سریع شهرها و هم جوار مراکز و تاسیسات پرخطر با کانون های جمعیتی و احتمال بروز حوادث عمدی و غیرعمدی (صنعتی) و تأکید بر بند نهم از بندهای سیاست های کلی نظام در حوزه پدافند غیرعامل که تصریح می کند: «ممانعت از ایجاد تاسیسات پرخطر در مراکز جمعیتی و بیرون بردن این گونه تاسیساتی از شهرها و پیش بینی تمهیدات ایمنی برای آن دسته از تاسیساتی که وجود آن ها در شهر الزامی است و ممانعت از ایجاد مراکز جمعیتی در اطراف تاسیسات پرخطر با تعیین حریم لازم». سازمان از سه طریق این موضوع را پیگیری می نماید:

نخست از طریق شورای عالی معماری و شهرسازی به این نحو که در زمان تصویب

براین اساس، برای داشتن ایران قوی لازم است همه دستگاه های اجرایی و مدیران کشور الزامات و ملاحظات پدافند غیرعامل رادر حوزه تخصصی و ماموریتی خودشان دقیقاً عملیاتی و اجرایی دنبال کنند.

با تشکر از وقتی که در اختیار ما گذاشتید

بنده هم از شما سپاسگزارم

طرح های جامع و تفصیلی برای شهرها از گسترش شهر به سوی مراکز خطر جلوگیری می نمایند. دوم؛ مذاکره با شهرداری ها و سایر نهادها و دستگاه های اجرایی جهت خروج ایمن سازی مراکز خطر ازای موجود در شهرها و سوم؛ پیگیری حقوقی و قانونی از طریق مجلس شورای اسلامی و وزارت کشور جهت

66

رسیدن به شهر هوشمند، مستلزم مدیریت هوشمند نیز هست. مدیریتی که بتواند با تلاش آگاهانه برای استفاده از فناوری های نوین جهت تحول در وضعیت فعلی و بهبود سطح زندگی، امنیت لازم را نیز فراهم آورد

در استفاده از هر فناوری جدید بایستی به تمام ابعاد آن فناوری اشراف داشته و با شناخت کافی و کامل، از مزایای آن استفاده و جلوی تهدیدات آن را گرفت

در حال حاضر مطالعات پدافند غیرعامل در ۳۵ شهر از ۵۱ شهر بالای دویست هزار نفر جمعیت از جمله در شهر تهران توسط مشاورین صاحب صلاحیت در دست اقدام است

با مدیریت شهری جدید چه برنامه ای در دستور کار دارید؟

در سال های اخیر با هماهنگی سازمان شهرداری ها در تمام شهرهای بالای ۲۰۰ هزار نفر جمعیت مدیریت پدافند غیرعامل، در شهرداری ها منصوب شده است و موضوعات پدافند غیرعامل براساس برنامه ای یک ساله

شهر چیست و وضعیت زیرساخت های اصلی شهر در شرایط بحران، آبی می تواند تداوم عملکرد داشته باشد یا خیر؟ و در انتهای این مطالعات نیز بایستی برنامه های اثربخش، عملیاتی و اجرایی در دوره های زمانی کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت و با رویکرد اصل هزینه-فایده برای مدیران شهر ارائه کرده باشد. انتظار این است که مدیران در یک دوره چهار ساله بتوانند بخشی از این برنامه را براساس اولویت های مشخص شده در مطالعات و اعتبارات شهر اجرا نموده و بتوانند در پایان دوره مدیریتی خود قسمتی از آسیب پذیری های شهرشان را مرتفع نمایند. در حال حاضر مطالعات پدافند غیرعامل در ۳۵ شهر از ۵۱ شهر بالای دویست هزار نفر جمعیت از جمله در شهر تهران توسط مشاورین صاحب صلاحیت در دست اقدام است.

نبود فرمانده واحد شهری به ویژه در زمان وقوع بحران ها، همواره یکی از دغدغه های مدیریت بحران در کشور بوده است. دلیل عدم شکل گیری و اجماع برای این امر مهم چیست؟ راهکار سازمان پدافند غیرعامل کشور کدام است؟

مدیریت شهری در کشور ما بین دهها نهاد دولتی و شهرداری ها به عنوان نهاد عمومی غیردولتی تقسیم شده است ادارات و سازمان های گوناگونی در شهرها مستقر بوده و به عنوان دستگاه های خدمات رسان در حال ارائه خدمت به شهروندان می باشند. سالانه اعتبارات قابل توجهی راجهت برنامه های توسعه و نگهداشت مناسب خدمات، هزینه می نمایند. نکته قابل توجه اینکه این ادارات و سازمان ها گاهی با یکدیگر هماهنگ نبوده و این عدم همسویی در طرح ها و برنامه ها، مشکلاتی رادر سطح شهر ایجاد می نماید. با وجود تشکیل شوراهای اسلامی و واگذاری برخی از اختیارات به این شوراهایلیکن بعد از گذشت شش دوره از شروع فعالیت شوراهای اسلامی هنوز خبری از مدیریت واحد شهری نیست. همین موضوع در حوادث و بحران های شهری چالش های فراوانی را به دنبال دارد. آنچه سازمان پدافند غیرعامل به دنبال آن است، ایجاد فرماندهی واحد در بحران ها و حوادث است به گونه ای که در شرایط عادی هر نهاد و سازمانی به وظایف خود عمل کرده و در زمان بحران همه دستگاه ها تحت نظر یک فرمانده مشخص اقدامات مورد نیاز و ضروری برای خدمات رسانی به مردم را پیگیری و عملیاتی نمایند.

یکی از دغدغه های گذشته سازمان پدافند غیرعامل کشور، عدم همراهی کامل مدیریت شهری کلان شهرها در مباحث مربوط به رعایت الزامات و ضوابط پدافند غیرعامل است. برای افزایش تعاملات

یادداشت میهمان

درس‌هایی که باید از حادثه انفجار بیروت گرفت

پدافند شهری

فادی بودیه - تحلیلگر لبنانی
مدیر مسئول نشریه المرایا

با وجود گذشت حدود یکسال و نیم از وقوع حادثه تلخ انفجار در بندر بیروت، هنوز ابعاد زیادی از این حادثه میهم باقی مانده است. انفجار بندر بیروت عصر روز ۴ اوت ۲۰۲۰ در بندر بیروت رخ داد و ساختمان‌های زیادی در منطقه اشرفیه را تخریب کرد. موج ناشی از انفجار باعث وارد شدن خسارات گسترده به ساختمان‌های اطراف محل انفجار شد. این حادثه تلخ، باعث کشته شدن ۲۲ نفر و زخمی شدن حدود ۷۰۰۰ نفر و مفقود شدن بیش از ۱۱۰ نفر شد. بر اثر این ماجرا، صد هانفر از شهروندان لبنانی بی خانمان گردیده و مجبور به مهاجرت به شهرهای دیگر شدند. فراتر از آثار مخرب عمومی و اجتماعی این انفجار، داده‌ها و اطلاعات منتشر شده از این حادثه، تکان دهنده است. شدت انفجار (معادل حدود ۱۰۰۰ تن تی‌ان‌تی) به حدی بود که به عنوان یکی از قوی‌ترین انفجارهای غیر هسته‌ای تاریخ محسوب می‌شود.

سازمان‌های زمین‌شناسی اعلام کرده‌اند که شدت انفجار، معادل زمین‌لرزه‌ای به قدرت ۳٫۳ ریشتر بوده است که در ترکیه، سوریه، سرزمین‌های اشغالی، بخش‌هایی از اروپا احساس شد و صدای آن در جزیره قبرس در فاصله ۲۵۰ کیلومتری محل وقوع حادثه (بندر بیروت) شنیده شده است.

در خصوص چرایی و علت ماجرای انفجار در بندر بیروت نیز بارها شنیده‌ایم که ذخیره ۲۷۵۰ تن آمونیم نیترا تمجر به وقوع این انفجار شده است. این ذخیره خطرناک به مدت شش سال در گمرک بندر بیروت بدون ایمنی کافی نگهداری شده بود. هر چند طرفداران رژیم صهیونیستی در بیروت، مانع از انجام تحقیقات بی‌طرفانه و طبیعی در خصوص علل وقوع حادثه در بندر بیروت شده و صرفاً با هدف بهره‌برداری تبلیغاتی از این حادثه، انگشت اتهام خود را به سوی گروه‌های مقاومت نشانه می‌گیرند، اما دیگر بر همگان مسلح است که تل‌اویو بیشترین سود را از این حادثه برده و برخی اطلاعات مهم (که در آینده افشا خواهد شد) فرضیه عامدانه بودن این انفجار و

هدایت آن توسط صهیونیست‌ها را تقویت می‌کند. در اینجا قصد داریم از منظر دیگری به حادثه انفجار بندر بیروت نگاه کنیم. شاید تا قبل از وقوع این حادثه، مفهوم "پدافند غیرعامل" برای شهروندان لبنانی چندان ملموس نبود. با این حال وقوع این حادثه به وضوح نشان داد که مولفه‌های دفاع غیر انسانی، چه نقش مهمی در پیشگیری از بحران و حتی مدیریت صحنه بحران در زمان وقوع و پس از آن دارد. حادثه انفجار در بندر بیروت برای همه مخاطبان این فاجعه و مخصوصاً شهروندان آسیب‌دیده از این حادثه، از منظر پدافند غیرعامل عبرت‌آموز بوده است. چه در حوزه جانمایی و چه پروتکل‌های نگهداری از مواد شیمیایی و چه نحوه واکنش در برابر بلایایی که می‌تواند در یک روز، ساختار اجتماعی، سیاسی و اقتصادی یک کشور را برهم بریزد. فراموش نشود که انفجار بندر بیروت درست در بجه‌وحه دو بحران دیگر رخ داد:

یکی شیوع ویروس کرونا در لبنان و دیگری، وضع تحریم‌های یکجانبه و ظالمانه دشمنان لبنان و مقاومت علیه کشورما. در چنین شرایطی وقوع حادثه انفجار بندر بیروت، کمر جامعه لبنان را شکست. در این میان، نکاتی وجود دارد که نمی‌توان به سادگی از کنار آنها عبور کرد:

نخست اینکه پس از شکست رژیم اشغالگر قدس و حامیان آن در نبرد نظامی و اقتصادی علیه موجودیت لبنان و جبهه مقاومت، آنها به روش‌های نوینی در مواجهه با لبنان متوسل می‌شوند. دشمنان در عصر کنونی، صرفاً بر روی نبرد متقارن و اقدام نظامی متمرکز نیستند بلکه به دنبال مجاری و راهکارهای جایگزینی هستند که بتوانند از یک سو جامعه لبنان را هدف قرار دهد و از سوی دیگر، هزینه‌های متعارف نبرد نظامی و امنیتی را برای صهیونیست‌ها و متحدان آن نداشت‌ه باشد. بنابراین، احتمال وقوع حوادثی نظیر آنچه در بندر بیروت رخ داد در آینده وجود دارد.

نکته دوم اینکه آماده‌سازی لبنان در این نبرد جدی اما غیر اعلامی، مستلزم به کارگیری راهکارهای فوری

و مهمی است. در این خصوص لازم است خروج تاسیسات پرخطر از شهرها که از مولفه‌های اصلی و مورد توجه در حوزه پدافند غیرعامل است (در دستور کار قرار گیرد. در این خصوص لازم است کانون‌های بحران بالقوه در لبنان شناسایی شود و از این طریق، مانع از فعال‌سازی ظرفیت‌های بحرانی نهفته در این کانون‌ها شود. بخشی از مدیریت دفاعی در لبنان نیز باید ناظر به زمان و پس از حوادثی این چنین صورت گیرد. همگان آگاه هستند که پس از وقوع حوادثی از قبیل آنچه در انفجار بندر بیروت رخ داد، افکار عمومی و شهروندان بر اثر شوک، استرس و هیجان ناشی از حادثه، بر ابعاد بحران می‌افزایند و در مقابل، قدرت عمل نهادهای دخیل در مدیریت بحران را شدیداً محدود می‌سازند.

نکته سوم اینکه تقویت مولفه‌های دفاع غیرعامل در لبنان، مرهون "احساس نیاز عمومی" و "اقدام جدی دولت" است. اکنون، به جرات می‌گوییم که پس از وقوع انفجار بندر بیروت، این احساس نیاز عمومی تحت تأثیر فضای تلخ و آکنده از اندوه و دردی که پس از انفجار شکل گرفته (و تا به امروز نیز ادامه دارد)، به وجود آمده است. امروزه با توجه به آنچه در بندر بیروت رخ داد، عزم ملی قابل اتکا و توجهی در خصوص تقویت و ترویج مولفه‌ها و گزاره‌های تثبیت شده در حوزه دفاع غیرعامل وجود دارد. بدیهی است که دولت لبنان نیز باید در این خصوص اقدامات جامع و مهمی صورت دهد. همان‌گونه که اعلام شد، حادثه انفجار در بندر بیروت حکم تلنگری پرهزینه و سخت را برای جامعه لبنان داشت. جامعه‌ای که در معرض انواع تهدیدات از سوی دشمنان قرار دارد و در طول دهه‌های متمادی، "ثبات داخلی" آن بارها از سوی دشمنان از جمله آمریکا و رژیم اشغالگر قدس به چالش کشیده شده است، باید کلیه مجاری نفوذ و خرابکاری دشمنان را شناسایی و خنثی کند. پس از وقوع حادثه انفجار در بندر بیروت و مشاهده آثار تبعات این فاجعه سخت، اهمال‌کاری و قصور، حتی به صورت غیر عامدانه در این حوزه از سوی هیچ کس قابل قبول نیست.

عضو کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی عنوان کرد

جایگاه راهبردی پدافند غیرعامل در مقابله با «جنگ ترکیبی» دشمن

است ظریفی های قانونی بیشتری برای این موضوع در قالب لایحه ای از طرف دولت به مجلس داده شود تا به تصویب قانونی برسد. نماینده مردم اسدآباد درباره رویکرد دولت سیزدهم نسبت به پدافند غیرعامل گفت: هر چند قضاوت در این حوزه کمی زود است اما عضویت رییس سازمان پدافند غیرعامل در شورای عالی فضای مجازی نشان دهنده حرکت مثبت دولت جدید در ارتباط با این سازمان راهبردی است.

اقتصادی و فضای سایبری انجام می شود. وی ادامه داد: با شرایطی که داریم، تقویت حوزه سایبری و توانمند شدن در موضوع پدافند غیرعامل تنها راه چاره کشور محسوب می شود. سرمدی درباره ضمانت اجرایی دستورات سازمان پدافند غیرعامل گفت: نمی توان گفت روند اجرایی شدن توصیه های این سازمان ضمانت اجرایی ندارد اما در دولت گذشته دیدیم بسیاری از توصیه های این سازمان اجرایی نشده است لذا لازم

کیومرث سرمدی نماینده مردم اسدآباد و عضو کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی در گفتگویی گفت: با توجه به شرایط کشور مادر دنیا، طبیعتاً مراحل سخت جنگ فیزیکی را پشت سر گذاشته ایم و جهان در حال حاضر پذیرفته است که نمی تواند با جنگ فیزیکی با اهداف جمهوری اسلامی مبارزه کند. بنابراین جنگ امروز استکبار جهانی با ما با جنگ های گذشته متفاوت است. این جنگ بیشتر در حوزه جنگ فرهنگی،

آصفی نماینده مردم اراک در مجلس شورای اسلامی مطرح کرد:

تقویت پدافند غیرعامل یک ضرورت راهبردی

کنیم. باید توجه داشته باشیم در سال های گذشته همان قدر که در حوزه سایبری قوی شده ایم تهدیدات ماهم افزایش داشته است و لازم بوده ماز دشمنان همیشه چند قدم جلوتر باشیم. آصفی درباره رویکرد دولت جدید نسبت به سازمان پدافند غیرعامل نیز گفت: توقع داریم خود سازمان پدافند نظارت جدی بر سازمان های کلیدی کشور داشته باشد و در این باره به مجلس و دولت تذکر دهد. بازگشت سردار جلالی به شورای عالی فضای مجازی خود نشانه یک گام مثبت توسط دولت محسوب می شود.

اگر این فضاها با کوچکترین چالشی مورد تهدید قرار بگیرد برای کشور در درازمدت سراسری می شود. وی ادامه داد: متأسفانه کشور ما ضعف های زیادی در حوزه سایبری دارد. همان طور که در گذشته دیدیم حمل و نقل ریلی کشور ما مورد تهدید سایبری قرار گرفت و ما برای فروش بلیط ها هم به مشکل برخوردیم. عمده ترین دلیل این مشکل این است که ما نتوانسته ایم شبکه ملی اطلاعات را راه اندازی کنیم. نماینده مردم اراک در مجلس شورای اسلامی افزود: همین تجربیات نشان دهنده این است که باید در این حوزه کشور را تقویت

محمد حسن آصفی نماینده مردم اراک در مجلس شورای اسلامی در گفتگویی در خصوص نقش و اهمیت پدافند غیرعامل برای شرایط امروز کشور گفت: با توجه به تهدیدات مختلفی که کشور ما با آن روبه روست این سازمان برای ما بسیار مهم محسوب می شود. در گذشته اگر بسیاری از دستورات این سازمان را به کار می بستیم قطعاً خیلی از آسیب های کنونی مواجه نمی شدیم. با توجه به این که دنیا هر روز به سمت دیجیتالی شدن می رود سازمان پدافند غیرعامل هم وظیفه دارد این فضا را به خوبی زیر نظر بگیرد زیرا

رحمت الله فیروزی نماینده مردم نطنز در مجلس شورای اسلامی عنوان کرد

تقویت پدافند غیرعامل ضامن توسعه بازدارندگی دفاعی کشور

کرد: عضویت سردار جلالی در شورای عالی فضای مجازی نشان دهنده نگاه مثبت دولت به مجموعه پدافند غیرعامل است. وی درباره اهمیت پدافند سایبری نیز گفت: احساس می شود تامین راهبری فضای مجازی کشور تا حدی رها شده است و یک عده ای به هر شیوه ای که می خواهند در آن فعالیت می کنند و این نشان دهنده اولویت در تقویت پدافند سایبری در کشور است.

وظیفه دارند بودجه و امکانات واجب را در اختیار این نهاد قرار دهند. وی درباره ضمانت اجرایی دستورات سازمان پدافند غیرعامل توسط دستگاه های اجرایی کشور گفت: سازمان پدافند غیرعامل کشور باید بررسی کند که اگر قوانین موجود برای اجرایی شدن دستورالشت کافی نیست پیشنهاداتی در این زمینه به مجلس بدهد تا به شکل قانون تصویب شود. نماینده مردم نطنز در مجلس شورای اسلامی اظهار

رحمت الله فیروزی پوربانی، نماینده مردم نطنز در مجلس شورای اسلامی در گفتگویی درباره اهمیت پدافند غیرعامل با بیان اینکه تقویت پدافند غیرعامل ضامن توسعه بازدارندگی دفاعی کشور است، اظهار کرد: نظر به شرایط کشور و مواجهه بودن با دشمنان این سازمان یکی از مهم ترین نهاد های کشور محسوب می شود و لذا خود مسئولان این سازمان هم موظف هستند با قدرت به کار خود ادامه دهند، دولت و مجلس هم

محمد صالح جوکار رییس کمیسیون شوراهای مجلس شورای اسلامی عنوان کرد:

پدافند غیرعامل راه ایستادگی هوشمندانه در برابر خصم دشمن

پدافند سایبری می تواند به راحتی فعالیت کرده و این حوزه را تقویت کنند. نماینده مردم یزد در خانه ملت درباره رویکرد دولت سیزدهم به موضوع پدافند غیرعامل نیز گفت: رعایت اصول پدافند غیرعامل از طرف دولت آقای ریسی امری مبارک برای کشور محسوب می شود و من امیدوارم همان طور که در حال حاضر به این موضوع در کشور بهاداده شده است در عرصه عمل هم شاهد اجرایی شدن این چهارچوب ها باشیم تا کشور هر چه سریع تر به جایگاهی که مردمش لایق آن هستند برسد.

کنیم. در غیر این صورت شاهد بالا رفتن هزینه های کشور خواهیم شد و در مبارزه با دشمنان از آن ها عقب خواهیم ماند. جوکار درباره تقویت پدافند سایبری کشور نیز گفت: اول باید به صورت کلی پدافند غیرعامل را قانونمند کنیم، تا تمام مسئولین در تمام حوزه ها مکلف شوند تا چهارچوب های این سازمان را رعایت کنند. باید در هر پروژه ای که اجرا می شود پیوست پدافند غیرعامل هم مدنظر قرار گیرد اگر این اتفاق رخ دهد خواهیم دید که با بهاداده شدن به سازمان پدافند غیرعامل کم کم کارشناسان حوزه

محمد صالح جوکار، رییس کمیسیون شوراهای امور داخلی مجلس شورای اسلامی در گفتگویی درباره اهمیت و ضرورت رعایت الزامات پدافند غیرعامل اظهار کرد: با توجه به تهدیداتی که همواره کشور با آنها مواجه است قطعاً رعایت شیوه نامه ها و استانداردهای پدافند غیرعامل باید سرلوحه کارهای سیاسی و اقتصادی همه مسئولین کشور قرار گیرد. نماینده مردم یزد در خانه ملت افزود: به نظرمی رسد تنها راه مقابله هوشمندانه با دشمنان کشور این است که چهارچوب های پدافند غیرعامل را اجرایی

در مورد اینکه کرونا یک سلاح بیولوژیک است یا یک بیماری مانند سایر بیماری‌های ویروسی اظهار نظرهای متفاوت و ضد و نقیضی انجام شده است و در حال حاضر به درستی نمی‌توان در مورد این گزاره با قطعیت سخن گفت. به هر حال کرونا اگر سلاح بیولوژیک هم نباشد دست کم به این نگرانی دیرینه دامن زده است که یک حمله زیستی محتمل با ویروسی در مقیاس کووید ۱۹ چه تبعاتی را می‌تواند برای جهان داشته به همراه داشته باشد. ناشناخته بودن، جهش‌ها و تغییر سویه‌های مداوم بیماری کرونا این نگرانی را چندین برابر کرده و جامعه جهانی به این نتیجه رسیده است که آنچه که تاکنون در مورد تهدیدات بیولوژیک گفته شده و شنیده شده حتی در تخیلی‌ترین فیلم‌های هالیوودی بیشتر شبیه شوخی بوده است. صحبت در مورد تهدیدات بیولوژیک در دوران جدید بیشتر با عدم قطعیت و حدس و گمان همراه بود و چیزی که بر مبنای فرضیات و حدس و گمان باشد چندان توجه را جلب نمی‌کند و ترسی را بر نمی‌انگیزد اما ویروس کرونا تمام آن ناشناخته‌ها را به واقعیت بدل کرد. جنگ بیولوژیک اکنون با تمام شواهد و قرائن و آثار و نتایج آن قابل درک و ملموس است جنگی که در آن شیوع بین‌المللی دیده می‌شود،

مرگ و میر غم‌انگیز و دراماتیک به همراه دارد و طی آن قرنطینه اجرامی شود. باید گفت همه‌گیری پدیدۀ جدیدی نیست. آنفلوآنزای اسپانیاد ۱۹۱۸ حدود ۵ میلیون نفر یعنی بیش از تلفات دو جنگ جهانی قربانی گرفت اما در آن مقطع هنوز نگرانی سیاسی راجع به سلاح‌های بیولوژیک وجود نداشت. در دوره جدید نیز ابولا و سارس بصورت محدود و خارج از جغرافیای غرب رخ داد و جوامع غربی نگرانی را تا قبل از شیوع کرونا در این حد احساس نکرده بودند. در واقع سارس و ابولا جنبه جهانی پیدا نکردند. اما کرونا رویداد متفاوتی بود که کرونا را چه سلاح بدانیم چه یک خطای آزمایشگاهی و چه یک بیماری ویروسی طبیعی طی نزدیک به دو سالی که جهان با این پاندمی درگیر است آثار هولناک اقتصادی، اجتماعی بر جای گذاشته است. کرونا به عنوان بزرگ‌ترین بحران بهداشتی جهان بعد از جنگ جهانی دوم تاکنون بیش از ۲۴۰ میلیون نفر را در جهان مبتلا کرده و نزدیک به ۵ میلیون نفر را به کام مرگ کشانده است. همه‌گیری کرونا بزرگ‌ترین انسداد اقتصادی جهان از ۱۹۳۰ تاکنون را رقم زده است. راهی برای بیان دقیق خسارات اقتصادی ویروس کرونا وجود ندارد اما توافق گسترده‌ای میان اقتصاددانان در مورد تأثیرات منفی شدید

این ویروس بر اقتصاد جهانی وجود دارد. در این بین گردشگری که زیربنای توسعه بسیاری از شهرهاست، در دوران کنونی یکی از آسیب‌پذیرترین بخش‌های اقتصادی جهان بوده است. سازمان جهانی گردشگری بر این باور است که ویروس کرونا، بخش گردشگری بین‌المللی را ۲۰ سال به عقب برگردانده است. بر مبنای گزارش کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (UNCTAD) که در ژوئن ۲۰۲۱ منتشر شده است سقوط گردشگری جهانی در اثر کرونا حدود ۴ تریلیون دلار به تولید ناخالص جهان خسارت زده است. به عنوان نمونه در کشور ترکیه تنها در سال ۲۰۲۰ حدود ۳۳ میلیارد دلار خسارت ناشی از شیوع کرونا به بخش گردشگری وارد شده است. شرایط پاندمیک و اپیدمیک، دشمن شهر و شهرنشینی هستند. آنها فضاهای عمومی را که مشخصه سرزندگی و حیات شهری هستند به عنوان کمین‌گاه انتخاب می‌کنند و جمعیت متراکم را بهترین طعمه خود در نظر می‌گیرند. شهرها اولین مکان‌هایی بودند که درگیر کرونا شدند و اولین واکنش‌ها را نیز شهرها نشان دادند. بر مبنای تخمین‌های بیش از ۹۰ درصد موارد ابتلا به کرونا در جهان مربوط به شهرها بوده است. همچنین برآوردها نشان می‌دهد که شهرها در سراسر جهان در اثر کرونا ۱۵ تا

۲۵ درصد درآمدشان را از دست داده‌اند. این وضعیت در برخی شهرها از جمله شهرهای آفریقای بیش از ۳۰ تا ۶۰ درصد خواهد بود. ویروس کرونا اولین ویروسی نیست که به شهرها حمله کرده است و آخرین نیز نخواهد بود در طول تاریخ شهرها غالباً کانون این موضوعات بوده‌اند. سرایت طاعون سیاه در قرن ۱۳ یک سوم جمعیت اروپا و خاورمیانه را از بین برد. شیوع وبا در قرن نوزدهم در لندن پاریس مسکو هامبورگ، نیویورک، شیکاگو و دیگر شهرهای بزرگ تلفات پرشماری را گرفت. آنفلوآنزای ۱۹۱۸ نیز که در این زمینه به آن اشاره شد. اما کرونا زخم عمیق‌تری بر پیکره شهرها به جا گذاشته است. پاندمی کرونا اولین همه‌گیری دوران شهری شدن جهان و عصر جهان‌نشهری است. شهرها امروزه مکان‌هایی هستند که در آن همه چیز به همه چیز ربط دارد و یک پیوستگی خیره‌کننده در آنها دیده می‌شود. این پیوستگی و ارتباط اگرچه بر جذابیت و جنب و جوش شهرها بویژه شهرهای بزرگ می‌افزاید اما در عین حال آسیب‌پذیری آنها را نیز بیشتر کرده است. تأثیر کرونا بر شهرها چند جانبه و فراگیر بوده است. تعطیلی فضاهای عمومی و مراکز فرهنگی و آموزشی، بسته‌شدن بازارها، قرنطینه، افزایش بیکاری، سقوط گردشگری بخشی از این تأثیرات

شهرها و همه‌گیری کرونا آزمونی سخت برای مقابله با چالش‌های آینده

است. بیماری کرونا از نظر اجتماعی نیز تبعات ناخوشایندی داشته است حتی در شهرهایی که سمبل جهان وطنی و پذیرش جهانی بوده اند نوعی بیگانه هراسی و بعضاً نژادپرستی را سبب شده است. شهرهایی که عمدتاً به یک فعالیت مانند گردشگری یا حمل و نقل متکی بوده اند نسبت به شهرهای با اقتصاد متنوع بیشتر آسیب دیده اند. گردشگری شهری که حدود نیمی از گردشگری بین المللی را شامل می شود بسیار آسیب دیده است.

با وجود واکنش های گسترده هم فعلاً مسافران بین المللی ترجیح می دهند مقاصد غیر شهری که فضای بازتر و تجمع کمتری وجود دارد دیدن کنند. به گفته کارشناسان آنکندادارید و در سال ۲۰۲۳ انتظار بازگشت گردشگران بین المللی را داشت. موانع اصلی محدود کننده سفر مهار کند و بیروس، روند نامتوازن و نابرابر واکسیناسیون، اعتماد به نفس پایین مسافران و اقتصادهای ضعیف و نزار شده بر اثر کرونا می باشند. همچنین بخش اقتصاد غیر رسمی که قوام بخش حیات برخی شهرهای در حال توسعه است، بخاطر قرنطینه های طولانی مدت، محدودیت ها و کمبود خدمات ایمنی آسیب های بیشتری را متحمل شده اند. جغرافیای کرناطی این دو سال تغییرات فراوانی کرد. در موج اول شهرهای بزرگ جهان که دارای بیشترین ارتباطات هوایی و مسافران بین المللی بودند آسیب دیدند اما بعدها جغرافیای این و بیروس به شهرهای کوچکتر و خلوت تر نیز نقل مکان کرد. از بدو ورود کرونا شهرها با بیم و امید برنامه های خود را برای مبارزه با این همه گیری اجرا کردند. بخش حمل و نقل شهری بلافاصله به کرونا واکنش نشان داد. آنها با طرح هایی مانند فاصله گذاری اجتماعی و پایین آوردن ظرفیت جابجایی سعی کردند با شیوع گسترده و شدید بیماری در فازهای اولیه مقابله کنند. برای مثال در آن مقطع زمانی، لندن تعداد تردد قطارهای مترو و نیز اتوبوس های تندرو

را کاهش داد و بیش از ۴۰ ایستگاه مترو را بست. خطوط شبانه مترو فقط برای کادر درمان خدمات رسانی کردند. همچنین کلیه مستأجرین املاک شهرداری را از ۲۵ مارس به مدت ۳ ماه از پرداخت اجاره معاف کرد. در پاریس، مترو و خطوط اتوبوسرانی با ۵۰ درصد ظرفیت کار می کردند و خدمات ویژه ای برای مقصد بیمارستان ها و مراکز درمانی تعریف شده بود. در نیویورک ظرفیت مترو و شبکه اتوبوسرانی ۲۵ درصد کاهش یافته بود. در کوالالمپور مالزی فاصله زمانی قطارهای مترو به ۳۰ دقیقه افزایش یافت و ساعات سرویس دهی آنها محدود شده بود و از ورود مسافران بدون تجهیزات جلوگیری می شد. در تهران نیز سیستم حمل و نقل شهری بلافاصله وارد عمل شد و تلاش کردند با کاهش ظرفیت مترو از شیوع کرونا جلوگیری کنند.

علاوه بر حوزه حمل و نقل مدیران شهری همپای دولتهای ملی تدابیر مختلفی را بکار گرفتند. در لندن سامانه ای برای گزارش تجمعات راه اندازی شد و هر تجمعی با جریمه سنگین روبرو می شد. در اقدامی دیگر شهرداری لندن برای قرنطینه کردن بی خانمان ها و ایجاد فاصله اجتماعی تعداد صد اتاق از هتل ها و مهمانسراها را به این امر اختصاص داده و بی خانمانان را از فضای شهر جمع کرده و در آنجا اسکان داده است. در بعد بودجه و تامین مالی دولت های محلی در بسیاری از شهرها بخاطر کسری بودجه مجبور به بازنگری در بودجه سالانه خود شدند و با کاهش چشمگیر درآمد ها دست نیاز به

سوی دولت های محلی دراز کردند. واقعیت این است که تدابیر دولتهای محلی چه برای شناسایی و چه درمان و جلوگیری از انتشار و بیروس و چه برای تسریع واکسیناسیون بسیار متنوع و البته شایسته تحسین بوده است اما اکنون به درستی در مورد موفقیت یا عدم موفقیت تدابیر اتخاذ شده آنها نمی توان قضاوت کرد چرا که تلفات جانی و مالی کرونا وحشتناک

بوده است و کماکان نیز قربانی می گیرد اما به وضوح مشخص است که در صورت عدم این سیاست ها و تدابیر شرایط کرونا می توانست هولناک تر باشد. کرونا یک گرفتاری بود که شهرها و مدیران شهری تا به حال چنین معضلی را تجربه نکرده بودند و وقتی از مدیران شهرهای مختلف در خصوص طرح و برنامه های آنها برای مقابله با کرونا سؤال شد پاسخ اکثر آنها این بود که آتش سوزی، سیل، زلزله، طوفان، سونامی، حملات تروریستی و بسیاری مخاطرات دیگر را تجربه کرده اند اما هرگز شاهد چنین وضعی نبوده اند. امروزه در شرایط فروش

66

در دوران کرونا شهرهایی که عمدتاً به یک فعالیت مانند گردشگری یا حمل و نقل متکی بوده اند نسبت به شهرهای با اقتصاد متنوع بیشتر آسیب دیده اند

بیماری کرونا از نظر اجتماعی تبعات ناخوشایندی داشته است حتی در شهرهایی که سمبل جهان وطنی و پذیرش جهانی بوده اند نوعی بیگانه هراسی و بعضاً نژادپرستی را سبب شده است

بحران کرونا رقابت شهر بر سر عبور از بحران همه گیری است و شهرها تلاش می کنند با استراتژی های مختلف هر چه سریعتر زنجیره پاندمی کرونا را قطع و زندگی را در شهر به روال عادی بازگردانند.

اکنون که در اثر موج گسترده واکسیناسیون شهرها اندکی خود را پدید آورده و فرصت تفکر در مورد آینده را دارند طرح های دوران ریکاوری خود را ارائه کرده و پیگیری می کنند. همه گیری باعث شده است که اکنون سیاست گذاران، دولتهای محلی، نهادهای بین المللی و سایر ذینفعان کلیدی شهرها نوعی بازنگری را در تصمیمات خود انجام دهند. بخشی از استراتژی بازسازی شهرها در دوران پساکرونا کمک به اقشار، صنوف و بخش هایی است که بیشترین آسیب را دیده اند. کارگران بویژه کارگران غیر رسمی جزو اولویت های حمایتی هستند. شاید همه گیری نقطه عطفی باشد که تصمیم سازان به مناطق حاشیه ای شهر و سکونت گاه های غیر رسمی توجه بیشتری کنند که آشکارا آسیب بیشتری از کرونا متحمل شدند. حدود ۲ میلیارد کارگر غیر رسمی در جهان وجود دارد که در جریان کرونا ۴ برابر بیشتر از بحران مالی ۲۰۰۹ خسارت دیده اند و این کارگران بیشتر در کشورهای روبه توسعه مانند هند و برزیل و آفریقا بوده اند. قرنطینه اجباری و

تعطیلی های طولانی مدت بسیاری از این اقشار را به ورطه فقر کشانده است. کرونا باعث شد بسیاری از شهرها نقاط ضعف و قوت خود را بشناسند و در همین راستا به برنامه ریزی بهتر برای شرایط اضطرار بپردازند. به عنوان مثال در کشور ما طرح محله محور شهید سلیمانی از جمله پروژه های موفق بود که در مبارزه با کرونا به کار گرفته شد. این طرح، مشارکت محله ای و مدیریت از پایین به بالا را به معنای واقعی به منصه ظهور رساند. این طرح نشان داد که علاج بسیاری از دردها در شهرها مشارکت اجتماعی شهروندان است. شهرها در دوران پساکرونا اگرچه می توانند از پاسخ ها و راه حل های همدیگر بیاموزند اما سطح برنامه ریزی هر شهر به سطح توسعه اقتصادی، ظرفیت دولت، قوانین و مقررات، کیفیت زیرساخت ها و مشارکت ذی نفعان بستگی دارد. بسیاری از شهرها امروز با شعار بازگشت هنر ماست تلاش دارند زمینه های ریکاوری اقتصادی را پایه گذاری کنند. مکزیکوسیته در کشور مکزیک با کمک آژانس دیجیتال نوآوری عمومی توانسته است داده های اپیدمیولوژیک را با داده های اقتصادی تلفیق و ترکیب کند و اطلاعات جامعی را در اختیار دولتمردان و شهروندان قرار دهد که همین امر موجب شده است برنامه بهبود اقتصادی خود را دقیق و هوشمندانه جلو ببرند. بوئس آیرس در آرژانتین با تمرکز بر روی صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات لایحه ای را برای حمایت از مشاغل حوزه دیجیتال و تشویق سرمایه گذاری در فناوری و نوآوری تصویب کرده و تلاش کرده شهر را به عنوان قطب نوآوری مطرح کرده و دوران بازسازی پساکرونا را با تکیه بر این مشاغل طی کند مقامات این شهرداری اعلام می کنند که دیجیتالی شدن زمان کرونا سود سرشاری را نصیب شرکت های فعال در این حوزه کرده و همین الگو برای بازیابی اقتصاد شهر باید توسعه یابد. در رابطه با نقش هوشمندسازی، دیجیتالی شدن و فناوری های نوین ارتباطی بسیاری از صاحب نظران بر این عقیده اند که این لحظه خلایق و یک فرصت بی نظیر است که شهرها پس از کرونا میراثی را بنا بگذارند که مدت ها و نسل ها باقی بماند. به هر تقدیر کرونا به عنوان یک شرایط اضطراری جهانی و یک بحران واقعی شهرها را درگیر کرد و شهرها نیز در هر محله تلاش کردند پاسخی مقتضی به این همه گیری بدهند که در برخی موارد موفقیت آمیز و در مواردی دیگر کم اثر و کم نتیجه بوده است. اکنون نیز تمام تلاش شهرها معطوف به ریکاوری پساکروناست و امید می رود شهرها بخاطر ظرفیتهای بالای اقتصادی و اجتماعی و پتانسیل های خلاقانه بتوانند این آزمون سخت را با موفقیت پشت سر بگذارند و با امید بیشتر به استقبال آینده بروند.

گفتگوی عماد با سردار داریوندی جانشین قرارگاه پدافند اقتصادی کشور

راهبردهای پدافند اقتصادی برای صیانت از تاب آوری اقتصادی در برابر تکانه‌ها

سرتیپ دوم پاسدار مسعود داریوندی معاون امور زیربنایی سازمان پدافند غیرعامل کشور و جانشین قرارگاه پدافند اقتصادی کشور معتقد است «شیوع ویروس کرونا» مانند یک جنگ اقتصادی، بعنوان یک عامل خارجی و غیر ساختاری بر اقتصاد کشور تحمیل شده است. مشروح گفت و گوی وی با نشریه عماد را در ادامه می‌خوانید:

پدافند غیرعامل و اقتصاد مقاومتی از جمله مفاهیم مهم و اساسی در ادبیات اقتصاد ایران هستند. این دو مولفه چه نسبتی با یکدیگر دارند؟

پدافند غیرعامل به مجموعه اقدامات غیرمسلحانه که موجب افزایش بازدارندگی،

کاهش آسیب پذیری، تداوم فعالیت های ضروری، ارتقاء پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می گردد گفته می شود. اقتصاد مقاومتی نیز الگوی اقتصادی بومی و علمی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی و دارای ارکان «درون زا، عدالت بنیان، برون گرا، مردم محور، دانش بنیان و فرهنگ جهادی» است که اهدافی همچون، توانایی مقاومت در برابر عوامل تهدیدزا، تکانه های اقتصادی، بلایای طبیعی و تکانه های تخصصی، استفاده از ظرفیت ها حتی در وضعیت تحریم، مقاوم سازی و محکم سازی پایه های اقتصاد، رونق اقتصادی و اصلاح پایه های

اقتصادی و حل مشکلات مردم، مقابله با جنگ اقتصادی تمام عیار، مقابله با مخاطرات و بی اطمینانی های ناشی از تحولات خارج از اختیار حفظ دستاوردهای کشور، تداوم پیشرفت و تحقق آرمان ها و اصول قانون اساسی و سند چشم انداز، برطرف کردن شکنندگی اقتصاد در برابر تکانه ها، ایجاد اقتصاد مستحکم، نفوذناپذیر، تأثیرناپذیر از سوی دشمن را دنبال می کند. با توجه به این دو تعریف، مشاهده می کنیم که پدافند غیرعامل و اقتصاد مقاومتی، در بسیاری از موارد بدنبال هدف مشترک هستند ولی پدافند غیرعامل بیشتر مختص اقدامات بازدارنده در مورد تهدیدات نظامی است اقتصاد مقاومتی بیشتر مختص شرایط

تهدیدات اقتصادی است.

نقش پدافند اقتصادی را در خنثی سازی فشار همه جانبه و جنگ اقتصادی علیه ملت ایران را چگونه ارزیابی می کنید؟

پدافند اقتصادی به مجموعه اقدامات غیرنظامی گفته می شود که افزایش توانایی آشکار سازی، ارتقاء سطح مصونیت و بازدارندگی، کاهش آسیب پذیری، تداوم تأمین با کیفیت و پایداری های اساسی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدهای اقتصادی را به دنبال دارد. تعریف پدافند اقتصادی نشان دهنده آن است که در صورت تحقق کامل آن، فشار همه جانبه و جنگ اقتصادی علیه ملت ایران بطور کامل خنثی خواهد شد.

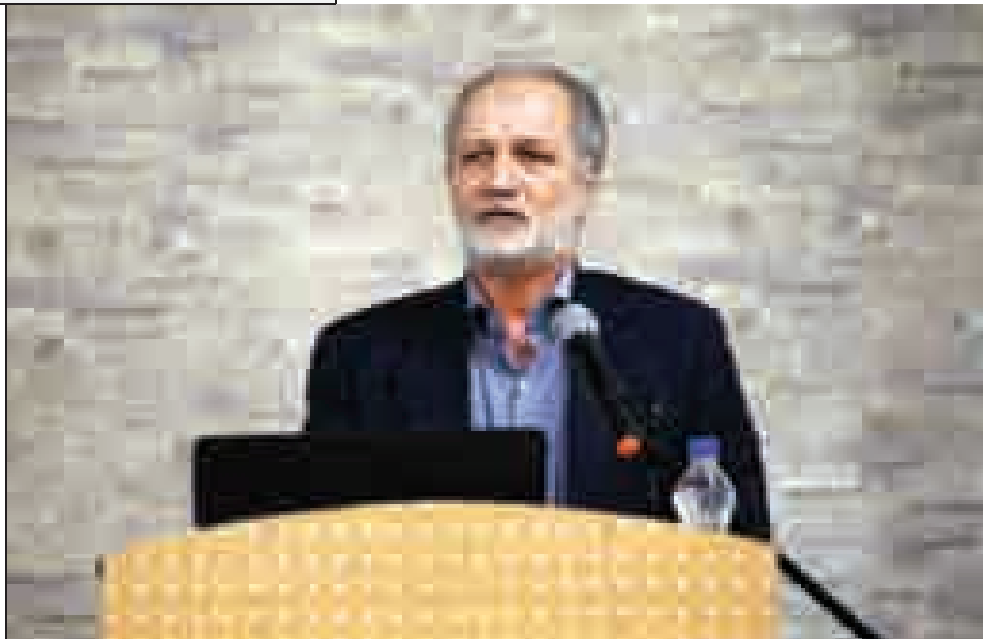
مهمترین ابعاد و ابزارهای جنگ اقتصادی دشمن علیه ملت ایران چیست و چه بخش هایی از اقتصاد ما را نشانه رفته است؟

مهمترین ابعاد و ابزارهای جنگ اقتصادی شامل: پولی و مالی و تجاری، سایبری، فناوریانه، بیولوژیکی، دیپلماتیک و بین المللی، اطلاعاتی و جاسوسی، روانی هستند که بخش های مختلف اقتصاد از جمله نظام بانکی و ارزی، تجارت خارجی، امنیت غذایی، فروش نفت و... را هدف گرفته است.

به نظر شما چه راهبردهایی برای قوی سازی و جلوگیری از آسیب پذیری اقتصادی کشور باید در دستور کار قرار گیرد؟ پیشنهاد سازمان پدافند غیرعامل کشور در این زمینه چیست؟

راهبردهای کلان برای قوی سازی و جلوگیری از آسیب پذیری اقتصادی کشور را می توان به چند دسته تقسیم کرد: نخست، ایجاد مرکز پایش و رصد وضعیت اقتصاد داخلی و تهدیدهای اقتصادی دشمن و تهیه طرح های واکنش هوشمند، فعال، سریع و به هنگام اقتصادی. راهبرد دیگر ایجاد سامانه جامع آمار و اطلاعات در بخش های مختلف اقتصادی شامل سه جریان اصلی "مبادلات مالی"، "اسناد و مجوزها" و "کالا و خدمات" و ایجاد هم افزایی بین آن ها با اولویت زنجیره تأمین کالاهای اساسی و با تأکید بر استفاده از فناوری های بومی غیرقابل نفوذ است.

تشکیل قرارگاه پدافند اقتصادی با اختیارات و اعتبار لازم ذیل معاون اول ریاست جمهوری با تأکید بر تمهید و واکنش سریع، هوشمند و یکپارچه دستگاه های اجرایی در برابر اقدامات دشمن نیز از جمله دیگر راهبردهاست که می توان از آن نام برد. بازبینی، اصلاح و تکمیل محتوای دروس آموزش اقتصاد متناسب با الگوی اقتصاد مقاومتی با تأکید بر ورود ادبیات پدافند اقتصادی در محتواهای آموزشی نیز از جمله دیگر راهبردهاست. بهره گیری از

کل بیشتری را موجب گردید. همانطور که مشاهده می شود «شیوع ویروس کرونا» مانند جنگ اقتصادی، بعنوان یک عامل خارجی و غیرساختاری بر اقتصاد کشور تحمیل شده و بخش های مختلف را تحت تأثیر قرار داده است؛ در اینجانب همان راهبردهای کلان ارائه شده در بخش قوی سازی اقتصاد، می تواند در کاهش تأثیرات منفی ناشی از بحران های مشابه بسیار مفید باشد.

به نظر شما تاب آوری و مصون سازی زیرساخت های حیاتی کشور چه تأثیری در شکست راهبرد فشار حداکثری علیه اقتصاد کشور دارد؟

همانطور که می دانیم برخی از زیرساخت های حیاتی کشور، که در حوزه انرژی، حمل و نقل، نظام بانکی قرار دارند، کارکرد اقتصادی داشته و در صورتی که نقاط آسیب پذیر و تهدیدزای آنها شناسایی شده و با برنامه ریزی دقیق و جامع نسبت به تاب آوری و مصون سازی آنها اقدام گردد، شاهد بی تأثیری و یا کم تأثیر راهبرد فشار حداکثری دشمن در این حوزه ها خواهیم بود، زیرا تاب آوری و مصون سازی در این زیرساخت ها، تمرکززدن و دوام کارکرد اقتصادی و مقابله با محدودیت های ایجاد شده حاصل از فشار حداکثری دشمن از جمله تحریم ها خواهد بود.

از منظر پدافند اقتصادی شاخص های یک توسعه اقتصادی پایدار و پویا چیست؟

از منظر پدافند اقتصادی سیستم اقتصادی پویاست که مقاوم در برابر فشار و تکان های اقتصادی باشد. از قدرت بازدارندگی در برابر فشارهای اقتصادی برخوردار بوده و در بتواند نیازهای اساسی را با کیفیت و به صورت پایدار تأمین کند. توانمندی در رصد، پایش، تشخیص و هشدار تهدیدات اقتصادی دشمنان به مبادی ذی ربط زیر از دیگر مشخصات یک اقتصاد پایدار و پویاست.

در پایان اگر نکته ای باقی مانده است که باید بدان اشاره شود در سوالات ما نبود لطفا مطرح کنید.

امیدواریم با روی کار آمدن دولت جدید، توجه و اهتمام لازم در مقابله با جنگ اقتصادی دشمنان با تمرکز بر راهبرد «خنثی سازی تحریم ها» در کشور ایجاد شده و بتوان فشار حداکثری دشمنان در زمینه اقتصاد را شکست داده و موجبات رونق اقتصادی فراهم گردد؛ این قرارگاه اعلام آمادگی می نماید با دولت جدید، همکاری و تعامل کامل در زمینه مقابله با جنگ اقتصادی داشته باشد.

باتشکر از وقتی که در اختیار خوانندگان نشریه عماد قرار دادید. من هم از شما متشکرم

“

در صورت تحقق کامل اصول و الزامات پدافند اقتصادی، فشار همه جانبه و جنگ اقتصادی علیه ملت ایران بطور کامل خنثی خواهد شد

از منظر پدافند اقتصادی، سیستم اقتصادی پویاست که مقاوم در برابر فشار و تکان های اقتصادی باشد

مهمترین ابعاد و ابزارهای جنگ اقتصادی شامل، پولی و مالی و تجاری، سایبری، فناوریانه، بیولوژیکی، دیپلماتیک و بین المللی، اطلاعاتی و جاسوسی، روانی هستند

بحران کرونا چه تأثیری بر اقتصاد کشور گذاشت؟ برای کاهش تأثیرات منفی ناشی از بحران های مشابه چه تدابیری باید اندیشیده شود؟

شوکان ناشی از شیوع ویروس کرونا، اقتصاد را هم با شوک عرضه و هم با شوک تقاضا مواجه ساخت. از یک طرف عرضه نیروی کار کاهش یافته و از طرف دیگر در تأمین مواد اولیه تولید نیز مشکلاتی ایجاد شد (شوکل عرضه). شوکل عرضه، شوکل تقاضا را به همراه داشت. تعطیلی کسب و کارها، منجر به تعدیل نیرو شده و کاهش درآمد خانوار، کاهش تقاضا را به همراه داشت. از طرف دیگر عدم اطمینان نسبت به آینده، خانوار را به تصمیم برای پس انداز بیشتر و به تعویق انداختن خرید اقلام غیر ضروری ترغیب کرده است. همین امر کاهش تقاضای

از ظرفیت های بخش خصوصی، تدوین چارچوب تعامل با نهادهای بین المللی و منطقه ای با تأکید بر کاهش حداکثری اثرپذیری از تصمیم سازی های نهادهای بین المللی و حضوری و مؤثر در نهادهای منطقه ای، ایجاد و توسعه شرکت های ارائه دهنده خدمات حمل و نقل در سطح بین المللی مانند بیمه و رتبه بندی با تأکید بر همکاری با کشورهای همسو، روزآمد (مدرنیزه) کردن روش های فروش نفت از طریق متنوع سازی روش های فروش نفت نظیر فروش ریالی نفت، انتخاب مشتریان راهبردی، بهره گیری از ظرفیت بخش خصوصی در صادرات نفت و فرآورده های نفتی، استفاده از ظرفیت تهااتر کالا و نفت و ایجاد توانایی اثرگذاری بر بازار جهانی انرژی است.

در این زمینه تسلط بر ابزارهای نقش آفرینی موثر نظیر ایجاد بورس نفت و انرژی و رسانه ای، فعال سازی ظرفیت ترانزیت (سوآپ) گازی کشور، افزایش صادرات برق کشور، تقویت همکاری با کشورهای تولید کننده انرژی و ایجاد هم پیمانی با کشورهای همسودر زمینه انرژی و افزایش ذخائر راهبردی نفت و گاز نقش بسزایی ایفا خواهد کرد.

تأمین پایدار و بهینه ی انرژی کشور از طریق؛ اصلاح الگوی مصرف انرژی، توسعه انرژی های تجدیدپذیر، کاهش تلفات تولید، انتقال و توزیع انرژی و تکمیل شبکه ارزش افزوده نفت و گاز از طریق افزایش ظرفیت پالایشی و پتروپالایشی کشور، اصلاح توسعه نامتوازن صنعت پتروشیمی، تقویت نظام تنظیم گری یکپارچه زنجیره ارزش با تأکید بر اصلاح رابطه مالی شرکت ملی نفت و شرکت های مرتبط با تکمیل زنجیره ارزش نیز از جمله دیگر راهبردهاست.

مدل های نوین تبادلات اقتصادی در حوزه بین الملل نظیر تهااتر، بیمان های تجاری دو یا چند جانبه، بیمان های پولی دو یا چند جانبه و ایجاد زیرساخت های جدید پیام رسان مالی بین المللی و همچنین متنوع سازی منابع درآمدی دولت با تأکید بر فعال سازی کامل ظرفیت های درآمدی و تنظیم گری مالیات و گمرک به ویژه از طریق بهبود و تکمیل زیرساخت های مالیاتی و گمرکی نیز از جمله راهبردهایی است که برای جلوگیری از آسیب پذیری اقتصادی کشور می توان از آن بهره گرفت. متنوع سازی سبد ارزی کشور و ایجاد سامانه جامع، به روز و شفاف تخصیص و انتقال ارز، ایجاد سامانه ذخایر راهبردی کالاهای اساسی با تأکید بر پراکنده سازی و ظرفیت سازی و باتوجه به تأمین کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت و ساماندهی نظام تولید غذاهای اساسی با تأکید بر؛ اصلاح الگوی کشت، توسعه متوازن زنجیره های تولید (از نهاده تا محصول نهایی) غذاهای اساسی در داخل کشور، ارتقای حفاظت فیزیکی ظرفیت های بالقوه تولیدات دریایی و مراعات چرای دام در جهت افزایش تولید غذاهای اساسی و شناسایی، حفظ و بهره برداری اصولی از ذخایر ژنتیکی و منابع طبیعی و پایه کشاورزی نیز از دیگر مواردی راهبردهایی است که می توان به آن اشاره کرد.

همچنین تدوین و پیاده سازی برنامه جامع حمایت از فناوری های راهبردی با مشارکت همه نهادهای ذی ربط و با محوریت معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، افزایش صادرات غیر نفتی با ارزش افزوده بالا با تأکید بر تقویت توان رقابتی تولیدات داخلی، فعال سازی ظرفیت های ترانزیتی کشور در حوزه های حمل بار و مسافر به صورت ریلی و هوایی، داده و انرژی با تأکید بر استفاده

موضوع پذیرش تعهدات FATF چندسالی است که یکی از بحث‌های جدی در حوزه اقتصاد کلان کشور است. بسیاری از کارشناسان و صاحبان معتقدند پذیرش تعهدات مدنظر این کارگروه بین دولتی در شرایط جنگ اقتصادی می‌تواند اقتصاد کشور را بیش از پیش ذیل فشار ببرد. در ذیل مروری داریم بر مهمترین استدلال‌هایی که براساس آن پذیرش لوایح سی اف تی و پالرمو می‌تواند به ضرر اقتصاد کشور منتج شود.

آسیبی به نام ساده‌انگاری لوایح سی اف تی و پالرمو

بزرگ‌ترین خطر یا نقطه آسیب در قبال یک پدیده سیاسی یا بین‌المللی، ساده‌انگاری یا تحریف آن پدیده و در نتیجه، اعمال محاسبات و رفتارهای نادرست در قبال آن است. چنین قاعده‌ای در خصوص لوایح دو قلو نیز صادق است. به نظر می‌رسد میان فشارهای پشت پرده و آشکار آمریکا و اروپایی‌ها بر سر پذیرش یک توافق جدیدتر و جامع‌تر از برجام و اقدامات ضدایرانی گروه ویژه اقدام مالی، ارتباط وجود دارد. بنابراین، نباید در مواجهه با موضوع لوایح دچار ساده‌انگاری و ساده‌سازی کاذب صورت مسئله شویم. متأسفانه طرفداران تصویب لوایح بدون آنکه بر روی عواقب و تبعات سخت‌پذیرش خواسته گروه مالی اقدام ویژه متمرکز شوند، سعی در تصویب لوایح، به مثابه یک الزام و مقوله اجتناب ناپذیر دارند. این پیش‌فرض نادرست و مغایر با "استراتژی مقاومت فعال" در برابر دشمنان ملت ایران است. پدیده اف ای تی اف اساساً پدیده سیاسی و امنیتی است تا مالی و پولی. بنابراین در چارچوب‌های سیاسی باید رفع شود و نه تعهدات سنگین و خودتخریبی.

سوالاتی که باید در خصوص پالرمو و سی اف تی مطرح شود

مدافعین تصویب پالرمو و CFT باید به این سوال مشخص پاسخ دهد که این تصویب چه تأثیر مثبت یا گشایشی را در عادی‌سازی روابط تجاری و اقتصادی با ایران ایجاد می‌کند؟ نکته قابل تأمل اینکه مقامات غربی خود نیز تأکید دارند که تصویب لوایح مدنظر اف ای تی اف از سوی ایران، صرفاً یکی از پیش‌شرط‌های عادی‌سازی احتمالی روابط تجاری با ایران محسوب می‌شود. بنابراین، در اینجا بحث احتمالات و پیش‌شرط‌ها مطرح است نه گزاره‌های قطعی و قابل استناد. با این حال، در مقابل ستانده‌های مبهمی که اساساً مشخص نیست ما آنها را در قبال تصویب لوایح مذکور به دست بیاوریم، بسیاری از داشته‌های عینی خود را از دست خواهیم داد.

کنوانسیون پالرمو مشروط به پذیرش همین ملاحظه می‌باشد. با وجود شروط و تبصره‌ای که در این خصوص اعلام شده است، تحفظ جمهوری اسلامی ایران در قبال کنوانسیون پالرمو، عملی نمی‌تواند تحت عنوان یک "حق" مورد شناسایی و تفسیر دیگر اعضای کنوانسیون قرار گیرد. مطابق حقوق معاهدات، حق تحفظ یک کشور در قبال یک معاهده در صورتی

همکاری (ها) همکاری‌های سازمان یافته دولتی جهت پیشگیری و مبارزه تأثیرگذار با جرایم سازمان یافته فراملی است. به راستی تفسیرکنندگان آمریکایی و اروپایی کنوانسیون پالرمو، که متأسفانه نظر آنها نیز در گروه ویژه اقدام مالی مورد استناد قرار می‌گیرد، چه گروه‌ها و افرادی را مصداق مجرمین سازمان یافته فراملی می‌دانند؟ در دیگر لوایح مذکور نیز بارها

FATF دیدهبان دشمن در جنگ اقتصادی

را اجرا کنند و در برنامه اقدام ایران این بحث قید شده است. باین مضمون که برای اجرای این قطعنامه‌ها، باید سازوکارهای حقوقی در ایران ایجاد شود. معنای این اقدام این است که قوانینی در مجلس شورای اسلامی یا شورای عالی امنیت ملی تصویب شود که قطعنامه‌های سازمان ملل را در داخل کشور نافذ کند. این بحث مسائل جدی از نظر قانون اساسی کشورمان به وجود می‌آورد. قانون اساسی ما قواعد و قوانین بین‌المللی را راجح نمی‌داند و باید فرایندهایی طی شود تا این اتفاق بیفتد. خصوصاً اینکه این استاندارد در FATF به گونه‌ای بیان شده است که قطعنامه‌های بعدی مرتبط هم از نظر کشورها باید پذیرفته شود و این چالش جدی برای حقوق اساسی ما ایجاد می‌کند. لذا به نظر نمی‌رسد که افق روشنی برای حل و فصل این مورد وجود داشته باشد.

چالش الزامات و تعهدات جرم‌انگاری در پالرمو

پیوستن کشورها به کنوانسیون «پالرمو» در موارد متعددی الزامات و تعهدات به جرم‌انگاری را برای دولت‌ها ایجاد می‌کند؛ به موجب این کنوانسیون، دولت‌های عضو متعهد می‌شوند که مشارکت در گروه مجرمانه سازمان یافته، تطهیر عواید حاصل از جرم، پولشویی و فساد را جرم‌انگاری کنند، براین اساس، پیوستن جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون «پالرمو» کشور ما ملزم می‌کند تا قوانین و فرآیندهای کیفری‌اش را همسویا انتظارات کنوانسیون، ترمیم و بازنگری کند و یا حتی در مواردی که رفتاری طبق قوانین ایران مجرمانه است، باید طبق ضوابط کنوانسیون «پالرمو» آن را جرم‌انگاری کند، به تعبیری الزاماتی در مفاد این کنوانسیون وجود دارد که ایران باید براساس آن، در قوانین و مقررات کیفری‌اش بازنگری کند که همین امر ابزاری برای کشورهای سلطه‌گر جهت فشار و سلطه بیشتر بر امور داخلی ایران محسوب می‌شود.

به نظر می‌رسد، بنابراین نخستین و اصلی‌ترین نقطه آسیب در قبال کنوانسیون پالرمو، «سوء تفسیر مقوله تروریسم» از سوی بازیگران صاحب نفوذ غربی است. از دید ایالات متحده آمریکا و کشورهای غربی، گروه‌هایی مانند حشد الشعبی در عراق، حماس، حزب الله و... گروه‌های تروریستی خوانده می‌شوند و بعید نیست در مصوبات آتی شورای امنیت نیز این مساله

66

▶ **پدیده اف‌ای‌تی‌اف اساساً پدیده سیاسی و امنیتی است تا مالی و پولی. بنابراین در چارچوب‌های سیاسی باید رفع شود و نه تعهدات سنگین و خودتحریمی**

▶ **با تصویب بی‌قید و شرط لوایح مدنظر FATF، ایران به متغیری وابسته به بازی گروه مالی ویژه و تفاسیر گردانندگان این گروه در قبال مقولاتی مانند پولشویی و تروریسم مواجه خواهیم شد**

پدید آید. در چنین شرایطی جمهوری اسلامی ایران نیز در صورت پیوستن به این کنوانسیون در آینده مقابل دوا انتخاب قرار گرفت: انتخاب نخست عمل کردن به مفاد کنوانسیون که موجبات ابتلای کشورمان به نوعی «خودتحریمی مزمین» و «پایدار» را فراهم خواهد آورد. دومین گزینه نیز عدول از کنوانسیون و مفاد آن می‌باشد که آن نیز آثار و تبعات حقوقی خاص خود را برای کشورمان به همراه خواهد داشت.

همچنین اف‌ای‌تی‌اف ذیل استاندارد شماره ۶ خود از کشورها می‌خواهد که قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل

تصمیم‌گیری FATF برای خارج کردن نام ایران از لیست سیاه اهمیت دارد، کیفیت تبادل اطلاعات است که اگر برای FATF راضی کننده نباشد، نمره قبولی به ایران نداده و همچنان ایران را به عنوان یک کشور غیرهمکار خواهد شناخت!

خطری به نام مانور آمریکا در سازمان‌های بین‌المللی

یکی دیگر از موضوعاتی که نمی‌توان در بررسی لوایح سی‌اف‌تی‌و پالرمو نادیده انگاشت، به «مانور آمریکا و متحدانش در سازمان‌های بین‌المللی» باز می‌گردد. در این خصوص لازم است نکته‌ای را مدنظر قرار دهیم. ایالات متحده اصلی‌ترین نقش را در حمایت از گروه‌های تروریستی و تکفیری در منطقه غرب آسیا ایفا کرده است. مقامات آمریکایی بارها به صورت ناخواسته، نسبت به خلق داعش در منطقه غرب آسیا و حمایت از این گروه تروریستی اعتراف کرده‌اند. در چنین شرایطی حتی اگر آمریکا در ظاهر این گروه را تروریستی بداند، در عمل آثار تحریم مالی این گروه را با استناد به ابزارها و راهکارهای غیرقانونی از بین می‌برد. وخامت موضوع اما زمانی بیشتر می‌شود که توجه داشته باشیم، واشنگتن و دو متحد آن یعنی انگلیس و فرانسه (به عنوان دو عضو دائمی دیگر در شورای امنیت) همچنان درصددند گروه‌های مقاومت در منطقه را (به جرم ایستادگی در برابر تروریسم و تکفیری و ممانعت از پیاده سازی اهداف منطقه‌ای غرب و رژیم صهیونیستی) تروریستی معرفی کرده و با استناد به مفاد کنوانسیون پالرمو، زمینه تحریم هماهنگ، جمعی و زیرساختی این گروه‌ها را فراهم آورند.

بدیهی است که با توجه به وجود استانداردهای چندگانه غرب در قبال مقوله «تروریسم» و مصداق‌یابی خطرناکی که ایالات متحده آمریکا و متحدان آن در این خصوص صورت می‌دهند، همان ماده نخست کنوانسیون پالرمو مخدوش

در این خصوص ما در بسیاری از موارد با تصمیماتی مواجه خواهیم شد که از سوی بازیگرانی خاص مانند ایالات متحده آمریکا، فرانسه و انگلیس (به عنوان سه حامی عملی تروریسم) اتخاذ می‌شود. بدیهی است که در این صورت، جمهوری اسلامی ایران نمی‌تواند برای عدم پیروی از تصمیماتی که تحت فشار این بازیگران و همراهی کشورهای دیگر اتخاذ می‌شود به «حق تحفظ» خود استناد کند. بدون شک گروه مالی اقدام ویژه، شروط و تبصره اعلام شده از سوی جمهوری اسلامی ایران را در خصوص تصویب همراه با تحفظ این لوایح رانمی‌پذیرد و از ایران می‌خواهد تا میان دو گزینه «پایبندی کامل به کنوانسیون» و «عدم پیوستن به آن» یکی را انتخاب کند. در نهایت اینکه با توجه به ملاحظات موجود و موارد مطرح شده، کمترین توجیه و دلیلی دال بر پیوستن جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون پالرمو و CFT وجود ندارد.

همچنین طرح پیشنهادی مبنی بر ایجاد کمیته‌ای برای بررسی مورد به مورد اطلاعات درخواستی FATF از نظام بانکی ایران کارآمدی لازم را ندارد. طرح چنین پیشنهادی نشان می‌دهد تیم حقوقی پیشنهاد دهنده، با ادبیات FATF به طور کامل آشنا نیست. زیرا اساساً FATF از کشورها اطلاعاتی مطالبه نمی‌کند، بلکه اطلاعات مورد درخواست از طریق واحدهای اطلاعات مالی (FIU) کشورها رد و بدل می‌شود. FATF تنها بر وجود زیرساخت‌های لازم و عملکرد کشورها در اجرای استانداردهای تعریف شده نظارت می‌کند. با قطع نظر از این موضوع، باید توجه داشت که این مکانیزم در حال حاضر در قانون مبارزه با پولشویی (مصوب ۱۳۸۶) وجود دارد. همکاری اطلاعاتی با کشورهای دیگر از طریق آئین‌نامه‌ای صورت می‌گیرد که توسط شورای عالی امنیت ملی تهیه و ابلاغ می‌شود. با این حال آنچه در

گفتگوی عماد با مجید شاکری اقتصاددان

احیای ساختار ارزی؛ اصلی‌ترین اولویت پدافند اقتصادی

اجتماعی، اقتصادی و سیاست خارجی ایران؛ را احیای ساختار ارزی کشور دانست و افزود: ساختار ارزی کشور در حضور و عدم حضور تحریم‌ها باید حفظ شود به نحوی که بانک مرکزی بتواند در بازار مداخله کند و ارز ناشی از صادرات را در بخش‌های کلیدی و بنیادی، مصرف کند این یک شرط اساسی است و بدون این شرط، ایجاد اقتصاد مقاومتی به عنوان یک نوع اقتصاد درون‌زای برون‌گرا ممکن نیست.

شاکری با اشاره به موضوع کرونا و نقش آن در اقتصاد کشورمان گفت: موضوع کرونا نشان داد که اقتصاد ایران می‌تواند کاهش درآمدهای ارزی را تحمل کند اما نمی‌تواند متوقف شدن تجارت را تحمل کند. باید پدایش کرانمی توانستیم یک استراتژی توسعه صنعتی طراحی کنیم اما عملاً با کرونا مانند یک بحرانی که در برابر آن دستمان بسته است؛ برخورد کردیم. وی ادامه داد: در ۶ ماهه اول سال ۹۹ که بخاطر کرونا تجارت خارجی متوقف شد، اقتصاد ضربه اساسی خورد و شوک‌های جدی برای عرضه محصولات صادراتی برای کشور ایجاد کرد. کرانای یک فرصت استثنایی برای سیاست‌گذاری اقتصادی بود یعنی با فرصت پنداشتن کرونا، میشد خیلی از مسائل اقتصادی و مفهوم دولت الکترونیک را متناسب با این بحران آرایش تعیین نشده؛ بازسازی کرد و این یک فرصت استثنایی بود که آینده اقتصادی کشور را جهت دهی میکرد که چگونه می‌توان برنامه‌های توسعه‌ای کشور را بنویسیم اما این نیازمند راه‌حل‌هایی بود که از پیچیدگی نسبی برخوردار باشد اما عملاً راه‌حل‌های اقتصادی

شود تا حدی که حفظ و تعادل در پرداخت‌های ارزی کار سختی باشد. هروقت فشار تحریم‌ها علیه کشورمان زیاد شده است؛ حداقل برای ۴ سال مادر کشور ارز ذخیره داشتیم پس یک عاملی از بیرون تمام حساب‌های پرداختی کشور را اقل کرده است یعنی اجرای حکمرانی جمهوری اسلامی ایران، مستلزم مداخله بانک مرکزی است. یعنی باید بتوانیم بصورت مستقل در بازار ارز هدف‌گذاری کنیم تا یک نرخ مشخصی برای بازه‌های کوتاه مدت و بلند مدت مشخص شود. این اقتصاددان، اصلی‌ترین اولویت امنیتی،

کسی نمی‌تواند تضمین ثبت دهد؛ حتماً باید بانک مرکزی در داخل بازار ارزی، اعمال موضع کند. البته این بدان معنی نیست که قیمت ارز را در کشور سرکوب کنیم یا چندین سال ثابت نگه داریم بلکه قبل از اعمال هر نوع سیاست‌گذاری، باید بتوانیم مداخله کنیم تا بتوانیم نرخ ارز را ثابت نگه داریم. شاکری با اشاره به جهش‌های ارزی در دوران پس از انقلاب، توضیح داد: توضیح جهش‌های ارزی، صرفاً با تغییرات در نقدینگی اشتباه است. عدم تعدیل نرخ ارز و کاهش رقابت‌پذیری باعث می‌شود تراز پرداخت‌های مالی دچار مشکل

یک اقتصاددان، اصلی‌ترین اولویت امنیتی، اجتماعی، اقتصادی و سیاست خارجی ایران را احیای ساختار ارزی کشور می‌داند و متذکر می‌شود که ساختار ارزی کشور در حضور و عدم حضور تحریم‌ها باید حفظ شود.

مجید شاکری، اقتصاددان و تحلیلگر مسائل اقتصادی در گفت‌وگو با نشریه عماد با اشاره به اهمیت مسئله حکمرانی در حوزه اقتصادی و نقش اقتصاد مقاومتی در عبور از بحران‌ها گفت: اعمال حکمرانی توسط ایران در بازارهای اقتصادی، منوط به این است که بتواند در بازار ارز مداخله کند. یعنی در خارج از این حالت اصلاً نمی‌توان انتظارات تورمی باثباتی در اقتصاد ایران بدست آورد که بتوان روی آن اعمال حکمرانی کرد و در یک برنامه توسعه به برخی از بخش‌های اقتصادی توجه ویژه‌تری شود یا بتوان برنامه توسعه عمودی ایجاد کرد.

وی ادامه داد: چگونگی مداخله در بازار ارز توسط دولت‌ها نکته‌ای حائز اهمیت است. تعدیل نرخ ارز نسبت به تورم باید مورد توجه قرار گیرد تحریم یکی از دلایل اصلی در ایجاد شوک‌های ارزی بعد از انقلاب در کشورمان شده است یعنی به خاطر عدم مداخله، دچار شوک‌های ارزی شدیم نه بخاطر نداشتن ذخایر ارزی و تصمیمات اشتباه. برای کشوری که می‌تواند با فروش نفت حساب جاری خود را مثبت نگه دارد عدم مداخله در سیاست‌های پولی معنا ندارد. این تحلیلگر مسائل کلان اقتصادی تشریح کرد: در کشوری که «ارز جهان» را ندارد و روی تبدیل ارز به ارزهای خارجی،

پدافند اقتصادی

عماد

66

▲ ساختار ارزی کشور در حضور و عدم حضور تحریم ها باید حفظ شود به نحوی که بانک مرکزی بتواند ربا بازار مداخله کند

▲ موضوع کرونا نشان داد که اقتصاد ایران می تواند کاهش درآمد های ارزی را تحمل کند اما قادر به تحمل توقف تجارت نیست

▲ باید پدایش کرنا می توانستیم یک استراتژی توسعه صنعتی طراحی کنیم اما عملا با کرنا مانند یک بحرانی که در بر ایران دستمان بسته است برخورد کردیم

که پیاده شد، بسیار ساده و عادی بود. تحلیلگر مسائل اقتصادی در ادامه با اشاره به موضوع جهش تولید، افزود: در موضوع جهش تولید و شعارهای سال که توسط مقام معظم رهبری با دغدغه فراوان نام گذاری شد؛ مسئولان کشور نتوانستند اقتصاد کلان را به یک چارچوب مشخصی برسانند. برنامه های توسعه ای در حوزه جهش تولید، نهایتا نیازمند یک تصویر و کلان ایده است. برای مثال اینکه ۴ سال دیگر چه صنایع و تکنولوژی هایی اهمیت دارند.

وی تشریح کرد: بعد از سال ۱۳۹۵ یک بحران جدی سیاستمداران و مسئولان اقتصادی کشور را درگیر کرد که کشور، کلان ایده ای برای اداره کردن نداشت یعنی در چند سال گذشته در حوزه سیاست خارجی و مفاهیم اقتصادی دچار فقر ایده و تصمیم هستیم که در سطح حکمرانی سیاسی، ایده های کلان و مقبول وجود، حتی در نبود یک استراتژی مرکزگرا برنامه اقتصادی افقی هم ایجاد نکردیم. چون ساختار اقتصاد کلان کشور ثبات نداشت، تورم های فزاینده در ماه های متوالی، نشان داد دولت دوازدهم هیچ نوع کبریدور سیاستی در حوزه اقتصادی و تولیدی نداشته است.

شاکری با اشاره به نقش تحریم در اقتصاد کشورمان تصریح کرد: تحریم در واقعیت یک امر آسیب زا است اما تحریم باعث نشد که ما نقشمان را در اقتصاد جهانی از دست بدهیم. بلکه از دست رفتن نقش ایران در اقتصاد جهانی باعث شد که ما تحریم شویم. با این نگاه دقیق

می توان درک کرد که پاسخ به تحریم، مذاکره کردن با هر شرطی نیست بلکه تلاش برای تعریف نقش خودمان در داخل اقتصاد جهانی است که اگر به این نقش برسیم تحریم و مذاکره معنایی ندارد.

شاکری به موضوع پرداخته شدن تحریم ها و پارامترهای مؤثر در آن اشاره کرد و گفت: زمان از بین رفتن تحریم، روزی است که ایران در داخل اقتصاد جهانی یک موقعیت و نقشه ای برای خود ترسیم و تعریف کند که در این حالت خودکفا بودن هم پاسخ مثبتی برای رفع تحریم نیست. البته مخالف خودکفایی در محصولات استراتژیک نیستیم اما تأکید بنده این است که اعمال تحریم های اقتصادی علیه کشورمان؛ بخاطر از دست رفتن نقش ایران در داخل اقتصاد جهانی است که پاسخ به تحریم در دنیا ای امروزی، درگیر شدن با زنجیره های ارزی جدیدی است که خارج از ساختار حکمرانی آمریکا و کشورهای غربی شکل گرفته باشد.

این اقتصاددان، بزرگ شدن بازار سرمایه در کشورهای در حال توسعه را یک آسیب برشمرد که می تواند تاب آوری اقتصادی مردم را نشانه بگیرد.

به گفته او، برای کشوری مثل ایران، بزرگ شدن بازار سرمایه از تأمین مالی و افزایش سهم دارایی های مالی در سبد خانوار، به هیچ وجه مطلوب نیست به همین دلیل وقتی سهم تأمین مالی در بازار سرمایه زیاد می شود و سهم دارایی مالی تغییر پذیر را در داخل سبد خانوار زیاد می کند؛ تلاطم مستقیمی به سبد اقتصادی خانوار منتقل می شود.

تحلیلگر اقتصادی ادامه داد: کشورهای در حال توسعه، فقط از طریق تأمین مالی بانکی، فاصله خود را با کشورهای توسعه یافته کمتر می کنند و افزایش سهم بازار سرمایه برای کشورهای در حال توسعه فایده ای ندارد اما حالا که سهام در داخل سبد خانوارهای ایرانی قرار گرفته است، بهترین پاسخ برای ثبات بازار این است که اقداماتی که وزیر اقتصاد دولت دوازدهم انجام داد را کناری بگذاریم چون اقدامات تیم اقتصادی دولت قبل، نقد شوندگی را از بازار سرمایه خارج کرد چون بازار سرمایه برخوردی انجام شد که ریسک سرمایه گذاری را افزایش داد.

شاکری در پایان خاطر نشان کرد: وضعیتی که سهامداران خرد بصورت غیر حرفه ای روی تک سهم های غیر ارزنده بازی می کنند؛ قابل قبول نیست. سهامداران حقیقی که بدون داشتن دانش مالی به این بازار وارد شدند باید به سمت سرمایه گذاری غیر مستقیم و صندوق های سرمایه گذاری هدایت شوند تا بازار سرمایه به ثبات و ارزندگی برسد.

فریدون عباسی عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی:

تصمیمات پدافند غیر عامل نیازمند ضمانت اجرایی قانونی است

فریدون عباسی عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی در گفتگویی درباره اهمیت موضوع پدافند غیر عامل گفت: شاید برخی فکر کنند سازمان پدافند غیر عامل صرفا یک سازمانی نظامی محسوب می شود و فعالیت های آن فقط در حوزه نظامی است اما مسئله فراتر از این است زیرا کشور ما فقط زیر بار تهدیدهای نظامی نیست و ما در حوزه های سایبری، اقتصادی و فرهنگی برای رفع تهدیدات دشمن نیازمند رعایت الگوی پدافند غیر عامل هستیم.

وی افزود: مادر شرایط تحریمی نمی توانیم با فرمول های مرسوم اقتصادی کار کنیم زیرا همان طور که در سال های گذشته دیدیم تحت فشارهای دشمن ارزش پول ملی ما کاهش چشم گیری پیدا کرد و معادلات اقتصادی به هم خورد اما اگر در این حوزه با تفکر پدافند غیر عامل عمل می کردیم می توانستیم خیلی بهتر جلوی این بحران اقتصادی را بگیریم.

عباسی ادامه داد: ما وقتی می خواهیم قیمت حامل های انرژی را تغییر دهیم مجبوریم به تمام تبعات اقتصادی و اجتماعی فکر کنیم و این خود به نوعی همان پدافند غیر عامل است.

عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی گفت: صنایع خاصی مثل فولاد و پتروشیمی در حوزه تولید و قیمت گذاری فقط مسائل اقتصادی را در نظر می گیرند اما تفکر پدافندی تمام وجوه یک موضوع را بررسی می کند. این نماینده مجلس افزود: سازمان پدافند غیر عامل با اطلاعات طبقه بندی شده ای که در دست دارد می تواند در هر موضوعی تصمیماتی را اتخاذ کند که با هزینه کم کشور از مشکلات عبور کند.

عباسی درباره ضمانت اجرایی دستورات سازمان پدافند غیر عامل به ضعف در قانون کشور اشاره کرد و گفت: این موضوع باید به صورت مصوبه مجلس درآید و در آن نوشته شود که اگر نهاد اجرایی دستورات سازمان پدافند غیر عامل را اجرایی نکند باید مجرم محسوب شود و به دستگاه قضایی ارجاع شود.

نماینده مردم کازرون در مجلس شورای اسلامی در پایان درباره رویکرد دولت آقای ریسی به موضوع پدافند غیر عامل اظهار کرد: سردار جلالی فردی خوش فکر و باتجربه در حوزه پدافند غیر عامل است و انشاء الله بتواند جانشینان خوبی برای خود تربیت کند تا کشور از تجربیاتش بیشتر استفاده کند. رییس جمهور هم با انتخاب درست، سردار را در شواری عالی فضای مجازی عضو کرد و امید دارم با این انسجام دولت بتواند در ایجاد زمینه های به وجود آوردن تمدن نوین اسلامی موفق باشد.

معیشت مردم چگونه بهتری می شود؟

محوریت است که حامیان یا تولیدکنندگان پشتیبانی ها، مانع رفع موانع تولید را زمین نگذارند و تأکید کردند که منافع و دستاوردهای مهم معیشت مردم خواهد داشت

۱-۵

پشتیبانی تولید

- حمایت های قانونی
- دولتی
- حکومتی

موانع تولید

- افزایش هزینه ها
- بالاتر بودن آن از مصرف کننده

تألیف و تدوین

تألیف و تدوین

ایجاد گشایش در وضع مردم

موجودہ اعتماد
نہ نقصان ملے

گفتگوی عماد با سخنگوی کمیسیون برنامه و بودجه مجلس شورای اسلامی

اقتصاد مقاومتی الگوی عالی پدافند غیرعامل در حوزه اقتصادی

برخی حوزه‌ها به موفقیت‌های خوبی دست یافتیم.

مفتح با اشاره به شاخص‌های افزایش تاب‌آوری جامعه در برابر تحریم و تکانه‌های اقتصادی بیرونی، افزود: تلاش مردم در فرهنگ مصرف و همت مسئولان در مدیریت صحنه‌های اقتصادی می‌تواند مقاومت جامعه در برابر تکانه‌های اقتصادی را افزایش دهد. صنعتگران و اقتصاددانان هم می‌توانند با تکیه بر مفاهیم اقتصاد دانش بنیان و فناور محور، به رشد پارامترهای اقتصادی

اما در مجموع تاب‌آوری خوبی در این زمینه شاهد بودیم که نشان از روحیه استکبارستیزی و دشمن ستیزی است که در میان ایرانیان مشهود است. سخنگوی کمیسیون برنامه و بودجه مجلس شورای اسلامی ادامه داد: باتمام تهاجمات و تحریم‌های اقتصادی پیشرفت مادر شاخص‌های اقتصادی قابل قبول است چون حجم دشمنی‌ها علیه ملت ایران فراتر از تصور است و در حوزه‌های اقتصادی بخصوص صنعت، راهکارهای خوبی ارائه شده است و در

مفتح با اشاره به بحران کرونا و توان بازدارندگی مناسب کشور در برابر این بحران از پیش تعیین نشده، گفت: در مواجهه با بیماری کرونا علی‌رغم تمام کارشکنی‌ها و تهدیداتی که استکبار جهانی علیه بهداشت و درمان کشورمان ایجاد کرد، تاب‌آوری مناسبی در حوزه شاخص‌های اقتصادی مشاهده شد که دلیل اصلی آن همراهی و مقاومت مردم در برابر آسیب‌های اقتصادی این ویروس ناشناخته بود. البته خسارت‌هایی به بدنه اقتصادی کشور وارد شده است

محمد مهدی مفتح، سخنگوی کمیسیون برنامه و بودجه مجلس شورای اسلامی، با ۷ دوره نمایندگی یکی از با سابقه‌ترین نمایندگان مجلس است که تاکنون از حوزه‌های انتخابیه رزن، تویسرکان و تهران به مجلس راه یافته است. وی با مدرک دکترای اقتصاد، ریاست کمیسیون برنامه و بودجه، عضویت در کمیسیون ویژه تحول اقتصادی و کمیسیون تلفیق مجلس شورای اسلامی را در کارنامه دارد. وی درواکاوی مفاهیم پدافند اقتصادی و دلایل عدم تبیین اقتصاد مقاومتی در سطح جامعه در گفتگو با عماد در ابتدا به ضرورت تبیین الگوهای اقتصاد مقاومتی در سطح جامعه پرداخت و گفت: کشور ما سال‌هاست درگیر توطئه‌های اقتصادی استکبار جهانی است و برای اینکه بتوانیم این توطئه‌ها را به صورت اساسی خنثی کنیم نیازمند الگویی هستیم که بهترین الگو برای افزایش تاب‌آوری جامعه در برابر تحریم و توطئه‌های اقتصادی دشمن، همان اقتصاد مقاومتی است که مقام معظم رهبری سال‌ها پیش ابلاغ کردند.

وی ادامه داد: تبیین الگوهای اقتصاد مقاومتی و نحوه آشنایی اقشار مختلف جامعه برای رویارویی با این مفاهیم، نیاز اولیای است که دست‌اندرکاران این حوزه باید انجام می‌دادند که کم‌کاری‌هایی صورت گرفت و امیدواریم در دولت جدید به حوزه اقتصاد مقاومتی توجه بیشتری شود تا تاب‌آوری جامعه در برابر تهاجمات اقتصادی دشمنان بیشتر شود.

نماینده ادوار مجلس شورای اسلامی تشریح کرد: عدم تبیین کامل الگوهای اقتصاد مقاومتی در سطح جامعه مهم‌ترین چالش در اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است و مشاهده می‌شود که اقتصاد ملی در برابر تحریم و تکانه‌های خارجی تاب‌آوری لازم را ندارد.

پدافند اقتصادی

عکس

بلکه یکی از مهم‌ترین بخش‌های حکمرانی برای ما محسوب می‌شود. مقتدایی گفت: همان‌گونه که آب و هوا برای حفظ حیات یک ضرورت است پدافند غیرعامل هم برای حفاظت از اموال و دارایی و همه ارکان کشور یک ضرورت محسوب می‌شود زیرا ما با استفاده از پدافند غیرعامل می‌توانیم حجم بهره‌وری و بهره‌برداری‌ها را افزایش دهیم. رویکرد دولت با توجه به عملکرد آن در ماه‌های گذشته از جمله عضویت رئیس سازمان پدافند غیرعامل در شورای عالی فضای مجازی و همچنین اختصاص بودجه مشخص برای این سازمان نشان دهنده اهتمام هرچه بیشتر دولت جدید برای همکاری و هماهنگی با سازمان پدافند غیرعامل است.

راه ویژه در موضوع مدیریت بحران کاهش دهیم باید در حوزه پدافند غیرعامل خود را تقویت کنیم. مقتدایی درباره ضمانت اجرایی شدن دستورات سازمان پدافند غیرعامل اظهار کرد: در زمینه فرهنگ پذیری اهمیت پدافند غیرعامل راه طولانی در پیش داریم تا مسئولین عمیقاً اهمیت این ماجرا را درک کنند. کمیسیون امنیت ملی در حال تکمیل کردن مقررات و قوانین مرتبط با پدافند غیرعامل است و اعضای کمیسیون امنیت ملی مجلس یازدهم از ابتدا با رویکرد تقویت پدافند غیرعامل کارشان را شروع کرده‌اند. اکنون مدیران ما باید یاد بگیرند در هر کاری پیوست پدافند غیرعامل آن را در نظر بگیرند. عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی افزود: این روزها سازمان پدافند غیرعامل نه یک سازمان تجملی

نایب رئیس کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی عنوان کرد عزم بهارستان برای تقویت قانونی پدافند غیرعامل

عباس مقتدایی، نایب رئیس کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی در گفتگویی درباره اهمیت موضوع پدافند غیرعامل اظهار کرد: جمهوری اسلامی ایران سال‌هاست در حوزه پدافند و همین‌طور پدافند غیرعامل اقدامات موثری را انجام داده است زیرا ما کشوری هستیم که از یک سو با حوادث طبیعی و از سوی دیگر با دشمنی برخی از کشورهای روبه‌رو هستیم، تجربه نشان داده حوزه پدافند غیرعامل برای ما از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. وی ادامه داد: برای اینکه بتوانیم هزینه‌های کشور

“

- ▶ تاب آوری مناسبی در حوزه شاخص های اقتصادی با وجود بحران کرونا مشاهده شد که دلیل اصلی آن همراهی و مقاومت مردم در برابر آسیب های اقتصادی ناشی از این ویروس ناشناخته بود
- ▶ تلاش مردم در فرهنگ مصرف و همت مسئولان در مدیریت صحنه های اقتصادی می تواند مقاومت جامعه در برابر تکانه های اقتصادی را افزایش دهد
- ▶ در دوران تحریم تلاش هایی برای خنثی سازی توطئه های اقتصادی و فرصت سازی در جهت رونق تولید صورت گرفت اما کافی نبود
- ▶ موضوع اقتصاد دانش بنیان یکی از ارکان اساسی در حوزه اقتصاد مقاومتی است

جامعه کمک کنند و باید در حوزه اقتصاد به این افراد بهاداده شود چون موضوع اقتصاد دانش بنیان یکی از ارکان اساسی در حوزه اقتصاد مقاومتی است.

او در ادامه به موضوع اقتصاد دانش بنیان به عنوان یکی از ارکان افزایش تاب آوری جامعه در حوزه اقتصادی اشاره کرد و گفت: اقتصاد دانش بنیان نقش مهمی در نهادینه کردن طرح های اقتصادی برای مقابله با تحریم های خارجی دارد و در ثبات و پویایی اقتصاد کشور، کمک زیادی خواهد کرد. حوزه اقتصاد بسیار گسترده و قانون مند است که دانش بنیان کردن اقتصادی تواند ثبات پایه های اقتصادی را استوار ببخشد. پس توجه به اقتصاد فناور محور برای تقویت بنیان های اقتصادی جامعه در برابر تحریم و هرگونه تکانه خارجی، یک ابزار و دانش تأثیرگذار است.

سخنگوی کمیسیون برنامه و بودجه مجلس شورای اسلامی افزود: در دوران تحریم تلاش هایی برای خنثی سازی توطئه های اقتصادی و فرصت سازی در جهت رونق تولید صورت گرفت اما کافی نبود چون دغدغه حمایت از تولید داخلی در میان دولتمردان قبلی وجود نداشت امیدواریم در این دولت شعار جهش تولید و حمایت از کالای ایرانی به باور قلبی تبدیل شود و تلاش ها در این زمینه فزونی یابد.

مفتح در پایان خاطر نشان کرد: اگر در حوزه های اقتصادی به خصوص اقتصاد صنعتی؛ مصرف کننده، تولید کننده و سیاست گذار به طور جدی به ظرفیت های داخلی توجه کنند و یک مدل اقتصادی و منطقی برای هر سه بخش تبیین شود قطعاً راهکارهای خوبی برای مبارزه با تحریم و تکانه های خارجی ارائه می شود تا علاوه بر خنثی سازی توطئه های اقتصادی دشمنان؛ با حمایت و سیاست گذاری، تحریم را به فرصت تبدیل کنیم.

حجت الاسلام والمسلمین سید جواد حسینی کیا:

سرمایه گذاری در پدافند غیر عامل هزینه کشور در مدیریت بحران را کاهش می دهد

ها در متن قانون است اما بخش اعظم آن عدم درک جایگاه این سازمان از طرف مدیران اجرایی است. مدیران ماهنوز به این باور نرسیده اند که در نبود دیدگاه پدافندی بسیاری از مسائل ساده کشوری، از کشاورزی گرفته تا مقابله با بلاهای طبیعی میتواند تهدیدی برای امنیت کلی کشور محسوب شود.

وی در پایان درباره رویکرد دولت جدید نسبت به سازمان پدافند غیر عامل اظهار کرد: در حال حاضر به علت یکی بودن دیدگاه دولت و مجلس با سازمان پدافند غیر عامل کشور پیش بینی میشود که این همراهی و همکاری ادامه داشته باشد.

به نظرمی رسد اما اگر سازمان پدافند غیر عامل بر آن نظارت نداشته باشد می تواند به راحتی به تهدیدی برای امنیت و آسایش مردم تبدیل شود.

وی با تأکید بر اینکه سرمایه گذاری در پدافند غیر عامل هزینه کشور در مدیریت بحران را کاهش می دهد، افزود: به طور مثال این سازمان باید تأیید کند که کدام کارخانه در کجا احداث شود، کدام محصول کشت شود و یا چه مسیرها و جاده هایی ارزش استراتژیک در بحران ها دارد.

نماینده مردم سنقر و کلیایی در مجلس شورای اسلامی گفت: دلیل اجرایی نشدن برخی دستورات سازمان پدافند غیر عامل، کم رنگ بودن ضمانت اجرایی آن

حجت الاسلام والمسلمین سید جواد حسینی کیا، نایب رئیس کمیسیون صنایع مجلس شورای اسلامی در گفتگویی اظهار کرد: دنیا به این نکته پی برده است که موضوع پدافند غیر عامل یکی از استراتژیک ترین حوزه هایی است که کشورها باید روی آن سرمایه گذاری کنند. برخی مسائل در کشور دارای به ظاهر ساده

گفتگوی عماد بادکتر جعفر قادری عضو کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی

نهادینه سازی الگوی پدافند اقتصادی در استراتژی های کلان کشور

زمان این بحران پیش بینی نشده کرونا را کنترل کردند. بنابراین نظام سلامت کشور به بازنگری جدی نیاز دارد. فروش های پیشگیری به درمان ترجیح داده شود و آسیب هایی کمتری به کشور تحمیل شود. به گفته عضو کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی، تیم اقتصادی دولت باید برنامه های خود را در حوزه های کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت متمرکز کند. روش های کوتاه مدت نباید خارج از چارچوب سیاست های بلند مدت باشد تا در مسائل و موضوعات اقتصادی تحرک مثبتی صورت گیرد. وی توضیح می دهد: فعالیت هایی که خیلی ارتباطی با تحریم ندارد مانند زیرساخت های اقتصادی، باید از مشارکت های مردمی و بخش خصوصی کمک گرفت تا نتایج مطلوب تری حاصل شود. اقتصاد کشور در دوره کنونی به اشتغال و بالقوه کردن ظرفیت اشتغال جوانان وابسته شده است. مقررات زیادی و استفاده از فناوری اطلاعات برای کاهش مراجعات اداری می تواند هزینه های تولید را کاهش دهد و شرایط رقابتی تولید کنندگان را بهتر کند. صنایع پایین دستی پتروشیمی و صنایع غذایی به سرمایه گذاری های اساسی نیاز دارند تا علاوه بر کمک به ظرفیت اشتغال، تحرکات مثبتی در اقتصاد کشورمان شاهد باشیم.

بسیار مورد توجه قرار گرفته است که باید با اتکا به ظرفیت و توان شرکت های دانش بنیان، بتوان مصارف آبی کشور را مدیریت کرد. قادری با بیان اینکه نظام سلامت در بحران کرونا نشان داد که نیازمند بازنگری و اصلاح رویکردهاست، توضیح داد: نظام سلامت بیش از آنکه مبتنی بر پیشگیری باشد؛ مبتنی بر درمان است در حالی که روش های مبتنی بر درمان به ویژه در اپیدمی ها، کارایی لازم را ندارد. کشورهایی که پیشگیری را در نظام سلامت خود پیاده سازی کردند در کمترین

پدافندی در آن تبیین و پیاده سازی شود. به گفته قادری، ما نمی توانیم در این حوزه های ضروری نیاز خود را به خارج مرزها وابسته کنیم بلکه حداقل های مورد نیاز باید با اتکا به ظرفیت های داخلی تأمین شود که اگر در شبکه تحریم و فشار فراینده خارجی قرار گرفتیم؛ کشور دچار بحران های اقتصادی نشود. وی با بیان اینکه نقاط آسیب پذیر در حوزه های حساس و راهبردی باید شناسایی شود، متذکر شد: هر کجا که تاب آوری اقتصادی دچار مشکل شده باشد باید با آسیب شناسی و ارائه راهکار عملیاتی، توان بازدارندگی اقتصادی کشور افزایش یابد تا کمترین آسیبی به معیشت و رفاه مردم وارد شود. این کارشناس مسائل اقتصادی، بحران آب و خشکسالی را یکی از بحران های جدی کشورمان دانست که در امنیت غذایی مردم تأثیر مستقیم دارد به طوری که یکی از شوک هایی که ممکن است در سال های آتی با آن مواجه شویم؛ خشکسالی هایی است که در کشور وجود دارد. بنابراین باید از ظرفیت و منابع آبی کشور، استفاده بهینه شود. یکی از مصارف اصلی منابع آبی کشور در حوزه کشاورزی است که باید به سمت تکنولوژی هایی که آب بری کمتری دارد حرکت کنیم تا هدر رفت منابع آبی در بخش کشاورزی به حداقل برسد.

نماینده مردم شیراز در مجلس، خودکفایی در محصولات کشاورزی را بسیار ضروری دانست ولی در عین حال تصریح کرد که کشاورزی ما باید به سمت محصولاتی که آب کمتری مصرف می کنند حرکت کند چون منبع محدود کننده مادر بخش کشاورزی موضوع زمین نیست بلکه بحث منابع آبی است. وی ادامه داد: باید در مکان یابی واحدهای صنعتی نیز، واحدهای آب تر به سمت سواحل منتقل شوند در کنار آن، موضوع سوآپ آبی یک بحث جدی است و منابع آبی در مرکز کشور نباید به قسمت های جنوبی و مرزهای آبی حرکت کند بلکه با شیرین سازی باید از منابع دریایی استفاده بهینه صورت گیرد. استفاده از تکنولوژی های آب شیرین کن در کشورهای توسعه یافته دنیا

جعفر قادری نماینده حوزه انتخابیه شیراز و رزقان در دوره های هشتم، نهم و یازدهم مجلس شورای اسلامی و شهردار سابق شیراز است. قادری اقتصاددان، عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز و عضو کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی در دوره نهم نیز بوده است. او که مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد خود را در دانشگاه شیراز اخذ کرده است دارای دکترای اقتصاد شهری و منطقه ای از دانشگاه تربیت مدرس می باشد و در ادوار مختلف مجلس شورای اسلامی در کمیسیون های تخصصی و اقتصادی عضویت داشته است. وی در تبیین اهمیت سیاست های حوزه پدافند اقتصادی به نشریه عماد می گوید: با توجه به اینکه کشور از لحاظ نظامی در جایگاهی قرار دارد که دشمن فکر جنگ نظامی را هم در سر نمی پروراند، طبیعتاً روی مسائل و موضوعات دیگری از جمله جنگ اقتصادی متمرکز شده است. امروزه موضوعات ارتقای تاب آوری و اقتصاد مقاومتی جایگاه ویژه ای در سیاست های کشور دارد. همانطور که در مسائل نظامی موضوعات پدافندی رعایت می شود در حوزه اقتصادی هم توجه به ارتقای تاب آوری هم ضروری است. قادری ادامه داد: هر روزنه ای در حوزه اقتصاد که شکستگی داشته باشد؛ می تواند نقطه شکست کشورمان تلقی شود که دشمن هم روی همین نقاط حساس متمرکز شده تا با خیال خود بتواند به اقتصاد و معیشت مردم آسیب جدی وارد کند. به دلیل اهمیت بسیار زیاد، پدافند اقتصادی باید در دستور کار همه مسئولان قرار گیرد و موضوع تاب آوری در برابر فشارهای اقتصادی دشمن باید در ادبیات اقتصادی کشورمان معنا شود. عضو کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی با اشاره به اینکه اهمیت امنیت غذایی به اندازه امنیت مرزها و دفاع فیزیکی اهمیت دارد، تصریح کرد: سلامت و امنیت بهداشتی مردم هم باید مورد توجه قرار گیرد به طوری که هر حوزه ای که تاخیر در آن مشکلات جدی برای زندگی مردم ایجاد کند باید مفاهم

پدافند اقتصادی

کلی

66
همانطور که در مسائل نظامی موضوعات پدافندی رعایت می شود در حوزه اقتصادی هم توجه به ارتقای تاب آوری هم ضروری است
هر کجا که تاب آوری اقتصادی دچار مشکل شده باشد باید با آسیب شناسی و ارائه راهکار عملیاتی، توان بازدارندگی اقتصادی کشور افزایش یابد تا کمترین آسیبی به معیشت و رفاه مردم وارد نشود

حسینعلی حاجی دلیگانی، نماینده دوره نهم، دهم و یازدهم مجلس شورای اسلامی و عضو کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی از حوزه انتخابیه شاهین شهر، میمه و برخوار در استان اصفهان است. وی در گفت و گویی با عماد به تبیین الگوهای اقتصاد مقاومتی و پدافند اقتصادی پرداخته است که در ادامه می خوانید؛

وی در ابتدا با اشاره به همراستا بودن مفاهیم پدافند اقتصادی و اقتصاد مقاومتی گفت: معنای واقعی پدافند اقتصادی همان اقتصاد مقاومتی است که ۸ سال پیش مقام معظم رهبری سیاست های آن را تبیین کرده اند. اما متأسفانه دولت یازدهم و دوازدهم برای عملیاتی کردن این سیاست ها تلاش زیادی نکردند و امید داریم با توجه به وزرای انقلابی در دولت سیزدهم، اقتصاد مقاومتی و محور اصلی آن یعنی پدافند اقتصادی در ریل اصلی خود قرار بگیرد و به سمت افزایش تاب آوری جامعه در حوزه اقتصاد حرکت کند تا کشور با امنیت غذایی و تولید محصولات استراتژیک در برابر تکانه های اقتصادی دشمنان مقاوم شود.

وی در ادامه افزود: در حوزه اقتصاد مقاومتی از جانب مردم مشکلی نداریم چون در طول این سال ها با وجود اعمال شدیدترین تحریم ها، تاب آوری داشتند اما از ناحیه مدیران برنامه ریز کشور دچار مشکل بوده و هستیم و لازم است که با روی کار آمدن دولت سیزدهم شاهد رفع این نقیصه باشیم.

عضوهیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی تشریح کرد: یکی از این سهل انگاری ها در حوزه مدیریت منابع آبی و کشاورزی است. سیاست های کلان مشخص شده در حوزه کشاورزی باید سالانه اجرا شود نه اینکه یکسال عملیاتی شده و سال بعد به فراموشی سپرده شود. برحسب آمار مشخص است که کشور ما چه میزان گندم، برنج یا انواع میوه ها را نیاز دارد پس باید به همان میزان مصرف کشور تولید شود و مازاد آن با حمایت دولت در مسیر صادرات به کشورهای همسایه قرار گیرد اگر هم بنابر پیش بینی های موجود، منابع آبی کشورمان در آن سال محدود است فقط در حد نیاز، محصولات کشاورزی را تولید کنیم.

حاجی دلیگانی در ادامه گفت: به همان میزان که اقتصاد کشور مقاومتی شده است، در برابر تحریم و فشارهای اقتصادی دشمنان هم تاب آوری داشتیم از طرفی هرچقدر در اجرا و تبیین سیاست های اقتصاد مقاومتی سهل انگاری کردیم؛ کشور دچار گرانی، تلاطم و اثرات سوء ناشی از تحریم شده است. مبادلات خارجی و تحریم هم در اقتصاد کشورمان تأثیر جزئی دارد اما در بسیاری از سال هایی که کشور دچار شوک اقتصادی شد؛ اگر به تولید و

گفت و گوی عماد با حسینعلی حاجی دلیگانی
عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس

پدافند اقتصادی؛ صیانت از تاب آوری اقتصادی در برابر تکانه ها

خود اتکایی جامعه توجه می کردیم، تحریم بی اثری کم اثر می شد. وقتی دشمن ببیند ما به تولید کالاهای اساسی و معیشت مردم، توجه داریم و هوشمندانه عمل می کنیم قطعاً از مواضع و فشارهای خود

عقب نشینی می کند. اوایل به زمسئولان دولت گذشته که نسبت به تبیین سیاست های اقتصاد مقاومتی سهل انگاری کردند، افزود: برخلاف مردم که به طور خودجوش به سیاست های

اقتصاد مقاومتی عمل کرده اند، توجه به مفاهیم اقتصاد مقاومتی در سازمان ها و ادارات دولتی بسیار کم رنگ است. متأسفانه در سال های اخیر مدیران معتقد و عامل به اقتصاد مقاومتی کم داشتیم و توجه به این سیاست ها در سطح ادارات و سازمان ها ناچیز بوده است.

نماینده ادوار مجلس شورای اسلامی گفت: ظرفیت های داخلی باید برای فرآوری تولید در سطح کشور اختصاص یابد و در مواردی که مازاد است و به هر دلیلی ظرفیت فرآوری را در سطح کشور نداریم باید به صادرات فکر کنیم. به دلیل سوء مدیریت در حوزه کشاورزی هر ساله شاهد هستیم که قیمت یک محصول سرسام آور بالا می رود و همان محصول در سالی دیگر دور ریخته می شود این نشان دهنده بی توجهی مدیران به حوزه امنیت غذایی است گویا هیچ سیاست مدونی در این زمینه وجود ندارد و منابع کشور در این بی تدبیری ضایع می شود.

حاجی دلیگانی تصریح کرد: ظرفیت هایی که در واحدهای تولیدی کشورمان وجود دارد اگر در مسیر درستی مدیریت شود باعث خوداتکایی و جهش واقعی در تولید داخلی می شود اما در مواردی که ظرفیت تولیدی مناسبی داریم و مجدد سرمایه گذاری زیادی در راستای تولید اتفاق می افتد؛ هدر رفت سرمایه ملی را شاهد خواهیم بود پس بهتر است به جای سرمایه گذاری چندباره در حوزه تولید داخلی، ظرفیت های بلا استفاده در این زمینه بکارگیری شود و سرمایه های مازاد در مسیر سرمایه در گردش به رونق تولید کمک کند.

عضوهیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی ادامه داد: طرح امنیت غذایی و تأمین غذای پایدار برای جمعیت کشور در مجلس شورای اسلامی تدوین شده که ۸ ماده آن به تصویب نمایندگان مجلس رسیده است. با اجرای این طرح اقتصاد کشاورزی و تولید داخلی به یک مدل نظام مند تبدیل می شود تا در مدیریت محصولات کشاورزی به یک تعادل پایدار برسیم.

حاجی دلیگانی در پایان به اهمیت اقتصاد دانش بنیان در افزایش تاب آوری اقتصادی جامعه اشاره کرد و افزود: در کشور آنچه که نیاز اساسی داریم را می توانیم با محصولات دانش بنیان و توجه به اقتصاد فناور محور حل کنیم حتی تحریم هم با حمایت از شرکت های دانش بنیان بی اثر می شود که طرح حمایت از مؤسسات دانش بنیان در مجلس شورای به تصویب نمایندگان رسیده است و شاهدیم که این شرکت ها با تولید محصولات بنیادی، علاوه بر نیاز داخلی، با صادرات به کشورهای همسایه، ارز زیادی به چرخه اقتصادی کشور وارد کرده اند.

گفتگوی عماد با حجت الاسلام والمسلمین مصباحی مقدم عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام

وابسته سازی «غذا» به خارج عدول از راهبردهای پدافند اقتصادی

حجت الاسلام والمسلمین غلامرضا مصباحی مقدم مجتهد سیاستمدار اصولگرا، نماینده سابق مجلس شورای اسلامی در ادوار هفتم، هشتم و نهم، عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام، رئیس کمیسیون امور زیربنایی و تولیدی این مجمع و نماینده مجلس خبرگان رهبری است. وی مؤسس و رئیس کمیته فقهی سازمان بورس و اوراق بهادار ایران بوده و در زمینه اقتصاد مقاومتی صاحب اندیشه است.

مصباحی مقدم با اشاره به موانع پیش روی جامعه برای تبیین اقتصاد مقاومتی که مانع اجرای این سیاست ها شده است، امنیت غذایی را رکن اساسی اقتصاد مقاومتی می داند. بنابراین برای تولید محصولات راهبردی مانند گندم و برنج باید تمام ظرفیت های کشور را بکار گرفت. این عضو مجلس خبرگان معتقد است دولت و مجلس باید با اعمال سیاست های تشویقی مانع پیر شدن جمعیت ایران شوند که پیری جمعیت برای اقتصاد کشورهای در حال توسعه یک معضل اساسی است. مشروح گفتگوی عماد با غلامرضا مصباحی مقدم در زیر آمده است:

پیشنهاد شما برای تبیین الگوهای اقتصاد مقاومتی در سطح جامعه چیست و چگونه می توان ظرفیت مردم و مسئولان را در این زمینه بالفعل کرد؟

از ابلاغ سیاست های اقتصاد مقاومتی توسط مقام معظم رهبری ۸ سال می گذرد. سال ۱۳۹۲ این سیاست هادر ۲۴ بند ابلاغ شد. مردمی کردن اقتصاد اصل مهم این سیاست هاست که این رویکرد در شعارهای آیت الله رئیسی هم مشاهده شده است. درون زایی و برون گرایی از شاخص های اقتصاد مقاومتی بوده و بدین معناست که ظرفیت های درونی اقتصاد ایران فعال و بکار گرفته شود. مانند جوانان نخبه کشور که در رشد و پیشرفت اقتصادی منبع غنی به شمار می روند. جوانان ایرانی در حوزه فناوری های نو خودشان را به خوبی نشان دادند و سرآمد منطقه شده اند. منابع زیرزمینی مانند ذغال سنگ، نفت و گاز هم در بالفعل کردن اقتصاد بسیار مؤثر هستند. این منابع باید به خوبی بهره وری شوند و زنجیره تولید در استفاده از مواد معدنی شکل بگیرد و از خام فروشی پرهیز شود تا مواد معدنی پس از فرآوری با ارزش افزوده بالا در بازار داخلی و بین المللی عرضه شوند.

با استفاده مطلوب و بهینه از آب و خاک به عنوان منابع غنی تغذیه بشر، می توان علاوه بر تأمین زنجیره غذایی، امنیت غذایی را در کشور تضمین کرد. یکی از بندهای اقتصاد مقاومتی هم امنیت غذا و درمان است تا مواد غذایی علاوه بر نیاز داخلی به کشورهای همسایه صادر شود. استفاده بهره ورا نه از حوزه انرژی بسیار اهمیت دارد که اگر با برنامه، روی حوزه انرژی متمرکز شویم، می توانیم انرژی بیشتری را به کشورهای همسایه صادر کنیم. یکی از بندهای اقتصاد مقاومتی این است که همه مردم اعم از شهری و روستایی در اقتصاد کشور مشارکت داده شوند. همه مردم باید در پیویا شدن اقتصاد کشور فعال شوند و امکانات و ظرفیت های مردمی برای رشد و بالندگی جامعه در اقتصاد مقاومتی به کار گرفته شود. موانعی هم پیش روی تحقق اقتصاد مقاومتی وجود دارد که از جمله آن ها می توان به: ناترازی بودجه از نظر درآمدها و هزینه ها، تورم و کم ارزش شدن ارزش پول ملی، رشد بی حساب نقدینگی که از عوامل اصلی تورم بحساب می آید، افزایش اتکای بودجه سالانه به درآمدهای نفتی و... اشاره

کرد. دولت باید بندگاناف بودجه عمومی را از نفت قطع کند و به انواع مالیات و جلوگیری از فرارهای مالیاتی توجه کرد.

تاب آوری اقتصادی چه مفهومی دارد و نظام اقتصادی کشور مادر برابر بحران های پیش بینی نشده مانند کرونا، چقدر مقاوم است؟

تاب آوری اقتصادی یا همان اقتصاد مقاومتی، در اقتصاد جهانی مفهوم شناخته شده ای است. بدین معنا که اقتصاد یک کشور ضربه ناپذیر باشد و اگر ضربه ای به آن وارد شد، به سرعت و دقت، ضربه وارده را خنثی کند. تاب آوری باید در برابر شوک های داخلی مانند کرونا و شوک های خارجی مانند تحریم، مقاوم باشد. بهترین راه برای مقابله با تحریم دشمن، رشد و جهش تولید داخلی است. اگر تولید داخلی رشد داشته باشد، می توان بسیاری از آسیب های تحریم را کاهش داد.

در مورد کرونا هم بنده معتقدم بهترین راه برای افزایش تاب آوری جامعه در برابر این بحران، شناخت بیماری است. یعنی شناسایی بیماران و کسانی که به بیماری مبتلا هستند. تا فقط جامعه هدف قرنطینه شود نه اینکه کل جامعه را قرنطینه کنیم و تمام کارها را تعطیل کنیم. طرح شهید سلیمانی برای شناسایی محله به محله افراد مشکوک به بیماری باید با جدیت دنبال شود. در مرحله اول اجرای طرح شهید سلیمانی، شناسایی و قرنطینه بیماران هدف، باعث شد تعداد فوتی های کرونایی به زیر ۵۰ نفر برسد. مجدداً این طرح به حاشیه رفت و تلفات روزانه ناشی از این بیماری به بالای ۵۰۰ نفر رسید. باید به جای قرنطینه جامعه، بصورت متمرکز قرنطینه اجرایی شود.

به نظر شما در موضوع جهش تولید چقدر موفق بودیم و چالش های کشور در برابر خودکفایی چه مواردی هستند؟

از سال ۹۸ که رهبر معظم انقلاب، به موضوع جهش تولید تا کید فراوان داشتند، دولت خیلی در این زمینه اقدامی انجام نداد اما بخش هایی از اقتصاد مانند حوزه پوشاک و لوازم خانگی در این زمینه فعالیت های جدی انجام دادند و از تحریم، فرصت سازی کردند. از این جهت در بخش لوازم خانگی تولیدات کشور، رشد چشمگیری داشته و صادرات مطلوبی هم در سال های تحریم به کشورهای هدف انجام شد. تولید پوشاک کشور هم نسبت به سال های قبل رشد جهشی داشته است. در سایر زمینه های تولیدی و صنعتی هم باید این اتفاق بیفتد. ۴۰ درصد ظرفیت صنایع و کارخانه های کشور تعطیل یا نیمه تعطیل هستند. اگر منابع مالی لازم برای راه اندازی کارخانجات خوابیده تأمین بشود و سرمایه در گردش این صنایع به آن ها پرداخت شود، علاوه

بر رشد تولید به اشتغالزایی و استفاده از ظرفیت نیروی جوان در چرخه حرکت صنعتی کشور، کمک می‌کند.

به صورت اختصار چالش‌هایی که دیگر صنایع نتوانستند در تولید ملی موفق باشند و ظرفیت تحریم برای خودکفایی استفاده کنند را تشریح کنید؟

اولین چالش واردات است. یعنی واردات مواد اولیه مورد نیاز این کارخانجات ناموفق در حوزه جهش تولید، دردوران تحریم این صنایع نتوانستند مواد اولیه خود را وارد کنند و در پرداخت و مبادلات ارزی مشکل داشتند که اگر این مشکل با تدابیری رفع شود، امکان دارد شاهد جهش تولید در دیگر بخش‌های کشورمان باشیم. حتی در بخش قطعات خودروسازی، شاهد جهش تولید بودیم و وضعیت بسیار بهتری نسبت به گذشته داشتیم که باعث رشد تولید خودروهای داخلی شده است. بنابراین واردات مواد اولیه و قطعات یکی از چالش‌های پیش‌روی صنایع کشور برای عمل به شعار جهش تولید است. شرکت‌های دانش‌بنیان در این زمینه ظرفیت بالایی دارند که اگر بتوانند با مهندسی معکوس، قطعات و مواد اولیه مورد نیاز صنایع را طراحی و تولید کنند؛ چرخ صنعت کشور با سرعت بیشتری به سمت جهش تولید حرکت خواهد کرد.

یکی دیگر از موانع پیش‌روی تولیدی‌ها و صنایع، موانع اداری است که بارها شاهد بودیم، تولیدکنندگان صنعتی از پیچ و خم‌های اداری گلایه دارند و وعده دولت و مجلس برای رفع موانع تولید در این زمینه بسیار راهگشاست. کاهش نرخ مالیات برای شرکت‌ها که هم اکنون ۲۵ درصد است در رونق و جهش تولید تأثیر زیادی دارد. حمایت مالی از صنایع با نظارت بانک‌ها هم می‌تواند موانع مالی صنایع را برطرف کند.

خشکسالی یکی از بحران‌هایی است که چند سال گذشته کشور را درگیر کرده است. به نظر شما و با تکیه بر تئوری‌های اقتصادی چگونه می‌توان این بحران را کنترل کرد و اثرات سوء ناشی از این بحران را کاهش داد؟

این دیدگاه که ما در کشور نیاز نداریم در گندم و برنج خودکفا شویم و باید به منابع آبی توجه بیشتری کنیم؛ بسیار خطرناک است و منابع غذایی ملت ایران را به بیگانگان وابسته می‌کند. این موضوع دقیقاً نقطه مقابل اقتصاد مقاومتی است.

امنیت غذایی رکن اساسی اقتصاد مقاومتی است و خوداتکایی در مواد غذایی حساس مانند گندم و برنج اهمیت دوچندانی دارد. در این محصولات نباید هرگز به بیگانگان وابسته شویم بلکه باید روش‌هایی را دنبال کنیم که هزینه‌های تولید این محصولات

را کاهش دهیم و از منابع آبی به صورت بهینه استفاده کنیم.

کشاورزی ایران باید از آبیاری قطره‌ای و بارانی به جای آبیاری سیلابی بهره‌مند شود که اگر این طرح به صورت گسترده اجرایی شود؛ می‌توان نیاز به واردات این محصولات را همدردی را کاهش داد. یکی دیگر از سیاست‌هایی که هزینه‌ها را پایین می‌آورد؛ کشت یکپارچه است. در بسیاری مناطق، قطعات زمین‌های کشاورزی ناشی از ارث، بسیار کوچک شده است که این موضوع بازدهی و راندمان تولید را پایین آورده است. اگر با توجه و موافقت کشاورزان، زمین‌های مناطق روستایی در قالب یکپارچه کاشته شود، هزینه‌های کاشت و برداشت کاهش پیدا می‌کند و بهره‌وری محصولات هم افزایش می‌یابد. نیروی انسانی هم به سمت بخش‌های مکمل، مانند فرآوری حرکت می‌کند. این موضوع در محصولات زراعی آستان قدس رضوی اثبات شد و با کشت یکپارچه، قیمت تمام‌شده گندم به نصف قیمت تمام‌شده این محصول برای دیگر کشاورزان تبدیل شد.

۹۰ درصد آب مصرفی کشور ما در عرصه کشاورزی است اما بهره‌وری این بخش حدود ۳ درصد است و شاهد اتلاف بی‌رویه منابع آبی در صنعت کشاورزی هستیم. باید مدیریت بهینه مصرف در این زمینه محقق شود. نکته بعدی توجه به آب‌بازافتی است. مصرف آب کلان شهری مانند تهران بسیار

بالاست. اگر آب‌بازافتی کلان شهرها در بخش کشاورزی مورد استفاده قرار گیرد؛ بهره‌وری منابع آبی در یک سیکل هدفمند قرار می‌گیرد و چندین مرتبه می‌توان از آب‌بازافتی در صنعت کشاورزی استفاده کرد. راهکار سومی هم وجود دارد و آن تأمین آب از خلیج فارس، دریای عمان و دریای خزر است که این تجربه در استان کرمان عملیاتی شده است. موضوع انتقال آب از دریاها در کشورهای حوزه خلیج فارس بسیار مرسوم است. بیابان‌های برهوت کشورهای عربی به مناطقی سرسبز تبدیل

۶۶

▶ **درون‌زایی و برون‌گرایی از شاخص‌های اقتصاد مقاومتی و به معنای بکارگیری و فعال کردن ظرفیت‌های درونی اقتصاد ایران است**

▶ **بهترین راه برای مقابله با تحریم دشمن، رشد و جهش تولید داخلی است**

▶ **وابسته کردن منابع غذایی ملت ایران به بیگانگان دقیقاً نقطه مقابل اقتصاد مقاومتی است**

شده است. ما هم امکانات شیرین‌سازی آب را داریم. ظرفیت تولید آب شیرین کن و انتقال به تمامی مناطق کشور در شرکت مهندسی مینا وجود دارد و باید از این ظرفیت بومی استفاده کرد. بخش مهمی از صنایع کشور مانند صنایع پتروشیمی و فولادی باید به کنار دریا منتقل شود تا از آب باران و سیلاب‌ها کمتر استفاده شود و سفره‌های آب‌های زیرزمینی کمتر آسیب ببینند.

با توجه به پیرشدن احتمالی جمعیت ایران در دهه‌های آتی، به نظر شما این موضوع چه اثراتی بر اقتصاد کشور دارد و چگونه می‌توان اثرات سوناشی از پیری جمعیت را در کشور مدیریت کرد؟

جمعیت، یک موضوع راهبردی و بسیار مهم است. مقام معظم رهبری در دهه اخیر بارها به لزوم رشد جمعیت کشور تأکید داشتند اما این موضوع در ۳ دهه اخیر مورد غفلت قرار گرفته است. نرخ رشد جمعیت از ۳٫۲ درصد در سال ۱۳۶۷ به حدود ۱٫۸ درصد رسیده که این موضوع یک معضل اساسی است و اگر مدیریت نشود مانند کشورهای اروپایی دچار پیری جمعیت می‌شویم. پیشرفت اقتصادی کشور اقتضا می‌کند که جمعیت جوانش بیشتر باشد. جمعیت پیر رانزشته است و بهره‌وری مطلوبی برای جامعه ندارد اما نیروی جوانی می‌تواند تمام چرخ‌های تولیدی و صنعتی کشور را به حرکت دریاورد. مانع از داریم در سیاست‌های جمعیتی اصلاحاتی اعمال کنیم. البته سیاست‌گذاری برای رشد جمعیت صورت گرفته تا نرخ رشد جمعیت به بالای ۲ درصد برسد.

اولین اقدام برای رشد جمعیت، اصلاح فرهنگ عمومی است. سن ازدواج بسیار بالا رفته و مسئولان برای ترویج ازدواج آسان باید مشوق‌های حمایتی اعمال کنند. سیاست فرزندآوری در سنین اول زندگی مشترک هم باید بسیار مورد توجه قرار گیرد. هر خانواده باید حداقل ۳ فرزند داشته باشد تا به هدف بالای ۲ درصد برسیم. این نیازمند سیاست‌گذاری و حمایت است. مثلاً مشاغل دولتی فقط به افراد متأهل تعلق گیرد و افرادی که صاحب فرزند هستند راولویت باشند. در موضوع کاهش هزینه ازدواج و فرزندآوری باید سیاست‌گذاری انجام شود. یک طرح خوب در مجلس یازدهم تدوین شده است که اگر پس از تصویب شورای نگهبان عملیاتی شود، رشد جمعیت در کشور حتمی است و خانواده‌ها هم بدون دغدغه و آینده‌روشن نسبت به فرزندآوری اقدام می‌کنند.

از اینکه وقت خود را در اختیار ما قرار دادید سپاسگزارم.

بنده هم برای شما آرزوی توفیق دارم

دکتر سید شمس الدین حسینی، نماینده مردم تنکابن، رامسر و عباس آباد رئیس کمیسیون ویژه جهش و رونق تولید و نظارت بر اجرای سیاست های اصل ۴۴ قانون اساسی مجلس شورای اسلامی است. وی همچنین مسئولیت وزارت امور اقتصادی و دارایی دولت های نهم و دهم را نیز به عهده داشت.

وی با اشاره به ضرورت تبیین و توجه به سیاست های اقتصاد مقاومتی برای افزایش تاب آوری جامعه که می تواند مقاومت اقتصادی در برابر تکانه های بیرونی را افزایش دهد؛ معتقد است که در مدیریت کرونا ضعیف عمل کردیم و این غفلت مسئولان در موضوعات بهداشتی و درمانی تأثیرات منفی بسیاری بر زیرساخت های اقتصادی کشورمان داشت. وزیر اقتصاد دولت نهم و دهم در ادامه به اقتصاد دانش بنیان اشاره کرد که باعث شکوفایی اقتصاد کشورها می شود. مشروح گفت و گوی دکتر سید شمس الدین حسینی را با ویژه نامه عماد در ادامه می خوانید:

باتوجه به تاکیدات فراوان مقام معظم رهبری به اقتصاد مقاومتی به عنوان یکی از اصلی ترین ارکان تاب آوری جامعه در برابر تحریم و تکانه های اقتصادی، پیشنهاد شما برای تبیین الگوهای اقتصاد مقاومتی در سطح جامعه چیست؟

در موضوع اقتصاد مقاومتی باید یک الگو و نقشه راه ترسیم کرد. هر الگویی از باور شروع می شود و پس از تدوین برنامه، باید آن را به عمل تبدیل کرد. اقتصاد مقاومتی نزد خیلی از افراد موثر و تصمیم گیر هنوز به باور تبدیل نشده است. این عدم باور قلبی در دولت قبل کاملاً مشهود بود و در برنامه های دولت یازدهم و دوازدهم اثری از موضوع اقتصاد مقاومتی مشاهده نمی شد. مسئولان دولت قبل نمی پذیرفتند که باید اقتصاد ایران را همراه با فشارهای بیرونی مدیریت کنند. دولت قبل بیشتر از آنکه به دنبال اقتصاد مقاومتی به عنوان یک الگو و نقشه راه باشد؛ برای رفع تحریم ها با امتیاز دادن به دولت های غربی تلاش کرد. دولتمردان باید باور داشته باشند که در شرایط تحریم و فشارهای بیرونی دشمنان، ظرفیت های کشور را بیش از گذشته فعال کنند تا تاب آوری جامعه در برابر فشارها افزایش یابد.

در دو سال اخیر شاهد موج های گسترده کرونا و تاثیر این ویروس ناشناخته بر اقتصاد کشور را بودیم. به نظر شما نظام اقتصادی کشور در برابر کرونا و هرگونه بحران پیش بینی نشده چقدر تاب آوری است. راهکارهای عملیاتی شما برای

افزایش این موضوع چیست؟

ویروس ناشناخته کرونا بر اقتصاد کل دنیا تأثیرگذار بود و نرخ رشد اقتصاد تمام کشورهای صنعتی و غیرصنعتی تحت تأثیر این بحران قرار گرفت. برای مدیریت کرونا و پسا کرونا، دودسته برنامه حائز اهمیت است. یک دسته برنامه های بهداشتی

وجود دارد: نخست؛ وقفه جمع آوری اطلاعات و تشخیص، دوم؛ وقفه تحلیل و تصمیم گیری، سوم؛ وقفه اجرایی. این وقفه ها باعث می شود وقتی از بیرون، تکانه ای به اقتصاد کشور تحمیل شود؛ در مدیریت پیامدهای تکانه و فشار بیرونی دچار مشکل شویم. در بسیاری از

متعارف نیستند و بکار گرفته نمی شوند اما در اقتصاد مقاومتی ذکر شده و ما از آن استفاده می کنیم. موضوع پدافند و تاب آوری در حوزه اقتصاد برای بسیاری از کشورها ضرورت ندارد اما اهمیت این اصل برای اقتصاد ایران در سال های اخیر بیشتر شده است. البته اگر

گفتگوی عماد با دکتر شمس الدین حسینی رئیس کمیسیون ویژه جهش و رونق تولید مجلس شورای اسلامی

الگوی اقتصاد مقاومتی دفاعی ترین سند اقتصادی جهان

به دوران قبل انقلاب توجه کنیم مشاهده می شود که در تاریخ قبل از انقلاب هم کشور ما همواره در معرض تهدیدات اقتصادی با هدف غیراقتصادی بوده است. اولین برنامه توسعه ای کشور، قبل از انقلاب در سال ۱۳۲۷ با شکست مواجه می شود که اگر علت آن را بررسی کنیم؛ می بینیم به دلیل مقابله با نهضت ملی شدن صنعت نفت، انگلیسی ها ایران را تحریم کردند. بعد از انقلاب هم به بهانه تسخیر لانه جاسوسی آمریکا، این تحریم ها ادامه یافته است. با اینکه دولت قبلی در موضوع سیاست خارجی، نرمش نشان داد و این نرمش سازش کارانه یک قدم عقب نشستند. دولت او با تعلیق هایی در تحریم ها به کار گرفت اما دولت ترامپ با بهانه های واهی تحریم های بیشتری را وضع کرد. عملکرد

موارد تصمیمات درستی اتخاذ می شود اما به مرحله اجرا در نمی آید یا به صورت کامل اجرا نمی شود. مثلاً بحث اقتصاد پساکرونومدیریت فعالیت های اقتصادی در ایام پساکرونا موضوع مهمی است که در صحبت ها بسیار تکرار می شود اما برنامه اجرایی در این زمینه وجود ندارد و باید به این مسائل مهم توجه بیشتری شود.

تولید ملی و توجه به ظرفیت های بومی چقدر می تواند در خود اتکایی و مقاومت اقتصادی جامعه در برابر تهدیدات بیرونی تاثیرگذار باشد؟

ایران از معدود کشورهای دنیا است که ادبیات دفاعی را در عرصه اقتصادی بکار گرفت. اقتصاد مقاومتی دفاعی ترین سند اقتصادی جهان است که در آن به صراحت از واژگان دفاعی استفاده شد. موضوعاتی مانند آفت و پدافند در اقتصاد خیلی

که دوره ها و موج های کرونا را مدیریت کند و ما در این زمینه ضعیف عمل کردیم و سوء مدیریت ها تحت تأثیر عدم برنامه ریزی قاطع و سریع در حوزه های واکسیناسیون به موقع یا عدم رعایت پروتکل های بهداشتی بود. موضوع کرونا روی تمام اقتصادها تأثیرگذار بود. در کشورهایی که نظام بهداشتی و درمانی توانست در اسرع وقت شرایط را کنترل و از بروز موج های گسترده پیشگیری کند؛ برای درمان هم موفق تر بودند. کشور ما در این زمینه ناموفق بود و بسیار دیرتر از کشورهای دیگر توانست بحران کرونا را کنترل کند. دسته دوم برنامه های اقتصادی است. به طور کلی مشکلی که در مدیریت اقتصاد کشور وجود دارد وقفه های مختلف در سیاست گذاری و اجرایی است. چند نوع وقفه در مدیریت اقتصاد

دولت بایدن هم نشان داد که آمریکایی‌ها از رویکرد ترامپ ناراحت نیستند.

تغییر در سیاست کشورهای استکباری نسبت به مردم ایران حکایت از آن دارد که ما باید در سیاست‌های اقتصادی خود مانند حوزه نظامی، طراحی پدافندی داشته باشیم. یکی از موضوعات جنگ ترکیبی هم تهاجم و هجوم اقتصادی است البته در جنگ‌های سنتی هم یکی از اهداف تخریبی منابع اقتصادی بوده و جنگ با هدف تخریب و فشار اقتصادی صورت می‌گرفت.

نقش اقتصاد دانش بنیان و فناوری محور در ثبات و پویایی اقتصادی جامعه چیست و این اقتصاد تا چه میزان توانسته به تقویت بنیان‌های اقتصادی جامعه کمک کند؟

همواره دانش در اقتصاد اهمیت داشته است و در کشورهای در حال توسعه، اقتصاد به عنوان یک علم مورد توجه قرار می‌گیرد و فردی که در فعالیت و کار خود نوآوری و خلاقیت داشته باشد، موفق است. توجه به دانش اقتصادی همان حرکت از مدل رشد برون زابه مدل رشد درون زاست. در دهه‌های اخیر نقش اقتصاد دانش بنیان، برجسته شده و شعر «توانا بود هر که دانا بود» در بحث اقتصاد موضوعیت پیدا کرده است. در سه دهه گذشته، دسته بندی جدیدی از اقتصاد

جهانی رونمایی شده است و در اقتصاد صنعتی هم به موضوعات دانش بنیان توجه می‌شود.

در موضوع اقتصاد دانش بنیان، تولید ثروت از محصولات فناورانه نقش چشم‌گیری دارد. دانش در اقتصاد فراتر از یک عامل مؤثر بلکه به عنوان عامل تأثیرگذار اصلی مورد توجه قرار می‌گیرد و در اقتصاد دانش بنیان بررسی می‌کنند که علم و فناوری در کسب ثروت چقدر اهمیت دارد.

برای بررسی دارایی‌های یک کارخانه، در نگاه اول ارزش آن به ماشین آلات، زمین و نیروی انسانی است اما امروز شرکت‌های دانش بنیان که ماشین آلات خاصی ندارند به خاطر مسلح بودن به سلاح دانش و فناوری، ارزش سهام و دارایی‌هایشان بسیار بالاست. مثلاً شبکه‌های مخابراتی مانند اینستاگرام و فیس‌بوک میلیاردها دلار ارزش دارند؛ بدون اینکه از ابزار آلات خاصی استفاده کنند. گاهی ارزش یک فرمول چند خطی، از هکتارها زمین و کارخانه بیشتر است یا در شرکت‌های

داروسازی ارزش و دارایی اصلی آن‌ها به دانش تولید دارو وابسته است. در دنیای امروزی، میزان تولید و دانش کاربردی در تولید ثروت، کالا و خدمات نقش اساسی دارد. اقتصادهایی که در آن‌ها دانش به عنوان عامل و فرآیند تولیدی به محصول تبدیل می‌شود؛ خدمات مطلوب‌تری دارند. درخت یک تابع تولیدی است که اگر به جای میوه طبیعی دانش کاربردی ارائه کند، قطعاً ارزش محصولات این درخت بالاتر خواهد بود. اگر درخت صنعت و تولید ایران، بارش دانش باشد، می‌تواند به اقتصاد جهانی مسلط شود و در اقتصاد دنیا حرفی برای گفتن داشته باشد. مسئولان کشور اگر کارایی، نوآوری و بهره‌وری را در اقتصاد پرورش دهند سهم ایران از بازارهای جهانی بیشتر می‌شود.

با تشکر از اینکه در این مصاحبه شرکت کردید.

برای شما آرزوی موفقیت دارم.

“

موضوع پدافند و تاب‌آوری در حوزه اقتصاد برای بسیاری از کشورها ضرورت ندارد اما اهمیت این اصل برای اقتصاد ایران در سال‌های اخیر بیشتر شده است

تغییر در سیاست کشورهای استکباری نسبت به مردم ایران حکایت از آن دارد که ما باید در سیاست‌های اقتصادی مانند حوزه نظامی، طراحی پدافندی داشته باشیم

توجه به دانش اقتصادی همان حرکت از مدل رشد برون زابه مدل رشد درون زاست

گفتگوی عماد پادکتر محمد حسین اسمعیلی جانشین معاونت فرهنگی سازمان پدافند غیرعامل کشور

پدافند فرهنگی؛ گفتمان دفاعی در برابر تهدیدات نرم

پدافند شناختی

عماد

جانشین معاونت فرهنگی سازمان پدافند غیرعامل کشور معتقد است تاب‌آوری فرهنگی در حقیقت یک گفتمان دفاعی است. چراکه یکی از مهم‌ترین عناصر تاب‌آوری، فرهنگ است که باعث می‌شود افراد جامعه دارای باورها و اعتقاداتی راسخ بوده و بتوانند در مقابل تهاجمات که از سوی دشمنان وارد می‌شود مقاومت و ایستادگی کنند. مشروح گفت‌وگوی دکتر محمد حسین اسمعیلی با ویژه‌نامه عماد رادر ادامه می‌خوانید:

رهبر معظم انقلاب اسلامی اول فروردین امسال، در سخنرانی زنده تلویزیونی خطاب به ملت ایران راهبرد نظام و کشور را «ایران قوی» اعلام کردند. به نظر شما در حوزه فرهنگی چه طور می‌توان این رهنمود معظم له را عملیاتی کرد؟

رهبر معظم انقلاب اسلامی همیشه با نگاهی رو به آینده و ملاحظه تمامی جهات، نکاتی رادر ابتدای سال مطرح می‌فرمایند که به نظر من سخنرانی ایشان در ابتدای سال همیشه خط مشی یک سال کشور را مشخص می‌کند. سخنان و رهنمودهای معظم له اصولاً با توجه به شناخت ایشان از مسائل روز جامعه بوده و با نگاهی پدرا نه کشور را در تمامی زمینه‌ها به سمت مصونیت پیش برده است. یکی از راهبردهایی که امسال به آن تأکید فرمودند «ایران قوی» است که در حوزه ملی و بین‌المللی به آن تأکید نموده‌اند. اگر جنبه‌های قدرت

در حوزه‌های مختلف را بررسی نماییم می‌توان به یکی از بزرگ‌ترین آن‌ها که در دینا زیان‌زد خاص و عام است و در حوزه فرهنگی نیز قابل بحث است اشاره کنیم و آن جنبه مشارکت مردم است. به طور قطع مشارکت مردم و همراهی و پشتیبانی مردم از نظام همیشه از ابتدای انقلاب تاکنون بوده و هست و دشمن نیز به این موضوع آگاه شده و برنامه‌هایی برای تضعیف این قدرت در ایران داشته و خواهد داشت. بی‌شک موضوع فرهنگ یکی از مواردی است که دشمنان مابرای تضعیف این وجه قدرت کشور مورد هدف قرار خواهند داد. فرهنگ به دلیل ماهیتی که دارد امکان نفوذ نرم در آن بسیار بالاست، لذا مورد طمع بیگانگان قرار خواهد گرفت و برنامه‌های زیادی در این حوزه طرح ریزی می‌کنند. رهبر معظم انقلاب، همان‌طور که بارها به این مهم اشاره فرموده‌اند و بحث جنگ نرم را بارها تذکر داده‌اند در این سخنرانی خود نیز فرمودند «مشکلات اصلی کشور را بدانید و برای آن‌ها برنامه و راه حل و لو اجمالی داشته باشید» و می‌فرمایند «نحوه مواجهه با سیاست‌های پیچیده دنیا و مسئله بسیار مهم فرهنگ را بشناسید» پس ایشان با وسعت دیدی که دارند یکی از مسائل مهم را فرهنگ می‌دانند و باید برای این حوزه برنامه‌ریزی‌های جدی نمود، زیرا جنگ فرهنگی خود نوعی جنگ چندوجهی است و نیاز به دفاع به صورت

چندوجهی دارد و تمام ارکان کشور اعم از نظامی و غیرنظامی، علی‌الخصوص صاحب فرهنگ و رسانه باید با برنامه‌ریزی دقیق و تدوین استراتژی و راهبرد قابل اجرا این حوزه را که از مهم‌ترین درگاه‌های نفوذ دشمن است رامصون کنند.

اهمیت اقدامات فرهنگی در حوزه پدافند غیرعامل چیست؟

پدافند غیرعامل به دلیل ماهیتی که دارد وظیفه مصون‌سازی کشور را بر عهده دارد. این مأموریت باعث می‌شود تا حوزه فرهنگ نیز از این قاعده مستثنی نباشد و در زمانی که راهبرد دشمنان ضربه‌زدن به نظام در این بخش است، با رصد و پایش تهدیدات و ارائه راهکار مناسب برای مقابله با آن، نسبت به مصون‌سازی کشور اقدام نماید. از آنجا که پدافند غیرعامل خود به تنهایی مجری این دفاع نیست لذا با بسیج ظرفیت‌های فرهنگی کشور، آگاه‌سازی مدیران بخش‌های فرهنگی و ایجاد حلقه اتصال بین دستگاه‌های فرهنگی کشور، اقدام به مصونیت بخشی در این حوزه خواهد نمود.

از منظر شما پدافند فرهنگی به چه معنی است؟ و چه مفاهیمی رادر برمی‌گیرد؟

پدافند فرهنگی در مقابل جنگ فرهنگی تعریف می‌شود. بهتر است برای تعریف آن ابتدا تعریفی کلی از فرهنگ داشته باشیم تا بهتر بتوان به مباحث دفاع از آن بپردازیم. فرهنگ مجموعه‌ای از دانش‌ها،

باورها، اخلاقیات و رفتار، عادات و قوانین عمومی یک جامعه است، با این تعریف متوجه خواهیم شد که فرهنگ در تمام ارکان زندگی جامعه جریان دارد و در همه مواضع ورود خواهد داشت. این گستره عظیم به دلیل داشتن مرزهای وسیع، امکان نفوذ بسیار بالایی دارد و توان رصد کردن و مقابله با تمامی تهدیدات در این زمینه بسیار سخت خواهد بود، دشمنان نیز به همین دلیل در سال‌های اخیر به این حوزه به صورت جدی ورود کرده‌اند چون با توجه به کارکردهای مختلف فرهنگ و قابل‌رصد نبودن بسیاری از آن‌ها به صورت آشکار، می‌تواند حمله زیادی در این حوزه به کشور وارد کرد. یکی از مصادیق این تهاجم را می‌توان حمله به اعتقادات و باورهای جامعه دانست که در این حوزه به وضوح می‌توان آن‌را در رسانه‌های مختلف مخصوصاً در فضای مجازی مشاهده کرد. با این تفاسیر اکنون اگر خواهیم به بحث پدافند فرهنگی و عرصه‌هایی که در برمی‌گیرد بپردازیم خواهیم دید شامل یک مدل یا راهبرد نخواهد شد و باید برای مقابله با این نوع از تهاجم، ارتشی متشکل از تمام ظرفیت‌های فرهنگی کشور تشکیل شود و دفاع نیز به صورت همه‌جانبه برنامه‌ریزی و اجرا گردد. نفوذ نرم دشمنان می‌تواند در حوزه‌های آداب اجتماعی و رفتاری، نحوه عملکرد افراد جامعه با پایین آوردن سطح مشارکت عمومی، تضعیف باور عمومی به تضعیف کشور و کاهش سطح تاب‌آوری اجتماعی منجر شود. پدافند فرهنگی باید به نحوی متولی و سکان‌دار هدایت این دفاع در مقابل تهدیدات فرهنگی جامعه شود و بتواند مدیریت اتاق فرمان دفاع فرهنگی را در دست بگیرد.

تاب‌آوری فرهنگی، واژه‌ای است که این روزها از سوی کارشناسان اهمیت آن به طور مرتب گوش‌زد میشود. از نظر شما تاب‌آوری فرهنگی چیست و چه اهمیتی دارد؟

تاب‌آوری فرهنگی که اخیراً کارشناسان حوزه جنگ نرم به آن اشاره می‌کنند یک گفتمان دفاعی است، بدین معنا که یکی از مهم‌ترین عناصر تاب‌آوری، فرهنگ است، فرهنگ باعث می‌شود افراد جامعه دارای باورها و اعتقاداتی راسخ بوده و بتوانند در مقابل تهاجمات که از سوی دشمنان وارد می‌شود مقاومت نموده و در برابر آن ایستادگی کنند. جوامعی که دارای همبستگی بالا، غرور ملی، اعتقادات راسخ دینی، وطن‌پرستی، اتحاد و یکدستی و سایر مؤلفه‌های مرتبط باشند دارای تاب‌آوری بالایی بوده و همین امر باعث می‌شود دشمنان کمتر به آن جامعه چشم طمع داشته باشند، با این تعاریف می‌توان دریافت که قدرت فرهنگی یکی از ارکان اصلی در حوزه تاب‌آوری خواهد بود

ارکان این جنگ را تبیین نماید. بهترین راه مقابله با این جبهه جدید چیست؟

جنگ شناختی یکی از جدیدترین نوع تهدیدات علیه کشور ماست. البته این تعبیر بدین معنی نیست که قبلاً این نوع جنگ را تجربه نکرده ایم اما باین ابعاد و شدت بی سابقه است. جنگ شناختی که از آن به جنگ موریانه‌ای یا جنگ ادراکی نیز تعبیر می‌شود این گونه تعریف می‌شود:

هدف قرار دادن قوه شناخت عموم مردم و نخبگان جامعه هدف با تغییر هنجارها، ارزش‌ها، باورها، نگرش‌ها و رفتارها از طریق مدیریت ادراک و برداشت، با این تعریف معلوم می‌شود این نوع جنگ تا زگی ندارد اما پایه وجود، آمدن رسانه‌های نوین ارتباطی ابعاد این جنگ و رویکرد آن از جنگ روانی به جنگ شناختی تغییر مسیر داده و نوع تکامل یافته‌تری از جنگ روانی است، جنگی که بدون سلاح به منابع اصلی یک کشور که همان فکر و ذهن جامعه است مسلط شده و جامعه را دستخوش تغییرات خود خواسته می‌سازد، مثالی که از این نوع جنگ در کشور ما اتفاق افتاد همین مسئله جمعیتی بود که با دادن اطلاعات غلط به جامعه باعث افتر شد جمعیتی کشور شد. راه حل‌هایی که می‌توان در این نوع جنگ به کارگیری شود؛ ارتقای سطح سواد رسانه‌ای افراد، ارتقای سطح شناخت و دانش، ارتقای سطح باورهای دینی و گسترش علم و اندیشه است. افرادی که به سلاح دانش

مقابل این بحران از خود به صورت کامل مراقبت کند. این بیماری مانند تمامی بیماری‌های مسری، از انسانی به انسان دیگر منتقل شد و دامنه انتشار آن به حدی گسترش یافت تا تمام کره زمین را گرفت، باین وجود دستورات و برنامه‌هایی برای پیشگیری و مقابله با این پاندمی وجود داشت که عمل به آن دستورالعمل‌ها باعث اختلال در گسترش این بیماری می‌شد، فرهنگ سازی در این زمینه یکی از مهم‌ترین عواملی بود که کمک کرد تا این بیماری مهار شود، همین که ما شاهد استفاده مستمر مردم از ماسک، رعایت پروتکل‌های بهداشتی، اجتناب از سفر و تجمعات غیر ضروری و امثال این موارد هستیم نشان از انجام یک کار فرهنگی در این زمینه دارد. از طرفی هم بحران کرونا فرهنگ نوع دوستی و همدلی را که یکی از مواهب الهی برای بشر است در بین مردم ما گسترش داد. همین یکپارچگی و همدلی باعث شد تا با وجود تمامی فشارها، فرهنگ نوع دوستی باز هم در بین مردم ما جاداشته باشد. این خود یکی از زیبایی‌های فرهنگ ایرانی اسلامی ماست که شاید در کمتر جایی از جهان به این وسعت شاهد آن باشیم. از طرف دیگر کمک به هموعان، یاری کادر درمان، همراهی با متصدیان نظم در جامعه، نمونه‌های زیبایی از ارتقاء فرهنگ انسانی در زمان کرونا بود. شاید عده‌ای نقشی برای فرهنگ در حوزه عبور از کرونا قائل نباشند اما وقتی به دقت به این قضیه و ابعاد فرهنگی ایجاد شده در این بیماری نگاه می‌کنیم می‌بینیم که فرهنگ هم جزئی از این پروسه بوده است.

جنگ شناختی جبهه جنگی جدیدی است که دشمنان علیه ما گشوده اند.

و جامعه را در مقابل بسیاری از بحران‌ها مصون می‌کند. دشمن تمام تلاش خود را برای تضعیف این قدرت خواهد کرد و تضعیف فرهنگ باعث تضعیف قدرت ملی نیز خواهد شد.

از نظر شما متولی بحث تاب‌آوری فرهنگی در کشور چه نهاد یا نهادهایی هستند و آیا توانسته‌اند به وظایف خود عمل کنند؟

متولی بحث تاب‌آوری فرهنگی نهاد یا سازمان خاصی نیست، چون فرهنگ اصالتاً یک نهاد، سازمان یا دستگاه دولتی نیست، همه اقشار جامعه متولی این بحث خواهند بود، اما اینکه چه کسانی می‌توانند در این حوزه با سازمان دهی و مدیریت باعث افزایش تاب‌آوری شوند، در وهله اول تمامی دستگاه‌های فرهنگی اعم از علمی و آموزشی و فرهنگی در صف اول این دفاع خواهند بود، از حوزه‌های علمی، مساجد و مراکز دینی و اسلامی گرفته تا سازمان‌ها و نهاد‌های متولی فرهنگ و هنر، از مدارس گرفته تا دانشگاه، از وزارتخانه‌های مرتبط با حوزه فرهنگ تا صداوسیما، تمامی این نهادها وظیفه ارتقاء تاب‌آوری در حوزه فرهنگ را دارند، اما باید اتاق فکر مدیریت این جبهه در راستای هم‌افزایی و ارتقاء این قدرت طراحی و ساماندهی شود.

نقش مسئله فرهنگ را در عبور از بحران کرونا که همچنان پس از بیش از یک سال ونیم گریبان گیر کشور و جهان شده است چگونه ارزیابی می‌کنید؟

بحران کرونا که یک پاندمی یا همه‌گیری جهانی بود در ایران نیز بخش قابل توجهی از جامعه را درگیر خود کرد، با وجودی که علم و دانش در حوزه پزشکی پیشرفت‌های بسزایی داشته اما بشر باز هم نتوانست در

مسلح باشند کمتر دستخوش این نوع تهدیدات خواهند شد. لذا برای مقابله با این نوع تهدیدات نیازمند ارتقاء سطح علم، دانش و معنویت در سطح جامعه هستیم. نخبگان جامعه باید در این گونه شرایط هرگونه رفتار هیجانی مبتنی بر منفعت فردی را برای جامعه تشریح نمایند تا مردم دچار اشتباه در تصمیم‌گیری نشوند. در جنگ شناختی، وظیفه نخبگان علمی کشور، رسانه‌ها و مسئولین فرهنگی از دیگران بیشتر خواهد بود.

با تشکر از وقتی که برای این مصاحبه اختصاص دادید.

من هم از شما سپاسگزارم

66

پدافند غیرعامل خود به تنهایی مجری دفاع در برابر همه‌های فرهنگی نیست اما بسیج ظرفیت‌های فرهنگی کشور، آگاه‌سازی مدیران بخش‌های فرهنگی و ایجاد حلقه اتصال بین دستگاه‌های فرهنگی کشور، اقدام به مصونیت بخشی در این حوزه خواهند نمود

نفوذ نرم دشمنان می‌تواند در حوزه‌های آداب اجتماعی و رفتاری، نحوه عملکرد افراد جامعه با پایین آوردن سطح مشارکت عمومی، تضعیف باور عمومی به تضعیف کشور و کاهش سطح تاب‌آوری اجتماعی منجر شود

تاب‌آوری فرهنگی که اخیراً کارشناسان حوزه جنگ نرم به آن اشاره می‌کنند یک گفتمان دفاعی است

جنگ شناختی به هدف قرار دادن قوه شناخت عموم مردم و نخبگان جامعه با هدف تغییر هنجارها، ارزش‌ها، باورها، نگرش‌ها و رفتارها از طریق مدیریت ادراک و برداشت، گفته می‌شود

ارتقای سواد رسانه‌ای راهکار پدافندی در برابر جنگ شناختی

پدافند شناختی

کلی

و وظیفه تبدیل کند تا با رژیم رسانه‌ای از سفره رسانه‌ها به گونه‌ای هوشمندانه و مفید بهره‌مند شویم. در واقع سواد رسانه‌ای به افراد جامعه کمک می‌کند تا ساختار دانشی قویتر درباره رسانه‌ها به دست آورند، ما را در تشخیص لایه‌های متعدد پیام‌های رسانه‌ای یاری داده و در تمیز مرز بین جهان واقعی و جهان رسانه‌ای توانا می‌سازد. وقتی از سطح بالایی از سواد رسانه‌ای برخوردار باشیم، در واقع نقشه روشنی در دست داریم که کمک می‌کند در جهان رسانه‌ای راه را بهتر پیدا کرده، تجارت و اطلاعات مفیدی کسب کنیم و بتوانیم با تسلط بر این پیام‌ها، هوشیارانه کنترل زندگی خود را به دست گیریم.

ارتقاء سطح سواد رسانه‌ای به خانواده‌ها در جهت خودکنترلی در برابر رسانه‌ها نیازمند آموزش مهارت‌های لازم به آنهاست. با توجه به خلأ موجود در زمینه آموزش سواد رسانه‌ای به خانواده‌ها و صیانت از کانون خانواده؛ ضرورت دارد تا به آموزش‌های جدی در این زمینه پرداخت. چرا که هرگونه بی‌توجهی در این زمینه می‌تواند تاوان سنگینی به دنبال داشته باشد.

تبیین اهمیت فضای مجازی و تحلیل فضای رسانه‌ای کشور در کلام مقام معظم رهبری

اهمیت فضای مجازی و دغدغه‌های حاکم بر این فضای سال‌های اخیر در بیانات رهبر انقلاب بارها شنیده شده است و ایشان در اظهارات متعددی غفلت از آسیب‌های مرتبط با این فضا را گوشزد کرده‌اند و تعبیری راهبردی به کار گرفته‌اند.

ایشان در جایی فرمودند: «اگر من امروز رهبر انقلاب نبودم حتماً رئیس فضای مجازی کشور می‌شدم» که این بیانات اهمیت فضای مجازی را نشان می‌دهد.

در جایی دیگر نیز فرموده رهبر انقلاب اینگونه است: «اهمیت فضای مجازی به اندازه اهمیت انقلاب اسلامی است».

اگرچه این اظهارات و تعبیر راهبردی مقام معظم رهبری، تبیین اهمیت فضای مجازی را به همراه دارد و یکی از اولویت‌ها و ارجحیت‌های مدیریت اجرایی کشور را به روشنی بیان می‌کند اما با این وجود، بی‌توجهی به مدیریت عالمانه و هوشمندانه مسائل مرتبط با فضای مجازی در کشور، نبود اعمال حاکمیت جمهوری اسلامی بر این فضا و حتی عدم تشکیل منظم جلسات شورای عالی فضای مجازی، بارها مورد مطالبه رهبر انقلاب قرار گرفته است.

سواد رسانه‌ای را می‌توان بستر منطقی دسترسی، تجزیه و تحلیل و تولید ارتباط در شکل‌های گوناگون رسانه‌ای دانست که می‌تواند به مخاطبان رسانه‌ها بیاموزد که از حالت انفعالی و مصرفی خارج شده و به ارتباط فعالانه‌ای وارد شوند که در نهایت به نفع خود آنان باشد. به عبارت دیگر سواد رسانه‌ای قدرت درک مخاطبان از نحوه کارکرد رسانه‌ها و شیوه‌های معنی‌سازی در آنها را مورد توجه قرار می‌دهد و می‌کوشد این واکاوی را برای مخاطبان به یک عادت رسانه‌ای مجهز نمود.

آسیب پذیرتر از گذشته شده‌اند. برای اینکه بتوان در برابر رسانه‌های متکثر موجود، مخاطب‌بینی داشت که بتوانند در کنار بهره‌برداری آگاهانه و فعالانه از این رسانه‌ها، خود را در مقابل چالش‌ها، آسیب‌ها و پیامدهای مخرب رسانه‌ای حفظ نمایند، نیازمند توجه به آموزش سواد رسانه‌ای در سطح جامعه هستیم. چرا که در عصر ارتباطات و اطلاعات باید همه افراد را بدون توجه به پست و مقام و جایگاه به سواد جدیدی به نام سواد رسانه‌ای مجهز نمود.

حسین جمشیدیان

مقدمه:

رسانه‌ها می‌توانند همچون ابزاری مفید به انسان معاصر کمک کنند تا با استفاده از آخرین پدیده‌های علمی، زندگی دلخواه، آرمانی و پربراری داشته باشد؛ ضمن اینکه اگر این ابزار، غلط، ویا با سوءنیت به کار گرفته شود می‌تواند به صورت نیرویی ویران‌کننده و مصیبت‌بار عمل نماید. اقشار مختلف جامعه از مدیران، کارکنان و حتی خانواده‌ها در عصر جدید، به واسطه تنوع رسانه‌ای

فضای رسانه‌ای ما و دشمنان

بارش و گسترش ابزارهای ارتباط جمعی و تسهیل دسترسی مردم به این وسایل، در کنار همه استفاده‌ها و مزایای مطلوب آن، راه برای کاربردهای این فضا در جهت اهداف دشمنان نیز باز شده است. یکی از تاکتیک‌های دشمنان برای استفاده دشمن از فضای رسانه، «عملیات روانی» است.

امروزه، عملیات روانی یکی از شیوه‌های نوین جنگ نرم است که بسیاری از کشورها برای دستیابی به اهداف خود از آن استفاده می‌کنند. این شیوه در عین اثرگذاری، کم هزینه ترین ابزاری است که با تاثیرگذاری بر فکر و اندیشه مخاطب به تغییر رفتار آن‌ها منجر می‌شود. بارش و گسترش ابزارهای ارتباط جمعی و تسهیل دسترسی مردم به این وسایل، کاربرد عملیات روانی بسیار بیشتر شده است و دشمنان برای از بین بردن کارآمدی حریف، از این ابزار بهره می‌گیرند.

در معرض جنگ شناختی قرار داریم

جنگ در معنای عام خود، تحمیل اراده بر حریف است به گونه‌ای که حریف، رفتار مطلوب و نظر مورد کشور حمله کننده در رابیش گیرد. از دهه ۱۹۷۰ برخی از اساتید برجسته علوم سیاسی آمریکا همچون جوزف نای، جان و کالیز اعضای مهم سازمان سیا و فرماندهان ارشد پنتاگون با تأسیس مرکزی به نام «کمیته خطر جاری» با طرح نظریه جنگ نرم، معنای متفاوتی از جنگ را وارد ادبیات سیاسی و امنیتی دنیا کردند. هدف از این کار، زمینه سازی برای فروپاشی شوروی با ابزارهای غیرخشونت آمیز و از درون این کشور بود. بعد از حادثه ۱۱ سپتامبر، بار دیگر اعضای این کمیته هم گرد آمدند و دوباره این کمیته را برای تدوین راهبرد امنیت ملی آمریکا فعال کردند.

در گزارشی که کمیته به دولت جرج بوش ارائه کرد، جمهوری اسلامی ایران یکی از اهداف تهاجمی آمریکا اعلام شد که به لحاظ وسعت سرزمین، کمیت و کیفیت نیروی انسانی، امکانات نظامی، منابع طبیعی و موقعیت برتر جغرافیایی، نمی‌توان از راهکار تهاجم نظامی برای سرنگونی آن استفاده کرد؛ بنابراین تنها راه سرنگونی جمهوری اسلامی، استفاده از جنگ نرم علیه ایران است.

قدرت نرم

سابقه جنگ نرم به دوران قدیم و استفاده حاکمان از شایعه، تخریب چهره دشمن

سواد رسانه‌ای را می‌توان بستر منطقی دسترسی، تجزیه و تحلیل و تولید ارتباط در شکل‌های گوناگون رسانه‌ای دانست که می‌تواند به مخاطبان رسانه‌ها بیاموزد که از حالت انفعالی و مصرفی خارج شده و به ارتباط فعالانه‌ای وارد شوند که در نهایت به نفع خود آنان باشد

سواد رسانه‌ای قدرت درک مخاطبان از نحوه کارکرد رسانه‌ها و شیوه‌های معنی سازی در آنها را مورد توجه قرار می‌دهد و می‌کوشد این واکاوی را برای مخاطبان به یک عادت و وظیفه تبدیل کند تا با رژیم رسانه‌ای از سفره رسانه‌ها به گونه‌ای هوشمندانه و مفید بهره‌مند شهیم

و... باز می‌گردد. در قرن بیستم، این نوع جنگ به شکل جنگ روانی به طور گسترده در مقابل جنگ سخت مورد استفاده و ابر قدرت قرار گرفت.

در واقع تعریف واحدی از مفهوم جنگ نرم وجود ندارد که مورد پذیرش همگان باشد و تلقی و برداشت افراد، جریان‌ها و دولت‌های گوناگون از جنگ نرم، متفاوت است. مهمترین تعریف ارائه شده از قدرت نرم در ارتباط نزدیک با قدرت نرم را جوزف نای پژوهشگر برجسته آمریکایی ارائه داده است. وی سال ۱۹۹۰ میلادی در مجله سیاست خارجی در این خصوص نوشت: «قدرت نرم شیوه‌های برای رسیدن به نتایج دلخواه، بدون تهدید و تشویق آشکار و ملموس است. بر این پایه، یک کشور و حاکمیت می‌تواند به مقاصد مورد نظر خود برسد؛ چون کشورهای دیگر ارزش‌های آن را می‌پذیرند و تحت تأثیر اندیشه و پیشرفت آن قرار می‌گیرند و در نتیجه، خواهان پیروی از آن می‌شوند. در این مفهوم، مهمترین مسئله، تنظیم دستورالعملی برای جذب دیگران است. بنابراین، قدرت نرم کسب آنچه می‌خواهید از طریق جذب کردن است، نه از طریق اجبار یا پاداش».

جنگ نرم به دلیل ماهیت خود و عدم نیاز به ابزارهای فیزیکی، به دنبال آن است که در مسافت‌های دورتری از مراکز طراحی کننده، به اجرا درآید. جهانی و فرامرزی بودن فضای سایبر امکان‌هایی را به آسانی در اختیار طراحان جنگ نرم قرار می‌دهد و با فراهم شدن بسترهای فکری - فرهنگی اهداف مورد نظر، از

سوی جریان‌های درون جامعه هدف دنبال می‌شود. میسر بودن ارتباط دو طرفه نیز ابزارهای عملیاتی رادر خدمت طراحان و رهبران مراکز قرار می‌دهد تا در موقعیت‌های حساس، که امکان حضور و هدایت مستقیم میدانی حوادث، از براندازان سلب می‌شود، عناصر حاضر در صحنه نقش رسانه‌ای عملیات را بازی می‌کنند.

از سوی دیگر، جنگ نرم به عناصر و سربازان میدانی نیاز دارد که از جنس مخاطبان جامعه هدف باشند. این عناصر، باید برای خود هویتی خاص قایل باشند تا بتوانند هدایت روند درگیری را برعهده گیرند. در شرایط کنونی، امکان دسترسی به فضای مجازی به دلیل در اختیار گذاشتن لحظه‌ای حجم وسیعی از اخبار، اطلاعات و تسهیل ارتباط، چنین هویت کاذبی به راحتی در میان بخشی از صحنه گردانان حوادث ایجاد می‌شود.

ابزارهای قدرت نرم

امروزه دنیای اینترنت از وپگاه‌های ثابت، به نوع جدیدی از اینترنت

که می‌توان آن را اینترنت محاوره‌ای نامید تغییر یافته است، تا آنجا که اینترنت قدیمی را «وب ۱» و اینترنت جدید را «وب ۲» نامیده‌اند. این پروژه جدید که اجازه ورود و مشارکت فعال را با محوریت ارتباطات دوسویه فراهم آورده است، «رسانه اجتماعی» نام دارد. دلیل این نام‌گذاری، سرشت اجتماعی این رسانه جدید است. برخی از صاحب نظران به جای استفاده واژه رسانه‌های اجتماعی با توجه به کاربرد شبکه‌ای این دست از رسانه‌ها، استفاده از واژه «شبکه‌های اجتماعی» را ترجیح می‌دهند. اقبال کاربران به شبکه‌های اجتماعی به اندازه‌ای بوده است که سال ۲۰۱۰ میلادی نام به سال شبکه‌های اجتماعی نام‌گذاری شد.

شبکه‌های اجتماعی در دنیای کنونی محبوبیت زیادی یافته‌اند و این رو بسیاری از مناسبات انسانی افراد را نیز تحت تأثیر خود قرار داده است. یافته‌های پژوهش‌های اجتماعی در ایران نشان می‌دهد جوانان بیشترین

و مهم ترین کاربران اینترنت در ایران هستند. آمارهای متعدد موجود از تعداد کاربران اینترنت در ایران و ایرانیانی که شبکه‌های اجتماعی مجازی عضویت یافته‌اند، نمایانگر حضور گسترده و خیره کننده جامعه ایرانی در رسانه‌های اجتماعی است. در نتیجه می‌توان گفت همانگونه که شبکه‌های مجازی در فضای سایبری، یک فرصت ایده‌آل برای توسعه اطلاعات محسوب می‌شود، ابزاری مناسب برای جنگ نرم نیز قلمداد می‌گردد.

- کارکردهای شبکه‌های اجتماعی در جنگ نرم
- ایجاد اختلاف و شکاف در بین گروه‌ها و اقوام
- تداخل محیط خصوصی و عمومی
- ساختار شکنی
- تقویت گرایش مقاومت در افراد در برابر الگوهای ارزشی، فکری و فرهنگی مرسوم
- مشروعیت زدایی ساختاری از نظام سیاسی
- انسجام زدایی ساختاری از جامعه هدف
- تهییج لایه‌های اجتماعی جامعه هدف به سوی شورش، نافرمانی مدنی و راهپیمایی اعتراضی
- شکل دادن گروه‌ها و مجموعه‌های پنهان در جامعه برای ایجاد تضاد و منازعه اجتماعی و شکستن انسجام اجتماعی
- امنیتی سازی فضای سیاسی اجتماعی

انحصار رسانه بسیار حائز اهمیت بود چرا که جریان‌هایی که انحصار رسانه‌ها را در اختیار داشتند، به سادگی افکار عمومی و کنترل جریان اطلاعات را نیز در اختیار خود داشتند. اما با گذشت زمان و تکثر رسانه‌ها و سپس انفجار رسانه‌ها با پیدایش فضای مجازی، دیگر هیچ رسانه و جریانی نمی‌تواند ادعا کند که کنترل جریان اطلاعات را در اختیار دارد. در گذشته کنترل جریان اطلاعات برای کنترل افکار عمومی اهمیت داشت اما امروز اگر کسی به دنبال کنترل جریان اطلاعات باشد به نظر می‌رسد تلاشی بیهوده را در دستور کار خود قرار داده است.

در شرایط کنونی که انحصار رسانه از بین رفته و هیچ فردی نمی‌تواند جریان اطلاعات را در کنترل خود داشته باشد، چه راهبردی باید اتخاذ کرد؟ این جاست که مزیت‌های جنگ شناختی خود را نمایان می‌کند و جنگ رسانه‌ای را به عنوان شیوه‌ای منسوخ به حاشیه می‌راند.

نفوذ به ذهن تک‌تک افراد برای دستکاری‌های ذهنی، تغییر نگرش، تغییر و تسلط بر مدل تحلیل اطلاعات در افراد، اثرگذاری بر تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات افراد، پیش‌بینی کنش‌های رقیب، مدیریت هیجانات و احساسات و حب و بغض‌ها، مدل‌سازی ریاضی فرایندهای ذهنی، استفاده حداکثری از هوش مصنوعی و فناوری‌های نوین و سایر اقداماتی از این دست و فراتر از آن، اهدافی است که در جنگ شناختی مورد توجه قرار می‌گیرد. با این اقدامات صرف‌نظر از این که چه کسی کنترل جریان اطلاعات را در اختیار دارد، می‌توان پس از ورود جریان اطلاعات به ذهن‌ها، بر افکار و رفتارهای افراد تأثیر گذاشت و نقشی تعیین‌کننده ایفا نمود.

تصور غالب این است که مرکز فرماندهی هر انسان مغزاوست. مغز است که برای سایر اعضای بدن فرمان صادر می‌کند و اعمال و رفتارهای ما را شکل می‌دهد. امادانیل کانمن، «روانشناس برنده جایزه نوبل اقتصاد» اثبات می‌کند اغلب انسان‌ها بیش از آن که بر اساس فکر تصمیم بگیرند بر اساس هیجانات و احساسات تصمیم گرفته و اقدام می‌کنند. از این جهت در جنگ شناختی فقط ذهن به عنوان مرکز فرماندهی اعمال هر انسان مورد توجه قرار نمی‌گیرد بلکه حوزه احساسات، علائق و هیجانات نیز به عنوان بخشی تأثیرگذار و غیرقابل چشم‌پوشی مورد توجه جدی است. به همین دلیل است که در کتاب «نبرد برای تسخیر ذهن‌ها و قلب‌ها» که سال‌ها پیش توسط پنتاگون منتشر

ابزارهای جنگ شناختی

بسیاری بر این باورند که جنگ شناختی با جنگ رسانه‌ای یکسان است. اما نکته‌ای که باید به آن توجه کنیم این است که در جنگ شناختی، رسانه تنها ابزار جنگ نیست بلکه یکی از ابزارهاست. در حالی که جنگ رسانه‌ای تقریباً فقط از ابزار رسانه برای پیشبرد اهداف خود بهره می‌برد، در جنگ شناختی این ابزار در کنار ابزارهای متعدد دیگر نقش ایفا می‌کند و مجموعه این ابزارها، مقاصدی متنوع تر و کارآمدتر را به همراه می‌آورند. شاید بتوان گفت در جنگ رسانه‌ای مهم‌ترین هدف، کنترل جریان اطلاعات است اما هدف از جنگ شناختی و به عبارت بهتر هدف از هر عملیات شناختی بسیار متنوع‌تر است.

هدف از ایجاد رسانه‌ها انتشار اخبار نیست بلکه هدف، مدیریت افکار عمومی است. به عبارت دیگر رسانه‌ها برای انتشار اخبار به وجود نمی‌آیند بلکه برای مدیریت افکار عمومی به وجود می‌آیند. لذا در دهه‌های اخیر شاهد این بوده‌ایم که جریان‌هایی که به دنبال اثرگذاری بیشتر هستند، حتماً در راستای راه‌اندازی یک یا چند رسانه قدم برمی‌دارند. در دوره‌های اخیر

را طراحی جهان بعد از جنگ جهانی دوم عنوان می‌کند. در واقع جهت‌دهی و شکل‌دهی افکار عمومی و آماج‌گی آن‌ها برای نظم‌نویین جهانی که قرار است بعد از جنگ جهانی دوم برقرار شود وظیفه این مرکز بوده است. پرداختن به جنگ شناختی به عنوان یکی از جنگ‌های مدرن را در دوره‌های اخیر در مقاله «قلمرو شناختی جنگ» (Cognitive War The Domain of War) نوشته جیمز بلک‌ول نیز مشاهده می‌کنیم. جیمز بلک‌ول که خود عضو نیروی هوایی ارتش آمریکا است و با کتاب «صاعقه در صحرا» که در آن به جنگ خلیج فارس پرداخته است در ایران شناخته شده است، در آثار مختلف خود به ابعاد مختلف مناسبات نظامی پیش روی ایالات متحده آمریکا می‌پردازد و در مقاله «قلمرو شناختی جنگ» نیز به موضوع جنگ شناختی پرداخته است. او در این مقاله اعتراف می‌کند که آمریکا سال‌ها قبل در دوران جنگ سرد علیه اتحاد جماهیر شوروی نیز از شیوه جنگ را مورد استفاده قرار داده و معتقد است امروز باید این تجربیات را در ابعادی گسترده‌تر علیه چند کشور از جمله ایران پیاده کرد.

جنگ شناختی

جنگ شناختی (Cognitive War) یکی از جدیدترین و پیچیده‌ترین جنگ‌های امروزی است که این روزها صحبت بسیاری از آن به میان می‌آید. درباره جنگ شناختی تاکنون مطالب محدودی منتشر شده است. شاید بتوان گفت بیش از یک قرن است که جنگ شناختی در دستور کار قرار دارد اما تا سال‌ها نامی از آن به میان نمی‌آمده است. به عنوان مثال جان کلمن در کتاب «تاویستاک» (Tavistock) درباره مرکزی با همین عنوان در انگلستان برای نخستین بار افشاگری‌هایی را صورت می‌دهد. او که از تاویستاک به عنوان «اولین مرکز شستشوی مغزی جهان» یاد می‌کند، تاریخچه شکل‌گیری این مرکز را به قبل از جنگ جهانی اول مربوط می‌داند. توضیحاتی که در کتاب او درباره شیوه مدیریت افکار عمومی و شستشوی مغزی انستیتو تاویستاک می‌خوانیم، بیش از این که ما را به یاد جنگ روانی و یا جنگ رسانه‌ای بیندازد، شباهت‌های زیادی با جنگ شناختی دارد. جالب‌تر این که نویسنده این کتاب مأموریت انستیتو تاویستاک که پیش از جنگ جهانی اول تأسیس شده

شد، می‌بینیم که تسخیر هر دو حوزه ذهن و قلب مورد توجه است.

سناریوهای جنگ شناختی

دومؤلفه نامرئی بودن و نداشتن محدودیت در طراحی سناریو از امتیازات ویژه جنگ شناختی است. جنگ شناختی جنگی نامرئی است. نه نقشه آن معلوم است و نه آرایش نیروها در آن قابل مشاهده عینی است. شوالیه‌ها و سربازان این عرصه بدون هیچ محدودیتی وارد بخش‌های مختلف ذهن حریف خود می‌شوند و مرکز فرماندهی اعمال و رفتارهای او را تحت اشغال و کنترل خود درمی‌آورند. تا جایی که حتی کنش‌های او را به نفع خود مصادره نموده و حریف خود را به مکمل بخشی از بازل خود تبدیل می‌کنند. بسیاری از کشورها امروز به دلیل نداشتن درک درستی از مفهوم جنگ شناختی و قلمرو آن، به فراهم کردن زیرساخت‌ها و مستقر کردن سامانه‌های دفاعی و پدافندی درمرزها و نقاط استراتژیک این قلمرو بی‌توجه‌اند. همین امر موجب می‌شود دشمن بتواند به راحتی و بدون مواجه شدن و مقابله با هیچ مرزبانی، وارد این قلمرو شود و به راحتی کنترل مراکز فرماندهی و مراکز

استراتژیک که همان قلمرو شناخت باشد را به دست گیرد.

علاوه بر نامرئی بودن، امتیاز دیگر جنگ شناختی داشتن بی‌نهایت سناریو و عدم محدودیت از این لحاظ است. در هر جنگی سناریوها و عملیات‌های احتمالی آن جنگ تقریباً مشخص و قابل پیش‌بینی است. به عنوان مثال در جنگ نظامی سه نیروی زمینی، هوایی و دریایی و در کنار این‌ها یگان‌های سایبری و جنگ الکترونیک و نهایتاً عملیات‌های روانی پشتیبانی‌کننده عملیات‌های جنگی، عرصه جنگ را به طور کلی تشکیل می‌دهند و یگان‌ها و تیپ‌های انسانی، زرهی، الکترونیک و... نیز تقریباً مشخص و قابل شناسایی هستند. در نهایت ترکیبی از این نیروهای مشخص، عملیات‌ها و سناریوهای جنگی را انجام می‌دهند. اما در عرصه شناخت، بی‌نهایت سناریو توسط بی‌نهایت کنشگر می‌تواند اتفاق بیفتد که به هیچ عنوان قابل پیش‌بینی و تخمین نیست. به هیچ وجه نمی‌توان پیش‌بینی کرد که چه اقداماتی، توسط کدام کنشگران، در چه زمانی و برای تکمیل بازل‌های چه سناریویی قرار است انجام پذیرد. بلکه تنها بعد از انجام عملیات می‌توان آن را تحلیل کرد و متوجه شد

که چه سناریویی شناختی‌ای در دستور کار بوده است.

ارزیابی اهداف جنگ شناختی دشمن علیه جمهوری اسلامی ایران

دشمن در جنگ شناختی، سه نقطه آماج اصلی را هدف قرار می‌دهد:

۱. ایده اصلی نظام: «اسلام ناب» و «ولایت مطلقه فقیه» (هسته اصلی و مرکزی گفتمان انقلاب اسلامی)؛

۲. ساختار نظام: مجموعه نهادها، ارکان و دستگاه‌های برآمده از ایده اصلی که مجموعه حکومت را شکل داده است

۳. کارکرد نظام: نتایج حاصله از عملکرد اجزای ساختار نظام که در واقع، نشان دهنده خروجی ساختار بوده و کارآمدی یا ناکارآمدی آن را نشان می‌دهد. در نهایت هدف از این تهاجم، مشروعیت زدایی، اعتبار زدایی، اعتماد زدایی، قداست زدایی، ناامیدسازی و ناکارآمدنمایی است که در نهایت دشمن امیدوار است سبب رویگردانی اجتماعی و از بین رفتن سرمایه اجتماعی نظام شود.

سواد رسانه‌ای در کلام رهبری

رهبر انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم ضمن مروری به تجربه ۴۰ ساله

انقلاب، با اشاره به گام دوم انقلاب سرفصل‌ها و توصیه‌های اساسی را در بخش‌هایی چون علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن، سبک زندگی مطرح می‌کنند اما پیش از این سرفصل‌ها نکاتی را خاطر نشان می‌کنند که بدون تحقق آن گام‌ها امکان پذیر نیست و آن موضوع «امید» است. سپس به موضوع سیاست تبلیغی و رسانه‌ای دشمن اشاره و از محاصره تبلیغاتی می‌گویند و خطاب به جوانان می‌گویند شما باید پیش‌گام در شکستن این محاصره تبلیغاتی باشید.

سواد رسانه‌ای و بیانیه گام دوم

امروزه در دنیایی احاطه شده توسط رسانه‌ها زندگی می‌کنیم و این رسانه‌ها تأثیرات شگرفی بر حوزه‌های مختلف بشری می‌گذارند. ظهور جدید نسل جدید رسانه‌ها مبتنی بر فضای مجازی و ویژگی‌های منحصربه‌فرد این رسانه‌ها همچون ویژگی تعاملی بودن نسبت به رسانه‌های سنتی ضرورت توجه جدی‌تر به این حوزه را می‌طلبد.

در تعامل و استفاده از این رسانه‌ها نظریه‌ای به نام سواد رسانه‌ای مطرح شده که برخی از آن دانش و مهارت فردی که شامل توانایی دسترسی، استفاده، درک انتقادی و تولید پیام می‌باشد یاد می‌کنند.

یکی از ویژگی‌های مهم سواد رسانه‌ها افزایش درک انتقادی فردی در تعامل و استفاده از رسانه‌هاست؛ به عبارت دیگر دانشی است که قدرت تحلیل پیام و رسانه و ارزیابی فرد را افزایش می‌دهد. یکی از بخش‌های اساسی مهارت انتقادی توانایی تحلیل پیام می‌باشد، بدین معنی که مخاطب بداند پیام با چه فتنی، دارای چه مفاهیمی و چرا ارسال شده است.

مقام معظم رهبری در حقیقت با اشاره به تکنیک‌هایی «خبرهای دروغ، تحلیل‌های مغرضانه، ...» در تولید پیام، حوزه شناختی سواد رسانه‌ای یعنی تفکر انتقادی را به عنوان یکی از بخش‌های سواد رسانه‌ای و سواد فضای مجازی مورد عنایت و توجه ویژه قرار دادند.

هرچند که پیش از این مقام معظم رهبری در حکم ابلاغ اعضای شورای عالی فضای مجازی با توجه به اهمیت موضوع خواستار اهتمام و توجه جدی به «ارتقای فرهنگ کاربری و سواد فضای مجازی جامعه» شده بودند.

زمینه شکست محاصره تبلیغاتی

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم به موضوع «سیاست تبلیغی و رسانه‌ای» دشمن اشاره نموده و از برخی از این تکنیک‌های تولید پیام توسط دشمن مانند «خبرهای دروغ، تحلیل‌های مغرضانه، وارونه‌نشان دادن واقعیت‌ها، پنهان کردن جلوه‌های امیدبخش، بزرگ کردن عیوب کوچک و کوچک نشان دادن یانکار محسنات بزرگ» یاد می‌کنند. البته بعد از بیان این تکنیک‌ها به موضوع «محاصره تبلیغاتی» اشاره و خطاب به جوانان می‌فرمایند «شما جوانان باید پیش‌گام در شکستن این محاصره تبلیغاتی باشید.»

ضرورت توجه به سیاست‌های رسانه‌ای

شاید یکی از موضوعاتی که در برخورد با موضوع سواد رسانه‌ای و سواد فضای مجازی بدان کمتر توجه شده نگاه کلان به این حوزه و ضرورت تعامل این بخش با سایر حوزه‌هاست. متأسفانه شاهد هستیم که گاه در برخورد صحیح با رسانه‌ها صرفاً به مقوله ارتقای سواد رسانه‌ای جامعه توجه می‌شود و سایر حوزه‌ها سهواً یا عمدتاً نادیده گرفته می‌شود.

در میان مباحث مرتبط با حوزه سواد رسانه‌ای که به عنوان عوامل محیطی از آن یاد می‌شود موضوع دسترسی و سیاست‌های رسانه‌ای دو موضوع بسیار مهم می‌باشد.

رهبر معظم انقلاب در فصل دوم با عنوان اخلاق و معنویت در این باره می‌فرماید: «ابزارهای رسانه‌ای پیشرفته و فراگیر، امکان بسیار خطرناکی در اختیار کانون‌های ضد معنویت و ضد اخلاق نهاده است و هم‌اکنون تهاجم روزافزون دشمنان به دل‌های پاک جوانان و نوجوانان و حتی نونهالان با بهره‌گیری از این ابزارها به چشم‌خویشی بینیم دستگاه‌های مسئول حکومتی در این باره وظایفی سنگین بر عهده دارند که باید هوشمندانه و کاملاً مسئولانه صورت گیرد؛ و این البته به معنی رفع مسئولیت از اشخاص و نهادهای غیر حکومتی نیست. در دوره پیش‌رو باید در این باره برنامه‌های کوتاه مدت و میان مدت جامعی تنظیم و اجرا شود؛ ان شاء الله.»

سود می‌برد و چه کسی ضرر می‌کند؟ و ... می‌پردازد. به بیان دیگر، در این مرحله با توجه به ویژگی‌های پیام دهنده، به گزینش پیام‌ها پرداخته و برخی از پیام‌های مطلوب را برگزیده و بقیه پیام‌ها را نادیده می‌گیرد. سپس با کمک برخی مهارت‌های لازم برای تماشای انتقادی به تجزیه و تحلیل و پرسش درباره چارچوب ساخت پیام‌جنبه‌های جاافتاده در آن می‌پردازد. آنچه در این مرحله اهمیت دارد، شناخت حقایق و جنبه‌هایی از پیام است که حذف شده است. در این مرحله همچنین به نقد پیام‌های رسانه‌ای پرداخته می‌شود. در نهایت می‌توان گفت مخاطب با داشتن سواد رسانه‌ای در مواجهه با پیام‌های مختلف از رسانه‌ها و برای دریافت معنای حقیقی آن‌ها، دو مرحله گزینش‌گری و پردازش‌گری را باید پشت سر بگذارد. بدین ترتیب، سواد رسانه‌ای همانند فیلتری عمل خواهد کرد تا جهان متراکم از پیام، از لایه‌های فیلتر سواد رسانه‌ای عبور کرده و شکل مواجهه با پیام معنادار شود.

تعریف جامع سواد رسانه‌ای

سواد رسانه‌ای (Media Literacy) مجموعه‌ای از مهارت‌های قابل یادگیری است که به توانایی دسترسی، تجزیه و تحلیل و ایجاد انواع پیام‌های رسانه‌ای اشاره دارد و یک مهارت ضروری در دنیای امروزی به شمار می‌رود. برای حرکت در محیط رسانه‌ای پیچیده امروز باید قادر به درک بهتر پیام‌های رسانه‌ای باشیم.

افراد، با سواد رسانه‌ای قادر به کشف پیام‌های پیچیده‌ی موجود در محتوای تلویزیون، رادیو، روزنامه‌ها، مجلات، کتاب‌ها، اینترنت و سایر رسانه‌های مستقل خواهند شد. آن‌ها هم چنین می‌توانند رسانه‌های خود را ایجاد کرده و در شکل‌گیری فرهنگ رسانه‌ای مشارکت فعالانه داشته باشند، این امر سبب می‌شود

جامعه و به طور عام در جامعه جهانی می‌توان اطلاق کرد. سواد رسانه‌ای به عنوان ابزاری برای حمایت شهروندان در برابر آثار منفی رسانه‌های جمعی است؛ که چارچوبی را جهت دسترسی، تحلیل، ارزیابی و خلق پیام‌ها به اشکال مختلف از چاپ گرفته تا اینترنت فراهم می‌نماید. سواد رسانه‌ای رویکردی آموزشی در قرن بیست و یکم محسوب می‌گردد. چرا که سواد رسانه‌ای درکی را از نقش رسانه در اجتماع شکل می‌دهد و کسب مهارت‌های ضروری تحقیق و بیان عقاید شخصی را برای شهروندان در عصر جهانی شدن ضروری می‌داند.

مراحل کاربرد و بهره‌گیری از سواد رسانه‌ای

شخصی که دارای سواد بهره‌گیری از رسانه‌هاست، در نحوه استفاده از رسانه‌ها به برنامه‌ریزی شخصی می‌پردازد و به اهمیت این برنامه‌ریزی واقف است. بدین معنا که توجه بیشتری به انتخاب و تماشای انواع مختلف برنامه‌ها داشته‌به صورت مشخصی به استفاده از تلویزیون، رایانه، بازی‌های الکترونیکی، فیلم‌ها و دیگر رسانه‌ها پرداخته و میزان مصرف را کاهش می‌دهد. به عبارت دیگر، خود را ملزم می‌کند در استفاده از رسانه، حیره مصرف داشته باشد.

چنین فردی در گام بعد به جنبه‌های نامحسوس تر رسانه‌ها توجه می‌کند و به پرسش‌ها و موضوعات عمیقی مانند چه کسی پیام‌های رسانه‌ای را می‌سازد؟ با چه اهدافی فرستادن پیام دنبال می‌شود؟ چه کسی از ارسال پیام

موضوع «سیاست‌های رسانه‌ای» و تلاش در جهت طرح و برنامه‌ریزی و اجرایی نمودن برنامه‌های کوتاه مدت و میان مدت می‌تواند در ارتقا، گسترش و افزایش اثرگذاری سواد رسانه‌ای به عنوان عاملی در جهت استفاده هوشمندانه از این فضای مجازی مؤثر باشد. وگرنه توجه صرف به ارتقای سواد رسانه‌ای جامعه نمی‌تواند عاملی مؤثر در استفاده هوشمندانه از فضای مجازی باشد. به عبارت دیگر عوامل متعددی از جمله سیاست‌های رسانه‌ای می‌تواند سواد رسانه‌ای را به خرد رسانه‌ای تبدیل کند وگرنه دانش در سطح دانستن باقی می‌ماند و منجر به بروز رفتار یا اقدام مطلوب نمی‌شود. نتیجه ارتقای سواد رسانه‌ای صرف، بدون توجه به عوامل متعددی از جمله عوامل محیطی مانند دسترسی، سیاست‌های رسانه‌ای و... مانند پزشکی است که به مضرات سیگار آگاه است اما همچنان سیگار می‌کشد.

اهمیت آموزش سواد رسانه‌ای در قرن بیست و یکم

امروزه علاوه بر تربیت شهروندی برای یک جامعه ملی، نیاز آماده‌سازی شهروندان برای زندگی در جامعه جهانی به صورت یک ضرورت تربیتی درآمده است. آموزش سواد رسانه‌ای به شهروندان در عصر جهانی شدن، مفهومی کلی است که به مطالعات رسانه‌ای، فرهنگی، اجتماعی، تاریخی، سیاسی و تکنولوژیکی وابسته است و می‌توان آن را به آموزش شیوه‌های بهتر زندگی کردن در عصر اطلاعات و ارتباطات که به طور خاص در یک

اهمیت سواد رسانه‌ای برای مدیران

همه مدیران دستگاه‌های اجرایی به نحوی در حوزه ستادی خود با رسانه، اخبار و شبکه‌های ارتباطی هستند. این ارتباط غیر از مدیران، کارمندان رانیز هر روز درگیر فضای مجازی و حاشیه‌ها می‌کند. به دنبال تأثیرپذیری کارمندان، خانواده‌های آنان نیز با موضوعات مربوط به فضای مجازی و حواشی آن ارتباط خواهند یافت. نتیجه آنکه فضای مجازی و رسانه اثرگذاری بالایی در اثربخشی و کارایی لازم بر کارکنان یک دستگاه اجرایی خواهد داشت. چنانچه مدیر یک دستگاه اجرایی از سواد و مهارت رسانه‌ای لازم و کافی برخوردار باشد به بهترین وجه می‌تواند، تهدیدات رابی اثر و حتی تبدیل به فرصت کند. اگر یک مدیر دستگاه اجرایی از مهارت سواد رسانه‌ای برخوردار باشد؛ می‌تواند فضای دستگاه اجرایی خود به نحو احسن مدیریت کند و این مدیریت موجب می‌شود کارایی و اثربخشی آن سازمان افزایش یابد.

• مدیران دستگاه اجرایی می‌توانند با کسب مهارت سواد رسانه‌ای به تولید پیام و محتوا در معرفی دستاوردهای سازمانی خود بپردازند و از فضای مجازی

مردم از حالت مصرفی خارج شده، از رسانه‌ها به صورت هوشمندانه‌ای بهره‌مند شوند.

فراگیری سواد رسانه‌ای می‌تواند به افراد جامعه کمک کند تا:

۱. چگونگی ایجاد پیام‌های رسانه‌ای را درک کنند.
۲. آنچه که رسانه‌ها می‌خواهند ما را به باور آن برسانند را تشخیص بدهند.
۳. تعصبات، اطلاعات غلط و دروغ‌های رسانه‌ای را تشخیص بدهند.
۴. قسمتی از داستان که کتمان می‌شود را کشف کنند.
۵. پیام‌های رسانه‌ای را بر اساس تجربیات خود، باورها و ارزش‌هایشان ارزیابی کنند.
۶. پیام‌های رسانه‌ای خود را طراحی، ایجاد و توزیع کنند.

به عنوان یک فرصت استفاده کنند.

• اگر مدیر یک دستگاه اجرایی سواد رسانه‌ای داشته باشد جدای از اینکه کارمندان و خانواده‌های آنان از آسیب‌ها، مصون خواهند شد و اثربخشی و کارایی آنان افزایش خواهد یافت.

• مدیر بهره‌مند از سواد رسانه‌ای می‌تواند در برابر شایعات، شبهات و اتفاقاتی که ممکن است در حوزه رقابت تجاری یا سازمانی بر سر آن دستگاه اجرایی بیاید به صورت کاملاً هوشمندانه برخورد کند و از موضع‌گیری‌های احساساتی جلوگیری کند.

• یک مدیر دستگاه اجرایی با فراگیری مهارت‌های سواد رسانه‌ای می‌تواند تکنیک‌های اقناعی که آموزش دیده را خوب پیاده‌سازی کند و با استفاده از تکنیک سواد رسانه‌ای برای خودمیزیت رقابت سازمانی تعریف و اثربخشی و کارایی سازمان متبوع خود را بیشتر کند و واقع بین تر مسایل را گزارش دهد.

• یک مدیر دستگاه اجرایی با کسب مهارت سواد رسانه‌ای، تحت تأثیر انتقادات یا تعریف‌هایی که از او در فضای مجازی صورت می‌گیرد قرار نمی‌گیرد و واقع بین خواهد بود.

• سواد رسانه‌ها را تبدیل به کاربران فضای مجازی یا کاربران رسانه‌ای

واقع بین خواهد کرد که این واقع بینی موجب خواهد شد که مدیر درست تصمیم بگیرد و در برابر هجمه‌های رسانه‌ای درست تشخیص و درست پاسخ دهد.

• سواد رسانه‌ای باعث می‌شود یک مدیر از توانایی لازم در مواجهه با رسانه‌ها برخوردار باشد و در مقابل تحریکاتی که رسانه‌ها به عمد یا غیر عمد، موافق یا معاند انجام می‌دهند دچار مشکل نشود و هوشمندانه اقدام کند.

• وقتی یک مسئول از مهارت سواد رسانه‌ای برخوردار باشد، تحت تأثیر رسانه‌ها قرار نمی‌گیرد و رسانه‌ها با جریان‌سازی‌ها در عملکرد تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی آن مسئول یا سازمان دخیل نخواهند بود و واقع بینانه به مسایل نگاه می‌کند.

• سواد رسانه‌ای باعث می‌شود یک مسئول بتواند با ارزیابی صحیح از پیام‌های رسانه‌ای داشته باشد و راحت‌تر تصمیم‌گیری کند.

• یک مسئول در مواجهه با پیام‌های رسانه‌ای باید هوشمندانه عمل کند و بدانند چگونه به نقد منصفانه یا غیر منصفانه رسانه‌ها پاسخ دهد و پاسخ او به گونه‌ای باشد که باعث تشدید التهاب در جامعه نشود.

گفتگوی عماد با حجت الاسلام والمسلمین سلیمی عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی

ضرورت اتخاذ دفاع استراتژیک در برابر تهاجمات فرهنگی دشمن

جذب بیشتر نسل جوان به مباحث اعتقادی و دینی می‌شد چون پیش از آغاز جنگ شناختی دشمن، شهید مطهری در سطح جامعه نیازسنجی می‌کرد و تاب‌آوری فکری و اعتقادی جامعه را افزایش می‌داد.

سلیمی در ادامه با اشاره به نقش محوری مساجد برای مقابله با تهاجمات فرهنگی دشمن افزود: اجتماعات مذهبی و کانون‌های فرهنگی مانند مساجد، برای افزایش بازدارندگی و کاهش آسیب‌پذیری جامعه در برابر تهاجمات دشمن یک پایگاه بسیار کارآمد به حساب می‌آیند که لازم است تقویت شوند و نگاه متفاوتی نسبت به این پایگاه‌های فرهنگی و اجتماعی شکل بگیرد.

عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی ادامه داد: مساجد به عنوان یک پایگاه تأثیرگذار فرهنگی باید مرکزیت داشته باشند و محله‌های مسجدمحور در سراسر کشور شکل بگیرد. اگر چه مبارزه با تهاجم فرهنگی دست افراد متدین و مسجدی باشد و برای مقابله با جنگ شناختی در این پایگاه‌ها برنامه ریزی شود؛ بسیاری از توطئه‌های دشمنان در حوزه جنگ شناختی خنثی می‌شود و تاب‌آوری جامعه در برابر جنگ شناختی و اعتقادی افزایش می‌یابد.

او تشریح کرد: تهاجم فرهنگی با ابزارها و روش‌های مختلفی اتفاق می‌افتد که باید نسبت به آن‌ها آمادگی لازم ایجاد شود. در حوزه‌های فیلم، موسیقی، تولید محتوا در فضای مجازی حتی در تولید محتوای مباحث درسی امکان نفوذ دشمن بر ذهن و اعتقاد مردم به خصوص دانش‌آموزان و دانشجویان، وجود دارد و برای مقابله با این توطئه‌ها، تمام نهادهای فرهنگی باید بسیج شوند و با طراحی دفاع استراتژیک، تاب‌آوری جامعه را افزایش دهند.

عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی در پایان خاطر نشان کرد: اگر دشمن بداند تاب‌آوری جامعه در برابر تهاجمات شناختی او کاهش پیدا کرده است، ریشه‌های فرهنگی ما را نشانه می‌گیرد. موضوع فرهنگ و تاب‌آوری فرهنگی باید در میان مسئولان مربوطه جدی گرفته شود تا مادر فرهنگ‌های غربی هضم نشویم. فرهنگ ایرانی اسلامی، یک فرهنگ غنی و بزرگ است که جنبه‌های مختلف این فرهنگ باید در میان نسل جوان تبیین شود.

دینی آشنا می‌شدند و در مباحث اعتقادی، بنیان محکمی داشتند در حالی که امروزه مادر حوزه اعتقادی منفعل شده ایم و مبانی فکری درست و مطلوبی به طور شایسته در اختیار جوان امروزی قرار نمی‌گیرد. او ادامه داد: اقدام بعدی که در زمینه جنگ شناختی و تهاجمات فرهنگی دشمن باید به آن اشاره کرد این است که ما در برابر زهر و حمله دشمن باید پادزهر داشته باشیم و با دفاع استراتژیک، کشور را در برابر تهاجمات فرهنگی ایمن کنیم.

نماینده مردم محلات در مجلس شورای اسلامی گفت: گاهی دشمن با شبهه و فراق‌کنی قصد دارد جنگ شناختی و ترکیبی را از داخل ایجاد کند که باید با استدلال‌های علمی و فلسفی به این شبهات پاسخ داد. شبهه را نمی‌توان با چماق پاسخ کرد بلکه با پاسخ‌گویی علمی به ابهامات نسل جوان، عمق معارف دینی و اخلاقی در میان مردم افزایش یافته و مترقی می‌شود.

این استاد حوزه و دانشگاه تشریح کرد: شهید مطهری شبهه‌شناس بود و نیازهای واقعی جامعه را تشخیص می‌داد. پاسخ‌گویی به این شبهات که گاهی با ابزار جنگ ترکیبی و شناختی در ذهن جوانان شکل می‌گرفت باعث

قدرت بازدارندگی را افزایش دهد. همان‌طور که برای آسیب‌های فیزیکی ما به دنبال افزایش قدرت بازدارندگی هستیم؛ آسیب‌های فکری، اعتقادی و فرهنگی هم به تاب‌آوری نیاز دارند تا در برابر تهاجمات فکری و اعتقادی با دفاع استراتژیک، جامعه را از این آسیب‌های فکری ایمن کنیم. عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی ادامه داد: زمانی که دشمن با جدیت، تمام سلاح‌های خود را برای تهاجم فرهنگی به کار می‌گیرد مسئولان فرهنگی کشور باید دو اقدام جدی انجام دهند. اول توجه به مفاهیم تاب‌آوری فرهنگی است تا میزان تحمل عمومی در حوزه فرهنگ به حدی بالا رود که تهاجم دشمن خنثی شود و تیرا به سنگ بخورد.

سلیمی تشریح کرد: اگر دشمن در جنگ شناختی، تیری را رها کند و در سوی مقابل آغوش بازی برای پذیرش تیر وجود داشته باشد؛ حتما فشار دشمن بیشتر می‌شود و در جنگ شناختی به راحتی به پیروزی می‌رسد چون به جای توجه به پدافند و دفاع، زمینه برای تهاجمات دشمن فراهم شده است.

عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی افزود: در گذشته جوانان، بیشتر با حوزه معارف

حجت الاسلام والمسلمین علیرضا سلیمی عضو هیئت رئیسه مجلس و نماینده مردم محلات در مجلس شورای اسلامی در موضوع مواجهه با تهاجمات فرهنگی دشمن بر ضرورت اتخاذ دفاع استراتژیک در برابر تهاجمات فرهنگی دشمن تأکید دارد. وی در گفت‌وگو با عماد می‌گوید: هر آسیب و ویروس، حتماً دارو و پادتن مناسب خود را دارد، تا بتواند با دفاع استراتژیک

66

اجتماعات مذهبی و کانون‌های فرهنگی مانند مساجد، برای افزایش بازدارندگی و کاهش آسیب‌پذیری جامعه در برابر تهاجمات دشمن یک پایگاه بسیار کارآمد به حساب می‌آیند

آسیب‌های فکری، اعتقادی و فرهنگی هم به تاب‌آوری نیاز دارند تا در برابر تهاجمات فکری و اعتقادی با دفاع استراتژیک، جامعه را از این آسیب‌های فکری ایمن کنیم. اگر دشمن بداند تاب‌آوری جامعه در برابر تهاجمات شناختی او کاهش پیدا کرده است، ریشه‌های فرهنگی ما را نشانه می‌گیرد

پدافند شناختی

کلی

گفتگوی عماد با حجت الاسلام والمسلمین نقدعلی عضو کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس شورای اسلامی

پدافند شناختی عرصه نخبگی و هوشمندی است

حجت الاسلام و المسلمین محمدتقی نقدعلی عضو کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس و نماینده مردم خمینی شهر در مجلس شورای اسلامی در گفت و گو با عماد با اشاره به اهمیت توجه به پدافند فرهنگی گفت: سبک زندگی در جامعه در حال

۶۶

▲ راهکارهای افزایش تاب آوری فرهنگی باید کارشناسی شده و با نگاه صاحب نظران پیاده سازی شود تا نتیجه مطلوب بدست آید

▲ باید با تجهیز ابزار رسانه ای و فرهنگی، قدرت دفاعی خودمان را در برابر این تهاجمات فرهنگی هجمه های رسانه ای افزایش دهیم

▲ عضو کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس شورای اسلامی، مخاطب شناسی را جزو ارکان تاب آوری فرهنگی می داند و معتقد است برای افزایش قدرت بازدارندگی در حوزه فرهنگی باید جامعه هدف را شناسایی کرد

تغییر و تحول است و این موضوع نشان می دهد همانطور که مادر بحث دفاعی توانستیم از طریق ارتقای توان بازدارندگی، هجمه ها را علیه کشورمان خنثی و بی اثر کنیم به همین میزان هم باید در عرصه فرهنگی قدرت دفاعی خود را بالا ببریم. پدافند غیرعامل و تاب آوری فرهنگی باید کاملاً هوشمندانه و با برنامه ریزی درست باشد یعنی به نرمی راهکارهای عملیاتی پیاده سازی شود تا حساسیت کمتری در سطح جامعه ایجاد شود.

وی ادامه داد: راهکارهای افزایش تاب آوری فرهنگی باید کارشناسی شده و با نگاه صاحب نظران پیاده سازی شود تا نتیجه مطلوب بدست آید. از طرفی سیاست های پدافند فرهنگی باید از فرهنگ ناب ایرانی - اسلامی نشأت بگیرد. گاهی یک راهکار به ظاهر تاب آوری را افزایش می دهد اما در حوزه های دیگر باعث تضعیف بازدارندگی جامعه در عرصه فرهنگی می شود.

نقدعلی به مخاطب شناسی به عنوان یکی دیگر از ارکان تاب آوری فرهنگی اشاره کرد و افزود: برای افزایش قدرت بازدارندگی در حوزه فرهنگی باید جامعه هدف را شناسایی کرد، چون جنگ نرم فرهنگی دشمن، برافکار و آذهان نسل جوان متمرکز شده است؛ ما هم باید

سنین پایین را مخاطب سیاست های فرهنگی کشورمان قرار دهیم تا برای آفند دشمن در حوزه فرهنگ پدافند هوشمندی اتخاذ شود. یعنی شناسایی جامعه هدف یکی از ارکان اصلی تاب آوری فرهنگی و افزایش بازدارندگی در این حوزه است.

نماینده مردم خمینی شهر در مجلس شورای اسلامی تشریح کرد: هجمه هایی که علیه نهاد خانواده اتفاق می افتد، سست کردن نهاد ازدواج، روی آوردن جوانان به اعتیاد، تغییر در سبک زندگی ایرانی - اسلامی و کیفیت برقراری ارتباط در فضای مجازی از جمله مواردی است که تاب آوری فرهنگی کشور را نشانه گرفته است و دشمن قصد دارد با اعمال جنگ نرم تاب آوری جامعه را کاهش دهد. ما هم باید برای هر کدام از این موضوعات برنامه و راهکار عملیاتی داشته باشیم تا جوانان در دام و فریب جنگ تبلیغاتی دشمن نیفتند تا به طور کلی قدرت بازدارندگی جامعه در برابر تهدیدات نرم افزایش یابد.

نقدعلی با اشاره به اینکه افزایش تاب آوری جامعه رابطه مستقیمی با کاهش آسیب های اجتماعی دارد، افزود: تقویت بنیان خانواده و تربیت نسلی مبتنی بر ارزش های ایرانی - اسلامی می تواند جلوی بسیاری

از آسیب های اجتماعی را بگیرد همانطور که شهدای گرانقدر شهید چمران و شهید بابایی در کشورهای به اصطلاح متمدن امروزی زندگی کردند و هرگز از اصول فکری و اعتقادی خود دور نشدند. این دیدگاه ناشی از آن است که تاب آوری فرهنگی آن ها در سطح جامعه شکل گرفته بود و نه تنها دچار انحطاط فکری نشدند بلکه باور آن ها بیشتر شد. پس افزایش تاب آوری فرهنگی، جامعه را در برابر آسیب های اجتماعی واکسینه می کند و باعث جلوگیری از تأثیر ویروس ها و هجمه های نرم دشمنان بر مردم جامعه می شود.

وی ادامه داد: هجمه ها و جنگ شناختی دشمن با ابزار رسانه و تولید محتواهای رسانه ای هدفمند قابل دفاع است تا تهدیدات جنگ شناختی به فرصت تبدیل شود. چون ما فکر می کنیم در مباحث ایدئولوژیکی و اعتقادی قوی هستیم اما وقتی در برابر هجمه دشمن قرار بگیریم با ضعف های خود آشنا می شویم. تاریخ پس از انقلاب بارها مبانی فکری و شناختی مردم ایران مورد هجمه و جنگ نرم دشمنان قرار گرفته است که این جنگ با ابزار رسانه و فرهنگ بر ملت ایران تحمیل می شود پس ما هم باید در نقطه مقابل و با تجهیز ابزار رسانه ای و فرهنگی، قدرت دفاعی خودمان را در برابر این تهاجمات فرهنگی هجمه های رسانه ای افزایش دهیم.

نقدعلی در ادامه گفت: دشمن با تولید محتوای رسانه ای، هجمه ای علیه افکار و اعتقادات جوانان ایجاد می کند یقیناً ما هم نیاز داریم با میدان دادن به نخبگان در عرصه جنگ شناختی وارد شویم و برای ترفند دشمنان راهکار داشته باشیم و نگذاریم مبانی اعتقادی مردم جامعه با اهداف سوء دشمنان مورد حمله قرار گیرد که اگر به این شبهات نپردازیم و مخاطب خود را اغنا نکنیم در این جنگ شناختی مغلوب شده ایم.

به گفته وی شبهاتی که مبانی شناختی مردم جامعه را زیر سؤال می برد باید بصورت هدفمند پاسخ داده شود. البته در این جنگ شناختی کار دشمن بسیار راحت تر است چون ایجاد شبهه و تردید کار راحتی است اما اغنای افکار جامعه و پاسخ به این شبهات مستلزم کار جهادی و تخصصی است تا هم افکار جامعه در برابر تهاجم دشمنان ایمن باشد و هم نقاط ضعف جامعه در برابر جنگ شناختی مشخص شود.

پدافند شناختی

کتاب

نشست هم‌اندیشی «پدافند غیرعامل و کارکردهای رسانه‌ای» برگزار شد

ضرورت بازسازی ساختار رسانه‌ای کشور مبتنی بر الزامات جنگ شناختی

پدافند شناختی

سکس

های حادثه عاشورا را از طریق جوانان در فضاهای رسانه‌ای تأکید داشتند. وی با اشاره به تلاش دولت سیزدهم و وزیر محترم برای رفع کاستی‌ها و تقویت ظرفیت‌های موجود در حوزه‌های فرهنگی و هنری به ویژه رسانه‌ها برای امیدبخشی در لایه‌های مختلف جامعه، تأکید کرد: مادر جنگ فرهنگی با دشمنان هستیم و نیاز به رویکرد تعریف الگوهای دفاع فرهنگی داریم تا تاب‌آوری فرهنگی ارتقاء یابد.

پدافند غیرعامل و آرایش لایه دفاعی در منطقه خاکستری

در بخش دیگری از نشست دکتر محمد اسکندری مدیرکل روابط عمومی و امور بین‌الملل سازمان پدافند غیرعامل کشور در سخنرانی با عنوان «الگوی مطلوب پدافند غیرعامل در حوزه رسانه» در ابتدایه تبیین الگوی پدافند غیرعامل به عنوان دفاع همه‌جانبه در برابر تهدیدات در لایه خاکستری اشاره کرد و گفت: پدافند غیرعامل امروز در تلاش است با استفاده از ظرفیت دستگاه‌های اجرایی

فعال فرهنگی با محوریت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نقش و جایگاه سایر دستگاه‌ها تبیین و راهبردهای مقابله با تهدیدات احصا شده است. دبیر کمیته پدافند غیرعامل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با اشاره به اینکه غفلت از الگوهای پدافند غیرعامل می‌تواند هزینه‌های سنگینی برای کشور داشته باشد، گفت: برای مثال در حوزه اقتصادی مقام معظم رهبری بیش از یک دهه پیش نسبت به این موضوع هشدارهای لازم را داده بودند اما با بی‌توجهی و غفلت برخی شرایط جنگ اقتصادی را به کشور تحمیل کرد.

جابری انصاری با اشاره به تلاش برای بازسازی ساختار فرهنگی کشور بر اساس تدابیر مقام معظم رهبری از طریق آماده‌سازی زیرساخت‌ها و الگوهای دفاع فرهنگی و ایجاد وفاق بین دستگاه‌های متولی حوزه فرهنگ برای این مهم، اظهار داشت: امروز بایستی جهاد رسانه‌ای شکل بگیرد. مقام معظم رهبری در پیام اربعین به باز نشر ارزش‌ها و پیام

دبیر کمیته پدافند غیرعامل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با اشاره به سیاست‌گذاری کمیته پدافند غیرعامل وزارت ارشاد و فرهنگ اسلامی در زمینه ارتقای سواد رسانه‌ای عموم مردم، در برابر جنگ شناختی و فرهنگی دشمن تأکید کرد: در سال جاری و سال آینده هدف گذاری این کمیته ارتقای نقش فعالان رسانه‌ای در مباحث پدافند غیرعامل است. وی با اشاره به اینکه دست‌یابی به تاب‌آوری ملی نیازمند دفاع فرهنگی فعال و پویاست، گفت: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری سازمان پدافند غیرعامل کشور در تلاش است تا دوره‌های آموزشی پدافند رسانه‌ای را برای فعالان رسانه‌ای برگزار نماید.

تدوین سند راهبردی پدافند فرهنگی کشور

جابری انصاری به تدوین سند راهبردی پدافند فرهنگی کشور نیز اشاره کرد و گفت: در این سند ضمن ارزیابی آسیب‌پذیری هاورصت‌تهدیدات الگوهای مقابله و دفاع

در نشست هم‌اندیشی «پدافند غیرعامل و کارکردهای رسانه‌ای» که به همت کمیته پدافند غیرعامل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برگزار گردید بر ضرورت بازسازی ساختار رسانه‌ای کشور مبتنی بر الزامات جنگ شناختی تأکید شد.

نشست هم‌اندیشی «پدافند غیرعامل و کارکردهای رسانه‌ای» با حضور دکتر محمداسکندری مدیرکل روابط عمومی و امور بین‌الملل سازمان پدافند غیرعامل کشور، سعید جابری انصاری مشاور معاون وزیر و دبیر کمیته پدافند غیرعامل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دکتر محمدی صفت رئیس گروه سبایی دانشگاه عالی دفاع ملی به صورت ویدئوکنفرانسی برای مدیران کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان‌ها و جمعی از مدیران مسئول رسانه‌ها برگزار شد.

برنامه ریزی کمیته پدافند غیرعامل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برای توسعه سواد رسانه‌ای

در ابتدای این نشست سعید جابری

یک آرایش دفاعی در برابر تهدیدات نوین شکل دهد.

وی با بیان اینکه اساساً جنگ هابه عنوان پدیده‌هایی پرهزینه، خشونت بار و دارای تبعات گسترده در حوزه‌های سیاسی، اجتماعی، روابط بین‌الملل و... به تدریج جای خود رویه نوعی «مخمس مدرن» می‌دهند، ادامه داد: در این محاصره هدف همچنان تضعیف و تخریب دولت‌های مقابل و آسیب‌رساندن به زیرساخت‌های حیاتی است اما این محاصره در «منطقه خاکستری» و کاملاً «بی‌نام» روی می‌دهد. مولفه‌هایی همچون ترکیبی و چندوجهی بودن هوشمندی، شناخت محوری، ارزش محوری، دانش پایگی و فناوری محوری و تسری جنگ به سطح زندگی غیرنظامی‌ها از جمله مولفه‌های منازعات در لایه خاکستری است.

رعایت الزامات پدافند غیرعامل ارتباط مستقیم با ارتقای کیفیت زیست شهروندان دارد

اسکندری با اشاره به اینکه مفهوم پدافند غیرعامل شاید در یک دهه گذشته موضوع کمتر شناخته شده‌ای برای عموم مردم بود اما در سال‌های اخیر روزه روزبراهمیت این مساله و نسبت آن با کیفیت زیست زندگی مردم افزوده می‌شود، تاکید کرد: هرچند در اساس پدافند غیرعامل یک امر حاکمیتی است اما دستاوردها و نتایج آن نسبت مستقیمی با ارائه خدمات حیاتی به شهروندان دارد.

مدیرکل روابط عمومی و امور بین‌الملل سازمان پدافند غیرعامل کشور با بیان اینکه پدافند غیرعامل مانند بسیاری از حوزه‌های دفاعی طی یک دهه گذشته تحولات قابل توجه و تاملی را پشت سر گذاشته است افزود: اگرچه هنوز هم برخی پدافند غیرعامل را با برخی اصول مثل استتار و اختفای شناسند (رویکردهای پدافند غیرعامل در حوزه نظامی) اما واقع امر آن است که امروز سازمان پدافند غیرعامل یکی از مهمترین قرارگاه‌های

66

▲ اساس فضای رسانه‌ای کشور الزامات جنگ رسانه‌ای را ندارد و ضروری است تا در دولت سیزدهم موضوع بازسازی ساختار فرهنگی - رسانه‌ای کشور متناسب با اقتضائات روز ترمیم و بهسازی شود

▲ متاسفانه برخی در دولت یازدهم و دوازدهم باولنگاری مدیریتی، فضای رسانه‌ای کشور را در اختیار رسانه‌های وابسته به دشمن قرار دادند

دفاع نوین در برابر تهدیدات با شکل جدید دشمن است.

افزایش هزینه مدیریت بحران در کشور با غفلت از الگوهای پدافند غیرعامل

این فعال رسانه‌ای با اشاره به اینکه در این زمانه آرایش دفاعی کشور در برابر این تهدیدات یک ضرورت جدی است که غفلت از آن می‌تواند تبعات بسیار سنگینی برای کشور داشته باشد، خاطر نشان نمود: مقام معظم رهبری با نگاهی حکیمانه و توأم با تدبیر و دوراندیشی دو دهه پیش ضمن درک این ضرورت فرمان تشکیل سازمان پدافند غیرعامل کشور را صادر کرده‌اند. امروز نیز غفلت از الگوهای پدافند غیرعامل

هزینه مدیریت بحران در کشور را افزایش می‌دهد.

فعالیت ۴ قرارگاه عملیات پدافند شناختی دشمن علیه ملت ایران

اسکندری در بخش دیگری از این سخنرانی با اشاره به عناصر و مفاهیم پایه در پدافند غیرعامل همچون ارزیابی‌های دارای، رصد تهدیدات، پایش آسیب‌پذیری‌ها، بررسی اثر تهدید بر آسیب‌پذیری و الگوهای ارتقای آمادگی به شکست کارزار فشار هوشمند دشمن در برابر ایستادگی ملت ایران اشاره و تاکید کرد: در شرایط فعلی بیش از چهار قرارگاه عملیات پدافند شناختی دشمن با استفاده از ظرفیت‌های فنی، محتوایی و علوم شناختی در تلاش هستند تا داده‌های تسلیح شده را به فضای رسانه‌ای کشور تزریق و الگوهای محاسباتی مردم و مسئولین را دستخوش اختلال کنند.

امید و سرمایه اجتماعی دارای‌های معنوی راهبردی کشور

وی در تبیین الگوی پدافند غیرعامل در حوزه رسانه‌ای افکار عمومی، امید و سرمایه اجتماعی را مهمترین دارای‌های معنوی و نرم کشور دانست و گفت: برای صیانت از این سرمایه‌های معنوی به‌ویژه با توجه به نقش و جایگاه مردم در نظام حکمرانی اسلامی ایران، ضرورت دارد تا یک وفاق و همگرایی ملی در برابر تروریسم رسانه‌ای دشمن ایجاد شود.

فضای رسانه‌ای کشور باید در برابر الگوی تهاجم رسانه‌ای دشمن با نقش آفرینی فعالان رسانه‌ای بازاریابی شود

اسکندری به مطالبه مقام معظم رهبری در خصوص بازسازی انقلابی و عقلانی ساختار فرهنگی کشور اشاره کرد و گفت: اساساً فضای رسانه‌ای کشور الزامات جنگ رسانه‌ای را ندارد و ضروری

است تا در دولت سیزدهم موضوع بازسازی ساختار فرهنگی - رسانه‌ای کشور متناسب با اقتضائات روز ترمیم و بهسازی شود.

مدیرکل روابط عمومی و امور بین‌الملل سازمان پدافند غیرعامل کشور با اشاره به اینکه در الگوی پدافند غیرعامل در سطح رسانه هم ابعاد محتوایی و هم ابعاد زیرساختی (پلتفرم‌ها) مورد توجه است، تاکید کرد: متاسفانه برخی در دولت قبل باولنگاری فضای رسانه‌ای کشور را در اختیار رسانه‌های وابسته به دشمن قرار دادند.

پیشنهادهای تشکیل رصدخانه رسانه‌ای هوشمند جنگ شناختی با محوریت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

اسکندری در پایان ضمن پیشنهاد تشکیل رصدخانه رسانه‌ای هوشمند در دستگاه‌های اجرایی برای مقابله با تهدیدات متصور در حوزه‌های موضوعی، بر ارتقای دانش و مهارت‌های فعالان رسانه‌ای در حوزه پدافند غیرعامل با محوریت صیانت از منافع ملی تاکید کرد.

در پایان این نشست نیز دکتر موحدی صفت استاد دانشگاه عالی دفاع ملی در ارائه‌ای به بررسی نقش و جایگاه رسانه‌های نوین سایبرپایه در تولید قدرت ملی پرداخت.

لازم به ذکر است این نشست به صورت ویدئوکنفرانسی و پخش زنده از فضای مجازی بومی در اختیار مدیران کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان‌ها و مدیران مسئول رسانه‌ها قرار گرفت.

پدافند شناختی

کتاب

گفتگوی عماد با دکتر حسن بنیانیان عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی

بازسازی «نظام مدیریت فرهنگی» در مسیر تاب‌آوری

دکتر حسن بنیانیان از جمله چهره‌های شاخص مدیریت فرهنگی در کشور و یکی از اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی است. برای تبیین مفاهیم تاب‌آوری فرهنگی، نشریه عماد با این چهره فرهنگی کشورمان به گفت‌وگو پرداخته است که در ادامه می‌خوانید:

جناب دکتر! اخیراً مفهوم جدیدی تحت عنوان تاب‌آوری فرهنگی وارد گفت‌وگو شده است. از نظر شما ارکان تاب‌آوری فرهنگی چیست؟

بر اساس سیاست‌های کلی نظام، ابلاغی رهبر معظم انقلاب، پدافند غیرعامل این‌گونه تعریف می‌شود: مجموعه اقدامات غیرمسلحانه‌ای که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقای پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدها و اقدامات نظامی دشمن می‌شود.

اگر در این بحث در جستجوی تاثیر فرهنگ و تحولات فرهنگی در افزایش تاب‌آوری جامعه در مقابله با توطئه‌های گوناگون دشمنان نظام و انقلاب باشید، باید عرض کنم، متأسفانه در این‌گونه مباحث، ناچاریم در ابتدا تعریف مشخصی از فرهنگ و کارکردهای آن طرح کنیم تا از برداشت‌های ناقص و ایجاد سوء تفاهم جلوگیری شود. فرهنگ، معنای زندگی در هر جمعی از انسان‌هاست که برای گذران امور باهم تعاملی گسترده دارند و این معنا را در آداب، عادات و رفتارهای خود در تمامی ابعاد

زندگی نشان می‌دهند. فرهنگ در نقشه مصوب مهندسی فرهنگی در شورای عالی انقلاب فرهنگی این‌گونه تعریف شده است: «نظام واره‌ای از باورها، مفروضات اساسی، آداب و الگوهای رفتاری ریشه‌دار و دیرپا، نمادها و مصنوعات که ادراکات، رفتار و مناسبات جامعه را جهت و شکل داده و هویت آن را می‌سازد.»

بنا بر این تعریف، فرهنگ هر جامعه بر شکل‌گیری باورها و رفتارهای همه افراد و به تبع آن همه سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی تاثیر می‌گذارد و بواسطه طبیعت وجود اختیار و علائق متفاوت افراد، در تعامل با شرایط جدید تغییراتی در فرهنگ ایجاد می‌کند.

از آنجا که هر نظام سیاسی بر مبنای یک مجموعه اصول و باورهای مورد پذیرش اکثریت مردم، استوار است؛ تغییرات فرهنگی هر جامعه از منظر میزان موفقیت و استحکام هر نظام سیاسی، اهمیت پیدای می‌کند.

این تغییرات از چند جهت قابل تامل است؛ نخست؛ روند تغییرات بعضی از باورها رابطه مستقیمی با ادامه اقتدار و حیات نظام سیاسی کشور دارد، مانند: باور بر حقانیت اصول و کارایی دین برای اداره جامعه، باور بر ضرورت مبتنی بودن حکومت بر مبنای اصول اسلامی، میزان آمادگی مردم برای دفاع از نظام سیاسی در مقابله با مخالفین داخلی و خارجی، باور بر کارایی نظام جمهوری اسلامی برای تامین امنیت و پیشرفت کشور، اعتقاد بر سلامت و کارایی اکثریت مدیران جامعه، باور بر لزوم حفظ استقلال و مبارزه با زیاده خواهی استکبار.

دوم؛ روند تغییرات بخش دیگری از تحولات فرهنگی که بطور غیرمستقیم، زمینه ساز تغییرات مخرب باورهای اصلی پشتوانه حیات اجتماعی نظام سیاسی است. که از جمله آن می‌توان به این موارد اشاره کرد: وجود روحیه مدرک‌گرایی در جوانان که به عنوان مانعی در مسیر پیشرفت تولید و اقتصاد نقش آفرینی می‌کند، وجود روحیه قدرت طلبی در پیوند با قبيله‌گرایی سیاسی و قوم‌گرایی که اجازه نمی‌دهد مدیران

شایسته به مدیریت ارشاد جرایبی برسند، وجود حسادت، چاپلوسی، دروغ‌گویی، نفاق، رشوه‌خواری، پارتی‌بازی و... در تعاملات اجتماعی که سرمایه اجتماعی را تخریب و امنیت در سرمایه‌گذاری راز بین می‌برد، وجود مصرف‌گرایی افراطی، عدم روحیه پس‌انداز، عدم سرمایه‌گذاری در تولید، اشتیاق به مصرف کالای خارجی، در کنار رشد غیرمنطقی توقعات مردم از دولت‌ها که عامل کاهش مقبولیت نظام می‌شود.

سوم؛ تاثیرگذاری مخرب تحولات مربوط به جهانی شدن، جهانی سازی و جنگ نرم دشمن، که از رهگذر رسانه‌های جدید ارتباطی، رشد رفت و آمد به کشورهای پیشرفته، انتقال گسترده باورهای پنهان در علوم انسانی و وارداتی از طریق دانشگاه‌ها، تقلید در استقرار سبک زندگی غربی که در کنار نارسایی‌ها و کاستی‌های نظریه پردازی در محافل علمی داخل و انتشار مداوم اخبار از فساد دولت مردان، زمینه‌افت شاخص‌های اصلی فرهنگی

پشتوان نظام را فراهم می‌سازد. توجه داشته باشید همین طور که ظرفیت‌ها و موفقیت‌های مثبت فرهنگی، وقتی گسترش و تعمیق می‌یابند، زمینه رشد سایر موفقیت‌های فرهنگی و ظرفیت‌ها را فراهم می‌سازند. کاستی‌ها و نقاط ضعف فرهنگی هم زمینه افزایش نارسایی‌ها و گسترش نقاط ضعف را فراهم می‌کنند.

بنابراین در پاسخ به چستی ارکان تاب‌آوری فرهنگی ایران امروز، باید گفت روند صعود و نزول همه شاخص‌های فرهنگی جامعه که رابطه مستقیمی با رشد سیاسی، اقتصادی، دفاعی، امنیتی، زیست محیطی و قضایی ما دارد؛ جزء ارکان تاب‌آوری نظام جمهوری اسلامی محسوب می‌شوند. اما اگر از بین انبوه شاخص‌ها بگویند کدام روندها باید در داشبورد مدیریت راهبردی نظام جمهوری اسلامی باشد عرض می‌کنم؛ نخست؛ روند تغییرات در میزان دین‌باوری مردم به ویژه نسل جوان، دوم؛ روند تغییرات اعتقاد به کارایی نظام سیاسی مبتنی بر دین و وجود ولایت فقیه در راس نظام،

پدافند شناختی

سوم؛ روند تغییرات باور برکارایی نظام جمهوری اسلامی، چهارم؛ روند اعتقاد به سلامت فکری، رفتاری مدیران ارشد نظام، پنجم؛ روند اعتقاد به ضرورت استکبار ستیزی از سوی نظام سیاسی کشور در بین نخبگان جامعه و دیگری روند امید به آینده بهتر در بین مردم به ویژه جوانان کشور.

با توجه به شاخص‌هایی که برای تاب‌آوری فرهنگی و مولفه‌های آن برشمردید. این مسئله چه اهمیتی در تصمیم‌گیری‌های کلان کشور به ویژه در حوزه فرهنگی دارد؟

اهمیتش در این است که شاخص‌های فرهنگی به تدریج و به آرامی تغییر می‌کند و وقتی کاهش پیدا کرد، آثار مخربش در همه ابعاد سیاسی، اقتصادی، دفاعی، امنیتی جامعه نمود پیدا می‌کند و خطر از بین رفتن اساس نظام را در بر دارد و اگر دیر متوجه عمق تحولات اعتقادی مردم و نخبگان شویم و پوسته‌ای از نفاق، دورویی، تملق، تولید اطلاعات همراه کننده گرداگرد نظام تصمیم‌گیری را بگیرد، زمانی که مسئولان متوجه می‌شوند باید تغییرات اساسی در شیوه کشورداری خود به وجود آورند، شرایط برای اعمال اقدامات اصلاحی دیر بوده یا به سختی و با هزینه بسیار زیاد امکان پذیر است.

بنابراین وقتی ادامه حیات یک نظام سیاسی ارتباط مستقیمی با تحولات بعضی از شاخص‌های فرهنگی جامعه دارد؛ باید یک مرکز علمی، قدرتمند، بی‌طرف، امانت‌دار، اولاً بطور سالانه این روندها را مورد سنجش قرار دهد؛ اگر روندها شاخص‌ها نزولی است، برای صعودی شدن آن به مدیران ارشد نظام پیشنهادات راهبردی متناسب بدهند تا پس از پذیرش در جمع نخبگان ارشد اجرایی، تغییرات لازم در ساختارهای کلان سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و به موازات آن برای تحول در نحوه اعمال مدیریت در تحولات فرهنگی جامعه اعمال شود.

به عبارت خلاصه‌تر، چون روند تغییرات این شاخص‌ها برای نظام جمهوری اسلامی بسیار مهم است، باید در همه سیاست‌گذاری‌های داخلی و خارجی، قانون‌گذاری‌ها و اقدامات کلان در اصلاح فرهنگ جامعه، اولین و مهمترین هدف، شناسایی علمی و صعودی کردن روند این شاخص‌ها باشد.

به نظر شما عدم وجود تاب‌آوری فرهنگی چه آسیب‌هایی به دنبال خواهد داشت و برای مقابله به آن چه راهبردی مؤثر خواهد بود؟

بستگی به شدت وضع نزول شاخص‌ها

“

روند صعود و نزول همه شاخص‌های فرهنگی جامعه که رابطه مستقیمی با رشد سیاسی، اقتصادی، دفاعی، امنیتی، زیست محیطی و قضایی مادارد؛ جزء ارکان تاب‌آوری نظام جمهوری اسلامی محسوب می‌شوند

کاستی‌ها و نقاط ضعف فرهنگی زمینه افزایش نارسایی‌ها و گسترش نقاط ضعف را فراهم می‌کنند

اگر ساختارهای مدیریتی کشور اصلاح و توازن در ابزارهای هدایت‌کننده تصمیم‌گیری‌های مردم ایجاد شود، روند کاهش آسیب‌های اجتماعی آغاز می‌شود

دارد. اگر به آرامی صورت پذیرد و مردان عالم سیاست برخلاف هشدارهای مقام معظم رهبری به وظایف فرهنگی خود نپردازند، با عادت کردن تدریجی مردم به تحولات فرهنگی جدید به آرامی از اصول و مبانی اسلامی عبور می‌کنند و با توجه به نفوذ روزافزون فرهنگ منحن غربی در جامعه، ابتدا منجر به بحران‌های اجتماعی، مثل عدم تشکیل خانواده، فرار مغزها، رشد مفاسد اقتصادی، گسترش بزهکاری‌ها، افزایش فسادهای مالی، قانون‌گریزی و... خواهد شد و به دنبال آن تنش‌های سیاسی بوجود می‌آید. همین بحران‌های سیاسی زمینه عدم

حل مشکلات اقتصادی و سوء استفاده دشمنان نظام در سطح جهان قرار می‌گیرد و ما در یک دور اضمحلال قرار می‌گیریم. اینکه برای مقابله با آن چه راهبردی مؤثر خواهد بود؟ اجازه دهید پاسخ این بخش از سوال را پس از پاسخ به سایر سوال‌ها بدهم.

نسبت آسیب‌های اجتماعی و تاب‌آوری فرهنگی از نظر شما چیست و این دو مقوله چه ارتباطی با هم دارند؟

آسیب‌های اجتماعی برآیند و محصول نارسایی‌ها و کاستی‌های فرهنگی، اقتصادی به ارث رسیده از گذشته در پیوند با شرایط طبیعی و جغرافیایی کشور، عدم مدیریت مبتنی بر برنامه‌های جامع‌در اداره کشور، ضعف‌های مدیریتی، ساختاری و رهاسازی مدیریت فرهنگی کشور در شرایط اثرگذاری روزافزون آسیب‌های جهانی شدن و جنگ نرم دشمنان است. باید توجه شود که این عوامل به صورت تعاملی و نظامی‌یکدیگر را تقویت و آسیب‌های اجتماعی را تشدید می‌کنند، آسیب‌های اجتماعی نیز خود نقش تخریبی در رشد آسیب‌های فرهنگی و اقتصادی خواهند داشت. برای اینکه در بین این مجموعه گسترده از عوامل، اهمیت تحولات فرهنگی را شناسایی کنیم باید مدل‌های علمی طراحی کرد، در تدوین این مدل‌های تحلیلی است که متوجه می‌شویم، در شکست و موفقیت همه بخش‌های یک متغیر تأثیرگذار فرهنگی وجود دارد که چون همه جا حضور دارد ناشناخته مانده است. اما می‌توان با نگرش‌های کارشناسی، اثبات کرد که اعمال یک مدیریت راهبردی فرهنگی مؤثر در اصلاح فرهنگ عمومی و حساس شدن همه مدیران در اصلاح پیام‌های فرهنگی

همه ساختارهای اجرایی در بخش‌های دیگر، روند روبه رشد آسیب‌های اجتماعی را مهار کرده و با سایر اقدامات برای حل مسائل اقتصادی جامعه، اگر ساختارهای مدیریتی کشور اصلاح و توازن در ابزارهای هدایت‌کننده تصمیم‌گیری‌های مردم ایجاد شود، روند کاهش آسیب‌های اجتماعی آغاز می‌شود.

به نظر جناب عالی مهمترین آسیب‌های بخش فرهنگی ماکه تاب‌آوری رانشانه رفته است چیست؟

اگر با نگاه جامع و نظام‌مند به روابط درونی یک جامعه توجه شود، ملاحظه خواهید کرد که چون اصل وریشه فرهنگ هر جامعه ماهیت نرم‌افزاری دارد و این باورها و ارزش‌های هر جامعه است که رفتارها، نمادها و مصنوعات جامعه را جهت می‌دهد، آنگاه متوجه خواهید شد که به راحتی نمی‌توان آسیب‌های فرهنگی را شناسایی و طبقه‌بندی کرد و هر صاحب نظری متأثر از دانش و تجربه خاص خود، روی آسیب‌های خاصی تاکید می‌کند.

من هم فکرمی‌کنم، اگر بخواهیم در شرایط موجود از انفعال فرهنگی در مقابل جنگ نرم دشمن خارج شویم. ابتدا باید اکثر نقش‌آفرینان در تحولات فرهنگی داخلی، جامعه‌شناسایی شوند و بایررسی کارکرد آنان در مقابله با تلاش‌های دشمن، آسیب‌ها را شناسایی کرد.

نقش‌آفرینان در تحولات فرهنگی در داخل کشور می‌توان به دودسته اصلی تقسیم کرد: نخست افراد، سازمان‌ها و نهادهایی که رسماً برای خود مأموریت اصلاحات فرهنگی قائل اند و تلاشی آگاهانه دارند برای تغییر با تمیق و تثبیت باورها، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری مخاطبین خاص خود.

دوم؛ افراد، سازمان ها و نهادهایی که در بخش های سیاسی اقتصادی اجتماعی، قضایی، دفاعی و... ظاهراً غیر فرهنگی هستند و به پاسخگویی یکی از نیازهای ادامه حیات جامعه مشغول هستند؛ اما بطور غیرمستقیم و ناخودآگاه در تحولات فرهنگی جامعه نقش ایفا می کنند.

اینکه نقش این دودسته به چه نسبتی، تحولات فرهنگی جامعه را رغم می زند؛ نمی توان تعیین کرد اما توجه به اینکه ما به عنوان حاکمیت، وقتی می توانیم از تحولات فرهنگی جامعه اعلام رضایت کنیم که رفتارهای بادوامی از اکثریت مردم در مسائل مهم اجتماعی شاهد باشیم. تکیه نمودن به گزاره هایی که صرفاً انعکاس دهنده باورهای مردم است می تواند در جامعه پیچیده ما گمراه کننده باشد. مثلاً مشاهده کنیم:

- جوانان به موقع ازدواج می کنند و نیازهای جنسی خود را با تشکیل خانواده پاسخ می دهند.

- وقتی در جستجوی شغل و کار هستند به سالم بودن و حلال بودن درآمد آن توجه داشته باشند.

- اگر بر اساس قانون موظف به پرداخت مالیات هستند؛ به موقع مالیات خود را پرداخت کنند.

- وقتی انجام یک فعلی قانون شد، اکثریت غالب جامعه بانه گزیه های درونی و نخبه اساس ترس، به قانون احترام بگذارند.

- وقتی انتخابات برگزار می شود، اکثریت غالب جامعه به صندوق های رای مراجعه کنند و رای آنها تقویت کننده بنیان های فکری نظام سیاسی باشد.

- وقتی منافع شخصی خود را دنبال می کنند با ننگیزه ها و دانش درونی خود، مواظب منافع جامعه هم باشند.

- به ایرانی بودن و مسلمان بودن خود افتخار کنند در مواقع حساس که آسیب های طبیعی و غیر طبیعی سلامت مردم را به خطری اندازد، داوطلبانه به کمک مردم بشتابند.

- در عکس العمل به تلاش های دشمنان، نه تنها منفعل نباشند که با برخوردی آگاهانه و فعال، تلاش های تفرقه انگیزانه آن ها را پاسخ دهند.

- اگر جنگ نظامی رخ داد، غالب جوانان از نظر روحی و روانی، داوطلب حضور در صحنه های دفاع باشند.

انتظار چنین رفتارهایی، مستلزم یک تغییر پارادیمی در مفهوم مدیریت فرهنگی جامعه است. زیرا در شرایط اقتصادی، سیاسی، دفاعی، امنیتی، اجتماعی، علمی و فناوری بسیار سریع رخ می دهد، نمی توان به انتظار نشست

که افراد، سازمان ها و نهادهای فرهنگی جامعه، پدیده های جدید را بشناسند، پیامدهای فرهنگی آن را دریابند و برای حذف آثار مخرب احتمالی آن چاره اندیشی کنند؛ بلکه لازم است در همان سازمان و نهاد مجری که یک سیاست، لایحه قانونی یا طرح مهم سیاسی، اقتصادی، قضایی و غیره را دنبال می کنند؛ همزمان با طراحی و برنامه ریزی اجرایی برای آن اقدام، پیامدهای فرهنگی و اجتماعی آن، مورد مطالعه و در صورت لزوم طرح اصلاح و اگر دارای آسیب های تعیین کننده ای است آن را متوقف نمایند.

این همان فلسفه پیوست نگاری فرهنگی است که چهارده سال پیش مقام معظم رهبری دستور آن را دادند و در سال ۱۳۹۲ تبدیل به قانون شد. اما متأسفانه با مقاومت سازمان برنامه و بودجه و عدم درک اهمیت آن از سوی مدیران ارشد اجرایی، مورد توجه جدی قرار نگرفت. البته تجربه این جانب نشان می دهد اگر در وزارتخانه ای اراده پیوست نگاری فرهنگی و اجتماعی برای تصمیمات مهم، شکل بگیرد و دوام پیدا کند، خیلی زود مدیران ارشد آنجا، متوجه می شوند که درمان اساسی تصمیم گیری درست، انجام مطالعات مستمر برای نظام سازی بومی و اسلامی برای جامعه است. اما متأسفانه موانع فرهنگی و ساختاری زیادی در مسیر چنین رویکردی در مدیریت راهبردی کشور وجود دارد.

خوب است به اجمال این موانع فرهنگی و ساختاری را ذکر نماییم.

پارادایم مدیریتی می تواند ادامه حیات جمهوری اسلامی را بیمه کند، پیشرفت همه جانبه کشور را زمینه سازی و کارایی نظام اسلامی را اثبات نماید، در مقابل جنگ نرم دشمن، آسیب های جهانی سازی مقاومت کند هم چنین زمینه شکل گیری تمدن نوین اسلامی را پایه گذاری کند و در یک کلام تاب آوری فرهنگی جامعه را استحکام بخشد که همه مدیران ارشد اجرایی کشور و نخبگان پر نفوذ اجتماعی به تاثیر گذاری فرهنگی مستقیم و غیر مستقیم خود آشنا شوند و ظرفیت های علمی خود را برای اصلاح این تاثیر گذاری بر اساس اسلام ناب افزایش داده و در عمل پیامدهای فرهنگی خود و سازمان تحت مسئولیت خویش را اصلاح کنند.

اگر این نظریه مورد پذیرش باشد، فهرست موانع فرهنگی و ساختاری عبارتند از: نخست، وجود درک تقلیل یافته از فرهنگ در ذهن غالب مدیران و نخبگان جامعه، بطوریکه نوعاً وقتی بحث از اصلاح فرهنگ

است، ذهن ها صرفاً متوجه بخش کوچکی از باورهای دینی و یا رفتارهای اجتماعی است و نقش مجموعه باورها و ارزش ها در تمامی ابعاد زندگی فردی و اجتماعی نادیده گرفته می شود.

دوم؛ اصرار بر بهره گیری افراطی از قانون و دستورالعمل در هدایت تصمیمات همکاران یا مردم. در این حالت حکمرانان برای ایجاد نظم، امنیت و هدایت تصمیمات مردم در چارچوب منافع جامعه، دوا برار عمده در اختیار دارند:

- وضع قانون و دستورالعمل برای بهره گیری از عوامل بیرون از وجود انسان ها - بهره گیری از تربیت و فرهنگ سازی برای بهره گیری از انگیزه های درونی افراد - سوم؛ وجود اقتصاد بیرون از اتکال طولانی مدت به منابع نفتی برای اداره جامعه؛ در کشورهایی که منابع طبیعی متمرکزی مثل نفت دارند و صدور ماده خام آن

▲ اگر بخواهیم در شرایط موجود از انفعال فرهنگی در مقابل جنگ نرم دشمن خارج شویم. ابتدا باید اکثر نقش آفرینان در تحولات فرهنگی داخلی، جامعه شناسایی شوند

▲ چهارده سال پیش مقام معظم رهبری، در مورد فلسفه پیوست نگاری فرهنگی دستور دادند که در سال ۱۳۹۲ تبدیل به قانون شد. اما متأسفانه با مقاومت سازمان برنامه و بودجه و عدم درک اهمیت آن از سوی مدیران ارشد اجرایی، مورد توجه جدی قرار نگرفت

چندین منابع مالی مورد نیاز دولت ها را فراهم می سازد، این امکان وجود دارد که با بهره گیری از درآمدهای نفتی مظاهر توسعه خرید و در کشور استقرار پیدا کند و مدیران جامعه از نقش کلیدی نیروی انسانی از سه بعد دانشی، مهارتی و فرهنگی در پیشرفت کشور غافل شوند.

چهارم؛ برپایی شعار آرزو شکنند دینی و غفلت از بقیه ابعاد فرهنگی جامعه؛ وجود شعار گسترده و ارزشمند در اسلام، به ویژه تشیع که عامل مهمی در انتقال باورهای اصیل دینی است و همین ها باعث شده که همه ابعاد اعتقادات، احکام و اخلاقیات اسلامی، نسل اندر

نسل منتقل و به برکت آن انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی استقرار یابد و به حیات رو به رشد خود ادامه دهد. اما در کنار این پدیده ارزشمند، غفلتی هم در بین مدیران جامعه شکل گرفته و آن بی توجهی به ضرورت بهره گیری از این باورها و ارزش ها برای اصلاح تمامی رفتارها و عملکردها در تمامی عرصه های سیاسی، اقتصادی، دفاعی، امنیتی و اجتماعی است و چون برپایی این شعار مذهبی به عهده عالمان دینی است، عملاً نوعی سکولاریسم پنهان در سبک مدیریت مدیران جامعه شکل گرفته است و از موضوع نظام سازی اسلامی در هر بخش غفلت کرده ایم.

پنجم؛ نقائص ساختاری و ذاتی دموکراسی در انزوا بخشیدن به تحولات فرهنگی؛ در نفس اعمال دموکراسی، همراهی با خواسته های اکثریت مردم نهفته است، حال اگر نظام مدیریت فرهنگی و تربیتی کارآمدی در جامعه وجود داشته باشد و بتواند خواسته های درونی مردم را با مبانی اسلامی نزدیک کند؛ انتخابات در هر مرحله، زمینه استحکام آن نظام سیاسی را فراهم می سازد. اما اگر مجموعه تاثیرات مخرب وارداتی در پیوند با کاستی های داخل، موجب شود روز به روز اهمیت مطالبات مردم از ارزش های اسلامی فاصله بگیرد، طبیعی است که با انجام هراتخاباتی، زمینه برای تضعیف مبانی فرهنگی ادامه حیات نظام جمهوری اسلامی فراهم می شود.

اما چرا چنین نظام مدیریت کارآمدی شکل نمی گیرد؟

زیرا در جریان برگزاری انتخابات ها چند عامل انزوا بخش توجه به فرهنگ و تربیت باهم پیوند می خورد. مانند:

- نمایندگان مجلس و کاندیداهای ریاست جمهوری رای توده های مردم را طلب می کنند و بطور طبیعی همواره اولویت، پاسخگویی به نیازهای مادی جامعه است.
- خود کاندیداها در جریان انتخابات به نیازهای اقتصادی مردم دامن می زنند.
- با وعده تحقق آنها پس از انتخابات، پاسخگویی به این نیازها را به دولت ها منتقل می کنند.
- همزمان هم از توزیع عادلانه امکانات سخن می گویند و با ابعاد انتظارات اقتصادی از دولت ها را گسترش می دهند. این موضوع در شرایطی است که رسانه های مدرن بطور شبانه روزی، مصرف کالاهای جدید را به درون ذهن کودکان، زنان و مردان جامعه تزریق می کنند.
- نمایندگان مجلس و دولت ها سعی

می کنند با وضع قوانین و دخالت روز افزون در روابط اقتصادی جامعه، این توقعات را پاسخ دهند.

● با افزایش دخالت ها در اقتصاد، زمینه برای رشد انواع مفاسد مالی فراهم و سرمایه اجتماعی دولت ها کاهش پیدا خواهد کرد.

در چنین شرایطی هیچ فرصتی برای توجه به تحولات فرهنگی جامعه، نه در مجلس و نه در دولت فراهم نمی شود. مگر زمانی که بی توجهی به یک بحران و اعتراض سیاسی تبدیل شود.

ششم: کوتاهی عمر مدیریت هادر غیاب وجود یک برنامه جامع: یکی دیگر از پیامدهای نواقص نحوه اعمال مردم سالاری، عمر کوتاه مدیران و احساس ضرورت اصلاحات کوتاه مدت و زود بازده برای نشان دادن کارایی خود به مجلسیان است که در چنین شرایطی توجه به اصلاحات فرهنگی مورد نیاز برای افزایش کارایی سازمان تحت نظارت خود نیز مورد توجه قرار نمی گیرد چه برسد به اینکه ما برای افزایش تاب آوری فرهنگی نظام، انتظار داشته باشیم کارکرد فرهنگی یک وزارتخانه در فرهنگ عمومی عامل تقویت مبانی اعتقادی و تقویت زیربنای فرهنگی نظام گردد. این پدیده موجب شده با وجود گذشت بیش از چهل سال از انقلاب اسلامی بسیاری از آسیب های فرهنگ رژیم گذشته استمرار پیدا کرده است.

هفتم: اختلاف نظر در نقش و مسئولیت قوای سه گانه در مدیریت فرهنگی جامعه: عدم درک پیامدهای فرهنگی حاصل از سیاست ها و اقدامات قضایی، اقتصادی، دفاعی و غیره در پیوند با عوامل سابق الذکر در بستری که گسترش علوم انسانی لیبرالیستی غربی در بین فارغ التحصیلان دانشگاهی ایجاد کرده است؛ موجب شده اختلاف نظر وسیعی برای تعیین مسئولیت های قوای سه گانه، به ویژه قوه مجریه در اصلاح فرهنگ به وجود آید.

هشتم: تاثیرگذاری جهانی سازی، جهانی شدن و تهاجم فرهنگی استکبار جهانی: هم افزایی نظام مند عوامل سابق الذکر موجب شد مقام معظم رهبری با گله مندی از عدم کارایی مدیریت های مسئول و ناامید از کارایی شورای عالی انقلاب فرهنگی که با حضور سران سه قوه تشکیل می گردید، خطاب به نیروهای خودجوش مردمی، فرمان آتش به اختیار صادر کنند. این درحالیست که آثار مخرب فرآیندهای جهانی سازی وجهانی شدن در کنار تلاش های سازمان یافته جنگ نرم دشمن به صورت مستمر تداوم داشته و هر

لحظه با بهره گیری از سازوکارهای جدید ارتباطی، گسترش می یابد.

در چنین شرایطی پدافند فرهنگی به چه معناست و چگونه و با چه ابزاری می تواند تاب آوری فرهنگی را دوام بخشد؟

پدافند به مفهوم مقابله با حمله دشمنان است و انعکاس این مفهوم در حوزه فرهنگ از پیچیدگی خاصی برخوردار است. چرا که یک وابستگی بسیار عمیقی بین تلاش های سازمان یافته دشمن و بهره گیری از تخریب های آگاهانه و ناآگاهانه داخلی وجود دارد. چگونه می توان جامعه تاب آوری ساخت و ظرفیت مردم را در این زمینه بالفعل کرد؟

باید توجه داشت که ما نیازمند اعمال مدیریت راهبردی در فرهنگ از چند بعد دیگر علاوه بر تاب آوری در مقابل دشمنان انقلاب هستیم که از جمله آن عبارت است از:

● تحقق آرمان برپایی تمدن نوین اسلامی است که پیش نیاز آن گسترش حضور باورها، ارزش ها، الگوهای رفتاری، نمادها و مصنوعات مبتنی بر جهان بینی اسلامی در تمامی عرصه های زندگی اجتماعی است.

● ضرورت اعمال اصلاحات در فرهنگ

آماده سازی نسل جدید برای حمایت از اصول و مبانی انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی

● بنا بر این چاره اساسی، شکل گیری یک نظام مدیریت فرهنگی راهبردی است که بر اساس مبانی زیر استوار باشد:

● در شیوه اداره کشور به موازات بهره گیری از قوانین دستورالعمل ها بهره گیری از تربیت و فرهنگ سازی مدنظر قرار گیرد.

● در هر سازمانی اعم از فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، قضایی، دفاعی و... مدیران سازمان مسئول اصلاح تربیت و فرهنگ سازی بین همکاران، خدمات گیرندگان و فرهنگ عمومی تلقی شوند.

● در راهبرد اصلاح عملکرد فرهنگی هر سازمان، به موازات تلاش عالمانه برای آموزش و توجه همکاران، توجه به اصلاح ساختار، قوانین و روش انجام امور مدنظر قرار گیرد.

● برای آنکه این راهبرد مدیریتی «فرهنگ مبنای» زنده و پویا باقی بماند؛ نظام های ارزیابی علمی مستمر، زمینه شناسایی افراد فعال، نوآور را فراهم و بطور منظم آنان را تشویق نمایند.

● رسانه ملی مسئولیت جلب توجه آحاد جامعه به ویژه نخبگان و مدیران جامعه

نیازهای زمان بازسازی و محور خدمات فرهنگی و اجتماعی محلات قرار گیرد.

● بر اساس مطالعات میدانی در محلاتی که مساجد مناسب وجود ندارد، شهرداری ها با همکاری سازمان اوقاف و خیرین کمک کنند این مساجد ساخته شوند و مساجد موجود از جهت فضا و تجهیزات بازسازی شود.

● مدارس در تعامل با مساجد، مرکز ارائه خدمات فرهنگی و آموزشی مردم محلات قرار گیرد.

● امکانات فرهنگی و اجتماعی شهرداری ها ذیل سیاست های شوراهای فرهنگ عمومی در خدمت اصلاح فرهنگ عمومی شهر قرار گیرد.

● نسل جدیدی از طلاب جوان برای این حضور فعال فرهنگی و اجتماعی شناسایی و آموزش ببینند.

● با شناسایی اساتید متدین دانشگاه ها، معلمان، دبیران، بازنشستگان آماده به کار آموزش و پرورش؛ نیروی انسانی مورد نیاز مساجد و مدارس با آموزش های کاربردی متناسب با نیاز زمان آماده شوند.

● برای نفوذ اخلاقی و معنوی مساجد در مجموعه واحدهای مسکونی بلند مرتبه با بهره گیری از فضای مجازی چاره

اندیشی شود.

● با همکاری بسیج اقشار، کارکردهای فرهنگی اصناف مورد بررسی و اصلاح قرار گیرد تا فضای ظاهری جامعه به نفع فرهنگ اسلامی اصلاح شود.

ممنون از اینکه در این مصاحبه شرکت کردید

بنده هم از شما و مجموعه پدافند غیرعامل متشکرم

راه به عهده بگیرد.

● به موازات این اقدامات که در حوزه اصلاح پیامدهای فرهنگی ساختارهای حکومتی دنبال می شود، اقدامات زیر برای تحول در فرهنگ عمومی دنبال شود:

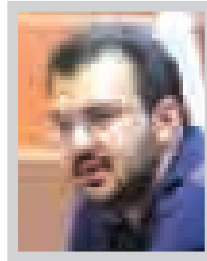
● به موازات احیاء تقویت نهاد های اصیل فرهنگی گذشته، بهره گیری از امکانات فضای مجازی مدنظر قرار گیرد.

● عملکرد فرهنگی مساجد متناسب با

جامعه برای تسریع در پیشرفت و توسعه اقتصادی کشور

● ضرورت اعمال اصلاحات در فرهنگ جامعه برای مهار روند روبه رشد آسیب های اجتماعی مثل کاهش جمعیت، بالارفتن سن ازدواج، رشد مفاسد اخلاقی، رشد بزهکاری و...

● ضرورت اعمال اصلاحات در فرهنگ جامعه برای حفظ انسجام جامعه و

محمد رضا احمدی - کارشناس رسانه

اهمیت مخاطب شناسی در حوزه پدافند غیر عامل دفاع غیر عامل در رسانه ها چگونه قابل تبیین است؟

مقدمه:

رسانه ها، مجاری انتقال پیام در جامعه محسوب می شوند. در یک تعریف ساده، رسانه وسیله ای است برای نقل و انتقال اطلاعات، ایده ها و افکار افراد یا جامعه. بدیهی است که در این معادله، شاهد شکل گیری مثلث "فرستنده پیام"، "پیام" و "گیرنده پیام" خواهیم بود. در حوزه پدافند غیر عامل، نه تنها باید "فرستنده" و "گیرنده" یا همان مخاطب پیام مشخص باشد، بلکه محتوای پیام و مجرای آن که قرار است آن پیام از طریق آن به مخاطب انتقال یابد، از اهمیت ویژه ای برخوردار است. بدیهی است که در این معادله، "انواع مخاطب" اهمیت فوق العاده ای دارد، هر چند که این انعام می تواند با استناد به تبیین مخاطرات یک موضوع در زمان حال یا معطوف به آینده حاصل شود. سوال اصلی اینجاست که با توجه به حساسیت پیام هایی که در حوزه پدافند غیر عامل تولید می شود، آیا می توان آنها را به "مخاطب عام" ارائه کرد؟ در غیر این صورت، "مخاطب خاص" چگونه باید با این پیام های خاص مواجه شوند؟

از مفهوم تا مصداق پدافند غیر عامل در رسانه ها

معمولا یک مفهوم یا واژه دارای تعریف خاصی بوده و حدود و ثغور مفهومی آن توسط نهاد هایی که بر پایه آن مفهوم اولیه تاسیس شده اند تبیین می شود. با این حال، یکی از اصلی ترین وظایف رسانه ها، مصداق یابی یا حتی مصداق سازی از مفاهیم کلی می باشد. این قاعده در مواجهه رسانه ای با مفهوم پدافند غیر عامل نیز صادق است. پدافند غیر عامل به زبان ساده عبارت است از مجموعه اقدامات غیر مسلحانه که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش

آسیب پذیری، تداوم فعالیت های ضروری، ارتقاء پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می گردد. نکته حائز اهمیت در مورد پدافند غیر عامل این است که اقدامات در این حوزه، قبل از خطر انجام می گیرد تا موجب کاهش آسیب پذیری در زمان وقوع یک بحران شود و کاملاروشن است که این یعنی برنامه ریزی دقیق و جامع بر اساس بررسی کلیه شرایط با یکاگر گیری نیروهای متخصص همان گونه که مشخص است، این مفاهیم، دارای مصادیق گوناگون و پیچیده ای هستند. در این میان، ذهن مخاطب به صورت ناخود آگاه، در جست و جوی نمونه ها و مصادیقی است که بتواند با استناد به آنها، مفهوم "پدافند غیر عامل" و اهمیت آن را درک کند. شاید یکی از اصلی ترین دلایلی که مفهوم پدافند غیر عامل در ذهن افکار عمومی بسیاری از کشور ها هنوز شفافیت مورد انتظار را پیدا نکرده است، مربوط به همین عدم انطباق مفاهیم، تعاریف و مصادیق می باشد.

تولید پیام های خاص در حوزه پدافند غیر عامل

همان گونه که اشاره شد، بخشی از عدم انطباق برداشت مفهومی و نگاه مصداقی به حوزه پدافند غیر عامل در حوزه رسانه، مربوط به پیچیدگی ذاتی این مقوله می باشد. این پیچیدگی با گذار بشریت به هزاره سوم و تبلور مفاهیم جدید مانند جنگ الکترونیک، جنگ سایبری، نبرد هیبریدی، بازدارندگی غیر نظامی و تقویت شده است. فراتر از آن، قطعاً نمی توان مخاطب پدافند غیر عامل را همان "مخاطب عام" پنداشت! به عبارت بهتر، ماهیت پدافند غیر عامل در یک ساختار پویا به گونه ای است که بسیاری از فعالیت ها

و اقداماتی که در این حوزه صورت می گیرد، به صورت آشکار برای افکار عمومی منتشر نشود. در این صورت، مولفه های "استتار" و "غافلگیری" که در حوزه پدافند غیر عامل موضوعیت خاصی دارند، هر دو زیر سوال خواهد رفت و در نتیجه، دشمنان به داده ها و روشهایی که قاعدتا بخش مهمی از آنها باید به صورت پنهان طراحی و اجرا شود، آگاهی می شود. از این رو در مخاطب شناسی رسانه ای حوزه پدافند غیر عامل، باید اصول و ظرایف متعددی را مورد دقت قرار داد. خطا در ارتباط رسانه ای با مخاطب در حوزه پدافند غیر عامل، می تواند منجر به تضعیف تلاش های صورت گرفته در حوزه ارتقای توان دفاع غیر نظامی کشورمان شود.

تفکیک مخاطب خاص و عام در حوزه پدافند غیر عامل

در این میان سوال مهمتری مطرح می شود که لازم است مورد توجه قرار گیرد: آیا مخاطب شناسی رسانه ای خاص حوزه پدافند غیر عامل، به معنای دور نگاه داشتن افکار عمومی از این حوزه می باشد؟ قطعاً خیر! آنچه در این میان اصالت دارد، تولید پیام های ملموس (متناسب با ذائقه و درک مخاطب عام) می باشد. به عبارت بهتر، مخاطب

احصاء و تشخیص عملیاتی مخاطبان خاص و عام در حوزه رسانه ای پدافند غیر عامل، محصول همکاری و هم افزایی رسانه ها و سازمان پدافند غیر عامل می باشد. محصول این هم افزایی، تولید پیام های هدفمند، تاثیر گذار و موثر برای مخاطبان حوزه پدافند غیر عامل است

عام در این حوزه می تواند ضمن درک "اهمیت پدافند غیر عامل" و اعتماد به اقداماتی که در خصوص ارتقای آن صورت می گیرد، از ورود بازدارنده به مصادیق مجرمانه یا پیچیده اجتناب کند. رسالت رسانه ها، انجام همین تفکیک هوشمندانه است. در این معادله رسانه ای، باید میان نگاه عمومی و تخصصی به حوزه پدافند غیر عامل و دغدغه های آن، تمایز هوشمندانه قائل شد که محصول این تمایز، تقویت همزمان آگاهی افکار عمومی نسبت به مفهوم و مصادیق کلی پدافند غیر عامل و توان پدافندی کشور در حوزه دفاع

غیر عامل باشد. بدیهی است که در صورت خلط این دو (مخاطبان خاص و عام)، سازمان پدافند غیر عامل در عمل به مأموریت های خود نمی تواند تمرکز و چابکی لازم را داشته باشد.

مخاطبان حوزه پدافند غیر عامل کیستند؟

در اینجا باید توجه داشته باشیم که واژه "مخاطب" به طور کلی، یک واژه ناملموس محسوب می شود. واژه ای که با وجود کاربرد فراوان، همچنان مفهوم آن مبهم است و حتی در حد مفرد و جمع بودن آن هم، در بسیاری از زبان ها توافق نهایی وجود ندارد. در یک تعریف اولیه، مخاطب عبارت است از فرد یا افرادی که صرفاً در حال گوش دادن به یک سخن یا گفتار هستند. از نظر تاریخی، وظیفه اولیه ی مخاطبان، شنیدن بوده است و لاغیر. اما امروزه تعریف مخاطب بسیار پیچیده تر شده و مخاطب شناسی به یک تخصص تبدیل شده است.

اگر بخواهیم از تعریف های جدی و دقیق آکادمیک دوری کنیم، شاید کلی ترین تعریف این باشد که مخاطب، کسی است که محتوا برای او تهیه، تنظیم و عرضه می شود. این فرد می تواند مستقیم سخنی یا نشنودا مداری عین حال، محتوای سخنان گوینده یا همان فرستنده پیام، برای او تنظیم شده باشد. همچنین ممکن است مخاطب در آینده با پیامی که برای او تهیه شده، مواجه شود. چنانچه مشاهده می کنیم، امروزه "مخاطب" در قاموس علوم ارتباطات و حوزه روابط عمومی، به معنای شنونده پیام نیست، بلکه به معنای کسی است که پیام، به صورت هدفمند برای او تهیه و فرستاده شده است. قطعاً تمرکز بر این تعریف جدید و گویا، بر روی اصول و مولفه های علم مخاطب شناسی نیز در عصر جدید تاثیر گذاشته است.

احصاء و تشخیص عملیاتی مخاطبان خاص و عام در حوزه رسانه ای پدافند غیر عامل، محصول همکاری و هم افزایی رسانه ها و سازمان پدافند غیر عامل می باشد. محصول این هم افزایی، تولید پیام های هدفمند، تاثیر گذار و موثر برای مخاطبان حوزه پدافند غیر عامل می باشد. در هر حال ترویج اصول و مبانی ملموس و قابل درک پدافند غیر عامل در رسانه ها، امری ضروری است و چنین برنامه ای با اقناع و توجیه دست اندرکاران و کارکنان رسانه ها از سوی سازمان پدافند غیر عامل تحقق پیدامی کند. همراهی با مردم و خدمت

گفتگوی عماد با حجت الاسلام میر تاج الدینی عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی

پیاده سازی استراتژی های پدافند فرهنگی برای ساخت «ایران پایدار»

به اعتقاد عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی، پیاده سازی الزامات حوزه فرهنگ در پیشرفت جامعه و ساخت «ایران قوی» نقش تأثیرگذاری دارد. حجت الاسلام والمسلمین سید محمد رضا میر تاج الدینی، عضو هیئت رئیسه مجلس و نماینده مردم تبریز، آذرشهر و اسکو در مجلس شورای اسلامی در گفت و گو با نشریه عماد با اشاره به لزوم تقویت تاب آوری فرهنگی برای مقابله با تهاجمات نرم دشمنان، گفت: امروزه با توجه به گسترش ارتباطات و فناوری اطلاعات، فرهنگ ها در تلاقی با هم قرار گرفته اند و در این راستا تهاجم فرهنگی، رویکرد اصلی فرهنگ استکباری است به نحوی که کشورهای متخاصم قصد دارند با ابزار رسانه و فضای مجازی، فرهنگ دیگر کشورها را تضعیف کنند. چون برای رسیدن به دهکده جهانی، راه اصلی را گسترش فرهنگ غربی می دانند. برای مقابله با این تهاجمات باید تاب آوری فرهنگی خود را تقویت کنیم. فرهنگ های بومی و منطقه ای و فرهنگ ایرانی اسلامی که در تار و پود تمام فرهنگ ها قرار دارد؛ برای ظهور و بروز بیشتر، به تاب آوری نیاز دارد تا استقلال خود را حفظ کند.

وی در ادامه افزود: وزارت خانه های آموزش و پرورش و وزارت علوم با تقویت فرهنگ ایرانی اسلامی می توانند پایه های اعتقادی نو جوانان و جوانان کشور را شکل دهند. آموزش و شکل گیری افکار نو جوانان به اقدامات این دو وزارتخانه حساس بستگی دارد و باید فرهنگ سازی را از سنین کم شروع کنیم تا نو جوانان با شناخت کافی از فرهنگ غنی بومی به خود باوری و خود اتکایی برسند. فرهنگ عمومی هم که توسط سازمان تبلیغات اسلامی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و صدا و سیما پشتیبانی می شود در ارتقای تاب آوری جامعه نقش تأثیرگذاری دارد. از طرفی نهادهای غیر رسمی مانند مساجد و هیئت های مذهبی هم می توانند بصورت بومی و محلی شناخت قشر جوان را نسبت به فرهنگ غنی ایرانی اسلامی افزایش دهند و تاب آوری جامعه را نسبت به تهاجمات فرهنگی بالا ببرند. وی با اشاره به آسیب هایی که تاب آوری فرهنگی جامعه را نشانه گرفته است، تشریح کرد: احساس یأس و ناامیدی در میان قشر جوانان از مهم ترین آسیب هایی است که تاب آوری جامعه را نشانه گرفته است. ضعف و دل باختگی به فرهنگ بیگانه موضوع مهمی است که در میان برخی جوانان مشاهده می شود که موفقیت و پیشرفت را در وادادگی فرهنگی

به کشور در موقعیت های بحرانی و تهدید علیه امنیت ملی از جمله ضرورت های این برنامه ریزی است. همچنین تنظیم دستورالعمل ها برای شرایط تهدید و بحران و روشن بودن وضعیت هریک از همکاران رسانه امری ضروری می باشد. به عبارت بهتر، نقش رسانه ها در زمان وقوع بحران یا در شرایطی که وقوع یک بحران نزدیک است، به مراتب نسبت به شرایط عادی پررنگ تر است. در این میان، دست اندرکاران یک رسانه باید قبل از رسیدن چنین موقعیتی، تصویر روشنی نسبت به اقدامات و وظایف خود در این موقعیت داشته باشند. در این میان، حفظ اعتماد عمومی مردم به رسانه ها در شرایط تهدید و بحران نیز اهمیت ویژه ای دارد. در این میان، شهروندان باید نسبت به پیام هایی که از سوی رسانه ها (با هدایت سازمان پدافند غیر عامل) جهت مواجهه با بحران و در شرایط فوری منتشر می شود، اعتماد ویژه ای داشته باشند و با پیروی از این توصیه ها و پیام ها، مواجهه با بحران را تسریع کنند. در این جا تاکید می شود که معمولاً در بحران ها، رسانه ها ابتکار عمل را در دست می گیرند و مردم و مسئولین بیش از گذشته نیازشان به رسانه ها افزایش می یابد لذا برنامه دفاع غیر عامل در رسانه ها به ظرفیت ها و قابلیت های حرفه ای بالایی نیاز دارد.

زیر ساخت هایی که باید ایجاد شود

ایجاد بستر ها و زیر ساخت های رسانه ای در مواجهه با بحران های متعدد بالقوه و با فاعلی که کشور را مورد تهدید قرار می دهد، در عصر کنونی یک الزام محسوب می شود. با این حال لازم است این منظومه، به صورت دقیق و بر اساس حساسیت ها و ملاحظات ظریف (که ناشی از کاربوه ها و مأموریت های ویژه پدافند غیر عامل می باشد) تعریف شود تا بتواند از یک سو مأموریت مهم اطلاع رسانی عمومی رسانه ها را محقق سازد و از سوی دیگر، متعصبانه افزایش تمرکز، ابتکار عمل و واکنش موثر این سازمان و متعلقات آن در مواجهه با شرایط بحرانی شود. تاکید می کنیم که امروزه رسانه در حکم یک سلاح عملیاتی و دفاعی است و تضمین پایداری آن در شرایط بحرانی نکته بسیار با اهمیتی است و فقدان آن می تواند راهبردهای عملیات روانی دشمن علیه مردم و دولت را تسهیل و عملی سازد. بنابراین، رسانه ها باید اهمیت و جایگاه خود را در این معادله پیچیده درک نموده و خصوصاً شرایط بحران شبیه بحران، به کاتالیزور عواملی تسریع کننده در مدیریت شرایط خاص تبدیل شوند.

پدافند شناختی

عماد

بازی های رایانه ای ساده انگاری هایی در میان مسئولان امر، مشاهده می شود گاهی بازی هایی به بازار می آید که هیچ تناسبی با فرهنگ ایرانی اسلامی ما ندارد و با کم رنگ نشان دادن حساسه های ملی و مذهبی در این بازی ها، ذهن جوان ایرانی را به تدریج دچار انحطاط می کنند که این آینده های فرهنگی و شناختی، نیازمند توجه و شناخت مسئولان به موضوعات پدافندی است تا با اقدامات فرهنگی پیشگیرانه و روشنگرانه، بصیرت و شناخت جوانان را ارتقا دهند.

عضو هیئت رئیسه مجلس گفت: برای مقابله با این تهاجمات فرهنگی باید ستادی تعریف شود که نمایندگانی از تمام دستگاه های مسئول فرهنگی در آن حضور داشته باشند تا حملات و آفنده های دشمنان در حوزه فرهنگ را ریشه یابی کنند و اقدامات درخور و شایسته ای در برابر این تهاجمات برنامه ریزی شود چون موضوع فرهنگ تک بعدی نیست و برای ارتقای تاب آوری جامعه در برابر یک معضل فرهنگی، باید همه جوانب توسط وزارتخانه ها و سازمان های مسئول تبیین شود.

میر تاج الدینی با تمجید از عملکرد سازمان پدافند غیر عامل کشور برای ورود به حوزه فرهنگ و تاب آوری فرهنگی، افزود: ورود سازمان پدافند غیر عامل کشور به حوزه فرهنگ با رویکرد تقویت تاب آوری فرهنگی، یک اقدام شایسته و مبارکی است که باید به مسئولان این سازمان تریبیک گفت و اوستا و راهی آن ها پشتیبانی کرد. ستادی که برای ریشه یابی معضلات فرهنگی پیشنهاد دادم نیاز به یک کمیته رصد و پایش دارد که می تواند ذیل مأموریت های سازمان پدافند غیر عامل کشور تعریف شود که به عنوان یک نهاد حاکمیتی و سیاست گذار، تهاجمات فرهنگی را شناسایی و به مسئولان مربوطه منتقل کند.

می دانند. این ترفندها در قالب تهاجمات فرهنگی با ابزار رسانه به صورت غیر مستقیم در ذهن جوانان القا می شود که تضعیف فرهنگ داخلی را به همراه دارد. دشمن با جنگ نرم، کمبود ها و کاستی های جامعه را بزرگ جلوه می دهد و موفقیت ها و پیشرفت ها را نادیده می گیرد. این فضا سازی ها باید در گام دوم انقلاب اصلاح شود. سیاه نمایی و بزرگ کردن کمبود ها و کاستی از موفقیت ها یکی از ترفندهای دشمنان برای ایجاد یأس و ناامیدی در میان مردم بوده که نمود آن در قشر جوان بیشتر است و باعث دل سرد شدن آن ها نسبت به آینده کشور می شود. مادامی که جوان ایرانی نسبت به آینده خود، امیدوار نباشد؛ نمی توان از ظرفیت او در ساختن ایران قوی استفاده کرد پس یکی از اصلی ترین سیاست ها و مأموریت ها برای مسئولان فرهنگی کشور باید ترمیم و القای روحیه خود باوری و امید در سطح جامعه باشد.

عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی ادامه داد: توجه به پدافند فرهنگی و سیاست های مقاومتی در حوزه فرهنگ در پیشرفت جامعه و ساخت ایران قوی نقش تأثیرگذاری دارد. استراتژی های مبتنی بر پدافند غیر عامل باید در حوزه فرهنگی به خوبی تعریف و تبیین شود و مسئولان فرهنگی باید روزه های امید دشمنان را شناسایی و ترمیم کنند. مثلاً فضای مجازی و ماهواره یکی از مهم ترین ابزارهای دشمنان در این جنگ شناختی و ترکیبی است که علی رغم تأکیدات مقام معظم رهبری به موضوع حساس فضای مجازی، ما همچنان شاهد وادادگی در این حوزه هستیم و دشمن با تکیه بر غفلت مسئولان فرهنگی کشور، از همین روزه بسیاری از سیاست های خود را بر روی فکرو ذهن مردم جامعه پیاده سازی می کند. حتی در موضوع

هر انسانی خواهد بود. اینجا مسئله شناخت و عملکرد مغز و ذهن انسان جنبه حیاتی پیدا می کند و همین ادراکات ذهنی مغز انسان از بدو تولد، مبنای رفتار، سبک زندگی و عملکرد وی در طول حیات خواهد بود. حال اگر بتوان در سامانه ادراکات محیطی فرد از دوران کودکی، نوجوانی و جوانی و به طور کلی در هر زمان دسترسی پیدا کرد و در این ادراکات تغییرات مثبت یا منفی ایجاد نمود؛ می توان رفتارها و عکس العمل های مورد نظر خود را در شخص انتظار داشت. در جنگ پیچیده و ترکیبی - شناختی دقیقاً با همین بخش از ادراکات محیطی

و ارتباط معنی داری از جهان پیرامون را به بشر ارائه می دهد به طوری که از شناخت جزئی و ارتباط آن در مغز شروع شده و تا گسترش شناخت، ارتباطات و تجزیه و تحلیل جهان هستی ادامه پیدا می کند. (فرهنگستان ۱۳۹۶)

جهان بینی به معنای نگرش کلی به هستی و انسان است؛ جهان بینی به ما خبر می دهد از [اینکه] چه هست و چه نیست؟ چه قانونی بر جهان و بر انسان حاکم است؟ چه قانونی بر جامعه حاکم است؟ حرکت ها به سوی چه جهتی است؟ طبیعت چگونه حرکت داده اصلاً هست، حس است؟ طه، که

واکسیناسیون عمومی فرهنگی در سطح کشور برای مقابله با جنگ شناختی

و ذهنی افراد روبرو هستیم که بسیاری از قدرت های استعماری، غول های اقتصادی، سازمان ها و گروه های مختلف در تلاشند تا ادراکات ذهنی افراد را در دست گیرند و اثرات مورد نظر خود را اعمال کنند و در آینده از ثمره آن بهره برداری کنند.

جنگ شناختی و مدیریت ادراک

جنگ شناختی به معنای هدف قرار دادن قوه شناخت عموم مردم و نخبگان یک جامعه است که با هدف تغییر هنجارها، ارزش ها، باورها، نگرش ها و رفتارها از طریق مدیریت ادراک و برداشت های ذهن است. این نوع جنگ، شکل تکامل یافته تر، پیشرفته تر، عمیق تر و وسیع تر جنگ روانی است که مبتنی بر جامعه شبکه ای (بازیر ساخت رسانه های نوین) بوده و با مدیریت ادراک و برداشت انجام می گیرد. (ایمانی ۱۳۹۹) ادراک نیز از طریق حواس پنجگانه، دنیای بیرون را به دنیای درون مرتبط می کند و از طریق تعدادی فیلترهای ذهنی آنها را پردازش می کند و بعد از معنی دادن به آن پیام و تغییر سیگنال ها، یک خروجی داریم که ادراک ما از رویدادهاست. ادراک بستگی به داده های خام حسی دارد و مشتمل بر یک فرایند شناختی است که در برگیرنده فیلترسازی، تعدیل یا حتی تغییر این داده های خام احساسی برای استخراج حسی از آنهاست. به عبارت دیگر، فرایند ادراک چیزی به دنیای حسی اضافه می نماید و یا از آن می کاهد (باغبانی ۱۳۹۸). ادراک یک فرایند شناختی

ما در مورد جهان بینی فکر کنیم ناچار ایدئولوژی ماتابع جهان بینی ما خواهد بود. (مطهری ۱۳۹۵)

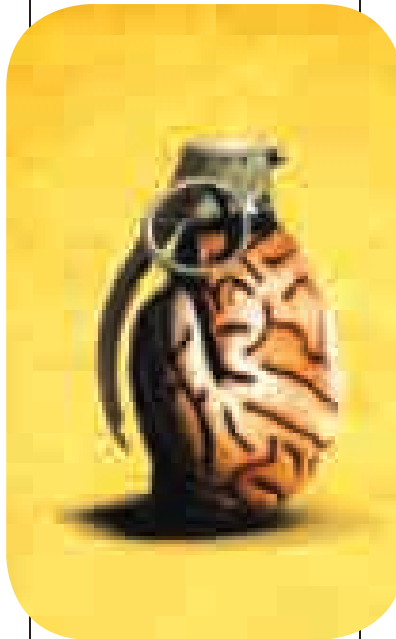
شهید مطهری (ره) می نویسد: جهان بینی به معنی جهان شناسی است نه جهان احساسی و به مسئله معروف شناخت مربوط می شود، شناخت از مختصات انسان است برخلاف احساس که از مشترکات انسان و سایر جانداران است. لذا جهان شناسی نیز از مختصات انسان است و به نیروی تفکر و تعقل وابستگی دارد. سپس در تعریف جهان بینی می فرماید: نوع برداشت و طرز تفکری که حذف یک مکتب درباره جهان و هستی عرضه می دارد زیرساز و تکیه گاه فکری آن مکتب به شمار می رود، این زیرساز و تکیه گاه، اصطلاحاً جهان بینی نامیده می شود. همه دین ها و آیین ها و همه مکتب ها و فلسفه های اجتماعی، متکی به نوعی جهان بینی بوده است. ایدئولوژی ها و مکتب ها زاده جهان بینی ها هستند. ایدئولوژی یعنی مکتبی که باید ها و نبایدها را مشخص می کند. مکتبی که انسان را به یک هدفی دعوت می کند و برای رسیدن به آن هدف، راهی ارائه می دهد. ایدئولوژی می گوید: چگونه باید بود؟ چگونه باید زیست؟ چگونه باید شد؟ (همان)

از دیدگاه استاد شهید مطهری (ره) می توان نتیجه گرفت که مجموعه ادراکات انسان از جهان هستی یا همان شناخت، پایه و اساس جهان بینی است و جهان بینی نیز اساس و پایه ایدئولوژی

گام هایی را هبردی، تهدیدات شناختی در کشور را مدیریت و کنترل کرد.

شناخت، پایه ایدئولوژی

برای تبیین کامل و بنیادین جنگ شناختی، بهتر است موضوع را کمی عمیق تر و ریشه ای تر بررسی نماییم تا از ابعاد و مختصات آن به صورت جامع تری آگاه شویم. موضوع را از شناخت شروع

می کنیم که مفهومی بنیادی بوده و فرایندی است که از بدو تولد انسان شروع شده و از طریق حواس، تجربه و تفکر باعث بدست آوردن دانش و فهم شده

دکتر شهاب قهرمانی مشاور فرهنگی سازمان پدافند غیرعامل

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُزْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ خَدَاوند در آیه ۶ سوره مبارکه انفال بر لزوم حفظ آمادگی و افزایش توان دفاعی در حدممکن به منظور بازدارندگی دشمن تأکید نموده است.

امروزه احساس می شود مخاطبان منبر، تلویزیون و ماهواره در حال تبدیل شدن به کاربران شبکه های اجتماعی سایبری هستند. استفاده روزافزون از فضای مجازی نوین سبب شده تا انسان ها بیشتر از یکدیگر فاصله بگیرند و ابزارهای رسانه ای مجازی را همنشین خود کنند. کاهش ارتباطات کلامی، وابستگی به ابزارهای نوین، جدایی عاطفی و تهدید شدن بنیان خانواده برخی از دستاوردهای گسترش شبکه های اجتماعی مجازی در زندگی روزمره است. اما قضیه با ورود اقدامات خصمانه و برنامه ریزی شده سلطه گران، معاندان و سوجویان تغییر پیدا کرده و منجر به شکل گیری جنگی ترکیبی و نوین به نام جنگ شناختی و ادراکی شده است که حالت پیشرفته و مدرن جنگ نرم، جنگ روانی، جنگ رسانه ای و ترکیبی از همه این هاست. باید جنگ شناختی و ادراکی را در زمان فعلی خود شناخت و با ارائه راهکارهایی در فضای مجازی به مقابله با آن پرداخت و باطراحی

جنگ شناختی وقتی یک نفر نسبت به اعتقادات و تفکر خود بدبین می شود علاوه بر اینکه یک نفر از گروه خودی کم شده، یک نفر هم به گروه دشمن زیاد می شود. (ایمانی ۱۳۹۹)

بهترین راه پدافندی برای مقابله با جنگ شناختی، ارتقای آگاهی های اجتماعی، فرهنگی، رسانه ای و سیاسی عموم مردم و افزایش سطح سواد رسانه ای و هوشیاری عمومی در جامعه است. آموزش های فراگیر عموم مردم از کودکان و نوجوانان گرفته تا بزرگسالان فعال در مشاغل آزاد در شهرها و روستاها همه و همه در معرض گلوله های جنگ شناختی هستند و بنابراین باید در معرض آموزش های عمومی و آگاه سازی فرهنگی و اجتماعی قرار گیرند. در واقع ما نیازمند یک واکسیناسیون عمومی فرهنگی در سطح کشور برای مقابله با جنگ شناختی هستیم.

جنگ نرم و جنگ شناختی، قانون منعی وضع نشده است. کسی به کمک یک جامعه درگیر جنگ شناختی نمی آید. مگر اینکه خود جامعه با استفاده از چند سلاح پیشگیرانه و مقابله ای عملیات پدافندی انجام دهد؛ یعنی اقداماتی هم چون ارتقای هوش اجتماعی مردم، هدایت و مدیریت افکار عمومی و آگاه کردن جامعه ای که مورد اصابت گلوله های جنگ شناختی قرار گرفته اند تا از این میدان، پیروز خارج شوند.

در جنگ شناختی، مهم ترین و دلهره آمیزترین قسمت، تلفات انسانی آن است. در جنگ سخت وقتی یک نفر مجروح یا کشته می شود یک نفر از جبهه خودی کم خواهد شد، اما در

می شود که حاکی از پیچیدگی عملکردی آن دارد. شیوه هایی همچون اعتماد زدایی، اعتبار زدایی، مشروعیت زدایی، قداسست زدایی، ناامید سازی و ناکارآمدنمایی یک کشور و جامعه را به افراد آن جامعه تلقین می کند و در واقع مردم جامعه که اصلی ترین سرمایه اجتماعی یک کشور هستند را به راحتی نسبت به جامعه و کشور خود بدبین می کنند. امید به آینده را در آن ها از بین می برند و مردم نسبت به اعتقادشان به چشم خرافات نگاه می کنند و حالت رویگردانی اجتماعی به آن ها دست می دهد. امروزه بازیگران جنگ شناختی، با تغییر گذاره های پایه در ذهن افراد و ساختن واقعیت های مصنوعی و مجازی بر اساس همان گذاره های دستکاری شده، ساختمان معرفت درونی آحاد مردم را تغییر می دهند.

پدافند شناختی

شمانمی توانید انتظار داشته باشید که کسی و یا قدرتی بیرونی جلوی جنگ شناختی را بگیرد. برخلاف دیگر انواع جنگ ها، هنوز برای دوزخ جنگ یعنی

پیچیده و بیانگر تصویر منحصر به فرد هر کسی از جهان پیرامونی است. يك نکته بسیار اساسی در فهم ادراك این است که تفسیر منحصر به فرد افراد از موقعیت های محیطی الزاماً منطبق با واقعیت نیست؛ یعنی تفسیر از واقعیت با خود واقعیت متفاوت است و افراد در جامعه بر مبنای ادراك خود از واقعیت عمل می کنند نه خود واقعیت. هر چقدر شکاف بین ادراك از واقعیت و خود واقعیت کمتر باشد صحت ادراکی بالاتر است. ادراك ما حاصل پردازش اطلاعات است. در واقع هر فرد به همه محرك های بیرونی به يك اندازه توجه نمی کند. فیلترهای وی تعیین می کنند که به چه محرك هایی توجه کند و کدام را نادیده بگیرد. بعضی محققان در این زمینه اهمیت ویژه ای برای فیلترها قائل اند. فیلترهای ذهنی بیش از نژاد، جنسیت، ملیت و سن، معرفت فرد هستند. جنگ شناختی دقیقاً از همین دستکاری و اعمال نظر در ادراکات افراد شروع می شود. هدف جنگ شناختی اثر گذاشتن بر اندیشه ها، نظام باورها، ارزش ها، نگرش ها و سبک تفکر عموم مردم یعنی دستگاه شناختی و ادراکی آنها طراحی شده است.

برای مشخص شدن چیستی و عملکرد جنگ شناختی می توان آن را با فرآیند آموزش مقایسه کرد؛ آموزش در تلاش برای هدایت مخاطب به حوزه اندیشه و اندیشه ورزی است در حالیکه جنگ شناختی به دنبال ساختن افکار و نظریات حاضر و آماده برای توده های مردم است. آموزش می خواهد به مردم یاد دهد چگونه فکر کنند در حالیکه متخصص جنگ روانی می خواهد انتخاب کند که مردم به چه چیزی فکر کنند. جنگ شناختی بیشتر احساسات و عواطف را هدف قرار می دهد و سعی می کند از طریق آن به کاشت شبهه اندیشه ها در ذهن فرد برسد، در حالیکه آموزش، به دنبال تحریک ادراکات و فعالیت های پیچیده استدلالی و یاد دادن فرآیند تحصیل تفکر واقعی و اصيل است.

روش های جنگ شناختی

در جنگ شناختی از تمامی ابزارها و توانمندی های دیپلماتیک، اطلاعاتی، اقتصادی و ... به غیر از ابزار نظامی و به کارگیری فناوری اطلاعات بهره برداری می شود. هم چنین از مدل فرماندهی و کنترل مبتنی بر معماری شبکه ای استفاده می شود که با تربیت نیروهای چابک، انعطاف پذیر و فعال در شرایط پیچیده و بحرانی همراه است (مهدی نژاد نوری ۱۳۹۶).

در این نوع جنگ از شیوه هایی استفاده

منابع:
- گروه واژه گزینی - فرهنگستان زبان و ادب فارسی (۱۳۹۶) - فرهنگ واژه های مصوب فرهنگستان (جلد ۱۲) - تهران
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۵) - مقدمه ای بر جهان بینی اسلامی (دوره شش جلدی) - انتشارات صدرا - تهران
- مطهری، مرتضی (۱۳۹۵) - مجموعه آثار شهید مطهری - جلد ۱۳. مسئله شناخت - انتشارات صدرا - تهران
- باغبانی، غلامرضا و استازاده، مسلم (۱۳۹۸) - عوامل موثر بر ادراک و فرآیند ادراکی در رفتار سازمانی - دومین همایش تدبیر مدیریت، حسابداری و اقتصاد در توسعه پایدار - مشهد
- ایمانی سیاهوش (۱۳۹۹) - گروه فرهنگ و هنر سایت سدید - <https://farhangesadid.com>
- مهدی نژاد نوری، محمد و جبار رشیدی، علی و تیلا، شعبان و احمدی حاجی آبادی، سید احمد (۱۳۹۶) - تأثیر متقابل دفاع دانش بنیان و جنگ های آینده - فصلنامه مطالعات دفاعی راهبردی - سال پانزدهم - شماره ۷۶ - تهران

پدافند شناختی چگونه محقق می شود؟!

حسین پالیزدار مشاور رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور

در حوزه پدافند شناختی

جنگ شناختی در حقیقت نوعی دست کاری ذهن و ادراکات ذهنی افراد است؛ یعنی زمانی که قوه شناخت و ادراکات ذهنی عموم مردم و نخبگان یک جامعه با هدف تغییر هنجارها، ارزش ها، باورها، نگرش ها و رفتارها مورد هدف قرار گیرد ما با جنگ شناختی روبرو هستیم. جنگ شناختی برخلاف

جنگ های سخت، از ماهیت انتزاعی و ذهنی برخوردار است. شناخت عرصه و بازیگران و شیوه ها و تکنیک های آن بسیار سخت است. باید جنگ شناختی را تدریجی، آرام و خنثی دانست چرا که به طور طبیعی مخاطب متوجه این نمی شود که با دریافت اطلاعات هدایت شده و مخلوطی از حق و باطل در حال اثرپذیری است. از همین رو از جنگ شناختی به عنوان جنگ نامرئی و جنگی بابت نهایت سناریو یاد

می شود که طیف گسترده ای از علوم را دربرمی گیرد؛ از روانشناسی، فلسفه، مغز و اعصاب، علوم ارتباطات گرفته تا فناوری اطلاعات، سینما و...

رسانه؛ ابزار جنگ شناختی

ابزار این جنگ، رسانه است. از روزنامه و رادیو و تلویزیون گرفته تا فیلم، اسباب بازی شبکه های اجتماعی و حتی طرح روی یک لباس، همگی به نوعی می توانند ابزار جنگ شناختی باشند چرا که می توانند مفاهیم و پیام های طراحی شده ای را به مخاطب منتقل کنند؛ در دهه های اخیر، پیشرفت تکنولوژی به کمک گسترش نفوذ رسانه ها آمده و آن ها را به عنصری جدایی ناپذیر از زندگی بشر تبدیل کرده است. البته رسانه هم می تواند ظرفیت و فرصت ایجاد کند و هم می تواند برای تهدید و تخریب باشد. بستگی دارد این ابزار در دست چه کسی باشد و برای چه هدفی از آن بهره بگیرد. هزینه هنگفت کشور های غربی و عربی برای راه اندازی رسانه های مثل بی بی سی، من و تو و ایران اینترنشنال از چشم کسی پوشیده نیست. آیا هدف کمک به مردم ایران است یا این رسانه ها اهداف مالکان و حامیان مالی خود را دنبال می کنند؟

موضوع جنگ شناختی در دنیا موضوع جدیدی نیست؛ حمله عمرو عاص دربر سر نیزه کردن قرآن در جنگ صفین، برای فریب و دستکاری قوه تحلیل یاران امیر المومنین (علیه السلام)

یکی از مصادیق این جنگ در صدر اسلام است.

جنگ روانی، جنگ نرم، تهاجم فرهنگی، جنگ رسانه ای، جنگ روایت ها، جنگ شبکه های اجتماعی و... واژه هایی هستند که در عین تفاوت هایی که با هم دارند، با جنگ شناختی در ارتباط هستند و با آن قرابت مفهومی دارند و به نوعی جنگ شناختی، ترکیبی توسعه یافته از همه این ها است که با گسترش تکنولوژی و توسعه زیر ساخت های شبکه ای در جهان، به عنوان اولویت اول سلطه گران و قدرت های استعماری قرار گرفته است. چرا که نسبت به جنگ سخت، هزینه کمتر اما اثر گذاری به مراتب بیشتری دارد. در گذشته برای فتح یک کشور، خاک آن را تصاحب می کردند و امروز قلب و ذهن مردم آن کشور را مال خود می کنند.

توسل دشمن به جنگ هیبریدی
رویکرد دشمن در سال های اخیر توسل

به جنگ های هیبریدی با ترکیبی بوده است؛ به زبان ساده یعنی اجرای جنگ چندوجهی که ممکن است تلفیقی از جنگ سایبری، جنگ زیستی، جنگ اقتصادی، جنگ شیمیایی، ایجاد ناآرامی و آشوب، اقدام تروریستی یا حتی اقدام نظامی باشد. اما عمدتاً یکی از عناصر اصلی اقدامات دشمن بهره گیری از ظرفیت های جنگ شناختی است. به این معنی که در خرابکاری ها، ترورها یا در جنگ اقتصادی، حتماً پیوست رسانه ای برای جهت دهی به ذهن مخاطبین مختلف پیش بینی می شود و تمام رسانه های تحت امر یا همسو با خود را پای کار می آورد. البته همیشه نیاز نیست که دشمن دست به طراحی و اجرای عملیات فیزیکی بزند، بلکه صرفاً با تمرکز بر اشکالات یا نارسایی های داخلی، موج سواری را پیش گرفته و ذهن مخاطب را با روایت هایی که آمیخته ای از حقیقت و دروغ است، تحت تأثیر قرار می دهد. پدافند غیرعامل یعنی دفاع بدون سلاح یا دفاع غیرمسلحانه و سازمان پدافند غیرعامل کشور متولی هر نوع تهدید علیه کشور است که مبتنی بر اسلحه و قابلیت های نظامی نباشد. جنگ شناختی یا جنگ رسانه ای هم یکی از مصادیق جنگ هایی است که کشور مادر گیر آن است و در آن از اسلحه و تفنگ و موشک استفاده نمی شود. لذا این سازمان در صدد ایجاد یک پدافند شناختی در مقابل جنگ شناختی دشمن است.

جنگ شناختی و مسئولیت سازمان پدافند غیرعامل کشور

عمده مأموریت های سازمان پدافند غیرعامل کشور متمرکز بر حفظ جان مردم و سرمایه های کلان کشور از گزند دشمنان است. متخصصین امر معتقدند مهم ترین و حیاتی ترین دارایی و سرمایه کشور افکار عمومی مردم آن است. لذا محوریت مأموریت پدافند شناختی بحث افکار عمومی، ذهن، فکر و قلب مردم ایران است. دفاع در این حوزه باید مبتنی بر علم روز و با مشارکت متخصصان و اندیشمندان طراحی و با همکاری مردم و مسئولان کشور اجرایی شود. به این معنا که دفاع شناختی یک کار جمعی و چندبعدی است.

بعضی تهدیدات علیه کشور ما چه در حوزه نظامی و چه غیرنظامی، بالقوه یا محتمل هستند. اما جنگ شناختی بالفعل و جاری است. این یک پدیده جدید نیست بلکه دهه هاست کشور

ما مورد تهاجم فکری، فرهنگی و رسانه ای قرار دارد اما امروز پیچیده تر شده و دشمن توانسته به نقطه زنی برسد. یعنی دیگر صرفاً یک پیام انبوه برای عموم افراد جامعه تهیه و منتشر نمی شود، بلکه مجموعه ای از پیام های مختلف و هم سو حتی توسط کاربران به صورت ناخودآگاه به تولید می رسد. مثلاً بخش کاوشگر (Explore) اینستاگرام شمانسبت به دوست باحتی همسران گزینه ها و پیشنهادهای متفاوتی ارائه می کند و محتوا بر اساس علایق شما تنظیم می شود تا ذهن شما را به مرور هدایت کند. ذائقه مخاطب که توسط داده کاوی یا تحلیل اطلاعات (Data Mining) حاصل می شود یک سرمایه اساسی در کشور است که به راحتی در اختیار دشمن قرار می گیرد و این امکان را به او می دهد که با برنامه ریزی بتواند این ذائقه را به مرور دست خوش تغییر

کند و دستگاه شناختی یا قوه تحلیل افراد را در گون کند تا جایی که مقاصد دشمن توسط مردم خود کشور تأمین شود نه سرباز یا جاسوس آنان در ایران. به عنوان مثال اگر اعلام ممنوعیت ورود واکسن آمریکایی و انگلیسی توسط رهبر انقلاب که مبتنی بر عقلانیت و یک تجربه تاریخی و در راستای حفاظت از جان مردم اعلام شد را یک پدیده یا ورودی به دستگاه شناختی افراد مختلف بدانیم، خروجی های متضادی که در جامعه رؤیت شد را می توان نتیجه تحلیل های متفاوت دستگاه های شناختی این افراد توصیف کرد.

الزامات تحقق پدافند شناختی

مادر پدافند شناختی، دفاع رابه صورت لایه ای می بینیم. سیاست گذاران کشور، مسئولین سازمان ها و نهادهای ذی ربط، رسانه های جمعی، اساتید و

معلمان، خانواده ها و حتی خود افراد در این موضوع دخیل هستند. نقش رسانه ها در دفاع شناختی از کشور، بسیار پر اهمیت و بنیادی است اما اصلی ترین مرحله دفاع در مقابل تهاجم شناختی دشمن در لایه «دفاع فردی» صورت می پذیرد. دفاع فردی نیازمند یک قدرت تشخیص و تحلیل درست است و زمانی اتفاق می افتد که فرد او لاینیه فکری، مطالعات قوی و آگاهی از مسائل روز داشته باشد، ثانیاً بتواند مسائل را از یکدیگر تمیز بدهد و ثالثاً مجهز به سواد رسانه ای بوده و تکنیک ها و سوگیری های شناختی را که ابزار دشمن در جنگ شناختی است بشناسد. لذا آموزش سواد رسانه ای به عموم مردم یک اقدام کاملاً پدافندی است و ملت ما را از درون مقاوم می کند.

البته در مورد مسئولین کشور هم باید گفت آن ها باید اهمیت افکار عمومی و اقتناع آن را درک کنند. اینکه برنامه کلانی در کشور طراحی و پیاده سازی شود اما اذهان مردم به درستی در مورد آن اقناع نشده باشد، می تواند به کشور آسیب وارد کند. افزایش قیمت بنزین به خودی خود یک موضوع امنیتی نیست اما چنانچه در دوره قبل مشاهده شد مسئولین دولتی می توانند بی توجهی به افکار عمومی، پشت درهای بسته و بدون اقناع مردم تصمیم بگیرند و موضوع را به یک تهدید امنیتی تبدیل کرده و بستر را برای تحرک دشمن مهیا کنند.

رهبر معظم انقلاب در طول سالیان گذشته بر اهمیت این موضوع تأکید ویژه داشته اند. مثلاً در رخداد های سال ۸۸ و یاد باز دیدی که از نمایشگاه تخصصی وزارت دفاع در سال ۹۱ داشتند فرمودند: «جنگ آینده جنگ شناختی است». شمادر همین بیانات اخیر رهبر انقلاب در مورخ ۵ مهر ۱۴۰۰ هم تأکید ویژه ایشان مبنی بر اهمیت افکار عمومی، رسانه و ورود جوانان را می بینید که فرمودند: «در قبال حرکت گمراه کننده ای که از صد طرف به سمت ملت ایران سرازیر است و تأثیر گذاری بر افکار عمومی که یکی از هدف های بزرگ دشمنان ایران و اسلام و انقلاب اسلامی است و دچار ابهام نگه داشتن افکار و رها کردن اذهان مردم و بخصوص جوان ها، «حرکت تبیین» خنثی کننده ی توطئه ی دشمن است.» «جوان های عزیز خودتان را آماده کنید، به معنای واقعی کلمه خودتان را مجهز کنید و در میدان تبیین و افشاگری وارد بشوید.»

گفتگوی عماد با غلامرضا منتظری نایب رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی

تشکیل قرارگاه عملیاتی مقابله با جنگ شناختی با محوریت شورای عالی انقلاب فرهنگی

حاضر است در آن حوزه از تمام ظرفیت خود برای تحقق هدف استفاده کند. در دوران دفاع مقدس شرایط سختی برای مردم وجود داشت اما بینش، نگرش و باور جامعه بر این بود که این مسیر باید ادامه یابد و رزمندگان قانع شده بودند که برای دفاع از کشور باید از تمام هستی خود بگذرند چون ضرورت این امر در اندیشه امام خمینی (ره) احساس کرده بودند به همین دلیل میزان پایداری و استقامت جامعه در برابر سختی ها و مشکلات بیشتر بود. در واقع نوع نگاه مردم

که در موضوع تاب آوری مؤثر است؛ نوع نگاه و نگرش است چون بینش ها هستند که مسیر حرکت را مشخص می کنند. نکته دوم ضریب اغنا کنندگی است که اگر جامعه نسبت به یک حادثه، خبر و واقعه اغنا شود؛ به همان نسبت ضریب تاب آوری افزایش پیدا می کند اما اگر جامعه نسبت به یک موضوع قانع نشود؛ به همان نسبت ضریب استقامت و پایداری کاهش پیدا می کند و نکته سوم؛ احساس مسئولیت و ضرورت است. زمانی که جامعه نسبت به یک موضوعی احساس نیاز کند

فرهنگی مجلس شورای اسلامی با ویژه نامه عماد را ادامه می خوانید:
یکی از موضوعاتی که به نظر در شرایط فعلی ضرورت توسعه و پیشرفت جامعه است ارتقای تاب آوری ملی به ویژه در زیرساخت فرهنگی کشور است. تحلیل و ارزیابی شما از مقوله تاب آوری فرهنگی چیست؟!
فرهنگ یک مبحث تدریجی است که به صورت متناوب تغییر می کند و به همین دلیل به صورت تدریجی متحول می شود. اولین نکته

غلامرضا منتظری، نماینده مردم گرگان و آق قلا در مجلس و نایب رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی، ضمن اشاره به شاخص های افزایش تاب آوری جامعه در حوزه فرهنگی می گوید: برای مبارزه با جنگ نرم، باید یک قرارگاه عملیاتی با محوریت شورای عالی انقلاب فرهنگی تشکیل شود و در آن نقش هر وزارتخانه با توجه به فعالیت اش تعیین و ظرفیت های آن برای مقابله با تهدیدات نرم به کار گرفته شود. مشروح گفت و گوی نایب رئیس کمیسیون

جامعه‌یابان آوری و استقامت آن رابطه مستقیم دارد. در حادثه کربلا، وقتی از حضرت زینب (س) پرسیدند: کربلا چگونه دیدی؟ پاسخ می‌دهد چیزی جز زیبایی ندیدم. در ظاهر تشنگی، اسارت و از دست دادن عزیزان زیبا نیست اما نوع نگاه که همه این سختی‌ها را برای رضای خدا و پیامبر ببیند، این حوادث راز بیابا جلوه می‌دهد. مسائل اجتماعی نیز از این قاعده مستثنی نیست.

نکته چهارم میزان پالیندی متولیان و مسئولان از کلام تا عمل است. زمانی که مردم ببینند، مسئولان سخن از ساده‌زیستی در حوزه فرهنگ دارند و به آن عمل می‌کنند؛ تحمل آن برای جامعه هدف راحت‌تر می‌شود اما اگر تناقض وجود داشته باشد، جامعه نسبت به آن واکنش نشان می‌دهد و به راحتی نمی‌پذیرد. موضوعی که تاب‌آوری جامعه را تحت شعاع قرار می‌دهد، سوءاستفاده و کج‌روی برخی از افراد و مسئولان جامعه است که با شعار اعتدال، میان شعار و عمل آن‌ها انطباق وجود ندارد. بی‌عدالتی با ضریب بسیار زیاد تاب‌آوری جامعه را تحت شعاع قرار می‌دهد. اگر مسئولان در مسیر اعتدال و عدالت گام بردارند جامعه حاضر است هم همراه شود و هم مشکلات را تحمل کند اما زمانی که جلوه‌های بی‌عدالتی و تبعیض در جامعه احساس شود؛ استقامت و تاب‌آوری مردم کاهش پیدای می‌کند. نکته پنجم آموزش است چون حوزه فرهنگ رابطه معناداری با نوع آموزش جامعه دارد. نقش رسانه‌ها و وسایل ارتباط جمعی در تاب‌آوری فرهنگی بسیار بالاست. ما اگر نتوانیم از طریق رسانه‌ها ضرورت یک طرح را تبیین کنیم، به همان نسبت با اقبال بیشتری از سوی مردم جامعه مواجه می‌شویم اما اگر با استفاده از ظرفیت آموزشی نتوانیم اندیشه‌ها را با خودمان همراه کنیم؛ در مقام عمل تنها هستیم و جامعه در مواجهه با آن موضوع و مسئله همکاری نخواهد کرد.

به نظر شما اهمیت تاب‌آوری فرهنگی در نهادهای کشور تا چه میزان احساس شده است؟ کدام نهادها بیشترین سهم را در ارتقای تاب‌آوری فرهنگی به خود اختصاص داده‌اند؟

نمی‌توان همه دستگاه‌ها را برحسب یک معیار و تراز ارزیابی کرد. لذا پاسخ من به صورت تعدیلی از اقدامات است و نمی‌خواهم تلاش‌های شکل گرفته را نادیده بگیرم. معدل شکل گرفته در حد انتظار نیست و باید بیش از این تلاش کنیم. به خصوص دستگاه‌های حوزه آموزشی، دانشی، بینشی و فرهنگی در این زمینه نقش بسیاری دارند. از جمله این دستگاه‌ها می‌توان به وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت علوم و رسانه ملی اشاره کرد که با حوزه دانش و نگرش مردم ارتباط مستقیم دارند و نقش بیشتری را در همراهی مردم و افزایش ضریب تاب‌آوری

ایفا می‌کنند.

زمانی که حادثه‌ای در کشور اتفاق می‌افتد و با بحرانی مواجه می‌شویم؛ مانند سیل، زلزله و حوادث غیرمترقبه، شاهد عکس‌العمل‌های متفاوتی از سوی مردم جامعه هستیم. در بحران‌های اخیر، شاهد بودیم که حرکت تیم‌های خیرخواهانه و سیل مهربانی مردم، درس‌های مختلفی را به همراه داشت و انعکاس این رویدادها، نقش تعیین

استانداران حضور دارند.

بخش دیگر فرهنگ، فرهنگ تخصصی است مانند فرهنگ حاکم بر آموزش و پرورش و وزارت علوم، که در این نوع فرهنگ، بقیه سازمان‌ها سهیم نیستند و کار کاملاً تخصصی است. به تعبیر مقام معظم رهبری، زمانی که فرهنگ عمومی اصلاح شود؛ جامعه اصلاح خواهد شد. اگر ما به دنبال این مسئله هستیم و بخواهیم استقامت جامعه را در محورهای

اگر عدالت را احساس کنند در شرایط مختلف با مسئولان همراه و همدل هستند. جامعه مانند زمین ترک خورده‌ای است که تشنه عدالت است و به تعبیر امام علی (ع)، اگر عدالت به درستی جاری شود؛ زمین‌ها سیراب خواهد شد و عدالت نقش بسیار مهمی در تحریک پذیری مردم دارد.

جنس جنگ نرم، ایجاب می‌کند برای مقابله با آن از سلاحی همچون با خود استفاده

66

ما نمی‌توانیم هزار گاهی پرچم مبارزه با جنگ نرم را بالا ببریم و در مواقعی هم در این حوزه غفلت کنیم. با این رویکرد به جایی نمی‌رسیم. برای مبارزه با جنگ نرم، باید یک قرارگاه عملیاتی با محوریت شورای عالی انقلاب فرهنگی تشکیل دهیم که نقش هر کدام از وزارتخانه‌ها با توجه به قلمرو و مأموریتش تعیین شود و ظرفیت آن مجموعه برای مقابله با تهدیدات جنگ نرم بکار گرفته شود

مختلف افزایش دهیم؛ باید از فرهنگ عمومی شروع کنیم.

ارزیابی و تحلیل شما از موضوع جنگ شناختی که از طریق ابزار رسانه و فرهنگ علیه ملت ایران تمهیدات شده چیست و چگونه می‌توان در برابر تهاجمات فرهنگی دشمن مقاومت کرد؟

یک بخش جنگ شناختی و اعتقادی، جنگ نرم است که از طریق فضای مجازی بیشتر اتفاق می‌افتد. خصوصیات جنگ نرم، بر همگان روشن و آشکار است چون تهاجم فرهنگی و جنگ نرم، محدوده جغرافیایی خاصی ندارد. مجروحان و کشته‌های آن خیلی دیده نمی‌شود و به تدریج سقوط جامعه اتفاق می‌افتد. جنگ سخت دارای پزشک و دارو است اما در جنگ نرم، پزشکی مشخصی وجود ندارد. در جنگ نرم، پزشکی متخصص کم داریم و بیمارستان مجهز در دسترس همگان وجود ندارد. فضای مجازی که به تعبیر مقام معظم رهبری رها شده است؛ باید مدیریت شود. البته خود فضای مجازی ارزشمند است و باید از این ظرفیت به عنوان یک ابزار کنترلی و آگاه‌سازی، به خوبی استفاده کنیم.

از دیدگاه شما، مهمترین آسیب‌بخش فرهنگی ما که تاب‌آوری را نشان گرفته، چیست؟

تبعیض و بی‌عدالتی که در بالا به آن اشاره شد؛ به باورهای مردم آسیب می‌زند و ضریب استقامت و پایداری را کاهش می‌دهد. تجربه دفاع مقدس و مدافعان حرم نشان داد مردم

کنیم. جنگ نرم را نمی‌توان با ابزار نظامی پاسخ داد و افرادی که می‌خواهند ایفاگر مبارزه در جنگ نرم باشند، باید شناخت و مهارت لازم را کسب کنند. شرط دوم آماده شدن امکانات و الزامات این نقش آفرینی در جنگ نرم است.

شرط سوم آن است که هر کدام از نهادها و سازمان‌های فرهنگی و رسانه‌ای، برای مقابله متناسب با آسیب‌ها و تهدیدات، سناریو و نقش عملیاتی داشته باشند.

ما نمی‌توانیم هزار گاهی پرچم مبارزه با جنگ نرم را بالا ببریم و در مواقعی هم در این حوزه غفلت کنیم. با این رویکرد به جایی نمی‌رسیم. برای مبارزه با جنگ نرم، باید یک قرارگاه عملیاتی با محوریت شورای عالی انقلاب فرهنگی تشکیل دهیم که نقش هر کدام از وزارتخانه‌ها با توجه به قلمرو و مأموریتش تعیین شود و ظرفیت آن مجموعه برای مقابله با تهدیدات جنگ نرم بکار گرفته شود. در این شرایط باید هر کدام از نهادها و سازمان‌های دولتی، متناسب با وضعیت و استراتژی دشمن، یک نقشه راه تعریف کنند تا در مبارزه نرم متغیر نباشند. به عبارتی دیگر نباید منتظر ماند تا اقدامی علیه کشورمان اتفاق بیفتد باید همراه با نقشه راه فعال باشیم تا تاب‌آوری جامعه در شرایط بحران افزایش یابد.

از اینکه در این مصاحبه شرکت کردید سپاسگزارم

من هم برای مجموعه پدافند غیرعامل آرزوی توفیق دارم

پدافند شناختی

کتاب

شیوع کرونا و دغدغه جنگ‌های بیولوژیک در آینده بشریت

جنگ بیولوژیک، لازم است ساختار پویا و هوشمندی بر معادلات علمی و پزشکی کشور مسلط باشد. فقدان یک برنامه جامع ملی و ساختار سازمانی یکپارچه برای مقابله با تهدیدات جنگ‌های مدرن در ضعف سطوح بالاتر سیستم پزشکی و بهداشتی و همچنین فقدان سیستم آموزشی برای پرسنل مراقبت‌های بهداشتی مابه‌ویژه پزشکان و پرستاران و فقدان متخصص تجهیزات و امکانات برای مقابله با تهدیدهای جدید و کاهش آسیب‌پذیری برای مقابله با تهدیدهای جدید، به‌ویژه تهدید جنگ بیولوژیک، معضلات اصلی مادر مواجهه با این نبرد محسوب می‌شود.

امکان تولید و انتشار ویروس‌های مشابه کوید-۱۹ وجود دارد

اگر فرض کنیم که کوید-۱۹، ماهیتی دست‌ساز آزمایشگاهی داشته باشد، باید بگوییم که با توجه به ساختار ژنتیکی منحصر به فرد کرونا ویروس‌ها و همچنین توانایی آنها در تولید مثل و انتشار آسان، ظهور بیماری‌هایی از این دست در آینده نیز محتمل به نظر می‌رسد. همه‌گیری اخیر کوید-۱۹، علاوه بر پیامدهای منفی اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، ورزشی و مذهبی، چالش‌های زیادی را برای بخش

برابر آنها اهمیت فوق‌العاده‌ای پیدا کرده است. در این میان، پدافند غیرعامل به عنوان یک راهبرد صلح‌آمیز و پیشگیرانه بدون هیچ گونه جنگی قادر است نه تنها چشم‌انداز جنگ‌های جدید به ویژه جنگ‌های بیولوژیک را زیر نظر داشته باشد بلکه می‌تواند زیرساخت‌های لازم را برای مقاومت در برابر این نوع تهدیدات ایجاد کند.

در حوزه جنگ بیولوژیک، لازم است مدیریت بحران را در لایه‌ها و مراحل مختلفی به تصویر بکشیم. اگر مدیریت بحران را در چهار مرحله پیشگیری و کاهش، آمادگی، پاسخ و بازایی با توسعه فناوری‌های جدید در زیست‌شناسی، پزشکی، رایانه و شبکه‌های ارتباطی طبقه‌بندی کنیم، می‌توانیم توانایی پدافند غیرعامل خود را برای کاهش تأثیرات مخرب آن افزایش دهیم. در این معادله، نه تنها روش‌ها، بلکه ساختارهای موجود باید مورد بازبینی و دقت قرار گیرد. در مواجهه با

ساخته و به صورت ناخواسته در یک محیط منتشر شود! همچنین با ویروس‌های ترکیبی و دست‌سازی مواجه هستیم که به صورت عمدانه از سوی سازندگان آن و با هدف نابودی بشریت انتشار می‌یابد.

درفرن بیستم، محوریت جنگ بیولوژیک بر اساس توانایی کشورها در تولید یا انباشت سلاح‌های شیمیایی سنجیده می‌شد و پارامترهای دیگر عملاً در حاشیه قرار داشتند. متناظر با همین موضوع، کنوانسیون بین‌المللی منع جنگ افزارهای شیمیایی مصوب سال ۱۹۷۲ هرگونه تولید و انبار جنگ افزارهای بیولوژیک را ممنوع کرد. ۱۷۱ کشور تا فوریه سال ۲۰۱۵ این کنوانسیون را پذیرفته و امضا کرده‌اند. اما با تنوع و تکثیر نمادها و مصادیق جنگ بیولوژیک در قرن بیست و یکم، ضرورت استفاده از فناوری‌های نوین در مدیریت بحران در

سعید سبحانی

تحقیقات همچنان در خصوص ماهیت ویروس کوید-۱۹ و مصدر شیوع آن ادامه دارد. فارغ از هر نتیجه‌ای که در این باره حاصل شود، بشریت طی حدود دو سال اخیر شاهد یک "تهدید فراگیر" علیه موجودیت خود بوده است. تعداد قربانیان رسمی کوید-۱۹ در جهان به نزدیک ۵ میلیون نفر رسیده و پیش‌بینی می‌شود این روند همچنان با شیبی ملایم تر ادامه داشته باشد. شیوع گسترده کرونا در سرتاسر جهان، بشریت را به درک جامع‌تری نسبت به جنگ بیولوژیک رسانده است. اینکه یک تهدید بیولوژیک چگونه می‌تواند به اندازه چندین سلاح هسته‌ای عمل کند و تعداد زیادی از انسان‌های روی کره زمین را از بین ببرد، آن هم در شرایطی که هویت و ماهیت واقعی خود را پنهان سازد!

جنگ بیولوژیک در یک تعریف کلی، به مفهوم استفاده هدفمند از عوامل بیولوژیک، اعم از باکتری‌ها، ویروس‌ها، تک یا خته‌ها، قارچ‌ها، حشرات و انگل‌ها یا فراورده‌های آنها مانند توکسین‌ها به منظور کشتن یا ناتوان کردن انسان‌ها، جانوران یا گیاهان است. تا کنون حدود ۱۲۰۰ عامل زیستی که بالقوه می‌توانند به عنوان جنگ افزار زیستی استفاده شوند مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. بسیاری از آنها در محیط زیست طبیعی که آب، خاک و جانوران حضور دارند به فراوانی یافت می‌شوند. دامنه عوارض این عوامل از آلرژی‌های خفیف تا مرگ‌افرامی گیرد. دستکاری ژنتیکی می‌تواند میزان کشندگی یا ناتوان‌سازی این عوامل را بیشتر و درمان آنها را سخت‌تر و پیشگیری از آنها را غیرممکن سازد. در این معادله، ما با ویروس‌های دست‌ساز رویه‌رو هستیم که می‌تواند در محیط آزمایشگاهی

“

جنگ بیولوژیک در یک تعریف کلی، به مفهوم استفاده هدفمند از عوامل بیولوژیک، اعم از باکتری‌ها، ویروس‌ها، تک یا خته‌ها، قارچ‌ها، حشرات و انگل‌ها یا فراورده‌های آنها مانند توکسین‌ها به منظور کشتن یا ناتوان کردن انسان‌ها، جانوران یا گیاهان است

نتیجه‌گیری از شیوع گسترده کوید-۱۹ در جهان این است که در هزاره سوم ما باید خود را برای دفاع بیولوژیک آماده کنیم

پدافند زیستی

عکس

واگیردار را ضروری می‌داند. نتیجه‌گیری ما از شیوع گسترده کوید-۱۹ در جهان این است که در هزاره سوم ما باید خود را برای دفاع بیولوژیک آماده کنیم. توانمندسازی کشور احتمالاً بهترین راه مقابله با چنین بحران‌هایی است. در علوم پزشکی، پیشگیری همیشه در اولویت بوده است. بدیهی است که

مراقبت‌های بهداشتی ایجاد کرده است؛ افزایش نیاز به کادر پزشکی، افزایش هزینه تجهیزات پیشگیری و حفاظت شخصی، هزینه تشخیص و درمان بیماران، نیاز به تخت‌های بیشتر و تخت‌های تهویه شده و افزایش میزان مرگ و میر در جامعه. حتی ادامه این روند می‌تواند هزینه‌های جبران‌ناپذیری را به دولت‌ها و ملت‌ها تحمیل کند. سازمان بهداشت جهانی اطمینان از بالاترین سطح سلامت، عدالت در بخش بهداشت، کاهش خطر عوامل مرتبط با سلامت و به ویژه توسعه زیرساخت‌های لازم برای ریشه‌کنی بیماری‌های

سرمايه يك کشور منابع انسانی آن است و حفاظت از سلامت جسم و روح افراد آن جامعه مهمترین استراتژی هر کشوری است. در جمهوری اسلامی ایران، علاوه بر سازمان‌های نظامی سازمان‌های غیرنظامی نیز مسئول مدیریت بحران بیوتروریسم در قالب پدافند غیرعامل هستند. در همین حال، سیستم مراقبت‌های بهداشتی نقش مهمی در مدیریت چنین بحران‌هایی ایفا می‌کند. بنابراین، نمی‌توان در عصر کنونی زندگی کرد و تهدیدات بیولوژیک دشمنان بشریت را نادیده انگاشت. جهت پیروزی در این نبرد، لازم است علاوه بر اطلاع کافی از ماهیت و اجزای جنگ‌های بیولوژیک و رصد دقیق آنها و آینده پژوهی موثر در قبال تهدیدات دست‌ساز از جمله دستکاری‌های آزمایشگاهی و ژنتیکی با هدف پخش و شیوع بیماری‌های گسترده و جمعی، تصمیمات و اقدامات پیشگیرانه و موثر را در این حوزه تعریف و به کار گرفت. منطقی است که انسان مدرن سعی کند راهی برای مقابله با بلا یا با استفاده از فناوری‌های جدید بیابد و کشور و مردم خود را از مرگ و نابودی نجات دهد یا حداقل خسارت را کاهش دهد. در این راستا، با افزایش بودجه و تقویت سیستم، ارتقای تخصصی دانش مدیران اجرایی در زمینه مدیریت پدافند غیرعامل، آموزش و آگاهی مردم و به ویژه آمادگی سیستم بهداشت و درمان از نظر پیشگیری، تشخیص و تجهیزات درمانی، باید سطح توانایی مردم را جهت مواجهه با هرگونه خطر مشابه در آینده افزایش دهیم.

گفتگوی عماد با سردار علی مهدی پور جانشین قرارگاه پدافند زیستی کشور

درس ها و عبرت های کرونا در مسیر بازسازی ساختار دفاع زیستی

برخی از کشورهای همسایه نیز از ظرفیت های بهداشتی - درمانی ضعیفی برخوردارند. خود آن کشورها با بعضی از کشورها مجاور هستند که بیماری های واگیردار در آنها شیوع بیشتری دارد. از این گذشته کشور ما کشوری گردشگری پذیر است و ظرفیت های توریستی - زیارتی زیادی دارد. این بدان معنی است که سالانه شاهد حجم بالا و میلیونی از تبادلات جمعیتی هستیم. همچنین محصولات مختلف کشاورزی و دامی از جمله انواع بذرها در برهه های مختلف به وفور وارد کشور شده است. منظور از مرزبانی زیستی در واقع حفاظت و حراست از ذخایر زیستی و ژنتیکی کشور در مقابل با تهدیدات زیستی حتی در حوزه علمی است. بخشی از این ظرفیت ها ممکن است به نگهداشت درست مرتبط شود که چطور یک ذخیره ژنتیکی را در محل و شرایط مناسب نگهداری کنیم. بخشی به نحوه ورود و خروج اقلام مختلف در حوزه زیستی مرتبط می شود. مجموع اینها باعث شد سازمان پدافند غیرعامل کشور آئین نامه اجرایی مرزبانی زیستی را با دستگاه های مختلف کشور تدوین کرده و توسط کمیته دائمی پدافند غیرعامل تصویب و جهت اجرا ابلاغ کند.

آیین نامه های ابلاغی تا چه حد رنگ عملیاتی شدن به خود گرفته است؟

در عمل خیلی پیش نرفت. شاید بهتر باشد

شبکه آزمایشگاهی قوی هستیم که باید حوزه سلامت و کشاورزی، دام و شیلات، آب، محیط زیست و حوزه غذا و دارو و اقلیم را تحت پوشش خود درآورد. این زیرساخت ها باید توانایی پیش بینی سناریوهای مختلف را داشته باشند. در کنار آن باید بتوانیم در سطوح علمی، منطقه ای، استانی و شهرستانی و دستگاهی، آموزش ها، مانور ها و تمرین های مختلفی را طرح ریزی و عملیاتی کنیم. به ویژه در حوزه فرهنگ سازی، اطلاع رسانی و آرامش بخشی جامعه در مواجهه با تهدیدات زیستی باید بازنگری اساسی شود. باید با تعریف راه های اطلاع رسانی مطمئن از انتشار فیک نیوزها جلوگیری کنیم. آموزش در این زمینه به ویژه برای نسل جوان برای آمادگی آنها در مواجهه با تهدیدات مشابه حائز اهمیت است که باید در این زمینه از ظرفیت آموزش و پرورش و فضای دانشگاهی کشور به بهترین نحوه بهره برداری کنیم.

کرونا بیشتر از گذشته اهمیت مرزبانی زیستی را مشخص کرد. سازمان پدافند غیرعامل و قرارگاه پدافند زیستی اقداماتی را در حوزه پدافند زیستی انجام داده اند. این اقدامات را تشریح کنید و بفرمایید تا چه اندازه عملیاتی شده است؟

یکی از ارزیابی های ما در گذشته این بود که باید به مرزبانی زیستی کشور توجه شود. کشور ما با چندین کشور، مرز مشترک دارد.

کرونا شکل همه چیز را در دنیا تغییر داد از تبادلات مالی گرفته تا ورزش. پول نقد عملاً از چرخه اقتصاد خارج شد. فعالیت های هنری، سینما و تئاتر دچار اختلال شد. اگر از تجارب کرونا خوب استفاده کنیم اگر در آینده بحرانی مانند کرونا را تجربه کنیم می دانیم که باید راهبردی را در پیش بگیریم که حتی برای تغییر رفتار، فرهنگ و نگاه در ابعاد جامعه و فعالیت های اجتماعی هم برنامه داشته باشیم.

باتوجه به تجاربی که از بحران کرونا کسب کردید آیا ساختار پدافند زیستی کشور نیازمند تغییراتی است؟ اگر اینطور است چه تغییراتی به نظر شما باید اعمال شود؟

بله! حتماً. ساختار پدافند زیستی کشور باید مورد آسیب شناسی قرار گرفته و هم در سطح ملی، هم استانی و شهرستانی و هم دستگاهی مورد بازنگری قرار گیرد و متناسب با نوع پیش بینی ها باید این ساختار بازآرایی شود. ساختار براساس استراتژی باید مورد بازنگری قرار بگیرد و استراتژی مقابل با یک تهدید زیستی باید هدف گذاری شود. در این ساختار ما باید چرخه پدافند زیستی را به روز رسانی کنیم. مباحث مرتبط با دیده بانی زیستی و مباحث مرتبط با حوزه مصون سازی و حوزه فرماندهی و مدیریت یک تهدید. باید در زمینه زیرساخت های مناسب با تهدید زیستی کشور را به روز رسانی کنیم. نیازمند

سردار علی مهدی پور، جانشین قرارگاه پدافند زیستی می گوید: کرونا به ما نشان داد هرمدیری نمی تواند فرمانده بحران باشد و بنابراین نیازمند تربیت فرماندهانی برای مواقع بحران هستیم. مشروح گفت و گوی وی با نشریه عماد را در ادامه می خوانید:

سردار به عنوان سوال نخست! اساساً قرارگاه پدافند زیستی، چه ماموریت ها و وظایفی را بر عهده دارد؟

تعیین سیاست های کلی مدیریت بحران هادر حوزه های مختلف زیستی یکی از اساسی ترین وظایف این قرارگاه است. همچنین شناسایی نقاط ضعف و آسیب پذیری های حوزه های زیستی کشور با همکاری و تعامل دستگاه های مرتبط، بر عهده ماست.

همچنین ما وظیفه داریم سناریوهای محتمل حوادث بحران های زیستی را تبیین و پیش بینی کنیم. هماهنگی لازم در جهت پایش تهدیدات، تهیه دستورالعمل هشدار سریع، هماهنگی در جهت شناسایی منطقه آلوده و ایجاد محدودیت تردد و اعمال شرایط قرنطینه نیز از دیگر عمده وظایف قرارگاه پدافند زیستی کشور است.

به نظر می رسد یکی از علومی که در مواجهه با بحران آینده به ما کمک خواهد کرد بحث آینده پژوهی است. به نظر شما بحران های آینده ای که از نظر مسائل زیستی ممکن است برای کشور به وجود بیاید چه شکل و شمایی خواهد داشت؟ آیا ممکن است به عنوان یک حربه و تهدید نووریستی استفاده شود باید چه کنیم که آماده باشیم؟

بشریت اگر از آنفلوآنزای اسپانیایی تجربه درستی گرفته بود نباید در پاندمی کرونا اینگونه آسیب می دید. متأسفانه ما به مرور زمان یکسری از موارد را فراموش می کنیم و این سبب می شود تا دو مرتبه درگیر بحرانی مشابه شویم. در بحث پاندمی کرونا نکته بسیار مهم این است که ما باید یک آسیب شناسی جدی از بیماری داشته باشیم. باید بدانیم این آسیب شناسی در چه زمینه هایی باید صورت بگیرد. یک بخش در حوزه بیماری و ویروس و چرایی و سویه های مختلف آن است. بخش دیگر در حوزه راهبری و فرماندهی مقابله با بیماری است. آن هم باید مورد بررسی قرار گیرد. در زمینه آموزش و در حوزه زیرساخت ها و تجهیزات نیز باید آسیب شناسی صورت گیرد. پیامدهای ناشی از بیماری و اینکه چه حوزه هایی از جمله حوزه امنیتی، اقتصادی، سیاسی، ورزشی و هنری و... را درگیر کرده است نیز نیازمند بررسی است. اگر این آسیب شناسی ها به درستی انجام نشود بحران ناشی از تهدیدات زیستی ممکن است در آینده تجربه شود. اما با استفاده از این آسیب شناسی ها می توانیم کسب نتایج و اصلاح فرایندها و الگوها آینده پیش رویمان را متفاوت بسازیم.

بهداشت نشان داد در عمل نتوانسته راهبر سلامت دنیا باشد. تاخیرهایی داشت که البته ممکن است بحث‌های سیاسی پشت آن باشد. هنوز هم بسیاری معتقدند سازمان بهداشت جهانی با سیاسی کاری اعلام پاندمی را عقب انداخت و نتوانست پیشدستانه به کشورهای دنیا هشدارهای لازم را بدهد تا مدیریت در حوزه واکنس و تجهیزات

بهداشت فردی انجام شود. حتی در حوزه درمان هم خوب عمل نکرد. در عمل خیلی از نشریه‌های معتبر دنیا محلی برای کسب و تجارت شدند. این یکی دیگر از چالش‌ها بود. از این رو اصلاح، بازمهندسی و بازنگری در سازوکار همکاری با نهادهای بین‌المللی نیز ضروری به نظر می‌رسد. از شیوه همکاری گرفته تا در اختیار قرار دادن اطلاعات.

در بحث به خطر افتادن مباحث زیستی و ذخایر ژنتیکی، قرارگاه پدافند زیستی کشور چه راهبردی را در دستور کار قرار داده است؟

در سال ۹۶ اتفاقی که افتاد دستورالعمل صیانت از ذخایر ژنتیکی ابلاغ شد. بعد از سال ۹۸ با فرامین مقام معظم رهبری و درخواست شورای عالی امنیت ملی، سازمان پدافند غیرعامل کشور به عنوان عضوی از تیم نظارت بر قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور، قوانین در این حوزه را مورد ارزیابی مجدد قرار داد. کار از زمین‌دنی انجام شد که در آن وظایف نظارتی دستگاه‌های مختلف برای حفاظت و صیانت از ذخایر از زمین‌دنی ژنتیکی مورد بازمهندسی قرار گرفت.

شعار اسمال ستاد نکوداشت پدافند غیرعامل «پدافند غیرعامل، ایران پایدار» است. از نظر شما ایران پایدار از نظر پدافند زیستی چه ویژگی‌هایی دارد؟

ایران پایدار ایرانی است که بتواند در حوزه پدافند زیستی به خوبی دیده‌بانی زیستی را

را نشان می‌دهد. همچنان درمان محوری مناسب است که همین امر چالش‌های زیادی را برای کشور ایجاد کرده است.

به نظر شما آیا ستاد ملی کرونا توانست از ظرفیت‌های کشور در حوزه‌های مختلف به نحو شایسته بهره‌برد؟

به نظر بنده آنطور که باید نتوانست. بسیاری از گروه‌های تخصصی عمل خارج از ستاد قرار گرفتند. سازمان نظام پزشکی و ظرفیت‌هایی که در این حوزه هستند. سازمان نظام روانشناسی، انجمن‌ها و سندیکا‌های صنفی سازمان‌هایی هستند که میشد از آنها برای مدیریت مقابله با کرونا استفاده کرد که در عمل نقشی بازی نکردند. حوزه‌های آموزشی متعدد و ظرفیت‌هایی داریم که می‌شد از آنها استفاده کرد. می‌توانستیم از ظرفیت متخصصان ایرانی داخل و خارج از کشور استفاده کنیم که عمل برنامه‌های برای آن نداشتیم.

به نظر شما مهم‌ترین درس و تجربه‌ای که از بحران کرونا گرفتیم چه بود؟

کرونانشان داد در بسیاری از حوزه‌ها دچار کمبود و خلاه هستیم و به آن توجه نکردیم. قوانین مان به روز نیستند و بسیاری از ساختارها در برابر چنین تهدیداتی پاسخگو نیست. همچنین آموزش‌ها و حتی تجهیز آتمان نیازمند بازنگری

۶۶

بشریت اگر از آنفلوآنزای اسپانیایی تجربه درستی گرفته بود نباید در پاندمی کرونا اینگونه آسیب می‌دید

اگر از تجارب کرونا خوب استفاده نکنیم در آینده نیز بحرانی مانند کرونا را تجربه خواهیم کرد

ساختار پدافند زیستی کشور باید مورد آسیب‌شناسی قرار گرفته و هم در سطح ملی، هم استانی و شهرستانی و هم دستگاهی مورد بازنگری قرار گیرد

هستند. حتی ساخت و سازهای بهداشتی و درمانی و شبکه‌سازی‌ها باید بازمهندسی شوند. ارتباط بین حوزه سلامت و سایر دستگاه‌ها باید تقویت و فرماندهان دوران بحران تربیت شوند. کرونا به ما نشان داد هرمدیری نمی‌تواند فرمانده بحران باشد و نیازمند تربیت فرماندهان برای مواقع بحران هستیم. آموختیم چشم و گوش بسته از سازمان‌های بین‌المللی پیروی نکنیم. باید آنقدر ساختار و نظام‌ها ایمان را قوی کنیم که اگر توصیه‌های سازمان‌های جهانی توسط مراجع علمی داخلی تایید شد آن را بپذیریم و در غیر این صورت آن اقدامی را که به مصلحت کشوری دانیم، انجام دهیم. سازمان جهانی

اینطور بگویم که مرزبانی زیستی اهمیت و جایگاهش برای بعضی از دستگاه‌های اجرایی درک نشده است. در حالی که مقررات بین‌المللی در این زمینه داریم. یعنی خارج از مباحث مرزبانی زیستی کشور ما مقررات بین‌المللی سلامت داریم. این یعنی باید ظرفیت‌هایی ایجاد کنیم که مشخص شود در زمینه‌های انسان، دام و کشاورزی وقتی که تهدیدی از کشور را هدف گرفته است چه کارها و فرایندهایی باید طی شود. نه تنها به مرزبانی زیستی بلکه به قوانین بین‌المللی هم خیلی توجه نشد. نکته مهم دیگر خلاه یک فرمانده بود. نکته کلیدی این بود که مثلاً وزارت بهداشت می‌خواهد مرزبانی زیستی و مقررات بین‌المللی را اجرا کند اما این کار بدون همکاری با سایر دستگاه‌های امکان‌پذیر نیست. خیلی از دستگاه‌ها ممکن است تبعیت نکنند. بنابراین یک فرماندهی در حوزه مرزبانی زیستی نیاز داریم تا هماهنگی را بین دستگاه‌ها ایجاد کند. به نظر من یکی از دلایل عدم اجرای درست مرزبانی زیستی همین عدم وجود فرماندهی است. همین‌الان هم که نزدیک به دو سال از کرونا می‌گذرد ما همچنان در این موضوع ضعف داریم.

متولی مراکز هشدار کدام نهاد است. وزارت بهداشت است یا سازمان پدافند غیرعامل کشور یا باید سازمان دیگری تشکیل شود؟

CDC مرکز کنترل و پیشگیری از بیماری کنترل و مدیریت بیماری هاست. این مرکز نیازمند دیده‌بانی قوی است. در کشور ما ساختاری با چنین مشخصاتی وجود ندارد. یک مرکز مدیریت بیمارهای و گیر داریم که به آن CDC می‌گویند ولی ویژگی‌های آن را ندارد. یک مرکز CDC باید تمام حوزه‌های دیگر را همچون آب، دام و کشاورزی را باید پوشش بدهد. حوزه‌های بیماری‌های غیر واگیر و حتی حوزه‌های بیماری‌های روحی و روانی را هم باید پوشش بدهد. برداشت من این است که باید یک مرکز CDC جامع در کشور شکل بگیرد. حتی اگر لازم است به صورت سازمانی کاملاً مستقل باشد که بتواند ارتباطی بین دستگاه‌های متولی برقرار کند و آنها را در حوزه دیده‌بانی زیستی و قدرت تشخیص تقویت کند.

شما عملکرد ستاد ملی کرونا را چطور ارزیابی می‌کنید؟

در این موضوع حرف بسیار است. ستاد ملی کرونا بعد از نزدیک به ۲ سال نیازمند بازمهندسی در ساختار، استراتژی و اعضا است. نکته مهم این است که ستاد ملی کرونا باید به این موضوع به چشم یک تهدید حوزه زیستی و امنیتی نگاه کند تا بتواند جامع‌نگری داشته باشد. وقتی به گذشته نگاه می‌کنیم این جامعیت را در تصمیم‌گیری‌های این ستاد نمی‌بینیم. فرایندها پیش‌دستانه و تهاجم به بیماری نیست. فرایندها رویکرد منفعلانه

گفت‌گوی عماد با شهر یاری
رئیس کمیسیون بهداشت و درمان مجلس شورای اسلامی

بازسازی ساختار دفاع زیستی کشور در برنامه هفتم توسعه

حسینعلی شهریاری نماینده مردم زاهدان از استان سیستان و بلوچستان در دوره هفتم، هشتم، نهم و دهم و یازدهم مجلس شورای اسلامی است که ریاست کمیسیون بهداشت و درمان مجلس شورای اسلامی را برعهده دارد. برای تبیین سیاست‌های پدافند غیرعامل در حوزه بهداشت و درمان و لزوم توجه به اهمیت پدافند زیستی به سراغ این نماینده مجلس شورای اسلامی رفتیم که مشروح گفت‌وگوی عماد با رئیس کمیسیون امنیت بهداشت و درمان مجلس را در ادامه می‌خوانید:

ساختار دفاع زیستی کشور چقدر در برابر حملات بیولوژیک و همه‌گیری ویروسی مقاوم است؟ وجهه مقوله‌های پیشگیری، هشدار و تشخیص در این ساختار چه جایگاهی دارد؟ برای ارتقای ساختار تشخیص به عنوان گلوگاه پدافند زیستی چه راهکاری پیشنهاد می‌دهید؟

ما کشوری هستیم که همواره در برابر تهدیدات زیستی قرار داریم و باید برای مقابله با این تهدیدات استراتژی‌های

متناسب وضع کنیم. یکی از دلایلی که خیلی موفق نبودیم؛ بی‌توجهی و غفلت مسئولان به موضوع پدافند غیرعامل در حوزه زیستی است. ویروسی مانند کرونا دنیا را به راحتی دچار مخاطره می‌کند و کشورهایی که در مرحله پیشگیری و افزایش تاب‌آوری زیستی برنامه هدفمند دارند؛ راحت‌تر از این بحران عبور می‌کنند. کشور ما هم همواره در طول تاریخ بعد از انقلاب اسلامی در معرض بیوتروریسم بوده که باید متناسب با این حملات، استراتژی‌های پدافندی خودمان را فعال کنیم.

در موضوع حملات ویروسی، اگر در مرحله پیشگیری نتوانیم بحران را کنترل کنیم، در مرحله درمان باید توان مقابله با این نوع حملات را داشته باشیم. ما در زمان جنگ هم بمباران‌های شیمیایی را تجربه کردیم که رزمندگان زیادی را درگیر کرد و مشکلاتی برای سلامت جامعه به وجود آورد پس باید برای مقابله با این نوع حملات زیستی برنامه عملیاتی داشته باشیم و برای کنترل بحران‌های زیستی سرمایه‌گذاری کنیم. زیرساخت‌های درمانی کشور باید

زیرساخت‌های لازم را برای مقابله با هرگونه تهدید پیش‌بینی نشده‌ای داشته باشند. آمادگی در برابر تهدیدات زیستی و مقابله با حملات ویروسی یکی از نیازهای اساسی کشور است که در قانون برنامه هفتم توسعه باید به صورت جدی‌تر به این موضوع پرداخته شود. بسیاری از مسئولان هنوز به بیوتروریسم و حملات ویروسی باور ندارند که این یک معضل جدی است و باید ضرورت توجه به حملات زیستی به یک باور در میان مسئولان کشور تبدیل شود.

متأسفانه اتفاق ناگواری که در اوج اپیدمی کرونا افتاد این بود که ریاست ستاد مقابله با کرونا در دولت قبل، به دست کسی بود که در موضوعات حساس زیستی غفلت‌هایی داشت و به موضوع همه‌گیری کرونا باور قلبی نداشت و یا نسبت به این بحران بی‌توجهی می‌کرد. از جمله غفلت‌های ستاد ملی مقابله با کرونا، عدم حضور سازمان‌ها و ارگان‌هایی بود که حضورشان در ستاد کرونا ضرورت داشت مثلاً عدم حضور نماینده‌ای از سازمان پدافند غیرعامل کشور به عنوان یک نهاد حاکمیتی در جلسات ستاد کرونا کاملاً مشهود بود حتی رئیس جمهور قبل بدون توجه به نظرات کارشناسان، تصمیمات شخصی برای مقابله با این ویروس ناشناخته اتخاذ می‌کرد که نتیجه آن موج‌های گسترده کرونا در کشور بود.

به نظر شما دلایل حذف سازمان پدافند غیرعامل کشور از چرخه مدیریت و کنترل ویروس کرونا چه بود و عدم حضور این سازمان در جلسات ستاد ملی کرونا چه مخاطراتی به همراه داشت؟

کرونا یک پاندمی پیش‌بینی نشده‌است که اگر حضور مسئولان سازمان پدافند غیرعامل

کشور در جلسات ستاد کرونا برنامه‌ریزی شده بود، به کنترل این پاندمی کمک زیادی می‌کرد چون بنابر سیاست‌های پدافندی برای مقابله با هر نوع ویروسی باید به استراتژی‌های پیشگیرانه توجه بیشتری شود و مسئولان وقت نسبت به این موضوع کوتاهی کردند. هزینه درمان بسیار سرسام‌آور است و در جنگ زیستی نمی‌تواند به کنترل پاندمی کمک کند. دولت سیزدهم باید نسبت به این موضوع حساس، توجه بیشتری کند و حضور مسئولان سازمان پدافند غیرعامل کشور در جلسات ستاد ملی مقابله با کرونا را تصویب کند تا گرفتار موج‌های بعدی و جهش یافته ویروس نشویم.

مسئولان نظام بهداشت و درمان کشور تا چه میزان به موضوع پدافند زیستی توجه دارند و آیا جایگاه پدافند زیستی به عنوان موضوع پدافندی و پیشگیرانه در کشور تبیین شده است؟

مسئولان بهداشت و درمان کشور نسبت به پدافند زیستی در حرف اعتقاد دارند اما در عمل اتفاق خاصی نیفتاده است. در استانداری‌های کشور یک مسئول و نماینده از سازمان پدافند غیرعامل کشور حضور دارد که برای اجرای پروژه‌های بزرگ نظر تخصصی آن‌ها اعمال می‌شود. در زمینه بهداشت و درمان هم در برخی بیمارستان‌ها به استراتژی‌های پدافندی توجه می‌شود اما بیشتر جنبه نمادین دارد و افرادی که در این موضوع اظهار نظر می‌کنند خیلی نسبت به پدافند زیستی شناخت و آگاهی ندارند. به اعتقاد بنده در موضوع پدافند زیستی ما به آموزش‌های گسترده‌تری نیاز داریم تا به اهداف مدنظرمان برسیم باید یک رشته دانشگاهی در زمینه پدافند زیستی فعال شود که فارغ‌التحصیلان آن بصورت تخصصی روی مقابله با تهدیدات زیستی کار کنند.

برنامه‌های مختلف زیستی و افشای حملات بیولوژیک آمریکا در کشورهای مختلف بخصوص جنوب غربی آسیا چه مخاطراتی به همراه داشته و ساختار زیستی کشورمان چقدر در برابر این نوع حملات مقاوم است؟

متأسفانه نیروهای متخاصم آمریکایی در جنگ عراق و سوریه سلاح‌های هسته‌ای ضعیف شده‌ای را استفاده کردند که نتایج این اقدامات در نسل‌های بعدی بروز می‌کند. این حملات زیستی علیه مردم بسیاری از کشورها هم اجرا شد. این حجم از حملات نشان می‌دهد که ما در موضوع پدافند زیستی باید با برنامه‌تر و جدی‌تر عمل کنیم.

زیرساخت‌های کشورمان در برابر حملات

66

برخی از مسئولان هنوز به بیوتروریسم باور ندارند که این یک معضل جدی است و باید ضرورت توجه به حملات زیستی به یک باور در میان مسئولان کشور تبدیل شود

ریاست ستاد مقابله با کرونا در دولت قبل، در موضوعات حساس زیستی غفلت‌هایی داشت و به موضوع همه‌گیری کرونا باور قلبی نداشت و یا نسبت به این بحران بی‌توجهی می‌کرد

اگر حضور مسئولان سازمان پدافند غیرعامل کشور در جلسات ستاد کرونا برنامه‌ریزی شده بود، به کنترل این پاندمی کمک زیادی می‌کرد

آمادگی در برابر تهدیدات زیستی و مقابله با حملات ویروسی یکی از نیازهای اساسی کشور است که در قانون برنامه هفتم توسعه باید به صورت جدی‌تر به این موضوع پرداخته شود

از ویروس چیست؟

در خصوص عملکرد سازمان پدافند غیرعامل در موضوع کرونا، برداشت من این است که متأسفانه ظرفیت‌های این سازمان به کار گرفته نشد و نیروهای مسلح هم با آگاهی نسبت به سیاست‌های پدافندی به صورت خودجوش اقداماتی انجام دادند اما نظرات سازمان پدافند غیرعامل کشور در جلسات ستاد ملی مقابله با کرونا استفاده نشد.

باید سازمان پدافند غیرعامل کشور در ستاد ملی مقابله با کرونا حضور جدی داشته باشد و نقطه نظرات مسئولان این سازمان شنیده و عملیاتی شود. حضور خودجوش نیروهای نظامی برای مقابله با کرونا لازم اما کافی نیست. متأسفانه مسئله پدافند غیرعامل برای بسیاری از مسئولان هنوز شناخته نشده است و باید کارهای رسانه‌ای بیشتری برای تبیین ضرورت اجرای سیاست‌های پدافندی در میان مسئولان و مردم انجام شود که صدا و سیما و رسانه‌ها باید اهمیت و جایگاه پدافند غیرعامل را در میان مردم تبیین کنند چون مطالبه‌گری مردم اول رami زند و اگر مردم مطالبه‌گری کنند مسئولان هم مجبورند به سیاست‌های پدافند غیرعامل در پروژه‌ها و تصمیمات حساس توجه کنند.

باتشکر از وقتی که در اختیار نشریه عماد قرار دادید.

بنده هم از شما متشکرم.

مختلف کرونا چه نقشی داشتند و تا چه میزان در مدیریت این پاندمی تاثیرگذار بودند؟

تازمانی که طرح سردار سلیمانی در کشور اجرایی نشده بود؛ خیلی از ظرفیت نیروهای مسلح برای کنترل این پاندمی استفاده نشد. وزارت بهداشت و درمان نمی‌تواند به تنهایی در مقابله با کرونا موفق باشد و شاهد بودیم با گسترده‌تر شدن این ویروس نیروهای نظامی پای کار آمدند. حدود ۳۰ درصد مشکلات حوزه سلامت به وزارت بهداشت و درمان مرتبط است و باید سازمان‌های واسطه برای ارتقای سلامت جامعه پای کار بیایند که خوشبختانه نیروهای مسلح، با دستور مقام معظم رهبری به صورت جدی فعال شدند و در پیک پنجم کرونا؛ سپاه، ارتش و نیروی انتظامی برای کنترل این اپیدمی کمک کردند و کادر درمانی ارگان‌های نظامی، برای کنترل این اپیدمی تلاش زیادی انجام دادند که این موضوع جای تقدیر دارد و مردم نباید فکر کنند که سپاه و ارتش فقط زمان جنگ کارایی دارند چون شاهد بودند که در زمان اوج‌گیری کرونا، جان برکفان نیروهای مسلح، همه تلاش خود را برای کمک به هموطنان بسیج کردند و آثار مثبت آن در جامعه احساس شد.

عملکرد سازمان پدافند غیرعامل در موضوع کرونا را چگونه ارزیابی می‌کنید و نقش این سازمان در بحث پیشگیری

زیستی مقاومت مطلوب ندارد و امیدواریم شاهد این نوع تهاجمات نباشیم چون کرونا نشان داد که مادر برابری همه‌گیری‌های ویروسی آسیب‌پذیر هستیم علی‌رغم اینکه نیروهای نظامی کشور در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ارتش باتکیه بر تجربیات خود در ۸ سال دفاع مقدس، خدمات زیادی برای کنترل این اپیدمی انجام دادند اما این موضوع کافی نیست چون حملات شیمیایی در جنگ، با مدیریت اپیدمی که همه شهرها و مناطق مسکونی را درگیر می‌کند متفاوت است. نیروهای مسلح در کنترل و پایش موج‌های

تخلیص و تنظیم: شهاب الدین حسینی

نظام سلامت از جمله بخش‌های مهم خدمات عمومی دولت‌ها محسوب می‌شود که ربط وثیقی با کیفیت زیست شهروندان دارد. تعاریف متعددی از نظام سلامت ارائه شده است باین حال براساس تعریف سازمان بهداشت جهانی «نظام سلامت مجموعه‌ای است از مردم، سازمان‌ها و منابع که براساس سیاست‌ها و قوانین ملی در کنار هم قرار می‌گیرند تا سلامت جامعه تحت پوشش را ارتقاء دهند». با توجه به این تعریف، تمامی افراد و سازمان‌هایی که به نحوی با سلامت در ارتباط هستند همه در زیرچتر نظام سلامت قرار می‌گیرند. بنابراین مشخص است که ارتباط نظام سلامت با زندگی روزمره هر کدام از ما بسیار پیچیده و غیرقابل تفکیک خواهد بود. کارکردهای نظام سلامت را می‌توانند در چهار حوزه ذیل دسته بندی کرد:

- * تصدی گری شامل آینده پژوهی، سیاست گذاری، راهبری، نظارت و...
- * توسعه منابع شامل منابع انسانی، تجهیزات، منابع فیزیکی و دانش
- * تأمین مالی شامل جمع‌آوری منابع، انباشت و یکپارچه سازی در صندوق‌های بیمه‌ای و تخصیص آن‌ها به فعالیت‌های تدارک خدمات
- * ارائه خدمت سلامت شامل بهداشت، درمان، سلامت از سوی پزشکان، پرستاران، تکنسین‌های اورژانس، ۱۱۵، ماماها، متخصصین تغذیه، دندانپزشکان، تکنسین‌های آزمایشگاهی پزشکی درمانگران، روانشناسان، داروسازان، * متخصصان اپتومتری، کارکنان بهداشت عمومی پزشکان سنتی و دیگران به عموم مردم

تعریف پدافند غیرعامل در حوزه زیستی

اساساً به مجموعه اقداماتی که بدون بکارگیری سلاح و تجهیزات نظامی بکار گرفته شود و در نتیجه باعث کاهش آسیب پذیری، افزایش پایداری ملی، تسهیل مدیریت بحران، تداوم کارکرد فعالیت‌های ضروری و تولید باز زندگی دفاعی در برابر تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می‌گردد پدافند غیرعامل اطلاق می‌شود.

ماموریت سازمان پدافند غیرعامل سیاست گذاری، برنامه ریزی، هدایت، سازماندهی، نظارت و راهبری موضوع پدافند غیرعامل و دفاع غیرنظامی در چارچوب و در جهت تحقق سیاست‌های ابلاغی و فرامین حضرت امام خامنه‌ای و قوانین موضوعه کشور از طریق فرهنگ سازی و آموزش عمومی و تخصصی، آمادگی و ارتقا مقاومت ملی، پایش تهدیدات، طبقه بندی و سطح بندی مراکز و حوزه‌ها، کاهش آسیب پذیری‌ها، نهادینه سازی اصول، الزامات و ملاحظات فنی مهندسی پدافند غیرعامل در ذات طرح

حوزه تهدیدات زیستی شامل انسان، دام، نباتات، آب آشامیدنی، محیط زیست و منابع طبیعی، غذا و دارو و صنایع مرتبط با آن می‌شود. برای مثال چنانچه بر اثر انتشار عوامل زیستی به واسطه حوادث طبیعی، اقدامات تروریسم زیستی و یا حمله زیستی توسط کشورهای متخاصم، سرمایه‌های انسانی و سرمایه‌های ملی زیستی دچار خسارت و آسیب گردد و ترس و وحشت بر جامعه تحمیل شود؛ به نحوی

ها و پروژه‌های ملی، استانی موضوعی کشور، تسهیل مدیریت بحران و تداوم کارکردهای ضروری کشور، صیانت و کمک به اداره مردم در راستای مصون سازی کشور در برابر انواع تهدیدات دشمن است. اساساً در نظام پدافند غیرعامل هر عنصر یا وضعیتی که موجودیت منافع، امنیت ملی و یا ارزش‌های حیاتی کشور را به خطر اندازد، تهدید محسوب می‌شود. بر این مبنا هر نشانه، رویداد یا حادثه طبیعی یا

جایگاه پدافند غیرعامل در نظام سلامت

که بر طرف کردن آن نیازمند انجام اقدامات اضطراری فوق العاده باشد، بحران زیستی رخ داده است.

همچنین امکان تروریسم زیستی به معنای استفاده عمدی و سوء، از عوامل زیستی (باکتری‌ها، ویروس‌ها، قارچ‌ها و وکثرها) و فراورده‌های آنها (توکسین‌ها، ژن‌ها، پروتون‌ها، هورمون‌ها و موادمشباه) توسط اشخاص، فرقه‌ها و گروه‌هایی با انگیزه سیاسی، امنیتی و تروریستی برای آسیب زدن، تخریب و از بین بردن سرمایه‌های انسانی و منابع ملی (دام، نباتات، محیط زیست، منابع طبیعی، آب آشامیدنی، مواد، تجهیزات و ابنیه) و در نهایت ایجاد رعب و وحشت برای

غیرطبیعی با استفاده از عوامل زیستی که موجب تضعیف و نابودی سرمایه‌های انسانی و یا آسیب‌های اقتصادی از طریق تخریب و نابودی سرمایه‌های زیستی در کشور گردد، تهدید زیستی محسوب می‌گردد. سرمایه ملی زیستی شامل انسان و کلیه موجودات زنده اعم از حیوان و گیاه و ذخائر ژنتیکی موجودات در محدوده مرزهای ملی، منابع زیست محیطی اعم از منابع آبی و خاک، کلیه منابعی (غذایی، بهداشتی، دارویی، ...) که دارای تاثیر متقابل بر چرخه حیات موجودات زنده داشته باشند و نقش حیاتی در امنیت ملی، اقتصاد ملی، سلامت و ایمنی عمومی، اطمینان عمومی و بقای باورهای مذهبی و ملی دارند، می‌باشد.

شکل شماره ۱۰- مهمترین ویژگی‌های تهدیدات زیستی (سند راهبردی پدافند زیستی کشور، ۱۳۹۲)

رسیدن به اهداف سیاسی و اجتماعی وجود دارد.

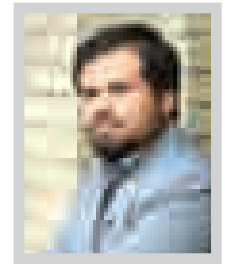
ضمن آنکه به توجیه به رشد و توسعه فناوری‌ها تهدیدی به عنوان «جنگ زیستی» پدید آمده است. جنگ زیستی به معنای استفاده آشکار یا پنهان از تسلیحات زیستی علیه منابع انسانی و یا زیرساخت‌های اقتصادی توسط یک کشور متخاصم و با هدف وارد نمودن ضربه نظامی، از بین بردن مقاومت، تحمیل خسارات اقتصادی و خدشه دار نمودن امنیت ملی کشور دیگری است. بر این مبنا پدافند زیستی مجموعه‌ای از اقدامات از قبیل رصد و پایش، آشکار سازی، هشدار دهی، تشخیص، تصمیم و عملیات، کنترل، مدیریت بحران، حفاظت و پیشگیری، امداد و نجات، درمان، بازیابی و باز توانی منابع، محدود سازی و رفع آلودگی در برابر تهدیدات زیستی است که موجب حفاظت از سرمایه‌های ملی در برابر تهدیدات زیستی و کاهش آثار و عواقب ناشی از آنها می‌گردد. چرخه کامل پدافند زیستی پایش، تهدید، تشخیص، تهدید، هشدار دهی، تصمیم و عبارات، محدود سازی و رفع آلودگی، امداد و نجات، درمان و بازیابی، پاک سازی و دفن بهداشتی، مصون سازی، تولید آمادگی و ارتقای آن، ارزیابی مجدد و به روز رسانی اقدامات پدافند زیستی را شامل می‌گردد. همچنین باید در نظر داشت تهدیدات زیستی ویژگی‌های خاص به خود داشته و با سایر تهدیدات متفاوت هستند. مهمترین ویژگی‌های این تهدیدات در شکل شماره ۱۰ ترسیم شده است.

تعریف پدافند غیرعامل در نظام سلامت

با توجه به تعاریف و توضیحاتی که در خصوص ابعاد مختلف نظام سلامت و پدافند غیرعامل مطرح شد به طور کلی می‌تواند سرفصل‌های مشترک این دو حوزه را در چند بخش دسته بندی کرد

- * پدافند غیرعامل در سطح راهبردی
- * پدافند غیرعامل و منابع انسانی
- * پدافند غیرعامل و تاب آوری اقتصادی
- * پدافند غیرعامل در ارائه خدمات سلامت (پدافند زیستی)

به تعبیر دقیق تر پدافند غیرعامل در نظام سلامت به مجموعه فعالیت‌هایی گفته می‌شود که در سطوح تولی گری، توسعه منابع انسانی، تأمین و پشتیبانی مالی و ارائه خدمات سلامت ضمن رصد تهدیدات و ارزیابی آسیب پذیری‌های سرمایه‌های نظام سلامت نسبت به ارتقای آمادگی در برابر بحران‌ها از طریق توسعه دانش، گفتمان سازی، تشخیص، هشدار دهی، تشخیص، تصمیم و عملیات، کنترل، مدیریت بحران، حفاظت و پیشگیری، بازیابی و باز توانی منابع اقدام می‌نماید.

کتاب «حقوق و بحران: مطالعه تطبیقی تدابیر دولت‌ها در وضعیت اضطراری کرونا» که با حمایت سازمان پادفاند غیرعامل کشور و رویکرد عملیاتی برای تنظیم پیش‌نویس قانون مربوط به زیور طبع درآمده است به بیان محوری تطبیقی قوانین و مقررات مدیریت بیماری کرونا در کشورهای مختلف پرداخته است. در ادامه پیش درآمدی بر این کتاب را می‌خوانیم:

بیماری فراگیر کرونا ویروس موسوم به کووید ۲۰۱۹، به عنوان یک عامل به شدت تهدید کننده حیات انسانی در سراسر دنیا، تجربه ای بسیار دردناک برای جامعه و اقتصاد جهانی در اوایل سال ۲۰۲۰ و در طول این سال محسوب می گردد که میلیون ها نفر را به کام مرگ کشید، میلیاردها دلار به اقتصاد جهان صدمه زد و البته نظام های حقوقی همه کشور های دنیا را کامیاب به چالش کشیده و در وضعیت اضطراری قرار داده است.

این بیماری که مسند روم حادث نفسی است در ۸۸ کشور تا او اخر مهرماه ۱۴۰۰ (اکتبر ۲۰۲۱) حدود ۵ میلیون کشته و ۲۴۵ میلیون مبتلای جهان را درگیر خود کرده است و تاکنون همه امیدها به کنترل و نه درمان قریب الوقوع آن محدود شده است. شیوع این بیماری برای اولین بار در ۳۱ دسامبر سال ۲۰۱۹ در ووهان چین شناسایی شد. با شیوع این بیماری، سازمان بهداشت جهانی، از ۳۰ ژانویه وضعیت اضطراری عمومی بهداشت جهانی و پس از آن همه گیری آنرا در ۱۱ مارس اعلام کرد.

در ایران نیز این بیماری تاکنون جان بیش‌تر از ۱۲۵۰۰۰ را گرفته و بیش از ۵/۵ میلیون نفر را براساس آمارهای رسمی، درگیر خود کرده است.

این وضعیت اضطراری مستعمل بر محدودیت‌های متعددی برای کنترل این بیماری و سرایت آن است تا هم جان افراد از مخاطره بیماری مصون بماند و هم نظام سلامت از فشار مازاد بر توان برای درمان مبتلایان تا حدودی در امان بماند. این محدودیت‌ها البته باید قانونمند و با رعایت حقوق بنیادین افراد، آزادی‌های مشروع و اصل تناسب باشد. بنابراین بسیاری از کشورها سریع وضع قوانین اضطراری عام یا خاص وضعیت اضطراری یا بروز کردن قوانین موجود خود رفتند.

چيستی وضعیت اضطراری

وضعیت اضطراری که از آن به وضعیت اورژانسی (l'état d'urgence) یا استثنائی (l'état d'exception) یا فوق العاده (l'état d'extraordinaire) نیز تعبیر می گردد. وضعیتی است برای مہار مخاطرات قریب الوقوع حکمران، و با گرداندن نظم عمومی

(امنیت، بهداشت و سلامت، و آسایش عمومی)
مستقر برای صیان از موجودیت یک کشور.
چنانکه در خصوص شرایط مخاطره آمیز بیماری
کرونا، دولت برای حفظ حق حیات با ماهیت
ترکیبی (حق مثبت و حق منفی) و تأمین حق بر
محیط ایمن، موظف به تدارک وضعیت اضطراری
است. به هر حال کرونا یک تهدید جدی علیه
جان و تداوم حیات بشری است که آثار بسیار
ناگوار و رابرحوزه اقتصاد گذاشته است، بنابراین
تلاطم های لازم الاجرا برای تدبیر آن در
اقلام قانون تدارک دید.

اهمیت ایجاد یک نظام مدیریت قانونمند

اهمیت پرداختن به این موضوع با توجه به مخاطرات شدید این بیماری نسبت به سلامت عمومی و وظیفه هر دولتی برای تأمین امنیت و ایمنی انسانی در کشور به عنوان یک تکلیف حقوق بشری و رسالت حقوق برای مهندسی پایدار جامعه، امری بدیهی است. بنابراین

حقوق و بحران؛ تدابیر دولتها در وضعیت اضطراری کرونا

دولت‌ها از خلال قواعد لازم‌اجرا که تدابیر حقوقی سخت‌گیرانه را اتخاذ کرده‌اند مصرانه بدنبال مهار این ویروس پاندومیک (فراگیر) هستند. اما کدام قوانین و مقررات توانسته‌اند در جهات مختلف از جمله تبعات اجتماعی و اقتصادی موفقیت نسبی داشته باشند؟ پاسخ به این سوال نیازمند یک مطالعه تطبیقی است. به‌ویژه اینکه در مطالعه تطبیقی هنجاری، می‌توان دستاوردهای سایر کشورها را برای اتخاذ روش‌های حقوقی کارآمد مورد مطالعه و استفاده قرار داد. بنابراین در فرض در نظر گرفتن اینکه «مواجهه با بیماری‌های در سطح ملی نیازمند الگویی متشکل از اقدامات منسجم، هدفمند و مشرووع است.»

کتاب «حقوق و بحران: مطالعه تطبیقی تدابیر دولت‌ها در وضعیت اضطراری کرونا» که با حمایت سازمان پدافند غیرعامل کشور و یاری‌گر عملیاتی برای تنظیم پیش نویس قانون مربوط به زور طبع درآمده است به بیان محورهای تطبیقی قوانین و مقررات مدیریت بیماری کرونا در کشورهای مختلف پرداخته است. هرچند برخی کشورها، مدیریت این وضعیت را از طریق سازوکارهای مستقر در قوانین عادی و یا مقررات دولتی و احکام حکومتی صورت داده‌اند. ولی بسیاری از کشورها نیز قوانین وضعیت اضطراری و اورژانسی سلامت وضع کرده‌اند مدیریت اختصاصی قانون‌مندان بحران، روی آورده‌اند.

در نهایت برخی کشورها نیز با وجود داشتن قوانین وضعیت اضطراری برای کنترل بیماری کرونا از قوانین این وضعیت استفاده نکرده و از قوانین مدیریت بحران یا پدافند غیرعامل بهره برده‌اند که تبیین این موضوع را در کتاب می‌توانید بخوانید. با این وجود در همه این

نظام‌های حقوقی، تدابیری برای مدیریت این شرایط در قالب‌های قانونی طراحی شده است که اجمالا نظم عمومی و مصالح عامه و حقوق شهروندان را تأمین حراست می‌کند.

الزامات حقوقی مداخله دولت در شرایط اضطراری سلامت

در شرایط اضطراری به ویژه تهدیدهای زیستی و سلامت عمومی هرچند دولت باید مداخله کند ولی مداخله دولت مبتنی بر الزامات حقوقی متعددی است که غالب نظام های حقوقی مبتنی بر اصول کلی حقوقی، پاسداری از منافع ملی، صیانت از حقوق شهروندان و آزادی های مشروع، تصمیمات و اقداماتشان را ساماندهی کرده و این تنظیمگری در شرایط ناشی از بیماری کرونایمبتنی بر موطالعات تطبیقی، مبتنی چارچوب حقوقی مشترکی به شرح زیر است که در کنار توانمندیهای فنی و بهداشتی موجب موفقیت برخی از کشورها را در کنترل و مهار بیماریهای

مسری و خطرناک و تهدیدات زیستی فراگیر
کرده است:

(الف) رعایت الزامات قانون اساسی بویژه ایجاد، اعمال، تداوم و خاتمه وضعیت اضطراری در پرتوی اصل حاکمیت قانون اساسی؛
(ب) لزوم قانون‌گذاری برای ایجاد تکالیف شفاف برای همه کنشگران درگیر در وضعیت اضطراری (مشمول بر ۱) صلاحیت مقامات اداری و اجرایی؛
(۲) نظارت موثر بر قواعد شرایط اضطراری و جلوگیری از سوء استفاده از این مقررات بویژه با رویکرد حل سایر مسائل کشور خارج از مسیر قانونی عادی؛ (۳) تکالیف مردم بصورت شفاف و قانونمند و در دسترس (بر خط)؛

(ج) تضمین منابع ژنتیکی کشور بر اساس «قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور» (مصوب ۱۳۹۷) و حقوق بنیادین افراد بویژه اطلاعات ژنی و بیومتریک آنها در پرتوی الزامات حریم خصوصی و عدم انتشار آنها یا خروج آنها بدون رعایت قواعد حقوقی، ممکن است موجبات تهدیدات زیستی علیه ملت و شهروندان افرازم کند. مطابق بند (الف) ماده (۸) قانون مذکور «دسترسی و بهره‌برداری ژنتیکی بدون رعایت مفاد این قانون و صادرات و خارج ساختن منابع ژنتیکی به منظور دسترسی و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی بدون مجوز نهاد متولی مربوط، به ترتیب مستوجب یک یا چند نوع از مجازات های تعزیری درجه (۵) و (۶) قانون مجازات اسلامی است».

(د) حمایت موثر مالی، پولی، مالیاتی و تامین اجتماعی از تمامی آسیب دیدگان از بیماری و شرایط اضطراری بویژه کسب و کارها؛

موثر و برخط؛

(و) توجه ویژه به آرامش و روان جامعه و جلوگیری از تنش‌های اجتماعی بین شهروندان؛

ز) تکلیف به تامین دارو و کالاهای بهداشتی و مراقبتی، تخت‌های بیمارستانی، قیمتگذاری خدمات خصوصی و نظارت خدمات سلامت و درمان.

ح) تکلیف به تولید یا خرید واکسن و نظارت بر تامین واکسنهای وارداتی که مشکلی بر سلامت شهروندان نداشته و حقوق بیماران و شهروندان بویژه گروه های حساس و در معرض خطر بیشتر تامین و حفاظت شود.

(ط) جلوگیری از اعمال تست کلینیکال بر روی افراد قبل از طی کردن شرایط قانونی و توضیح شفاف عوارضی که ممکن است برای دریافت کننده واکسن بدید باید.

ی) نظارت شدید بر بازار کالاها و نیازهای اساسی و جلوگیری از هرگونه سوءاستفاده از طریق وضع محدودیت و اعمال مجازات‌های موثر و بازدارنده.

(ک) تنظیم مقررات مربوط به قرنطینه انسانی، حیوانی و کالا با تاکید بر تردد اشخاص مسافر به کشور یا افرادی که بین مناطق پرخطر و کم خطر تردد میکنند.

ل) برنامه‌ریزی جهت حفظ شعائر دینی و اخلاق اجتماعی در قالب‌های منطبق با شرایط مستحدثه.

م) تدابیر مربوط به مهار حمله زیستی و نحوه پاسخگویی فوری و توانمان حفاظت کامل و فوری از شهروندان.

نظارت پذیری قضائی بر تصمیمات و اقدامات مقامات اجرایی و امکان مجازات مقامات و ماموران متخلف (اعم از فعل یا ترک فعل) یا متجاوز به الزامات قانونی و حقوق شهروندان و بیماران؛

نتیجہ گیری

با توجه به الزامات متعدد قانون اساسی از جمله اصول (۳)، (۹)، (۲۰)، (۲۲)، (۳۷) و (۷۹) قانون اساسی و ماده (۱۷۷) آیین نامه داخلی مجلس، تردیدی وجود ندارد که

سازوکار مدیریت شرایط فوق العاده زیستی باید در خلال احکام قانونی جامع رقم بخورد و این رویکرد هر چند با برخی الزامات قانون مدیریت بحران (شهریور ۱۳۹۸) می‌توانست محقق گردد ولی عدم اهتمام جدی مجلس برای تکمیل آن و ضرورت ورود و مداخله فوری در شرایط استثنائی حادث، باعث شد تا بصورت موقتی، از تدابیر مقرره‌ای اسناد ملی مبارزه با بیماری کرونا استفاده شود، تدابیری که از یک سو در اجرا کارآمد نبوده و انتقادات جدی از سوی بسیاری از نخبگان به آن وارد شده و از سوی دیگر به جهت موردی و اقتضائی بودن، برای سایر تهدیدات زیستی، قابل استفاده نیست. بنابراین لازم است برای مدیریت شرایط موجود و طراحی الگوهای برنامه‌ریزی شده برای پیشگیری و مدیریت تهدیدات آن، همانند تجربه کشورهای دیگر، با رعایت بایسته‌های قانونگذاری به‌ویژه در بند ۹) سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری، قانون جامع، به تصویب برساند.

در گفتگو با کارشناسان و نمایندگان مجلس شورای اسلامی بررسی شد

ماجرای تلخ یک اشتباه استراتژیک

هزینه‌هایی که حذف پدافند غیرعامل
از ستاد ملی کرونا برای کشور در پی داشت

تهیه و تنظیم: نیلوفر افسانه

شیوع ویروس کرونا یکی از نادرترین حوادث در یک سده گذشته در کشور بوده است. ویروسی که با شیوع آن کشور وارد یک همه‌گیری بزرگ شد و تاکنون نیز تلفات انسانی و هزینه‌های اقتصادی قابل توجهی به کشور وارد نموده است. یکی از سازمان‌هایی که حسب وظیفه خود به ویژه در حوزه پیشگیری و ارتقای آمادگی در برابر تهدیدات مسئولیت مستقیم دارد سازمان پدافند غیرعامل کشور است. این سازمان قریب به یک دهه است که در حوزه مقابله با تهدیدات زیستی اقدام به تولید اسناد بالادستی، ساختارسازی و ارتقای آمادگی از طریق برگزاری رزمایش‌ها و توسعه صنایع بومی مرتبط نموده است.

برای مثال سازمان پدافند غیرعامل کشور در اواخر سال ۱۳۹۶ یعنی دو سال پیش از شیوع ویروس کرونا رزمایش پدافند زیستی با محوریت مقابله با کرونا را با مشارکت دستگاه‌های متولی در فرودگاه امام خمینی (ره) برگزار کرده بود. این رزمایش هر چند به صورت بخشی در یک شرکت فرودگاهی برگزار شده بود اما نشان می‌داد سازمان پدافند غیرعامل کشور تهدید حوزه زیستی را شناسایی و تا سرحد برگزاری رزمایش نیز پیش رفته است.

با این حال با شیوع ویروس کرونا و تشکیل ستاد ملی مقابله با کرونا این سازمان به عنوان متخصص‌ترین نهاد کشور در حوزه مقابله با تهدیدات زیستی از چرخه مدیریتی کشور حذف شد. متأسفانه همین رویکرد نیز باعث شد دانش، تخصص و تجربه مدیریتی کشور در حوزه مقابله با تهدیدات زیستی مورد استفاده قرار نگیرد و ستاد ملی کرونا بر اساس رویکرد آزمون و خطا جلو رفت. رویکردی که هزینه‌های گزافی را برای کشور در پی داشت. برای مثال در اسفندماه سال ۱۳۹۸ رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در گفتگویی با خبرگزاری فارس ضمن بیان انتقاداتی نسبت به رویه کلی کشور در مقابل باکرونا تأکید دارد که خط مقدم جنگ با کرونا نباید بیمارستان‌ها باشد و کشور باید به سمت یک رویکرد همه‌جانبه‌نگر و مبتنی بر بهداشت پیش برود. وی می‌گوید: «شیوع ویروس کرونا صرفاً راه‌آباد بهداشتی و درمانی خلاصه نمی‌شود بلکه در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی، رسانه‌ای، امنیتی، قضایی و... نیز ستاد باید باتشکیل کارگروه‌های کارشناسی قوی تر وارد عمل شود.»

همچنین در همان ایام و در حالی که ستاد ملی مقابله با کرونا با ریاست سعید نمکی وزیر بهداشت وقت برگزار می‌شد سردار جلالی پیشنهاد داد که ستاد ملی کرونا به ریاست رئیس‌جمهور و یا معاون اول و با پشتیبانی اجرایی وزیر کشور اعمال حاکمیت کند. مسأله‌ای که بعدها هم در ریاست ستاد ملی و هم ایجاد قرارگاه پشتیبانی در وزارت کشور محقق شد. البته در همان ابتدا نیز سازمان پدافند غیرعامل

تأکید داشت که مسأله مقابله با تهدید زیستی کرنا می‌بایست از طریق ساختار قرارگاه‌های پدافند زیستی استانی پیگیری شود. با این حال در شرایط فعلی و با تغییر دولت دوازدهم این ظرفیت ایجاد شده است که حضور کارشناسی سازمان پدافند غیرعامل کشور در ستاد ملی کرونا تقویت شود و مسیر اشتباه پایان داده شود. موضوعی که مورد تأیید و تأکید کارشناسان و نمایندگان مجلس شورای اسلامی نیز هست.

جانشین سپند: عدم اعتقاد دولت دوازدهم

به پدافند زیستی به کشور لطمه زد

دکتر احمد کریمی جانشین سازمان پژوهش و نوآوری دفاعی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح "سپند" است. وی معتقد است، عدم اعتقاد و لطمه‌زدان در دولت دوازدهم به مسئله

پدافند زیستی و استفاده نامناسب از ظرفیت‌های نیروهای مسلح، کرونا را تبدیل به بحرانی کرد که هم برای دولت و هم برای مردم هزینه‌های بسیار و جبران‌ناپذیری بر جای گذاشت. دکتر کریمی در گفتگو با عماد در خصوص عملکرد سازمان پدافند غیرعامل در حوزه کنترل بحران کرنا می‌گوید: متأسفانه مسئولان کشور اجازه ندادند این سازمان وارد حوزه‌های عملی در کنترل ویروس کرونا شود و به حق باید گفت این سازمان نتوانست تجربیات خود را در این بحران پیاده کند.

وی ادامه داد: مسئولان دولت پیشین وقتی دیدند ماجرای کرونا سازمان پدافند غیرعامل کشور با دست پر آمده است خواستند ما را جزا طوری جلوه دهند که گویی تمام کارها را دولت و وزارت بهداشت انجام داده‌اند. بنابراین اجازه ندادند سازمان پدافند غیرعامل وارد ماجرا شود.

جانشین سازمان سپند توضیح داد: در ماجرای کرونا ما دچار یک دیدگاه صنفی بودیم، دولت دوازدهم می‌خواست ثابت کند خودش

می‌تواند بحران کرونا را مدیریت کند و نیازی به نیروهای مسلح ندارد. اما نتایج نشان داد که نتوانستند بحران را کنترل کنند و نتیجه تشدید بحرانی بود که هزینه بسیاری بر دولت و مردم تحمیل کرد. کریمی درباره تاب‌آوری کشور در مقابل حملات ویروسی و بیولوژیکی که ممکن است در آینده رخ دهد، توضیح داد: در این خصوص می‌توان به آمارهای فوتی‌های بحرانی کشور رجوع کرد. سازمان پدافند غیرعامل کشور در چارچوب آیین‌نامه مرزبانی زیستی برای کنترل مرزهای زمینی، دریایی و هوایی اعم از مسافری و باری برای جلوگیری از عوامل و بیماری‌های بیولوژیک، در سال ۹۶ یک مانور پدافند زیستی در فرودگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) برگزار کرد که اتفاقاً سناریوی آن، مقابله با شیوع بیماری‌های واگیردار تنفسی و از خانواده کرونا و ویروس بود.

وی اظهار کرد: اگر دولت اجازه می‌داد از ابتدای کرونا، ظرفیت‌های نیروهای مسلح به نحوه شایسته بهره گرفته شود در بحران کرونا بهتر

و موفق‌تر عمل می‌کردیم. چون نیروهای مسلح برای مدیریت بحران‌ها ساخته شده‌اند و می‌توانند به صورت سیستمی در بحران‌ها عمل کنند. متأسفانه مسئولان کشوری ما هنوز به ماجرای پدافند زیستی اعتقادی ندارند. ما در دوران دفاع مقدس روزانه ۶۵ شهید داشتیم ولی از ابتدای کرونا تاکنون حدوداً ۱۸۰ کشته به صورت روزانه داشتیم و هیچکس از مسئولان هم به این موضوع توجه نمی‌کند، این خود نشان دهنده عدم توجه مسئولان به پدافند زیستی است.

نماینده مردم تبریز و آذرشهر در مجلس:
تجربیات پدافند غیرعامل استفاده می‌شد
کشور این چنین درگیر کرنا نمی‌شد

احمد علی‌رضاییگی نیز در گفت‌وگو با خبرنگار عماد، درباره علت حذف سازمان پدافند غیرعامل کشور از چرخه مدیریت و کنترل شیوع ویروس کرونا گفت: طبق قانون مدیریت بحران که مجلس آن را در سال ۹۸ تصویب کرد رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور باید در جلسات مدیریت بحران کشور

خوبی در این حوزه داریم اما در بحث ساز و کارهای اجرا و اعمال حاکمیت برخی مشکلات وجود دارد که امید است در دولت جدید این مساله حل و فصل شود.

وی گفت: اگر مقابله با کرونا در چهارچوب و اصول پدافند زیستی اتفاق می افتاد به نظرمی آید که ما بهتری توانستیم موضوع مقابله با کرونا را مدیریت کنیم.

عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس: ضمانت اجرایی دستورات پدافند غیرعامل باید ارتقا یابد

سیداحمد آوایی، عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی در گفتگو با خبرنگار ما درباره نحوه عملکرد سازمان پدافند غیرعامل در موضوع بحران کرونا گفت: این سازمان در حوزه هشداردهی به مردم و مسئولان خوب عمل کرده است اما باید کاری کنیم که هشدارهای این سازمان ضمانت اجرایی داشته باشد به طوری که فعالیت این سازمان فقط به توصیه دادن ختم نشود.

وی افزود: یعنی اگر این سازمان توصیه ای کرد و مسئولان به این توصیه های کارشناسی توجهی نکردند ساز و کار برای برخورد با مسئولان وجود داشته باشد.

عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی: اعتقاد دارم باید مجلس مصوبه ای داشته باشد تا توصیه های سازمان پدافند غیر

عامل ضمانت اجرایی داشته باشد. آوایی ادامه داد: اگر از اول در ماجرای کرونا مسئولان سازمان پدافند غیرعامل کشور در تصمیم گیری های کلان دست داشتند شاید ما تا این حد تلفات جانی نمی دادیم.

وی گفت: قصد دارم در اولین جلسه کمیسیون امنیت ملی درباره اهمیت تصمیم های سازمان پدافند غیرعامل صحبت کنم و این موضوع را به سرانجام برسانم تا دولت موظف شود در جلسات ستاد مبارزه با کرونا نماینده سازمان پدافند را عضو کند. این نماینده مجلس در پایان درباره نقش نیروهای مسلح در بحران کرونا گفت: اگر مسئولان از این نیروها درخواست کنند آن ها به موقع در صحنه حضور می یابند و در این دو سال ثابت کرده اند که پای کار هستند تا به کنترل بحران کرونا کمک کنند.

و همچنین ارتش تمام امکانات خود را برای تسریع در روند واکسیناسیون در اختیار مردم گذاشتند.

معاون قراگاه پدافند زیستی کشور: هفت سال کار تخصصی در مقابله با تهدیدات ویروسی داشتیم

علی ملازمانی، معاون آموزش و پژوهش قراگاه پدافند زیستی کشور نیز در گفتگو با خبرنگار ما گفت: سازمان پدافند در دو سال گذشته در ماجرای کرونا به صورت مستقیم وارد عمل نشد زیرا از طرف دولت وظیفه ای به این سازمان محول نشد. اما در حوزه رصد و بررسی شرایط این سازمان به درستی عمل کرده است. وی ادامه داد: اما این که نهادهای مسئول تا چه حد از توصیه های کارشناسی این سازمان بهره برده اند هنوز مشخص نیست و می توان گفت سازمان پدافند غیرعامل تا حدی که وظیفه داشته در ماجرای کرونا به درستی عمل کرده است.

این مدرس دانشگاه اظهار کرد: سازمان پدافند از هفت سال گذشته در حوزه مبارزه با بیماری های ویروسی کار کرده بود و به نحوه مدیریت و مقابله با این نوع بیماری ها تجربه داشت. اما در ماجرای کرونا دولت دوازدهم از این تجربه ها استفاده ای نکرد.

ملازمانی ادامه داد: سازمان پدافند غیرعامل کشور توانسته بود استان ها را آماده کند تا تحت فرماندهی استاندار با بیماری های ویروسی مقابله کنند و اگر مقابله با ویروس کرونا تحت این نقشه پیگیری می شد ما می توانستیم بهتر عمل کنیم. همان طور که می دانید اختیارات استاندارها بسیار زیاد است و می توانستند از ابتدای این بحران منسجم تری را برای مبارزه با ویروس کرونا در نظر بگیرند. به طور مثال ابتدای کار باید برخی شهرها به صورت کامل قرنطینه می شد و ولی متأسفانه دیدیم که مسئولان دولت پیشین این کار را انجام ندادند و ویروس به تمام کشور سرایت کرد و نهایتاً هم تعطیلی های ناقص و قرنطینه های ناقص باعث شد فقط هزینه های کشور افزایش یابد.

معاون قراگاه پدافند زیستی درباره میزان تاب آوری کشور در برابر حملات بیولوژیکی و ویروسی نیز گفت: ما توانمندی علمی خیلی

66

کریمی جانشین سازمان سپندوزارت دفاع: در ماجرای کرونا ما دچار یک دیدگاه صنفی بودیم، دولت می خواست ثابت کند خودش می تواند بحران کرونا را مدیریت کند و نیازی به نیروهای مسلح ندارد. اگر دولت اجازه می داد از ابتدای کرونا، ظرفیت های نیروهای مسلح به نحوه شایسته بهره گرفته شود در بحران کرونا بهتر و موفق تر عمل می کردیم

علیرضاییگی نماینده مردم تبریز و آذرشهر در مجلس شورای اسلامی با تاکید بر اینکه حذف سازمان پدافند غیرعامل از جلسات ستاد ملی مبارزه با کرونا خلاف قانون است گفت: اگر از تجربیات سازمان پدافند غیرعامل کشور در حوزه مدیریت بحران استفاده می شد چند موج سهمگین کرونا را تجربه نمی کردیم.

محبی نجم آبادی نماینده مردم سبزوار گفت: حذف سازمان پدافند غیرعامل از جلسات ستاد مقابله با کرونا قطعاً تأثیر منفی در روند مبارزه با بحران کرونا داشت

ملازمانی معاون پدافند زیستی کشور: سازمان پدافند غیرعامل از هفت سال گذشته در حوزه مبارزه با بیماری های ویروسی کار کرده بود و به نحوه مدیریت و مقابله با این نوع بیماری ها تجربه داشت. اما در ماجرای کرونا دولت دوازدهم از این تجربه ها استفاده ای نکرد.

آوایی، عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس: دولت سیزدهم باید از حضور پدافند غیرعامل در ستاد ملی مقابله با کرونا استقبال کند

همین امر باعث سوء استفاده دشمنان شد. این موضوع به خوبی نشان داد که نظر نگرفتن تمامی ابعاد یک موضوع می تواند یک فرصت را به راحتی به تهدید تبدیل کند.

وی گفت: استفاده از ظرفیت های سازمان پدافند غیرعامل یعنی این که مسئولان به تمامی ابعاد یک موضوع توجه داشته باشند تا بتوانند به راحتی از تهدید ها فرصت بسازند. محبی در پایان درباره نقش نیروهای مسلح در کنترل بحران کرونا گفت: احداث سریع بیمارستان های صحرائی خود نشان دهنده عملکرد خوب نیروهای مسلح بود. ما همچنین دیدیم که نیروهای انتظامی توانستند با اعمال محدودیت های عبور و مرور نقش بسزایی در کنترل ویروس کرونا ایفا کنند. در بحث واکسیناسیون هم دیدیم سپاه و بسیج

شرکت داشته باشد و لذا حذف این سازمان از جلسات مدیریت و کنترل ویروس کرونا امری خلاف قانون محسوب می شود.

وی افزود: اگر دولتمردان دولت پیشین، به هشدارهای سازمان پدافند غیرعامل و دیگر کارشناسان توجه می کردند قطعاً ما چند موج سهمگین از این ویروس را تجربه نمی کردیم. نماینده مردم تبریز و آذرشهر در مجلس شورای اسلامی ادامه داد: باید مکانیسمی به وجود آید تا دولت ها موظف باشند در حوزه مدیریت بحران از تجربیات و نظرات کارشناسی سازمان مهمی همچون سازمان پدافند غیرعامل استفاده کنند. زیرا کارشناسان این حوزه سال ها در امور مختلف تحصیل کرده اند تا کشور را از بروز بحران ها نجات دهند.

عضو کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات مجلس: حذف پدافند غیرعامل از جلسات ستاد ملی مقابله با کرونا اشتباهی بزرگ بود

پهروز محبی نجم آبادی عضو کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات نیز در گفت و گو با خبرنگار عماد گفت: متأسفانه در کشور ما برخی مواقع سیاست هایی اعمال می شود که در آنها خطراتی که در آینده ممکن است کشور را تهدید کند در نظر گرفته نمی شود. خصوصاً وقتی دولتی در حال رفتن است تصمیم هایی میگیرد که در حوزه زیستی در سال های آینده ممکن است کشور را تهدید کند.

وی افزود: ما دیدیم که در حوزه مدیریت مقابله با شیوع ویروس کرونا تصمیم های غلط باعث شد بسیاری از شغل ها از بین برود و در بازه زمانی خاصی برخی داروها در کشور کمیاب شود. در این دوران نیروهای جهادی و همچنین نیروهای مسلح سعی کردند تا آرام مردم بکاهند خصوصاً در روزهای اول بحث ضد عفونی کردن معابر و اردستور کار قرار دادند و عده ای نیز در کنار مبتلایان در بیمارستان ها حضور یافتند که این سطح از همکاری و همدردی با قابل توجه بود.

عضو کمیسیون برنامه و بودجه ادامه داد: در مجموع نیروهای مسلح در حوزه کرونا به وظیفه خود عمل کردند. آن ها بدون چشم داشتی به کمک مردم آمدند.

محبی گفت: حذف سازمان پدافند غیرعامل از جلسات ستاد مقابله با کرونا قطعاً تأثیر منفی در روند مبارزه با بحران کرونا داشت. دوستان سازمان پدافند به علت داشتن نگاه کامل و جامع به مسائل در بحران ها میتوانند در مدیریت بحران ها بسیار اثرگذار باشند. حذف این سازمان از جلسات ستاد مدیریت بحران و ویروس کرونا اشتباهی بزرگ بود.

نماینده مردم سبزوار در مجلس شورای اسلامی اظهار کرد: در ماجرای تولید واکسن که می توانست فرصتی برای کشور باشد ما دیدیم که برخی مسئولان با مردم روستا نبودند و علت تاخیر در تولید واکسن را با صداقت به مردم اعلام نکردند و همین امر باعث شد در فضای مجازی این موضوع مورد تمسخر قرار گیرد و

اجلاس جهانی غذا در سال ۱۹۷۵ امنیت غذایی را عرضه کافی مواد غذایی در جهان در تمام زمان هابه نحوی که افزایش باثبات مصرف و جبران نوسان های تولید و قیمت را موجب شود، تعریف می کند که این تعریف مورد نقد اقتصاددانانی همچون آمارتیا سن قرار گرفت و بر همین اساس بانک جهانی در سال ۱۹۸۶ امنیت غذایی را دسترسی تمام مردم طی تمام زمان هابه غذای کافی و لازم برای زندگی سالم و فعال تعریف کرده است. امنیت غذایی یکی از آرمان ها و اهداف هزاره اعلام شده توسط سازمان ملل و فائو می باشد که می تواند زمینه ساز پیشرفت جوامع و دستیابی به توسعه پایدار باشد. در حقیقت سیستم پایدار غذایی تغذیه را برای همه بدون به خطر انداختن پایه های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی نسل های آینده را فراهم می کند این سیستم منجر به تولید بهتر، تغذیه بهتر، محیط بهتر و زندگی بهتر برای همه می شود. در سویی دیگر ناامنی غذایی سلامت، عزت و اعتماد به نفس، وفاق و انسجام اجتماعی یک کشور را زیر سوال می برد و از طریق هدر رفتن منابع کمیاب، کشورها را دچار چرخه باطل فقر و گرسنگی می کند و می تواند تهدیدی همه جانبه برای امنیت ملی یک کشور قلمداد شود. در سال های اخیر محرک های مختلفی جهان را از چشم انداز پایان دادن به گرسنگی و ناامنی غذایی تا سال ۲۰۳۰ دور کرده اند. این چالش بایماری همه گیر کرونا افزایش یافته است. موانعی مانند تنش های اقلیمی، خشک سالی، جنگ ها و منازعات و رکود های اقتصادی باعث شده است که هدف پایان دادن به گرسنگی بعنوان یکی از اهداف هزاره به مخاطره بیفتد و پیشرفت چشمگیری حاصل نشود. در سال ۲۰۲۰ بین ۷۲۰ تا ۸۱۰ میلیون نفر از مردم جهان دچار گرسنگی بوده اند تعداد افراد مبتلا به گرسنگی در سایه پاندمی کرونا افزایش یافته است و نسبت به سال ۲۰۱۹ حدود ۱۱۸ میلیون نفر بر گرسنگان جهان افزوده شده است و در سال ۲۰۳۰ هم حدود ۶۰۰ میلیون گرسنه در جهان وجود خواهد داشت. آنتونیو گوترش دبیرکل سازمان ملل متحد در نشست سیستم های غذایی در سپتامبر ۲۰۲۰ عنوان

امنیت غذایی؛ زیرساخت پیشرفت کشور

کرد که غذایی تواند به تسریع اقدامات و به رهایی سریعتر ما از چنگال بیماری کرونا کمک شایانی بکند و نیز کرونا نشان داد که سیستم های غذایی بشر تا چه اندازه آسیب پذیر و شکننده است. سوء تغذیه و عدم دسترسی به غذای کافی نیز وضعی به مراتب بدتر دارد. در سال ۲۰۲۰ از هر سه نفر در ناامنی غذایی بوده است. بخش زیادی از این جمعیت متأسفانه کودکان هستند که آثار سوء تغذیه بین نسلی تبعات زیانباری را برای توسعه جهانی به همراه خواهد داشت. کشورهای کمتر توسعه یافته و رو به توسعه که بیشترین جمعیت جهان را به دوش می کشند بالطبع بیشترین رنج را از گرسنگی و سوء تغذیه خواهند برد. در واقع پیشران های گرسنگی و عواملی که مانع از ریشه کن کردن فقر و سوء تغذیه می شوند در آسیا و آفریقا نمود بیشتری دارند. بی تردید عامل اصلی

گرسنگی در جهان به وضعیت کشاورزی، کاهش تولیدات نحوه مصرف و هدر رفت و اتلاف منابع غذایی بر می گردد. تولید نا پایدار مواد غذایی و کشاورزی باعث تخریب محیط زیست و انقراض گونه ها شده است. ضایعات غذایی سیستم مدیریت پسماند را تحت فشار قرار می دهد. ناامنی غذایی را تشدید می کند و بحران آلودگی سیاره ای را دامن می زند. چنانچه به تعبیر فائو اگر ضایعات و دورریز مواد غذایی در جهان را یک کشور تصور کنیم این کشور سومین منبع انتشار گازهای گلخانه ای در جهان است. ضایعات مواد غذایی در جهان طبق گزارش سال ۲۰۲۱ فائو حدود ۹۳۱ میلیون تن و به عبارتی ۱۷ درصد کل تولید مواد غذایی در جهان است که نزدیک به ۵۷۰ میلیون تن آن در سطح خانوارها ایجاد می شود و میانگین سرانه جهانی غذای اتلاف شده ۷۴ کیلوگرم در سال

است با این حال آمارهای جهانی همواره گمراه کننده بوده و تفاوت بین کشورها را به طور دقیق بیان نمی کنند. طبق آمارها ۴۵ کشور در جهان از جمله ۳۴ کشور آفریقایی ۹ کشور آسیایی و ۲ کشور امریکای لاتین تحت تاثیر تغییرات شدید آب و هوایی و همه گیری کووید ۱۹ نیازمند کمک خارجی فوری برای تامین غذا هستند. علی رغم اینکه بخش کشاورزی در برابر کرونا انعطاف پذیری بالایی از خود نشان داد اما طبق برآوردها تولید جهانی گندم در سال ۲۰۲۱ حدود ۱ میلیون تن کاهش داشته و به ۷۸۴ میلیون تن رسیده است. هرچند که تولید کلی غلات بیش بینی میشود از ۲۷۶۹ میلیون تن به ۲۸۱۷ میلیون تن در پایان سال ۲۰۲۱ برسد اما تولید محصولات غذایی و غلات نیز نیاز کنش مناسبی ندارد و بیشترین کاهش تولیدات طبق انتظار مربوط به کشورهای فقیر و کم درآمد است. در کشورمان نیز طبق همین گزارش میانگین تولید محصولات کشاورزی در سال ۲۰۲۱ کاهش خواهد بود. بر مبنای گزارش فوق تولید گندم در جمهوری اسلامی ایران از ۱۴ میلیون تن در سال ۲۰۲۰ به ۱۲٫۸ میلیون تن خواهد رسید این در حالیست که میانگین پنج ساله تولید گندم در کشور ۱۴٫۳ میلیون تن بوده است. در تولید برنج نیز از ۳٫۹ میلیون تن سال ۲۰۲۰ به ۳٫۸ میلیون تن کاهش پیدا خواهد کرد و تولید کلی غلات از ۲۲٫۲ میلیون تن به ۲۰٫۹ میلیون تن خواهیم رسید. در کشور ما علاوه بر کاهش تولید ضایعات مواد غذایی نیز بسیار بالا و بر مبنای برخی اظهار نظر ضایعات مواد غذایی معادل ۵۰ درصد فروش نفت در کشور است. حجم ضایعات مواد غذایی در ایران بین ۲۵ تا ۳۵ میلیون تن در سال برآورد شده است. این حجم بالای اتلاف مواد غذایی در کشور هم به شیوه تولید و توزیع و هم به الگوی مصرف بر می گردد که هر دو نیازمند اصلاح است. ارزش ضایعات غذایی در کشور سالانه به ۷ تا ۸ میلیارد دلار بر می گردد و سهم گوشت قرمز و مرغ در این زمینه بیش از ۳۰۰ هزار تن در سال است که بصورت ضایعات در فرایند تولید و مصرف از چرخه ارزش حذف می شود. در زمینه مصرف نان مردم ایران جزو پرمصرف ترین ها هستند. به طوری که سرانه مصرف سالانه

نان در جهان ۲۵ کیلوگرم و در ایران ۶ برابر این مقدار است. در زمینه کشاورزی باید گفت در کشور ما همچنان الگوهای سنتی کشاورزی حاکم هستند که تولید با بهره‌وری اندک و توأم با خسارت به محیط زیست را دنبال می‌کنند. وضعیت منابع خاک در ایران نگران کننده است. سالانه ۱۳۰ هزار هکتار مرتع تخریب، حدود ۴۸۰ هزار هکتار جنگل نابود، ۱٫۵ میلیارد تن خاک در اثر فرسایش از بین می‌رود. کاهش دائمی سرانه زمین‌های کشاورزی که اکنون در کشور ما حدود ۲ هزار مترمربع است باعث فشار بر اراضی و بهره‌برداری بی‌رویه و خسارت به اراضی کشاورزی شده است. در مورد آب نیز وضع به همین منوال نگران کننده است. کشور ما حدود یک درصد جمعیت جهان را در اختیار دارد اما تنها ۰٫۳ درصد منابع آب شیرین جهان به ایران اختصاص دارد و میزان بارندگی در آن یک سوم میانگین جهانی است با این وجود هدررفت آب در کشور ما حدود ۳۰ درصد و در جهان حدود ۱۰ درصد است.

از طرفی بیش از ۹۰ درصد آب مصرفی کشور مربوط به بخش کشاورزی است. نکته نگران کننده تر آنکه بیش از ۶۲ درصد آب مصرفی بخش کشاورزی در ایران از آب‌های زیرزمینی استحصال می‌شود و راندمان آب بخش کشاورزی حدود ۳۰ درصد است. با این اوصاف اصلاح الگوی کشاورزی بویژه در زمینه مکانیزاسیون و تغییر شیوه‌های آبیاری بسیار مهم است. به عبارتی سیاست‌گذاری آب در کشور ما هم باید به سمت مدیریت بهینه عرضه و هم مدیریت تقاضای آب پیش برود. نکته دیگر در این خصوص بهره‌وری پایین بخش کشاورزی در کشور است. امروزه تقریباً تمام کشورها به دنبال راهکارهای افزایش بهره‌وری در تولید هستند در همین راستا در کشور ما نیز قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی در سال ۱۳۸۹ مصوب گردید و طبق بند یک آن دولت مکلف است در راستای تحقق سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور، سیاست‌های کلی نظام و قانون سیاست‌های اجرایی اصل ۴۴ قانون اساسی و به موجب این قانون، زمینه‌ها، برنامه‌ها، تسهیلات و امکانات ارتقاء بهره‌وری و اصلاح الگوهای

تولید و مصرف در بخش کشاورزی و منابع طبیعی را فراهم و به مرحله اجرا درآورد و در تیرماه ۱۴۰۰ نیز دولت سند ارتقای بهره‌وری بخش کشاورزی مطابق با بند الف ماده ۵ قانون برنامه ششم تصویب کرد. با وجود این قوانین و مصوبات به نظر می‌رسد برای تأمین امنیت غذایی که یکی از اصلی‌ترین و مهمترین وظایف بخش کشاورزی می‌باشدو تحول در بخش کشاورزی هنوز مسیر طولانی در پیش است و نیازمند اصلاح رویکردها در بسیاری از زمینه‌ها هستیم. به عنوان نمونه بخش کشاورزی به عنوان

رشد قیمت مداوم این اقلام امنیت غذایی به ویژه اقشار متوسط و پایین جامعه را به مخاطره انداخته است و روزانه شاهد حذف یک یا چند مورد از اقلام خوراکی از سبد غذای خانوار هستیم. باید اضافه کرد در مقیاس جهانی نیز طبق گزارش فائو شاخص قیمت مواد غذایی در ماه سپتامبر سال ۲۰۲۱ نسبت به زمان مشابه در سال قبل حدود ۳۳ درصد افزایش داشته است که این افزایش بیشتر تحت تأثیر گران شدن غلات بوده و در این بین قیمت جهانی گندم بیش از سایر محصولات و حدود ۴۱

گذشته رسیده است. همچنین مصرف سرانه برنج در کشور از ۴۰ کیلوگرم به ۱۰ کیلوگرم رسیده است. این آمارها و سایر آمار وارقام تکان دهنده که امنیت غذایی کشور و در نتیجه سلامت کشور در شرایط فعلی را با تهدید مواجه کرده است باعث شده است تا مجلس طرح تقویت امنیت غذایی را در شهریورماه سال جاری تصویب کند و هم‌اینک در انتظار ابلاغ از سوی شورای نگهبان است. در پایان باید این گونه نتیجه‌گیری کرد که امنیت غذایی رکن اساسی پیشرفت و توسعه

بخشی که بیش از یک پنجم اشتغال کشور را شامل می‌شود در صورت پیری جمعیت که متأسفانه پیش روی کشور قرار دارد با مشکلات اساسی روبرو می‌شود. کشاورزی باید بگونه‌ای تحت توجه و حمایت قرار گیرد که جاذبه لازم را برای ورود جوانان داشته باشد. سالمندی جمعیت شاغل در این بخش وقفه و آسیب جدی به کشاورزی و به تبع آن امنیت غذایی وارد نکند. موضوع مهم دیگر در ارتباط با امنیت غذایی در کشور رشد قیمت سرسام‌آور محصولات کشاورزی و مواد غذایی در کشور طی سال‌های اخیر است که متأسفانه باعث شده است که علی‌رغم وفور مواد غذایی این مواد دور از دسترس بخش وسیعی از جامعه قرار گیرد و در شرایطی که کشور تورم حدود ۴۵ درصدی را تجربه می‌کند

درصد رشد سالانه داشته است در این باره سازمان فائو، بانک جهانی و سازمان ملل ابراز نگرانی کرده و هشدارهای جدی در خصوص بروز ناآرامی‌ها در برخی کشورها را داده‌اند. آمار کشور ما افزایش قیمت‌ها فراتر از این آمارهاست به گونه‌ای که برخی اقلام پر مصرف خوراکی از جمله میوه جات از ابتدای سال جاری تاکنون بیش از ۱۰۰ درصد افزایش قیمت داشته‌اند و افزایش قیمت برخی مواد غذایی مانند لبنیات حتی ماهانه به بالای ۳۰ درصد رسیده است. طبق اظهار نظر مقامات و مسئولان مصرف لبنیات در کشور به کمتر از ۳۰ درصد میانگین جهانی رسیده و مصرف گوشت نیز که قیمت آن در کشور طی ۱۰ سال گذشته ۱۲ برابر شده است به پایین‌ترین حد خود در دهه

یک کشور محسوب می‌شود و چنانچه با تهدید مواجهه شود تأثیرات تبعات آن در بلندمدت نگران کننده و خسارت‌بار است. امنیت غذایی در کشور ما در شرایطی که با بحران بیماری کرونا مبارزه می‌کند، خشکسالی کم سابقه را تجربه می‌کند و از طرفی دیگر تحت تأثیر تحریم‌های ظالمانه و ترور بسم اقتصادی قرار دارد شاید یکی از مهمترین موضوعات روز کشور باشد و بر همین مبنا باید در زمینه سیاستگذاری، نظارت، برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری مورد توجه و اهتمام جدی همه مسئولان تقنینی، نظارتی و اجرایی کشور قرار گیرد. در این راستا برنامه‌ریزی تأمین امنیت غذایی باید هم به شکل فوری و کوتاه مدت و هم با رویکرد اساسی و بلندمدت انجام گیرد.

در مراسمی با حضور سردار غلامرضا جلالی، رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، پروفیسور محمد اسماعیل اکبری، پدر پزشکی جامعه نگاریان و معاونین سازمان، آیین معارفه «مشاور عالی ریاست سازمان در امور صیانت از ساختار جمعیت، سلامت عمومی و پدافند زیستی» برگزار شد. سردار جلالی، در این آیین با گرامیداشت یاد و مقام شهدای انقلاب اسلامی و شهدای دفاع از وطن و حرم آل الله اظهار داشت: پدافند غیرعامل با لحاظ راهبردی مجموعه اقدامات غیرمسلحانه‌ای است که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقاء پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می‌شود. وی با بیان اینکه رصد و مقابله با تهدیدات انسان ساخت در حوزه اقدامات سازمان پدافند غیرعامل قرار دارد، گفت: در این حوزه شاهد دو مولفه اساسی هستیم، نخست آن بخش از تهدیدات انسانی که ماهیتی نرم افزاری دارد همچون تفکر، استراتژی، ساختار، مدیریت و مانند آن. مولفه دوم، تهدیداتی با ماهیت سخت افزاری است مانند تکنولوژی که مبتنی بر دانش و فناوری است و در دنیای امروز شاهد رشد و تغییرات بسیار سریع آنها هستیم. یعنی برخلاف تهدیدات طبیعی که در طول سال‌های عمر بشر تقریباً بدون تغییر است، تهدیدات انسان ساخت سیال و پویاست.

اشراف بر تهدیدات انسان ساخت نیازمند رصد دائمی است
سردار جلالی با بیان اینکه پویایی و سیال بودن تهدیدات انسان ساخت نیازمند یک رصد دائمی و وظیفه ذاتی پدافند غیرعامل است تصریح کرد: حوزه اقدام پدافند غیرعامل نیز سه سطح کلی راهبردی، عملیاتی و فنی و اجرایی را شامل می‌شود. به گفته رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، مقوله جمعیت با توجه به تأثیرات آمایشی، مدیریت توسعه فضایی کشور، پایداری، تاب‌آوری و بازدارندگی جامعه جزو مباحث راهبردی پدافند غیرعامل محسوب می‌شود.

شاهد سقوط آشناری آمار جمعیت در

سقوط آشناری آمار و تغییر ساختار جمعیت تهدیدزا است

فرصت محدود اصلاح ساختار جمعیت

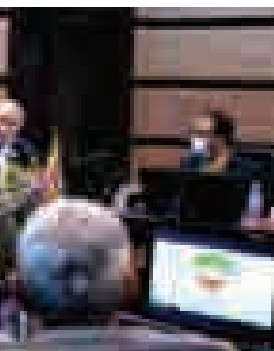
اثرگذار است. وی با اشاره به تأکیدات چندباره رهبر معظم انقلاب، بر لزوم چاره اندیشی در سیاست‌های کلی جمعیت خاطر نشان کرد: خوشبختانه با حمایت‌ها و تلاش‌های دانشمندان متعددی چون پروفیسور اکبری، طرح "جوانی جمعیت و حمایت از خانواده" از سوی نمایندگان دلسوز مجلس انقلابی یازدهم در دستور کار قرار گرفت و نهایتاً مصوب شد و به نتیجه رسید که جای تشکر و قدردانی دارد. سردار جلالی تصریح کرد: با توجه به مأموریت‌های سازمان پدافند غیرعامل کشور، بامشورتی که با جناب آقای پروفیسور اکبری داشتیم، قرار شد بازتعریفی را در موضوع "صیانت از ساختار و جوانی جمعیت" ذیل مأموریت‌های سازمان پدافند غیرعامل انجام دهیم.

فاجعه تاکنون مشخص نشده است. اما آنچه مشخص است تغییر ساختار جمعیتی کشور در آینده، منشأ بحران‌های بسیاری از جمله کاهش جمعیت پویا خواهد بود که وابستگی به نیروی کار خارجی را اجتناب ناپذیر خواهد کرد که این بحران منابع انسانی کمترین عوارض آن در حوزه اقتصادی، کاهش نرخ رشد اقتصادی و درآمد ملی کشور است. رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، تضعیف انسجام، وحدت ملی و اقتدار کشور را از دیگر پیامدهای تحقق سیاست‌های کاهش جمعیت کشور دانست و ادامه داد: در حوزه امنیت و بازدارندگی نیز باید گفت که اساساً دفاع ما مردم پایه و مبتنی بر نیروهای انسانی است و کاهش جمعیت حتماً در بعد دفاع و تأمین امنیت کشور

کشور هستیم
وی با اشاره به اهمیت سیاست‌های جمعیتی در کشور تأکید کرد: یکی از مهمترین مسائل در رصد تهدیدات انسان ساخت، پیداکردن منشأ تهدیدات است. برای مثال شاهد سقوط آشناری آمارهای جمعیتی کشور هستیم. این در حالیست که مادر دهه ۶۰ از رشد جمعیتی برخوردار بودیم که ثمره آن، منابع انسانی و سرمایه نیروی جوان کنونی است که ظرفیت بسیار مناسبی را برای توسعه کشور فراهم کرده است. **پیامدهای تهدیدزای کاهش نرخ مولید در کشور**
وی با اشاره به پیامدهای جدی کاهش نرخ مولید در کشور تصریح کرد: متأسفانه به علت عدم پرداخت درست، علمی و راهبردی به این تهدیدات، عمق واقعی

پدافند زیستی

سک

نیازمند برنامه ملی در حوزه جمعیتی هستیم

به گفته سردار جلالی، ما نیازمند برنامه ملی در حوزه جمعیتی هستیم که وظایف و مسئولیت دستگاه‌ها در آن بازتعریف شود. البته بخش زیادی از این وظایف در قانون دیده شده است که همین قوانین در صورت تصویب می‌تواند در قالب برنامه ملی تعریف شود.

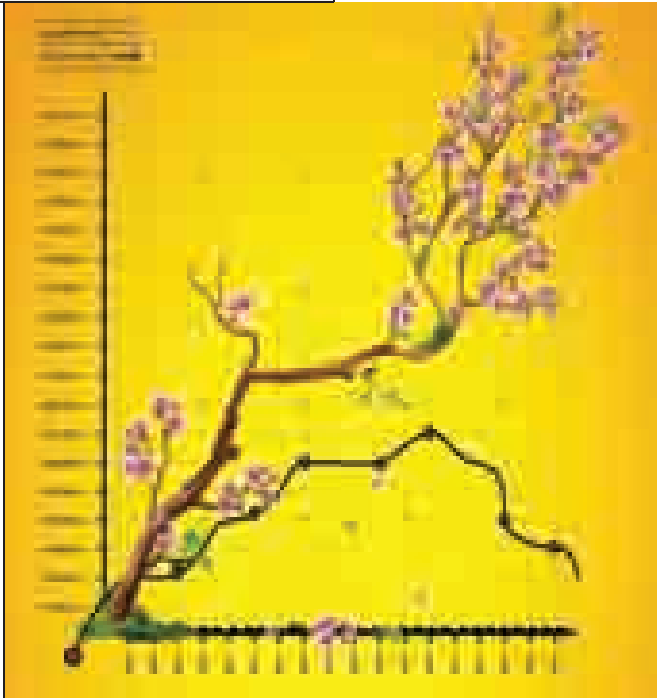
رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با اشاره به ظرفیت خوب معاونت‌ها و قرارگاه‌های این سازمان در زمینه عملیاتی شدن و مطالبه‌گری سیاست‌های جمعیتی در دستگاه‌های اجرایی، تصریح کرد: در این زمینه می‌توانیم از ظرفیت‌ها و تجارب جناب‌آقای پروفیسور اکبری در زمینه پیشبرد اهداف راهبردی سازمان در حوزه صیانت از جمعیت به بهترین نحوه بهره ببریم.

فرصت جبران و اصلاح ساختار جمعیتی وجود دارد

پروفیسور محمد اسماعیل اکبری نیز در این مراسم با بیان اینکه به دیدگاه بنده، در حال حاضر، مقوله تغییر در ساختار جمعیت حساس‌ترین مشکل و معضل اجتماعی انسان ساخت در کشور ماست اظهار داشت: سالها قبل از تذکر و بیانات مقام معظم رهبری در مورد مقوله جمعیت در سال ۹۳، تلاش‌هایی از سوی بنده در سمت‌های مختلفی که در وزارت بهداشت داشتم صورت گرفت که متأسفانه به علت برخی مسائل راه به جایی نبرد.

وی ادامه داد: پس از تأکیدات مقام معظم رهبری، تصمیم گرفتم تحقیقی را در مورد شرایط جمعیتی کشور شخصا انجام دهم. متأسفانه به علت نواقصی در سیستم سنجش و آمار، ما در آن زمان قدرت تبیین مناسب مسائل را نداشتیم. این درحالیست که در نامه‌نگاری‌هایی که از سوی برخی نهاد‌های مسئول انجام شده بود، اعلام کرده بودند که شرایط جمعیتی بر اساس سطح جانشینی باروری متعارف، مطلوب است.

دکتر اکبری با بیان اینکه در سال ۹۴ تصمیم گرفتم وارد یک مطالعه بین‌المللی با گروهی از دانشمندان جهانی شوم، توضیح داد: در طول این مطالعه من متوجه عمق فاجعه‌ای که در ساختار جمعیتی کشور من در حال رخ

دادن بود شدم و در نهایت ۳ مقاله در ژورنال بسیار معتبر لنست به چاپ رسید.

وی با بیان اینکه در طول سال‌های بعد از انقلاب متأسفانه سیاست‌های جمعیتی وارداتی بوده، تصریح کرد: در مطالعه جمعیت منطقه (شرق مدیترانه) در ۷۰ سال گذشته (قبل از ۲۰۱۷) متوجه شدیم که همه منطقه شاهد کاهش روند رشد جمعیت بوده ولی این کاهش در ایران وحشتناک و دردناک است که در سال‌های بعد از انقلاب این سقوط و وضعیت بدتری پیدا کرده بود. همین مطالعات سبب شد که در سال ۹۵، با انتشار مقاله علمی اثبات کردیم که داده‌های ایران در زمینه رشد جمعیت که از سوی دستگاه‌های متولی کشور اعلام می‌شود اشتباه است.

پروفیسور اکبری متذکر شد: پس از هشدارها پیرامون حرکت به سمت سالخوردگی جمعیت و تغییر ساختار جمعیتی کشور، توانستیم اقداماتی در زمینه اصلاح سیاست‌ها و ساختارها انجام دهیم ولی متأسفانه اجازه عملیاتی شدن به آن داده نشد.

وی با بیان اینکه ترمیم ساختار جمعیتی یک راه حل اصلی دارد و آن فرزندآوری است،

تصریح کرد: متأسفانه دست‌هایی در کار است که هربار با بهانه کردن و بزرگنمایی مسائلی حاشیه‌ای به دنبال انحراف افکار عمومی از مسئله اصلی است.

کاهش قریب به ۴۰۰ هزار تولد در سه سال گذشته

پروفیسور اکبری خاطر نشان کرد: با وجود اینکه در ۳ سال گذشته قریب به ۴۰۰ هزار نوزاد کمتر متولد شده است اما معتقدم همچنان فرصت محدودی برای جبران و اصلاح ساختار جمعیتی وجود دارد. امیدوارم با توجه به ظرفیت‌های سازمان پدافند غیرعامل کشور، بتوانیم منشا اقدامات راهبردی اصلاحی در زمینه اصلاح ساختار جمعیتی باشیم.

در انتهای این برنامه از سوی سردار جلالی، حکم مشاور عالی ریاست سازمان پدافند غیرعامل کشور "در امور صیانت از ساختار جمعیت، سلامت عمومی و پدافند زیستی" به پروفیسور محمد اسماعیل اکبری اعطاشد.

در بخشی از متن این حکم آمده است: انتظار می‌رود بفضل الهی در تحقق مأموریت‌های ذیل که از اهداف بلند کشور و دغدغه‌های مقام معظم رهبری امام

خامنه‌ای عزیز (مدظله العالی) و مندرج در تدابیر و سیاست‌های کلی و بالادستی کشور است، به اینجانب مشورت‌های علمی و تخصصی ارائه فرمائید:

• ارتقای ظرفیت نظارتی و هماهنگ‌کنندگی سازمان پدافند غیرعامل کشور در مسیر توسعه اقدامات کلیه دستگاه‌های اجرایی در حوزه ارتقای سلامت عمومی، پدافند زیستی و صیانت از ترکیب و ساختار بهینه جمعیت کشور از طریق تدوین برنامه منظم و پیگیری مستمر.

• بررسی و تبیین اقدامات هوشمندانه در برابر شیوع مصرف و وابسته‌سازی سبد غذایی مردم شریف به محصولاتی که در آنها از فناوری‌های نوین استفاده شده و می‌تواند بر سلامت عمومی، رشد و ساختار جمعیت تأثیر سوء بگذارد.

• دستیابی و استقرار الزامات، ضوابط و سازوکارها و نظارت بر اجرای موضوع ماده ۶۵ مصوبه مجلس شورای اسلامی در خصوص «جوانی جمعیت و حمایت از خانواده» و...

لازم به ذکر است، پروفیسور محمد اسماعیل اکبری به عنوان بنیان‌گذار آموزش پزشکی جامعه‌نگرد در ایران، در کسوت‌های استادی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، ریاست انجمن علمی آموزش پزشکی ایران، ریاست مرکز تحقیقات سرطان و ریاست کارگروه علمی-تخصصی جمعیت در مجمع تشخیص مصلحت نظام مشغول خدمت است. وی معاونت وزارت بهداشت طی سالیان مختلف، ریاست و تأسیس دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، مشاورت عالی وزرای بهداشت، عنوان مدیر نمونه جنگ، از مسئولین اصلی و بنیان‌گذاران ستاد امداد در زمان جنگ و از جمله طراحان اصلی ساختار بهداشتی جنگ تحمیلی، عنوان چهره فرهیخته استان همدان، کسب جایزه ملی جمعیت، کسب جایزه بین‌المللی مبارزه با دخانیات و افتخار طراحی و اجرای موفقیت‌آمیز بزرگ‌ترین واکسیناسیون کشور (۳۳ میلیون نفر) نهادار یک ماه در برابر سرخک و سرخچه واکسینه شدند که از بزرگ‌ترین واکسیناسیون‌های موفق بین‌المللی نیز محسوب می‌شود را در کارنامه دارد.

گفتگوی عماد با دکتر کریمی نیامعاون قرارگاه پدافند زیستی کشور

چرا دنیا در برابر کرونا غافلگیر شد؟!

شهید فخری زاده بزرگترین شهید مدافع سلامت

معاون عملیات قرارگاه پدافند زیستی کشور معتقد است دلیل اصلی غافلگیری دنیا در برابر کرونا این است که نظام سلامت جهانی استراتژی برای مقابله با یک تهدید زیستی نداشت و بشرفکرمی کرد به بیماری های واگیر مسلط شده است. مشروح گفت و گویدکتر محمد کریمی نیامعاون عملیات قرارگاه پدافند زیستی کشور بانشریه عماد رادر ادامه می خوانید:

بروز و شیوع ویروس کرونا جامعه جهانی را با مشکلاتی روبرو کرده است، از نظر شما چه عاملی سبب شد کرونا به بحرانی زیستی و جهانی تبدیل شود؟

باید خصوصیات تهدیدات زیستی را بشناسیم. این تهدیدات همیشگی هستند. تهدیدات زیستی منشا چندگانه دارند و مرز نمی شناسند. برای اینکه با مفهوم منشا چندگانه آشنا شویم همین کافیست که بدانیم ۷۵ درصد بیماری های واگیردار بین انسان و دام مشترک است. در مورد کرونا هم اوایل شیوع گفته می شد که

از خفاش منتقل شده است. ماجرای بیماری وقتی متفاوت می شود که به دید تهدید بخواهیم به آن نگاه کنیم. اما علت اینکه این بیماری به پاندمی تبدیل شد برداشت من این است که به دلیل مخفی کاری هایی بوده است که در ابتدا صورت گرفته است. تاخیر در گزارش دهی گسترش بیماری را به دنبال داشته است. خصوصاً که بیماری هوا برداست. وقتی بیماری هوا برداست به سادگی قابل انتشار از یک کشور به کشور دیگر است. دقیقاً به همین دلایل تبدیل به بحران زیستی شد. اولین اتفاقی که افتاد زمانی که در چین شناسایی شد تا مدت ها اعلام نشد و دقیقاً در این ایام مسافرت های زیادی اتفاق افتاد و همین منشا گسترش بیماری شد. چون هوا برد هم بود به سادگی با یک پرواز از کشور مبدأ به کشورهای دیگر منتقل شد.

در جهان در چند دهه گذشته پیشرفت های شگرفی در حوزه دانش پزشکی داشته ایم، اما با این وجود حتی در کشورهای پیشرفته هم

کرونا تبدیل به یک بحران زیستی در ابعاد مختلف شد، چرا پیشرفت های دانش پزشکی نتوانست جلوی چنین بحرانی را بگیرد؟

یکی از دلایل به نظرم این است که دنیا تصور می کرد به بیماری های واگیردار مسلط شده است. به عبارت بهتر سهل انگاری صورت گرفت. این باعث گسترش سریع بیماری شد. بشرفکرمی در مورد بیماری های واگیر شده بود. همین منشا اصلی این مواجهه بود. نزدیک به دو سال از شروع کرونا گذشته است و هنوز واکسن مطمئن، داروی قطعی و حتی ابزار قطعی تشخیص نداریم. علی رغم اینکه دو سال گذشته است و به اطلاعات زیادی از بیماری و ویروس دست یافته ایم.

آیا اولویت نبودن بهداشت در حوزه سلامت در دامن زدن به بحران کرونا موثر بود؟

قسمت بعدی ماجرا همین است. اکثر کشورها هدف گذاری شان در خیلی از موارد بیماری های غیر واگیر بود. چاقی، دیابت، فشار خون، بیماری های قلبی و ... تمرکز را از بیماری های واگیر به سمت غیر واگیر برده بود. به همین دلیل وقتی بیماری به عنوان پاندمی و شرایط اضطراری از سوی سازمان جهانی بهداشت اعلام می شود مشکل ماسک و مواد ضد عفونی کننده در دنیا پیدامی شود. حتی هواپیما در آسمان تغییر جهت می دهد تا ماسک و دستکش را به کشور دیگری ببرد.

شما واکنش نظام بهداشت و درمان کشور ما در مقابل کرونا چطور ارزیابی می کنید؟

یکی از خصوصیات بهداشت و درمان در ایران وجود شبکه بهداشت و درمان است. برنامه ریزی شبکه بهداشتی از حدود ۵۰ سال پیش شروع شده، با گرفته و بعد گسترش پیدا کرد. اما این شبکه بهداشتی که در تمام نقاط کشور از جمله روستاهای دور افتاده وجود دارد در دوران کرونا نتوانست به موقع و مطلوب ظاهر شود. به این دلیل که سیستم بهداشتی و شبکه بهداشتی ما با سیستم درمان ارتباط نداشت. نتیجه اینکه بیماری در بیمارستان و زمانی که دو نفر فوت شدند کشف شد. با وجود ظرفیت خوبی که داشتیم متأسفانه شبکه جامع بهداشتی و در واقع حجم عظیمی از شبکه های بهداشت درمان، مراکز بهداشتی درمان شهری و روستایی، پایگاه های جامع سلامت در شهرها و خیلی از موارد دیگری که جزو آن شبکه تلقی شدند در اینجا ورود پیدا نکردند. چون این پاندمی خودش را به عنوان بیماری از داخل بیمارستان به ما نشان داد. اولین مورد های این پاندمی در ایران بیمارانی بودند که در بیمارستان بستری شدند و فوت کردند. یکی از علل این واکنش دیر هنگام این بود که زیر ساخت ها به درستی به هم مرتبط نبود. موضوع دوم، عدم وجود یک نظام CDC ملی و مرکز جامع کنترل و پیشگیری بیماری های واگیردار بود. این یکی از مواردی بود که دچار مشکل شدیم. رویکرد کشور در ابتدا به

۶۶

▲ دنیا تصور می کرد به بیماری های واگیردار مسلط شده است، همین امر موجب سهل انگاری و گسترش سریع بیماری شد

▲ اکثر کشورها هدف گذاری شان در خیلی از موارد بیماری های غیر واگیر مانند چاقی، دیابت، فشار خون بود و تمرکز را از بیماری های واگیر به سمت غیر واگیر برده اند

▲ شبکه بهداشتی ما که در تمام نقاط کشور از جمله روستاهای دور افتاده وجود دارد در دوران کرونا غافلگیر شد چون شبکه بهداشتی با سیستم درمان ارتباط نداشت

▲ بازنگری و باز مهندسی در ساختارها و مراجع علمی مقابله با پاندمی ضروری است در غیر این صورت در برابر تهدیدات زیستی همواره آسیب پذیر خواهیم بود

این پاندمی رویکرد درمان محور بود و با رویکرد پیشگیرانه و بهداشتی به سراغش نرفتیم. نتیجه آنکه بسیاری از بیمارستان ها درگیر شدند.

آیا فکرمی کنید بحران کرونا می تواند به نقطه عطفی به عنوان سرآغاز تغییر در نظامات بهداشت و درمان در سطح جهان تبدیل شود و استانداردها و رویکردها را جابه جاکند؟

در یک سال گذشته بشریت تجربه پاندمی به این وسعت را نداشته است. آخرین پاندمی در این حجم، آنفلوآنزای اسپانیایی در سال ۱۹۱۸ است و بشرفعلی با چنین تهدید عظیمی روبرو نبوده اند. سازمان ملل، سازمان جهانی بهداشت، یونسف، یونسکو و تمام سازمان های تخصصی غافلگیر شدند. زمان خوبی است که گذشته ای که بر مبنای این رخدادها بود را در دوران کرونا بازبینی کنیم. پاندمی کرونا نشان داد اینطور نیست که یک کشور بتواند خود را در مقابل تهدیدات زیستی ایمن نگاه دارد. بنابراین حتما باید جهانی فکرنیم و جهانی اقدام کنیم. یک بیماری از یک نقطه عالم با فاصله چند ساعت با یک پرواز می تواند به کشور ما برسد. بنابراین بازنگری در یک سری از الزامات قطعیت دارد. نظامات مرتبط با تشخیص و آشکار سازی تهدیدات از همه مهم تر بحثی به نام مدیریت و پیشگیری است. باید این تغییر پیدا کند. در داخل کشور هم به تبع باید این تغییرات اتفاق بیفتند. به نظرم حتی لازم است با تجارب دوسالی که به دست آوردیم در بعضی از ساختارها و سازمان ها بازنگری کنیم. در برخی از مباحث درسی بازنگری کنیم. حتی به فکر ایجاد برخی رشته ها باشیم. ممکن است لازم باشد رشته های جدیدی ایجاد کنیم. ارتباط بین حوزه های سایبری، هوش مصنوعی و هوشمند سازی و هوش زیستی، بحث واکسن سازی، ساخت داروها و ابزارها و تجهیزات تشخیصی که وجود دارد. بحث آموزش های منجر به مهارت در نیروی انسانی. کرونا نشان داد در برخی از موارد با وجود تحصیلاتی که داشتیم مهارت لازم را نداشتیم. بنابراین باید علاوه بر تحصیلات به دنبال آموزش منجر به نتایج هم باشیم.

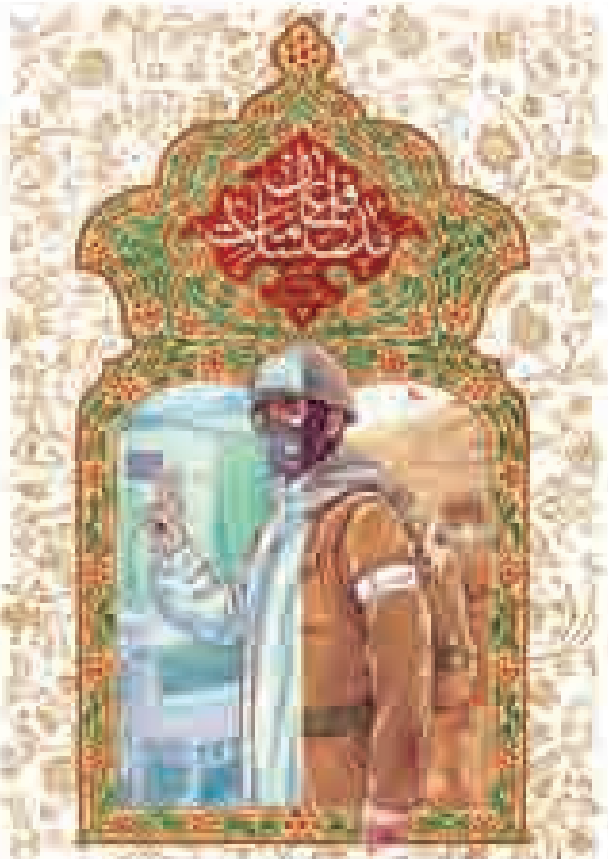
باید ساختار پدافند زیستی متمرکز داشته باشیم یا اینکه ساختار CDC را ایجاد کنیم. امریکا هم CDC خیلی قوی دارد و این کشور هم غافلگیر شد. نشانه چیست؟ آماده نبودن یا اینکه ساختار مشکل دارد؟

ذات بیماری و تهدید زیستی غافلگیری است. شما با موجود زنده سروکار دارید.

تعداد جهش های کرونا عجیب و غریب است. الگوهای متفاوتی در نقاط مختلف جهان از خود نشان داده است. به همین دلیل است که ایمنی زایی واکسن های مختلف را به چالش می کشد. منظور من بازنگری و بازمهندسی در ساختارها و مراجع علمی مقابله با پاندمی است. بدان معنی که رویکرد ما باید نسبت به بیماری یا تهدید زیستی متفاوت باشد.

تحقیقات زیادی در این مورد انجام داده است. آیا به یک ارزیابی کلی در این مورد رسیده اید که این کار عامدانه بود یا غیر عامدانه یا معتقدید همچنان برای اظهار نظر زود است؟

یکی از مواردی که سال ها در قرارگاه پدافند زیستی روی آن تاکید داریم این است که منشأ تهدیدهای زیستی رانمی شود به طور دقیق کشف کرد. به

دلیل اینکه این تهدیدات خصوصیات خاصی دارند. اول اینکه به سادگی در یک آزمایشگاه معمولی قابل تولید هستند. سناریوهای ساده ای برای ایجادشان لازم است. اما برای برطرف کردن، مقابله کردن و دفاع کردن در مقابل آن اتفاقات تجهیزات و تخصص های سنگین و گران قیمت و پیشرفته ای نیاز است. این ذات یک تهدید زیستی است. چه در حوزه انسان و دام باشد چه گیاه. عامل پاندمی کووید یک ویروس بوده است. از همان ابتدا قبل از اینکه بیماری وارد کشور ایران شود جلساتی با کارشناسان و متخصصین مختلف علم ژنتیک، بیوتکنولوژی، ویروس شناسی، ریه و اپیدمیولوژیست داشتیم و این موضوع را به بحث گذاشتیم که آیا منشأ این تهدید می تواند عامدانه باشد. این سوالی است

در بیماری، مسئول وزارت بهداشت است ولی در مورد تهدیدات زیستی ماجرا متفاوت است. چون دیگر تنها وزارت بهداشت مسئول نیست و یک تهدید زیستی جنبه های بسیاری از روحی و روانی گرفته تا اقتصاد و سیاست و اجتماع و حتی مسائل امنیتی را شامل می شود. امنیت سلامت یکی از ارکان مهم امنیت ملی هر کشوری است. اگر با این نگاه به تهدید زیستی توجه داشته باشیم زیر ساخت ها هم متناسب با آن بازایی و بازنگری می شود.

برخی ها بر این باور هستند که کرونا عامدانه و با اهداف خاص بوده است، برخی نیز می گویند طبیعی بوده است و بر اثر جهش طبیعی اتفاق افتاده است. سازمان پدافند غیر عامل کشور و به طور خاص قرارگاه پدافند زیستی

که در دنیا حتی در کشورهای پیشرفته هنوز به نتیجه نرسیده است. امکاناتی که آرام آرام به سمت اجماع می رود این است که تحقیقی انجام می شده است که طی آن یک فرار آزمایشگاهی صورت گرفته است. ما در بحث های مرتبط با تهدیدات زیستی می گوییم این تهدیدات منشأ طبیعی، تصادفی یا عامدانه دارند. منشأ عامدانه را در بحث جنگ های زیستی و بیوتروریسم می دانیم. نشت آزمایشگاهی یکی از الگوهای تصادفی است. به نظرمی آید تحقیقاتی بر روی ویروس ها در آزمایشگاه ها انجام می شده است و در اثر نشت آزمایشگاهی این ویروس گسترش پیدا کرده است. این یکی از مواردی است که اجماع روی آن بیشتر است.

یکی از ابعاد خسارت بار کرونا بروز بیماری های روحی و روانی بود. از نظر شما به عنوان یک پزشک این بحران چه چشم اندازی را برای سلامت روان جامعه به دنبال خواهد شد. کما اینکه شاهد بعضی از عوارض آن هستیم. آینده در مقابل پساکرونا چطور خواهد بود؟ فکرمی کنید برای مقابله با آن چه باید کرد؟

پاندمی کرونا پیامدهای مختلفی داشت. یکی از پیامدها بحث های اجتماعی و خانوادگی بود. چه در داخل کشور و چه در بسیاری از کشورهای پیشرفته رخداد هایی در دوران کرونا شاهد بودیم که قبلا تجربه نداشتیم. اینکه خانواده ها روزهای متمادی در کنار هم باشند بدون اینکه اجازه داشته باشند از منزل خارج شوند. مشاغل تعطیل، کسب و کارها مختل و آسیب به دارمدها، عوارضی را ایجاد کرد که تا کنون سابقه نداشت. از سوی دیگر در دوران کرونا بیمارگ و میرهای زیادی روبرو بودیم. این مرگ و میر به دلیل اینکه خانواده ها نتوانستند به درستی عزاداری کنند چالش هایی برایشان ایجاد کرد. عزیزانشان در تنهایی دفن می شدند و اجازه برگزاری مراسم عزاداری به کسی داده نمی شد. همین امر خود آسیب های روحی و روانی زیادی ایجاد می کرد. یکی دیگر از مشکلاتی که ایجاد شد استرس هایی بود که به دنبال یک حادثه اتفاق می افتد. این استرس ها می تواند ناشی از سوگ باشد. می تواند ناشی از یک حادثه یا ضربه روحی باشد. در این رخدادی که با آن مواجه هستیم اتفاقی که افتاد این بود که درآمد ها وقتی مختل شد بین برخی خانواده ها و حتی در مشاغل بین کارگر و کارفرما، فروشنده و خریدار... شاهد چالش های جدی بودیم.

ادامه در صفحه بعد

برای مقابله با عوارض ناشی از این بیماری‌های روحی و روانی که گفتید چه باید کرد؟ خیلی‌ها راجع به اهمیت ورود نظام روانشناسی صحبت می‌کنند اما اتفاقی نیفتاده است. آیا نیازمند بازاندیشی در این سیستم و انقلابی در این حوزه هستیم یا باید فرهنگ سازی با استفاده از ابزار رسانه صورت گیرد؟

وقتی می‌گوییم تهدید زیستی به صورت جامع باید مسئله مورد توجه قرار بگیرد و چند جانبه باید با آن مواجهه شویم. در دوران نزدیک به دو سال پاندمی کرونا به درستی از ظرفیت حوزه روان‌شناسی و جامعه‌شناسی

و رسانه استفاده نکردیم. در زمان پاندمی حتی نحوه اطلاع‌رسانی عمومی نیازمند تدبیر و تخصص است که مشکلات تشدید نشود. یا برای فرهنگ سازی در امر رعایت فاصله گذاری اجتماعی و واکسیناسیون عمومی نیازمند اقدام روانشناسانه و جامعه‌شناسانه هستیم. بشر فقط جسم نیست، روح هم هست. بنابراین در تصمیم‌گیری‌هایمان باید به این حوزه هم توجه جدی داشته باشیم. این توجه جدی با استفاده از متخصصین مربوطه باید صورت بگیرد. سازمان پدافند غیرعامل کشور از همان اسفند ۹۸ با سازمان بهزیستی کشور فعالیت مشترکی را شروع کردند. حتی شماره‌ای اعلام شد برای مشاوره به کسانی که دچار گرفتاری‌های روحی-روانی یا ترس از ابتلا به پاندمی شده‌اند. این گروه به خوبی می‌توانستند عمل کنند و آرامش را برگردانند. اما در جایگاه واقعی از آنها بهره گرفته نشد.

واکسن به عنوان یک سلاح در برابر پاندمی کرونا اهمیت خودش را بیشتر نشان داد. ولی آنطور که باید و شاید عمل نکرد. همانطور که خودتان گفتید در حال حاضر داروی اختصاصی برای کرونا نداریم. اولاً این امر چه چیزی را در مورد نظام واکسیناسیون جهانی نشان داد و دوم اینکه آیا می‌توان به این نظام واکسیناسیون برای بحران‌های آینده امیدوار بود؟

ما در یکسال گذشته که واکسن عملاً وارد بازار شد با چالش‌هایی مواجه شده‌ایم. اتفاقاً ایران جزو قدمای واکسن کروناست که قدمت استفاده از واکسن در مایه کوبی آبله به زمان امیرکبیر برمی‌گردد. دو موسسه سرم‌سازی رازی و انستیتو پاستور ایران هم دارای ۱۰۰ سال سابقه در حوزه تشخیص و تولید واکسن هستند. اتفاقاً وقتی به گذشته نگاه کنیم محصولات تولیدی واکسن کشور ایران برای مقابله با بعضی از پاندمی‌ها توصیه شده است و کشورهای بسیاری از محصولات آن استفاده کرده‌اند. بنابراین کشوری با قدمت ۱۰۰ سال در حوزه تولید واکسن هستیم. اما در مواجهه با کرونا اتفاقی که افتاد این بود که از این ظرفیت‌مان به درستی بهره نرفتیم. در بخشی

از صحبت‌هایم زیرساخت‌هایمان باید بازنگری و به‌روزرسانی شود. اتفاقاً در حوزه واکسن چون فکری کردیم به بیماری‌های واگیر مسلول شده‌ایم زیرساخت‌های مربوطه در حوزه تولید واکسن در کشورمان درست به‌روزرسانی نشد و گستره درستی نداشت. همین هم برای ما چالش شد. حتی نیروی تخصصی به تعداد کافی در این حوزه تربیت نکردیم. اما پاندمی کرونا به ما نشان داد باید به واکسیناسیون توجه جدی کنیم. باید زیرساخت‌ها به‌روز شود. آموزش‌ها و مهارت‌ها به‌روز شود. مهارت‌ها ارتقا پیدا کند. باید از پلتفرم‌های مختلفی برای تولید واکسن استفاده کنیم. یکی از نکات بسیار خوب در حوزه واکسن کشور ایران این بود که ما حدود ۱۵ سال بود می‌خواستیم واکسن آنفلوآنزا بسازیم و به دلایل مختلفی انجام نشد. ولی در دوران پاندمی کرونا اتفاقاً پیشرفت خوبی در این موضوع داشتیم و دغدغه و نگرانی‌هایمان برطرف شد. یکی از پیشروترین گروه‌ها در این زمینه مرکز عمل کلی پدافند زیستی سازمان سپند وزارت دفاع با مدیریت و راهبری شهید بزرگوار فخری زاده بود. من ایشان را یکی از بزرگترین مدافعان سلامت کشور می‌دانم. او و تیمش در حوزه‌های مختلف در این زمینه به کشور بسیار کمک کردند.

سپاس از شما

من هم از شما و مجموعه روابط عمومی سازمان تشکر می‌کنم

دکتر سیدرضا میرطاهر

روسیه و چین روز ۱۵ مهر (۷ اکتبر) با انتشار بیانیه‌ای مشترک اعلام کردند فعالیت‌های بیولوژیک آمریکا در خارج از خاک این کشور خطرات جدی برای امنیت ملی آن‌ها ایجاد می‌کند و به امنیت مناطق آن‌ها آسیب خواهد زد.

روسیه و چین روز ۱۵ مهر (۷ اکتبر) با انتشار بیانیه‌ای مشترک اعلام کردند فعالیت‌های بیولوژیک آمریکا در خارج از خاک این کشور خطرات جدی برای امنیت ملی آن‌ها ایجاد می‌کند و به امنیت مناطق آن‌ها آسیب خواهد زد. این بیانیه در نشست اولین کمیته مجمع عمومی سازمان ملل متحد درباره مسائل مربوط به منع گسترش سلاح‌های بیولوژیکی اعلام و منتشر شد و در آن گفته شد که بیش از ۲۰۰ آزمایشگاه بیولوژیکی آمریکا در خارج از خاک این کشور به گونه‌ای مبهم و غیرشفاف فعالیت می‌کنند. این بیانیه که از سوی «گنگ شوانگ» معاون نماینده دائم چین در سازمان ملل متحد خوانده شد، تأکید دارد که فعالیت مبهم آزمایشگاه‌های بیولوژیک آمریکایی این سؤال را در جامعه بین‌المللی ایجاد کرده که آیا این فعالیت‌ها مطابق با کنوانسیون سلاح‌های بیولوژیکی صورت می‌گیرد یا خیر؟

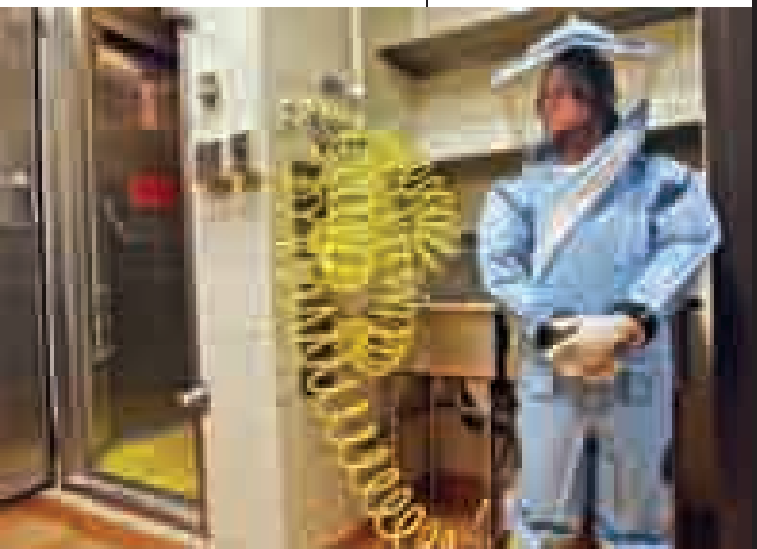
تخلّف از کنوانسیون

هشدار روسیه و چین در باره خطرات و تهدیدات جدی ناشی از آزمایشگاه‌های بیولوژیک آمریکا در نقاط مختلف جهان به ویژه در جوار این دو کشور، نشانگر بی‌اعتنائی و واشنگتن به حیات انسانی در کره زمین و نیز تلاش مستمر آن به منظور ساخت تسلیحات کشتار جمعی است. به رغم اینکه آمریکا عضو «کنوانسیون تسلیحات بیولوژیک» است که در سال ۱۹۷۲ تصویب شده و از سال ۱۹۷۵ به اجراء آمده است، اما عملاً از پیشگامان

توسعه انواع مختلف این تسلیحات غیر انسانی محسوب می‌شود. هیلاری کلinton وزیر امور خارجه وقت آمریکا روز ۵ دسامبر ۲۰۱۱ در کنفرانس بازمی‌کنوانسیون تسلیحات بیولوژیکی در سوئیس گفت: «آمریکا امیدوار است که حساسیت بیشتری در تلاش بین‌المللی برای کنترل تسلیحات بیولوژیک به وجود آید.» اظهار نگرانی ایالات متحده از اشاعه تسلیحات بیولوژیکی برای انحراف افکار عمومی و به منزله سرپوشی برای فعالیت‌های خود است.

آزمایشگاه‌های خارجی

دولت آمریکا علاوه بر رد اختیار داشتن ده‌ها آزمایشگاه بیولوژیکی بزرگ در داخل خاک خود، در سال‌های اخیر توجه خاصی به توسعه آزمایشگاه‌های تسلیحات بیولوژیک در خارج داشته است. در چند دهه گذشته آمریکا شبکه گسترده‌ای از آزمایشگاه‌های بیولوژیکی در مناطق مختلف دنیا از اروپا گرفته تا آفریقا و جنوب شرق آسیا را ایجاد کرده است. با توجه به اهمیت استفاده از عوامل بیولوژیک و برنامه گسترده واشنگتن در این زمینه، برخی برآوردها تعداد این آزمایشگاه‌ها را بیش از ۲۰۰ آزمایشگاه بیولوژیکی در سراسر جهان اعلام می‌کنند. واشنگتن در واقع برای جلوگیری از وقوع فجایع بیولوژیکی در آمریکا که قبلاً موارد مختلفی از آن رخ داده، این آزمایشگاه‌ها را به خارج از خاک آمریکا انتقال داده است. اصلی‌ترین آزمایشگاه‌های بیولوژیک نظامی آمریکا که توان تولید ویروس را دارند، «آزمایشگاه‌های درجه ۴» هستند که بالاترین سطح ایمنی را دارند. به گفته «نیکلای پاتروشف» دبیر شورای امنیت روسیه، پنتاگون در حال ساخت واحداث آزمایشگاه‌های بیولوژیکی در سراسر جهان است. این آزمایشگاه‌ها برای ساخت سلاح‌های

پمپاژ آمریکایی مرگ به زیست بوم

پدافند زیستی

کتاب

بیولوژیکی راه اندازی شده و اتفاقی که به شدت نگران کننده است.

به طور کلی در چند دهه گذشته امریکا شبکه گسترده ای از آزمایشگاه های بیولوژیکی در مناطق مختلف دنیا از اروپا گرفته تا آفریقا و جنوب شرق آسیا را تشکیل داده است. در فضای پسا شوروی امریکا آزمایشگاه هایی در کشورهای «اوکراین»، «گرجستان»، «ازبکستان»، «آذربایجان» و «قزاقستان» ایجاد کرده است. غلامرضا جلالی، رئیس سازمان پدافند غیرعامل ایران در مارس ۲۰۲۰ گفت در اطراف ایران، روسیه و چین نزدیک به ۲۵ آزمایشگاه سطح ۴ امریکا در قالب یک برنامه همکاری بیولوژیک با محوریت امریکا وجود دارد که فعالیت های مخفیانه و خارج از نظارت دستگاه های بین المللی انجام می دهند. این آزمایشگاه ها قادرند ویروس ها را دستکاری و آن را به سلاح بیولوژیک تبدیل کنند.

محل استقرار این آزمایشگاه ها به ویژه آن دسته که در کشورهای نزدیک به روسیه و چین قرار گرفته اند در واقع برای ایجاد تهدیدات بیولوژیکی علیه دور قریب اصلی بین المللی امریکا صورت گرفته است. مسکو پیش از این اقدام امریکا در ساخت آزمایشگاه های بیولوژیکی در گرجستان، نقض تمام کنوانسیون های بین المللی و تهدیدی برای مسکو و پکن اعلام کرده است. «ماریا زاخارووا» سخنگوی وزارت امور خارجه روسیه اواسط آوریل ۲۰۲۰ تأکید کرد وجود آزمایشگاه های بیولوژیکی امریکادرسایر کشورها از جمله در خاک گرجستان و نزدیک مرزهای روسیه می تواند باعث

گسترش عوامل بیماری زای خطرناکی در جهان شود.

تهدیدات علیه چین و روسیه

طبق گزارش هادرا طرف مرزهای چین در قزاقستان، قرقیزستان، لاوس، ویتنام، تایوان، کره جنوبی، فیلیپین، تایلند، مالزی و حتی افغانستان و پاکستان ۲۵ آزمایشگاه بیولوژیک امریکافعال هستند. امریکاهم چنین توجه خاصی به احداث و فعالیت این آزمایشگاه هادر کشورهای همسور (کشورهای استقلال یافته پس از فروپاشی شوروی) و در کشورهای مجاور روسیه دارد. تحقیقات انجام شده در این تأسیسات مدت هاست از مرزهای حوزه پزشکی فراتر رفته و دارای ماهیتی کاملاً نظامی است. ایجاد چنین آزمایشگاه هایی توسط پنتاگون در نزدیکی مرزهای روسیه علاوه بر مخدوش کردن ایمنی بیولوژیکی منطقه، برای واشنگتن مزایای زیادی دارد. نخست اینکه امریکا فرصت می یابد تحقیقات بیولوژیکی خود را در خارج از مرزهای امریکا بدون اینکه شهرونداناش به مخاطره بیفتند انجام دهد. دوم اینکه امریکا با این اقدام توافقنامه های بین المللی را نقض می کند و اهمیتی به کنوانسیون سال ۱۹۷۲ مبنی بر ممنوعیت ساخت و کاربرد

می توانند تأثیرات مخربی برای مردم روسیه و این کشورها داشته باشند. «ایگور نیکولین» کارشناس تسلیحات غیرمتمعارف با اشاره به اینکه کشورهای همسور باید با تهدیدات بیولوژیکی که ایالات متحده به وجود آورده است، مقابله کنند، می گوید: «جایی که آزمایشگاه های آمریکایی به وجود آمده است، بیماری های مختلف بلافاصله گسترش یافته اند.»

جمع بندی

ایجاد چنین آزمایشگاه هایی توسط پنتاگون در نزدیکی مرزهای روسیه و چین، علاوه بر مخدوش کردن ایمنی بیولوژیکی منطقه و ایجاد تهدیدات زیستی، به معنای نقض آشکار توافقنامه های بین المللی به ویژه کنوانسیون سال ۱۹۷۲ مبنی بر ممنوعیت ساخت و کاربرد سلاح های بیولوژیکی است. نقض گسترده رویه های مربوط به امنیت بیولوژیکی توسط امریکا سال هاست رخ می دهد و این مسئله تهدید مهمی علیه مردم جهان است، اما هیچ مجازاتی برای این کار در نظر گرفته نشده و جامعه جهانی نیز در برابر این فعالیت های مخرب بیولوژیکی ایالات متحده سکوت پیشه کرده است.

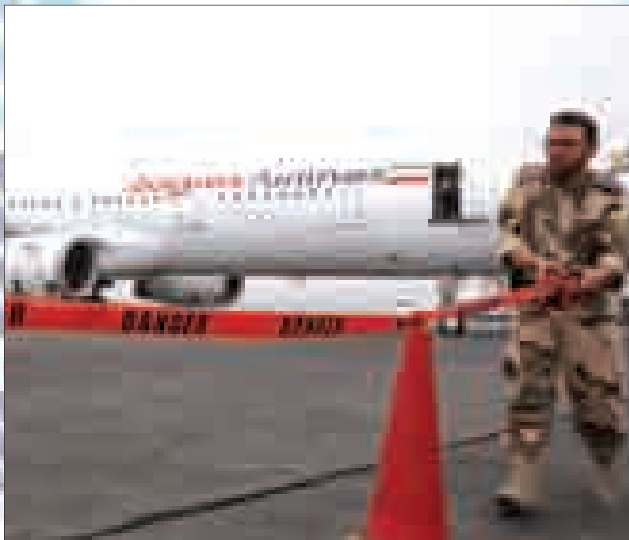
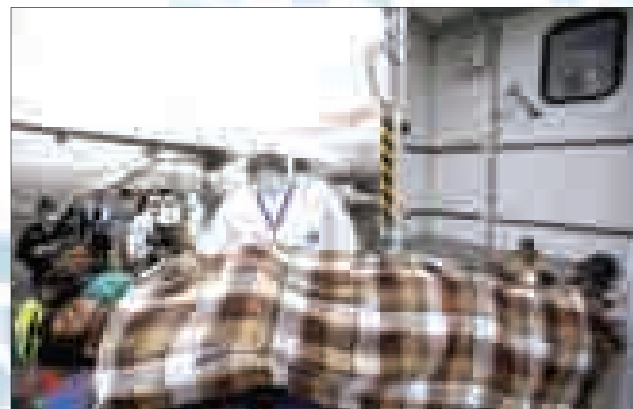
منبع: روزنامه جوان

سلاح های بیولوژیکی نمی دهد. امریکا به طور مداوم مکانیسم مد نظر روسیه در باره ممنوعیت ساخت سلاح های بیولوژیکی را نادیده می گیرد و از امضای آن خودداری می کند. این کنوانسیون در سال ۲۰۰۱ توسط مسکو تدوین شد و براساس آن فعالیت در زمینه تسلیحات بیولوژیکی در خارج از کشور ممنوع است. سوم اینکه در هر منطقه ای که چنین آزمایشگاه هایی ایجاد شود، امکان از بین رفتن میکروارگانیسم های مفید و باکتری های مفید برای محیط زیست می رود و به حیات وحش و زیست بوم منطقه آسیب جبران ناپذیری وارد خواهد شد و نهایتاً اینکه امریکایمی تواند آزمایشات بیولوژیک خود را در مناطق ممنوعه انجام دهد.

در واقع ایالات متحده در راستای اهداف غیر انسانی، به هر طریق ممکن فعالیت های بیولوژیک خود را در کشورهای همسور متمرکز کرده است. ولادیمیر پوتین، رئیس جمهور روسیه بر این مسئله تأکید کرده که ممکن است توسعه مجموعه هدفمندی از عوامل بیولوژیکی در کشورهای همسور، به ویژه در مجاورت روسیه با ایجاد سلاح های بیولوژیکی جدید مرتبط باشند که

رزمایش پدافند زیستی با محوریت مقابله با کرونا دو سال قبل از شیوع کرونا در جهان

رزمایش پدافند زیستی با موضوع مقابله با شیوع بیماری های واگیردار کرونا ویروسها روز یکشنبه (۲۹ بهمن) سال ۱۳۹۶ یعنی دو سال پیش از شیوع همه گیری کرونا با حضور روسای سازمان اورژانس و سازمان هواپیمایی در فرودگاه امام خمینی (ره) به نام فجر ۹۶ از سوی سازمان پدافند غیرعامل کشور برگزار شده بود.

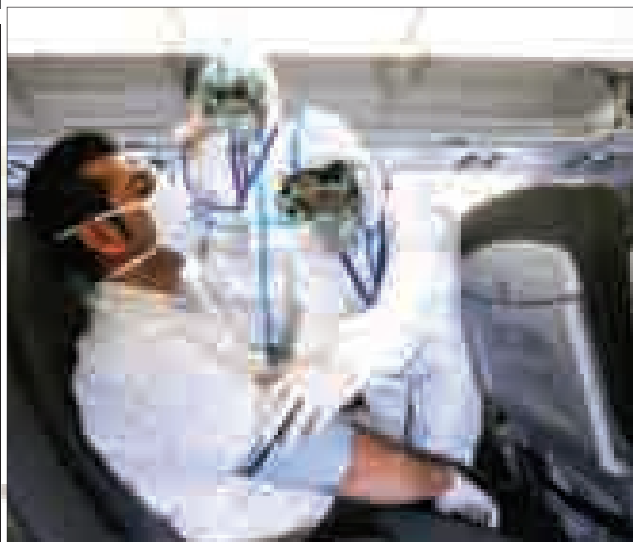
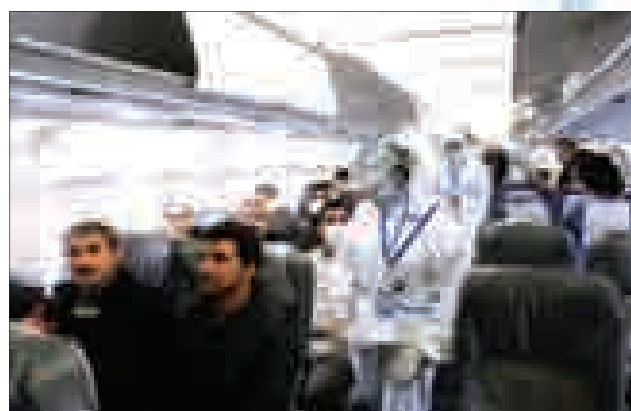
پدافند زیستی

عکس

پدافند زیستی

کتاب

هم افزایی اضلاع مقاومت
در رصد و مواجهه با توطئه دشمنان
الزامی است

جایابی پدافند غیرعامل در دل گفتمان مقاومت

به راهکارهای غیرنظامی و مدرنی روی آورده‌اند که بر اساس محاسبات آنها، اتصالات محور مقاومت را سست سازد را در پیش گرفته‌اند. دشمنان مقاومت در صددند ضمن دفرمه کردن استراتژی‌ها جبهه مقاومت در قبال منطقه و جهان، استراتژی‌های جدید و خطرناکی را جایگزین آنها نماید. نخستین گام دشمنان نظام در این مسیر، "قابل معامله جلوه دادن اصول گفتمانی جبهه مقاومت است. این در حالیست که جمهوری اسلامی ایران و دیگر اضلاع محور مقاومت هرگز بر اصول، مبانی و ثوابت گفتمانی و منطقه‌ای خود با دشمنان مصالحه نخواهند کرد.

در یک صورت بندی کلی، آمریکا و دیگر دشمنان جبهه مقاومت در وهله نخست در صددند ثوابت و اصولی که جبهه مقاومت بر اساس آنها بنا نهاده شده است را به تاکتیک‌هایی قابل انعطاف تقلیل داده و پس از شکستن پوسته و هسته سخت این اصول، آنها را بر اساس اهداف خود انعطاف پذیر می‌سازند. بدیهی است که در برهه زمانی فعلی، باید پیچیدگی مواجهه دشمنان با ثوابت و اصول حوزه سیاست خارجی کشورمان را دریافت. در این خصوص بازی واشنگتن و متحدانش بسیار پیچیده است. حتی آن‌ها در مواردی حاضر هستند "پوسته ظاهری" اصول سیاست خارجی کشورهای مخالف آن‌ها حفظ شود اما "هسته درونی" آن را نرم و منعطف سازند. بدیهی است که مواجهه با این موضوع، در ذیل گفتمان مقاومت امکان پذیر خواهد بود.

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و اصل نفی سبیل

بدون شک یکی از اصلی‌ترین درس‌هایی که حضرت امام خمینی (ره) به ملت ما و ملت‌های مسلمان داده‌اند، اصرار بر اصولی مانند "عدم پذیرش سلطه بیگانگان" است. این عدم سلطه‌پذیری، مصداق متعددی دارد که باید نسبت به آنها توجه ویژه داشت. حضرت امام خمینی (ره) با استناد به اصل نفی سبیل و اتخاذ سیاست "نه شرقی، نه غربی" روح استقلال را در کالبد انقلاب اسلامی ایران دمید. اصل نفی سبیل یکی از پویاترین اصول انقلاب اسلامی و جبهه مقاومت محسوب می‌شود. بر اساس آیه شریفه "وَلَن يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا" اساسا خداوند متعال راهی را برای سلطه کفار بر مسلمین قرار نداده است. در شرایطی که خداوند راهی را در این خصوص قرار نداده است، تمایل برخی مسلمین به سلطه‌پذیری کفار بر آنها یکی از اصلی‌ترین رموز درماندگی و استیصال آنها در طول تاریخ محسوب می‌شود. این موضوع، بارها از سوی رهبر معظم انقلاب نیز در طول سال‌های پس

غیرعامل "را در تثبیت و استمرار این اصول و مولفه‌ها را تشریح کرد:

تشریح بازی دشمنان علیه گفتمان مقاومت

اصلی‌ترین هدف دشمنان امنیت منطقه و جهان اسلام در برهه فعلی، ایجاد گسست میان مسلمانان و از بین بردن ثوابت و استراتژی‌های موجد و مقوم "گفتمان مقاومت" می‌باشد. برخی دشمنان مواجهه آشکاری را در تقابل با گفتمان مقاومت در پیش گرفته و برخی دیگر،

موثر خود ادامه دهد. این پیوست امنیتی، ناظر بر بر صدف فعالیت‌ها و تحرکات دشمنان جبهه مقاومت و روش‌های کلاسیک و نوین آنها در مواجهه با این مجموعه صورت می‌گیرد. در این جاست که اهمیت "پدافند غیرعامل" را در دل نگاه تمدن ساز گفتمان مقاومت را درک می‌کنیم. جهت درک این موضوع، لازم است ابتدا به برخی مولفه‌های گفتمانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران اشاره‌ای داشته باشیم و سپس مختصات و جایگاه "پدافند

حامد اکبری

آنچه امروز در عراق، افغانستان، لبنان، فلسطین، سوریه، یمن و دیگر کشورهای مسلمان می‌گذرد انعکاسی از عمق عداوت دشمنان با موجودیت جهان اسلام می‌باشد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران (در سال ۱۹۷۹ میلادی) شاهد شکل‌گیری منظمه‌ای تمدنی، فرهنگی و سیاسی به نام "جبهه مقاومت" در منطقه غرب آسیا هستیم. بدون شک این منظومه، نمی‌تواند بدون "پیوست امنیتی" به حیات

۶۶

هم افزایی اضلاع مختلف جبهه مقاومت در حوزه پدافند غیرعامل، یکی از مهم ترین اصول در خنثی سازی توطئه دشمنان و ناکام گذاشتن طرح های تهاجمی آنها در ابعاد گوناگون تلقی می شود. موضوعی که هرگز نباید آن را از ذهن دور نگاه داشت

از رحلت حضرت امام خمینی (ره) مورد تأکید قرار گرفته است. بدیهی است که این استیصال و درماندگی جایی در بین ملت های منطقه ندارد و نباید داشته باشد. در اینجا نسبت به ارزش ذاتی استراتژی "مقاومت فعال" آگاه می شویم، مقاومتی که "عدم سلطه پذیری" و "مقاومت در برابر زورگویی دشمنان" اجزای لاینفک آن را تشکیل می دهد. فراتر از آن، اجزای و متعلقات استراتژی "مقاومت فعال"، هرگز از سوی دشمنان قابل محاسبه نیست!

این استراتژی، علاوه بر آنکه ضریب آسیب پذیری کشور در برابر تهدیدات را کاهش می دهد، محاسبات استراتژیک و تاکتیکی دشمنان را نیز در تقابل با نظام و ملت ما بر هم خواهد ریخت. "عدم سلطه پذیری"، میراث بزرگ حضرت امام خمینی (ره) در عرصه سیاست خارجی کشورمان است. میراث گران بهایی که رهبر معظم انقلاب نیز حفظ آن را تضمین کننده بقای نظام و کشورمان می داند.

استراتژی پیچیده سازی بازی توسط دشمنان

یکی از اصلی ترین راهکارهایی که دشمنان در مواجهه با گفتمان مقاومت و متعلقات آن مدنظر قرار می دهند، "پیچیده سازی صحنه بازی" است. در این استراتژی، دشمنان سعی دارند با تکثیر روش های

کرده و به صورت همزمان، به تضعیف توان دفاعی رقیب و در نهایت، ایجاد حس رخوت و سستی در جامعه هدف بپردازند. در این آوردگاه، کلیدواژگان "سردرگمی" و "احساس ضعف" و "تکثیر روش های تهاجمی" مصادیق متعددی پیدا می کنند.

بیداری، حساسیت نسبت به مسائل، پیروزی از اوامرو و تهدیدهای رهبر معظم انقلاب و گفتمان وی در حال حاضر کلید اصلی برون رفت از وادی سرگردانی و حیرت است. در این معادله، انبوه اطلاعات و اخبار نباید ما را دچار سردرگمی کند، اطلاعات باید مثل یک نخ تسبیح در کنار هم قرار گیرند تا ما را به تحلیل درست شرایط و اوضاع برساند. به عبارت بهتر، قدرت تحلیل رفتارهای تهاجمی دشمن و شناسایی آنها، باعث می شود اولویت ها را کشف کنیم، به حاشیه نرویم و در حوزه اقدام و واکنش صحیح درست عمل کنیم.

این همان رمز موفقیت ما در مواجهه با نبرد ترکیبی دشمنان است. در این معادله، "رصد بازی دشمن" و "واکنش هوشمندانه نسبت به آن"، نسبت به هر مقوله دیگری اولویت دارد. این رویکرد، دوگانه "جنگ - تسلیم" را بر هم می زند و راهبردی به نام "مقاومت فعال" را جایگزین آن می سازد. محصول این نوع مقاومت آگاهانه و هوشمندانه، حفظ سرمایه

گفتمانی، سیاسی، امنیتی و اجتماعی جبهه مقاومت خواهد بود.

جایابی پدافند غیرعامل در دل گفتمان مقاومت

بدون شک جبهه مقاومت تنها منظومه ای است که در چارچوب آن می توان "تحركات دشمنان" را از زوایای مختلف مورد رصد و تحلیل قرار داد و روش های پدافندی و دفاعی را در مواجهه با این تحركات مدنظر قرار داد. از آنجا که بخش اعظمی از توطئه های دشمنان علیه محور مقاومت، در قالب "نبرد غیرعامل" صورت می گیرد، جبهه مقاومت نیز لازم است نگاهی اصولی و اساسی نسبت به مقوله "پدافند غیرعامل" داشته باشد. رژیم اشغالگر قدس، آمریکا و عمال منطقه ای آنها پس از شکست صهیونیستها در چندین نبرد مستقیم با گروه های مقاومت (از سال ۲۰۰۶ میلادی تاکنون)، تصمیم گرفته اند "نبرد غیرعامل" را علیه جبهه مقاومت (در ابعاد مختلف) گسترش دهند.

با توجه به آنچه ذکر شد، جایابی "پدافند غیرعامل" در تفکر ناب انقلابی و اسلامی، در ذیل گفتمان مقاومت صورت می گیرد. هیچ گونه چارچوب گفتمانی دیگری نمی تواند ما را در عمل به اصول و راهبردهای تعبیه شده در حوزه دفاع غیرعامل به موفقیت برساند. هم افزایی اضلاع مختلف جبهه مقاومت در حوزه پدافند غیرعامل، یکی از مهم ترین اصول در خنثی سازی توطئه دشمنان و ناکام گذاشتن طرح های تهاجمی آنها در ابعاد گوناگون تلقی می شود. موضوعی که هرگز نباید آن را از ذهن دور نگاه داشت.

پدافند غیرعامل در عرصه بین الملل

کتاب

ضرورت مواجهه دیپلماتیک با گستاخی صهیونیست ها

پذیرش رسمی مسئولیت جنگ علیه زیرساخت های ایران

حسین یاری

چندی پیش نفتالی بنت نخست وزیر رژیم اشغالگر قدس برای نخستین بار از زمان حضور خود در این مسند، به واشنگتن سفر کرد تا به صورت خاص در مورد فعالیت های هسته ای جمهوری اسلامی ایران با رئیس جمهور دولت آمریکا رایزنی کند.

بر اساس گزارش روزنامه نیویورک تایمز، نخست وزیر رژیم اشغالگر قدس در سفر به واشنگتن و دیدار با رئیس جمهور آمریکا، رویکرد استراتژیک این رژیم در تقابل با جمهوری اسلامی ایران را به شرح زیر بیان کرده است:

«رویکرد استراتژیک جدید اسرائیل (رژیم صهیونیستی) علیه ایران، شامل تقویت روابط منطقه ای با کشورهای عربی مخالف نفوذ ایران، مواجهه با بلندپروازی های هسته ای ایران! انجام اقدامات دیپلماتیک و اقتصادی علیه ایران و ادامه حملات مخفیانه به زیرساخت های ایران (مناطق خاکستری و محل مناقشه بر سر فعالیت های هسته ای و نظامی ایران) می باشد.»

۱. حمله به تأسیسات هسته ای و زیرساختی

جمهوری اسلامی ایران یک اقدام جدید محسوب نمی شود و رژیم صهیونیستی مدتهاست این اقدامات را در قالب «تقابل استراتژیک» با کشورمان طرح ریزی و اجرا کرده است. به عبارت دیگر، عالی ترین مقام اجرایی صهیونیست ها اقرار کرده است که این رژیم در حملات زیرساختی قبلی علیه ایران دست داشته و فراتر از آن، چنین حملاتی را مصداق استراتژی مهار همه جانبه قلمداد می کند!

داده» و سوی دیگر با «جرایم بالقوه» صهیونیست ها علیه کشورمان مواجه هستیم.

ظرفیت های حقوقی مواجهه با تهدیدات رژیم صهیونیستی

در مواجهه با این وضعیت، لازم است ابعاد استراتژیک و نظامی موضوع (تهدید رسمی رژیم اشغالگر قدس علیه ایران) در چارچوبی حقوقی مورد بررسی قرار گیرد.

بر اساس بند ۴ ماده ۲ منشور سازمان ملل متحد هر گونه تهدید یا حمله علیه یک کشور ممنوع است. در این بند آمده است: «اعضای سازمان در روابط بین المللی خود، از توسل به تهدید و یا استعمال قوه، خواه برضد تمامیت ارضی و یا استقلال سیاسی هر مملکت، خواه به هر نحو دیگری که با مرام های ملل متحد متباین باشد خودداری می نمایند.» لذا ایران می تواند از رژیم اشغالگر قدس به سازمان ملل شکایت کند.

در ماده ۳۹ (در ذیل فصل هفتم) منشور ملل متحد آمده است: «شورای امنیت وجود تهدید علیه صلح، یا برهم زدن صلح یا اقدام به تجاوز را تشخیص داده و توصیه هایی

می کند و یا تصمیم می گیرد که برای حفظ یا استقرار صلح و امنیت بین المللی چه اقداماتی باید به عمل آورد.»

فراژ از آنچه در فصل هفتم آمده، در فصل اول منشور سازمان ملل متحد، یکی از وظایف این سازمان (که در واقع مرام اعلامی این مجموعه محسوب می شود) به شرح زیر مورد اشاره قرار کرده است:

«انتخاب اقدامات جمعی مؤثر برای جلوگیری از تهدیدات علیه صلح، و بر طرف کردن آنها و از بین بردن هر اقدام تهاجمی یا هر اختلال صلح به نحو دیگر و عملی کردن تنظیم و تصفیه مسالمت آمیز اختلافات و یا وضعیت هایی که جنبه بین المللی دارند و ممکن است صلح را برهم زنند؛ بر طبق اصول عدالت و حقوق بین المللی.»

در هر حال، اظهارات نخست وزیر رژیم اشغالگر قدس مصداق عینی «تهدید

ایران» از سوی «رژیم اشغالگر قدس» محسوب می شود. بنابراین نتیجه گیری می شود:

• بخشی از اقدام حقوقی ایران علیه رژیم صهیونیستی می تواند ناظر بر «اقدامات تجاوزکارانه این رژیم در تعدی به زیرساخت ها و تأسیسات هسته ای ایران» به ویژه حملات به تأسیسات هسته ای نظن باشد.

• بخش از اقدام حقوقی ایران علیه رژیم اشغالگر قدس نیز می تواند ناظر بر تهدیدات بالقوه ای باشد که این رژیم علیه کشورمان مطرح کرده و در آینده نیز ممکن است جنبه عملیاتی پیدا کند. اقداماتی که در این مرحله باید پیگیری شود، از جنس «پیشگیری» است.

بدیهی است در حوزه نظامی ایران در واکنش به هرگونه «اقدام» رژیم اشغالگر قدس در عرصه نظامی یا تخریب گری های زیرساختی، حق بهره مندی از اصل «اقدام متقابل» را برای خود محفوظ می داند. اقدام متقابل در حقوق بین الملل عمومی آن بخش از موضوع اقدامات تلافی جویانه است که ارتباطی با توسل به زور یا مخاصمات مسلحانه ندارد. به عبارت دیگر اقدام متقابل در برگیرنده اقدامات غیر خصمانه ای است که به خودی خود غیرقانونی است اما زمانی که دولت زیان دیده در پاسخ به فعل متخلفانه دولت مسئول به این اقدامات مبادرت می ورزد، جنبه غیرقانونی آن زایل می شود. هدف از اقدام متقابل، حمایت از خود، واداشتن دولت مسئول به پیروی از تعهداتش و جبران خسارت دولت زیان دیده است.

با توجه به اذعان رژیم صهیونیستی در خصوص حملات زیرساختی گذشته به تأسیسات بنیادین کشورمان و تهدید این رژیم در خصوص تکرار این موارد در آینده، دستان جمهوری اسلامی ایران جهت «برخورد حقوقی» با این رژیم کاملاً باز است. این مواجهه حقوقی در کنار مواجهه نظامی و استراتژیک با تهدیدات منطقه ای و میدانی رژیم اشغالگر قدس علیه کشورمان معنا پیدا می کند.

اکنون لازم است دستگاه دیپلماسی و سیاست خارجی کشور، از «طرح راهبردی رژیم صهیونیستی علیه ایران» که در مذاکره میان رئیس جمهور آمریکا و نخست وزیر رژیم اشغالگر قدس به بحث گذاشته شده است، به مثابه یک «سند تهدید آمیز رسمی» علیه «حاکمیت و استقلال ایران» استفاده کرده و مستند به «گفته ها» و «تهدیدات»، علاوه بر پاسخ دهی و واکنش نسبت به هرگونه اقدام رژیم صهیونیستی، پیوست دفاع حقوقی این اقدامات را نیز معطوف به اسناد تعهدآور بین المللی، فراهم سازد.

ظرفیت سنجی همکاری های اسلامی در حوزه پدافند غیر عامل

اساساً جهان پس از کرونا جهانی تنهاتر و منزوی تر از همیشه به نظر می آید. مناسبات ناعادلانه جهانی که مبتنی بر «هژمونی آمریکایی» مبتنا یافته است نه تنها نتوانست در ایام شیوع کرونا کمکی به جامعه جهانی کند بلکه سردمداران کاخ سیاه خود

به مخل اصلی فعالیت های درمانی و بهداشتی نهاد های جهانی از جمله سازمان بهداشت جهان WHO تبدیل گشتند. این نظم به اصطلاح جهانی امروز دچار یک سرگشتگی هویتی شده است. جهان پساکرونا یک واقعیت مسلم و غیر قابل انکار است و متناسب با آن باید ساختار های اقدام جمعی در

امروز برنامه دشمنان قسم خورده جهان اسلام به سردمداری آمریکای جنایتکار و رژیم صهیونیستی کودک کش، ایجاد موانع در مسیر تحقق این «همگرایی مومنانه» است آنها به دنبال واگرایی جهان اسلام هستند چرا که همگرایی جهان اسلام «یک قدرت در تراز جهانی» تولید می کند.

شیوع ویروس کرونا و گسترش آن در سطح جهان و ابتلای یک جهان به این بیماری فرصت تازه ای است برای بازخوانی و بازآفرینی مدل همگرایی مبتنی بر آموزه های دینی و اسلامی. «غرب مدرن» «اصلی ترین بازنده اخلاقی آزمون کرونا» است.

برخلاف تمام نظریات و دیدگاه هایی که تلاش داشت دولت های رفاه و لیبرال غربی را نماد کمال توسعه انسانی و اخلاقی جا بزند شیوع ویروس کرونا نشان داد صرفاً این «استمساک به ریسمان مفاهیم بلند الهی» است که می تواند انسان و جامعه انسانی را در

برخلاف پروژه آمریکایی سازی جهان که تحت عنوان جهانی سازی مطرح می شود حکمرانی نوین اسلامی ذیل محور واحد «تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا آرِبًا مِنْ دُونِ اللَّهِ» بستر یک «جهانی شدن عادلانه، انسانی و مبتنی بر حقانیت» را پدید آورده است

ملی» که به جای رزم جامه، ردای سفید سلامت بر تن داشتند. بیمارستان های تهران، برخلاف برخی پایتخت های اروپایی که تبدیل به «مسلخ مدرن انسانیت» شده بود به عرصه ظهور و بروز عالی ترین ارزش های اخلاقی مبدل گشت. ما دفاع مقدس را این بار در میدان سلامت تجربه کردیم.

این مدل والگو که ما از آن تحت عنوان «ظرفیت های حکمرانی اسلامی در شرایط بحران» یاد می کنیم می توانند مبنایی برای همگرایی در جهان اسلام و حتی بستری برای هم افزایی در سطح جهانی باشد. امروز روز بازگشت به دین، اخلاق و انسانیت است.

از سوی دیگر باید اذعان داشت که امروز حفظ تاب آوری و استحکام نظام های سیاسی منوط به توان مدیریت و مقابله با تهدید های مدرن است. نیرو های مسلح جمهوری اسلامی ایران با تدابیر مقام معظم رهبری امام خامنه ای عزیز (مد ظله العالی) بیش از دو دهه است که در تلاش هستند تا ساختار های دفاعی مدرن در راستای حفاظت از مردم را پایه گذاری کرده و در این عرصه به موفقیت های چشمگیری نائل آمده اند. ما معتقدیم در برابر تهدید های نوین الزاماً «توان دفاعی کلاسیک» نمی تواند تکافو کند و لذا در عرصه های تهدید های نوین همچون تهدید زیستی، سایبری، شیمیایی، پرتوی و تهدید های مبتنی بر رسانه های مدرن و جنگ شناختی قرارگاه های عملیاتی در راستای حفاظت از مردم و سرمایه های ملی تشکیل داده ایم.

یکی از مهمترین الزامات تکوین این «لایه دفاعی نوین» همکاری های منطقه ای و جهانی است. پاندمی کرونا به ما نشان داد که شیوع یک ویروس در شرق عالم می تواند معادلات قدرت در غرب عالم را بر هم ریزد. لذا ضرورت دارد تا ما نسبت به همکاری های جمعی در مسیر ارتقای توان دفاعی در برابر تهدید های نوین اقدام کنیم و در کنار هم در برابر برخی اقدامات خصمانه آمریکا و اذتاب منطقه ای آن بایستیم.

سوال ما این است کدام نظام بین المللی و کدام نظام منصف جهانی، «فعالیت های پرخطر و پنهان بیولوژیک آمریکا» در جنوب غرب آسیا را رصد می کنند؟! آیا زمان آن نرسیده است که آمریکا در خصوص این برنامه های پنهانی خود به جامعه جهانی که امروز آسیب دیده تهدید زیستی است، پاسخگو باشد؟!

گردآوری و تنظیم: محمد جواد عباسی
برای پدافند غیرعامل دو تعریف ذکر شده که اندکی با هم متفاوت هستند.

تعریف اول: مجموعه اقدامات غیر نظامی که برای افزایش پایداری ملی، مدیریت بهینه بحران، کاهش آسیب پذیری، افزایش بازدارندگی، ارتقاء همبستگی ملی و تداوم فعالیت های ضروری در مقابل اقدامات دشمن انجام می شود را پدافند غیرعامل می نامند. همانطور که از نامش پیداست، این نوع پدافند نه بر شیوه های نظامی بلکه بر اقدامات مدیریتی، فنی و پیشگیرانه استوار است. در پدافند غیرعامل تمام نهادها، نیروها، سازمان ها، صنایع و حتی مردم عادی می توانند نقش موثری ایفا کنند.

تعریف دوم: پدافند غیرعامل، تمهیداتی است که در زمان صلح صورت می گیرد و مردم نیازمند خدمات متفاوتی بوده و نیز به دنبال محیطی آرام و قابل سکونت در شهرها (توام با آسایش) می باشند. عمده ترین هدف پدافند غیرعامل، ایمن سازی و کاهش آسیب پذیری زیرساخت های مورد نیاز مردم است که با یک برنامه ریزی و طراحی در توسعه پایدار کشور نهادینه و برای اصلاح زیرساخت های فعلی راهکار هایی با مهندسی مجدد اعمال شود.

عوامل موثر در پدافند غیرعامل در اندونزی

هر چند کشور اندونزی درگیر با شماری مناقشات مرزی حل نشده با همسایگان خود می باشد و رهبران آن نیز سودای تبدیل شدن به قدرت اول منطقه جنوب شرقی آسیا را در سر می پروراند، اما در چارچوب راهبردی سیاست خارجی خود هیچ دشمنی را تعریف نکرده است (هزار دوست و صفر دشمن همواره یکی از شعارهای راهبردی سیاست خارجی اندونزی بوده است) و از این دیدگاه شاید بتوان گفت تعریف دوم از پدافند غیرعامل بیشتر با سیاست های اندونزی سازگار است.

در تعریف دوم تاکید بر تهدیدات نظامی، شامل دشمنان خارجی در قالب ارتش یک ملت و یاد دولت خارجی نبوده و بیشتر عواملی را شامل می شود که در زمان صلح، جان، مال، آرامش، امنیت و ثبات جامعه را هدف می گیرند که گاه منشاء انسانی دارد (مانند تهدیدات سایبری و افراط گرایی) و گاه منشأ غیر انسانی دارد (مانند بلایای طبیعی).

همین موارد تهدید برای امنیت اندونزی را می توان از منظری دیگر به دو دسته داخلی (شامل مواردی چون بلایای طبیعی و افراط گرایی) و یا فراملیتی

نگاهی به تجربه اندونزی در پدافند غیرعامل

(شامل شبکه های فراملیتی تروریستی) تقسیم بندی نمود.

بنابراین بر اساس نظر مقامات ارشد نظامی اندونزی که تهدید بیرونی و متعارف نظامی خاصی برای کشورشان متصور نیستند، می توان تهدیداتی را که امنیت، آرامش و ثبات اندونزی را تهدید می کنند به شرح زیر تقسیم نمود:

- بلایای طبیعی (زلزله، سیل، آتش فشان، سونامی و آتش سوزی جنگل ها)
- تروریسم
- افراط گرایی
- فساد سیستماتیک اقتصادی
- حملات سایبری
- قاچاق انسان
- مواد مخدر
- چالش های اقتصادی
- تهدیدات زیست محیطی (نابودی جنگل ها، ماهیگیری بی رویه در آب های اندونزی به ویژه توسط قایق های خارجی)

دولت حاکم بر اندونزی، قبل از پرداختن به این تهدیدات و آماده سازی کشور

در مقابل آنها، نیاز به اولویت بندی آنها دارد که به شرح زیر می باشد:

فساد سیستماتیک اقتصادی

به گفته مقامات ارشد دولت اندونزی، بزرگترین تهدیدی که کلیت نظام و کشور اندونزی را تهدید می کند، فساد سیستماتیک اقتصادی و چالش های حاصل از آن است. برخلاف تصورات بسیاری از مردم، تروریسم، مواد مخدر و قاچاق انسان تهدیداتی بنیادین برای موجودات اندونزی محسوب نمی شوند بلکه مواردی چون ماهی گیری غیرقانونی و بی رویه و سایر جنایات زیست محیطی خطرات جدی تری برای این کشور محسوب می شوند. چرا که این نوع جنایات موجب افزایش بلایای طبیعی و از بین رفتن زیست بوم کشور خواهند شد.

بلایای طبیعی:

بلایای طبیعی در مقام بعدی خطرانی هستند که آرامش و ثبات اندونزی را تهدید می کنند. حدود ۲۰۰۰ بلایای طبیعی در سال ۲۰۱۸ در اندونزی ثبت

شده است. وقوع ۱۹۸۵ بلایای طبیعی از جمله ۶۵۹ سیل ۴۸۵ رانش زمین و ۵۷۲ طوفان در سال ۲۰۱۸ باعث شد اندونزی یکی از بدترین سال های خود را در مواجهه با بلایای طبیعی در یک دهه گذشته تجربه کند. دست کم دو میلیون و پانصد و بیست هزار نفر از مردم این کشور، تحت تأثیر این بلایای طبیعی قرار گرفتند و ۳۵۷ نفر کشته و ۳۸۳ نفر زخمی شدند. قبل از آن نیز در سال ۲۰۱۴ با وقوع ۱۹۶۷ بلایای طبیعی بدترین سال اندونزی از نظر بلایا در یک دهه گذشته لقب گرفته بود. براساس این آمار بخش قابل توجهی از تلفات بلایای طبیعی در اندونزی به وقوع زلزله و سونامی مربوط می شود.

پس از زلزله، بخش زیادی از مرگ و میرهای ناشی از بلایای طبیعی در اندونزی ناشی از قربانیان سیل است. براساس گزارش (موسسه منابع جهانی) در سال ۲۰۱۷، حدود ۸۰ درصد از جمعیت جهان که با خطر سیل مواجه هستند در ۱۵ کشور زندگی می کنند و ۱۰ کشور هند، بنگلادش، چین، ویتنام، پاکستان، اندونزی، میانمار، افغانستان، تایلند و کامبوج در منطقه آسیا اقیانوسیه واقع شده اند.

افراط گرایی و تروریسم:

افراط گرایی و تروریسم نیز یکی از خطرات جدی است که کلیت و ثبات اندونزی را به شدت مورد تهدید قرار می دهد. با رگشت داعشی های شکست خورده در سوریه و هواداران آنها به اندونزی، موضوعی بسیار نگران کننده است. دستگاه های امنیتی بیم آن را دارند که مبادا این داعشی ها بخوانند خلافتی را در اندونزی ایجاد کنند و در نتیجه باعث افزایش تروریسم داخلی را دیکالیزم شوند. اخیراً نقش زنان نیز در پدیده افراط گرایی (به علت شرکت فعال آنها در حملات تروریستی در اندونزی) مورد بحث واقع شده است. براساس آخرین گزارش ها از سوی سازمان اطلاعات دولتی اندونزی، دانشگاه های اندونزی در سراسر کشور مورد توجه افراط گرایان برای تبلیغ ایدئولوژی های افراطی خود، قرار گرفته و در حال حاضر ۴۰ درصد دانشجویان در معرض چنین تهدیداتی هستند. این تهدید هر چند در سطح گسترده ای نیست، اما در صورت بی توجهی می تواند این کشور را که بیشترین جمعیت مسلمان دنیا در آن ساکن هستند به منبعی برای افراط گرایی در سراسر جهان تبدیل کند.

حملات سایبری:

به همان میزانی که کشور صنایع، زیرساخت ها و نظام خود را مجهز به

فناوری های اطلاعاتی کرده است. حملات سایبری به تعطیلی جدید برای موجودیت و ثبات کشور تبدیل شده است. برابر آمار منتشره شده (در ژانویه سال ۲۰۱۹)، ۵۶ درصد از جمعیت اندونزی (حدود ۱۵۰ میلیون نفر) از اینترنت استفاده می کنند. این رقم نشان دهنده رشد ۱۳ درصدی نسبت به سال ۲۰۱۸ است. یعنی در این زمینه رتبه چهارم را در دنیا کسب نموده است) پس از هند چین و آمریکا)، به دلیل ضعف سیستم امنیت سایبری اندونزی، این کشور مورد حملات مکرر قرار می گیرد به عنوان مثال تهیه یک هفته در ماه فوریه ۲۰۱۹ این کشور ۱۰۳۵ میلیون حمله و با تجربه کرده است. جدا از حملات هکرها، اندونزی از حملات جاسوسی سایبری نیز رنج می برد. استرالیا به جاسوسی از رئیس جمهور وقت اندونزی (سوسیلو بامبانگ یودویونو، همسرش یودویونو وسایل مقامات ارشد) از طریق تلفن های همراه خود در سال های ۲۰۰۷ و ۲۰۰۹ متهم شد. آخرین حملات سایبری عمده (در در ماه مه ۲۰۱۷) اتفاق افتاد. این حملات حداقل ۲۰۰۰۰۰ کامپیوتر را در ۱۵۰ کشور آلوده کرد.

قاچاق انسان:

هرچند قاچاق انسان از اندونزی (که زمانی این کشور را به سکوی پرتاب به کشورهایی چون استرالیا، نیوزلند و ژاپن تبدیل کرده بود) تهدیدی جدی برای اندونزی نیست، اما از نظر وجه کشور در صحنه بین المللی و همکاری های بین گروه های قاچاق انسان با مافیای مواد مخدر یا گروه های افراطی، می تواند مشکلات جدی برای امنیت و ثبات این کشور پدید آورد.

تنوع قومیتی:

تنوع قومیتی اندونزی نیز هرچند می تواند به تهدیدی برای یکپارچگی و پایداری و امنیت آن تبدیل شود، اما سیستم دموکراتیک حاکم بر این کشور این تهدید را به فرصت تبدیل کرده و هم اکنون کشور از این ظرفیت در بسیاری

از زمینه ها بهره می گیرد. چرا که شعار بگانه در گوناگونی، یکی از شعارهای ملی اندونزی است.

اقدامات دولت اندونزی برای مقابله با این تهدیدات

برای مقابله با این تهدیدات دولت اندونزی پاره ای اقدامات به شرح زیر انجام داده که در چارچوب پدافند غیرعامل قابل تعریف هستند:

فساد سیستماتیک:

اندونزی در سال ۲۰۰۸ با رتبه ۱۲۶ در میان ۱۸۰ کشور وضعیت بدی از نظر شفافیت مالی داشت. سازمان های تبهکار بین المللی با آگاهی از این موضوع که پلیس اندونزی فاسد است، این کشور را محل مناسبی برای فعالیت های خود می دیدند. از آنجایی که این موضوع بیشتر به ضعف در نوع مدیریت حاکم و عدم حضور نهادهای مستقل مربوط می شود نه یک تهدید مستقیم خارجی، نیاز به یک سری اقدامات اصلاحی در این زمینه بود. یکی از این اقدامات در مقابله با این مشکل، در دوره ریاست جمهوری بودیونو رخداد. او با سیاستی بسیار جدی و تهاجمی با این موضوع برخورد کرد و با تأسیس نهادهای به نام کمیته نابودی فساد، توانست صدها پرونده فساد از بالاترین مقامات را پیش روی دادگاه قرار دهد. یکی دیگر از اقدامات او، افزایش بودجه پلیس برای به روز کردن امکانات آنها بوده است تا بتواند کلیه اقدامات مالی کشور را بیشتر زیر نظر بگیرد. در زمینه های اقتصادی دولت با حذف یارانه حامل های انرژی توانسته این بخش از بودجه را برای بیمه درمان، یارانه مواد غذایی و کمک هزینه تحصیلی صرف کند. در ضمن یکی از اقدامات دولت و مجلس های این کشور، تصویب قوانینی برای مقابله با آسیب های ناشی از بحران ها بود.

بلاای طبیعی:

اندونزی یکی از کشورهایی است که بیش

از سایر مناطق دنیا در معرض آسیب های ناشی از تغییرات آب و هوایی قرار دارد. افزایش سیل و زیر آب رفتن بسیاری از جزایر این کشور خطری بسیار جدی برای اندونزی است. اصلاح قانون های مربوط به حفاظت از جنگل ها و رفع نواقص قانونی (که دست مقامات اندونزی را

66

وزارت دفاع و پلیس اندونزی از جمله نهادهای مختلفی هستند که از سیستم امنیت سایبری کشور محافظت می کنند. در سال ۲۰۱۷، دولت (از انس ملی سایبر و روزنگاری) را ایجاد کرد تا هماهنگی نهادهای مختلف را در اجرای امنیت سایبری هدایت کند. وزارت دفاع (مرکز دفاع سایبری) را برای نظارت بر حاکمیت فضای سایبری ایجاد نموده است. نیروهای مسلح نیز تحت امرو وزارت دفاع یک واحد سایبری برای انجام فعالیت ها و عملیات دفاع سایبری ایجاد کرده اند

در مورد زمین خواران و جنگل خواران بسته بود) از جمله اقداماتی است که اندونزی برای حفاظت از جنگل های خود کرده است. به روزرسانی سیستم های نظارت، اعلام و اطفای حریق، یکی از این اقدامات است که (اندونزی به عنوان کشوری در حال توسعه) جز کشورهای است. که حجم بالایی از گازهای گلخانه ای را در سال تولید می کند و آنجا که خودممکن است جزو اولین قربانیان تغییرات اقلیمی باشد، اقدامات جدی در کاهش تولید گازهای گلخانه ای انجام داده است. مبارزه جدی با ماهیگیری بی رویه و غیرقانونی (به ویژه برای حفظ تنوع زیست دریایی) یکی دیگر از اقدامات اصلی دولت می باشد. البته غرق کردن بسیاری از قایق های غیرقانونی خارجی که برای ماهیگیری وارد آبهای اندونزی می شوند، در همین راستا ارزیابی می شود.

در زمینه بلایای طبیعی اندونزی (به عنوان یکی از بلایزترین مناطق جهان) اقدامات وسیعی انجام داده است. پس از مرگبارترین فاجعه طبیعی در اندونزی (که سونامی سال ۲۰۰۴ بود) این کشور به سیستم هشدار سریع سونامی مجهز شده است که می تواند تشخیص دهد زلزله ای که در کف اقیانوس روی می دهد آیا منجر به یک سونامی خواهد شد یا نه؟ یکی دیگر از نقاط آسیب پذیر اندونزی ساختمان ها و زیرساخت های مهم دولتی است که به دلیل فرسودگی می توانند موجب خطرات بسیار جدی برای تمامیت کشور شوند. از سال ۲۰۰۷ دولت بودجه را هر ساله برای بازسازی و مقاوم سازی تمامی زیرساخت های مهم و حیاتی کشور در نظر گرفته است. همچنین در سال ۲۰۰۷ قوانینی به تصویب رسید که توانست خلأهای قانونی برای مدیریت بحران و مقابله با بلایای طبیعی آینده را پر کند.

در همین سال (آژانس مدیریت بحران و بلایای طبیعی ملی) ایجاد شد که کانون مرکزی مدیریت بلایای آندونزی است. خط مشی های لازم برای مدیریت کمک های خارجی و تنظیم قوانین پیرامون بلایای طبیعی تحت هدایت این مرکز انجام می شود. از جمله کارهای دیگر این گروه تعیین گروه های آسیب پذیرتر همچون کودکان، سالخوردگان، ناتوانان جسمی، مهاجرین و... و همچنین تعریف نقاط بلاخیز همچون اطراف قله های فعال آتشفشانی، گسل های زلزله، مسیرهای سیل و غیره بوده است. دولت آندونزی همچنین یک نیروی واکنش سریع برای ارسال کمک به مناطق حادثه دیده ایجاد کرده که به عنوان بازوی عملیاتی فوری آژانس مدیریت بحران عمل می کند. این نیروی واکنش سریع متشکل از نیروهایی از ارتش و همچنین غیرنظامیان متخصص در امور مربوطه از وزارتخانه های مختلف می باشد.

افراط گرایی:

با در نظر گرفتن توجه افراط گرایان آندونزی دولت اقداماتی را در این زمینه انجام داده است. مامور عالی رتبه و رئیس آژانس ملی ضد تروریسم آندونزی از دانشگاه خواست تا در مراسم معارفه که برای ورودی های جدید برگزار می شود برنامه های ویژه ای برای تقویت حس ملی گرایی و افزایش آگاهی نسبت به خطرات برگزار کنند.

همچنین دولت تلاش می کند با استفاده از شخصیت معروف و محبوب برای جوانان آنان را از خطرات افکار تکفیری (که معمولاً سایر گروه ها به جز خود را مرتد می شمارند) آگاه کند. همچنین یکی از راه های مبارزه با افراطی گری در آندونزی اصلاح کتاب های درسی مدارس به شکلی است که به آنها آشنایی با ادیان و آیین مناطق مختلف جهان، شنیدن نظرات مختلف و غیره را آموزش دهد. افراط گرایی امروز خطری جدی برای یکپارچگی آندونزی نیست اما به گفته رئیس سازمان ضد تروریسم آندونزی اگر جوانان در برابر افکار افراطی محافظت نشوند نسل آینده کشور می تواند در ورطه ایدئولوژی های خطرناک بیفتد.

حملات سایبری:

آندونزی در تلاش است همگام با نوسازی سامانه های مربوط به زیرساخت های خود مثل، مخابرات هواپیمایی، سیستم مالی و بانکی آنها را در برابر آسیب های جدیدی که ناشی از انقلاب الکترونیک است، محافظت کند یکی از کارهای دولت بهره گیری از شیوه های عملیات ضد جاسوسی برای مقابله با تهدیدات سایبری است (مانند مسدود کردن دسترسی برای نیروهای غیر مرتبط و یا قرار دادن اطلاعات غلط در اختیار آنها). در زمینه قانون های لازم برای مقابله با جرایم سایبری با وجود قانون اطلاعات و مبادلات الکترونیکی مصوب ۲۰۰۸ هنوز در این زمینه ضعف هایی وجود دارد که نمایندگان مجلس ها و دولت در تلاش برای اصلاح و تکمیل آن هستند. وزارت دفاع و پلیس از جمله نهادهای مختلفی هستند که از سیستم امنیت سایبری کشور محافظت می کنند. در سال ۲۰۱۷، دولت (آژانس ملی سایبر و رمزنگاری) را ایجاد کرد تا هماهنگی نهادهای مختلف را در اجرای امنیت سایبری هدایت کند. وزارت دفاع (مرکز دفاع سایبری) را برای نظارت بر حاکمیت فضای سایبری ایجاد نموده است. نیروهای مسلح، نیز تحت امر وزارت دفاع یک واحد سایبری برای انجام فعالیت ها و عملیات دفاع سایبری ایجاد کرده اند. در همین حال پلیس با جرایم سایبری سروکار دارد و یک ریاست جرایم اینترنتی ایجاد کرده است. علاوه بر این وزارت امور خارجه شروع به کار دیپلماسی سایبری، استفاده از ابزارها و روش های دیپلماتیک برای یافتن راه حلی برای مشکلات فضای مجازی کرده است به عنوان مثال آندونزی نقش فعال در بحث هنجارهای سایبری و مسائل مربوط به جرایم سایبری در گروه خبرگان دولتی سازمان دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل دارد. سرانجام برای پاسخ به حملات سایبری وزارت ارتباطات و اطلاعات یک تیم پاسخگویی برای اطمینان از امنیت اینترنت در آندونزی ایجاد کرده است. دولت با تربیت نیروی انسانی متخصص همکاری با سازمان های مرتبط بین المللی و به روز کردن تجهیزات و امکانات سخت افزاری سعی در مقابله با این تهدیدات بالقوه دارد. از آنجا که آژانس هماهنگ کننده حدود سه سال پیش تأسیس شده، هماهنگی بین موسسات هنوز در مراحل اولیه است علاوه بر این آژانس هنوز نتوانسته زیرساخت های محکم ایجاد کند و آژانس هایی را برای هربخش تعیین کند چرا که آندونزی هنوز در مراحل ابتدایی توسعه اطلاعات امن دیجیتال است.

قاجاق انسان:

جایی که قاجاق انسان در آندونزی نمی تواند بدون کمک افراد و گروه های ذی نفوذ در آندونزی انجام شود راه اصلی مبارزه با این پدیده مبارزه با فساد ساختاری در دولت و پلیس است. امروز دولت آندونزی با کمک های مالی که از استرالیا دریافت می کند توانسته در مقابل موج رو به افزایش این پدیده بایستد و دیگر نمی توان آندونزی را سکوی پرتاب به استرالیا دانست. کنترل مرزهای گسترده آبی، گماشتن جاسوس های محلی در مناطق مشکوک به اقدامات قاجاقچیان و... را می توان از جمله اقدامات دیگر دولت آندونزی در این زمینه دانست.

محمد صالحی

در سال ۲۰۱۰ میلادی، پایگاه هندی "اینديا تایمز" در گزارشی هشدار دهنده از وقوع حملات سایبری در این کشور پرده برداشت و در عین حال، تأکید کرد که اگر اقدامی در مواجهه با این موضوع صورت نگیرد، در آینده ای نزدیک شاهد دگر دینی مفهوم "جاسوسی" و جایگزینی آن با "جاسوسی سایبری" خواهیم شد. در آن زمان نشریه "اینديا تایمز" تصریح کرد: «هک شدن سایت گوگل و وبسایت سازمان امنیت ملی هند، نشان دهنده گستردگی حملات هکری در زمان حال و آینده است. اگرچه برخی منابع معتقدند که چنین حملاتی از سوی چین صورت گرفت، اما واقعیت امر این است که حملاتی از این دست می تواند از هر نقطه دنیا رخ دهد. سوال اصلی این است که آیا در صورت گسترش این حملات، هند در برابر آنها مصون خواهد بود؟ به راستی چگونه می توان با آثار و تبعات پرهزینه حملات سایبری دست و پنجه نرم کرد؟» این پایگاه خبری در

هشدارهایی که در ابتدا مورد توجه قرار نگرفت

اما این هشدارها و موارد مشابه چندان از سوی دولت هند مورد استقبال قرار نگرفت! از دولت "مانهومان سینک" تا "راماندرام مودی" در دهلی نو، اساساً دغدغه چندانیتی در خصوص تقویت زیرساخت های سایبری و فراتر از آن، تقویت پدافند سایبری کشورشان در برابر حملات احتمالی نداشتند. همین مسئله سبب شده است تا امروز، هند در عین پیشرفت در حوزه علم و تکنولوژی، به یکی از آسیب پذیرترین کشورهای حوزه پدافند سایبری تبدیل شود.

به عنوان مثال در سپتامبر ۲۰۲۰، شبکه اجتماعی توئیتر با اعلام هک شدن حساب توئیتری نارندرا مودی، نخست وزیر هند، از پیگیری "فعالانه" درباره این مساله خبر داد. توئیتهایی از حساب رئیس دولت هند ارسال شده که شامل درخواست کمک های خیریه با ارزش های رمزنگاری شده بودند. پس از متوجه شدن هک شدن حساب توئیتری نارندرا مودی،

این پیام ها از صفحه وی پاک شدند. یکی از سخنگویان توئیتر بیان کرد: "ما از این اتفاقات آگاهیم و اقدامات لازم را برای ایمن سازی حساب هک شده انجام داده ایم. ما به طور فعال در حال بررسی این اتفاق هستیم." این غول فناوری گفت که هیچ اطلاعی از هک شدن حساب های دیگر ندارد. این مواضع در حالی بیان شد که در ماه ژوئیه سال ۲۰۲۰ نیز حساب های توئیتری ده ها شخصیت از جمله بیل گیتس، الون ماسک و باراک اوباما هک شده بود.

توئیتر تأکید کرد که ارتباطی بین هک شدن حساب نخست وزیر هند و آنچه در اواسط ماه ژوئیه اتفاق افتاده، پیدا نکرده است. همین مسئله، ظن حمله سایبری مستقل به حساب توئیتری نخست وزیر هند را تقویت کرد. گمانه ای که تا کنون شاهی دال بر اثبات یا رد آن پیدا نشده است!

ادامه می نویسد: "مشاور امنیت ملی هند می گوید در این حملات (حملات سایبری سال ۲۰۱۰) خسارت چندانیتی از سوی هکرها به پایگاه ها و سازمان هایی که هک شده اند وارد نشده است. اما آیا تضمینی وجود دارد که در آینده خسارات گسترده تری به زیرساخت های امنیتی و رایانه ای ما وارد نشود؟

باید توجه داشته باشیم که تنها دفتر نخست وزیر یا وزارت دفاع نیستند که باید از دستبرد هکرها و حملات سایبری مصون بمانند!

بخش مهمی از زیرساخت های صنعتی کشور ما و دنیا در بستر سایبری تعریف شده و در صورت حملات هکرها، کشور ما در یک نقطه متوقف می شود! لازم است با به کارگیری توانایی بخش خصوصی و صنعتی و کل شهروندان، زیرساخت های خود را در برابر حملات سایبری تقویت کنیم."

تجارب پدافند سایبری در سایر کشورها

تاسیس آژانس دفاعی سایبری هند پس از یک دهه عقب افتادگی

مذکور بیش از هزار نفر کارمند دارد که در نیروهای سه گانه دریایی، هوایی و زمینی هند خدمت می کنند و گزارش های آن نیز به رئیس آژانس و رئیس ستاد مشترک ارتش هند ارائه می شود. آنان همچنین با مشاور ملی امنیت سایبری هند همکاری می کنند.

۶۶

گسترده و تنوع حملات سایبری در هند سبب شد تا این کشور، به تاسیس آژانس سایبری دفاعی بپردازد. افزایش تعداد حملات سایبری علیه زیرساخت های حیاتی کشور هند، مقامات این کشور را بر آن ساخته است تا اقدامی جمعی و عملیاتی در این خصوص صورت دهند. اگرچه هدف آژانس یادشده مقابله با تهدیدات روزافزون سایبری کشورهایی مانند چین و پاکستان اعلام شده است اما براساس آنچه منابع رسانه ای در هند می گویند، این آژانس قصد دارد بر روی همه تهدیدات سایبری (فارغ از اینکه مصدر آنها کجاست) متمرکز شود.

سایبری به ویژه در دوره شیوع ویروس کرونا اعلام شده است. همان گونه که اشاره شد، افزایش تعداد حملات سایبری علیه زیرساخت های حیاتی کشور هند، مقامات این کشور را بر آن ساخته است تا اقدامی جمعی و عملیاتی در این خصوص صورت دهند. اگرچه هدف آژانس یادشده مقابله با تهدیدات روزافزون سایبری کشورهایی مانند چین و پاکستان اعلام شده است اما براساس آنچه منابع رسانه ای در هند می گویند، این آژانس قصد دارد بر روی همه تهدیدات سایبری (فارغ از اینکه مصدر آنها کجاست) متمرکز شود.

کشور هند رخ می دهد. در یکی از بزرگترین سرقت اطلاعات حساس اینترنتی در هند که در سال ۲۰۱۸ اتفاق افتاد نیز اطلاعات مربوط به سه میلیون و ۲۰۰ هزار کارت اعتباری در این کشور هک شد. سرانجام گستردگی و تنوع حملات سایبری در هند سبب شد تا این کشور، به تاسیس آژانس سایبری دفاعی بپردازد. بر این اساس، تدوین استراتژی ملی امنیت سایبری این کشور در مراحل پایانی خود بوده و به زودی، این آژانس سایبری دفاعی فعالیت رسمی خود را آغاز خواهد کرد. یکی از علل اصلی راه اندازی آژانس مذکور افزایش حملات

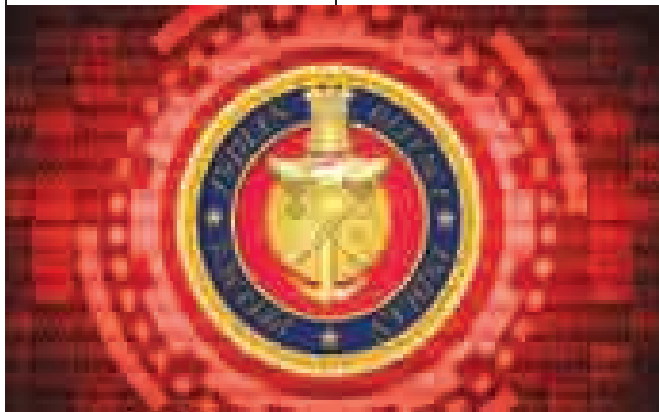
ماجرای بدافزارها و تاسیسات زیربنایی هند

در آبان ماه سال ۱۳۹۸ نیز شرکت انرژی اتمی هند که تحت نظر سازمان انرژی هسته ای این کشور فعالیت می کند ضمن تایید حمله سایبری به نیروگاه هسته ای "کودانکولام" واقع در ایالت "تامیل نادو" اعلام کرد که سیستم های حساس این نیروگاه صدمه ندیده است. "ای کی نیما" رییس شرکت انرژی اتمی هند گفت: در سیستم های رایانه ای نیروگاه هسته ای کودانکولام یک بدافزار شناسایی شده است. اما این بدافزار نتوانسته است به سیستم های حساس صدمه ای بزند. این بدافزار از طریق رایانه یکی از کارمندان وارد سیستم نیروگاه هسته ای کودانکولام شده است اما مقامات نتوانسته اند از سرایت آن به سایر سیستم ها جلوگیری کنند.

نکته قابل تأمل اینکه تا قبل از این حمله، مقامات هندی اعلام کرده بودند که حمله سایبری به این تاسیسات امکان پذیر نمی باشد. اما اکنون مشخص شده است که تاسیسات هسته ای هند نیز در برابر حملات سایبری آسیب پذیر به نظر می رسد. نیروگاه هسته ای کودانکولام با مشارکت روسیه در ایالت تامیل نادو ساخته شده است.

آمار حملات سایبری در هند

حملات سایبری در هند هر سال نسبت به سال قبل به صورت تصاعدی افزایش پیدا می کند. براساس گزارش شرکت "سایگس" در چهار ماه پایانی سال ۲۰۱۸، هند شاهد ۸۰۰ هزار حمله سایبری بود. اما این حملات در سال ۲۰۱۹ با ۲۲ درصد رشد به ۱۰۱ میلیون مورد حمله و در سال ۲۰۲۰ به نزدیک ۲ میلیون حمله رسید. هم اکنون ۱۱ درصد حملات سایبری دنیا در

انجمن صنایع شیمیایی ملی
مجلس شورای اسلامی
جمهوری اسلامی ایران

پدافند شیمیایی

ع

امنیت ملی و مصون سازی زیر ساخت های شیمیایی

زیرساخت های شیمیایی کشور و خصوصاً صنایع پتروشیمی به عنوان یکی از گزینه های مهم صادرات غیرنفتی در جهت شکوفایی و رشد اقتصادی کشور، توسعه صنایع جانبی اعم از صنایع پایین دستی و با صنایع تأمین کننده نیازهای فنی، مهندسی، و پژوهشی در کشور نقش مهمی ایفا می کند.

بحث حفاظت از زیرساخت های شیمیایی کشور، با توجه به ماهیت راهبردی این زیرساخت همواره به عنوان یکی از اولویت های اساسی کشور قلمداد می شود. گزارش های سازمان های اطلاعاتی در کشورهای مختلف حاکی از جذاب بودن تأسیسات شیمیایی به عنوان یکی از اهداف تروریستی است. برخی از دلایل توجه ویژه به زیرساخت های شیمیایی و استفاده از آنها به عنوان اهداف مورد توجه گروه های تروریستی در ادامه مطرح شده است: نخست؛ وسعت و گستره زیرساخت های شیمیایی، دوم؛ ماهیت مواد اولیه مصرفی، تولیدی و فرآورده های شیمیایی و سوم؛ وابستگی سایر زیرساخت های حیاتی به انواع مواد شیمیایی مختلف.

ارتباط بین زیرساخت های حیاتی و امنیت ملی

در حالت کلی، زیرساخت ها بر حسب نوع و درجه اهمیتی که برای آنها قائل هستیم، در قالب زیرساخت های حیاتی و غیرحیاتی طبقه بندی می شوند. پر واضح است که زیرساخت های حیاتی ارتباط تنگاتنگی با امنیت ملی هر کشوری خواهند داشت. به عبارت دیگر، تمامی امور یک مملکت و رویدادهایی که در آن رخ می دهند، به نوعی با امنیت ملی گره خورده اند و بایستی در طرح حفاظت از زیرساخت ها مدنظر قرار گیرند. در یک طبقه بندی اولیه، می توان سطوح امنیتی در زیرساخت های حیاتی را مبتنی بر چهار سطح زیر ارائه نمود: امنیت فردی، امنیت جامعه، امنیت دولت و امنیت کشور.

مطابق مثال های متعددی که از وقوع حوادث مختلف، خصوصاً حوادث شیمیایی، در فصول پیشین به آن پرداخته شد، وقوع حوادث امنیتی در هر زیرساخت می تواند موجبات وحشت و ترس را در جامعه القا نماید و ناخودآگاه افراد جامعه نگران جان و مال خود خواهند بود. حال اگر ابعاد حادثه به گونه ای باشد که تعداد قابل توجهی از افراد در یک مکان و زمان مشخص در یک اجتماع حضور داشته باشند و یا عضوی از آن باشند،

وقوع حادثه می تواند ابعاد عملکردی آن زیرساخت، صنف، مشاغل حرفه ای و... که درگیر این موضوع هستند را تحت الشعاع قرار دهند و توقف عملکردی یا آسیب جدی در آن زیرساخت را می تواند به همراه داشته باشد. در چارچوب امنیت دولت، وقوع حادثه در زیرساخت حیاتی، بدنه دولت را درگیر مشکلات جدی می کند و در برخی موارد پل ارتباطی دولت و مردم جامعه را متزلزل می کند که به نوبه خود معضلات بزرگی را می تواند دربر داشته باشد. به عنوان مثال، زیرساخت های شیمیایی کشور ما و خصوصاً پالایشگاه ها به عنوان نبض اقتصادی محسوب شده و به عنوان سرمایه استراتژیک تلقی می شوند. وجود این زیرساخت ها عملاً سرمایه هایی هستند که دولت برای انجام امور محوله و تعهدات اجرایی خویش روی آنها حساب ویژه ای باز نموده است. آخرین مرحله از این طبقه بندی امنیت کشور را شامل می شود که تمامی اقدامات انجام شده در آن زیرساخت و ارتباطی که در قالب وابستگی با سایر زیرساخت ها ایجاد می کند موجب تداوم و استمرار بقای یک کشور را به همراه خواهد داشت. وقوع آسیب در این سطح می تواند شرایط اضطراری در جامعه ایجاد نموده و آسیب پذیری در این زیرساخت تمامی سطوح امنیتی مطرح شده در این بخش را شدیداً تحت الشعاع خود قرار می دهد. شایان ذکر است با توجه به وابستگی متقابل زیرساخت ها و مثال هایی که در بالا به آن اشاره شد، وقوع حادثه در یک زیرساخت که به از کار افتادگی یا قطع عملکردی یکی از زیرساخت های حیاتی منجر شود عملی چندین سطوح امنیتی را در بر خواهد گرفت و این ارتباط تنگاتنگ بین زیرساختی موجب می شود که تبعات آسیب دیدگی تنها معطوف به یکی از سطوح امنیتی نباشد و مانند دومینو به سایر سطوح نیز سرایت خواهد کرد.

مبانی نظری خطر در زیرساخت های شیمیایی کشور

زیرساخت های شیمیایی یک جزء لاینفک اقتصاد کشور ما محسوب می شوند و در آن مواد اولیه مختلف به برخی از اقلام مورد نیاز کشور تبدیل می شوند که بسیاری از آنها برای سلامتی و رفاه شهروندان، امنیت و اقتصاد کشور بسیار حیاتی و مهم هستند. با توجه به موقعیت جغرافیایی کشور و نیز وابستگی به صنایع شیمیایی، زیرساخت های شیمیایی کشور مانند پتروشیمی های تواننده به عنوان یک هدف جذاب برای حمله دشمن تلقی شوند. علاوه بر این، بسیاری از مواد شیمیایی، چه به صورت خام و چه محصولات حاصل از آن، در صورت استفاده نادرست می توانند مخرب باشند و صدمات قابل توجهی ایجاد نمایند. در نتیجه، به منظور ارتقای سطح مدیریتی و کاهش ریسک مخاطرات احتمالی، ضرورت تدوین یک طرح ویژه در راستای مصون سازی زیرساخت های حیاتی کشور در حوزه شیمیایی احساس می شود.

حفاظت از زیرساخت های شیمیایی

کارکرد بسیاری از زیرساخت های حیاتی کشور به نحوی وابسته به زنجیره تأمین مواد شیمیایی (تولید، ذخیره، مصرف، توزیع و انتقال) است. از پالایشگاه های نفتی تا تولیدکنندگان داروسازی قسمتی از این چرخه ارتباطی را شامل می شوند که زیرساخت های شیمیایی را تشکیل می دهند. به طور معمول می توان ۴ حوزه اصلی عملکردی در این مقوله تعریف نمود: (۱) کارخانه های تولیدی، (۲) سیستم های حمل و نقل، (۳) سیستم های انبارداری و ذخیره سازی، و (۴) کاربر نهایی محصولات شیمیایی. در حالی که حوزه های اصلی عملکردی در درجه اول، مشخصه های فیزیکی و فعالیت های مرتبط با آنها را توصیف می کنند، هر یک از این حوزه های کاربردی برای اهداف مختلفی از جمله فرآیندهای تولید عملیاتی، ردیابی موجودی و ذخیره اطلاعات مشتری به سیستم های سایبری بستگی دارد.

امنیت ملی، شرایط اقتصادی و استاندارد زندگی فعلی ما به حیات زیرساخت های شیمیایی، تداوم تولید محصولات و حمل و نقل مواد شیمیایی وابستگی بسیار زیادی دارد

صنایع مختلف درگیر در بخش شیمیایی کشور که به عنوان بخشی از این زیرساخت تلقی می - شوند باید قادر باشند تا تهدیدها و مخاطرات بالقوه و بالفعل در حوزه عملیاتی خود را شناسایی نموده و سپس به تدوین محتمل ترین سناریوهای وقوع حادثه در زیرساخت بپردازند

هدف اساسی در زیرساخت های شیمیایی، شناسایی و اقدام در جهت محافظت و بهبود تاب آوری آنها است. صنایع شیمیایی به عنوان یکی از قدیمی ترین صنایع کشور، با توجه به قابلیت های انطباق آن با شرایط، پیشگیری، آماده سازی و بازسازی از همه خطرات از جمله بلایای طبیعی، نوسان های بازار یا تغییر برنامه های نظارتی از اهمیت ویژه ای برخوردار است. به منظور حفظ تاب آوری عملیاتی، بخش های مختلف این زیرساخت ها وابستگی ها و عدم وابستگی های اساسی خود را شناسایی کرده تا در صورت بروز مخاطرات، استراتژی های مناسبی را برای مدیریت اختلالات در سیستم های بحرانی اتخاذ نمایند. توجه به این نکته ضروری است که طرح های حفاظت از زیرساخت های شیمیایی با توجه به قوانین و مقررات مربوط به بهداشت، ایمنی، جلوگیری از وقوع تصادفات، واکنش های اضطراری و اثرات زیست محیطی باشد همچنین برخی مقررات می توانند ایمنی مواد شیمیایی در هنگام ترانزیت آن (زمینی، هوایی و دریایی)، مواد شیمیایی خطرناک و

خاص موجود در یک تأسیسات را شامل شوند. در طی سالیان اخیر، مشارکت های گوناگون در بخش های مختلف صنایع شیمیایی کشور به همراه طرح هایی که برای ارتقای حفاظت آن اجرا شده، توسعه یافته است. اهداف طرح حفاظت از زیرساخت های شیمیایی را می توان در قالب موارد زیر خلاصه کرد:

- وضعیت امنیتی دارایی های پرخطر زیرساخت های شیمیایی، از جمله بخش های فیزیکی، سایبری و منابع انسانی در صورت نیاز ارزیابی شود.
- اولویت بندی فعالیت های مبتنی بر ریسک حفاظت از زیرساخت های شیمیایی کشور.
- تدوین برنامه های حفاظتی مبتنی بر ریسک و مقرون بصرفه با هدف افزایش تاب آوری دارایی ها بدون ایجاد اختلال در عملکرد اقتصادی آنها.
- در صورت لزوم، اصلاح فرآیندها و ساز و کارهای لازم برای هماهنگی مستمر دولت و بخش های خصوصی جهت افزایش تاب آوری زیرساخت ها.
- پشتیبانی از پروژه های تحقیق و توسعه برای حفاظت از زیرساخت های حیاتی مبتنی بر ریسک که به توسعه زیرساخت های شیمیایی منجر شود.

• ارزیابی و سنجش میزان پیشرفت و اثربخشی اقدامات مهم حفاظت از زیرساخت های شیمیایی.

جمع بندی

زیرساخت های شیمیایی و محصولاتی که در بخش های مختلف آن تولید می شوند، برای بسیاری از جنبه های زندگی مدرن از جمله تأمین آب سالم، تولید انرژی، افزایش تولید مواد غذایی، مسکن، مراقبت های بهداشتی، فناوری رایانه و حمل و نقل ضروری است. امنیت ملی، شرایط اقتصادی و نیاز استاندارد زندگی فعلی ما به حیات زیرساخت های شیمیایی، تداوم تولید محصولات و حمل و نقل مواد شیمیایی و وابستگی بسیار زیادی دارد. صنایع مختلف درگیر در بخش شیمیایی کشور که به عنوان بخشی از این زیرساخت تلقی می شوند باید قادر باشند تا تهدیدها و مخاطرات بالقوه و بالفعل در حوزه عملیاتی خود را شناسایی نموده و سپس به تدوین محتمل ترین سناریوهای وقوع حادثه در زیرساخت بپردازند. بر مبنای سناریوی تهدید طرح مقابله با حادثه به عنوان طرح عملیاتی باید ارائه گردد. در این راستا مقتضی است تا تجهیزات و امکانات لازم در این امر فراهم شود و نیز آموزش های لازم از دو منظر تخصصی و عمومی تدارک دیده شده باشد تا با افزایش آمادگی در مواجهه با حوادث، میزان تلفات انسانی و مالی را به حداقل رساند. حصول اطمینان از میزان سطح آمادگی می تواند بر مبنای آزمایش ها و تمرین های از پیش طراحی شده باشد، با این رویکرد نقاط قوت و ضعف اقدامات مصون سازی زیرساخت شیمیایی نیز مشخص خواهد شد و می توان نقاط ضعف احتمالی را پوشش داد و تا حد امکان مرتفع نمود.

جانشین قرارگاه پدافند شیمیایی معتقد است اقدامات مصون سازی، اگر هزینه ای دارند، به مراتب کمتر از حرکت در مسیر تارک حداث و مخاطرات آن است. صنایعی که حوادث را تجربه کرده اند، چالش کمتری در پذیرش ضوابط پدافند شیمیایی دارند.

مشروح گفت و گوی دکتر سید جمال الدین گوهری، جانشین قرارگاه پدافند شیمیایی کشور با ویژه نامه عماد را در ادامه بخوانید:

رهبر معظم انقلاب اول فروردین امسال، در سخنرانی زنده تلویزیونی خطاب به ملت ایران راهبرد نظام و کشور را «ایران قوی» اعلام کردند. به نظر شما در حوزه پدافند شیمیایی چه طور می توان این رهنمود معظم له را عملیاتی کرد؟

از مهمترین شاخص های ایرانیکه ایران کشوری قدرتمند باشد، قطع وابستگی به خارج از کشور است. هدف ما در پدافند شیمیایی، ارتقای مصونیت کشور در برابر جمع تهدیدات خارجی است. حال می خواهد، در شرایط تکرار جنگ و تهاجمات شیمیایی باشد یا اقدامات تروریستی یا بکارگیری عوامل شیمیایی و یا اگر وجود مواد شیمیایی پرخطر در صنایع و غیره، بتواند منشأ آسیب و خطر باشد.

مسلم رسیدن به این هدف (ارتقای مصونیت)، بادست خالی میسر نخواهد بود و در این مسیر نیازمند ملزومات و تجهیزات هستیم. اگر این تجهیزات از خارج کشور وارد شود و ما را در این زمینه به خارج وابسته کند، ضعف است و ما را به جایگاه ایران قوی نمی رساند. اگر توانستیم با استفاده از دانش روز و تجربیات خارجی و داخلی، نیاز خود را در زمینه تأمین تجهیزات آشکارسازی، رصد و پایش، امداد و درمان، دفع و رفع آلودگی و... در داخل برآورده کنیم، آن موقع در این بخش قوی هستیم. در برابر تحریم دشمنان و بیگانگان، قوی می شویم. بنابراین باید در این حوزه برنامه ریزی داشته باشیم، سرمایه گذاری کنیم و دانشمندان و محققان این حوزه حمایت کنیم تا ما را در این زمینه پی نیاز کنند.

قرارگاه پدافند شیمیایی چه مأموریت هایی دارد؟ در زمینه تحقق مأموریت های از چه جهاتی موفق و از چه جنبه هایی نتیجه مطلوبی را کسب نکرده است؟

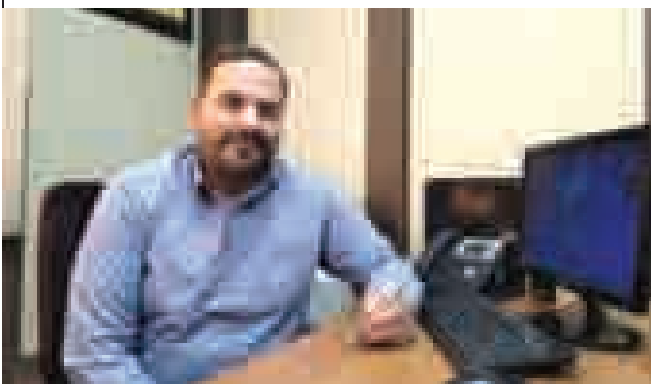
مستند به سند راهبردی پدافند شیمیایی کشور، مأموریت قرارگاه پدافند شیمیایی در یک جمله، ارتقای توان کشور در جهت ارتقای مصونیت کشور در مواجهه با تهدیدات و پیامدهای شیمیایی است. بخشی از این مأموریت راهبری است، راهبری در سطح ملی یعنی راهبری دستگاه ها و سازمان های اجرایی در سطح کلان که مستلزم تهدید شناسی در سطح کلان و تعیین خطوط و اولویت ها در سطح کلان ملی و کشوری است. همچنین تعیین راهبردها و اولویت ها در سطح کلان، طرح ها و الگوها، دستورالعمل ها و ... در

جهت سازماندهی و ساماندهی ظرفیت های ملی جهت مصون سازی و پاسخ در شرایط تهدید از شئون این قرارگاه است. بخشی از این مأموریت، حمایت و پشتیبانی است، حمایت و پشتیبانی در ایجاد آمادگی چه از نظر امکانات و تجهیزات و چه از نظر محتوا در جهت ارتقای توان و ظرفیت با تأکید بر هم افزایی و ارتقای توان موجود. بخشی از مأموریت قرارگاه را باید نظارت بر اجرای

پس از تصویب کمیته دائمی به دستگاه های مرتبط ارسال گردد. در حوزه حمایت و پشتیبانی؛ اجرای رزمایش های ملی و راهبری و پشتیبانی از رزمایش های استانی و دستگاهی، تولید و ارائه محتوای های آموزشی و یا تعریف دوره های طولی در مقطع کارشناسی ارشد، حمایت و پشتیبانی از برگزاری دوره های آموزشی از نظر محتوا و مربی جهت تأمین

گفت و گوی عماد باد کتر گوهری جانشین قرارگاه پدافند شیمیایی کشور

راهبردهای پدافند شیمیایی در صیانت از زیرساخت ها و حفاظت از مردم

نیروی انسانی متخصص، تولید محتوای فرهنگی به منظور فرهنگ سازی در جامعه مخاطب خاص و عام نمونه هایی از این قبیل هستند.

در سال گذشته شاهد تصویب و ابلاغ نظام مصون سازی و عملیات پدافند شیمیایی کشور بودیم. این نظام نامه چیست و چه کمکی به مصون سازی کشور در حوزه حوادث شیمیایی می کند؟

نظام مصون سازی و عملیات، در واقع قاعده و چارچوبی است که تبیین کننده تصمیم گیری فرماندهی، مدیریت عملیاتی

قوانین و طرح ها در سطح زیرساخت های شیمیایی، احصای چالش ها و آرایه راهکار جهت رفع آن دانست. اینکه قرارگاه در کدام حوزه های مأموریتی بیشتر موفق بوده، شاید بتوان گفت تقریباً در تمام حوزه ها قرارگاه پیشرفت های خوبی داشته و اقدامات مؤثری را داشته است. برای مثال در سطح راهبردی و تولید اسناد و الزامات و ملاحظات، "دستورالعمل اجرایی قرارگاه پدافند شیمیایی استانی و شهری" و یا "تدوین نظام مصون سازی و عملیات پدافند شیمیایی یک نمونه موفق است که

و اجرایی پدافند شیمیایی در سطوح عملیاتی است که با رویکرد ایجاد هماهنگی و هم افزایی در استفاده از منابع ملی، استانی و شهرستانی، در شرایط اضطراری ناشی از تهدیدات و مخاطرات شیمیایی، نقش و وظایف دستگاه های اجرایی ذی ربط و تبیین نحوه ارتباطات و تعامل آنها در عملیات پدافند شیمیایی، جهت حصول اطمینان از مصونیت، امنیت، ایمنی و آمادگی مراکز و تأسیسات شیمیایی کشور در برابر تهدیدات و مخاطرات شیمیایی، تعیین شده است.

امیدوارم با اجرای این نظام، ما شاهد دستیابی به سطحی از مصونیت، کاهش آسیب پذیری و مخاطرات در زیرساخت ها، مراکز و صنایع شیمیایی کشور باشیم. با عملیاتی شدن این نظام، ظرفیتی از پاسخ پدافندی به پیامد تهدیدات، حوادث و مخاطرات شیمیایی، حفاظت از مردم، سرمایه های انسانی و محیط زیست در برابر تهدیدات شیمیایی، ارتقاء آمادگی و تاب آوری زیرساخت ها و تأسیسات شیمیایی کشور و استمرار کارکرد و تداوم خدمات ضروری در حوزه شیمیایی بدست خواهد آمد.

مهمترین چالش بر سر راه اجرای ضوابط پدافند شیمیایی در صنایع چیست؟ در این زمینه چه راهبردی در دستور کار سازمان پدافند غیر عامل کشور قرار دارد؟

کم و بیش اجرای ضوابط و برنامه های پدافند شیمیایی در صنایع، با چالش هایی روبروست که در صنایع گوناگون بسته به سازمان های بالادستی متغیر است. برخی ناهماهنگی در سطوح مختلف در دستگاه اجرایی مربوطه یا مدیریت صنایع، شاید دلیل اصلی این موضوع باشد. اگر این تفاهم و همدلی در رویکردها و اهداف حاصل شود، چالش های دیگر تا حدود زیادی مرتفع خواهد شد. اقدامات مصون سازی، اگر هزینه ای دارند، به مراتب کمتر از حرکت در مسیر تارک حداث و مخاطرات آن است. صنایعی که حوادث را تجربه کرده اند، چالش کمتری در پذیرش ضوابط پدافند شیمیایی دارند.

همچنان بحث مخاطرات حضور تأسیسات پرخطر در مجاورت شهرها به ویژه پس از حادثه پالایشگاه تهران مطرح است. راهبرد سازمان پدافند غیر عامل کشور در سه بعد کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت در قبال این موضوع چیست؟

در صورت امکان خروج این مراکز پرخطر شیمیایی از مراکز جمعیتی، راهبرد ما در بلندمدت، جانمایی صحیح بانوچه به تمام شاخص های فعالیت، الزامات و ملاحظات پدافندی است و در غیر این صورت تغییر کاربری یا حذف خطر مواد شیمیایی پرخطر از طریق جایگزینی با محصولات کم خطرتر و همچنین شناسایی و رفع نقاط ضعف و آسیب پذیر، ایجاد حریم زیرساختها نسبت

به مردم، آگاه سازی عمومی به ویژه در مردم همجوار با این مراکز در دستور کار قرار می گردد. تجهیز تیم های عملیاتی پاسخ به حوادث و آموزش مردم در جهت همکاری و چگونگی انجام واکنش نسبت به مخاطرات سهل الوصول ترین برنامه است که شاید بتوان در کوتاه مدت آن را اجرایی نمود.

آمادگی نظام پدافند شیمیایی کشور در برابر حوادث احتمالی چگونه ارزیابی می کنید. برای ارتقای آن چه باید کرد؟

وضعیت کشور به لحاظ نظام پدافند شیمیایی در برابر مخاطرات شیمیایی را باید از دو جنبه پاسخ داد؛ نخست به صورت ملی و یکپارچه و دوم به صورت جزیره ای. البته هر دو کاملاً بهم مرتبط و متأثر از هم هستند.

به عبارتی ما هم اکنون ظرفیت هایی در کشور داریم که به صورت پراکنده و نه منسجم در یک ظرف مکانی تعریف شده اند و یا همان جزیره اند که می تواند در مقیاس یک زیر ساخت و یا مرکز صنعتی، اقدام به کاهش مخاطرات شیمیایی و پاسخ کنند اما متأسفانه ما در بیرون از این جزایر با یک خلاء مواجه ایم.

فرض کنید تانکر حمل مواد شیمیایی پرخطر در محدوده یک شرکت، مستلزم رعایت الزاماتی است که اگر دچار حادثه شود، امکانات اعم از نیروی انسانی و تجهیزات خاص مقابله ای در آن محدوده برای آن فراهم است. اما اگر این تانکر در مسیر جاده یا در داخل یک شهر با حادثه مواجه شد، امکانات خاص پاسخ برای آن چقدر فراهم است؟ آیا یکپارچگی تیم های عملیاتی در تمام نقاط یکسان است؟

در زمینه تولید دانش بومی برای حفاظت از زیر ساخت های حیاتی کشور در حوزه شیمیایی در چه شرایطی قرار داریم؟

برنامه ریزی هایی در زمینه حمایت از توانمندی شرکت های دانش بنیان در زمینه پدافند شیمیایی داشته ایم و یا برپایی نمایشگاه صنعت بومی پدافند غیرعامل که بخشی از آن ارائه توانمندی ها و دستاوردهای حوزه پدافند شیمیایی جهت مصون سازی زیر ساخت های مهم و حیاتی است، داشته ایم که البته کافی نیست. امیدوارم این زمینه زیاد است که نیاز به

حمایت دارد. هم باید به محصولات داخلی و تولید کنندگان اطمینان شود و هم باید با ارتقای کیفیت و دریافت دقیق نیازمندی ها، زمینه اعتماد شرکت ها و صاحبان صنایع و مسئولان را جلب کرد.

از نظر شما دلیل ناکارآمدی کنوانسیون های بین المللی در حوزه تهدیدات شیمیایی چیست؟ راهکار کدام است؟

به طور خلاصه دلیل ناکارآمدی کنوانسیون های بین المللی، نه تنها در حوزه شیمیایی و OPCW، بلکه به طور عام باید در عملکرد کشورهای به اصطلاح ابر قدرت و مافیای تروریسم جستجو کرد. البته قصور برخی کشورهای متوسط وضعیفی که تحت سلطه کشورهای ذی نفوذند نیز به همین دلیل است چرا که کشورهایی مانند ایران، قاعدتا در هیچ زمان حتی در شرایط جنگ تحمیلی تعهدات خود را زیر پا نگذاشتند.

اگر کنوانسیون ناکارآمد است، به زیاده خواهی برخی کشورها مثل آمریکا و کشورهای تحت سیطره و نفوذ آن برمی گردد و راهکار، تمکین این کشورها به تعهدات بین المللی است. سازمان های

بین المللی باید با پیش بینی ابزار نظارتی و تنبیهی مانع از آن شوند که تعهدات و کنوانسیون های بین المللی مورد بی توجهی برخی کشورهای زیاده خواه قرار گیرد. شاید روشنگری در سطح ملت ها بتواند ابزار فشار مناسبی برای تمکین دولت های این کشورها به امضا و تعهداتشان باشد. فرهنگ سازی و استفاده از رتیبون هایی که بتواند تبعات ناگوار این بی تعهدی ها را به گوش دنیا برساند، یک قدم در این زمینه است. حال چه به صورت سخنرانی و برگزاری سمینار، چه فیلم و چه

“

تجهیز تیم های عملیاتی پاسخ به حوادث و آموزش مردم در جهت همکاری و چگونگی انجام واکنش نسبت به مخاطرات سهل الوصول ترین برنامه است که شاید بتوان در کوتاه مدت آن را اجرایی نمود

دلیل ناکارآمدی کنوانسیون های بین المللی، نه تنها در حوزه شیمیایی و OPCW، بلکه به طور عام باید در عملکرد کشورهای به اصطلاح ابر قدرت و مافیای تروریسم جستجو کرد

مکتوب در بستر فضای مجازی و حقیقی. ما در این زمینه اقدامات خوبی را در سطح دانش آموزان، دانشجویان، مسئولان و دیگر قشرهای مرتبط با این حوزه در دست انجام داریم، بطوریکه که امیدواریم وسعت نشر آن نه محدود به ایران که فراتر از ایران باشد.

در پایان اگر نکته ای باقی مانده است که باید بدان اشاره شود و در سوالات ما نبود لطفا مطرح کنید.

نکته ای که باید به آن اشاره کرد، این است که از تجربه آنچه در گذشته بر ما تحمیل شده، چه بوسیله دشمن در یکاگیری تسلیحات شیمیایی علیه رزمندگان و اقدامات بهداری رزمی و بیمارستان ها در جهت درمان مصدومین شیمیایی و چه حوادث ناگواری که در زیر ساخت ها و یا حمل و نقل مواد شیمیایی پرخطر بر ما وارد می شود و حتی آنچه بر سایر کشورها در این زمینه گذشته (مثل فاجعه بوپال، بندرتیانجین، بیروت و...)، باید در زمینه های مدیریتی و اجرایی استفاده کرد تا به یاری خدا به سمت کاهش پیامدهای ناشی از تهدیدات و مخاطرات شیمیایی و نیز مصونیت کشور در برابر تهدیدات شیمیایی گام برداریم.

سیاس از اینکه در این مصاحبه مشارکت داشتید.

من هم از شما متشکرم

عبور کردند هیچگاه خاطره تلخ اجساد زن و مرد، کودکان، جوانان و سالمندانی که در جای جای شهر روی زمین افتاده بودند فراموش نخواهند کرد.

هیتلرها هنوز هم در برخی کشورهای مدعی حقوق بشر زندگی می کنند

وی با بیان اینکه آنهایی که سلاح های شیمیایی را تولید و دیکتاتورهای مثل صدام را مجهز و مسلح می کنند در واقع هیتلرهای هستند که هنوز هم در برخی کشورهای مدعی حقوق بشری زندگی می کنند، متذکر شد: اگر دنیایمی خواهد به موضوع امنیت و ایمنی انسانها فکری کند و ریشه استفاده از هر نوع سلاح شیمیایی علیه مردم چه نظامی و چه غیر نظامی را بخشکاند باید دادگاهی تشکیل بدهد و متهمان و محکومان جرم های بزرگ بین المللی را محاکمه کند. رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور افزود: باید با کشورهای و دولت هایی که به این موضوع کمک کردند برخورد شود. مسامحه غربی ها و امریکایی ها نشان می دهد شعارها، قوانین و معاهدات بین المللی فاقد بازدارندگی در این زمینه و تو خالیست. شهدای مظلوم ما در سردشت و هشت سال دفاع مقدس و همه جانبازان شیمیایی که در دوزخ های شیمیایی را تحمل می کنند شاهدانی بر این مدعا هستند.

استفاده داعش از تسلیحات شیمیایی با چراغ سبز آمریکا

گزارشی از چهارمین همایش ملی پدافند شیمیایی

پدافند شیمیایی یک اکوسیستم پیوسته

جای خالی نظام ایمنی شیمیایی در کشور

پدافند شیمیایی

ک

سردار جلالی خاطر نشان کرد: از آنجایی که این تهدید همواره وجود دارد حتی جنایت داعش در سوریه و عراق با استفاده از سلاح های شیمیایی با چراغ سبز آمریکایی صورت گرفته، باید این تهدید را محتمل و جدی بدانیم. از همین روست ضرورت مقابله با آن را یک ضرورت جدی دفاعی تلقی می کنیم. رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با بیان اینکه پرداختن به زیرساخت های پدافند شیمیایی یک تکلیف برای همه کشور است، تصریح کرد: از طرفی بعد از دفاع مقدس توسعه زیادی در حوزه های نفتی، شیمیایی و پتروشیمی داشته ایم.

رژیم بعث دادند و آنها را مجهز کردند در این جنایت همدست صدام هستند. سردار جلالی به بیان خاطره ای از سفر زیارتی به سوریه پرداخت و ادامه داد: سالها پیش سفری برای زیارت حضرت زینب (س) به سوریه داشتیم. در جوار حرم حضرت زینب (س) عراقی های مقیم دمشق نماینده عکسی از حمله شیمیایی به شهر حلبچه برای زائرین حضرت زینب (س) برپا کرده بودند. مردمی که برای اولین بار این تصاویر را می دیدند به شدت متقلب شده بودند. واقعیت این است؛ آنهایی که پس از فاجعه از خیابان های حلبچه

دانشگاه و پژوهشگران بود. سردار غلامرضا جلالی، رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، در این همایش اظهار داشت: آمریکا و کشورهای اروپایی مدعی حقوق بشر به خاطر عدم برخورد با کسانی که شهر سردشت و حلبچه را بمباران شیمیایی کردند و قریب چند هزار نفر از مردم و البته رزمندگان ما در دوران دفاع مقدس به شهادت رسیدند در جنایت رژیم بعث شریکند. وی ادامه داد: برخی کشورهای اروپایی ظاهرا متمدن و در باطن دارای خوی حیوانی که سلاح ها و تکنولوژی شیمیایی را به سران

همزمان با روز مبارزه با سلاح های شیمیایی و میکروبی، چهارمین همایش ملی پدافند شیمیایی به همت سازمان پدافند غیرعامل کشور و با همکاری دانشگاه بقیه الله (عج) با حضور مسئولان لشکری و کشوری در باغ موزه دفاع مقدس برگزار شد. این همایش با تائید بردستاوردهای کشور در مدیریت درمان مصدومین شیمیایی و با شعار «پدافند شیمیایی، تدبیر امروز، مصونیت فردا» به صورت محدود و با رعایت شیوه نامه های بهداشتی مقابل به شیوع ویروس کرونا، میزبان جمعی از اساتید

امروز کشور ما دارای صنایع و زیرساخت‌های خوبی در این حوزه است. به طور که در شرایط تحریم این بخش یکی از ارزش‌زترین بخش‌های اقتصادی کشور و بسیار کمک کننده بود.

آمادگی در برابر تهدیدات یک شبه به دست نمی‌آید

سردار جلالی تصریح کرد: آمادگی و تجربه یک شبه خلق نشده و به دست نمی‌آید. نیروی انسانی متخصص و ماهر، زیرساخت‌ها، آزمایشگاه‌ها، فضا‌های درمانی، تجهیزات پدافندی و ابزارها و دانش تولید آنها یک شبه به دست نمی‌آید. بلکه اینها زاینده یک فرایند زنده و پویای پدافند غیرعاملی، در قالب یک اکوسیستم زنده است که باید کشور در شرایط صلح روی آن کار کند تا در شرایط جنگی یا بروز حوادث، کارآمد و پاسخگو باشد.

پدافند شیمیایی یک اکوسیستم پیوسته است

به گفته وی اگر زیرساخت‌های پدافند شیمیایی کشور در قالب یک اکوسیستم پیوسته به هم کار نکند و این آمادگی همواره حفظ نشود ممکن است در بروز حادثه نتواند پاسخگو باشد.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور بیان اینکه در این اکوسیستم نیازمند صنعت پدافند شیمیایی هستیم؛ تولید ماسک، انواع فیلتر، ساخت فضا‌های درمانی و تولید تجهیزات و ابزارهای محافظتی را از

حاضر تقریباً تمام مطابق با استانداردهای بین‌المللی و قابل رقابت با دنیا را خودمان تولید می‌کنیم.

سردار جلالی بخش دیگر اکوسیستم پدافند شیمیایی را بخش دانشی آن عنوان کرد و توضیح داد: نمی‌توانیم دانش پدافند شیمیایی را یک شبه به دست بیاوریم. یک شبه نمی‌شود دانشمند و استاد پرورش داد. باید فرایند آموزشی داشته باشیم و همه کسانی که به هر شکلی با مواد شیمیایی کار می‌کنند بتوانند دانش و اطلاعات مورد نیاز را برابر با استانداردها داشته باشند. حوزه شیمیایی را اصطلاحاً تولید ثروت از درون خطری دانند؛ یعنی فعالیت‌های شیمیایی پرخطر است اما از درون آنها ثروت ایجاد می‌شود. بنابراین الزام این فعالیت اقتصادی با ارزش، رعایت ایمنی و زنده بودن اکوسیستم پدافند شیمیایی است. بدون یک اکوسیستم زنده قادر نیستیم صنعت شیمیایی کشور را هدایت و اداره کنیم.

سهل انگاری در حوزه ایمنی دلیل اول بروز حوادث در صنایع شیمیایی

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با بیان اینکه متأسفانه در زمینه ایمنی واحدهای شیمیایی مشکلات زیادی وجود دارد، متذکر شد: اکثر حوادث کشور در پالایشگاه‌ها، مجتمع‌های شیمیایی، شهرک‌ها و حتی بیمارستان‌های دارای

برای نمونه در حوزه هسته‌ای شاهد این هستیم با وجود آنکه همه شاخص‌های نظامات ایمنی هسته‌ای به صورت دو برابر و بعضاً سه برابر است. اما آژانس انرژی هسته‌ای همچنان تأکید دارد که داشتن سناریوها و فرضیه‌های پاسخ به حوادثی مانند نشت هسته‌ای در همه شهرهایی که زیرساخت‌های هسته‌ای داریم یک الزام است.

سردار جلالی با بیان اینکه نمی‌توانیم قطب شیمیایی و پتروشیمی منطقه باشیم اما ساختارهای پدافند شیمیایی به عنوان یک اکوسیستم زنده کار نکنند و نظامات ایمنی ما دچار اختلال و اشکال باشد، تصریح کرد: نیازمند رشته‌های آموزشی در حوزه پدافند شیمیایی هستیم. این حوزه صرفاً حوزه درمان نیست.

در تولید پروتکل‌های درمان مصدومان شیمیایی مرجع کشورهای جهان هستیم

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، حوزه درمان را در پدافند شیمیایی بسیار مهم و ارزشمند دانست و گفت: به لطف همت اساتید و پزشکان دانشگاه بقیه‌الله (عج) شاهد تولید دانش از میان تجربیات علمی مراقبت هستیم به طوری که در بخش تولید پروتکل‌های درمان مصدومان شیمیایی مرجع بسیاری از کشورهای جهان هستیم.

ساماندهی مراکز پرخطر در حریم شهرها

اقدامات بسیار ارزشمند و خوبی انجام شده است باید این کار به صورت سلسله‌مراتبی ادامه پیدا کند.

وی ادامه داد: نیازمند آموزش تخصصی پزشک، پرستار و امدادگر در حوزه قطب درمان هستیم. قطب درمان ضمن کار علمی باید تربیت پزشک، پرستار و امدادگر را مد نظر قرار بدهد. در این زمینه دانشگاه علوم پزشکی یزد به کمک آمده و مرکز آموزشی مهارتی درمانی مصدومیت‌های شیمیایی را راه‌اندازی کرده است تا در سطوح مهارتی بتوانیم از این ظرفیت استفاده کنیم که کار ارزشمند و مهمی است.

جای خالی نظام ایمنی شیمیایی در کشور

سردار جلالی موضوع مهم بعدی در اکوسیستم پدافند شیمیایی را موضوع رگولاتوری و تنظیم مقررات دانست و خاطرنشان کرد: ما نیازمند مقررات و رگولاتوری هستیم تا در حوزه مواد شیمیایی بتوانیم قوانین و مقررات را به روز کرده و بر اجرای آن و نظارت داشته باشیم متأسفانه در حوزه شیمیایی فاقد ساختار نظام ایمنی شیمیایی هستیم. این فقدان سبب می‌شود با وجود قوانین در این بخش، به دلیل عدم وجود یک مرکز رگولاتوری برای اجرای الزامات ایمنی، امنیتی و دفاعی شیمیایی، شاهد بروز برخی حوادث باشیم.

برای مقابله با بحران بیش از تجهیزات، آمادگی نیاز است

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با بیان اینکه مسئله بعدی پرداختن به بحث آمادگی هاست، تصریح کرد: هر چقدر تأسیسات زیرساختی داشته باشیم اگر آماده نباشند در شرایط حادثه پاسخ نخواهند داد. اگر بیمارستان و اورژانس و تجهیزات داشته باشیم اما کارکنان و تجهیزات و فضا آماده نباشند در شرایط حادثه قادر به پاسخگویی نخواهند بود. بنابراین اصل آمادگی در حوزه پدافند شیمیایی یک موضوع مهم و جدی است.

سردار جلالی با بیان اینکه داشتن صرف یک مرکز و قطب درمان مصدومان کفایت نمی‌کند، تصریح کرد: در کشور قطب‌های صنعتی زیادی همچون ماهشهر، عسلویه، خارک، بندرعباس، اصفهان و تهران و اهواز و ... داریم. متأسفانه توسعه نا همگون شهرها و بروز پدیده وجود مراکز پرخطر در نزدیکی بافت شهری به سایر مشکلات افزوده است. باید ضمن گسترش مباحث مربوط به قطب درمان، آمایش دوگانه و دوکارکردی مراکز درمانی کشور منطبق بر آمایش مراکز پرخطر شیمیایی در کشور صورت پذیرد. بنابراین ضمن اینکه

تجهیزات و ابزارهای شیمیایی عمدتاً ناشی از سهل انگاری در حوزه ایمنی است بنابراین باید شاخص‌های ایمنی در این بخش ارتقا و رشد پیدا کند.

نیازمند مرکز تخصصی ایمنی شیمیایی هستیم

وی با بیان اینکه نیازمند مرکز تخصصی ایمنی شیمیایی هستیم، خاطرنشان کرد: خرید و فروش مواد شیمیایی که می‌تواند قابلیت تولید خطر داشته باشد نباید خارج از نظام کنترل و محاسبات امنیتی انجام شود. واقعیت این است هر چقدر ضوابط در حوزه‌های ایمنی را افزایش بدهیم کم است.

مصادیق صنعت پدافند شیمیایی دانست و تصریح کرد: توجه به این صنعت یک ضرورت جدی است. یک صنعت زنده و پویا باید حتماً بخشی از این اکوسیستم است که به ما کمک کند. ممکن است در شرایط عادی نیاز حیاتی به این بخش نداشته باشیم اما به تولید و داشتن این صنعت نیازمندیم.

خودکفایی ایران در تولید تجهیزات راهبردی پدافند شیمیایی

وی ادامه داد: خوشبختانه وزارت دفاع و صنایع مختلفی در بخش خصوصی در این زمینه همت کرده‌اند. به طوریکه در حال

یعنی بایستی حتما براساس یک نظام آمادگی کار را دنبال کنیم.

وی توضیح داد: باید بتوانیم در این نظام کاملاً تهدیدات و سناریوی تهدید را احصا و براساس سناریوی تهدید طرح‌های برخورد و پاسخ را آماده کنیم. پاسخ‌های اضطراری و جامع باید آماده و طرح‌های تداوم کارکرد باید تنظیم شود. باید با تمرین، آموزش و تکرار آمادگی خود را حفظ کنیم. آمادگی خود به خود ایجاد نمی‌شود و نیازمند یک فرایند علمی است که باید شکل بگیرد و در حوزه پدافند شیمیایی یک ضرورت جدی است که باید به آن پرداخته شود.

ضمانت اجرایی قضایی نظام مصون سازی و عملیات پدافند شیمیایی

سردار جلالی بایان اینکه همه این حوزه‌ها را در نظامی به نام نظام مصون سازی و عملیات پدافند شیمیایی آماده کرده‌ایم. سال گذشته این نظام به تصویب کمیته دائمی پدافند غیرعامل کشور رسید و با امضای رئیس محترم ستاد کل نیروهای مسلح ابلاغ شده است. این نظام ضمانت اجرایی قضایی هم دارد برای مثال در چند بند آن، مستنکفین از اجرای این ضوابط برابر با قانون به قوه قضاییه ارجاع داده می‌شوند.

اجرایی سازی نظام مصون سازی و عملیات پدافند شیمیایی در سال ۱۴۰۰

وی ادامه داد: در سال ۱۴۰۰ برنامه ما در سازمان پدافند غیرعامل کشور پیاده‌سازی و ترویج و اجرایی سازی نظام مصون سازی و عملیات پدافند شیمیایی است. رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور خاطرنشان کرد: ما در این نظام به طور کلی سه محور اساسی را دنبال می‌کنیم. نخست بحث مصون سازی است. یعنی نگاه مهندسی و فنی به زیرساخت‌های شیمیایی که در حال ساخت هستند. اگر الزامات رعایت نشود می‌توانند آسیب زایانند. متأسفانه در برخی حوادث شاهد این بودیم که مقررات ایمنی در ساخت زیرساخت‌های پتروشیمی و شیمیایی به طور کامل رعایت نشده است.

به روز رسانی آیین نامه های ایمنی شیمیایی پس از هر حادثه

وی تصریح کرد: ما نیاز داریم همانگونه که در حوزه نظام مهندسی ساختمان وقتی زلزله‌ای مثل بم‌رخ می‌دهد آیین نامه‌های ایمنی اصلاح و به روز رسانی می‌شود بعد از وقوع حوادثی مانند پالایشگاه تهران نیز آیین نامه‌های مربوطه را اصلاح کنیم. نمی‌توانیم و نباید نسبت به موضوع ایمنی در مصون سازی زیرساختی بی‌توجه باشیم.

سردار جلالی تصریح کرد: کشوری که در معرض تهدید امنیتی و جنگی قرار دارد باید اقداماتی فراتر از ایمنی را در

تاسیسات زیرساختی به ویژه در حوزه شیمیایی و پتروشیمی مدنظر قرار داده و دنبال کند.

مجلس به بحث ساماندهی مراکز خطر در حریم شهرها ورود کند

به گفته رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، وجود مراکز شیمیایی پرخطر در همه شهرها موضوع مهم دیگری است که باید به آن پرداخت. اگر نقشه GIS شهرهای بزرگ را از نظر اثر مراکز شیمیایی بر شهر و شهروندان تحلیل کنیم متوجه خطر می‌شویم. این مهم، حتماً نیازمند ورود مجلس است تا با اصلاح و وضع قوانین، شهرداری‌ها و وزارتخانه‌های متولی را مکلف کند تا الزامات ایمنی را رعایت کنند.

تکلیف استانداران در برگزاری رزمایش های پدافند شیمیایی

وی با بیان اینکه تمام مراکز صنعتی شیمیایی کشور از یک واحد کوچک تا شهرک‌های صنعتی در نظام ایمنی دارای تکلیف دقیق و مشخص شده هستند، تصریح کرد: تمام استانداران برابر این نظام مکلف هستند برای هر مرکز شیمیایی در سال با هماهنگی سازمان پدافند غیرعامل کشور به لحاظ سناریو و نوع کار و کنترل یک مانور داشته باشند تا بتوانیم هم طرح پاسخ و هم تجهیزات لازم و هم آموزش و رزمایش را به صورت منظم کنترل و مدیریت کنیم.

فرمانده دانشگاه بقیه الله: رژیم بحث پیش از آغاز جنگ به سلاح های شیمیایی مجهز شده بود

فرمانده دانشگاه بقیه الله گفت: رژیم بعثی عراق قبل از شروع جنگ علیه ایران، به سلاح‌های شیمیایی مجهز بود و این آمادگی را داشت که جنگی شیمیایی را به ایران تحمیل کند.

دکتر «حسن ابوالقاسمی» فرمانده دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، اظهار داشت: ما به عنوان بزرگترین قربانی سلاح‌های شیمیایی بعد از جنگ جهانی دوم وظیفه داریم که از حق خود در قبال جنایات صورت گرفته علیه کشورمان دفاع کنیم.

وی افزود: قرن‌های متمادی است که از سلاح‌های غیرمتعارف استفاده می‌شود و حتی در سال‌های اخیر به واسطه استفاده وسیع از سلاح‌های شیمیایی، کنوانسیون‌ها و قوانین بین‌المللی برای منع استفاده از این گونه سلاح‌ها تصویب شده، ولی این قوانین و کنوانسیون‌ها تاکنون هیچ‌گونه بازدارندگی نداشته است.

فرمانده دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) ادامه داد: قرائنی وجود دارد که نشان می‌دهد غربی‌ها دست صدام را برای جنایاتی که در استفاده از سلاح‌های شیمیایی مرتکب شد، باز گذاشتند و این نشان می‌دهد کسانی که

ظالم هستند از ستمگرانی، چون صدام حمایت می‌کنند؛ همچنین در صورت پی‌گیری موضوع از سوی مظلوم، غربی‌ها به عنوان عاملان اصلی جنایات صدام به گونه‌ای عمل می‌کنند تا جای ظالم و مظلوم را عوض کنند.

ابوالقاسمی بیان اینکه در دنیا کسانی توانستند کرونا را کنترل کنند که شیوه نامه‌های غربی را رعایت نکردند، گفت: در مقابله با همه‌گیری کرونا کشورهای شرقی توانستند مدیریت خود را به رخ غربی‌ها بکشند؛ زیرا کشورهای غربی نتوانستند مدیریت خوبی در این رابطه اعمال کنند.

این مقام مسئول اضافه کرد: مدعیان غربی در مواجهه با کرونا ۵۰۰ هزار کشته داشتند، ولی کشورهای شرقی که جمعیت آن‌ها بیشتر از غربی‌ها هم هست، تعداد کشته‌های شان یک صدم بود.

وی سپس درباره موضوع بکارگیری سلاح‌های شیمیایی از سوی رژیم بعثی عراق گفت: اینکه گفته می‌شود صدام مجبور بود از این سلاح استفاده کند، دروغ است؛ زیرا قبل از جنگ تحمیلی، عراق علیه مردم خود در کردستان از این سلاح‌ها استفاده کرده بود و اسناد آن هم موجود است و این نشان می‌دهد که صدام آمادگی این را داشت که جنگی شیمیایی را به ایران تحمیل کند.

فرمانده دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) خاطرنشان کرد: ۲۴۲ مورد حمله شیمیایی در دفاع مقدس توسط ارتش صدام علیه رزمندگان ما صورت گرفت و شش هزار بمب شیمیایی علیه نیروهای ایرانی استفاده شد؛ به عنوان مثال اشنویه در ساعت ۲ نیمه شب مورد بمباران شیمیایی قرار گرفت و طی آن ۲ هزار نفر مصدوم شدند، اما با این حال هیچ عامل بازدارنده‌ای برای ممانعت از این گونه اقدامات صدام به وجود نیامد.

ابوالقاسمی ادامه داد: رژیم صدام توسط ده‌ها شرکت غربی برای تکمیل سلاح‌های شیمیایی مورد حمایت قرار می‌گرفت؛ کمک‌هایی که بدون آگاهی مسئولان این کشورها و مجامع بین‌المللی میسر نمی‌شد؛ پس مسئولان این کشورها در جنایات صدام شریک هستند؛ به عبارت دیگر، مدیران این شرکت‌ها را می‌توان هیتلرها این زمان دانست که در اروپا ساکن هستند.

وی با تأکید بر اینکه هر وقت در علوم پیشتازی کنیم، می‌توانیم مرجع باشیم، عنوان کرد: هویزه، کرخه، سومار، پیرانشهر، سردشت، شلمچه، دارخوین و اشنویه از مناطقی هستند که ارتش صدام در آنجا از گاز شیمیایی اعصاب استفاده کرد؛ البته حملات شیمیایی ارتش عراق

شامل مراکز درمانی هم بود به نحوی که در دوران دفاع مقدس بیمارستان صحرایی فاطمه الزهرا (س) را هم مورد حمله شیمیایی قرار داد.

فرمانده دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) درباره هزینه‌های درمان یک فرد آسیب دیده ناشی از گازهای شیمیایی هم گفت: بیش از ۵۶۷ میلیون تومان هزینه درمان هر فرد شیمیایی بوده است؛ البته این رقم مربوط به دوران دفاع مقدس است؛ یعنی چنانچه با معیارهای امروزی بخواهیم بسنجیم، هزینه‌ها بسیار فراتر خواهد بود.

در حاشیه چهارمین همایش ملی پدافند شیمیایی انجام شد: تقدیر از فعالان عرصه پدافند شیمیایی کشور

در حاشیه چهارمین همایش ملی پدافند شیمیایی، با حضور جانشین سازمان پدافند غیرعامل کشور، رئیس دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله و جانشین قرارگاه پدافند شیمیایی کشور از فعالان عرصه پدافند شیمیایی تقدیر شد.

این همایش با تأکید بر دستاوردهای کشور در مدیریت درمان مصدومین شیمیایی و با شعار «پدافند شیمیایی، تدبیر امروز، مصونیت فردا» به صورت محدود و با رعایت شیوه نامه‌های بهداشتی مقابله با شیوع ویروس کرونا، میزبان جمعی از اساتید دانشگاه و پژوهشگران بود.

در حاشیه این مراسم با حضور سردار ساسانی جانشین سازمان پدافند غیرعامل کشور، رئیس دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله و جانشین قرارگاه پدافند شیمیایی کشور از چند تن از فعالان عرصه پدافند شیمیایی، با اهدای لوح، تقدیر شد.

اسامی تقدیرشدگان به شرح زیر است؛
● جانباز سرافراز، دکتر عباس فدایی؛ به پاس تلاش هادر خدمتگذاری حوزه درمان جانبازان عزیز و مصدومان شیمیایی
● مهندس محمد باقر آقایی؛ مدیرکل پدافند غیرعامل استان آذربایجان شرقی به پاس تلاش در اجرای الزامات و ملاحظات حوزه پدافند شیمیایی استان

● دکتر علیرضا انصاری فرد، رئیس پدافند غیرعامل و مدیریت بحران شرکت ملی نفت ایران، به پاس تلاش‌های ایشان در اجرای الزامات و ملاحظات پدافند غیرعامل در شرکت ملی نفت ایران

● دکتر ابوالفضل باباپور، مدیرعامل شرکت کلپارس تبریز، به پاس تلاش در مورد امنیت تولید و حمل و نقل محصولات شرکت

● دکتر سعید سامانی مجد، مدیرعامل شرکت دانش بنیان تحقیقات آب و محیط زیست به پاس تلاش در توسعه دانش و فناوری‌های نوین در حوزه پدافند شیمیایی

امیرحسین زاده

اساساً هرچه حوزه های دانش و فناوری تخصصی ترمی گردد، تهدیدات و آسیب های آن نیز خاص ترمی شود و بر این اساس لازم است تا اقدامات پیشگیرانه و پدافندی، متناسب با آن تعریف گردد. موضوعی که در خصوص تهدیدات شیمیایی بسیار محسوس و قابل توجه است.

فارغ از تهدیدات و حوادث شیمیایی با منشاء داخلی مانند آنچه در اثر خلاء یا عدم اجرای قوانین شکل می گیرد یا موارد ناشی از موضوعات فرایندی، مهمترین تهدیدات شیمیایی با منشاء خارجی در شرایط غیر جنگی، ممکن است با اهداف اقتصادی یا با پیامد امنیتی بر کشور تحمیل گردد. در چنین شرایطی، سطح تاب آوری زیرساخت های صنعتی و اقتصادی کشور چه از منظر فنی و مهندسی یا کالبدی و چه از منظر مدیریتی تعیین کننده است. از طرفی برخی تهدیدات شیمیایی دشمن، ممکن است صرفاً با هدف ایجاد ناامنی و آشوب توسط گروه های تروریستی یا معاند صورت پذیرد. در چنین شرایطی، مراکز جمعیتی ممکن است هدف اقدامات کموتوریستی یا خرابکاری قرار گیرد.

ایجاد مصونیت و کاهش آسیب پذیری، پیشگیری و آمادگی در برابر تهدیدات، کشف و شناسایی، امداد و نجات، درمان، رفع آلودگی و... نیازمند استفاده از روش های علمی بر پایه دانش بومی روز می باشد که از اهداف پدافند شیمیایی است.

پدافند غیرعامل در رویکرد اساسی خود صیانت از زیرساخت ها و حفاظت از مردم را در دستور کار دارد. در یک کلام مهمترین هدف پدافند غیرعامل کاهش آسیب پذیری ها و به حداقل رساندن اثر تهدیدات است.

با توجه به افزایش سهم مواد شیمیایی در زندگی مردم از یک سو و رشد و توسعه صنایع شیمیایی و پتروشیمیایی در کشور از سوی دیگر اهمیت و ضرورت توجه به پدافند شیمیایی دو چندان می گردد. ضمن آنکه همچنان تهدیدی به نام استفاده از تسلیحات شیمیایی از سوی دشمن و به ویژه گروه های تروریستی وجود دارد.

در طول تاریخ بارها از سلاح شیمیایی استفاده شده است که یکی از فاجعه بارترین آنها در عصر حاضر حمله صدام و رژیم بعث، به حلبچه، سردشت و اشنویه است. آمار جانبازان و شهدای حملات شیمیایی در دوران دفاع مقدس نشان می دهد که کشور ما به چه میزان قربانی استفاده از سلاح شیمیایی بوده است. متأسفانه این حملات فاجعه بار، همه پس از تصویب کنوانسیون های منع استفاده و گسترش سلاح های شیمیایی روی داده است و این نشان از عدم صداقت مدعیان دروغین حقوق بشر دارد که همچنان از تسلیحات شیمیایی به عنوان یک سلاح مخرب علیه ملت های مستقل استفاده می کنند.

معنا و مفهوم پدافند شیمیایی

شرکت- های خلاق و دانش بنیان به ویژه در بخش پدافند شیمیایی بودیم. تشکیل نظام جامع سلامت شیمیایی یک الزام است تا با آموزش به نیروهای نظامی، غیر نظامی و مردم، توانمندی مقابله با بحران شیمیایی را ارتقا دهیم و در مواقع لزوم بتوانیم بر بحران ها غلبه کنیم. با تشکیل این نظام سلامت، در قطب های صنایع شیمیایی، مراکز درمان مربوط به بیماری شیمیایی ایجاد می-گردد و نیروهای تخصصی در این حوزه پرورش خواهند یافت. همچنین یکی از ارکان این نظام سلامت ایجاد یک شبکه اطلاع-رسانی است تا به همه افراد جامعه به ویژه مردم و کارکنانی که در نزدیک مراکز حساس هستند یا با آن سرو کار دارند آموزش های لازم داده شود به گونه ای که آموزش اقدامات پیشگیرانه و مدیریت بحران های شیمیایی به صورت فرهنگ نهادینه گردد.

از سوی دیگر با توجه به افزایش جمعیت جوامع شهری، اهمیت شهرها دو چندان شده است. از همین رو سازمان پدافند غیرعامل کشور با تعامل با مدیریت شهری در سراسر کشور، مجدانه در تلاش است تا از شهرها به عنوان کانون تجمع انسانی در برابر تهدیدات نوین صیانت و حفاظت کند. تجهیز

و آموزش نیروهای آتش نشان بیش از ۵۰ شهر پر جمعیت کشور برای مقابله با تهدیدات CBRN و تهیه و تدوین سند راهبردی پدافند شهری با همکاری و هم اندیشی نخبگان نیز اقدامی در همین راستا است. اهداف مهم این سند راهبردی، ارتقای تاب آوری شهری در شرایط بحران، تشکیل مرکز فرماندهی و کنترل واحد در شرایط بحران، ساماندهی مراکز پرخطر در شهرها و ایجاد مراکز ذخیره حیاتی است. این سند، حفاظت و صیانت از مردم و زیرساخت ها را در دستور کار دارد و نشان می دهد که چگونه باید از مردم و نیازهای اساسی آنان در مقابل تهدیدات نوین CBRN حفاظت شود. در همین راستا قریب به پنجاه و یک شهر کشور در حال تجهیز به امکانات مقابله با تهدیدات CBRN هستند و امید می رود در آینده نزدیک تمام شهرهای ما نیز به این امکانات تجهیز شوند.

پدافند شیمیایی

کتاب

فناوری هسته‌ای

ضامن پیشرفت ایران فردا

توسعه صنعت بومی پدافند پرتوی در کشور

پدافند پرتوی

سید علی

سردار غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در گفتگویی با بیان اینکه موضوع فعالیت‌های صلح آمیز هسته‌ای ایران پس از انقلاب اسلامی از مهمترین مباحث در حوزه سیاست خارجی کشور بوده است، گفت: در حالیکه در زمان رژیم ستم شاهی، آمریکا و اروپایی‌ها به دلیل وابستگی نظام سیاسی ایران به آنها از بهره‌برداری از نیروگاه‌های هسته‌ای در ایران (بدون دخالت ایران در توسعه و بهره‌برداری) حمایت می‌کردند، افزود: با این حال باروی کارآمدن یک حکومت مستقل در ایران نه تنها حمایت‌ها توسعه بهره‌برداری از نیروگاه‌های هسته‌ای قطع شد بلکه سنگ اندازی‌های متعدد برای حذف کامل صنعت هسته‌ای در ایران آغاز گشت. بابد عهدی‌ها فهمیدیم نمی‌توان آینده

انرژی ایران را به تصمیم غرب گره زد وی با اشاره به اینکه طی این سال‌ها ایران با درک این موضوع که نمی‌تواند آینده انرژی خود را به تصمیم دشمنان گره بزند وارد عرصه فعالیت‌های هسته‌ای شد، گفت: خیانت آنها باعث شد تا ایران با یک بی‌اطمینانی کامل به سمت توسعه فعالیت‌های صلح آمیز هسته‌ای و آنهم بحث فوق پیشرفته تکمیل چرخه سوخت هسته‌ای حرکت کند. فناوری هسته‌ای نماد خودباوری، استقلال و توانایی ایران برای حرکت به جلو

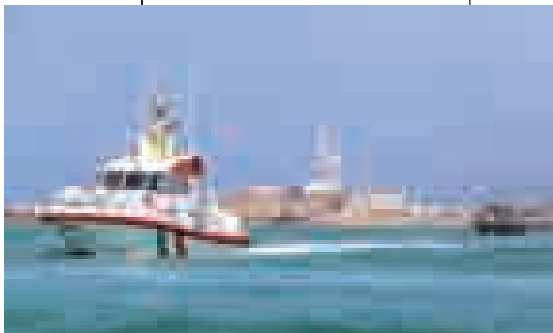
در ایران متوقف کند اما با درایت مقام معظم رهبری و ایستادگی ملت این صنعت همچنان سرپا و به سمت جلو حرکت می‌کند. فناوری هسته‌ای در ایران حذف ناشدنی است وی با اشاره به اینکه رژیم صهیونیستی در این سال‌ها بارها با اقدامات خشونت‌بار خود از جمله ترور شهدای هسته‌ای تلاش داشته تا فناوری هسته‌ای ایران را از بین ببرد، افزود: خون‌سرخ و پرپرکت این شهدا سبب شده است که امروز فناوری صنعت هسته‌ای ما به یک علم و فناوری بومی تبدیل شود که قائم به اشخاص نیست و نابود شدنی هم نخواهد بود. با شکست کارزار فشار حداکثری، دشمن چاره‌ای جز پذیرش ایران هسته‌ای ندارد/ سد تحریم‌ها با سیل

اراده ملی ایرانیان فرو می‌ریزد سردار جلالی با تاکید بر اینکه دشمن راه چاره‌ای جز پذیرش ایران هسته‌ای صلح آمیز و قوی ندارد، گفت: شکست کارزار فشار حداکثری دولت آمریکا آخرین تیر در ترکش دشمن برای توقف فناوری هسته‌ای در ایران بود و به لطف خدا سد تحریم‌ها نیز با سیل اراده قوی ملت ایران به زودی فرو می‌ریزد.

تشریح اقدامات و دستاوردهای پدافند غیرعامل در عرصه پرتوی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در بخش دیگری از این گفتگو با اشاره به اینکه این سازمان حسب تدابیر مقام معظم رهبری و سیاست‌های بالادستی، در حوزه پدافند پرتوی اقدام به راه‌اندازی یک قرارگاه عملیاتی کرده است، گفت: در این قرارگاه، موضوعاتی همچون مقابله با تهدیدات پرتوی، ارتقای آمادگی‌های عمومی کشور، تهیه و اجرای طرح واکنش اضطراری، ایجاد زیرساخت‌های درمانی و... در دستور کار است.

۷ استان ایران هسته‌ای است وی با بیان اینکه آژانس انرژی اتمی به عنوان مرجع بین‌المللی در مباحث هسته‌ای بر ضرورت وجود ساختارهای پدافند غیرعامل در زمینه پرتوی تاکید دارد، افزود: امروز ۷ استان ایران هسته‌ای شده‌اند و صنعت هسته‌ای در بسیاری از بخش‌های کشور همچون بخش بهداشت و درمان مورد استفاده است و لذا توسعه مباحث ایمنی، امنیت و دفاع و ایجاد زیرساخت‌های لازم برای بهره‌برداری امن از این فناوری از دستور کارهای قرارگاه پدافند پرتوی است.

سردار جلالی با اشاره به اینکه سازمان پدافند غیرعامل در سال‌های گذشته برگزاری رزمایش‌ها و تمرین‌ها برای مقابله با حوادث احتمالی پرتوی در مقایسه‌های مختلف را برگزار کرده است و همچنان این رزمایش‌ها در دستور کار است، گفت: خوشبختانه در بخش‌های توسعه زیرساخت‌های بهداشت و درمان نیز اقدامات خوبی صورت گرفته است و در تلاش هستیم تا قطب درمان مصدومیت‌های پرتوی در کشور

را راه اندازی کنیم.

وی با اشاره به اینکه یکی از مسائل مهم در بحث حوادث و پیامدهای پرتوی نیاز به ساماندهی و تعیین تکلیف نظام ارجاع درمانی است، تصریح کرد: از همین رو نیاز بود تا تشکیلاتی به عنوان قطب درمانی در نظر گرفته شود و این موضوع را دنبال کند.

سردار جلالی ادامه داد: در موضوع حوادث شیمیایی با توجه به سوابق و توانمندی‌هایی که دانشگاه امپیه (عج) وجود داشت، این تشکیلات به عنوان قطب درمان مصدومیت‌های شیمیایی تعیین شد. در حوزه هسته‌ای نیز نیازمند چنین نظام ارجاعی بودیم که با هماهنگی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مقدمات آن فراهم شد.

تشکیل اورژانس هسته‌ای در ۳ استان کشور

وی افزود: در این راستا، مقرر شد ما در گام نخست خود زیرساخت هسته‌ای یک مجموعه به عنوان اورژانس هسته‌ای داشته باشیم که رفع آلودگی اولیه و درمان هسته انجام شود. از همین رو باید در استانی‌هایی که این زیرساخت‌ها قرار دارند مجموعه‌های دوگانه با کاربری درمان سوانح سوختگی و تشکیلات رفع آلودگی و اورژانس هسته‌ای ایجاد شود که در استان مرکزی و اصفهان این ساختار ایجاد شده و در حال بهره‌برداری است. در استان بوشهر نیز این ساختار در دست ساخت و در آستانه بهره‌برداری است.

به گفته رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور این مراکز در واقع لایه دوم کار امداد و نجات و درمان در استانهای میزبان زیرساخت هسته‌ای را انجام می‌دهند.

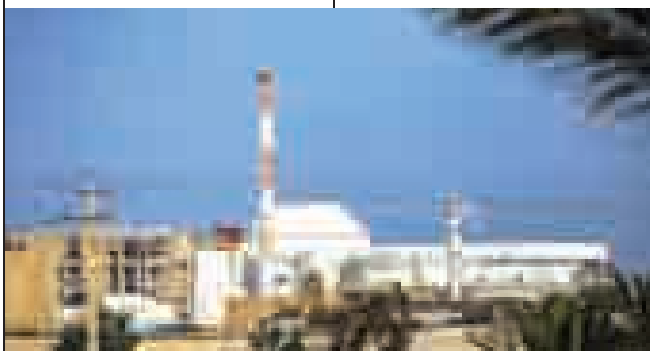
راه اندازی قطب درمان پرتوی کشور
سردار جلالی تصریح کرد: در مورد ایجاد یک مرکز که هم مرجع درمان هسته‌ای باشد و هم وظایف قطب را انجام دهد، مباحثی با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مطرح شد و در نهایت مرکز پزشکی نوین هسته‌ای زیر نظر بیمارستان شهید چمران وظایف قطب درمان مصدومیت های پرتوی را برعهده گرفت. به همت

وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، کلنگ احداث این مرکز تخصصی درمان مصدومیت های پرتوی، سال گذشته زده شده و انشاءالله افتتاح خواهد شد.

وی پژوهش و تحقیقات را جزو وظایف دیگر قطب درمان پرتوی دانست و گفت: این بیمارستان می‌تواند به عنوان مرجعی برای آموزش سایر مراکز درمانی در زمینه پرتوی نیز نقش بسزایی ایفا کند.

آموزش بیش از ۵ هزار نفر در مرکز آموزش مهارتی درمان مصدومیت های CBRNE

وی با بیان اینکه همه کشورهای دارای صنعت هسته‌ای بنابر الزامات ایمنی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی باید سازوکار مقابله با حوادث احتمالی و آمادگی‌های لازم را داشته باشند، خاطرنشان کرد: سازمان پدافند غیرعامل کشور با ایجاد قرارگاه پدافند پرتوی نسبت به طرح ریزی و برنامه ریزی طرح‌های پاسخ اضطراری و رزمایش‌های تخصصی کرده است. در همین راستا در سال جاری رزمایش‌هایی در استان مرکزی، اصفهان و بوشهر انجام خواهد شد.

به گفته وی، سازمان پدافند غیرعامل کشور به کمک دانشگاه یزد مرکز آموزش مهارتی درمان‌های مصدومیت حوزه CBRN را ایجاد کرد که در طول ۳ سال فعالیت خود بالغ بر ۵ هزار نفر را به صورت کاردانی و آموزش مهارتی، تربیت کرده است.

راه اندازی قرارگاه‌های پدافند پرتوی تا سطح شهرستان

وی با بیان اینکه ایجاد، حفظ، کنترل و ارتقای سطح آمادگی پاسخ به حوادث هسته‌ای یکی از وظایف و اقدامات مهم سازمان پدافند غیرعامل کشور است، تصریح کرد: از جمله دستاوردهای دیگر سازمان پدافند غیرعامل در حوزه پرتوی تدوین اسناد راهبردی و عملیاتی پدافند پرتوی و ساختار سازی در استان‌های هسته‌ای است. ایجاد قرارگاه‌های استانی و شهرستانی پدافند پرتوی نیز در راستای ارتقای آمادگی‌های عمومی و سطح دانش و مهارت مسئولان جهت مقابله با حوادث احتمالی است.

همچون قطر این نگرانی‌ها را به آژانس انرژی اتمی منعکس کرده است. وی با بیان اینکه امارات باید در خصوص وضعیت امنیت و ایمنی این نیروگاه به کشورهای منطقه پاسخگو باشد، گفت: کشورهایی که می‌خواهند انرژی پیشرفته هسته‌ای بهره‌برداری کنند باید بتوانند استانداردهای پیشرفته ایمنی و امنیت آن را نیز رعایت نمایند.

توسعه صنعت بومی پدافند پرتوی در کشور

سردار جلالی در بخش دیگری از این مصاحبه به بحث توسعه صنعت بومی پدافند پرتوی در کشور نیز اشاره کرد و با بیان اینکه این صنعت از جمله صنایع‌های تک‌ودانش بنیان محسوب می‌شود، تاکید کرد: خوشبختانه در سال‌های اخیر گام‌های مهمی در این حوزه برداشته شده است و دستاوردهای قابل توجهی پدید آمده است.

تجهیز آتش‌نشانی بیش از ۵۰ شهر به تجهیزات مقابله با تهدیدات CBRNE

وی با اشاره به اینکه یکی از این اقدامات، تجهیز مراکز آتش‌نشانی بیش از ۵۰ شهر بزرگ کشور به تجهیزات مقابله با تهدیدات CBRNE است، گفت: این تجهیزات در مرکز سپند وزارت دفاع و با راهبری شهید عزیزمان دکتر فخری زاده تولید شده بود که هم برای حفظ سلامت آتش‌نشان‌ها و هم ارتقای توان عملیاتی در زمان وقوع بحران‌ها بسیار مؤثر است.

فناوری هسته‌ای تضمین‌گر پیشرفت ایران فردا

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در پایان با بیان اینکه مساله هسته‌ای، امروز به نماد اقتدار جمهوری اسلامی تبدیل شده است، گفت: دشمن امروز می‌داند که این فعالیت‌ها ماهیت صلح‌آمیز دارد اما چون این فناوری و صنعت تضمین‌گر رشد و پیشرفت ایران فردا است با آن مخالف است اما قطعاً با هدایت رهبری عزیز و ایستادگی ملت این صنعت به رکن پیشرفت ایران در دهه‌های آتی تبدیل خواهد شد و چشم بدخواهان ایران اسلامی کور خواهد گشت.

در سال ۲۰۱۹ میلادی، پیمان منع موشک‌های هسته‌ای میان برد (INF) که سال ۱۹۸۷ میان آمریکا و روسیه امضاء شده بود، رسماً پایان یافت. اگرچه این اقدام در دوران ریاست جمهوری ترامپ رخ داد، اما جو بایدن رئیس جمهور جدید ایالات متحده نیز اقدامی در راستای احیای این پیمان بازدارنده صورت نداده است. پیمان ۱۹۸۷ آی‌ان اف همه موشک‌های آمریکا و شوروی با برد ۵۰۰ تا ۵۵۰۰ کیلومتر را ممنوع می‌سازد. در نتیجه این پیمان، ۲۶۹۲ موشک آمریکا و شوروی، از جمله ۴۳۰ موشک آمریکا و ۹۷۹ موشک شوروی که مستقر نشده و یاد ذخیره بودند، تا سال ۱۹۹۱ از میان برداشته شد. این پیمان از استقرار برنامه ریزی شده ۲۰۸ موشک کروز زمینی (GLCM) مضاعف آمریکا در هلند، بریتانیا، بلژیک، آلمان و ایتالیا جلوگیری کرد. همچنین، طبق توافق آمریکا و آلمان غربی برای کنترل مشترک تسلیحات، موشک‌های پرشینگ ۱۸ نیز برچیده شدند، هرچند که پیمان آی‌ان اف به طور رسمی شامل آنها نمی‌شد.

خلع سلاح هسته‌ای یا کنترل تسلیحاتی؟

همان گونه که مشاهده می‌شود، حتی پیمان منع موشک‌های هسته‌ای میان برد بر اساس اصل "بازدارندگی" طراحی شده و معطوف به خلع سلاح هسته‌ای کشورهای دارنده این سلاح‌های مخرب نبوده و نیست. هرچند اکنون، دیگر خبری از این پیمان حداقلی و ارگان بازدارنده‌ای نیست. سوال اصلی اینجاست که دغدغه‌ای به نام "خلع سلاح هسته‌ای" واقعاً تاجه اندازه‌ای در میان دارندگان

سلاح‌های ممنوعه موضوعیت دارد؟ واقعیت امر این است که آمریکا و برخی اعضای ناتو به عنوان اصلی‌ترین مصدر تکثیرکننده سلاح‌های غیر مجاز هسته‌ای، میکروبی و شیمیایی در تلاش هستند حتی روند بازنگری معاهده NPT را مطابق سلاطین و اهداف کلان خود در نظام بین الملل تعریف نمایند. خلع سلاح هسته‌ای خط قرمز قدرت‌های غربی محسوب می‌شود. تعیین نسبت "کنترل"، "بازدارندگی" و "خلع سلاح هسته‌ای" طی سال‌های اخیر تابعی از رویکرد دولت‌های غربی و معامله دارندگان این سلاح‌های مخرب با یکدیگر بوده است.

بی دلیل نیست که معادلات امنیتی جاری در نظام بین الملل تا این اندازه (به صورتی که امروز مشاهده می‌کنیم) توسط آمریکا و هم پیمانان آن به چالش کشیده شده است.

اصولی مانند خلع سلاح هسته‌ای، به جای آنکه تابعی از قواعد ثابت بین المللی، حقوقی و امنیتی باشد، تابعی از راهبرد سیاسی و نظامی قدرت‌های بزرگ محسوب می‌شود. از سوی دیگر، طبق معاهده NPT قدرت‌های دارنده تسلیحات هسته‌ای باید جهت جلوگیری از گسترش این تسلیحات به سمت خلع سلاح خود پیش بروند اما نه تنها تهداد این راستا هیچ اقدام موثری انجام نداده‌اند بلکه خود نیز متهم اصلی در اشاعه این تسلیحات هستند. متأسفانه آژانس بین المللی انرژی اتمی نیز تحت تأثیر دخالت قدرت‌های بزرگ هیچ گونه اقدامی جهت مهار هسته‌ای آنها انجام نمی‌دهد. در سال‌های ابتدایی هزاره

اهمیت روز افزون پدافند پرتوی

وقتی «خلع سلاح هسته‌ای» تبدیل به یک سراب می‌شود

از جنگ هسته‌ای تا خرابکاری هسته‌ای

کشورهای دارنده سلاح هسته‌ای، تحت هیچ شرایطی به "خلع سلاح هسته‌ای" خودتین داده و حتی حاضر به حفظ قراردادهای بازدارنده در حوزه دستیابی به سلاح اتمی نیستند. دبیرکل سازمان ملل متحد، آنتونیو گوتیش پیشتر در خصوص خروج رسمی آمریکا از پیمان منع موشک‌های میان برد هسته‌ای و آثار این اقدام گفته بود: «با انقضای تاریخ این پیمان، جهان یک مکانیسم ارزشمند برای جلوگیری از جنگ هسته‌ای را از دست می‌دهد.»

اکثر تحلیلگران حوزه دفاعی و تسلیحاتی در دنیا، در خصوص امکان بالقوه شکل‌گیری یک رقابت هسته‌ای مخرب در دنیا هشدار می‌دهند. دولت وقت ترامپ تأکید داشت که واشنگتن تأکید داشت مسکو با سیستم موشکی جدید میان برد SSC-۸، پیمان منع موشک‌های هسته‌ای میان برد را نقض کرده است. روسیه با رد این اتهام، تأکید داشت که برد این سیستم موشکی کمتر از ۵۰۰ کیلومتر است و مصداق موشک کوتاه برد محسوب می‌شود. نکته مهم تر اینکه بر اساس تحلیل اکثر کارشناسان حوزه هسته‌ای و روابط بین الملل، واشنگتن این اقدام (خروج از پیمان منع موشک‌های هسته‌ای میان برد) را در راستای ایجاد بحران‌های جدید در مناطق جدید دنیا از جمله شرق آسیا صورت داده است.

سوم شاهد بودیم که ایهود اولمرت نخست وزیر وقت رژیم صهیونیستی صراحتاً نسبت به وجود سلاح هسته‌ای در سرزمین‌های اشغالی اذعان نمود اما این اعتراف بزرگ، مورد توجه نهادهای بین المللی و آژانس قرار نگرفت.

غیبت مراجع ذی صلاح بین المللی در خلع سلاح هسته‌ای کشورها

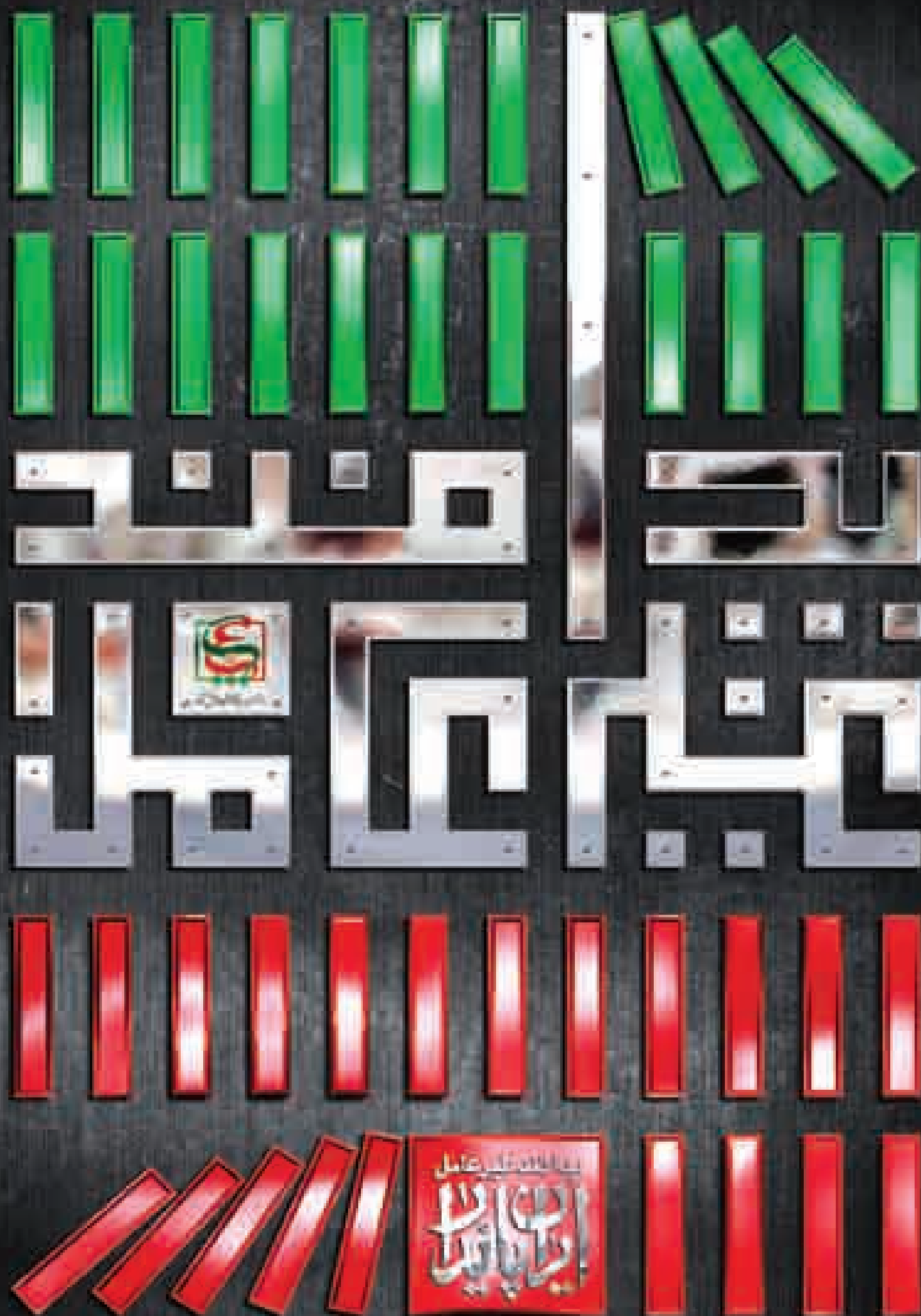
حداقل انتظار کشورهای جهان این بود که طی سال‌های گذشته و اخیر، کشورهای دارنده سلاح‌های هسته‌ای از تضعیف معاهده منع گسترش تسلیحات هسته‌ای و به تبع آن گسترش این تسلیحات و ایجاد ناامنی بیشتر در جهان دست برداشته و تفسیر قواعد حقوقی مربوط به خلع سلاح هسته‌ای را بر عهده مراجع ذی صلاح بین المللی بسپارند. ضرورت خلع سلاح اتمی دارندگان این نوع سلاح‌های مرگبار و تقویت دسترسی امضاءکنندگان معاهده به انرژی هسته‌ای ضروریاتی هستند که در دل بی کفایتی سازمان‌های بین المللی و شورای امنیت سازمان ملل متحد به فراموشی سپرده شده است. در هر حال تحقق عدالت مفقوده هسته‌ای اصلی ترین دغدغه و هدف کشورهای آگاه جهان از جمله جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود. عدالت مفقوده‌ای که به عینیت رسیدن آن قدرت هرگونه مانور کاذب را از کشورهای شرور غربی سلب می‌کند.

بی دلیل نیست که جو بایدن نیز حاضر به احیای این پیمان نشده است! مقامات دو حزب سنتی آمریکا معتقدند که حتی پایبندی حداقلی و ظاهری آنها نسبت به پیمان مذکور، منجر به کاهش قدرت مانور آنها جهت ایجاد چالش‌های پایدار در نقاطی مانند دریای چین جنوبی و شبه جزیره کره خواهد شد.

اهمیت پدافند پرتوی در ایران

اکنون، در سال ۲۰۲۱ میلادی از یک سو شاهد عدم پایبندی آمریکا نسبت به پیمان‌های بازدارنده در حوزه تسلیحاتی و هسته‌ای و فزاینده از آن، شاهد بی رنگ شدن دغدغه‌ای مهم به نام "خلع سلاح هسته‌ای" از سوی سازمان‌های بین المللی هستیم. به عبارت بهتر، سازمان بین المللی انرژی اتمی و سازمان ملل متحد در یک سیاست غیراعلامی اما آشکار، پیگیری استراتژی سیاست کلان "خلع سلاح هسته‌ای" را متوقف ساخته‌اند. بدون شک در شرایطی که کشورهای دارنده سلاح‌های ممنوعه هسته‌ای، کمترین دغدغه‌ای در خصوص خلع سلاح هسته‌ای در حوزه روابط بین الملل نداشته و بالعکس، در صدد استفاده از توانایی‌های بالقوه و حتی بالفعل هسته‌ای خود جهت مواجهه با رقبای خود هستند، شاهد وقوع بحران‌های مزمن و پایداری در این حوزه خواهیم بود. یکی از این بحران‌ها، مربوط به مواجهه دارندگان سلاح‌های ممنوعه با کشورهای است که برای دستیابی به فناوری صلح آمیز هسته‌ای تلاش می‌کنند. این قاعده در خصوص مواجهه واشنگتن و متحدان آن با فعالیت‌های هسته‌ای صلح آمیز جمهوری اسلامی ایران نیز صدق می‌کند. رنگین‌بازریزی‌های مشاور امنیت ملی آمریکا و دوران ریاست جمهوری جیمی کارتر و یکی از استراتژیست‌های مطرح حوزه سیاست خارجی این کشور قبل از مرگ خود اذعان کرده بود که ادعای آمریکا در خصوص تلاش ایران جهت دستیابی به سلاح هسته‌ای، مصداق "حقه بازی هسته‌ای" محسوب می‌شود و واقعیت ندارد.

فراتر از آن، تل آویو و دیگر متحدان واشنگتن نیز در تلاش هستند ضمن خرابکاری در تاسیسات هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران و انتقال بدافزارها و انجام حملات سایبری، مانع دستیابی کشورمان به اهداف صلح آمیز خود شوند. در اینجاست که متوجه اهمیت "پدافند پرتوی" خواهیم شد. پدافندی که در برابر خطرات مربوط به تابش ناشی از جنگ‌افزارهای هسته‌ای، خرابکاری در تاسیسات هسته‌ای و اقدامات مشابه ایجاد شده باشد، پدافند پرتوی نام دارد. آنچه در جریان خرابکاری عوامل رژیم اشغالگر قدس در نیروگاه نظنر گذشت و همچنین تلاش خاص تل آویو، واشنگتن و شبکه‌های وابسته به این دو در راه اندازی حملات سایبری علیه تاسیسات هسته‌ای کشورمان، جملگی بیانگر اهمیت پدافند پرتوی در کشور می‌باشد. در این حوزه، رصد مستمر و هوشمندانه فعالیت‌های مخرب دشمنان در مواجهه با فعالیت‌های هسته‌ای کشورمان را در دستور کار قرار داده راهکارها و ابزارهای دفاعی ممکن در مواجهه با این توطئه‌ها و اقدامات را شناسایی و نسبت به فعالسازی یا تعریف آنها اقدام نماییم.

پیدا کنند غیر عامل ایران

نگو داشت پیدا کنند غیر عامل ۸ الی ۱۴ آبان ۱۴۰۰

پیدا کنند غیر عامل مثل مصوبت هرگز بدون اسکن اسکن از آیهون جدا
مردان می آید همراهی این است که با و اسکن آنها می هم نگذاشت
اصلی هرگز نگذاشت و هرگز نیست از اسکن اسکن هرگز نگذاشت

برای دانلود فایل الکترونیکی و برنامه کافی است
با تلفن همراهتان این کد را اسکن کنید.

استان تهران